P. F. Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa"

Se cuvine să cunoaştem învăţătura ortodoxă*

Ne aflăm la trei zile după sărbătoarea Înălţării Domnului şi mă bucur că în întâmpinarea mea, alături de distinşii preoţi ai Protopopiatului Beiuş şi de credincioşii ortodocşi, se află şi reprezentanţii celorlalte Biserici. Ne este dat astfel să fim împreună, precum au fost şi Apostolii la momentul Înălţării Domnului de pe Muntele Eleonului.

Aceste momente de regăsire a noastră în comemorarea evenimentelor din viaţa Mântuitorului, a noastră, a ortodocşilor, dar şi a reprezentanţilor celorlalte Biserici care-L mărturisesc pe Hristos ca Dumnezeu şi Împăratul nostru al tuturor, ne bucură foarte mult.

Nu întâmplător, iubiţii mei, îndeobşte întâlnirea dintre oameni constituie momente de bucurie. Nu întâmplător, părintele se bucură de întâlnirea fiilor, a prietenilor şi a neamurilor. Nu întâmplător, noi creştinii laolaltă ne bucurăm când ne întâlnim în Biserică, sau în alte împrejurări orânduite de reprezentanţi ai lumii laice, cum este şi cea pentru care eu mă aflu aici. Omul este făcut ca să nu trăiască singur. Aşa l-a făcut Dumnezeu şi a dăruit pe Eva lui Adam, pentru ca împreună să se bucure. Aşa i-a făcut Dumnezeu pe toţi oamenii, ca unii să se bucure de alţii, ca neamurile, mai ales cele care cunosc Sfânta Evanghelie, să se bucure împreună, ca frontierele dintre ţări să nu fie prilej de separare şi de suspiciune, ci în duhul lui Hristos ele, naţiunile, să dea mărturie despre bucuria de a fi împreună, şi de a trăi în pace.

Pentru mine, această întâlnire este o bucurie deosebită, pricinuită de Dumneavoastră toţi. V-am văzut întâmpinându-mă, împreună cu copilaşii şi cu tineretul. V-am văzut lacrimile care au căzut din ochii dumneavoastră şi nu am trecut cu vederea bucuria pe care o aveţi atunci când ne întâlnim cu toţii. Ştiu deci că nu curiozitatea v-a adus, ci dragostea, şi a mea, şi a dumneavoastră.

Semnul că ne întâlnim, semnul că ne vedem aici faţă către faţă este semnul iubirii lui Dumnezeu faţă de noi. Căci nici un fel de bucurie nu poate avea creştinul mai mare decât atunci când se găseşte în biserică, în faţa sfântului altar, când primeşte Sfintele şi Dumnezeieştile Taine.

Biserica noastră Ortodoxă Română, iubiţilor, este păstrătoarea din neam în neam a adevărului evanghelic, mărturisit prin viaţa înaintaşilor noştri, şi adevărul acesta nu a constituit doar cuvânt şi învăţătură frumoasă, ci a fost chiar sensul vieţii, al jertfelor, al suferinţelor neamului nostru românesc. Biserica aceasta pe care înaintaşii noştri dintru început au numit-o a românilor, sau Biserica naţională, nu este numai comoara de învăţături atât de frumoase, comoara de cântări atât de fără de asemănare, nu este numai comoara de artă, în arhitectură, în pictură, în iconografie, ci este sufletul credincioşilor, unitatea lor, participarea şi cuprinderea lor în acelaş trup tainic al lui Hristos. Este viaţa noastră, rugăciunea noastră, obolul nostru, faptele noastre bune, ca rod al dragostei. Toate acestea constituie la un loc Biserica, Trupul lui Hristos, cum îl numeşte Sf. Apostol Pavel. Şi pentru devenirea mădularelor acestui Trup, pentru desăvârşirea noastră, ca oameni muritori şi purtători de trup, avem nevoie de Tainele Bisericii, de puterea ei sfinţitoare şi învăţătorească.

Capul cel nevăzut şi Cârmuitorul Bisericii este Mântuitorul Iisus Hristos. El a zidit Biserica Sa şi pe pământul ţării noastre, încă de la început, de la Sf. Apostol Andrei. De atunci şi până as ăzi, neîntrerupt, flacăra Duhului Sfânt luminează sufletele noastre, le călăuzeşte, uneori le călăuzeşte şi spre jertfă, căci jertfa constituie în creştinism temelie de înălţare. Mântuitorul prin Jertfă a încoronat opera Sa pământească mântuitoare pentru noi, de la întrupare până la înălţare, şi a asigurat veşnicia Bisericii prin lucrarea Duhului Sfânt în Sfintele Taine. Noi această Biserică o slujim, pe aceasta o apărăm, şi suntem datori să o apărăm, suntem datori ca să-i arătăm prerogativele şi drepturile ei.

Se cuvine să cunoaştem învăţătura ortodoxă, iubiţi fraţi şi surori. N-am avut posibilitatea s-o facem în cei 45 de ani, când a fost interzisă orice fel de activitate catehetică învăţătorească. Acum nimeni nu ne împiedică să învăţăm tineretul şi copiii să înveţe rugăciuni şi cântări şi acest lucru a şi început, cum am văzut şi pe copilaşii dv., care mi-au oferit flori la venirea mea. Trebuie ca toţi să cunoască învăţăturile Bisericii noastre, ne trebuie muncă de educaţie religioasă, nu numai la şcoală, ci şi în familie, din partea părinţilor, a mamelor. Pentru că sunt scene deosebit de emoţionante în multe familii, când copiii învaţă ei pe părinţi rugăciuni şi le spun despre zilele de post, şi îi întreabă: unde este icoana din casa noastră? Mai ales în oraşe avem asemenea cazuri de o rară frumuseţe creştinească, când părinţii învaţă să se roage şi să se închine, seara şi dimineaţa, de la copilaşii lor. Şi aceasta e un bine, dar trebuie să fie mai ales invers: ca fiii să înveţe credinţa de la părinţii lor.

Românul ştie să se adapteze bine la situaţiile prin care trece. Noi trecem şi străbatem la un loc cu alte naţiuni europene şi de dincolo de ocean vremuri foarte grele, de încercări grele, de tulburare, nu numai a sufletelor oamenilor, din cauza îndepărtării de Dumnezeu şi de valorile Lui veşnice, dar parcă şi natura s-a tulburat; dovadă atâtea cataclisme naturale, inundaţii, cutremure, şi alte întâmplări năpraznice care se abat asupra omenirii întregi. Peste toate aces ea vin războaiele cumplite cum nu le-a mai cunoscut omenirea până în zilele noastre, ajungându-se la situaţii ca în faţa unei lumi întregi, în faţa unor autorităţi mondiale, să nu se poată împiedica armele să tragă. Şi în diferite foruri se adună, demnitari ai lumii se privesc unii pe alţii şi se despart, hotărând alte adunări, iar la faţa locului, unde sunt focare de război, se prăpădesc vieţi omeneşti cu sutele şi cu miile, cu milioanele, în toată lumea aceasta.

Omenirea are astăzi nevoie de o ancoră, aşa cum vaporul pe valurile mării nu se poate opri decât cu o ancoră puternică. Această ancoră noi o avem, din ericire, iubiţi fraţi, o avem cu toţii cei care ne aflăm aici. Bisericile toate au ancora credinţei în Dumnezeu. Credinţa în Dumnezeu îl schimbă pe om, credinţa este aceea care renaşte omul, care îl transformă, îl face mai bun, mai înţelegător, mai iubitor de oameni şi de adevăr, de demnitate şi de stimă. Atunci când Dumnezeu este prezent în sufletele noastre, cum ne spune Mântuitorul Hristos, nu mai devenim vrăjmaşi unii altora, nu ne mai ucidem, nu ne mai subminăm, nu mai căutăm să câştigăm credincioşi din Biserica fraţilor noştri, nu mai căutăm să-i momim pe unii pe la adunări sectare, pe la alte multe feluri de adunări religioase, făgăduind mântuirea, fixând anii sfârşitului lumii sau simulând vindecări miraculoase. Atunci când este Hristos cu adevărat în noi, aceste lucruri nu se mai pot întâmpla şi atunci când noi îl cunoaştem pe Hristos, când cunoaştem învăţătura Bisericii, nu ne mai putem lăsa ademeniţi de alţii, pentru că cel care cunoaşte Sfânta Liturghie, învăţătura Bisericii noastre, cel care cunoaşte Sf. Taine sau învăţăturile pe care ni le dă Mânăstirea Voroneţ sau celelalte mânăstiri cu pictură exterioară, nu mai are întrebări de pus dacă Ortodoxia este credinţa cea adevărată sau nu şi nu-şi va vinde sufletul pentru o pomană sau pentru o făgăduinţă ori pentru un ajutor cu Biblii sau broşuri, care de care mai atingătoare de suflete şi provocatoare de dezbinare.

Adevăratul spirit creştin evanghelic la care Biserica ortodoxă ţine foarte mult şi pentru care face apel la celelalte Biserici creştine din România este acela al dragostei, al delimitării şi identităţii noastre doctrinare. Noi avem o învăţătură bine cunoscută, de două mii de ani de când suntem creştini. Nu mai poate veni cineva dinafară, sub numele de mormoni, de iehovişti, de reprezentanţi ai Sectei Adevărului suprem, şi altele cu fel de fel de nume, să ne înşele. Noi suntem convinşi că Hristos este Învăţătorul lumii. El a spus: „Eu sunt Lumina lumii". Nimeni n-a avut autoritatea până la El, până acum două mii de ani, şi nu va avea nimeni această autoritate în vecii vecilor, ca să se numească învăţătorul sau luminătorul lumii. Au încercat corifeii comunismului şi stalinismului să se erijeze în dascăli ai lumii şi am fost martori cu toţii la ce stare de dezastru şi de întuneric a ajuns omenirea prin aceste aberaţii.

Biserica noastră este o Biserică deschisă; ea nu a persecutat pe nimeni, ea a suferit întotdeauna. Am trăit atâtea secole, o mie de ani, împreună cu alte Biserici sub razele aceluiaşi soare, pe pământul nostru dătător de hrană şi de viaţă şi nu se poate să nu ajungem la înţelegere şi la iubire cu toţii, pentru că avem aceeaşi credinţă, ne diferenţiem doar prin slujbe, prin veşminte, dar Hristos este acelaşi, „ieri, astăzi şi în veci", cum spune Sf. Apostol Pavel. Hristos e acelaşi, nu-L putem schimba după părerea şi dorinţele fiecăruia dintre noi.

Avem nevoie, aşadar, şi în latura aceasta a ecumenismului, a dialogului, la care suntem mereu chemaţi, de mult discernământ, trebuie să fim stăpâniţi, şi unii şi alţii, de adevăr, de identitatea noastră. Atunci când avem identitatea noastră, ne vedem de turma noastră, fiecare, de credincoşii noştri şi nu ne amestecăm în turma vecină, nu facem prozelitism. Sigur, trebuie s-o spun, să ştiţi şi dumneavoastră să ştie şi fraţii noştri, celelalte Biserici, că ne deranjează prozelitismul, pentru că el este străin adevăratului spirit creştin. Avem tot ce ne trebuie ca să-i putem sluji pe credincioşii noştri, conducându-i pe calea mântuirii. Iată pentru ce am ţinut ca să stărui pe lângă părinţi, pe lângă mame, pe lângă profesorii şi directorii şcolilor, pe lângă onoraţii primari şi conducători de judeţe ca să vegheze toţi la respectarea legilor, a libertăţii, care trebuie însă să fie libertatea în bucurie, nu creatoare de diviziuni şi de tensiune ori concurenţe neavenite, să fie o libertate spre ceea ce este cu adevărat drept şi sfânt, să ne facem datoria fiecare faţă de propriii credincioşi.

Trebuie să încurajăm ştiinţa de carte, pentru că aceasta îi deschide copilului şi tânărului zările vieţii. Tot astfel însă trebuie să priceapă şi dogmele credinţei, învăţăturile credinţei, care sunt foarte frumoase, dar trebuie să fie şi ele cunoscute. Noi ne silim la Patriarhie, împreună cu Prea Sfinţiţii Episcopi de la eparhii, să dăm cărţi, manuale de religie. Aveţi Abecedarul, apoi cărţile de religie pentru clasa a doua şi a treia; nădăjduim că vom avea anul acesta şi manualul pentru clasa a patra, apoi şi pentru celelalte clase. Am stăruit pe lângă onoratul Minister al Învăţământului ca de la anul viitor să predăm religia şi în licee. Trebuie să încurajăm lucrul acesta cu toţii, pentru că renaşterea noastră, ancora lumii de astăzi este Biserica, credinţa în Dumnezeu. Şi fac apel, cu acest prilej, la preoţii noştri, la frumoasa cunună de preoţi care sunt în faţa mea acum şi a Prea Sfinţiţilor, ca să consolidăm mai bine religia în şcoală. Nu se admit absenţe, nu se admite ca religia să fie tratată ca o dexteritate şi nici cu asprimea, care nu este caracteristică Bisericii noastre. Mântuitorul a spus: „Priviţi la Mine şi vedeţi că Eu sunt blând şi smerit cu inima" Aşa ne învaţă pe toţi şi în acest spirit trebuie să-i atragem pe copii. Să-i atragem şi pe directorii şcolilor, profesorii şi învăţătorii, astfel ca ora de religie să fie obiect de studiu ca şi celelalte prevăzute în programa celor opt clase primare şi nu benevol sau opţional. Catehetul, profesorul de religie trebuie să cucerească inima elevilor, cu blândeţe, cu dragoste, cu răbdare. Toate meseriile din lume sunt folositoare, dar nu sunt uşor de învăţat. Tot astfel şi credinţa în Dumnezeu, religia, cum să fie învăţată aşa de uşor? Sf. Ioan Gură de Aur ne spune că religia este cea mai frumoasă, dar este foarte grea şi se cuvine ca cel care învaţă şi cel care citeşte o carte de credinţă sau Sf. Scriptură să n-o privească doar ca o literatură, ca o istorie a popoarelor vechi, ci s-o citească cu credinţă şi cu rugăciune chiar, pentru că trebuie ca mintea să fie concentrată spre a înţelege ce sensuri au cuvintele Bibliei. Nu oricine poate să deschidă Sf. Scriptură şi s-o tâlcuiască, aşa cum fac sectanţii, care apoi vin cu tot felul de rătăciri.

Acum şi-a pus Bahaiul în funcţie toate mijloacele sale, ca să ducă lumea în eroare. Păziţi-vă credinţa, iubiţi fii duhovniceşti, păziţi-vă datinile româneşti şi creştineşti, păziţi virtuţile noastre creştine! Păziţi-vă de păcate grele, precum v-am îndemnat şi în Apelul Sfântului Sinod, păcatele legate de bietele mame tinere sau fetele care n-au ajuns mame. Păziţi-vă tineretul şi nu-l lăsaţi să decadă, nu-l lăsaţi pradă păcatului! Biserica condamnă aceste păcate şi trebuie să se înţeleagă, iubiţilor, că Biserica nu-l condamnă pe cel păcătos, în sensul că nu cere pedepsirea lui, nu-l izolează de societate. Biserica îi consideră pe toţi cei păcătoşi, într-un fel sau altul, bolnavi sufleteşte.

(Continuare în pag. a 8-a)

† Teoctist
Patriarhul României

* Cuvântare rostită în faţa mulţimilor de credincioşi, la Beiuş.

O pilduitoare slujire închinată credinţei străbune şi unităţii neamului

(Urmare din pag. a 2-a)

latului lui Ştefan de la Putna, apoi lucrările de la mânăstirile Bistriţa, Slatina, Râşca, Gorovei, Vorona, Mitropolia Veche, Bărboi-Iaşi şi altele.

Pe când era mitropolit al Moldovei, Ardealul l-a rechemat încă odată să vegheze la buna desfăşurare a vieţii sale bisericeşti. Astfel, în urma îmbolnăvirii mitropolitului Nicolae Mladin de la Sibiu, întâistătătorul Mitropoliei Moldovei a devenit pentru un an şi jumătate între 1980—1981 şi locţiitor de Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului.

Apoi, cu ceva înainte de a împlini un deceniu de slujire în Moldova, îi este hărzit să se reîntoarcă la Bucureşti, de această dată ca patriarh al României, unde a fost instalat în noiembrie 1986. Era o încununare a unei îndelungate şi rodnice slujiri, aşa cum nu mai cunoscuse nici un ierarh din istoria Bisericii noastre. Dar Prea Fericirea Sa nu venise la Bucureşti spre a culege laurii strădaniilor anterioare ci spre a-şi asuma noi şi grele responsabilităţi.

În ziua instalării, ca patriarh, Prea Fericirea Sa spunea: „Aşez acum la temelia acestei alegeri tot trecutul meu de peste cinci decenii şi jumătate de slujire a Sfântului Altar... În toate ţinuturile din ţară în care m-au purtat rosturile ce mi-au fost hărăzite, am stăruit asupra muncii şi îndatoririlor arhiereşti cu râvnă statornică, îndemnat totdeauna de gândul de a înfăptui ceva care să rămână, de a realiza lucru trainic, care să lege de vatra credinţei străbune sufletele clerului şi credincioşilor".

Într-adevăr, noul patriarh al României s-a regăsit de îndată după instalare într-un mediu care îi era familiar şi ale cărui probleme îi erau perfect cunoscute. Şi-a mobilizat puterile şi colaboratorii spre a realiza acel **lucru trainic, în viaţa Bisericii,** spre care s-a simţit permanent îndemnat.

Dar, din păcate, vremurile nu erau prielnice înfăptuirii cu răgaz a unui astfel de lucru. În ultima ei parte de dominaţie, dictatura comunistă s-a dovedit şi mai agresivă decât fusese anterior. Nu a existat nici un domeniu în care abuzul şi imixtiunea ei să nu se fi resimţit cu putere. Dar Biserica a fost în mod special vizată. În astfel de împrejurări potrivnice, noul patriarh al ţării a avut parte de mult zbucium sufletesc şi profundă mâhnire. Nu odată autoritatea Sa şi a forurilor bisericeşti de conducere a fost grav încălcată.

Revoluţia din decembrie 1989 a pus capăt nedreptăţilor şi silniciei. Eliberată de îngrădirile şi restricţiile statului ateu, Biserica Ortodoxă Română şi-a recâştigat locul firesc în viaţa spirituală a poporului. Momentul trecerii spre o nouă lucrare, în libertate, a constituit pentru Sfântul Sinod şi personal pentru Prea Fericirea Sa prilej de reflecţie şi scrutare a voii lui Dumnezeu. S-a apreciat că Biserica trebuie să-şi continue cu şi mai mare angajare misiunea hărăzită de Mântuitorul. De aceea, s-a trecut la adoptarea unor măsuri care să garanteze intrarea în normalitate şi să facă, şi mai eficientă lucrarea Bisericii în noile condiţii. Astfel, au fost completate scaunele episcopale rămase de mult timp vacante. A fost sporit numărul membrilor Sf. Sinod prin alegerea unor ierarhi tineri ca episcopi vicari. În conlucrare cu Ministerul Învăţământului s-a pus de îndată capăt nedreptăţii ce s-a făcut în 1948 prin sistarea predării religiei în şcolile publice, reintroducându-se în şcoala generală orele de religie. Treptat au fost reînfiinţate eparhiile abuziv desfiinţate şi s-au înfiinţat şi altele noi. O atenţie specială a fost acordată învăţământului teologic de toate gradele. Facultăţile de Teologie, care au sporit de la două existente înainte de revoluţie, la 12 după revoluţie, au fost încadrate în universităţi, iar seminariile teologice, transformate în licee seminariale au devenit şi ele şcoli publice sub îndrumarea Ministerului Învăţământului şi a Bisericii. S-a soluţionat, desigur în acord cu realităţile economice de azi şi problema salarizării clerului şi au fost restituite parţial bunurile imobile ale parohiilor. În toată Patriarhia română a început o vastă acţiune de construire de biserici, mai ales în mediul urban, unde lipsa acestora este acut resimţită. Au fost întemeiate noi mânăstiri şi schituri. Presa bisericească şi publicaţiile teologice au sporit simţitor. Biblia, cartea de căpătâi a creştinătăţii a ajuns să poată fi procurată de către toţi credincioşii. S-au înlăturat obstacolele în ce priveşte opera caritativă a Bisericii, deşi, din păcate, posibilităţile economice de care dispune Biserica sunt limitate. Oricum prezenţa preoţilor în spitale, orfelinate, penitenciare este de bun augur. Un act cu profunde semnificaţii l-a constituit o nouă canonizare a sfinţilor români, a martirilor şi „atleţilor lui Hristos". Această lucrare sfântă a generat o profundă trăire duhovnicească în rândurile credincioşilor, care au dobândit convingerea că poporul şi ţara noastră se vor bucura de acum încolo de o mai mare ocrotire din partea clerului. Este aproape credem şi ziua în care Biserica îşi va relua misiunea ei folositoare şi necesară şi în sânul armatei, prin reînfiinţarea Episcopiei şi a clerului militar.

Am vorbit la modul general despre toate aceste înfăptuiri pe plan bisericesc, fără a le raporta direct la persoana Prea Fercirii Sale. Dar se subînţelege că Prea Fericirea Sa nu este străin de transpunerea lor în realitate. Pe cele mai multe dintre ele le-a inspirat personal, iar pe altele le-a susţinut cu hotărâre.

Vârsta cu adevărat patriarhală a Prea Fericitului Părinte Teoctist i-a înfrumuseţat chipul cu trăsăturile nobile ale înţelepciunii şi bunătăţii părinteşti. Resursele sufleteşti de care dispune îl fac prezent cu aceeaşi vigoare în slujirea înaltelor rosturi pe care le are Biserica astăzi.

Lungul itinerar pastoral pe care l-a parcurs într-o binecuvântată viaţă de om, l-a îndreptăţit pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist să fie numit **„patriarhul tuturor românilor".** E te într-adevăr patriarhul nostru al tuturor: al ardelenilor, moldovenilor, muntenilor, oltenilor şi bănăţenilor. Dar este în egală măsură şi părintele spiritual al fraţilor noştri risipiţi pe toate meridianele lumii. Prea Fericirea Sa se preocupă cu atenţie de toată diaspora românească, de instituţiile bisericeşti ale acesteia şi de slujitorii ei. Cu o deosebită duioşie îi are la suflet pe fraţii noştri români din Basarabia şi se întristează pentru Ilie Ilaşcu şi ceilalţi români care zac în închisorile din Tiraspol, supuşi unui regim inuman de detenţie.

Prea Fericirea Sa este primul patriarh care a vizitat comunităţile româneşti din Ungaria, dorind a cunoaşte la faţa locului nevoile spirituale ale acestora (1994).

Într-un spirit nou, de deplină libertate şi responsabilitate, sunt abordate de către conducerea noastră bisericească, personal de Prea Fericitul Părinte Patriarh problemele ecumenismului şi ale relaţiilor cu alte culte şi Biserici din ţară şi străinătate.

Înmănunchind toate aceste lucruri la un loc şi adăugând încă şi alte înfăptuiri personale ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, cum sunt spre exemplu cele pe planul relaţiilor externe bisericeşti şi ale ecumenismului, Prea Fericirea Sa conducând nenumărate delegaţii ale Bisericii Ortodoxe Române peste hotare şi făcând parte din mai multe organizaţii intercreştine, precum Comitetul Consultativ al Conferinţei Bisericilor Europene (ales în 1979, şi activ pe parcursul mai multor ani). Nu în ultimul rând, se cuvin a fi menţionate realizările pe planul scrisului teologic, aici trebuind a aminti monografia „Mitropolitul Iacob Putneanul", tipărită la Mânăstirea Neamţ, în 1978, apoi reeditarea în 1988 a Bibliei jubiliare (Biblia lui Şerban Cantacuzino de la 1688), ca şi numeroasele articole, studii, cuvântări şi cele trei volume intitulate sugestiv: **„Pe treptele slujirii creştine",** credem că este pe deplin evidenţiată legitimitatea hotărârii Senatului Universităţii din Oradea de a acorda într-un cadru solemn, cum este acesta, înaltul titlu academic de „Doctor Honoris Causa" Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României.

Printr-un astfel de act, Universitatea din Oradea face încă odată dovada unei mature şi responsabile capacităţi de a preţui şi cinsti după cuviinţă, împreună cu ştiinţa, şi credinţa, virtutea şi moralitatea.

Este o deosebită cinstire şi bucurie în acelaşi timp pentru noi toţi, ca de astăzi înainte să-l putem număra pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist între ocrotitorii, diriguitorii şi binefăcătorii Universităţii noastre. Prin titlul conferit, Prea Fericirea Sa devine membru de drept al Comunităţii universitare orădene, ceea ce ne prilejuieşte posibilitatea să-l înconjurăm cu profund respect şi cu fiască dragoste.

Din întâmplare nu poate rezulta nici măcar o linie dreaptă

(Urmare din pag. 1)

nirea vârstei de 80 de ani.

Eu cred că spun lucruri de simplă complezenţă, atunci când afirm că, poate e mai tânăr decât noi toţi.

Are o credinţă puternică. Cu ea a străbătut prin vremuri grele conducând corabia B.O.R. pe un drum care a făcut-o nu numai să supravieţuiască, ci chiar mai mult decât atâta, să treacă prin epocă cu eroism creştin. Cu ajutorul harului lui Dumnezeu P.F. Sa a reuşit, împreună cu ceilalţi ierarhi, ca şi patriarhii anteriori, să menţinem credinţa în popor. Aş vrea să vă amintesc aici, deşi toată lumea ştie, dar este bine să se spună şi să se marcheze acest lucru, că iată recensământul de acum doi ani a arătat că procentul de credincioşi ortodocşi în România este de aproape 90%. Şi aceasta după aproape o jumătate de veac de încercări de ateizare a poporului român.

S-au declarat la noi la acest Recensământ 11 000 de atei, de necredincioşi. Eu nu cred în atei, pt. că nu cred că există o minte atât de limitată, încât să poată spune cu responsabilitate că tot ceea ce este împrejurul nostru, măreţia ce există în jurul nostru au apărut de la sine. Unul din marii filozofi ai lumii, Kant, spunea că **„cerul înstelat de deasupra noastră şi conştiinţa morală din noi"**, vorbesc despre existenţa lui Dumnezeu minţii celei mai simple. Nu cred că poate exista o minte adevărată, sănătoasă, care să spună: tot ce vedeţi, a apărut la întâmplare! Întâmplarea nu poate face nici măcar o linie dreaptă. Nimic nu poate apare din întâmplare. De aceea, eu nu cred nici măcar în aceşti 11 000 de necredincioşi, care s-ar fi declarat la recensământ. Vor fi fiind nişte minţi slabe, rătăcite!

Iată însă că în inimile marii majorităţi a poporului nostru s-a păstrat în cei aproape 50 de ani de dictatură şi de încercări ateiste de ucidere a sufletului omenesc şi românesc, iată că în popor credinţa s-a păstrat vie şi aceasta, aş îndrăzni să spun, s-a datorat şi credincioşiei cu care clerul nostru, de la capul Bisericii şi până la ultimul preot, a ştiut să-şi facă datoria în vremurile cele mai grele, a ştiut să pregătească preoţi, şi-a menţinut şcolile teologice, a ştiut să ţină toate bisericile deschise şi aceasta desigur şi cu sprijinul credincioşilor noştri.

Aş vrea să vă spun, şi fiecare dintre dvs poate să confirme, că iată după aproape 50 de ani de ateism militant, totuşi, câteva lucruri, după revoluţia din 1989, am putut să le constatăm toţi. Unul dintre ele: **revoluţia ne-a găsit cu toţii copiii botezaţi.** Nu credeţi că este un lucru extraordinar? Aţi asistat dvs. la masive botezuri de copii rămaşi nebotezaţi? Toţi au fost botezaţi. Am văzut la televizor câteva botezuri la cămine de copii care au fost strict supraveghiate. Atât. Încolo marea masă a românilor a trecut prin Taina Botezului, s-a încreştinat.

Tot aşa, marea masă a românilor s-a însoţit prin Taina Cununiei în căsătorie. N-am avut după 1989 cupluri care să vină să ne ceară să fie cununaţi. Aceasta o ştim noi, care avem bisericile, capelele. Preoţii toţi ştiu acest lucru. În cele mai grele vremuri s-au făcut botezuri şi cununii în biserici, în capele, unele în familii, dar s-a făcut.

Tot poporul nostru s-a încreştinat la vreme. Acestea nu sunt lucruri extraordinare şi aş vrea să menţionez că acesta este un însemnat aport al Bisericii, a conducătorilor ei şi a P.F. Teoctist, la menţinerea credinţei în viaţa poporului român în vremurile grele din care am scăpat.

Universitatea din Oradea l-a onorat astăzi pe P.F. Patriarh Teoctist. Cu acest prilej suntem şi noi aici, să ne bucurăm de această onoare acordată capului Bisericii noastre. P.F. Sa a fost onorat cu titlul de „Doctor Honoris Causa", cea mai mare distincţie pe care o universitate o poate acorda cuiva.

Aş vrea din toată inima ca, în numele Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului să-l felicităm din inimi pe P.F. Părinte Patriarh Teoctist că a acceptat această onoare, tot aşa cum din inimă aş vrea să felicit pe domnul rector şi Senatul Universităţii pentru această iniţiativă, cea dintâi, onorându-l pe Prea Fericitul şi, prin P.F. Sa, Biserica Ortodoxă Română.

Vă mulţumim şi să urăm P.F. Sale aceeaşi tinereţe în alb încă mulţi ani de acum încolo.

Se cuvine să cunoaştem învăţătura ortodoxă

(Urmare din pag. a 7-a)

Chiar şi pe cei cu păcate contra firii, pentru care noi am intervenit în Parlament, că acelea sunt păcate foarte grele, dar Biserica nu-i condamnă ca atare, ci îi tratează ca pe nişte suferinzi. Biserica are responsabilitatea să-i ajute să se ridice, Biserica se roagă pentru ei, iar preoţii au datoria să le arate credinţa şi responsabilitatea lor de creştini, ca să se îndrepte. Şi Biserica, şi şcoala şi societatea trebuie să-i ajute ca să se îndrepte. Nu se poate admite că păcatul contra firii ar fi un drept al omului, cum se susţine. Nu poate fi drept al omului ceva ce desfigurează chipul omului, făcut de Dumnezeu. Dumnezeu l-a făcut pe om cu însuşirile lui foarte valoroase, l-a înălţat deasupra tuturor celorlalte vieţuitoare, i-a dat grai, i-a dat cuget, i-a dat minte, i-a dat iubire, i-a dat memorie, i-a dat voinţă liberă, l-a aşezat pe om ca să gândească, nu ca să fie pradă păcatului. Aşa sunt multe cazuri de oameni înclinaţi spre beţie sau spre alte patimi. Să zicem oare că acestea sunt un drept al omului? Să-l lăsăm să cadă pe stradă permanent? Sunt alţii înclinaţi să fure, să fie hoţi. Oare şi hoţia să fie un drept al omului? Faţă de aceştia, societatea întreagă are responsabilitate. De aceea sunt instituţiile de educaţie, începând cu familia, Biserica, şcoala şi celelalte.

De aceea trebuie să fie foarte clar: Biserica nu urăşte pe cel care greşeşte, care păcătuieşte, în orice chip ar fi păcatul. Biserica îl iubeşte şi de aceea Biserica se roagă şi se ingrijeşte de el. Pe nedrept ne osândesc unii pe noi, Biserica Ortodoxă Română, mai ales, că este prea aspră. Nu este aspră deloc. Este potrivit tradiţiei noastre şi potrivit învăţăturii Mântuitorului Iisus Hristos, căci păcatul contra firii stă şi roade şi desfigurează temeliile familiei, ale societăţii, ale omenirii, ale dăinuirii ei pe pământ. Căci Dumnezeu le-a făcut toate cu înţelepciunea Sa.

De aceea, în vremurile acestea de cumpănă, trebuie să ne analizăm pe noi, slujitorii Bisericii, fără părtinire. Noi trebuie să fim în Biserică, iubiţi părinţi, ca slujitori ai comuniunii cu Dumnezeu şi cu noi înşine. Dar, iată că şi noi avem lipsuri foarte multe în Biserică şi necazuri chiar. Atunci când turma este lăsată în voia soartei, cum vrem s-o mântuim de secte? Dacă preotul, de exemplu, nu locuieşte în parohie, dacă preotul nu predică şi nu învaţă cuvântul lui Dumnezeu în fiecare duminică şi sărbătoare, cu fiecare împrejurare, sau dacă, Doamne fereşte, este interesat mai mult de câştig bănesc, cum va mântui turma?

Avem nevoie de multă unitate în Biserică, de unitate jertfelnică chiar. Libertatea aceasta în Biserică se traduce prin disciplina canonică, prin rânduielile şi pravilele Sfinţilor Părinţi, pe care noi putem să le îndeplinim fără nici o opreliştе. Aici este libertatea. Nu este libertate aceea că fiecare preot să se îngrijească numai de ale sale, de nevoile parohiei proprii. Trebuie avute în vedere şi nevoile altor biserici. Din nefericire, nu totdeauna se întâmplă aşa. Libertatea ne este dată să o folosim împreună cu ierarhia, cu Episcopia, cu Patriarhia. Avem Fondul Central de Ajutorare, cum ştiţi, şi vreau să adresez mulţumiri foarte călduroase părintelui protopop şi preoţilor pentru contribuţia la Fondul Central Misionar. Nici un leu nu pleacă în altă parte decât acolo unde Sfântul Sinod l-a găsit că va fi de folos pentru nevoile mari ale Bisericii noastre. Căci are şi Biserica foarte multe nevoi. Noi n-am putut să dobândim încă drepturile parohiilor în întregime, adică sesiile parohiilor de dinainte de război. Continuăm cu intervenţiile. N-am putut să facem să ni se restituie casele, şcolile şi celelalte bunuri pe care le-am avut şi noi, ca şi celelalte Biserici. Ne străduim, facem în continuare demersuri.

Secerişul, iubiţi părinţi şi fraţi, este mult, şi la propriu, şi la figurat, şi în Bihor şi în toată ţara. Ne trebuie secerători. Am văzut că aveţi aici un seminar foarte frumos. I-am auzit pe copii cântând. Foarte frumos. Dar trebuie pregătiţi copiii în seminar, să aibă vocaţie preoţească. Să le descoperim vocaţia jertfelnică preoţească. Să fie prioritare în vieţile noastre slujirea credincioşilor şi slujirea lui Hristos. Să nu rămână în parohie vreun bătrân sau o bătrână, vreun sărac, vreun orfan sau bolnav fără grija preotului. Preotul trebuie să se înscrie în toate aceste activităţi, care înainte ne erau interzise, dar acum suntem îndatoraţi să le facem, pentru că nimeni nu ne mai opreşte. Nu ne este interzis să mergem la spitale, unde preotul trebuie să fie un doctor de suflete, să mergem în penitenciare, orfelinate şi cămine de bătrâni. Trebuie să accentuăm mult latura misionară la nivel de parohie, la nivel de protopopiat şi la nivel de Episcopie, de asemenea.

Iată, s-a amintit aici că-l avem în mijlocul nostru pe Prea Sfinţitul Episcop Ioan al Harghitei şi Covasnei, o Episcopie nouă, cu o situaţie foarte îngrijorătoare acolo. De secole, românii acolo au fost deznaţionalizaţi, lipsiţi de credinţă, şi de biserici, şi de limba românească, şi chiar şi de morminte. Iată, noi am depus stăruinţe, la cererea clerului şi credincioşilor din acea zonă şi am reuşit să avem Episcopie acolo. Este cel mai sărac dintre episcopi şi dintre slujitorii altarului, dintre sfinţiile voastre. Cu mare greutate i-am căpătat colo, cu bunăvoinţa autorităţilor locale, un sediu. Dar are nevoie, de ajutor căci Dânsul este, cum spuneam şi altădată, şi preot, şi dascăl, şi clopotar, şi misionar, şi episcop în acelaşi timp. Are în urmă o bogată experienţă, este bihorean, şi chiar din aceste locuri şi aceasta l-a făcut ca să vină cu noi. Ne bucurăm mult de lucrul acesta; să-l aveţi în atenţie şi dragoste, ca pe un fiu al acestor meleaguri.

Nu valorează atâta ajutorul material, iubiţilor. Să nu vă speriaţi că ne plângem de sărăcie şi tot facem apeluri. Nu din bogăţie se construiesc bisericile, nu din bogăţia sau prisosul cuiva, ci din ceea ce fiecare putem contribui. Cei doi bani ai văduvei, cum ne spune Sf. Scriptură, ne-au rămas drept model de jertfelnicie în acest sens. Din puţinul dumneavoastră se fac lucruri foarte mari. Din acest puţin, Domnul Rector a făcut biserică în Universitate, dă ajutoare studenţilor, primeşte vizite din străinătate, ajută Biserica; este membru în Adunarea Naţională Bisericească şi în Colegiul Electoral Bisericesc. Din acest puţin şi cu dăruirea aceasta se împlinesc toate, căci se adeveresc aici cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos, că pe dătătorul de bunăvoie îl iubeşte Dumnezeu întotdeauna. Dumnezeu lucrează prin aleşii Săi.

Avem multe semne şi mărturii despre acest curaj de a înălţa biserici. Am văzut aseară Mânăstirea de maici „Sfânta Cruce" din Oradea, foarte frumoasă, temeluită pe daniile credincioşilor, cu bunăvoinţa lor şi cu multă nădejde pentru viitor. Am sfinţit acolo un clopot nou şi, iată, văd aici în faţa mea pe părintele reformat din Tinca, cel care l-a executat. Vă rog să veniţi mai aproape.

(Părintele se apropie şi oferă Prea Fericirii Sale un buchet de flori, spunând aceste cuvinte:

„— Prea Fericite Părinte Patriarh, aceste flori au înflorit în curtea bisericii reformate din Beiuş. Daţi-mi voie să Vă felicit şi să Vă înmânez acest buchet de trandafiri şi să întâmpin pe Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române cu Psalmul: Binecuvântat este cel ce a venit între noi în numele Domnului!"). Apoi a continuat P.F. Patriarh:

Iată un model de ecumenism, iubiţi fraţi şi părinţi, model de dragoste creştinească. Acesta este ecumenismul practic şi marii teologi şi marii conducători ai creştinătăţii din toată lumea ar putea lua pildă de la momentul acesta, cum se înţelege ecumenismul, căci fapta aceasta ne duce sigur la Hristos, nu în altă parte. Vă mulţumesc călduros şi vă îmbrăţişez cu toată dragostea.

Iubiţilor, cred că e cazul să încheiem. Nu e uşor. Aţi văzut, aţi luat aminte câte se pot întâmpla la decolarea şi la aterizarea avioanelor. Aşa se întâmplă câteodată şi la amvon, la preoţii noştri şi nu pot face nici eu excepţie. Dar vreau să vă pun la inimă aceste adevăruri ale credinţei noastre. Rămâneţi tari în credinţa Mântuitorului Iisus Hristos, Care a pus temeliile Bisericii Sale şi în ţara noastră. Rămâneţi statornici în credinţa neamului nostru românesc, în jertfa eroilor noştri, pe care i-am pomenit joi. Şi acum venim de la monumentul din parohia Ceica, un monument foarte frumos al fraţilor noştri, pe care l-au adus tocmai din Munţii Tatra. Ce figuri de eroi are neamul nostru românesc! Atunci când vine un sectant la dumneavoastră şi vă oferă ceva ca să vă duceţi la adunare, să vă schimbaţi credinţa, gândiţi-vă şi la ei, la cei care şi-au vărsat sângele pentru neam, pentru credinţă, pentru integritatea frontierelor noastre naţionale. Şi atunci veţi avea pace în suflet.

Rugaţi pe Bunul Dumnezeu să ajute omenirea, să-L rugăm să coboare între noi, pacea să ne trimită Duhul Sfânt, Care să scoată omenirea din aceste grele încercări la care este pusă. Păcătuim în faţa lui Dumnezeu chiar noi, preoţii şi dumneavoastră credincioşii, dacă nu ne vom ruga şi nu vom face pace în familiile noastre, în sufletele noastre, cu semenii noştri şi cu Bisericile cu care noi convieţuim pe acest pământ.

Vă binecuvântez din toată inima, iubiţi credincioşi şi vă rog din partea mea să transmiteţi celorlalţi credincioşi, fiilor şi rudelor dumneavoastră, prietenilor dumneavoastră, toată preţuirea mea şi recunoştinţa adâncă pentru primirea pe care mi-aţi făcut-o astăzi.

Îl rog pe Dumnezeu să vă dăruiască sănătate, pace şi toate cele de folos sufletelor şi familiilor dumneavoastră.

Monahismul în timpul domniei lui Ştefan Cel Mare

(Urmare din pag. 1)

Viaţa monahală de o înaltă ţinută duhovnicească, pulsa în ritm viu prin mânăstirile preexistente: Neamţ, Bistriţa, Probota, Moldoviţa, Căprianа-Lăpuşna, Humor, Bohotin, Horodnic şi Iţcani-Suceava, iar prin codrii Carpaţilor, se nevoiau numeroşi sihaştri, în frunte cu Lavrentie (viitorul episcop de Rădăuţi), Daniil Sihastru (duhovnicul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt), Dorotei, Platon, Sisoe, Chiril, Nil, Chiriac, etc.

Numărul monahilor va creşte simţitor în măsura în care evlaviosul voievod va ridica noi şi durabile aşezăminte monastice, începând cu Putna, cea mai importantă ctitorie a Măriei Sale.

Prin grija Măriei Sale, deosebită pentru Biserică, viaţa religioasă ia un avânt puternic, iar dezvoltarea artelor şi a culturii bisericeşti atinge apogeul, avânt ce va continua şi în deceniul următor.

Secolul al XV-lea poate fi numit fără exagerare, secolul de aur al monahismului în general şi al vieţii pustniceşti moldoveneşti în special, în fruntea căruia stăteau judeţele Suceava şi Neamţ.[4]

Mânăstirile au fost înzestrate cu toate cele necesare, pentru ca monahii să fie scutiţi de griji, oferindu-le posibilitatea să se ocupe de cele spirituale, alături de îndeletnicirile practice, specifice monahismului.

Chiar de la începutul ridicării ctitoriei sale de la Putna, Voievodul transferă din centrele monastice mai vechi, călugări cu însuşiri alese şi pricepuţi să copieze cărţile sfinte necesare Sfintelor Slujbe, să brodeze voalurile liturgice şi veşminte, să toarne vasele, clopotele şi sfeşnicile din metale preţioase, să picteze icoanele, să sculpteze stelajele strănilor şi iconostaselor şi să mânuiască tehnica ceramică, cu sprijinul material al domniei, să fie pentru înzestrarea tuturor aşezămintelor bisericeşti. Meşterii timpului, alături de monahi, au pus la construirea locaşurilor de cult, în piatră şi culori, tot ce au avut mai bun, mai trainic şi frumos.

Din acestea s-au păstrat numeroase obiecte, expuse astăzi prin muzeele din ţară şi de peste hotare, care oglindesc munca şi rugăciunea zilnică a smeriţilor monahi din mânăstirile Moldovei, de grija şi mărinimia Slăvitului Voievod şi de epoca cea mai strălucitoare din istoria Bisericii moldovenеşti.

Dintre monahii formaţi în aceste oaze duhovniceşti, erau recrutaţi cronicarii, duhovnicii, preoţii slujitori de la curţile domneşti, maiştri şi dascăli pentru şcolile existente din mânăstirile domneşti, de muzică şi de pregătire a clerului ca şi medicii pentru spitalele sau bolniţele mânăstireşti, care urmau să se ocupe cu alinarea durerilor sufleteşti şi trupeşti, promovând grija de cel sărac, flămând şi bolnav, ştiind prin aceasta că, „slujind oamenilor, slujesc pe Dumnezeu".

Tot dintre smeriţii monahi se alegeau egumenii mânăstirilor, pe care Binecredinciosul Voievod îi numeşte: „rugătorii noştri", în documentele vremii, înaltul cler, care făceau parte din Sfatul Ţării. Aceştia erau oameni cărturari, patrioţi, călîiţi printr-o trăire în adâncime a vieţii de mânăstire, prin respectarea dincolo de puterile lor, a voturilor monahale.

Numărul mare de monahi se poate deduce din faptul că, întemeind Ştefan cel Mare şi Sfânt, Episcopia de la Vad, trimite un episcop „cu mulţi călugări", care aparţineau canonic de mânăstirile din Moldova, să întărească şi să apere ortodoxia românilor transilvăneni din cele 68 sate date de Craiul Mateiaş Corvin (1456—1490) Voievodului moldodean în 1475, răsfirate în jurul Cetăţii de Baltă şi Ciceiul.[5]

Desigur că astfel de contribuţii aduse de monahi au înlesnit mult la bunele relaţii dintre Biserică, credincioşi şi domnitor, care a căutat să le creeze toate condiţiile pentru buna desfăşurare a tuturor activităţilor bisericeşti.

La Putna, vreme de 488 ani, de la trecerea „Pururea Fericitului ei Ctitor", în lumea celor drepţi, generaţiile nesfârşite de urmaşi, au adus cu ei prinosul de recunoştinţă cu inimile calde şi au păşit cu emoţie prin faţa mormântului său, cuprinşi de suflul puternic al istoriei. Astăzi după trei ani de la îndreptăţita canonizare de către Biserica „neamului românesc", vin să se roage şi să-i ceară putere, consolidare şi ocrotire în viaţă şi să mijlocească la Dumnezeu, „în continuare" pentru toată suflarea românească de pretutindeni.

4 Ieromonah Ioanichie Bălan, „Vetre de Sihăstrie Românească", Bucureşti, 1982, pag. 60.

5 Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, op. cit., pag. 486—487.

Introducere în studiul Filocaliei

(Urmare din pag. 1)

Revista oficială a Episcopiei Aradului, **Biserica şi Şcoala,** prin neuitatul preot profesor Dr. Ilarion V. Felea, a desfăşurat o muncă asiduă de prezentare a Filocaliei, de adunare de contribuţii băneşti pentru tipărirea ei. Regretând că aceste contribuţii şi ajutoare „nu sunt la înălţimea nevoilor" (dovadă — adăugăm noi, cât de înţelenit era pe atunci pământul cărţilor duhovniceşti), notează câteva nume de sprijinitori ai tipăririi Filocaliei, între care numele de pioasă amintire al episcopului Nicolae Popoviciu al Oradiei, care „a comandat 200 exemplare din volumul I, ediţia a doua, şi 250 exemplare din volumul II". A început astfel să se manifeste tot mai mult interes în rândurile credincioşilor pentru sprijinirea şi citirea cărţilor duhovniceşti.

Pentru o informare generală, pentru a deştepta interesul studenţilor noştri, prezentăm titlurile şi numele autorilor cuprinşi în cele 12 volume, cu unele scurte sublinieri care ni s-au părut mai de folos în studiul Formării duhovniceşti.

Volumul întâi cuprinde la început viaţa şi scrierile Sfântului Antonie cel Mare (pe care-l întâlnim şi în **Pateric)** apoi scrieri de ale sfinţilor Evagrie Ponticul, Ioan Casianul, Nil Ascetul, Diadoh al Foticeei şi Isaia Pustnicul. Iată câteva citate din Sf. Marcu Ascetul, din cartea **Răspuns celor ce se îndoiesc despre Dumnezeiescul Botez:** „Sfântul Botez este desăvârşit, dar nu desăvârşeşte pe cel ce nu împlineşte poruncile... căci credinţa nu stă numai în a ne fi botezat în Hristos, ci a împlini poruncile Lui... chiar dacă suntem ţinuţi sub păcat şi după Botez, aceasta nu se întâmplă din pricină că Botezul ar fi nedesăvârşit, ci pentru că nesocotim porunca şi ne alipim de plăceri... pentru că nici Botezul, nici Dumnezeu, nici Satana nu sileşte voia omului... harul Botezului se află în noi în chip ascuns, dar se dă pe faţă prin împlinirea poruncilor". Sunt — credem — argumente potrivite pentru o expunere asupra Tainei Sfântului Botez.

Volumele II şi III cuprind viaţa şi operele Sfântului **Maxim Mărturisitorul,** vestitul monah şi apărător al Ortodoxiei care a pecetluit cu sângele limbii sale şi a braţului drept credinţa sa ortodoxă. Sunt cuprinse aici cele 400 capitole despre dragoste; 200 capitole teologice şi notăm, ca de mare folos, **Tâlcuirea la Tatăl nostru.** „Tema generală a Sfântului Maxim Mărturisitorul — notează părintele Stăniloae — este urcuşul (anabasis) omului spre îndumnezeire... prin curăţirea de patimi şi prin cunoaşterea în duh a raţiunilor lumii, care sunt primele două trepte ce anticipează pe ultima şi a treia: unirea cu Dumnezeu şi contemplarea în lumina lui directă, a raţiunilor tuturor lucrurilor". Volumul III întregeşte opera acestui sfânt prin răspunsurile către Talasie, „despre diferite locuri grele din dumnezeiasca Scriptură". Notăm câteva din aceste răspunsuri: Despre îndoita naştere din Dumnezeu; Despre cele două temeri de Dumnezeu; Paharul şi Botezul; Despre deosebirea între oglindă şi ghicitură; Bucuria în întristări, etc.

Volumul IV cuprinde nume de autori cu lucrări mai mici, dintre care amintim pe Talasie Libianul, Isichie Sinaitul, Filotei Sinaitul, Ioan Carpatiul, Sfântul Ioan Damaschinul, Teodor al Edesei şi alţii. Ele cuprind „cele mai preţioase norme concrete pentru realizarea idealurilor de viaţă duhovnicească".

Volumul V cuprinde „Învăţăturile duhovniceşti ale Sfântului Petru Damaschinul", din care notăm învăţătura despre cele şapte fapte trupeşti, şi anume: 1. **liniştea** (isihia) sau petrecerea neîmprăştiată, în care se arată în ce constă şi cum se împacă **temerea** cu **nădejdea.** Temerea e cu privire la puterile noastre şi la slăbiciunea lor; iar nădejdea e cu privire la puterea Lui cea nemărginită şi la iubirea Lui cea mai presus de minte. 2. **Postul cu măsură,** care înseamnă ca omul să biruiască lăcomia pântecelui, dar să se folosească de toate spre slava lui Dumnezeu, neoprindu-se de la nimic ca de ceva rău, cum fac blestemaţii de eretici. Iar vinul, după vreme, căci la bătrâneţe, la neputinţă şi la frig, e foarte folositor; dar şi atunci puţin. 3. A treia este **privegherea cu măsură,** adică să se găsească timp şi pentru rugăciune şi priveghere; 4. A patra este **psalmodia sau rugăciunea trupească,** prin psalmi şi îngenunchieri, ca să se osteneasca trupul şi să se smerească sufletul; 5. A cincea, este **rugăciunea duhovnicească** făcută cu mintea, care se fereşte de orice gând, ci priveşte numai la Dumnezeu şi vorbeşte numai cu El; 6. A şasea este **citirea cuvintelor şi vieţilor Părinţilor,** nedându-şi auzul dogmelor străine, mai ales celor eretice. Părintele Stăniloae completează, scriind: „Cunoştinţa întreagă nu se primeşte numai din Scriptură, ci şi din Predania vie..."; 7. A şaptea este **întrebarea celor experimentaţi,** despre orice cuvânt sau faptă. Toate acestea se încununează prin răbdare în toate cele ce vin asupra omului, pe care vrea Dumnezeu să le îngăduie „spre cercare şi smerenie".

Tot în volumul V se cuprinde şi **Parafraza** Sfântului Petru Damaschinul, în 150 capete ale Sfântului Simeon Metafrastul, la cele 50 de **cuvinte** ale Sfântului Macarie Egipteanul, cunoscutele **Omilii duhovniceşti** (traduse şi publicate, pe vremuri, la Chişinău şi mai nou, în Colecţia **Părinţi Scriitori Bisericeşti,** vol. 34, Bucureşti, 1992).

Volumul VI cuprinde scrierea **Sfântului Simeon Noul Teolog,** cu cele 225 capete teologice şi practice, capetele morale; Cuvântările morale întâia şi a cincea, iar din **Nichita Sthetatul** cele **300 de capete** despre făptuire; despre fire şi despre cunoştinţă; Vederea raiului.

Volumul VII cuprinde un **Cuvânt despre rugăciune** a lui **Nichifor din singurătate;** un **Cuvânt** al mitropolitului **Teolipt** al Filadelfiei; Din scrierile **Sfântului Grigorie Sinaitul** şi ale **Sfântului Grigorie Palama,** inclusiv **Tomul aghioritic,** despre cunoştinţa naturală, despre cunoaşterea lui Dumnezeu, despre viaţa morală şi despre făptuire.

Volumul VIII este deosebit de important pentru noi românii pentru că cuprinde pe lângă scrierile lui **Calist şi Ignatie Xantopulos** — operă care rezumă şi sistematizează învăţăturile Părinţilor de demult — şi scrierea Părintelui Stăniloae, **Din istoria isihasmului în Ortodoxia română.** Este printre primele şi puţinele scrieri despre tradiţia isihasmului pe pământul românesc, şi despre contribuţia monahilor români, îndeosebi a lui Paisie Velicicovschi şi a starеţului Gheorghe de la Cernica la răspândirea isihasmului în ţările ortodoxe vecine.

Volumul IX cuprinde cunoscuta lucrare a **Sfântului Ioan Scărarul,** intitulată **Scara dumnezeiescului urcuş** — una dintre cele mai frumoase cărţi duhovniceşti, de care ne vom ocupa mai îndeaproape. Menţionăm la acest loc, traducerea nouă a acestei cărţi prin sârguinţa Părintelui Mitropolit al Banatului, Dr. Nicolae Corneanu (căruia i-a servit ca teză de doctorat în Teologie) şi care mărturiseşte în **Cuvântul înainte** că „dorinţa de a-l cunoaşte pe Ioan Scărarul a avut-o încă din anii studenţiei, atât pentru că făcea parte din cei mai reprezentativi Sfinţi Părinţi ai Bisericii... cât şi pentru că el a transformat simbolul Scării într-un ideal ce nu putea să nu încălzească pe orice doritor să urce treptele desăvârşirii". E o mărturie pe care o consemnăm în dorinţa de a suscita interesul tinerilor studenţi teologi, ca şi al celor dornici de viaţă duhovnicească, pentru această carte.

Volumul X cuprinde o lucrare de asemenea de largă circulaţie, opera **Sfântului Isaac Sirul, Cuvinte despre sfintele nevoinţe** asupra căreia ne propunem să stăruim, pentru folosul ce-l poate avea teologul care vrea să compună predici ziditoare de suflet, cu substanţă autentic ortodoxă. Iată câteva sublinieri: Despre smerita cugetare se spune că ea **„este haina lui Dumnezeu.** Căci Cuvântul întrupându-se pe ea a îmbrăcat-o şi prin ea ne-a vorbit în trupul nostru... de aceea tot cel ce s-a îmbrăcat în haina în care s-a arătat, s-a îmbrăcat în Hristos însuşi... în faţa celui smerit şi fiarele sălbatice se îmblânzesc căci din el se răspândeşte acea mireasmă ce se răspândea din Adam înainte de cădere, când le-a dat nume fiecăruia. Este mireasma care s-a luat de la noi şi pe care ne-a înnoit-o şi ne-a dat-o iarăşi prin venirea lui Iisus...". Despre cei ce cer şi doresc ca Dumnezeu să facă minuni şi puteri prin mâinile lor Sfântul Isaac le răspunde că „sunt ispitiţi de dracul, care râde de ei. Dreptii adevăraţi nu numai că nu poftesc acestea, ci şi când li se dau le resping.. Dreptii adevăraţi socotesc pururea în ei că nu sunt vrednici de Dumnezeu. Şi în aceasta sunt dovediţi că sunt adevăraţi, că se socotesc pe ei păcătoşi şi nevrednici de grija Lui".

Volumul XI cuprinde scrierea **Sfinţilor Varsanufie şi Ioan, Scrisori duhovniceşti,** în care, sub formă de întrebări şi răspunsuri, se descrie „şlefuirea treptată a omului de tot ce l-a coborât de la omenescul lui, care nu se poate realiza decât în comuniune între oameni, alimentată din comuniunea lor cu Dumnezeu". Cartea a avut o mare influenţă în spiritualitatea ortodoxă, dovadă fiind mulţimea manuscriselor din ea, aflătoare în Biblioteca Academiei Române.

Volumul XII cuprinde scrierea **cuviosului Isaia Pustnicul: Douăzeci şi nouă de cuvinte,** care încheie această comoară a Ortodoxiei româneşti, dar de nepreţuit al Părintelui Stăniloae făcut Bisericii noastre, fapt pentru care el merită recunoştinţa noastră şi a generaţiilor care vor urma. „Formarea duhovnicească şi misionară a tinerelor generaţii va avea, în această măreaţă operă, ca şi în celelalte cărţi asemănătoare, o şcoală duhovnicească neîntrecută, şcoala vieţii desăvârşite, prin care se primeşte un spor de lumină, un spor de viaţă, de sfinţenie şi de fericire". (Citat după Pr. prof. Ilarion V. Felea).

ANUNŢ IMPORTANT

La intervenţia Cancelariei Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Ministerul Învăţământului a aprobat înfiinţarea unei case de cântăreţi bisericeşti care va funcţiona începând cu anul şcolar 1995/1996 în cadrul Liceului Teoretic „Doamna Stanca" din municipiul Făgăraş.

Se primesc absolvenţi a 8 clase, limita de vârstă fiind 20 de ani (25 de ani cu aprobare specială — dispensă de la Mitropolitul sau episcopul locului).

Probele de examen se dau la Muzică, Cunoştinţe religioase şi Limba şi Literatura română, programa pentru fiecare materie fiind comunicată la toate protopopiatele Arhiepiscopiei noastre.

Înscrierile se fac la secretariatul Liceului între 15—26 august iar examenele se vor susţine la acelaşi liceu între 26 august — 1 septembrie 1995.

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipogrfiei Eparhile, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15 august
Nr. 29—32
1995

DIASPORA ORTODOXĂ PE AGENDA SECRETARIATULUI PENTRU PREGĂTIREA SF. ŞI MARELUI SINOD ORTODOX

CONGRESUL CANONIŞTILOR

cu tema:

Criterii pentru elaborarea unui Regulament de funcţionare a Adunărilor Episcopale a Diasporei Ortodoxe

Începute în 1980, concretizând iniţiative mai vechi, printre care, printre cele dintâi, dacă nu chiar cea dintâi, şi din partea Bisericii Ortodoxe Române (1925), eforturile pentru organizarea şi convocarea unui **Sfânt şi Mare Sinod Ortodox** par a se apropia de final. Să reamintim că acesta e, deocamdată, numele acceptat de Biserici, pentru a nu-l numi de-a dreptul **„Al VIII-lea Sinod ecumenic"**, cum au sugerat unii. Dialogurile în curs între marile confesiuni creştine, ca şi cu familiile de Biserici ortodoxe necalcedoniene (copţi, armeni, sirieni etc.) îndrumează spre oarecare prudenţă în ceea ce priveşte denumirea Sinodului. Poate că, finalmente, chiar Sinodul, când va avea loc, îşi va atribui denumirea definitivă, aceea cu care va intra în istorie.

În vederea pregătirii acestui Sinod, au avut loc până acum trei Conferinţe panortodoxe preconciliare. Toate la Chambesy, în Elveţia. Următoarea, cea de-a patra, s-a dovedit a avea nevoie de mai multe **Conferinţe pregătitoare** (până acum trei şi probabil va mai fi nevoie de una). Temele pentru a IV-a Conferinţă preconciliară vor fi:

1. Diaspora ortodoxă.
2. Autocefalia şi modul ei de proclamare.
3. Autonomia şi modul ei de proclamare.
4. Dipticele.

Problema Diasporei a fost discutată la Chambesy de către Comisia interortodoxă pregătitoare, între 10—17 noiembrie 1990 şi apoi între 7—13 noiembrie 1993. La cea din urmă s-au fixat cele opt regiuni în care vor fi organizate **Adunări episcopale**, într-o primă etapă:

1. America de Nord şi America Centrală
2. America de Sud
3. Australia
4. Marea Britanie
5. Franţa
6. Belgia şi Olanda
7. Austria şi Italia
8. Germania.

Delegaţii unor Biserici Ortodoxe au cerut să fie nominalizate şi alte Adunări episcopale. Spre exemplu, Elveţia, Spania, Ţările nordice n-au intrat în componenţa nici unei Adunări episcopale. Este şi motivul pentru care în textul adoptat la Chambesy în 7—13 nov. 1993, la cererea expresă şi insistentă a delegatului Bisericii Ortodoxe Române (Mitropolitul Antonie) s-a introdus la punctul 1 precizarea:

„Episcopii din Diaspora, care rezidează în Diaspora şi au parohii în mai multe regiuni (ţări n.n.), vor fi membri ai Adunărilor episcopale din acele regiuni şi vor continua să-şi exercite jurisdicţia asupra parohiilor deja existente care încă nu sunt incluse într-una din regiunile menţionate mai sus".

Era cazul cu parohiile noastre româneşti din Elveţia, Spania, Suedia, ca şi cele din Ierusalim, Noua Zeelandă, Bulgaria, Jugoslavia, Ungaria. Unele vor rămâne aşadar sub jurisdicţia canonică a Mitropoliei române pentru Europa Centrală şi a Arhiepiscopiei române pentru Europa Occidentală (acum având drept locum-tenens pe Mitropolitul Europei Centrale, Serafim), iar altele vor depinde direct de Bucureşti sau de unele eparhii din ţară (Timişoara pentru Vicariatul din Serbia, şi Aradul pentru Vicariatul din Ungaria).

Cât de necesare au fost aceste precizări, se va vedea în viitor când se va încerca scoaterea Diasporelor de sub jurisdicţia Bisericilor-mame, şi trecerea lor sub jurisdicţia Constantinopolului, înainte de a se organiza în Biserici naţionale ortodoxe autocefale, în teritoriile în care există în diferitele părţi ale lumii. Bisericile Ortodoxe interpretează în chip diferit Canoanele 34 apostolic şi 28 al Sinodului IV ecumenic (451). Biserica Constantinopolului crede că toate Bisericile Diasporelor trebuie să fie sub jurisdicţia sa, pe când celelalte Biserici spun că aceste canoane se referă la situaţii specifice vremurilor de atunci şi că, astăzi, aceste Biserici trebuie să depindă de Bisericile lor mame, ca Biserici ale unui neam. Iată textul canonului 34 apostolic:

„Episcopii fiecărui neam se cuvine a cunoaşte pe primul dintre dânşii şi a-l socoti de şef şi nimic să nu facă de prisos. Iar ei să facă numai câte se cuvin episcopiei şi satelor de sub dânsa, însă nici cel mai mare să nu facă ceva fără consimţământul tuturor, căci aşa va fi o unire şi se va slăvi Dumnezeu, prin Domnul, întru Sfântul Duh: Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh".

Ceea ce e limpede aici, e că episcopii fiecărui neam trebuie să se afle sub jurisdicţia **celui mai mare dintre dânşii**, nu a vreunui străin!

Se mai invocă de către Biserica Constantinopolului Canonul 28 al Sinodului IV ecumenic (451).

Iată şi textul acestui canon:

„Pretutindeni urmând hotărârilor sfinţilor Părinţi şi canonul cel de curând cetit al celor 150 de episcopi iubitori de Dumnezeu, cari s-au adunat în zilele fericitului întru pomenire marelui Teodosie, al celui ce s-a făcut împărat cetăţiei împărăteşti a lui Constantin, Roma Nouă, cunoscând, tot astfel hotărâm şi noi în privinţa întâietăţii prea sfintei biserici, a acestui Constantinopol, Roma Nouă; deoarece scaunul Romei cei vechi, stăpânea acea cetate, sfinţii Părinţi au dat ei întâietatea după cum se cuvenea. Prea iubitorii de Dumnezeu episcopi în număr de 150, fiind influenţaţi de aceeaşi însemnătate, au dat întâietate scaunului sfânt al Romei celei noua, judecând cu drept cuvânt, că cetatea ce s-a cinstit cu împărăţie şi cu sfat împărătesc, să dobândească şi onoarea deopotrivă cu Roma veche şi-n afacerile bisericeşti, mărindu-se ca aceea şi socotindu-se a doua. Hirotoniile mitropoliţilor pontici din Asia, Tracia, cum şi ale episcopilor din locurile barbare de sub ocârmuirile mai sus zise, să se facă de la prea sfântul scaun al prea sfintei biserici din Constantinopol, adică, fiecare mitropolit mai sus amintit, împreună cu episcopii eparhiei, hirotonisind pe episcopii eparhiei, după cum învaţă sfintele canoane. Iar arhiepiscopul Constantinopolului, hirotonisind mitropoliţii de sub con-

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului

Sf. Ioan Damaschinul, A treia omilie la Adormirea Maicii Domnului, S C. nr. 80, III, 1-2

(traducere)

Dorul celor care strălucesc de dragoste pentru un obiect este să aibă numele lui totdeauna pe gură şi să-l reprezinte ziua şi noaptea. Nimic nu mi se va putea deci, reproşa dacă după cele două (omilii, n.n.) precedente eu voi rosti acest al treilea panegiric pentru Maica Dumnezeului meu, ca o ofrandă în cinstea plecării sale: nu pentru a-i face o plăcere, ci pentru a servi, mie însumi şi vouă aici prezenţi, dumnezeiască şi sfântă adunare, o hrană folositoare sufletelor şi mântuirii noastre! Căci ea nu are nevoie de elogiile noastre, ci noi avem nevoie de slava care vine de la ea. Fiinţa care este slăvită, ce slavă mai poate ea să primească? Sursa luminii, cum ar fi luminată? Dar aceasta făcând, pentru noi înşine împletim o cunună. „Eu sunt viu, zice Domnul, şi Eu voi preamări pe cei ce Mă preamăresc".

Fără îndoială vinul este bun, este o băutură delicioasă, şi pâinea un aliment hrănitor: unul veseleşte, celălalt întăreşte inima omului. Dar ce este mai delicat decât Maica Domnului meu? Ea a captivat sufletul meu, ea împărăteşte peste limba mea, ziua şi noaptea înfăţişarea ei îmi este prezentă. Ea, Maica Cuvântului, îmi spune despre ce să vorbesc. Fiica unei mame sterile, ea face fecunde sufletele sterile. Iat-o pe aceea a cărei sfântă şi dumnezeiască strămutare o sărbătorim astăzi.

Hristos a atras la Sine pe Mama Sa. Să fugim deci, şi să ne urcăm în muntele sfânt! După ce am depăşit imaginile vieţii prezente şi ale materiei şi penetraţi de raza divină şi incomprehensibilă, odată fixaţi în lumina lui Dumnezeu, să sărbătorim puterea infinită. Prin ce mister, Cel care din înălţimea suprasensibilă, imaterială şi transcendentă, a coborât, fără să părăsească sânul Tatălui, în sânul fecioresc, pentru a se concepe şi întrupa; Cel care parcurgând suferinţele merge de bunăvoie la moarte, şi care, cu trupul Său născut din pământ, câştigând prin moartea Sa nemurirea, S-a întors la Tatăl; Prin ce mister a luat Tatăl său pe Mama Sa după Trup? Ea care a fost într-adevăr un cer pe pământ, cum a ridicat-o până la pământul cerului?

Cea care a fost unirea cerului şi pământului a urcat la cer.

Astăzi, scara duhovnicească şi vie, prin care Cel Preaînalt a coborât pentru a se face văzut şi să vorbească cu oamenii, este, prin treapta morţii, înălţată de pe pământ la cer.

Astăzi masa pământească, care, fără să fi cunoscut căsătoria, a purtat pâinea cerească a vieţii şi scânteia Divinităţii, de pe pământ a fost ridicată la ceruri; şi pentru poarta răsăritului, pentru poarta lui Dumnezeu, porţile cerului s-au deschis.

Astăzi, de la Ierusalimul terestru la cetatea locuită de Dumnezeu, la „Ierusalimul cel de sus" este adusă cea care a conceput ca primul său născut şi unicul fiu pe Cel Întâi Născut dintre creaturi şi Fiul Unic al Tatălui, vine să locuiască în „Biserica întâilor născuţi"; corabia Domnului vie şi duhovnicească este transferată la odihna Fiului său.

Porţile Paradisului se deschid pentru a primi pământul făcător de Dumnezeu, unde creştea pomul vieţii veşnice care a şters neascultarea Evei şi moartea lui Adam. Hristos este cauza vieţii universale care primeşte peştera adâncă, muntele nelucrat, de unde s-a rupt fără intervenţie omenească piatra care a umplut pământul.

Slava mormântului său. Cea care a fost patul nupţial unde s-a desăvârşit dumnezeiasca Întrupare a Cuvântului a venit să se odihnească în mormântul plin de slavă ca într-o cămară de mire, şi ea s-a ridicat de acolo până la locuinţa mirilor cereşti, unde ea domneşte în deplină lumină cu Fiul şi Dumnezeul ei, după ce a lăsat moştenire mormântul însuşi ca un pat nupţial acelora care rămân pe pământ. Un pat nupţial, acest mormânt? Da, şi cel mai luminos dintre toate: aceasta nu

(Continuare în pag. a 6-a)

Trad. de Pr. drd. Aurel Pavel

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XIX)

TAINĂ ŞI COMUNIUNE

„Şi ne izbăveşte de cel rău" (Mt. 6, 13).

Fiind a şaptea cerere din rugăciunea TATĂL NOSTRU şi ultimul mărgăritar al acestei rugăciuni domneşti, pe care ne-a dat-o Iisus, Fiul lui Dumnezeu, ne îngrijorăm la gândul că întregul traseu al vieţii noastre este asaltat de cel rău, care mereu stă la pândă ca să atace, să corupă, să-l derapeze pe om din calea mântuirii şi să-şi găsească **terenul** pe care „să joace" şi să-l stăpânească.

De aceea, Mântuitorul ne şi îndeamnă zicând: „Privegheaţi dar în toată vremea rugându-vă ca să vă întăriţi şi să scăpaţi de toate acestea".[1] Să cerem mereu ajutorul Tatălui ceresc, ca fii ai Lui, „căci în El trăim şi ne mişcăm şi suntem... căci ai Lui neam suntem".[2] Şi într-adevăr, numai ajutorul lui Dumnezeu este hotărâtor, în toate împrejurările vieţii noastre.

În unele traduceri mai vechi, ale Sfintei Scripturi,[3] se zice: „Ci ne izbăveşte de **vicleanul**, sau de **cel viclean"**. Sfântul Chiril al Ierusalimului zice că „dacă textul **„nu ne duce pe noi în ispită"** ar fi avut sensul de a nu fi ispitit, Domnul n-ar fi spus: **„Ci ne izbăveşte de cel viclean"**. **„Cel viclean"** este diavolul potrivnic; ne rugăm deci ca Domnul să ne izbăvească de diavol".[4] Aşa că ambii termeni au acelaş conţinut, expresie a tot ceea ce dezaxează ordinea firească a vieţii. Sfântul Ioan Gură de Aur zice că „viclean este diavolul, mărturisesc şi eu, dar e viclean, pentru sine însuşi, nu pentru noi cei ce ne trezvim"[4b]. Cuvântul **„viclean"** exprimă o gamă largă de denaturări: „ipocrit, perfid, şiret, şmecher, isteţ. 2. Rău, crud, neîndurător, hain 3. Care-şi calcă credinţa, necredincios, trădător, care nu crede în învăţătura religiei creştine, păgân. Duh necurat, diavol, drac, hiclean".[5] Se înţelege, deci, că şi **„cel rău"** şi **„cel viclean"**, este acelaş demon, duh al răzvrătirii şi neascultării. Călcător al ordinei divine şi cel dintâi care a părăsit lumina şi a căutat întunericul. „Lucifer, arhanghelul, cu îngerii lui, alungaţi din cer şi deveniţi demoni întunecaţi... De atunci el poartă diferite numiri: „balaurul cel mare", şarpele cel de demult, care se cheamă diavol şi satana" (Lc. 10, 18), „belzebul, căpetenia demonilor" (Mt. 12, 24), sau „veliar", „cel rău" şi „cel viclean" (II Cor. VI, 15), sau „duhul cel rău" şi „duhul necurat".[6] După cum se manifestă, are şi numele: „tatăl minciunii" (In. 8, 44), „îngerul adâncului", „Abaddon, Apollion" (Apoc. 9, 11), „împestriţatul", „împeliţatul", „ducă-se în pietri seci", „ucigă-l crucea" etc.

Firească că apariţia răului în lume, n-a rămas o problemă indiferentă pentru om, ci de la început a antrenat atâtea minţi luminate, care s-au frământat pentru a da un răspuns logic faţă de această proveniență.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Nichifor Todor

1 Lc. 21, 36.
2 F. Ap. 17, 28.
3 Vezi: Noul Testament de la Bălgrad, al Mitropolitului Simeon Ştefan, 1648 şi Biblia de la Sibiu, a Mitropolitului Andrei Şaguna, 1856—1858, la Ev. Mat. 6, 13.
4 Catehezele, partea a II-a — Cateheza Mistagogică, op. cit., p. 54—55.
4 b Sfântul Ioan Gură de Aur: Omilii şi Cuvântări I, trad. de † Irineu Slătineanu, Părinţi Orientali, p. 51.
5 Vezi: Dicţionarul limbii române moderne, Ediţia Academiei Române, Bucureşti, 1958, p. 928.
6 Vezi: Pr. Dr. Ioan Mircea, Dicţionar..., op. cit., p. 413.

FILANTROPIA - dimensiune psihologică umană

Din iubire faţă de om s-a înfăptuit, de-a lungul istoriei, opera filantropică obiectivată în acte şi fapte caritabile, de binefacere, în acte şi fapte de lansare, încurajare şi susţinere a talentelor prin mecenat, în trecut, prin sponsorizare, astăzi, în acte şi fapte de creaţie. Operă filantropică poate fi considerată întreaga creaţie filosofică, teologică, artistică, ştiinţifică şi tehnică. Iubirea faţă de om s-a obiectivat în **filantropie caritativă** şi în **filantropie culturală.** În această ipostază filantropia este un fapt de conştiinţă a comunităţii umane.

Filantropia este o virtute general umană, morală, religioasă, o virtute creştină. Modelul suprem de filantrop este Dumnezeu, creatorul lumii şi iubitorul de oameni. Dumnezeu a creat lumea pentru ca aici El să devină Om şi pentru ca omul să devină Dumnezeu prin har (Paul Evdochimov, „Taina iubirii", Bucureşti, 1994, p. 65).

Sensurile etimologice ale cuvântului **filantropie** (fileo = a iubi; filo = iubitor; antropos = om; filantrop = iubitor al omului) reflectă bogăţia conţinutului lui: sentiment de umanitate — bunătate, bunăvoinţă, mărinimie, clemenţă, caritate, binefacere în folosul celor neajutoraţi: generozitate, dăruire, sacrificiu.

Filantropul este iubitor de oameni, prieten devotat al oamenilor, făptuitor al Binelui social, creator de bunuri materiale şi spirituale. Este omul darnic, mărinimos, generos, este binefăcător, caritabil şi milos. Filantropul dăruie şi se dăruieşte. Filantropi sunt cei ce se dăruiesc oamenilor prin munca lor — preoţi, medici, dascăli, prin creaţia lor, prin viaţa lor — eroi, martiri.

Filantropia este o dimensiune a psihologiei umane; este, înainte de toate, o stare de spirit creată prin armonia dorinţelor, gândurilor, intenţiilor şi acţiunilor pentru făptuirea Binelui. În conduita social-umană cu dimensiunea sa filantropică se intercondiţionează facultăţile psihice afective, cognitive, atitudinale, motivaţionale, volitionale. Dorinţa im-

(Continuare în pag. a 2-a)

Conf. univ. dr. Elena Macavei

Atitudinea creştinului faţă de natură

Aflându-se adesea în mijlocul naturii şi admirând-o, Mântuitorul oferă imaginea ei spre a putea înţelege tainele împărăţiei lui Dumnezeu, ca şi învăţămintele care vorbesc despre bunătatea şi purtarea de grijă pe care o are Dumnezeu faţă de oameni. Aşa şi noi, „luând aminte" la crinii câmpului şi păsările cerului, la sămânţa roditoare, ca şi la pământul care o primeşte, la iarba verde care apoi se usucă, la frumuseţea lanurilor aurite, la mările întinse şi la liniştea muntelui, la grădinile înmiresmate şi umbroase, la pomii roditori, sau la cei uscaţi, să vedem care trebuie să fie atitudinea creştinului faţă de natură.

Deschizând Sfânta Scriptură, încă de la început aflăm că omul ca şi coroană a creaţiei avea calitatea de a „stăpâni pământul". Adică, întreaga creaţie a fost adusă la existenţă spre folosul lui, spre a-i asigura buna desfăşurare a vieţii. Omul era într-o relaţie de armonie cu creaţia, fiindcă ea îi era supusă în aceeaşi armonie, pace şi linişte, spre bucuria vieţii lui. Pe de altă parte, fiind creat „din pământ", fiinţa lui biologică (trupească) reprezintă substanţa comună a întregii creaţii, stabilind în felul acesta o unitate şi o interdependenţă cu firea înconjurătoare. Astfel, omul nu poate trăi, nu poate exista ca fiinţă biologică în afara naturii. Din natură îşi ia hrana, îmbrăcămintea şi locuinţa, ea exercitând în acelaşi timp şi o mare influenţă asupra vieţii şi sănătăţii omului. E suficient să ne gândim la schimbarea temperaturii, a anotimpurilor, a cerului cu nori sau a cerului senin, la venirea toamnei cu ploile persistente şi melancolice, sau a primăverii cu optimismul şi asteniile ei, sau chiar şi numai a influenţelor de microclimat... La fel şi schimbările astrelor acţionează asupra vieţii omului, precum influenţa exploziilor şi radiaţiilor solare, sau fazele de lună plină asupra unor stări maladive cum sunt lunaticii şi epilepticii.

(Continuare în pag. a 7-a)

Preot prof. Sorin Cosma

CONVENŢIA EUROPEANĂ DE BIOETICĂ — STRASBURG

Demnitatea umană a embrionului

Semnatarii acestui document se angajează să protejeze demnitatea, identitatea şi integritatea fiinţei umane.

Afirmarea primatului intereselor fiinţei umane asupra intereselor sociale şi ştiinţifice.

Orice intervenţie medicală se va efectua cu consensul liber şi informat al persoanei care se supune acesteia.

În cazul persoanelor care nu au capacitatea juridică de a exprima un consens sau care, chiar având-o, au o reducere temporară a capacităţii de înţelegere, pot fi practicate intervenţii doar în beneficiul lor.

În caz de urgenţă, în imposibilitatea de a obţine consensul, se poate recurge la o intervenţie medicală în beneficiul individului implicat.

Este interzisă comercializarea părţilor corpului uman.

Respectul vieţii private în sfera medicală.

Este interzis a crea embrioni umani cu scopuri de cercetare.

(Extras)

Această temă, antică de altfel, a format obiectul dezbaterii Adunării de la Strasburg, de la începutul lunii februarie, întâlnind reprezentanţi a 33 de Parlamente ale Europei. S-a adoptat un text, care s-a dovedit a fi rezultatul unor regretabile compromisuri, câtă vreme Europa se prezintă ca o realitate eterogenă, atât pe plan religios cât şi cultural şi politic. Hotărârile adoptate vor trebui ratificate de fiecare ţară în parte, pentru a putea deveni operative, ţinând cont de aceleaşi criterii de eterogenitate. Bioetica a devenit deja o forţă, de care să se ţină seamă, dar poate ajunge şi terenul unor confruntări ideologice. Calea dialogului şi folosirea unor principii universal-valabile pot aduce servicii efective omului, ameninţat azi de ştiinţa pe care el a creat-o.

Problema principală, care a suscitat discuţii aprinse, a fost aceea a embrionilor umani; Adunarea de la Strasburg recunoaşte unanim demnitatea umană a acestora: embrionii umani nu trebuie şi nu pot fi comercializaţi, nici folosiţi în alte scopuri. E interzisă „obţinerea de embrioni umani doar pentru scopuri de cercetare". Nu e drept, prin urmare e interzisă crearea de embrioni prin intermediul tehnicilor de fecundaţie artificială doar pentru scopul, nobil în sine, de a efectua cercetare ştiinţifică. Trebuie să se ţină seama de un principiu fundamental: demnitatea unui singur embrion prevalează asupra utilităţii întregii colectivităţi.

A rămas însă problema aşa-zişilor pre-embrioni.

(Continuare în pag. a 7-a)

Ierom. Drd. Juvenalie Ionaşcu

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. 1)

Cel dintâi răspuns ni l-a dat Cuvântul Sfintei Scripturi! În El se află cheia tuturor problemelor vieții. Așa bunăoară, după ce s-au întors cei șaptezeci (și doi) de ucenici, dintr-o misiune de probă și-au raportat „cu bucurie, zicând: Doamne, și demonii ni se supun în numele Tău", Iisus le-a zis: „Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer",[7] iar Sfântul apostol Petru scria că „Dumnezeu n-a cruțat pe îngerii care au păcătuit, ci, legându-i cu legăturile întunericului în iad, i-a dat să fie păziți spre judecată".[8]

Scriitori bisericești și Sfinți Părinți ai Bisericii, încă din primele veacuri ale Creștinismului, au abordat această cauză a originii și prezenței răului în lume, tot pe temeiul Sfintei Scripturi, lăsând niște repere de orientare pentru orice credincios care caută un răspuns spre mântuire. Astfel, Fericitul Augustin, el însuși fost victimă a răului, spune că pentru a putea explica originea răului, trebuie explicată mai întâi natura lui, pornind de la unele considerațiuni asupra ființei. Și, autor al ființei este Dumnezeu, principiul absolut al bunătății și prin urmare orice ființă ieșită din mâinile Creatorului este bună. Dar „creatura este o ființă și un bine prin participare, nu prin esență. Numai Dumnezeu există prin esență". **Ca atare, toate sunt** bune, dar și mutabile, pentru că sunt din nimic.[9] Deci nu au o natură neschimbabilă, iar ființelor cerești și pământești, Dumnezeu le-a dat și libertatea.

Dumnezeu, care nu are nici început, nici sfârșit, fiind Alfa și Omega, **El este!** El este viața, El este esența, El este cauza. El este totul în toate. „Toate prin El s-au făcut, și fără El, nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut",[10] spune Cuvântul Domnului, la Ziua Învierii. Altfel zis, El le-a „înviat" pe toate; le-a trezit din neființă, la ființă. Și, El, fiind Bunătatea supremă, toate au fost făcute **bune.** „Și a privit Dumnezeu, toate câte a făcut și iată erau bune foarte".[11] Sfântul Ioan Damaschinul, un mare doctrinar al credinței creștine, zăbovind asupra creației lui Dumnezeu, inclusiv îngerii, scria că „Dintre aceste puteri îngerești înainte stătătorul cetei terestre, căruia Dumnezeu i-a încredințat păzirea pământului, nu a fost făcut rău prin natură, ci a fost bun, a fost făcut pentru bine și nu avea de la Creator, nici cea mai mică urmă de răutate; cu toate acestea, n-a suferit luminarea și cinstea, pe care Creatorul i-a dăruit-o, ci prin voință liberă, s-a îndreptat de la starea sa naturală la o stare contra naturii sale și s-a ridicat împotriva lui Dumnezeu, care l-a făcut, voind să se împotrivească Lui. El este cel dintâi care s-a depărtat de bine și a căzut în rău... Mulțimea nenumărată de îngeri așezați sub el s-a dezlipit, i-a urmat lui și a căzut împreună cu el. Așadar cu toate că erau de aceeași natură cu îngerii, totuși au devenit răi, înclinându-și de bunăvoie voința lor de la bine spre rău. Demonii n-au nici stăpânire, nici putere contra cuiva, decât numai dacă li se îngăduie de Dumnezeu, în scopul mântuirii (pentru încercarea credinței). Dar odată ce Dumnezeu le îngăduie, au putere, se schimbă, și iau forma pe care o vreau după fantezia lor".[12]

Psihologic, analizând, cel căzut din rânduiala firii, nu-și mai are stare și liniște. Iar diavolul, ca primul căzut din rânduiala divină, cea dintru început, nu-și mai găsește liniștea. Mereu se angajează într-o lucrare haotică, distructivă. El nu poate nimic prin sine direct, ci caută un „teren" propice, în care se instalează și acționează. „Printre multiplele manifestări ale răului, se pot discerne trei aspecte simptomatice: parazitismul, impostura și parodia. Răutatea trăiește ca parazit pe făptura creată de Dumnezeu, formând o excrescență monstruoasă, o floare demonică. Impostor, el poftește la atributele divine, substituie egalitatea asemănării! Veți fi la fel cu Dumnezeu, (Fac. 3, 5) egali Lui. În sfârșit, înșelător, invidios, el parodiază pe Creator și construiește propria lui împărăție fără Dumnezeu".[12b] De aceea, greșesc amar toți creștinii, care dintr-o prea răspândită uzanță și nesesizată în gravitatea ei, folosesc **„drăcuitul"**, în mod conștient și chiar inconștient! Toți aceștia îl ajută pe „necuratul" să-și găsească „teren" și apoi știe „iuda" ce are de făcut! „Răul este înstrăinarea de Dumnezeu... răul este lipsa binelui... și răutatea nu are o subzistență proprie... Omul poate ține în frâu răul și se poate izbăvi de el aproape în întregime... dar nu numai prin eforturile sale, ci prin eforturile sale ajutate de puterea lui Dumnezeu... Răul e violent nu în a zidi existența, ci în a o diminua și distruge".[13]

Deci, diavolul ca exponent al răului este un neputincios feroce, care nu se poate declanșa prin sine decât dacă i se oferă un **mediu**, un suport. El este parazitul care se manifestă distructiv și haotic chiar, dar numai **„pe un teren"** capturat sau concesionat din slăbiciunea omului. De aici, pentru un astfel de teren, începe lupta omului cu răul, cu satana, care vrea cu orice preț să se infiltreze, să se instaleze! De aceea, lupta pe care și în care se angajează omul contra răului, trebuie să fie o luptă **„cu nădejde"**, fără compromisuri și fără concesii. Iar „cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă".[14] Imobilitatea, sub orice formă, îl dezarmează pe om și treptat devine „teren", „domiciliu", de care abuzează duhul răutății până la distrugere totală! Și omul să nu se joace cu răul cum nu trebuie să se joace cu focul! Apostolul, și mai mult, spune: **„Nu răsplătiți nimănui răul cu rău"**,[15] pentru că „Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină".[16]

„Vicleanul", ca stăpânitor peste puterile văzduhului[17] și stăpânitor al acestei lumi[18] și al întunericului acestui veac[19] și păcătos[20], de la început, ca tată al minciunii, s-a mințit mai întâi pe sine, și prefăcându-se în șarpe, se face cauză, prin ispitire a căderii primului om![21], fapt pentru care ajunge să fie blestemat de Dumnezeu.[22] Dar, nu-și dă astâmpăr, ci fiind îndrăzneț, s-a furișat printre îngerii lui Dumnezeu și după prima ispitire, acum cere voie să-l ispitească pe dreptul Iov.[23] Dar nu se potolește, ci, precum avea să spună mai târziu Sfântul apostol Petru că „diavolul umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită",[24] ispitește și pe David.[25] Se furișează și se împotrivește marelui preot Iosua,[26] fapt pentru care, Domnul, îl ceartă îndoit.

Mai mult, după ce a cutezat în pustia Carantaniei, să-L ispitească și pe Domnul nostru Iisus Hristos,[27] îndrăznește să-I ceară pe apostoli ca „să-i cearnă ca pe grâu",[28] intrând în Iuda Iscarioteanul,[29] apoi intră în Anania și-l face să mintă, dosind din prețul țarinei[30].

Iscusit în a se perverti, cel rău și viclean, „satana se preface în înger al luminii, (și) nu este deci mare lucru dacă și slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptății, al căror sfârșit va fi după faptele lor".[31]

Pe lângă o astfel de înșelătorie, știe să fie și fioros, sălbatic, tiranizând firea omului împresurat, dar și temându-se, în același timp, de prezența lui Iisus Izbăvitorul. Astfel, e zguduitor cazul demonizatului din ținutul Gadarenilor sau al Gherghesenilor, care este în fața Galileii și care își avea locuința în morminte și nimeni nu putea să-l lege nici măcar în lanțuri, pentru că el rupea lanțurile și obezile le sfărâma și nimeni nu putea să-l potolească. Dar, cu tot abuzul de tiranie pe care o declanșează asupra nenorocitului demonizat, despotul diavol **știe de frică**, cum zice Sfânta Scriptură: „Și **demonii cred și se cutremură**".[32] **Cunoaște** bine pe Iisus. „A alergat și s-a închinat Lui. Și strigând cu glas puternic a zis: Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Preaînalt? Te jur pe Dumnezeu să nu mă chinuiești. Căci îi zicea (Iisus): „Ieși duh necurat din omul acesta". Și Iisus, întrebându-l cum îi este numele, prin gura celui demonizat, răspunde diavolul: „Legiune este numele meu, căci suntem mulți" — Și-L roagă să-i trimită în turma de porci care pășteau în apropiere. „Și, le-a dat voie. Atunci, ieșind duhurile necurate (din om), au intrat în porci și turma s-a aruncat de pe țărmul înalt, în mare. Și erau ca la două mii și s-au înecat în mare".[33]

În relatarea Sfântului Evanghelist Matei, se arată că demonizații, respectiv duhurile rele care i-au captivat, „au început să strige: Ce ai Tu, cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești?".[34] Duhul rău se teme de Judecată! Vicleanul este surprins în plină activitate și avea misiunea de-a deștrăma ordinea și echilibrul vieții, tiranizând oameni slabi în credință. Era în propria-i lucrare, declanșată spre distrugere. Prezența lui Iisus l-a deranjat și el nu se poate întoarce fără „isprava" răutății. De aceea, devine rugător fiindu-i teamă și de pedepsirea lui înainte de sfârșitul veacurilor.

Numărul lor, de „legheon", echivala atunci cu un corp de armată, care era cam de 5000—6000 de ostași,[35] iar faptul că Sfinții Evangheliști Marcu și Luca, spre deosebire de Evanghelistul Matei, vorbesc numai de un îndrăcit, se explică prin aceea, că numai unul din cei doi a cerut Domnului să-l lase să meargă cu El, relatarea biblică a celor trei, referindu-se la acelaș caz, atât de dramatic, din laturea Gherghesenilor, unde diavolul, luând cu asalt, îndrăznește, capturează, terorizează pe bietul om, dar el însuși se teme și tremură văzând pe Iisus, Fiul lui Dumnezeu, pe care-L roagă să nu-l chinuiască înainte de vreme pentru că satana va plăti la sfârșitul veacurilor pentru tot răul făcut în lume.

Sigur Dumnezeu este Atotputernicul și cu ajutorul Lui numai se poate birui „vrăjmașul" și toată reaua încercare. De aceea, lupta omului trebuie să fie hotărâtă, pentru că numai astfel îi vine Dumnezeu, în ajutor. Sfântul Atanasie cel Mare zice că „de s-a abătut cineva spre demoni și s-a îngrozit de ei, Îl vede pe El, Dumnezeu-Cuvântul, alungându-i pe aceia și înțelege că El (Dumnezeu) este Stăpânul lor".[36] Dumnezeu este limanul, scăparea noastră. Este Tatăl nostru Cel iubitor care nu vrea să-i piardă pe fiii Săi. El așteaptă, să **„pășim"** spre El și de aceea cum zice Sf. Isaac Sirul: „Pe cei ce-i vede trândavi în a se hotărî și neputincioși în gânduri, îi războiește de la început cu tărie și ridică împotriva lor ispite grele și puternice, ca să-i facă să guste de la începutul drumului felurile răutății lui".[37]

Șovăiala în fața **ispitelor,** a tentațiilor de tot felul, nehotărârea și lipsa de acțiune fermă, neangajarea integrală într-o asemenea bătălie, atrage după sine lipsirea de orice asistență divină, cum zice Sfânta Scriptură: „O de ai fi rece sau fierbinte!... fiindcă ești căldicel — nici fierbinte, nici rece — am să te vărs din gura Mea",[38] din ocrotirea Mea. De aceea, în clipa când omul simte că-i bate la ușa sufletului un gând vrăjmaș, să tragă „zăvorul" și să se pregătească de luptă! Și atunci, când pornește hotărât să reziste, însemnându-se cu Sfânta Cruce, și „Dumnezeu, lucrează împreună cu omul — zice același Sfânt Isaac Sirul — și-l ajută arătându-i purtarea de grijă, după hotărârea omului cea pentru Dumnezeu și după îndreptarea lui spre ținta cea voită de Dumnezeu cu el. Pentru că nu poate diavolul să se apropie de om sau să-i aducă ispite, de nu se lenevește acesta și, nu îngăduie Dumnezeu sau nu-l părăsește, prin părerea de sine însuși, și prin mândrie, sau printr-un gând de îndoială și prin împărțirea sufletului. Pe aceștia îi cere diavolul să-i ispitească... Pe cei care-i vede plini de bărbăție și puternici (firește, nu atât trupește, cât sufletește n.n.) și (cei) care socotesc moartea ca nimic și ajung la mare râvnă și disprețuiesc viața în lume și în trup, și toate încercările, (pe aceștia n.n.) nu-i întâmpină diavolul... Și nu din lașitate face diavolul aceasta, ci pentru că se teme de puterea dumnezeiască ce-i învăluie pe aceștia și care-l înfricoșează pe el".[39]

Într-adevăr, disciplina duhovnicească a privegherii omului, în tot locul și în toate împrejurările, constituie garanția prezenței lui Dumnezeu, în lupta omului cu ispitele, cu răul, cu vicleanul diavol. O asemenea disciplină consimțită și trăită, devine o „a doua natură" pentru omul care crede cu adevărat. Ea nu mai este atunci o povară, ci o „sete" și o „foame" după Dumnezeu. — Opusul acestei discipline duhovnicești, concretizat în „iubirea de plăcere și dragostea de tihnă sunt pricina părăsirii. Dar cel ce se înfrânează cu putere de la acestea nu e părăsit niciodată de ajutorul lui Dumnezeu".[40] Un astfel de om simte că nu e singur în lupta pentru câștigarea Împărăției lui Dumnezeu. Dar, atunci „Când firea iese din rânduiala sa, e la fel de beată fie de vin, fie de pofte".[41] Poftele, patimile peste tot, sunt portița de intrare a duhului rău, care stă la pândă să prindă momentul delăsării. De aceea, zice Sf. Isaac, în lucrarea sa că: „patimile sunt asemenea câinilor ce obișnuiesc să stea în preajma măcelarilor și care fug la auzul unui cuvânt, dar dacă sunt luați în seamă, se năpustesc ca leii... Disprețuiește pofta (lovește-o, n.n.) cât timp e mică".[42] Mai târziu, „dacă crește", nu mai prinde „bătaia", ca și la copilul îndărătnic, nepedepsit la timp.

Și-s multe de tot, acele portițe ale răului, pe care omul, în general, nu le bagă în seamă, le subestimează deși ele sunt ca și niște fisuri într-un baraj neglijat! E destul să fie una, că apa își face loc și te inundă. Și dacă nu o vindeci la timp, n-o tratezi cu atenție, nu vei mai putea stăpâni șuvoiul distrugător. „Dracii, cum zice Sfântul Ilarion — sunt netrupești și fără somn, și toată grija o au ca să se războiască cu noi și să ne piardă sufletele, prin cuvânt, lucru și gând".[43] Și ca netrupești, ei vor să se întrupeze, să prindă un locaș, un „sediu". Și astfel, furișându-se sub forma diferitelor patimi, un adevărat ciorchine, o încrengătură de rele îl capturează pe omul neatent și neluptător. Zice Sfântul Ioan Damaschin că „toată răutatea și patimile necurate au fost născocite de demoni. Li s-a îngăduit să ispitească pe om, dar nu au putere să forțeze pe cineva".[44] Unele din patimile care-l dărâmă treptat pe om, în subtilitatea lor, au o tentă cu totul nesesizabilă, mergând până a fi socotită de omul mândru de sine, ca o normalitate. Pentru o mai deplină orientare și posibila lor stopare, e bine să știm de ce să ne ferim când ne rugăm: **„Și ne izbăvește de cel rău, de cel viclean".** Și anume:

„Diavolul este îmbrăcat în haina patimilor, care sunt: desfrânarea, pofta, iubirea de argint, vorbirea împotrivă (clevetirea n.n.), mânia, pisma, slava deșartă, trufia. Acestea sunt ramurile răutății și multe altele asemănătoare, adică: neînfrânarea, împodobirea trupului (zice Sf. Apostol Pavel: „grija de trup să nu o faceți spre pofte" (Ro. 13, 14 n.n.), împrăștierea, lenevia, cuvintele glumețe, privirea cu nerușinare, iubirea de-a se lărgi, inconștiența, neluarea în seamă a judecății lui Dumnezeu, pizmuirea aproapelui, voința de-a plăcea oamenilor, mărturia mincinoasă, cunoașterea mincinoasă, lipsa de curaj, incapacitatea de-a suporta ceva aproapelui, neputința de-a suporta critica, iubirea slavei de la oameni, mai mult decât slava lui Dumnezeu, voința de a-și arăta lucrarea spre a fi slăvit de oameni, iubirea mâncărurilor plăcute, dorința de-a fi lăudat pentru cunoștință, de-a ațâța (pe alții), de a-ți afirma propria voință, de-a te socoti pe tine cuminte și bun, de-a vedea pe fratele ca prost și a-l disprețui. Aceștia sunt dracii pe care i-a trimis Hristos în turma de porci (Mt. 8, 31—32). Acestea au originea în demoni și nu sunt prezente decât unde sunt prezenți ei, fiind susținute în oameni de ei".[45]

Făcând această succintă expunere, a unui număr de patimi — tot atâtea înfiltrări ale „vicleanului" — număr redus doar la cca treizeci, să nu uităm că numărul lor e mult mai mare. Sfântul Petru Damaschin[46] arată vreo 298 de patimi, una mai deghizată decât alta, un adevărat roi al relelor de tot felul, care toate ciupesc, până la destrămare, din frumusețea originală a făpturii umane. Lupta cu ele și împotriva lor trebuie susținută, mereu cu gândul la Dumnezeu și la ajutorul Său, prin credință statornică, iubirea față de Dumnezeu și față de toți oamenii și prin multă răbdare. Cu asemenea armătură, tot răul poate fi smuls din ogorul sufletului, așa cum sunt smulse buruienile din stratul de flori al grădinii. În răspunsul pe care l-a dat Sfântul Varsanufie lui avva Ioan, spunea: „Să nu te moleșească pe tine mulțimea patimilor și nălucirile drăcești, crede că nu vor izbuti nimic, tulburările și ispitele lor, ci mai vârtos îți vor spori virtutea, dacă vom lua aminte cu grijă să stăruim în răbdare".[47]

În situații de criză și spirituală și de altă natură, când omul este confruntat cu atâtea neprevăzute, care-l asaltează și-l pot dezaxa din orientarea lui spre mântuire, e bine și strict necesar, să ne aducem mereu aminte de Cuvântul Mântuitorului, că: „prin **răbdarea** voastră veți dobândi sufletele voastre".[48] Și să nu uităm că, El este Cel ce ne dă și azi și mâine, **„pâinea cea de toate zilele"** și tot El **„ne izbăvește de cel rău, de cel viclean".**

---

7 Lc. 10, 17—18.
8 II Petru, 2, 4 și Iuda 1, 6.
9 Dr. Constantin Pavel: Problema răului la Fer. Augustin, București, 1937, p. 36 ss.
10 In. I, 3.
11 Fac. 1, 31.
12 Dogmatica, ed. a II-a, op. cit., p. 85—86.
12 b Paul Evdokimov: Vârstele vieții spirituale, op. cit., p. 74.
13 Pr. Prof. Dumitru Stăniloae: Dogmatica, vol. I, op. cit., p. 451—456.
14 I Cor. 10, 12.
15 Ro. 12, 17.
16 I Tim. 2, 4.
17 cf. Ef. 2, 2.
18 In. 14, 30.
19 Ef. 6—12.
20 I In. 3—8.
21 Gen. 1—4.
22 Gen. 3, 14—15.
23 In. I, 6—11.
24 I Petr. 5—8.
25 I. Paralipomena (Cronici) 21, 1.
26 Zah. 3, 1—2.
27 Mat. 4, 18 ss.
28 Lc. 22, 31.
29 Lc. 22, 3 și 22.
30 F. Ap. 5, 3.
31 II Cor. 11, 14—15.
32 Iac. 2, 19.
33 Mc. 5, 1—2; Lc. 8, 26—34; Mt. 8, 28—34.
34 Mt. 8, 29.
35 cf. Pr. Prof. Dr. V. Gheorghiu, op. cit., p. 316.
36 Sfântul Atanasie cel Mare, Scrieri, partea I despre Întruparea Cuvântului. Trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Edit. Inst. Biblic Ort., București, 1988, p. 142.
37 Filocalia, Vol. X, Sf. Isaac Sirul, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Edit. Inst. Biblic Ort., București, 1981, p. 264.
38 Apoc. 3, 15—16.
39 Filocalia, vol. X, op. cit., p. 266—267.
40 Idem, p. 268.
41 Ibid. p. 276.
42 Ibid., p. 279.
43 Filocalia, vol. V, trad. de Pr. Prof. Dr. D-tru Stăniloae, Tip. Instit. Biblic Ort., București, 1976, p. 67.
44 Dogmatica, op. cit., p. 87.
45 Filocalia, vol. XII, trad. de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Edit. Harisma, București, 1991, p. 239—241.
46 Filocalia, vol. V, Petru Damaschin, Învățături duhovnicești, trad. de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Edit. Instit. Biblic Ort., București 1976, p. 184—186.
47 Filocalia, vol. XI, Sfinții Varsanufie și Ioan, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Edit. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990, p. 154.
48 Lc. 21—19.

Filantropia — dimensiune psihologică umană

(Urmare din pag. 1)

pulsionează făptuirea Binelui. Sentimentul creează starea sufletească de a făptui Binele. Gândirea și rațiunea oferă demersul logic și trasează strategia modului de a acționa. Atitudinile de angajare și dăruire susțin modul de a acționa din convingere, cu motivație pozitivă puternică, stimulativă, cu intuiția și voința de a iniția și finaliza actele filantropice.

În conduita filantropică predomină componenta afectivă. Conștiința afectivă ca ansamblu al energiilor vitale, în sensul concepției lui Théodule Ribot, are mai multe niveluri. La un nivel elementar se manifestă **dorința** ca tendință lăuntrică de realizare a Binelui. Ea evoluează de la stadiul de impuls spontan instinctiv la cel de atitudine conștientizată stabilă. Dorința se asociază cu stările emoționale și cu sentimentele și se întemeiază pe acestea.

Conduita filantropică are ca fundament motivațional și atitudinal **iubirea.** Ca dar al sufletului, iubirea este dezinteresată, este oblativă, cum o numește Vasile Pavelcu, se oferă fără a aștepta recompensă. Izvorăște din generozitatea de a făptui Binele în plan cultural și caritativ, din solidaritate cu trebuințele omului, cu suferințele lui, pentru ameliorarea condiției umane. A iubi, spunea Antoine de Saint Exupéry, nu înseamnă a ne privi unul pe altul ci a privi împreună în aceeași direcție", în direcția trebuințelor fundamentale umane. În sensul moralei creștine, iubirea este universală, sinceră și activă, exclude orice interes, prefăcătorie, artificiu, exclude antipatiile personale și de rasă, aversiunile de orice fel. Iubirea nu este abstractă și teoretică, ea se exprimă în cuvânt calm și în fapte.

În filantropia caritativă iubirea se asociază cu compasiunea, cu **mila.** Valoare fundamentală a moralei creștine, mila este aptitudinea de a recepta durerea cuiva, de a purta povara suferinței altora, este samariteism. Mila, scria Diaconul Nicolae în „Telegraful român" nr. 93/1944, este „iubire aplicată peste durerile aproapelui, e în mă îrântă peste patul suferinței... e lacrimă coborâtă din cer pe pământ să înmoaie glia inimii secătuite, uscate de vânturile aspre ale răutății". Mila ca dispoziție sufletească și ca sentiment își găsește expresia în acțiunea facerii de Bine sau **milostenie** pe care Vladimir Soloviov (în „Fundamentele spirituale ale vieții", 1944) o plasează la nivelul „evoluției supreme a socialității"; ea mijlocește actul de comunicare ca „relație pur morală, harică".

În concepția creștină mila trebuie educată iar milostenia trebuie organizată prin Biserică, instituții de stat și private. Faptele milosteniei sunt: **trupești:** hrană, adăpost, îngrijire și **sufle ești:** a mângâia pe cei întristați, a erta pe cei ce greșesc, a-i învăța pe necredincioși dreapta credință, a îndemna pe păcătoși la pocăință. Atunci când mila se manifestă din slăbiciune, vanitate, frică, semnificația faptelor se depreciază. Moralistul francez La Rochefoucauld a surprins acest aspect: „Clemența ca varietate a milei se practică uneori din vanitate, alteori din lene, adeseori din frică și aproape întotdeauna din cele trei motive împreună".

Valoarea morală a milosteniei creștine constă în aceea că poartă frumusețea unei virtuți, că înnobilează pe cel ce o practică, că ne apropie de Dumnezeu.

Conduita filantropică intelectualizată este susținută de **gândire și rațiune,** de capacitatea de analiză a situațiilor, de evaluare a șanselor, de alegere a alternativelor, de inițiere și finalizare a faptelor. **Intuiția,** datorită capacității de a acționa din instinct, permite sesizarea utilității unui fapt cultural sau caritativ, orientarea spre soluții de intervenție rapidă și oportună.

Conduita filantropică are ca motivație pozitivă iubirea, generozitatea, dorința de a face bine, compasiunea. Compromit semnificația faptelor și actelor filantropice motivații negative: orgoliu, vedetism (publicitate), speranța iertării păcatelor, teama judecății de apoi.

Conduita filantropică presupune voință; aceasta dă forța de a lupta cu piedicile, de a persevera în atingerea scopurilor, în finalizarea acțiunilor.

Filantropia este înainte de toate o **stare de spirit,** o atitudine existențială supremă de implicare în făptuirea Binelui. Filantropia este un mod de a trăi spiritual, un mod de a duce o viață spirituală. În sens creștin spiritul este Dumnezeu și darul lui Dumnezeu este Dumnezeu însuși. Viața spirituală este existența în **Credință, în Speranță, în Iubire.** Viața spirituală este întâlnirea cu Dumnezeu, existența întru Hristos, este viața în har.

În credință omul se spiritualizează — se spiritualizează mintea, sentimentul, voința, corpul. Se armonizează gândurile, dorințele, intențiile și deciziile pentru făptuirea Binelui. Starea de spirit este creația Duhului Sfânt în om, este iubirea semenului dovedită prin viața dăruită altora, realizarea Binelui, într-un cuvânt, **Filantropia.**

Succes internațional al muzicii ortodoxe sibiene

Între 14 și 21 mai 1995 s-a desfășurat în localitatea Hajnowka din estul Poloniei a **XIV-a ediție a Festivalului Internațional de Muzică Bisericească Ortodoxă.**

Manifestare de anvergură, la care au participat anul acesta 33 de coruri ortodoxe din 12 țări (Bielorusia, Bulgaria, Cehia, Estonia, Grecia, Polonia, România, Rusia, Serbia, Ucraina, Uganda) între care s-au remarcat Corul Conservatorului din Sankt Petersburg, Corul Societății „Mokranjak" din Belgrad, Corul „Swieta Zofia" din Sofia, Corul de cameră „Nowyje napiewy" din Moscova și altele, actuala ediție a fost și prilejul unui remarcabil succes al muzicii bisericești ortodoxe sibiene.

Prezentând un bogat repertoriu, cuprinzând lucrări reprezentative ale compozitorilor: Gh. Cucu, Gh. Dima, G. Popescu Brănești, I. Popescu Pasărea și N. Lungu, **Formația corală „Cantus",** rod al colaborării Liceului de Artă Sibiu cu Cabinetul de muzică al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" a Universității din Sibiu, a obținut nu mai puțin de **cinci premii:** premiul special al Organizației Mondiale a Tineretului Ortodox — SYNDESMOS, premiul special al juriului pentru dirijorul formației — Constantin Grăjdian, premiul special al Ambasadei Bielorusiei, premiul special al Serviciului pentru cultură-Hajnowka, premiul special al Parohiei din Hajnowka. În timpul festivalului membrii formației au mai fost invitați să susțină și un număr de șapte concerte.

Protagoniștii acestui frumos succes au fost tinerii: Emanuela Grăjdian și Roxana Maria Popa — sopran, Alexandra Simona Frânc și Maria-Mihaela Grăjdian — alto, Marius Corlean și Dănuț Ioan Pasăre — tenor, Dacian Mândru și Constantin Grăjdian — bas.

Pr. G. V.

Şerban Papacostea

Românii în secolul al XIII-lea. Între cruciată şi imperiul mongol

Bucureşti, 1993, 188 p.

Autorul, membru corespondent al Academiei Române, director al Institutului de istorie „Nicolae Iorga", este unul din principalii noştri istorici de astăzi. Activitatea sa prodigioasă de istoric îmbrăţişează reformele fanariote, regimul dominaţiei austriece în Oltenia, întemeierea statelor române, cruciata târzie şi lumea românească, istoria Mării Negre în evul mediu, cu specială privire asupra rolului veneţienilor şi genovezilor în bazinul pontic.

În lucrarea de faţă, se aduc contribuţii istorice legate de secolul al XIII-lea al Europei Răsăritene, care a fost scena uneia din cele mai mari încleştări de forţe politice şi de civilizaţii ale istoriei universale. În acest secol, lumea latină, în numele credinţei romano-catolice, porneşte ofensiva armată sub formă de cruciată împotriva Răsăritului ortodox. Forţa care a dirijat şi coordonat expansiunea a fost Biserica romano-catolică, puterea cu tradiţii şi veleităţi de hegemonie universală a papalităţii, ajunsă acum la apogeul prestigiului şi al mijloacelor ei de acţiune. Ţelul suprem al papalităţii teocratice în această vreme a fost restaurarea unităţii creştine prin integrarea sub propria ei îndrumare atât a Bisericii răsăritene şi a aderenţilor ei cât şi a popoarelor încă păgâne de pe continentul european. Instrumentele de căpetenie ale acestui vast efort de integrare, urmărit deopotrivă cu mijloacele militare şi cu cele ale misiunilor şi persuasiunii, au fost ordinele călugărilor cavaleri şi ordinele călugărilor misionari.

Valul acesta uriaş dezlănţuit de expansiunea Apusului în Europa Răsăriteană nu a ocolit nici lumea românească. Aici, principala forţă de percuţie a fost Regatul ungar a cărui înaintare spre Răsărit, începută cu cel puţin două secole în urmă, capătă acum o dimensiune nouă, cea a confesiunii asimilatoare. După 1204, anul cuceririi Constantinopolului de cavalerii cruciatei a patra, cucerirea teritorială ungară a fost îndeaproape însoţită de un masiv efort de asimilare confesională, care a ameninţat însăşi existenţa structurilor arhaice româneşti, „ţările" autonome în care vieţuiseră până atunci românii şi se dezvoltaseră instituţiile lor politice şi bisericeşti. Din acest răstimp de maximă intensitate a ofensivei politice şi confesionale ungare, care a pătruns adânc în teritoriile româneşti şi în substanţa spirituală a societăţii româneşti, confesiunea răsăriteană încorporată cu secole în urmă în fiinţa ei colectivă, a răzbătut şi cel dintâi semnal al rezistenţei faţă de noul expansionism al Regatului arpadian, care a atins limitele sale maxime în primele decenii ale secolului XIII.

Înaintarea spre Răsărit a forţelor cruciatei, pe un întins front ale cărui limite extreme erau Marea Baltică şi Marea Neagră şi al cărui punct cel mai avansat s-a aflat pe cursul superior al fluviului Volga, a fost întâmpinată în deceniul al patrulea al secolului al XIII-lea de o mişcare pendulară în sens invers: invazia ultimei încarnaţiuni a Imperiului stepelor, puterea cu aspiraţii universale a mongolilor. Timp de un secol, forţa universală ţâşnită din adâncurile stepei asiatice şi cea a cruciatei inspirată de valorile lumii apusene s-au înfruntat şi s-au echilibrat dând naştere unui nou cadru politic general în Europa Răsăriteană.

În 1241 oştile mongole au ajuns în centrul Ungariei şi au zdrobit forţa militară a regatului. Cruciata a suferit acum o grea înfrângere. Regatul ungar îşi pierde vigoarea ofensivă şi cunoaşte o fază de accentuată involuţie. În acest timp, forţele vitale ale societăţii româneşti se înarmează cu o formă superioară de organizare politică, aptă să facă faţă unui nou şi previzibil asalt al Regatului ungar. În aceste împrejurări se formează cele două state româneşti în sudul şi răsăritul Carpaţilor, Ţara Românească şi Moldova.

Materialul lucrării este cuprins în următoarele capitole: **Înfruntări politice şi spirituale în sud-estul Europei (1204—1213); Românii nord-dunăreni faţă cu expansiunea Regatului ungar şi cu ofensiva catolicismului până în vremea marii invazii tătare (1204—1241); Europa Răsăriteană între cruciată şi invazia mongolă; Românii după marea invazie mongolă; între Regatul ungar şi Hoarda de Aur; Românii în conştiinţa contemporanilor; problema românească în secolul XIII.**

Căderea Constantinopolului în 1204 sub loviturile cruciatei a patra în colaborare cu veneţienii a desăvârşit procesul de dezagregare a puterii bizantine. Avansul considerabil realizat de exponenţii Apusului catolic avea să fie blocat şi în mare parte anihilat ca urmare a marii invazii mongole şi a stabilizării puterii tătare în Europa de Răsărit.

Odată cu dispariţia împăratului Manuel Comnen (1180), vastul său imperiu se fărâmiţează, datorită acţiunilor forţelor externe ostile. Unităţii imperiale bizantine i-a succedat acum pluralismul statelor create de popoarele balcanice: bulgari, vlahi, sârbi şi greci. Nici latinii nu au fost capabili să restaureze, în folosul lor, unitatea sfărâmată. Regatul ungar a intrat în stăpânirea unor teritorii de mult râvnite: Croaţia, Dalmaţia şi Sirmium (1181); apoi, în cooperare cu sârbii lui Ştefan Nemania, care îşi proclamă independenţa faţă de Bizanţ, pustiesc Belgradul, Branicevo, Niş şi Sofia (1183). Sârbii anexează o parte din ele, normanzii cuceresc Durazzo, Cefalonia, Corfu şi ocupă Tesalonicul (1185). Vlahii şi bulgarii din nordul Peninsulei Balcanice se răscoală, înlătură dominaţia bizantină şi îşi constituiesc un stat propriu. De la sfârşitul secolului al XI-lea, îndeosebi după declanşarea cruciatelor, presiunea Apusului catolic asupra Europei sud-estice, a Bizanţului în primul rând, s-a manifestat puternic până la substituirea politică finală.

Programul papalităţii de cucerire ecleziastică şi spirituală în răsăritul Europei s-a împletit cu politica de cucerire teritorială a regilor Arpadieni şi în secolul al XIV-lea a succesorilor lor Angevini. Expansionismul Regatului ungar a luat haina cruciatei. Paralel cu actul de cucerire s-a desfăşurat acţiunea ordinelor călugăreşti misionare, dominicani (sau predicatori) şi franciscani (sau minoriţi), devenite instrumente ale politicii misionare a papalităţii în evul mediu târziu.

Imperiul latin de Constantinopol este ameninţat cu dispariţia încă de la înfiinţare de statul vlaho-bulgar. Împăratul Balduin I e înfrânt la Adrianopol (aprilie 1265) şi este luat în captivitate de Ioniţă, conducătorul statului vlaho-bulgar. Succesul mişcării de emancipare de sub tutela bizantină a vlaho-bulgarilor a fost posibil datorită intervenţiei masive şi permanente a populaţiei vlaho-cumane nord-dunărene.

Pentru a contracara forţele din Peninsula Balcanică oştile Imperiului latin, papalitatea a apelat la Regatul ungar şi a instalat aici detaşamente ale „cruciatei permanente", ordinele călugărilor cavaleri, al teutonilor, în 1211, şi al ioaniţilor, în 1247. În 1211, regele Ungariei Andrei II i-a instalat în Ţara Bârsei pe cavalerii teutoni, „ultra silvas versus Cumanos", cu scopul extinderii regatului ungar. Înaintarea cavalerilor teutoni peste Carpaţi a pus capăt dominaţiei cumane în teritoriile învecinate cu Transilvania la miazăzi şi răsărit, deschizând astfel drumul spre Dunărea inferioară şi Marea Neagră, legătură care avea să rămână timp de mai bine de două secole unul din obiectivele principale ale politicii externe a Regatului ungar. **Cumania neagră** înceta să mai existe. Sub efectul loviturilor cavalerilor teutoni, cumanii din aria Regatului ungar încep să se convertească. Încercarea Ordinului teutonic de a-şi crea un stat propriu în spaţiul carpato-dunărean, sub emblemă papală, a provocat conflictul dintre regele Andrei II şi papa Honoriu III, soldat cu înfrângerea papală. Un aliat permanent al statului Asăneştilor a fost astfel înlocuit în Câmpia munteană şi în sud-vestul Moldovei printr-o forţă care îi era ostilă. Concomitent cu începuturile activităţii Ordinului teutonic împotriva cumanilor e înregistrată şi prima operaţie militară a Regatului ungar în direcţia Vidinului prin Oltenia. Între 1211 şi 1213 o oaste transilvană din saşi, români, secui şi pecinegi a înaintat sub conducerea comitelui Ioachim, în direcţia Vidinului, în sprijinul ţarului Boril, convertit la alianţa cu puterile catolice. Lupta de la Vidin a fost în politica Regatului ungar manifestarea tendinţei sale de expansiune în sud-estul European în direcţia Constantinopolului.

Lupta împotriva latinilor din Constantinopol şi aliaţele pe care le-a prilejuit, realizate sub semnul reacţiei anticatolice şi al unităţii ortodoxe, au intensificat coloratura ideologic-confesională a confruntărilor din Peninsula Balcanică în sec. al XIII-lea. Cucerirea Tesalonicului de către succesorul lui Mihai Angelos, proclamat împărat în 1224, părea să deschidă calea restauraţiei greceşti la Constantinopol de către noua putere în ascensiune. La Klokotnitza, oastea lui Teodor a fost zdrobită de cea a lui Asan II, la 9 martie 1230, şi împăratul Teodor a fost luat prizonier. Preluând cea mai mare parte a teritoriilor lui Teodor, ţarul Asan II controla acum un teritoriu vast de la Adriatica, la Egee şi Marea Neagră. Statul Asăneştilor a devenit acum cea mai mare putere din sud-estul european şi ameninţa existenţa Imperiului latin.

În primăvara anului 1231, Grigore IX a luat hotărârea de a îndruma spre Imperiul latin, acum ameninţat de adversarii săi, pe cruciaţii din Ungaria care se angajaseră să lupte în Ţara Sfântă. Regatul ungar întreprinde acum acţiuni împotriva statului Asăneştilor. Un atac împotriva Vidinului eşuează. În schimb Regatul ungar îşi consolidează poziţiile nord-dunărene. În 1233, apare menţionat un ban de Severin. Un şir de acte papale relevă intensa activitate misionară a călugărilor dominicani în Oltenia, „Ţara Severinului". În 1231—1234, Ordinul teutonic îşi revendica din nou drepturile în Ţara Bârsei şi Cumania, iar papalitatea contesta legitimitatea episcopilor români ortodocşi dinlăuntrul Cumaniei.

Cucerirea Constantinopolului a oferit Romei papale un cadru prielnic pentru împlinirea obiectivelor sale principale ale programului ei universal, reunirea celor două Biserici sub egida sa. Efortul de lichidare a schismei răsăritene şi de restaurare a primatului Romei asupra Bisericii bizantine şi asupra celor derivate din ea a fost una din manifestările de căpetenie ale papalităţii reformatoare şi unul din obiectivele esenţiale ale programului ei unitar de guvernare a Bisericii şi societăţii. Cruciata şi unirea cu Biserica Apusului latin au fost manifestări „covârşitoare şi îngemănate ale politicii orientale a Apusului latin inspirate şi controlate de papalitate.

Confiscarea bunurilor sau darea lor „în pradă" era una din pedepsele care îi loveau pe consideraţii „eretici". Pe măsură ce încercarea de unire a eşuat la Bizanţ şi în restul lumii ortodoxe, papalitatea a tins să amalgameze schisma cu erezia şi să-i aplice această regulă. Deţinătorii „schismatici" de stăpâniri erau consideraţi şi declaraţi „injusti possesores" şi expuşi deposedării, la nevoie cu mijloacele cruciate, după formula elaborată **post factum** de Inocenţiu III şi aplicată Imperiului de Răsărit. Apartenenţa la confesiunea ortodoxă şi menţinerea în această confesiune devenea în aria de putere a catolicismului o inaptitudine pentru stăpânirea pământului şi a privilegiilor care decurgeau din ea. Această manifestare a politicii papalităţii în Europa Răsăriteană a avut consecinţe profunde şi dramatice în istoria românească în secolele XIII—XIV, în special în Transilvania şi Banat, care avea să ducă la catolicizarea şi apoi la maghiarizarea păturii conducătoare cneziale şi voievodale româneşti.

Importante precizări se aduc în capitolul următor al lucrării: **Românii nord-dunăreni faţă cu expansiunea Regatului ungar şi cu ofensiva catolicismului până în vremea marii invazii tătare (1204—1241).**

În istoria românilor secolul XIII a fost vremea tranziţiei de la formele tradiţionale de organizare politică, acelea în care vieţuiseră în îndelungatul răstimp de hegemonie a popoarelor stepei asupra Europei Răsăritene, la statul de sine stătător, care a constituit cadrul general al vieţii politice româneşti în secolele XIV—XIX.

În secolul XIII, societatea românească s-a văzut confruntată cu o situaţie inedită, aceea creată de noul val de expansiune a Regatului ungar, care a îmbinat tendinţa de cucerire şi stăpânire efectivă, de subordonare directă a vechilor autonomii româneşti, cu efortul de asimilare confesională a masei populaţiei ortodoxe, ca şi a popoarelor de alte religii, curs determinat de evoluţia politicii papalităţii faţă de lumea răsăriteană în urma evenimentelor din 1204. Efortul regalităţii ungare la sfârşitul sec. XII şi în primele decenii ale sec. XIII a fost de a cuprinde ansamblul lumii româneşti nord-dunărene sub stăpânirea sa şi de a o catoliciza. Ţările cneziale şi voievodale româneşti erau înzestrate cu organizare politică, militară şi ecleziastică. În această triplă ipostază le surprinde izvoarele vremii secolelor XII—XIII. Situaţia din „Ţara Severinului" ilustrează formele de organizare politică a românilor în prima jumătate a sec. XIII, aceea a cnezatelor, „ţări" subordonate unui voievod care le grupa sub autoritatea sa, fără a le fi încorporat încă într-un organism politic unitar. Aceeaşi situaţie domnea şi în stânga Oltului, unde Diploma ioaniţilor, privilegiul acordat de Bela IV la 2 iunie 1247 cavalerilor ioaniţi aduşi la Dunărea de Jos pentru a suplini puterea militară a regatului greu încercată de invazia tătară, aminteşte de „ţara" lui Seneslau, voievodul românilor". Scrisoarea din 14 noiembrie 1234 a papei Grigore IX către viitorul rege Bela IV, prin care se tinde a se statua regimul bisericesc al românilor din episcopia cumană, cuprinde informaţii referitoare la pluralismul structurilor politice româneşti la răsărit de Olt, în Câmpia munteană şi în sudul Moldovei. Textul constată existenţa în cuprinsul episcopiei cumane a mai multor episcopi numiţi „pseudoepiscopi" ai românilor, care ţineau de ritul ortodox. Existenţa acestor episcopi presupune şi o organizare politică corespunzătoare. Cât ne este cunoscut, cadrul teritoriilor româneşti din afara Carpaţilor era alcătuit în sec. XIII din patru mari unităţi organizatorice laice şi ecleziastice: episcopia cumană, regatul cuman, Banatul Severinului şi Ţara Severinului. Suprimarea episcopiilor române din Cumania şi subordonarea Ţării Severinului organismelor episcopale ale Regatului ungar au fost premisa puternicului prozelitism confesional care s-a abătut asupra românilor din aria extracarpatică în această vreme, dar au fost şi motivele de organizare ale rezistenţei româneşti, care va culmina la sfârşitul sec. XIII cu alcătuirea Ţării Româneşti. Marea invazie tătară desfăşurată în lunile februarie—aprilie 1241 asupra Europei Răsăritene, ca şi convulsiunile care au subminat Regatul ungar în ultimele decenii ale secolului XIII s-au răsfrânt puternic asupra românilor din nordul Dunării aflaţi în ariile de hegemonie ale celor două puteri. În contextul înfruntării dintre forţele hegemonice în spaţiul intra- şi extracarpatic s-a constituit primul stat românesc de sine stătător care avea să asigure fundamentul devenirii naţiunii române. Revenirea în forţă a mongolilor în deceniul 1280—1290, extinderea considerabilă a hegemoniei lor în teritoriile extracarpatice, în nordul Peninsulei Balcanice şi pe linia Dunării, concomitentul reflux al Regatului arpadian din acest spaţiu au dat naştere cadrului geopolitic în care s-a produs accelerarea agregării forţelor politice româneşti din afara arcului carpatic şi geneza statului românesc în această arie (p. 1). Dispariţia timp de câteva decenii după 1291 a banilor de Severin din ierarhia funcţiilor Regatului ungar a pecetluit şi sfârşitul suveranităţiii ungare asupra Ţării Severinului, care prin unirea cu voievodatul din stânga Oltului a dat naştere unui stat românesc de sine stătător şi a pus bazele naţiunii române în devenire. Momentul decisiv al „întemeierii" Ţării Româneşti a fost unirea celor două voievodate româneşti atestate documentar în sec. XIII, ţara lui Litovoi şi ţara lui Seneslau. Această unire a fost manifestarea hotărârii căpeteniilor din cele două ţări de a pune capăt dominaţiei teritoriale ungare la sud de Carpaţi şi de a recupera teritoriile acaparate de regat în această zonă, reluare în condiţii favorabile a încercării de emancipare a voievodatului oltean un sfert de secol mai devreme. Contopirea s-a produs prin „închinarea" voievodului din dreapta Oltului faţă de cel din stânga râului, adică prin recunoaşterea autorităţii sale superioare. Cel dintâi a renunţat acum la titlul voievodal, adoptându-l pe cel de ban, preluat odată cu centrul de guvernare al Ţării Severin, cetatea Severinului, de la unguri (p. 168). Unificarea politică a teritoriului dintre Carpaţi şi Dunăre s-a manifestat instituţional prin recunoaşterea calităţii de „mare voievod" a conducătorului voievodatului unificator. Titlul se regăseşte în inscripţia de la biserica Sfântul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeş, care a înregistrat încetarea din viaţă a lui Basarab la 1352. Dispariţia tuturor celorlalţi voievozi din spaţiul Ţării Româneşti, în vreme ce în Transilvania s-au păstrat numeroşi voievozi până târziu, este un alt indiciu al eliminării funcţiei voievodale în sens arhaic din noua ţară şi al evoluţiei acestei funcţii de la **suzeranitate**, întâietate în cadrul federativ, la **suveranitate**, proces care avea să se încheie definitiv la mijlocul secolului XIV. Avântul statului românesc alcătuit în jurul nucleului ţării lui Seneslau a fost rapid şi puternic. În linii

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. I. Ionescu

Sfântul prooroc Ilie Tesviteanul

Biserica noastră a rânduit zile de sărbătoare pentru cei ce şi-au desfăşurat viaţa în dreptate şi credinţă, împreunată cu fapte bineplăcute lui Dumnez u. Pentru cei consacraţi în rândul sfinţilor, dătătoare de cuvânt le-a fost întreaga lor viaţă condusă pe calea desăvârşirii, dar mai presus de toate, modul în care şi-au încheiat viaţa lor pământească. Dacă sfârşitul încununează opera (= finis coronat opus), această sentinţă este adecvată şi în aprecierea vredniciei celor ce fac parte din cununa sfinţilor. Pentru ei, trecerea din via a pământească, trecătoare, a însemnat începutul unei noi vieţi, a vieţii eterne, în lumina cea neapropiată a lumii cereşti. Pentru noi ziua de sărbătoare a unui sfânt este prilej de aducere aminte a faptelor lui bune, pe care le-a săvârşit şi de cinstirea lui prin imne de laudă, invocându-l spre a ne veni în ajutor, mijloci or făcându-se pentru noi la atotputernicul şi milostivul Dumnezeu.

În cununa proorocilor V. T., numiţi în Biblie a fi „văzători" (I. Samuil 9, 9), ca unii care s-au învrednicit să cunoască voinţa lui Dumnezeu, pe loc remarcabil se situează personalitatea sf. Ilie Tesviteanul.

Sf. prooroc Ilie a fost din Tesba şi a trăit în veacul al IX-lea î. H. În acest timp, în regatul lui Israil stăpânea nelegiuitul rege Ahab cu soţia sa Izabela, care au introdus în ţară cultul zeului Baal, căruia i-au ridicat un templu în Samaria, abătând astfel poporul de la închinarea adevăratului Dumnezeu. Proorocul Ilie s-a prezentat în faţa lui Ahab şi i-a vestit voia lui Dumnezeu. Pentru nelegiuirile săvârşite de Ahab, asupra ţării va veni vreme de secetă şi ani de zile nu va mai fi rouă sau ploaie decât prin cuvântul gurii proorocului Ilie.

Mijlocind la Dumnezeu, cu glasul Scripturii, Ilie a zis: „Doamne, pe proorocii tăi i-au omorât, jertfelnicele tale le-au surpat şi eu am rămas singur, iar acum caută să-mi ia viaţa" (Romani 11, 2—3). După cuvântul Domnului, Ilie s-a retras la răsărit de Iordan, lângă pârâul Cherit, unde corbii îi aduceau de mâncare, iar apă a băut din pârâu. Când a secat apa pârâului, tot după cuvântul Domnului, proorocul Ilie a plecat în Sarepta Sidonului, unde a fost găzduit de o văduvă săracă. Prin darul lui Dumnezeu, din puţinul ce-l avea, acesteia nu i s-a mai sfârşit făina şi untdelemnul, până când Domnul avea să dea iarăşi ploaie pe faţa pământului. Spre marea ei întristare, sărmanei văduve i-a murit unicul fiu, dar prin rugăciunea pe care proorocul a înălţat-o, din tot sufletul său, către Dumnezeu, copilul a fost readus la viaţă. S-a convins astfel sărmana femeie, că Ilie este „omul lui Dumnezeu şi cuvântul care este în gura lui este adevărat" (I Regi 17, 24).

Timp de trei ani şi şase luni s-a încuiat cerul, încât a fost foamete mare în ţara lui Israil (Luca 4, 25). Pe muntele Carmel, proorocul Ilie a făcut de ruşine pe slujitorii lui Baal, care zadarnic i s-au rugat îndelung zeului să coboare foc asupra jertfei lor. Sf. Ilie însă, om al rugăciunii fiind, a pogorât foc din cer asupra jertfelnicului său care a mistuit arderea de tot şi astfel poporul a cunoscut care este adevăratul Dumnezeu (I Regi 18, 37-39). A început atunci să cadă ploaie din belşug asupra pământului. Proorocul Ilie a fugit apoi din calea îndârjitei mânii a reginei Izabela. Asemeni lui Moise, a poposit în Horeb, muntele Domnului, unde a postit 40 de zile şi 40 de nopţi. S-a pregătit astfel pentru împlinirea misiunii sale prin fapte bineplăcute lui Dumnezeu.

La îndemnul Domnului, sf. Ilie s-a arătat iarăşi în faţa lui Ahab spre a-i vesti, că pentru uciderea lui Nabot, căruia i-a răpit via moştenită de la părinţi, mânia Domnului nu va întârzia să vină asupra lui şi casa lui o va stârpi.

Sf. ap. Pavel ne spune că „prin credinţă Enoh a fost luat de pe pământ ca să nu vadă moartea" şi că „mai înainte ca să-l strămute a avut mărturie că a bineplăcut lui Dumnezeu" (Evrei 11, 5), „fiindcă umbla în căile Domnului" (Facere 5, 24). Despre proo-

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. Petru Dumitreasă

Mănăstirea Sibielului

— scurt istoric —

Din capul satului Sibiel, în sus pe râul Sibielului, în jur de 5 km, apare „Chilia" veche, singura mărturie a vechii Mânăstiri a Sibielului.

Această mânăstire exista încă la începutul secolului XVIII ca un vestit centru cultural-religios. În anul 1716 Ieromonahul **Varlaam Moldovan** copiază un Triodion — carte de slujbă din postul mare — cu 202 foi, făcând unele însemnări pe carte. (Conform: Bianu şi Nicolăiasa, în: „Catalogul manuscriselor româneşti", vol. 3 — Craiova 1931).

La anul 1722 a scris **Popa Oprea** o însemnare pe: Evangheliarul Mânăstirii, carte tipărită de Coresi, la Braşov, 1561: „Să se ştie câte cărţi are Mânăstirea de la Sibiel"... Evangheliarul se află acum în biblioteca Institutului Teologic din Sibiu.

După relatarea istoricului **Ştefan Meteş**, în cartea: „Mânăstirile Româneşti din Transilvania", Sibiu 1936, p. 138, la Mânăstirea Sibelului era şcoală de preoţi, de cântăreţi bisericeşti şi pentru oricine voia să înveţe carte. După modelul şcolii de la Mânăstire s-au organizat şcolile d n jur, cea din Sibiel la 1767.

Deşi apare, într-o menţiune din 12 mai 1786 — Arhivele Vienei — că Mânăstirea ar fi fost dărâmată, din alt document reiese că Mânăstirea Sibielului a scăpat de distrugerea făcută de generalul Bukow (1759—1760). E vorba de: „Praporele Mânăstirii Sibielului", pictat de **Vasilie Muntean** şi zugrăviţa **Ana**, din Săliştе, la anul 1792. Azi, praporele se află în Colecţia de obiecte bisericeşti din Sibiel.

După relatările verbale ale bătrânului **Turcu Cătană**, azi răposat, biserica de lemn a Mânăstirii s-a vândut, probabil în jurul anilor: 1792—1794. Din banii de vânzare s-a zidit turnul bisericii, iar în locul bisericuţei de lemn judele **Oprea Săroi** adunase materiale pentru zidirea unei biserici de piatră.

Se vede însă că Stăpânirea străină, de atunci, nu privea cu ochi buni activitatea Mânăstirii şi în jurul anului 1800 a împrăştiat călugării (I. Bembea, „Însemnări despre Mânăstirea Sibielului în revista: Mitropolia Ardealului, nr. 9—10, 1984).

Despre împrăştierea călugărilor a relatat acelaş **Petru Turcu Cătană**, care ştia de la tatăl său şi de la alţi bătrâni din sat că: „Puterea străină a desfiinţat Mânăstirea, pe motiv că ar fi: „sălaş hoţilor", „Cei care au venit pentru oprirea Mânăstirii au ţinut judecată în drum, la umbra nucului. Pe când se termina judecata, s-a sculat o vreme mare, cu vânt, s-a rupt o creangă, de a căzut pe masă, de s-a făcut „zdrob" şi s-au risipit hârtiile. Dar de atunci Chiliile au rămas pustii.

Motivul cu hoţii era vechiu, invocat faţă de generalul Bukow şi de către popa unit „Popa Vasile, protopop de Făgăraş şi de **Vlădica Aron**".

(Continuare în pag. a 4-a)

Preotul Zosim Oancea

FESTIVITATE CULTURALĂ ORTODOXĂ LA ATENA

În ziua de 24 februarie 1995, *Uniunea Ziariştilor Proprietari de Presă din Grecia* a organizat la Atena festivitatea numită *„Slavă Ortodoxiei"*, care a cuprins câteva comunicări axate pe rolul presei scrise, şi în general al mijloacelor de comunicare în masă, în contextul promovării valorilor spirituale ale Ortodoxiei, atât în spaţiul imediat balcanic, cât şi în cel mai larg, european. Două grupuri corale de psalţi au interpretat un buchet de cântări bisericeşti ortodoxe pe melodii bizantine, fapt ce a şi dat festivităţii o atmosferă deosebită, înălţătoare.

Într-un cadru festiv, la propunerea făcută anterior de către Consiliul Ad-tiv al Uniunii Ziariştilor din Grecia, pentru aportul deosebit şi fructuos adus slujirii valorilor Ortodoxiei, au fost premiate cu Înalta Medalie şi cu Diploma de Onoare a Uniunii o serie de personalităţi ale vieţii bisericeşti şi culturale ortodoxe, atât din Grecia, cât şi din alte ţări. Între acestea s-a numărat şi Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, care la această manifestare închinată Ortodoxiei a fost reprezentat de către Diac. drd. Eugen Moraru. Din partea Prea Fericirii Sale s-a dat citire unui *mesaj* de mulţumire pentru preţuirea arătată atât faţă de persoana Prea Fericitului Părinte Patriarh, cât şi faţă de Biserica Ortodoxă Română. De asemenea, în mesaj se subliniază interesul Uniunii Ziariştilor din Grecia (care este un organism laic) pentru abordarea unor teme care implică dinamic Ortodoxia şi valorile ei spirituale specifice, în climatul actual al problematicii de integrare europeană, în efortul general de cunoaştere şi de apropiere dintre oameni. În acest sens, mijloacelor de comunicare în masă şi în mod deosebit *presei*, le revine un rol aparte, axat pe obiectivitate, deschidere, echilibru, slujire a binelui şi a adevărului, promovarea unor valori morale sănătoase, nerupte de firul tradiţiei ortodoxe.

Comunicarea principală făcută în cadrul festivităţii de la Atena a fost prezentată de *Dl. Vlasios Socratidis*, preşedintele Uniunii Ziariştilor, şi s-a intitulat *„Imn pentru Ortodoxie"*.

Festivitatea a avut menirea să unească într-un spirit cu adevărat frăţesc reprezentanţi ai Bisericilor Ortodoxe surori, teologi, directori de presă şi ziarişti, oameni de cultură şi artă, invitaţi. Toţi s-au întâlnit pe suportul comun al credinţei şi mărturiei ortodoxe.

A fost exprimată dorinţa, devenită astăzi un adevărat imperativ, ca valorile gândirii şi vieţii ortodoxe să fie promovate mai mult spre lumea din afara graniţelor ţărilor cu specific de viaţă răsăritean-ortodox, întrucât realitatea cu care ne confruntăm dovedeşte că lumea de azi are nevoie de *regăsirea* acelor forţe ale spiritului creştin menite să-i dinamizeze eforturile de aşezare pe continent a unui climat de încredere, **unitate şi toleranţă.**

Momentul sărbătoresc de la Atena — cât priveşte referirea lui directă la Biserica Ortodoxă Română — a înscris o pagină de seamă în cronica de cinstire închinată Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist*, care în acest an a împlinit 80 de ani de viaţă, o viaţă dedicată slujirii Bisericii neamului nostru românesc cel bine credincios, o viaţă care a cunoscut deopotrivă şi valuri învolburate ce ameninţau corabia, dar şi momente şi piscuri de binecuvântate şi roditoare împliniri în slujirea adevărului, dragostei creştine şi păcii. Cu eforturi unite, într-un spirit de deschidere spre lume (dar nu de secularizare, laicizare), cu legături mai strânse între ele, Bisericile Ortodoxe pot şi trebuie să-şi facă mai vie prezenţa în contextul problematicii lumii de azi, promovând valorile spirituale ale vieţii ortodoxe, dar în acelaşi timp dând soluţii, în temeiul cuvântului evanghelic, pentru ca omul să fie mai bun, cu adevărat liber în Hristos şi să se înnoiască continuu după chipul Celui ce l-a zidit, al lui Dumnezeu.

Diac. drd. Eugen Moraru

Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul

(Urmare din pag. a 3-a)

rocul Ilie putem afirma, că în taina legăturii lui cu Dumnezeu prin rugăciune, stă darul dobândit de el de a fi fost ridicat la cer în car de foc. A aruncat atunci sf. Ilie mantia sa asupra ucenicului său, Eliseu care îl urmărea cum se ridică. S-a învrednicit astfel ca parte din duhul sf. Ilie să se sălăşluiască într-însul, dobândind atunci Eliseu darul proorociei şi de a săvârşi minuni (II Regi 2).

Profetul Ilie a fost martor la pierderea splendoarei externe a casei davidice. A făcut aprecieri asupra regelui Ahab şi i-a prezis sfârşitul nefast. Veghind la respectarea Legii, profetul Ilie n-a acoperit nimic, judecând din îndemn divin atitudinea regelui faţă de Legea dumnezeiască. Cât despre soarta poporului, proorocul Ilie a condiţionat-o de comportarea lui faţă de dreptatea divină (Tarnavschi V., Introd. în sf. cărţi ale T. V., Cernăuţi, 1928, p. 341).

Faptele istorisite, din zilele proorocului Ilie, s-au săvârşit în public şi sunt demne de credinţă. Autenticitatea lor este certificată de Domnul Hristos în predica sa din Nazaret (Luca 4, 24—27). Sf. ap. Pavel se referă la Sf. Scriptură, atunci când tâlcuieşte cuvintele proorocului Ilie desprinse din Cărţile regilor (Rom. 11, 2—3). Sf. ap. Iacob grăieşte despre puterea rugăciunii, oferind exemplul profetului „Ilie care era om, asemenea cu noi în slăbiciuni şi cu rugăciune s-a rugat să nu plouă şi n-a plouat pe pământ trei ani şi şase luni. Şi arăşi s-a rugat şi cerul a dat ploaie şi pământul a odrăslit roada sa" (Iacob 5, 17—18). La Schimbarea la faţă a lui Iisus, proorocul Ilie a apărut, împreună cu Moise, ca să mărturisească despre moartea pe care Domnul avea să o sufere în Ierusalim. Despre activitatea proorocului Ilie, pare că vorbeşte şi ap. Ioan în Apoc. 11, 3—6, când grăieşte despre puterea dată celor doi martori care vor prooroci precum şi de puterea acestora „să închidă cerul, ca ploaia să nu plouă în zilele proorociei lor". Această activitate a proorocului Ilie va fi imediat premergătoare celei de a doua veniri a Domnului Hristos la judecată (Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentar, Cernăuţi, 1933, p. 524 şi 528).

Dat fiind specificul nostru de viaţă în spaţiul carpato-danubian, personalitatea proorocului Ilie este apropiată de sufletul poporului nostru, care la vreme de boale, şi grele suferinţe, precum şi la vreme de secetă, recurge, prin rugăciune, la acest sf. prooroc, să mijlocească la Dumnezeu ca să reverse din milele sale cele bogate. Acestea motivează cu prisosinţă faptul, că nu e deloc întâmplătoare preferinţa dovedită în Transilvania pentru alegerea sf. proorocul Ilie ca temă pentru icoane pe sticlă. Tema privitoare la sf. Ilie, căreia i s-a acordat o deosebită importanţă şi pe care nu a omis-o nici un centru de pictură pe sticlă, este cea care prezintă înălţarea proorocului, în car tras de cai înaripaţi. În astfel de icoane se disting elemente specifice centrelor din care provin.

O icoană pe sticlă, ce provine din Mărginimea Sibiului, datând din sec. XIX, îl prezintă pe sf. Ilie în căruţă ţărănească, trasă de patru cai înaripaţi, pe norii cerului, iar pe pământ, Eliseu, căruia îi aruncă un cojoc. În apropiere prezintă un ţăran în acţiune şi o femeie torcând, lângă un leagăn de copil, pe malul unei ape cu peşti (Irimie C., Focşa M., Icoane pe sticlă, Bucureşti, 1969, p. 18, fig. 93—95). O altă icoană pe sticlă, din Ţara Oltului şi anume din Făgăraş, datând din mijlocul sec. XIX, îl prezintă pe sf. Ilie în căruţă trasă de patru cai înaripaţi, stimulaţi cu bici de foc cu trei plesne, iar în registrul de jos, delimitat de nori, îl prezintă pe Eliseu şi pe un ţăran care ară cu plugul tras de boi albi şi de un cal ataşat în faţa lor. Acest mod de asociere contravine uzanţelor admise de V. T., care nu permit înjugarea pentru tracţiune a două specii diferite de animale (Irimie C., op. cit., p. 18, fig. 128—130).

Mulţi fii ai neamului nostru poartă numele proorocului Ilie şi multe lăcaşuri de închinare au hramul sfântului Ilie. Un exemplu remarcabil este mânăstirea din Topliţa, ctitorie a întâiului patriarh al Bisericii ort. rom., Elie Miron Cristea, născut în această localitate. Ea adăposteşte astăzi un valoros muzeu de spiritualitate ortodoxă.

Tradiţia străveche a poporului nostru îl consideră pe sf. Ilie ca având putere să apere faţă de trăsnet (Irimie C., op. cit., p. 17). Astăzi, în patria noastră, sf. Ilie este patronul aviaţiei. În rugăciunile sale Biserica îi solicită sf. Ilie să fie mijlocitor la Părintele ceresc, pentru ocrotirea flotei noastre aeriene pe aripile văzduhului.

Icoana vieţii sf. prooroc Ilie se conturează în faţa noastră ca un stindard spiritual care a înge înălţimea norilor cerului, menită să dureze peste veacuri şi milenii.

Mânăstirea Sibielului

(Urmare din pag. a 3-a)

Petru Turcu Cătană mai invoca şi alt motiv: că preoţii din jur i-au pârât pe călugări, că le mănâncă venitele din sate.

La împrăştierea călugărilor, tot inventarul Mânăstirii a trecut la biserica din sat. (I. Bembea, op. cit.).

În locul Mână tirii au rămas, deci, „Chiliile Sibielului", numite astfel ca să se deosebească de „Chiliile Săliştei", care se află în jur de 2 km în sus.

Chiliile erau sprijinite, în partea de către drum, de un zid masiv de piatră şi au durat aşa până în jurul anului 1840. Una dintre ele, cu o cămăruţă alături, a trecut şi în secolul nostru.

Tot secolul XIX s-a făcut slujbă la Chilii, de către preoţii din Sibiel şi jur, devenind tradiţie, pentru a treia zi de Rusalii, când se făcea parastas pentru călugării răposaţi la Mânăstire, ca şi pentru preoţii răposaţi din Sibiel. De asemenea, se făceau slujbe la fel de fel de întemperii. La vreme de secetă, de exemplu, se slujea taina Sf. Maslu, şi a rămas vorba în sat că: „nu s-a întâmplat niciodată, să se întoarcă uscaţi de la Chilii".

În legătură cu adunarea de popor, la slujbele de a treia zi, mai precizăm, că se desfăşurau după obiceiul serbării hramului, la toate mânăstirile, ceea ce arată că hramul Mânăstirii Sibielului a fost şi a rămas: **„Sf. Teleme"**. După slujbă oamenii se înşirau pe **Valea Sighielaşului** — afluent a râului Sighiel, de la care şi-a luat satul numele. Se frigeau mei, se bea vin, iar pe urmă se încingea hora în „Poieniţă". Tot în legătură cu Sighielaşul se povesteşte, de pe vremea când erau călugării, că-şi puneau ceaonul de mămăligă în el şi-l scoteau plin de păstrăvi.

Tradiţia cu slujbele s-a continuat şi în secolul XX. Străvechea chilie s-a renovat, între anii: 1948—49, sub păstorirea preotului **Traian Popovici,** după care a fost sfinţită de către protopopul Săliştei, Părintele **Ioan Isac,** din încredinţarea Mitropolitului de atunci: **Nicolae Bălan,** prin adresa nr. 7184/1949: „Cu referire la adresa P. C. Tale, nr. 478, din 1949, la locul „Chilii", unde credincioşii din jur obişnuiesc să facă pelerinajii, îţi facem cunoscut, că-ţi împărtăşim arhiereasca binecuvântare, pentru a putea sfinţi această chilie, stropind-o cu apă sfinţită, după săvârşirea sfeştaniei, în o Duminică sau sărbătoare apropiată" — ss Nicolae — arhiepiscop şi mitropolit.

Datorită intervenţiilor repetate ale subsemnatului, în scris şi verbal, chilia a fost trecută, împreună cu terenul din jurul ei, la OPCN (Oficiul Patrimoniului Cultural Naţional) Bucureşti ca: **rezervaţie arheologică,** dependent de Direcţia Monumentelor Istorice.

S-a acceptat şi reconstruirea cămăruţei de alături, la sugestia I.P.S. Mitropolit **Antonie Plămădeală,** curând după înscăunarea I.P.S. Sale în scaunul lui Şaguna.

Cheltuielile cu noua cămăruţă le-a suportat, în mare, Parohia, plus: 10 000 lei, primiţi de la Mânăstirea Frăsinei.

Nu putem trece fără a pomeni, că până la această dată, când s-a reconstruit cămăruţa, şi până la reînvierea Mânăstirii, cu călugări şi în prezent călugăriţe, chilia a fost îngrijită de credincioasa, din Sibiel, **Săcelean Paraschiva,** care ar trebui să se bucure acum, că munca ei n-a fost zadarnică şi Dumnezeu a pus din nou Mânăstirea Sibielului în funcţia ei istorică.

Menţionez că după restaurarea din 1948 s-au strâns multe icoane pe sticlă la Mânăstire, încât, spun sătenii, că chilia-paraclis era pavoazată şi în interior şi în exterior cu icoane, care au început să dispară. (Cu dispoziţie de la Centrul Arhiepiscopesc, subsemnatul le-am coborît în colecţia din muzeu, înlocuindu-le cu alte icoane, de mai mică valoare). Pentru a-i avertiza pe cei care-şi însuşeau icoane am afişat pe uşa chiliei un scurt istoric, care se încheia cu cuvintele: „Rugăm pe stimaţii vizitatori şi închinători, să nu-şi însuşească obiectele din ea, că sunt sfinţite şi sunt bunuri ale Bisericei şi ale Poporului Român. De trecutul acestei chilii se leagă o întâmplare, cu unul care a voit să fure o uşă. Uşa i s-a lipit de spate şi nu s-a mai deslipit până n-a pus-o la loc, de unde a luat-o.

Chiar dacă nu s-ar lipi de trup, obiectele sfinţite din Chilie se vor lipi de sufletele celor care le-ar lua şi se vor înfăţişa cu ele în faţa Dreptului Judecător. Nu vă întinaţi deci cu necinste, în faţa oamenilor şi a propriului simţ şi nu vă luaţi osânda în faţa lui Dumnezeu, care vede şi ştie toate" (15 decembrie 1968).

Gândul şi preocuparea permanentă a subsemnatului a rămas pe mai departe: **Reactivarea Mânăstirii.**

În anul 1984 s-a prezentat un zis monah, dispus să se angajeze paznic la „Chilii", loc numit acum, după îndrumarea I.P.S. Mitropolit **Antonie: „Schitul Chilii"**, unul cu numele: **Filip Florian.** N-a fost aprobat de Arhiepiscopie, pe motivul că: **nu era monah.**

În anul 1991 s-a prezentat numit I: **Toma Poenaru,** care a fost aprobat dar s-a răsgândit şi n-a mai venit.

Tot în anul 1991, s-a întocmit, din îndrumarea Centrului documentaţia pentru restaurarea Mânăstirii, întocmită de ing. **Slătineanu Constantin,** documentaţie aprobată de forurile de Stat şi bisericeşti. Documentaţia a mai suferit unele modificări, după care Parohia a înaintat-o Consiliului Culturii, cu sediul la Muzeul Bruckenthal.

Peste strădania noastră şi, poate, ţinând seama şi de ea, Dumnezeu şi-a făcut lucrarea Sa. Mânăstirea Sibielului a reînviat, dar într-o formă nouă. S-au prezentat şi s-au stabilit câteva fecioare tinere, însufleţite de voinţa şi râvna de a-şi pune viaţa în slujba lui Dumnezeu.

Pe locul vechii Mânăstiri au mai apărut două clădiri, pentru locuinţă şi gospodărie, ca şi grămezi de material lemnos de construcţie, pentru reluarea planului judeţului: **Oprea Săroi,** de la 1800, de clădire a unei biserici noi.

De câţiva ani, la Rusalii, slujbele au fost cinstite de prezenţă arhierească, şi în anul curent de însuşi Î.P.S. Sa Mitropolitul **Antonie Plămădeală,** cu a cărui binecuvântare s-au scris şi rândurile de mai sus, şi se vor continua lucrările de la Mânăstirea Sibielului, spre slava lui Dumnezeu şi înălţarea Poporului Român.

Românii în secolul al XIII-lea

(Urmare din pag. a 3-a)

generale, se afirmă: „întemeierea" Ţării Româneşti a coincis cronologic cu dispariţia ultimei autonomii româneşti din Transilvania, cea a Ţării Oltului. Faptul s-a consumat la întrunirea congregaţiei stărilor privilegiate ale voievodatului la Alba Iulia, la 11 martie 1291, în prezenţa regelui Andrei III, sosit în ţară pentru a „reforma" stările de lucruri de aici, pentru a adopta măsurile de urgenţă impuse de evoluţiile negative pentru regat petrecute dincolo de Carpaţi şi de tulburările primejdioase din Transilvania.

Întreaga evoluţie care s-a încheiat cu întemeierea Ţării Româneşti la sud de Carpaţi şi cu suprimarea politică a Ţării Româneşti, de la nord de Carpaţi a fost puternic marcată de antagonismul confesional între catolicism şi ortodoxie în Regatul ungar şi de efortul Bisericii catolice de a instaura unitatea de credinţă şi de a elimina „schisma" din Ungaria. Pentru îndemnurile papale la atitudine intransigentă faţă de păgâni, eretici şi **schismatici**, adică ortodocşi români, în Ungaria în anii 1290 şi 1291, ca şi în anii următori, sunt elocvente textele din Hurmuzaki, I, p. 492—510. Textul papal denunţă relele comise de **schismatici** în Regat şi indică măsurile de reprimare împotriva lor, adică împotriva românilor ortodocşi.

Ieşirea spaţiului românesc extracarpatic din sfera de hegemonie a Regatului ungar şi teama de propagare a mişcării la românii din Transilvania au declanşat reacţia conducerii regatului în 1291, care s-a concretizat prin eliminarea românilor din corpul „naţiunilor" privilegiate ale ţării. Existenţa unui conflict între aceste stări şi românii din Ţara Făgăraşului şi-a găsit ecoul în tradiţia cu privire la trecerea munţilor de către „Negru Vodă": **Radul vodă Negrul.**

După cum spunea N. Iorga: „Când părţile oltene şi argeşene se uniră, după înfrângerea lui Litovoi de către unguri, pe la 1300, ţara cea nouă se formează după o **concepţie originală, avându-şi rădăcinile numai în tradiţia proprie.** E un caz de cristalizare politică spontanee. Domnia e „a toată Ţara Românească", şi pentru întâia oară apare în Răsărit astfel o concepţie naţională echivalentă cu concepţia teritorială, bază modernă pentru statele apusului Europei".

În istoria românilor, întemeierea Ţării Româneşti a asigurat tranziţia de la **etnie** la **naţiune** şi a pus bazele, îndepărtate, dar absolut necesare, ale unităţii româneşti (p. 188).

Apologeţi creştini

ATENAGORA

În vechea literatură bisericească îl găsim destul de rar amintit. Nici Eusebiu şi nici Ieronim nu menţionează pe Atenagora. Metodiu de Olimp, în tratatul său „Despre Înviere" transcrie câteva rânduri din Apologie şi face uneori aluzie la ea în „Despre liberul arbitru"... Scoate în evidenţă învăţătura lui Atenagora despre demoni. Filip Sidetul (secolul V), dă şi mai multe amănunte despre Atenagora. Acesta consacră o notiţă despre el, spunând că a scris o apologie în timpul lui Adrian şi Antonin şi că a fost primul conducător al şcolii catehetice din Alexandria. Aceste relatări sunt însă nesigure. Ceea ce putem lua însă în considerare este o altă mărturie despre Atenagora. La început el a fost ostil creştinilor, pregătindu-se să scrie împotriva lor, dar, citind Sfintele Scripturi, unde căuta obiecţiuni contra creştinilor, s-a convertit şi a trecut la creştinism. Despre el a mai amintit Fotie (sec. IX) şi Areta, episcop de Cezareea (în sec. X). La începutul Apologiei, Atenagora vorbeşte despre pacea în imperiu. Această pace poate fi aşezată între 175—177. Cum în 177 au avut loc gravele persecuţii de care a suferit Biserica din Lyon, unde creştinii erau acuzaţi de antropofagie şi incest, acuzaţii pe care le respinge „Solia pentru creştini" a lui Atenagora, e posibil ca Apologia să fi fost scrisă puţin după evenimentele de la Lyon. Ceea ce ştim sigur este — după mărturisirea lui din Apologie — că a fost „Atenian şi filozof creştin". Acest fapt îl putem constata şi din modul raţional în care pune şi discută problemele, prin înţelepciunea şi moderaţia cu care cântăreşte faptele şi sugerează concluziile, prin tonul respectuos cu care se adresează împăraţilor, prin preţuirea păcii romane şi a culturii profane, prin simpatia sa faţă de oameni şi de lucruri şi prin armonia gândirii şi eleganţa expresiei verbale. Este posibil ca Atenagora să fi trăit şi la Alexandria, unde să fi urmat o şcoală catehetică. Pe la anul 177—178 el adresează împăraţilor Marc Aureliu (161—180) şi Comod (180—193), „germanici, sarmaţi şi mai ales filozofi", o Apologie intitulată „Solie (rugăciune) pentru creştini". Mai târziu compune o lucrare „Despre învierea morţilor". Nu se ştie nimic despre locul, data şi împrejurările în care a murit.

Prima dintre lucrările lui „Solie (rugăciune) pentru creştini" este o apologie. După titlu, această apologie ni s-ar părea că a fost prezentată verbal de către Atenagora însuşi. În limba latină o avem şi cu numele de „Legatio". Este o lucrare întocmită la vreme de răgaz, în scris şi cu socoteală (de aceea în latineşte se numeşte suplicatio sau leibellus). Este adresată „Împăraţilor Marc Aureliu Antonin şi Lucius Aurelius Comodus, germanici, sarmaţi şi mai ales filozofi" (Acest Comodus este fiul lui Marc Aureliu şi este asociat la tron în anul 170).

Apologia este compusă în 37 de capitole. La început avem o introducere în care solicită atenţia împăraţilor şi le arată scopul scrierii. Atenagora îşi propune să răspundă la trei mari acuzaţii aduse creştinilor: ateism, imoralitate şi antropofagie. Principala acuzaţie, ateismul, ocupă cea mai mare parte a apologiei (cap. 4—30). Atenagora arată că creştinii nu sunt atei; ei adoră un Dumnezeu creator şi unic. În acest Dumnezeu unic ei recunosc pe Tatăl, pe Fiul Său şi pe Sfântul Duh şi învaţă „puterea lor în unitate şi deosebirea în ordine". Şi aici Atenagora vorbeşte despre Fiul spunând că e din eternitate în Dumnezeu, că a ieşit pentru crearea lumii şi că nu a fost creatură. După apărarea învăţăturii creştine, trece la ofensivă, criticând teologia păgână. Filozofii şi Scriptura sunt puşi la contribuţie pentru dovedirea unicităţii lui Dumnezeu. Viaţa morală a credincioşilor confirmă doctrina creştină. Această viaţă e opusul decadenţei vieţii păgâne, sprijinită pe absurditatea şi imoralitatea idolatriei. Cultul creştin nu are nevoie de sânge, grăsime sau flori, ci de mâini şi inimă curată şi de laude şi mulţumiri aduse lui Dumnezeu, pentru binefacerile Sale. Zeii păgânismului nu sunt decât materie. Numele lor ca şi legendele, sunt opera poeţilor Orfeu, Homer şi Hesiod, iar statuile lor — idolii — sunt mai recente decât fabricanţii lor — oamenii —. Creştinii, continuă Atenagora, admit pe îngeri şi îi pun în slujba lui Dumnezeu. Ei nu aduc sacrificii materiale ca păgânii, fiindcă Dumnezeu nu primeşte decât jertfa spirituală, sacrificiul inimii (aceeaşi idee ca şi în epistola către Diognet). Îngerii sunt buni şi răi, cu peripeţiile şi situaţia lor actuală. Demonii sunt îngerii căzuţi. Ei atrag pe oameni la idoli şi „ling cu lăcomie sângele sacrificaţilor". Şi în felul acesta, Atenagora face proces păgânismului cu fermitate şi cu moderaţie, combătând mitologia, antropomorfismul şi idolatria. În partea a doua, Apologia combate acuzaţiile de imoralitate şi antropofagie aduse creştinilor. Atenagora arată că viaţa creştinilor este o viaţă curată, că ei îşi opresc chiar gândul de la rău, că ei se tem de pedeapsa divină. Acuzaţia de incest cade de la sine, dacă cineva cercetează de aproape viaţa creştinilor, care n-au dreptul să privească o femeie cu dorinţă, care se consideră şi se unesc între ei frate şi soră, care nu se căsătoresc decât pentru a avea copii şi pentru care căsătoria a doua este un „adulter decent". Mulţi dintre creştini îşi duc viaţa în virginitate. Adevăraţii vinovaţi de aceste acuzaţii sunt păgânii. Ori ei acuză pe creştini, întocmai cum viciul acuză virtutea. În ceea ce priveşte acuzaţia de antropofagie Atenagora arată că este tot aşa de absurdă. Antropofagia presupune moartea, ori creştinii au groază faţă de sânge, de luptele de gladiatori şi de avortul voluntar şi înfăţişarea copiilor în public. Pe de altă parte, creştinii, crezând în învierea morţilor, nu pot mânca trupuri care într-o zi trebuie să învieze, lucru care, deşi de necrezut, la prima vedere, e admis în linii mari de filozofi ca Pitagora şi Platon. În încheiere Atenagora face un apel stăruitor către împăraţi să fie favorabili creştinilor nevinovaţi, care se roagă pentru prosperitatea statului.

Timpul şi locul întocmirii acestei Apologii îl aflăm din cuprinsul ei. Atenagora laudă pe cei doi împăraţi fiindcă „tot pământul graţie înţelepciunii lor, se bucură de pace desăvârşită". Ori această pace, din vremea lui Marc Aureliu, nu poate fi decât aceea dinainte de 177. Deci data scrierii se poate pune între anii 176—178. Locul de unde a fost scrisă este Atena.

Este una din cele mai frumoase Apologii ale religiei creştine. Fondul ei este plin de exemple morale din viaţa creştină şi este redat într-o înaltă formă literară. Este scrisă într-un stil ales, cu metodă şi cu logică. Are claritate, este foarte bogată în idei şi toate sunt expuse cu sobrietate şi cu vigoare raţională.

„Despre învierea morţilor", a doua lucrare a lui Atenagora, este anunţată în cap. 36 al Apologiei. Nimeni nu se îndoieşte de atribuirea ei lui Atenagora. A scris această carte, probabil determinat de mediul înconjurător din Atena. Aici oamenii de cultură, sub influenţa diferitelor sisteme filozofice, nu puteau înţelege uşor astfel de temă. El îşi propune să elucideze acest subiect al învierii morţilor. O scrie pe la anul 178—179.

Lucrarea o împarte în două părţi. În prima respinge obiecţiunile făcute împotriva posibilităţilor învierii, iar în a doua demonstrează pozitiv faptul învierii. În prima parte, autorul arată că nu e nimic în învierea morţilor, care să fie contrar ştiinţei şi peste puterea lui Dumnezeu. Dumnezeu care a ştiut să formeze trupurile, va putea să le şi reconstituiască din toate părţile împrăştiate, chemându-le din nou astfel la viaţă. În a doua parte, arată că învierea trupurilor trebuie să aibă loc în chip real. Aceasta o dovedeşte cu probe evidente; omul este creat să trăiască totdeauna; natura lui este alcătuită din trup şi suflet; judecata lui Dumnezeu trebuie să se aplice atât trupului cât şi sufletului, în bine sau în rău; scopul ultim al omului este contemplarea lui Dumnezeu într-o altă viaţă şi bucuria veşnică trăind legea Lui. Ori toate acestea nu se pot împlini decât prin restaurarea omului în plenitudinea naturii sale. Demonstraţia învierii se sprijină pe argumente teologice şi argumente antropologice. Este cea dintâi lucrare creştină care prezintă şi dezbate dogma învierii morţilor în cadru filozofic şi cu material exclusiv filozofic, răspunzând acelor cercuri filozofice păgâne sau semicreştine, care ironizau sau respingeau total învierea morţilor. Ca şi Apologia sa, Atenagora desfăşoară în lucrarea „Despre învierea morţilor", argumente din domeniul biologiei, fiziologiei şi medicinei cu multă ştiinţă şi nuanţă elenică, îngemănate cu o metodă sobră care dă o deosebită pondere tratatului. Rareori, pagini antice respiră un asemenea umanism.

Atenagora este unul dintre apologeţii care scriu frumos. Scrierile lui sunt bogate prin fondul moral şi doctrinar creştin şi alese prin forma lor înaltă şi literară. Prin felul inspiraţiei, prin alegerea problemelor şi aranjarea lor, el se aseamănă cu Sfântul Iustin. Ca şi acesta, Atenagora protestează contra nedreptăţii din partea legis-

(Continuare în pag. a 8-a)

Arhid. prof. dr. Constantin Voicu

Din viaţa preoţilor, studenţilor teologi şi a călugărilor în temniţele comuniste

Datoria noastră morală, a tuturor celor care am suferit în anii dictaturii comuniste este de a informa, mai ales tineretul, despre activitatea, lupta şi spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă tinerii generaţiei trecute în care m-am încadrat şi eu, plătind scump cu tinereţea petrecută în temniţele comuniste.

Dacă astăzi am pus mâna pe creion şi încerc să scriu o mică parte din activitatea şi suferinţa mea, o fac cu toată sinceritatea; nu am de ascuns nimic, nu-mi este ruşine de ceea ce am făcut şi nici n-am să arunc vina în spatele altuia. Îmi vine greu să scriu, dar sunt fapte care m-au urmărit în toţi anii de pribegie şi de care cred că nu voi scăpa niciodată.

În ceea ce priveşte adevărul despre cele relatate în legătură cu viaţa, activitatea şi suferinţa mea, mi-am verificat de mai multe ori drumul pe care am fost sortit să-l parcurg în temniţele comuniste şi fapte care să-mi pună în întuneric activitatea nu am găsit.

Sincer vă mărturisesc că în câteva rânduri am pus creionul pe masă, am închis caietul şi am ieşit afară cu gândul de a renunţa, dar iarăşi m-am întors şi am continuat să scriu de unde am rămas zicându-mi că trebuie să-mi fac şi eu datoria; deşi nu e uşor să scrii despre tine. Cu tine trebuie să fii sincer, deschis şi nu ai permisiunea să-ţi acorzi nici o circumstanţă atenuantă, să răscoleşti în adâncul sufletului şi să vezi dacă tot ceea ce te-a îndemnat în luptă mai este valabil şi pentru tinerii de astăzi. Constat cu bucurie că şi tineretul din zilele noastre este însetat de aceleaşi idealuri. Deci patriotismul la români este ca un izvor care nu seacă niciodată. De asemenea vreau să dovedesc că nici în temniţă nu am petrecut timpul fără de folos, m-am pregătit pentru viaţă. Şi oricât aş vrea, ca această expunere să fie cât mai scurtă, totuşi va trebui să dau unele explicaţii mai amănunţite.

Mă numesc Popa Savu, sunt din oraşul Ocna Sibiului, de meserie forjor şi agricultor. Sunt născut în anul 1928, la 2 decembrie, din părinţi ţărani.

În ziua în care am împlinit doi ani mi-a murit tatăl, întors acasă după doisprezece ani de armată, război şi prizonierat, cu friguri de malarie din Muntenegru, după primul război mondial.

Mama, văduvă la numai 34 de ani, care nu a avut nici o posibilitate să mă dea la o meserie sau la şcoală, a plâns după tata, şi de mila noastră, a trei copii orfani, până şi-a pierdut vederea. Crescut şi educat în spiritul moralei creştine şi al Bisericii Ortodoxe Române, eram gata oricând să-mi fac datoria faţă de ţară şi neam; aşa credeam eu că este bine la un fecior de ţăran, ajuns la maturitate. În această situaţie mă găseau marile evenimente şi transformări care se petreceau în ţara noastră: război, foamete, secetă, şi colectivizare forţată. Nemaiputând suporta greutăţile şi umilinţele la care eram supuşi ţăranii, nemaiputându-mi câştiga existenţa în agricultură, am intrat de tânăr ca muncitor necalificat la Fabrica de cuţite Ocna Sibiului, unde am lucrat până la plecarea în armată. După recomandările pe care le-am avut din fabrică, după originea şi după atitudinea mea demnă de soldat, am fost trimis la o şcoală de ofiţeri de grăniceri, pe care am refuzat-o. De aici pot să spun că a început calvarul vieţii mele.

Mi-a plăcut armata, mi-a fost dragă haina militară, dar fiind de tânăr un anticomunist convins am refuzat să mă fac ofiţer în Armata populară, ca să nu otrăvesc sufletele ofiţerilor români cu politica comunistă, pe care o consideram nedreaptă. Neputând suporta educaţia ateistă, nefiind de acord cu minciuna, fiind împotriva reformelor comuniste din armată, în permanentă contrazicere cu politrucii, susţinând aşa cum am învăţat în familie, Biserica şi şcoala, adevărul, dreptatea şi credinţa creştină, am fost arestat, dus la Serviciul de Informaţii al Armatei din Bucureşti şi după o lungă şi grea anchetă de 13 luni, am fost condamnat 25 de ani muncă silnică şi confiscarea totală a averii, fără drept de recurs, sentinţă rămasă definitivă.

Am fost transferat, în lanţuri, de la Jilava la închisoarea Gherla, unde am lucrat în cele mai grele condiţii, la atelierul de forjă. Dacă ar fi să împărţim activitatea mea în două părţi, am putea să ne oprim aici şi să considerăm cele de mai sus ca fiind prima parte, fapte pentru care am fost „vinovat", dar neavând nici o vină şi adevărata mea activitate abia acum începe. Nesupunându-mă reabilitării, nefiind de acord cu compromisul, am fost transferat la mina de plumb Baia Sprie, pentru exterminare. Şi, în ciuda faptului că mi se spunea de către conducerea comunistă a închisorii de la Baia Sprie că aici ne vom trăi ultimele zile, acolo în adâncul minelor de plumb am întâlnit cea mai înaltă trăire creştinească. Cei care ţineau moralul ridicat şi se rugau învăţându-ne şi pe noi cum să ne rugăm, erau preoţii, studenţii teologi şi călugării. Înainte de Crăciunul anului 1955 s-a organizat un concert de colinzi în mină, iar în dimineaţa de Crăciun, la ieşirea din mină, după o noapte de lucru, şi după ce am colindat, pe toţi preoţii i-au luat de la gura minei, i-au legat cu lanţuri, şi i-au dus în carceră 10 zile, iar noi toţi tinerii am făcut grevă. Ne-au legat şi pe noi cu lanţuri şi ne-au dus în celular.

La Paşti, în anul 1956, toţi tinerii i-am rugat pe preoţi să ne facă slujba de înviere în mină. Aceasta s-a organizat la orizontul 12 vest. Pictorul Avramescu a pictat Învierea pe un perete de rocă cu lampa de acetilenă, iar la 12 noaptea s-a anunţat încetarea lucrului în toate sectoarele şi toţi s-au strâns la locul stabilit, unde li s-a interzis gardienilor şi ofiţerilor de serviciu să ne deranjeze, iar în dimineaţa de Paşti, când am ieşit din mină din nou i-au luat pe preoţi, i-au legat cu lanţuri, şi de picioare şi de mâini şi i-au dus la carceră. Noi din nou am făcut grevă de protest 12 zile (despre aceste greve nu a spus nimic fost comandantul Szabo Zoltan, când a fost întrebat la „Memorialul Durerii").

Demnă a fost activitatea părintelui Mureşan, părintelui Istrate, părintelui Dunca, din Maramureş. O importantă activitate morală creştină — prin cercuri de rugăciuni cu tineretul — a desfăşurat studentul teolog Ioan Filip, fecior de preot din Nucet-Sibiu şi preotul călugăr de la Mânăstirea Rohia Nifon Petruş şi călugărul de la Mânăstirea Bixad, Gavrilă Dăncuş. La grevă au participat şi turci: Resulzia, Abdulah Serif hogi (preoţi musulmani) şi alţii, care admirau şi ei slujbele creştine.

După închiderea minei în anul 1956, luna august, ne-au transferat la Aiud, în fabrică, unde am găsit aceeaşi atmosferă. Slujbele se făceau Duminica dimineaţa, de către părintele Niculici din Teregova (Banat), părintele Uleriu, părintele Bucea din Câmpeni şi alţii, iar noi tinerii cântam în corul condus de profesorul Petrică Angelescu; cu noi în cor cânta şi domnul general de aviaţie Marin Anton.

De Paşti, în anul 1957, fiecare ne-am dus bucăţica de pâine pe un pat, în dormitorul 4, unde s-a organizat slujba Sfintei Învieri, seara pe la ora 20—22. Când eram pe la jumătatea sfintei slujbe deodată, ca din iad, au năvălit cam 100 de gardieni, în frunte cu colonelul Coler, ne-au confiscat toată pâinea şi au dus-o la porci (era sfinţită gata) iar pe preoţi i-au legat cu lanţuri şi i-au dus la carceră. Tot în fabrica din Aiud, în cele mai grele timpuri, când a început reabilitarea, de mare ajutor moral ne-au fost sfaturile părintelui Gornic Dumitru din Vinerea, părintelui Sabău Ioan din Vinerea, ale părintelui Cutcan Eusebiu, părintelui Tatu din Sebeş-Olt, părintelui Grecu din Răhău, ale părintelui Dobrescu din Sibiu, ale studentului teolog Bordaşiu Nicolae, din Oradea, ale părintelui Cheşcu Vasile din Sibiu şi ale părintelui Langa Tertulian din Cluj. Toţi ne-au învăţat cum să opunem rezistenţă, să fim demni şi să nu îngenunchem înaintea comuniştilor.

Tot în fabrica Aiud, cântăreţul bisericesc Popescu Aurel a fost prins în dormitorul 5 că ne cânta o priceasnă şi l-a bătut **colonelul Crăciun** (cel care apare şi în „Memorialul durerii"), l-a călcat cu cizmele, l-a legat cu lanţuri, şi l-a încarcerat 12 zile. Pe secţia Aiudului de mare ajutor moral-creştin ne-au fost sfaturile şi slujbele însoţite de rugăciuni ale părintelui Valer Bartolomeu Anania, azi arhiepiscopul Clujului, părintelui Borşa şi ale altora.

În celularul Aiud, la etajul III au fost părintele profesor Dumitru Stăniloae, părintele Didoacă, părintele Ioan Vladovici, părintele Ioan Florea şi alţii.

În celularul din Gherla, de mare ajutor şi folos ne-a fost părintele Mihai Grecu din Deda. Ne făcea slujbe şi rugăciuni şi când l-au prins şi l-au bătut la fund de plângea de durere dar tot se ruga. Tot în celularul din Gherla, de mare ajutor şi folos ne-a fost părintele Ioan Iovan, azi călugăr la Mânăstirea Recea, de lângă Tg. Mureş. Pe lângă rugăciuni, a făcut dintr-o cămaşă albastră, bucăţi ca foile de caiet, le-a apretat şi cu un băţ ascuţit a scris cu protalgol (un medicament de la infirmerie) tot istoricul Mânăstirii Vladimireşti, care circula într-o pungă din cameră în cameră. Noi îl însoţeam la rugăciuni şi când îl prindea că se roagă, îl duceau la izolare, la parter şi nu-i dădeau de mâncare, iar noi seara îi trimiteam de la etajul III pe fereastră o cană cu arpacaş. Tot la Gherla, teologul Lae Greabu de la Făgăraş pentru atitudinea lui demnă morală creştinească, nesupunându-se reabilitării, a fost dus de către comandantul Goiciu la „neagra", izolat 100 de zile, în care numai în 30 de zile i-au dat să mănânce, restul a răbdat foame. Când l-au scos nu a mai putut nici să meargă. Aceasta o ştiu toţi făgărăşenii care au fost la Gherla. Acolo, comandantul Goiciu ne-a pus gaz (petrol) şi nisip galben în „turtoi" ca să ne îmbolnăvim toţi şi preoţii ne-au spus să nu mâncăm, mai bine să stăm flămânzi. Nu voi uita niciodată prima perioadă de arestare, ancheta în beciul securităţii din Sibiu, unde părintele Ion Ciuchendea ne punea în genunchi, fiecare în celula lui, să-l însoţim la rugăciune. Sfinţia sa era într-o celulă în fundul beciului şi printr-o gaură de cui pe care şi-a făcut-o în uşă vedea orice mişcare şi când zicea „pstt" ne ridicam cu toţii, ştiind că-i pericol, că vine gardianul. Anchetatorii, sus în birouri, băteau şi înjurau iar noi în beciurile securităţii ne rugam.

Întotdeauna când se făcea câte o schimbare, ne mutau în alte camere. Cea mai mare bucurie a noastră era dacă aveam norocul să avem cu noi un preot; ne mulţumeam dacă era şi alături de noi, că tot de folos ne era.

Noi îi respectam pe preoţi, îi ascultam, îi ajutam să-şi facă norma de lucru ca să nu-i bată şi să nu-i izoleze de noi. Preoţii se rugau pentru ei şi pentru familiile lor, se rugau pentru noi şi ne învăţau şi pe noi să ne rugăm şi pentru duşmanii noştri. Am văzut preoţi care în rugăciunile lor ziceau: „Doamne iartă-i pe comunişti că nu ştiu ce fac".

Aceasta este o mică parte din activitatea preoţilor şi din suferinţa prin care au trecut în temniţele comuniste. Dacă nu-i aveam pe preoţi cu noi, mulţi s-ar fi pierdut. Apoi, sincer mărturisesc că nu ştiu ce ne-am fi făcut în închisoare fără poeziile lui Nichifor Crainic, Radu Gyr, Cehuleanu şi alţi poeţi. Pe lângă faptul că aveam o ocupaţie, poeziile ne erau şi hrană sufletească. Mi-au plăcut poeziile şi o mare parte din timp în închisoare mi l-am petrecut învăţând poezii, de aceea închei cu o poezie a lui Radu Gyr: **„Crezul"**

„Puneţi-mi lanţuri şi cătuşe,
Să-şi sune scrâşnetul hapsân
Şi mii de lacăte la uşă,
Eu tot ceea ce am fost rămân.

Surpaţi deasupră-mi munţi şi ape,
Puteţi chiar să mă sfârtecaţi,
Cu crunte, grele târnăcoape
Credinţa nu mi-o sfărâmaţi.

Puteţi năpăstui tot iadul,
Ca să mă frigă pân' la miez;
Eu stau în vifor ca şi bradul
Şi tare, tare ca un Crez".

20 mai 1995

Popa Savu,
fost deţinut politic, condamnat
la 25 ani muncă silnică
— a executat pedeapsa din 1950 până
în 1964 —

Câteva ceasuri în Biblioteca Schitului românesc „Prodromul"

„Raclă" prin mulţimea sfintelor moaşte, „catapeteasmă" prin multele icoane făcătoare de minuni şi „chivot" prin păstrarea nealterată al celui mai curat duh ortodox, Sfântul Munte Athos este în acelaşi timp „Grădină a Maicii Domnului" şi „Bibliotecă" a Bisericii Ortodoxe, prin nepreţuitele manuscrise, documente şi cărţi, pe care le deţine, confirmând cuvintele unui autor antic care spunea că „nimic nu-ţi mai lipseşte dacă, după o Bibliotecă, ai o Grădină". Sfântul Munte Athos le are pe amândouă ...

Ajuns pentru a doua oară la Schitul românesc „Prodromul", am zăbovit mai multe ceasuri, sâmbătă 27 mai 1995, în Biblioteca Schitului, care cuprinde peste 5000 de volume de carte veche greacă şi română. M-a interesat şi mi-a atras atenţia în mod deosebit, colecţia de manuscrise româneşti care cuprinde 219 exemplare, cu un conţinut mai ales patristic, filocalic şi liturgic.

Trebuie amintit faptul că Schitul românesc „Prodromul", ctitorit la mijlocul secolului al XIX-lea şi în care vieţuiau în urmă cu o sută de ani, în jur de 150 de monahi români originari din toate provinciile româneşti din sud-estul european, a fost o adevărată şcoală de autori, traducători şi copişti de scrieri teologice, istorice şi de spiritualitate. Majoritatea manuscriselor datează de la sfârşitul secolului trecut şi începutul secolului nostru, când Schitul „Prodromul" a cunoscut o perioadă maximă de dezvoltare a vieţii duhovniceşti şi intelectuale. Manuscrisele se prezintă într-o stare foarte bună, legate şi ornamentate cu bogate miniaturi, chenare şi desene, multe manuscrise având la sfârşitul lor tabele cu numele, originea, îndeletnicirea şi chiar limbile străine vorbite de monahii români prodromiţi din acea perioadă.

Mi-au trezit interesul, după consultarea catalogului, mai ales următoarele manuscrise: Mss. nr. 100 care cuprinde **întreaga operă a Sfântului Simeon Noul Teolog** în traducere românească după ediţia lui Dionisie Zagorianul şi în transcriere cu grafie latină făcută de monahul Irinarh Şişman, Prodromul, 1899, 707 pagini.

Mss. 164, intitulat **„Istoria Sfântului Munte Athos"**, partea I-a, autor Irinarh Schimonahul, Prodromul, 1912—1916, 429 pagini. Tot lui îi aparţin Mss. nr. 155, 156, 159, 160, 168 şi 169 care cuprind istorii a zece mânăstiri din Sfântul Munte Athos alcătuite între 1908—1913. Mss. nr. 143 îl are ca autor pe acelaşi Irinarh Schimonahul şi cuprinde **„Istoria Schitului românesc Prodromul"** alcătuită în 1901, 355 pagini.

Mss. nr. 180 cuprinde minunile, vedeniile şi cuvintele Sfântului Nil Izvorâtorul de Mir, sau Kavsokalivitul, provine de la Chilia românească Colciu anul 1916, 538 pagini. Acelaşi cuprins — „Cartea Sfântului Nil" (Atonitul) — îl conţine şi mss. nr. 107 alcătuit tot de Irinarh Schimonahul, Prodromul 1901, 543 pagini.

Mss. nr. 193 cuprinde **„Istoria domnilor Moldovei"**, autor (sau poate numai copist) Zaharia Dascălul, provine din România, are grafie chirilică, datează din 1788, 326 pagini.

Colecţia de manuscrise româneşti din biblioteca Schitului „Prodromul" cuprinde şi exemplare neînregistrate, între care de o deosebită valoare artistică şi teologică mi se pare **„Patericul Sfântului Munte Athos"**, 381 pagini, alcătuit după versiuni greceşti anterioare de către acelaşi Irinarh Schimonahul. În sfârşit, tot lui îi aparţine un alt manuscris neînregistrat intitulat **„Crinii Raiului"** (a nu se confunda cu „Crinii Ţarinii"!), 697 pagini, alcătuit între anii 1892—1894 şi care este un florilegiu de texte patristice şi duhovniceşti despre: Antihrist, sfârşitul lumii, a doua Venire a Domnului, învierea din morţi, Judecata de Apoi, despre unii sfinţi mucenici, precum şi cuvinte folositoare şi de zidire sufletească din mai mulţi sfinţi Părinţi.

Rândurile de mai sus nu vor să fie decât un semnal, o invitaţie şi o propunere pentru cei interesaţi şi doritori de a zăbovi, cerceta şi studia cu răgaz, nepreţuitele valori şi comori, cărţi şi manuscrise din Biblioteca acestei „insule" de românism ortodox care este Schitul „Prodromul", din Sfântul Munte Athos.

Protos. Daniil Stoenescu
Mânăstirea Prislop

Un mormânt necunoscut la Baia Sprie

Este povestea vieţii preotului Teodor Codilă, închinată Bisericii şi Neamului.

Gulagul românesc se mai poate completa cu minele de plumb de la Baia Sprie, Cavnic şi Valea Nistrului, unde munceau ca sisifii din mitologie, peste 2 000 de condamnaţi politici. Munca în mine este grea chiar în condiţii de libertate. Oamenii ieşeau la pensie la 37—38 de ani, cu plămânii şi dantura măcinate de substanţele din mină. Pentru condamnaţii politici mina era un infern din paginile lui Dante. Românul are o vorbă: „Nu da, Doamne, omului atâta cât poate suporta". Cei trimişi la mină erau sortiţi să nu se mai întoarcă la casele lor.

Se lucra 12 ore, la adâncime de peste 500 m, la temperatură de 38—40°, căldură. Oamenii nu puteau suporta îmbrăcăminte şi umblau aproape goi. Umezeala ce se scurgea de pe tavanul şi pereţii minei le făcea răni la încheieturi şi oamenii z ceau:

— „Parcă suntem arătări din iad".

Aşa arătau reflectaţi goi şi deformaţi pe pereţii minei de lămpile cu carbid.

Dar tot oamenii continuau:

— Adevăraţii „draci" nu sunt în mină ci la suprafaţă, în fotolii grele, la Kreml n şi Bucureşti, iar alţii cu stele grele pe umeri. Unul din aceştia era lt. maj. Szabò Zoltan, comandantul minei de la Baia Sprie, un torsionar cu state vechi de serviciu. O stea, pe cerul negru al gulagului românesc. Alţi monştri erau: col. Crăciun, călăul rafinat de la Aiud, mr. Go'ciu, de la Gherla, lt. maj. Borcea, de la Colonia Midia, faimosul canal şi alţii.

Despre ticăloşiile şi crimele lor, lumea ştie câte ceva din „Memorialul durerii" şi din alte documente şi scrieri ale celor care au pătimit în rezistenţă.

În aceste condiţii, a fost adus la mină în 1952, un nou lot de condamnaţi poli ic, între care era şi preotul Teodor Codilă. Era fiu al B'horului, originar din comuna Toboliu. Prin anii 1940—41, eram studenţi ai Academiei Teologice d n Arad, cu vechi tradiţii ortodoxe şi româneşti, înfruntând alte tiranii, mai vechi — habsburgii şi nemeşii.

Şi pe preotul Teodor Codilă îl putem considera un fidel şi vrednic discipol şi urmaş al păr. Ilarion Felea, fost eminent profesor al acestei Academii. Şi câţi preoţi, absolvenţi ai acestei Academii îl evocăm în amintirile noastre pe păr. Ilarion Felea.

Absolventul Teodor Codilă şi-a urmat astfel drumul pe făgaşul slugirii lui Dumnezeu, făcându-se preot după toată rânduiala. În persoană preotului Teodor Codilă şi omul şi preotul se manifestau cu aceeaşi pregnanţă: omul mângâia şi lega rănile trupeşti şi sufleteşti ale credincioşilor iar preotul le binecuvânta şi le sfinţea pe calea mântuirii.

Ţara ajunsese la grea răscruce, altarele şi tot ce era sfânt şi bun erau călcate în picioare de „cavalerii" roşii, dinspre soarerăsare. Pe cerul vieţii preotului Teodor Codilă stăruia o stea: cea a plăieşului care îşi apără Cetatea împotriva cotropitorului. Ştia că bravii ofiţeri deblocaţi din armată în 1946—47, au luat drumul codrilor iar cazarmele şi osaşii s-au mutat în munţi şi codri. A cumpănit, a hotărât şi a intrat în marea Armată a Rezistenţei Naţionale. Un tribunal militar i-a dat o sentinţă cu ani grei de muncă silnică, fiind repartizat la mina de plumb de la Baia Sprie.

Între mineri şi peste tot, preotul Teodor Codilă era comunicativ şi popular şi asta îl făcea simpatizat de toţi. Avea preocupări şi subtilităţi muzicale şi literare, descreţia fruntile şi îndulcea clipele de silnicie ale minerilor cu compoziţiile sale muzicale şi poetice. Acestea, în repaos şi între şuturi.

Într-o zi, o veste, ca un fulger, a cutremurat tot orizontul minei:

— Părintele Teodor Codilă, a fost strivit de o „balenă" (stâncă).

Oamenii erau obişnuiţi cu veşti şi evenimente de tot felul, dar auzind de vestea morţii unui om, toţi au întrerupt lucrul şi în ochi multora au izvorît lacrimile. Un doliu i-a cuprins pe toţi, mai copleşitor, la moartea preotului care îi mângâia şi îi încuraja. O tăcere s-a aşternut în tot orizontul minei. Stăpânirea era ocupată cu rămăşiţele pământeşti, cu dosirea lor, mai ales, într-un loc necunoscut şi fără cruce la căpătâi. Nici o forţă din lume nu i-ar fi putut mişca din loc pe oameni, erau ţintuiţi locului, într-o tăcere de mormânt. Tot orizontul s-a transformat într-o Capelă imaginară de cimitir. S-au aprins toate cele 500 de lămpi, aidoma unui uriaş candelabru de Catedrală şi toţi minerii într-un gând cu preoţii, rosteau funebru:

— „Cu sfinţii odihneşte, Doamne, sufletul adormitului robului Tău Teodor preotul, unde nu este durere nici întristare, nici suspinare ci viaţă fără de sfârşit"!

Apoi, oamenii s-au dus la treburile lor, spunând după rânduiala creştinească:

— „Dumnezeu să-l ierte!"

Se pare că totul s-a petrecut ca pe vremuri, în catacombe! Dumnezeu, harul şi omul. Dumnezeu fiind Atotprezent, chiar şi în mină, patronând şi sfinţind toate şi pe toţi cu darul Său, mai ales pe cei aleşi ai Săi!

Mormântul preotului Teodor Codilă a rămas până azi necunoscut. Înainte de sfârşitul său, s-a stins din viaţă soţia, nemaiputând suporta dureaea arestării soţului. Astfel a fost distrusă o familie a unui vrednic slujitor al altarului, din care s-ar fi putut naşte urmaşi tot atât de vrednici pe cât au fost cei doi soţi Codilă. Dar această dramă n-a fost din nefericire decât una dintre alte mii, câte s au petrecut în România sub dominaţia comunismului ateu.

Pr. Ioan Bărdaş
— fost deţinut politic —

Donaţie de carte religioasă

Pentru realizarea noilor imperative impuse de schimbările produse după revoluţie, între care amintim şi educaţia moral-religioasă, Inspectoratul Şcolar Judeţean din Sibiu a făcut o substanţială **donaţie de carte** şcolilor din municipiul Sibiu. Este vorba de 3 900 manuale de Religie pentru clasele I-a, a II-a şi a III-a, în valoare de trei milioane lei, pentru care dorim să mulţumim şi pe această cale în mod special domnului inspector general Constantin Catrina ca şi Consiliului de administraţie al Inspectoratului Şcolar.

Tot ca un sentiment de solidaritate umană creştinească apreciem şi gestul mărinimos al Prea Cuviosului Ioanichie Trifa — starеţul Mânăstirii Turnu şi al P.C. ieromonah Iorest Giurgiu, prin grija cărora fondul de carte al bibliotecilor liceelor: „A. Şaguna", „O. Goga", „Gh. Lazăr", Liceul Sanitar, Liceul de Industrie Uşoară Liceul de Construcţii, Liceul de Construcţii Maşini, Liceul Alimentar, Şcoala de Cooperaţie şi Biblioteca Astra s-au îmbogăţit cu un număr considerabil de cărţi religioase, dintre care amintim câteva titluri: Mica Biblie, Noul Testament, Vieţile Sfinţilor, Valoarea sufletului, Catehism ortodox, Călăuza ortodoxă, Pavăza credinţei, Teologia luptătoare, Omilii şi cuvântări, Şcoala rugăciunii şi multe altele pe care cei interesaţi le vor găsi în rafturile bibliotecilor amintite.

Pe lângă valoarea lor spirituală inestimabilă mai adăugăm şi pe cea materială care depăşeşte cu mult cifra de un milion de lei.

Suntem convinşi că „sponsorii" acestor acte de solidaritate creştină au fost impulsionaţi în acţiunile lor nobile, de cuvintele Scripturii: „Să aveţi aceleaşi sentimente unii faţă de alţii" (Rom. 12, 15 sau de cele ale Sf. Vasile cel Mare: „Dumnezeu a hotărât ca noi să avem nevoie şi să trăim uniţi unii cu alţii şi să ne fim de folos unul altuia".

Nu numai cunoscând efectele benefice ale întrajutorării umane ci mai ales simţind efectele ei, suntem datori cu toţii să ne manifestăm solidaritatea creştină mai ales prin fapta bună.

Arhid. Achim Băcilă

(urmare din pag. I)

ducerea sa, după ce s-au făcut alegerile de comun acord, respectând vechiul obiceiu".

Este evident pentru oricine că un canon care reglementa în secolul V situații din **„locuri barbare"** nu mai poate fi astăzi normativ. „Locurile barbare" au dispărut. Și-apoi de ce acest canon s-ar aplica acum **numai** Diasporelor, ca ele să aparțină jurisdicției Constantinopolului, când celelal e Biserici din aceleași spații sunt acum Biserici autocefale, chiar cu acordul Constantinopolului! În această situație sunt acum România, Rusia, Bulgaria, Serbia, Albania și altele.

Patriarhia Constantinopolului a acceptat un **statu-quo,** organizând ca etapă de pregătire **Adunările episcopa'e** ale Diasporelor, pentru care a prevăzut totuși **președinția** Mitropolitului Constantinopolitan. Noi, celelalte Biserici, prin intervenția Mitropolitului Antonie al Ardealului, am reușit cu greu să impunem la Chambesy între 10—17 noiembrie 1990 un text fragil cu privire la președinția Adunărilor episcopale. Acestea vor fi prez'date întotdeauna de reprezentantul din zonă al Constantinopolului și **„în absența acestuia, conform dipticelor"**, adică vor prezida reprezentanții Bisericilor următoare în ordinea dipticelor.

Nu era vorba de un câștig mare. Am insistat totuși pentru acceptarea acestei situații, mai mult pentru a nu se absolutiza prezidența Constantinopolului cu orice preț. Dacă nu obțineam aceasta, Adunările episcopale, **în principiu** n-ar fi putut funcționa fără Constantinopol!

* * *

În 1993 (7—13 nov.) la ultima înâlnire la Chambesy a Comisiei interortodoxe pregătitoare a celei de a IV-a Conferințe preconciliare, s-a hotărât să se pregătească un **Regulament** de funcționare a Adunărilor episcopale din Diaspora ortodoxă.

Secretariatul de la Chambesy a convocat în acest scop un **Congres al Canoniștilor,** între 9—14 aprilie 1995 pentru a redacta mai sus numitul **Regulament.** Au luat parte:

Mitropoliții: Damaskinos al Elveției, președinte, deoarece Mitropolitul Hrisostom de Efes n-a putut fi prezent,
George Khodor al Muntelui Liban
Antonie Plămădeală al Transilvaniei (România)
Hrisostom de Peristeion (Grecia),
Ieremia al Franței.
Arhiepiscopul: Clement de Kaluga (Rusia)
Episcopii: Paul de Trachia (Patr. ecumenică)
Ste an de Nazianz (Patr. ecumenică)
Profesorii: George Dragas (Grecia), Mircea Basarab (România), John Erickson (USA), Michel Evdochimov (Franța), Thomas Fitz Gerald (USA), Jean Gueit (Franța), Anastasios Lallis (Grecia), Todor Sabev (Bulgaria), Vlassios Phidas (Grecia), av. Albert Laham (Liban), Dl. Boris A. Neliubov (Rusia).

Înainte de intrarea în lucrări Mitropolitul Damaskinos al Elveției a prezentat într-un discurs inaugural punerea în temă a participanților. A fost un discurs interesant. Interesul lui constă în aceea că de nenumărate ori Î.P.S. Damaskinos a accentuat că **Regu amentul** ce urma a fi elaborat era unul tranzitoriu, provizoriu, motivat mai ales de situații pastorale imediate și nu de reglementări canonice propriu-zise care, ar fi urmat să fie definitivate mai târziu. Cu alte cuvinte, Î.P.S. Damaskinos a lăsat mereu deschisă necesitatea întrării finale în canonicitate, iar aceasta însemna nici mai mult nici mai puțin decât trecerea tuturor Diasporelor sub jurisdicția Constantinopolului, potrivit modului de interpretare de către această Patriarhie a canoanelor 28 și 34, reproduse mai înainte, și pe care Constantinopolul le interpretează în sensul că toate Diasporele i se cuvin de drept. Ori, tocmai această interpretare a fost și este refuzată de celelalte Biserici ortodoxe naționale. Constantinopolul și-a lăsat mereu portițe spre a pune în practică interpretarea sa și, desigur, va face acest lucru și la cea de a patra **Conferință preconciliară,** ca și la **Sfântul și Marele Sinod Ortodox.**

E de așteptat ca celelalte Biserici Ortodoxe să aibă în continuare alt punct de vedere, dacă reprezentanții ortodocși vor fi persoane avizate în problemă, cum ar trebui de fapt să fie.

Î.P.S. Damaskinos, desigur cu mandat de la Constantinopol, deși a trebuit să accepte practica mai nouă a Bisericilor naționale din Diaspora, ca o realitate impusă de viață, totuși n-a pierdut nici o ocazie să afirme că ceea ce se acceptă astăzi — adică jurisdicțiile Bisericilor mame asupra Diasporelor — e numai un provizorat menit să pregătească **„înaintarea progresivă spre ordinea canonică".** Ori, aceasta așa-zisă „ordine canonică" ar însemna **intrarea Diaspo elor** sub jurisdicția Constantinopolului.. Ei bine, tocmai acest lucru e refuzat acum de Bisericile autocefale, deoarece acestea percep altfel interpretarea canoanelor 28 și 34, așa cum am arătat mai sus.

Bisericile autocefale speră că în cele din urmă se va înțelege și recunoaște această **nouă situație** pe care o impune evoluția istorică și că nu se va mai insista asupra întoarcerii la o **„ordine canonică"** pe care Bisericile autocefale nu o mai recunosc sau, în orice caz, o interpretează altfel.

Acest lucru nu l-a împiedicat totuși pe Î.P.S. Damaskinos, ca reprezentant al tezei constantinopolitane, să repete necesitatea întoarcerii la **„ordinea canonică"** de cel puțin nouă ori în discursul său inaugural de la Congresul canoniștilor din 9—14 aprilie 1995. Bisericile prezente s-au prefăcut a ignora aceste afirmații insistente, sperând că în cele din urmă se va impune practica pe care a impus-o viața — o evoluție în concepțiile canonice nu e de neglijat — și anume aceea a menținerii Diasporelor naționale dependente de Bisericile lor mame, până se vor declara autocefale, acolo unde acest lucru se va impune, adică o Biserică a Americii, o Biserică a Franței etc., după modelul autocefaliilor deja organizate, care au ieșit de sub tutela Constantinopolului care a rămas doar **„primus inter pares".**

Ne aflăm cu acestea în spațiul unei probleme grele, dar se speră că se va impune acea soluție pe care o indică viața și realitățile contemporane și nu modele depășite care, la vremea lor, exprimau realități ale timpurilor acelora. E de sperat că se vor înțelege aceste noi realități și că, în cele din urmă se va renunța la ceea ce numește mereu, fără o justificare valabilă, **„Ordinea canonică".**

La Chambesy, între 9—14 aprilie 1995 s-a reușit alcătuirea unui: **„Proiect de regulament de funcționare a Adunărilor episcopale în Diaspora ortodoxă".**

Nu a fost ușor. S-au adus mai întâi două modele: cel din Franța și cel din America. S-au dovedit incomplete și insuficiente, așa că modelul lor a fost refuzat și s-a procedat la alcătuirea unui nou **„Proiect de Regulament"**, moderat și condus de realitățile experienței impuse de viață, deci de practica din diferitele Diaspore naționale.

Criterii pentru elaborarea unui Regulament de funcționare a Adunărilor Episcopale a Diasporei ortodoxe

Cel dintâi principiu de la care s-a pornit a fost tocmai acesta: recunoașterea realității existenței Diasporelor naționale și dependența lor de Bisericile-Mame. Forma de **Adunări episcopale** zonale nu a căpătat nici un fel de substanță canonică, ci doar una administrativă. În viziunea Bisericilor semnatare aceasta a însemnat și înseamnă în fapt o soluție reală, **de durată,** cu intenția de a rămâne așa, și nu de a fi doar o etapă spre altceva.

Iată textul final adoptat la Chambesy între 9—14 aprilie 1995, nu fără discuții aprinse uneori, fiecare apărându-se de consecințe ulterioare care să poată fi exploatate și utilizate pentru soluții pe care Bisericile locale le cred anacronice.

Text oficial:

Proiect de Regulament de funcționare a Adunărilor episcopale în Diaspora ortodoxă

Articolul 1

1. Toți episcopii ortodocși dintr-o regiune, care se găsesc în comuniune canonică cu toate Sfintele Biserici Ortodoxe autocefale, sunt constituite în Adunări Episcopale.

2. Sunt de asemenea membri ale Adunării Episcopale acei dintre episcopii ortodocși care nu rezidă în regiune, dar exercită o slujire pastorală în parohiile regiunii.

Nota noastră: Ex. Mitropolitul nostru Serafim, care are parohii românești în mai multe regiuni din cele 8 nominalizate. Acest lucru a fost cerut de reprezentantul României, spre a se evita ca parohiile din regiunile în care nu avem ierarh rezident să fie înghițite de Constantinopol.

3. Episcopii în retragere și în vizite în Regiuni, pot fi invitați să participe la Adunări, dar fără drept de vot.

Articolul 2

Scopul Adunării Episcopale este de a manifesta unitatea Bisericii Ortodoxe, de a promova colaborarea între diferitele jurisdicții în toate domeniile pastorale și de a menține, păstra și dezvolta interesele comunităților dependente de episcopii ortodocși canonici din Regiune.

Nota noastră: Prin Regiune se înțelege mereu una din cele 8 regiuni pe care le-am numit mai înainte.

Articolul 3

Adunarea Episcopală va avea un Comitet Executiv format din primii episcopi ai diverselor jurisdicții canonice din Regiune.

Articolul 4

1. Adunarea Episcopală și Comitetul său Executiv vor avea un Președinte, unul sau doi Vice-Președinți, un Secretar și un Trezorier și orice alte funcțiuni pe care Adunarea le-ar putea cere.

2. Președintele este din oficiu cel dintâi dintre prelații jurisdicției Patriarhatului ecumenic și, în absența acestuia, se va urma ordinea dipticelor.

3. Acolo unde Vice-Președinții (sau Vice-Președinții) sunt desemnați din oficiu, ei sunt conform ordinei dipticelor. Secretarii, Trezorierul și alți responsabili sunt aleși de Adunare dintre membrii Comitetului Executiv.

Articolul 5

1. Sunt de competența Adunării Episcopale:

a. A veghea și a contribui la menținerea unității Bisericii Ortodoxe a Regiunii în angajamentele sale teologice, eclesiologice, canonice, spirituale, caritabile, educative misionare și ecumenice.

b. Coordonarea și impulsionarea activităților de interes comun în domeniile pastoralei, ale catehezei, ale vieții liturgice, ale educației religioase, ale massmediei, ale educației bisericești etc.

c. Relațiile cu alte Biserici creștine și alte religii.

d. Tot ce angajează Biserica Ortodoxă în relațiile sale cu societatea (autoritățile politice, juridice, administrative, mediatice).

e. Pregătirea unui proiect de organizare a ortodocșilor din Regiune pe baze canonice.

Nota noastră: Din nou se introduce noțiunea de **„baze canonice"** avându-se în vedere în final, trecerea sub jurisdicția Constantinopolului. Bisericile Ortodoxe n-au mai reacționat la aceasta, deși au observat că se introduce, cu subiectivitate, din nou, formula de posibilă revenire la impunerea juri dicției Constantinopolului. Cum Bisericile, în general, nu cred în această posibilitate, au lăsat textul așa cum a fost propus de Constantinopol. S-au asigurat însă prin redactarea sub-art colului următor care previne intențiile subtile de creare de premize pentru tentative ulterioare din partea Constantinopolului de a se reactualiza trecerea Diasporelor sub jurisdicția sa.

2. Definiția câmpului de competențe (a Adunării Episcopale) nu va putea în nici un caz să se interfereze cu responsabilitatea diocezană a fiecărui episcop, cu atât mai mult cu cât acesta se întinde dincolo de frontierele Regiunii.

Totuși, Adunarea Episcopală poate colabora cu Biserica Mamă a unei Diaspore naționale date, asupra problemelor lingvistice, educative și pastorale precise în ceea ce privește aceasta din urmă, în așa fel încât diversitatea tradițiilor naționale să confirme unitatea Ortodoxiei în comuniunea de credință și în legătura dragostei.

Articolul 6

1. Adunarea Episcopală primește și înregistrează alegerea episcopilor Regiunii, ca și raportarea acestora Sfintelor Biserici Ortodoxe autocefale.

Nota noastră: Punctul acesta a fost menit să precizeze că **alegerile** nu se fac de către Adunarea Episcopală, ci în cadrul Bisericilor Mame autocefale. Adunarea Episcopală din Diaspora doar ia notă de ele.

2. Adunarea Episcopală examinează și determină statutul canonic al acelor comunități locale care nu au legături cu Bisericile Ortodoxe autocefale.

3. Ea trebuie să înregistreze orice judecată referitoare la clerici pronunțată de episcopii lor, în așa fel încât această judecată să aibe efect în toate Bisericile Ortodoxe din Regiune.

Articolul 7

1. Adunarea Episcopală se reunește o dată pe an, cel puțin, la convocarea Președintelui. Ea se poate însă reuni ori de câte ori e socotit necesar de către Comitetul Executiv sau la cererea scrisă și motivată a unei treimi din membrii Adunării Episcopale.

2. Comitetul Executiv o dată la fiecare trei luni și de câte ori e necesar la convocarea Președintelui sau la cererea scrisă și motivată a unei treimi din membrii săi.

3. Convocările Adunării Episcopale, în absența unor circumstanțe excepționale, sunt trimise cu două luni înainte, iar pentru Comitetul Executiv, cu o săptămână înainte. Ele vor fi însoțite de ordinea de zi și de documentele legate de aceasta.

4. Ordinea de zi trebuie aprobată la prima sesiune a Adunării Episcopale și nu va putea fi modificată decât printr-o hotărâre luată de majoritatea absolută a membrilor prezenți.

Articolul 8

Quorumul necesar pentru Comitetul Executiv este de 2/3 din membri și pentru Adunarea Episcopală majoritatea absolută a membrilor cu Președintele.

Articolul 9

Lucrările Adunării Episcopale se desfășoară în conformitate cu principiile tradiției conciliare ortodoxe sub conducerea Președintelui care asumă astfel responsabilitatea de a supraveghea executarea deciziilor.

Articolul 10

1. Hotărârile Adunării Episcopale și ale Comitetului Executiv trebuie, dacă e posibil, să exprime unanimitatea membrilor; în lipsa unanimității ele vor fi luate cu majoritate.

2. Cât despre problemele de interes comun care, potrivit deciziei Adunării Episcopale, necesită o examinare la scară panortodoxă, președintele acesteia le referă Patriarhului ecumenic pentru a le da urmare după practica panortodoxă.

Nota noastră: Prin „practica panortodoxă" trebuie înțeleasă consultarea tuturor Bisericilor ortodoxe, în așa fel încât hotărârile să fie ale tuturor. Patriarhia ecumenică este doar cea care convoacă Bisericile.

Articolul 11

1. Potrivit deciziei Adunării Episcopale, pot fi stabilite Comisiile prezidate de un episcop membru al Adunării Episcopale, însărcinate cu probleme liturgice, pastorale, financiare, educative, ecumenice și altele.

2. Membrii acestor Comisii, clerici sau laici, sunt numiți de către Comitetul executiv. De altfel, pot fi chemați să participe la lucrările Adunării Episcopale sau ale Comitetului Executiv, consilieri și experți, cu vot consultativ.

Articolul 12

1. Adunarea Episcopală va putea să-și stabilească propriul Regulament interior, spre a completa dispozițiile de mai sus, potrivit cu nevoile Regiunii și cu respectarea Dreptului Canonic al Bisericii Ortodoxe.

2. Toate problemele juridice și financiare relative la funcționarea Adunării Episcopale vor fi decise în lumina legilor civile ale țărilor pe teritoriul cărora își exercită jurisdicția membrii Adunării Episcopale.

* * *

Textul de mai sus este un text care expune fidel ceea ce s-au gândit a fi **Adunările Episcopale** din Diaspora ortodoxă contemporană.

Acest text este predat tuturor Bisericilor Ortodoxe spre evaluare și aprobare, urmând ca ele să-și trimită observațiile la Chambesy, la Secretariatul pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod Ortodox.

Ultima lui evaluare va fi supusă chiar Sfântului și Marelui Sinod — când se va întruni — urmând ca acolo să fie aprobat, amendat, sau respins.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române este chemat să-l analizeze și să se pronunțe, urmând a trimite Hotărârea sa la Secretariatul de la Geneva.

Cu aceasta, tema **„Diaspora ortodoxă",** care va figura pe agenda Sfântului și Marelui Sinod, a ajuns la stadiul final de pregătire.

Sf. Mucenic FANURIE

(27 august)

Deși se bucură de o evlavie și de o atenție deosebită din partea credincioșilor greci în special și nu în ultimul rând și a credincioșilor ortodocși români, se cunosc puține date despre Sf. Mucenic Fanurie pe care Biserica Creștină îl prăznuiește în fiecare an la 27 august.

În jurul anului 1369, după alții mult mai târziu pe la 1500, a fost descoperită în Insula Rodos o icoană a Sfântului, icoană ce fusese așezată într-o străveche Biserică închinată lui. Innegrită de vreme, mâncată de carii, icoana a fost restaurată prin grija Mitropolitului de atunci al Rodosului, Nil, și astfel a apărut la iveală inscripția de pe ea ind când numele Sf. Fanurie. Icoana îl înfățișa pe Sfânt, îmbrăcat în straie de soldat roman, ținând în mâna dreaptă o făclie aprinsă iar în cea stângă o Cruce. De jur împrejurul chipului sfântului, iconograful a zugrăvit și 12 scene din viața și martiriul său. În prima scenă Sf. Fanurie se înfățișează în fața eparhului roman și mărturisește cu îndrăzneală credința creștină. În cea de-a doua este reprezentată scena chinuirii sfântului de către soldații romani iar în cea de-a treia și în celelalte, sfântul este reprezentat în temniță suferind cu bărbăție chinurile la care a fost supus de către prigonitorii săi: lovituri cu pietre, smulgerea unghiilor, aruncarea în lacul înghețat, tragerea pe roată, ș. a.

Scena ultimă a icoanei îl reprezintă pe Sf. Fanurie aruncat într-un cuptor încins și astfel își dă sufletul său curat în mâinile Creatorului, rugându-se în același timp pentru prigonitorii lui.

După descoperirea icoanei pentru că vechea bisericuță era aproape năruită, mitropolitul Nil a hotărât împreună cu credincioșii săi să zidească în cinstea sfântului o nouă Biserică.

Primind acordul sultanului turc, pentru că Insula Rodos era pe vremea aceea sub stăpânire otomană, au construit în scurt timp o frumoasă biserică închinată Sf. Fanurie, Biserică ce a supraviețuit vremurilor și istoriei și care a rămas până astăzi ca loc de pelerinaj al sutelor de mii de credincioși veniți din toată lumea ortodoxă.

Din cercetarea atentă a icoanei aghiografii au dedus, în lipsă de alte documente istorice, că: după numele său (Fanurie în limba greacă înseamnă: **evident, clar, luminat**) se pare că era de neam grec provenind dintr-o familie veche creștină de vreme ce a primit un astfel de nume semnificativ. De asemenea a primit și o educație aleasă încât a ajuns să fie soldat în armata romană. În ceea ce privește data martiriului său, acesta va fi avut loc probabil în secolul II sau III al erei creștine când Biserica a avut de înfruntat persecuțiile Împăraților romani. Din icoană reiese și faptul că Sf. Fanurie a mărturisit pe Hristos suferind moarte de martir când era încă foarte tânăr, bucurându-se de o cinstire deosebită îndată după moartea sa, de vreme ce în Rodos i-a fost închinată o Biserică.

Aghiografia consemnează numeroase minuni ale Sf. Fanurie făcute în Insula Rodos unde există biserica sa dar și în alte părți ale lumii creștine. Evlavia populară a menținut până astăzi chiar și la noi, românii, amintirea vie a Sf. Fanurie și prin așa-zisa „plăcintă a Sf. Fanurie" sau fanuropitta, ce se împarte seara la 40 de persoane sărace însoțită de rugăciuni și alte acte de milostenie.

Deși învăluit în legendă chipul Sf. Mucenic Fanurie, în vremea din urmă iubit atât de mult și de credincioșii români care i-au închinat și un acatist, ne apare nouă celor de astăzi ca un model și un îmbold la o viață curată, la o slujire a lui Hristos și a aproapelui, la o mărturisire cu curaj și fără șovăire a adevărurilor veșnice descoperite nouă de către Dumnezeiescul nostru Învățător, Mântuitorul lumii Iisus Hristos.

Arhid. Visarion Dumitru Bălțat

Congresul Mondial al Refugiaților

Peste 1 000 de delegați și invitați

Într-o atmosferă de mare încărcătură emoțională, ieri, au început la Iași lucrările primului Congres mondial al refugiaților și descendenților acestora, indiferent de apartenența lor etnică, din teritoriile ocupate în 1940 și 1944 de URSS: Basarabia, Bucovina de Nord, Ținutul Herța și Transnistria. În prezidiul Congresului — organizat de Consiliul Național al Reîntregirii — au luat loc Prea Fericitul Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, **I.P.S. Antonie Plămădeală,** mitropolitul Ardealului, Î.P.S. Daniel, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei, înalți ierarhi, ofițeri și veterani de război. Între membrii prezidiului s-a aflat și dl. Alexandru Mironov, ministrul tineretului și sportului. Dl. Mircea Druc nu a luat loc în prezidiu. În sală, au putut fi văzuți parlamentari, lideri politici, prefectul județului Iași, alte oficialități. Congresul, la care iau parte peste 1 000 de delegați și invitați, a fost deschis de dl. Valeriu Sârbu, veteran de război, Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul". După ce s-a strigat apelul, la care au răspuns prezent delegațiile refugiaților și urmașilor acestora din județele Storojinet, Cernăuți, Hotin, Soroca, Bălți, Orhei, Lăpușna, Tighina, Cahul, Ismail, Cetatea Albă și Ținutul Herța, P.F. Teoctist a rostit o alocuțiune de binecuvântare și o rugăciune. Un amplu și strălucit eseu filosofic a prezentat apoi în fața congresului Î.P.S. dr. **Antonie Plămădeală,** care a subliniat că, de fapt, în acest caz, nu e vorba de refugiați din patria lor, ci de refugiați în propriile suflete și cugete. Fiind unul din refugiații din teritoriile ocupate de fosta Uniune Sovietică, I.P.S. Antonie a spus: „Nici unul din noi n-am plecat cu alt gând decât cu gândul reîntoarcerii".

Constantin Coroiu

Sf. Ioan Damaschinul, A treia omilie la Adormirea Maicii Domnului

(Urmare din pag. 1)

prin strălucirile aurului, albul argintului, strălucirile pietrelor prețioase răspândite, nici prin firele de mătase, nici pentru că este acoperit cu broderii din aur și țesături de purpură, ci prin lumina divină, strălucirea Prea Sfântului Duh. El procura, nu unirea trupurilor soților pământești, ci acele legături ale Duhului care încătușează viața sufletelor sfinților, (și oferă) condiția cea mai bună și mai dulce decât oricare alta, adică apropierea de Dumnezeu.

Acest mormânt este mai prețios decât Edenul: pentru a nu spune ceea ce s-a petrecut în acesta, ademenirea dușmanului, sfatul său prietenesc, dacă eu încerc să vorbesc astfel, veninul său, înșelătoria sa, slăbiciunea Evei, credulitatea sa, momeala dulce și amară căreia inima ei s-a lăsat prinsă și prin care a ademenit pe soțul ei, neascultarea, izgonirea, moartea — de teama ca această amintire să nu facă din sărbătoarea noastră un subiect de tristețe — voi spune că acest mormânt a ridicat un trup muritor de pe pământ la cer, în timp ce primul Eden a făcut să cadă strămoșul nostru din cer pe pământ. Nu este în aceasta decât omul făcut după chipul dumnezeiesc care a auzit această condamnare: „Tu ești pământ și în pământ vei merge?"

Acest mormânt mai prețios decât vechiul Cort a conținut candelabrul spiritual și viu, strălucind de lumina dumnezeiască, și masa purtătoare de viață, care a primit, nu pâinile de ofrandă, ci pâinea cerească, nu focul material, ci focul nematerial al Divinității.

Acest mormânt este mai bogat decât arca mozaică, deoarece a avut în fericitul destin, nu umbre și figuri, ci adevărul însuși. El a primit sicriul pur ca aurul, producătorul manei cerești; tabla vie de piatră care a primit Cuvântul, în timp ce ea se întrupa prin acțiunea Duhului Sfânt, degetul atotputernic al lui Dumnezeu, adică Cuvântul viu: el a primit altarul de aur al parfumurilor, vreau să zic, cea care purta în sânul ei scânteia dumnezeiască și care înmiresma toată creația.

Atitudinea creştinului faţă de natură

(Urmare din pag. 1)

În acelaşi timp, omul se simte înfrăţit şi foloseşte mediul natural în favorul lui. El caută şi găseşte mereu noi posibilităţi de a folosi natura spre recreare, ca şi spre menţinerea şi refacerea sănătăţii, utilizând întinsul mărilor, izvoarele subterane, aerul şi soarele muntelui, alături de fructele pomilor, sau de plantele câmpului şi pădurii. Chiar şi locuinţele se caută a fi făcute spre soare, urmând zicalei că: „unde nu intră soarele, intră doctorul...".

Privind sănătatea omului, s-a constatat că oricât de spectaculoasă ar fi industria chimică a medicamentelor, cele mai indicate, ca fiind mai potrivite şi corespunzătoare organismului (firii biologice a omului) sunt cele provenite din plante. Este şi aceasta o dovadă a unităţii de natură a omului cu creaţia...

Până şi cele mai bune vopsele, atât ca gamă de culoare, cât şi ca imprimare pe ţesătura hainei, sau pe pânza tablourilor sunt tot cele provenite din plante.

Înfrăţirea omului cu natura se evidenţiază prin aceea că el se regăseşte în liniştea şi armonia ei. Desfătându-şi sufletul în mijlocul ei, îşi dezvoltă simţământul de admiraţie a creaţiei. Astfel se reuşeşte ca prin contemplarea frumuseţii creaţiei, mintea credinciosului să se ridice la contemplarea Frumuseţii divine. „Chipul lui Dumnezeu îl văd într-o floare", spunea cineva, voind să arate că creaţia descopere totdeauna pe Creatorul ei... Chiar cuvântul „cosmos", care defineşte universul, lumea înconjurătoare, în limba originară înseamnă ordine, armonie, frumuseţe, podoabă. Accentuând această realitate, Părinţii Bisericii ne spun că întreaga creaţie participă la viaţa divină prin însăşi existenţa ei, iar un scriitor bisericesc din epoca primară a creştinismului (Tertulian) personificând firea înconjurătoare, o vede chiar rugându-se: „Se roagă toţi îngerii, se roagă toată creatura, se roagă turmele şi fiarele şi îşi pleacă genunchii când ies din staule şi peşteri, privesc cu faţa neliniştită spre cer, tremurându-le răsuflarea după obiceiul lor. Şi păsările când se trezesc dimineaţa, se înalţă spre cer şi în loc de mâini întind aripile în cruce şi spun ceva ce pare a rugăciune".

Ambianţa naturii marcată prin frumuseţe constituie şi un mijloc de elevaţie creatoare pentru sufletul omenesc, încât scriitorii şi poeţii o cântă în imagini nepieritoare, cântăreţii cu instrumentul sau melodia vocii, pictorii o imortalizează în tablouri... Prin aceasta natura se contopeşte cu sufletul oamenilor, intrând în casele lor, pe îmbrăcămintea lor, sub forma obiectelor de ornament, sau ca ornament pe vase, sau pe tot felul de ţesături, deschizând astfel inima spre valorile perene.

Mai mult decât atât, omului îi place şi obişnuieşte să-şi pună nume şi după denumirea florilor; sau pune el nume animalelor, după numele lui... Interesant că la unele popoare, oamenii poartă nume de animale, sau chiar de insecte. Interesant este şi faptul că înfrăţirea omului cu natura nu se exercită numai asupra sufletului omenesc, ci şi invers. Este ştiinţific dovedit că stările sufleteşti ale omului influenţează chiar şi viaţa plantelor. Ca şi cum şi ele ar avea suflet, reacţionează la stările de mânie sau de afecţiune pe care i le arată (oferă) cel ce le îngrijeşte. La animale această comuniune şi comunicare cu omul este mult mai evidentă şi se materializează mult mai concret. Despre câine, de pildă, se spune că este prietenul omului, „totdeauna credincios", gata să sfârşească chiar pe mormântul stăpânului său, după cum este imortalizat acest fapt de Grigore Alexandrescu în poezia „Câinele soldatului": „...Iar în dimineaţa aceea viitoare / Pe când se deşteaptă omul muncitor / Zăcea lângă groapă mort de întristare / Câinele Azor /". Sunt apoi atâtea forme de afecţiune şi de recunoştinţă a animalelor faţă de stăpânii lor. Supunerea faţă de Dumnezeu o putem învăţa — arată un dascăl al Bisericii — din ascultarea pe care „turmele de vite şi chiar animalele sălbatice" o arată omului, „înţelegând că ele au fost făcute şi lăsate de Domnul pentru trebuinţele noastre".

Relaţia omului cu firea înconjurătoare este atât de adâncă, încât pentru omul înţelept natura este o carte deschisă din care el poate învăţa tainele propriei lui vieţi. În acest sens, Sfântul Vasile cel Mare arată că trandafirul acoperit cu mărăcini dă oamenilor următoarea învăţătură: „Tot ce este mai plăcut în această lume a muritorilor, este amestecat cu durere; binele cu răul; plăcerea cu căinţa; căsnicia cu văduvia; înălţarea cu frica de cădere; sănătatea cu boala".

Acelaşi Sfânt Părinte recomandând tinerilor creştini să cerceteze spre folos duhovnicesc orice învăţătură, oferă asemănarea albinelor, care merg din floare în floare, culegând din fiecare numai ceea ce este folositor... Sfântul Ioan Gură de Aur ne îndeamnă, ca şi Înţeleptul Solomon, să învăţăm de la furnică hărnicia în muncă, iar de la albine că roadele muncii noastre nu trebuiesc folosite numai pentru sine. Şi păianjenul — spune el — munceşte, urzind pânza sa, care întrece în măiestrie orice ţesătoare, dar el este socotit de toţi o lighioană, pentru că adună numai pentru sine... Iată cât de frumos ne îndeamnă un poet ca de la întreaga creaţie să învăţăm ceea ce are mai caracteristic: „...Învaţă de la flăcări ce-avem de ars în noi / Învaţă de la ape să nu dai înapoi / Învaţă de la umbră să fii smerit ca ea / Învaţă de la stâncă să-nduri furtuna grea / Învaţă de la soare cum trebuie s-apui / Învaţă de la piatră cât trebuie să spui / Învaţă de la greier când singur eşti, să cânţi, / Învaţă de la lună să nu te înspăimânţi / Învaţă de la vulturi când umerii ţi-s grei / Şi du-te la furnică să vezi povara ei / Învaţă de la floare să fii gingaş ca ea / Învaţă de la miel să ai blândeţea sa / Învaţă de la păsări să fii mereu în zbor / Învaţă de la toate că totu-i trecător! / Învaţă de la toate că toate-ţi sunt surori / Cum treci frumos prin viaţă, cum poţi frumos să mori / Ia seama fiu al jertfei, prin lumea care treci / Să-nveţi din tot ce piere cum să trăieşti în veci!" / (Traian Dorz).

Înfrăţirea omului cu firea înconjurătoare se manifestă atât prin protejarea ei, cât mai mult, prin înnobilarea şi crearea noilor varietăţi şi specii mai frumoase şi folositoare. Aceasta evidenţiază capacitatea „demiurgică", care îl consacră pe om ca „împreună lucrător cu Dumnezeu" (1 Corinteni 3, 9), la perfecţionarea creaţiei, conferindu-i şi adevărata calitate de „stăpân" al ei, fiindcă a folosi creaţia epuizând-o despotic, nu înseamnă a o stăpâni, ci a abuza de ea în defavorul tău şi al ei.

Aşa cum păcatul a creat suferinţa întregii făpturi, tot astfel întreaga fire, spune Apostolul „se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu" (Romani 8, 19—22).

Şi dacă păcatul a fost săvârşit de primul om în mijlocul naturii, în grădina Edenului, tot în mijlocul naturii, pe Dealul însângerat al Golgotei şi din mormântul gol săpat în stâncă, ne-a venit şi mântuirea. Iar revărsarea Sfântului Duh în ziua Rusaliilor va pecetlui sfinţirea creaţiei. Astfel, apa sfinţită prin pogorârea Sfântului Duh devine materia Tainei Sfântului Botez, prin care primim harul iertării păcatului strămoşesc, renăscând la o viaţă spirituală; Sfântul Mir alcătuit din 38 de plante aromate ne oferă harul creşterii duhovniceşti; Pâinea şi Vinul sfinţite se prefac în Trupul şi Sângele Domnului, iar untdelemnul sfinţit devine tămăduitor al bolilor trupeşti şi sufleteşti. Tot în acest context putem spune că Duhul Sfânt se arată oamenilor spre a fi văzut de ei, ia asemănarea firii înconjurătoare. Aşadar la Botezul Domnului se arată în chip de porumbel, iar la Cincizecime ia înfăţişarea limbilor ca de foc.

Rugăciunea Bisericii se îndreaptă deopotrivă asupra omului şi asupra firii înconjurătoare, referindu-se la „îmbelşugarea roadelor pământului", la „vremuri paşnice", la ferirea naturii de duşmanii ei vătămători, la oferirea condiţiilor de rodire; ploi la vreme potrivită, ferirea de secetă, de cutremure, de vânt distrugător. Am putea adăuga apoi rugăciunile de sfinţire a locuinţei, a fântânii, sau roadelor câmpului iar cu prilejul Jertfei Euharistice — spune un Sfânt Părinte (Chiril al Ierusalimului), facem amintire de cer, de pământ, de mare, de soare, de lună, de toată creaţia. În acest cadru subliniem faptul că una din caracteristicile vieţii înduhovnicite este şi aceea de a te simţi înfrăţit cu întreaga creaţie, cu lumea materială, a plantelor, a animalelor, a corpurilor cereşti şi chiar a fenomenelor naturii. Unii ca aceştia spuneau: „fratele meu soarele, sora mea luna, fratele meu vântul..." Şi nu puţine au fost cazurile de îmblânzire a celor mai fioroase animale sălbatice.

La fel, unul din marii umanişti creştini ai zilelor noastre (Albert Schweitzer) ca medic misionar participa la eliminarea oricărei suferinţe, atât din viaţa oamenilor, cât şi a reptilelor, păsărilor, animalelor şi chiar a vegetaţiei...

Toate acestea ne arată că creaţia lui Dumnezeu este bună şi spre folos omului, iar el ca şi coroană a creaţiei, purtând chipul Creatorului îşi îndeplineşte menirea în măsura în care, simţindu-se înfrăţit cu creaţia, îşi aduce aportul la continua ei perfecţionare, devenind astfel un „împreună lucrător cu Dumnezeu".

Demnitatea umană a embrionului

(Urmare din pag. 1)

Adică a embrionilor de până la paisprezece zile. Dacă scopul unic al acestor embrioni — procreaţia — eşuează pot fi folosiţi pentru cercetarea ştiinţifică? Articolul 15 al Proiectului Convenţiei de la Strasburg autoriza „cercetările pe embrioni in vitro, de vârstă mai mică de 14 zile". Când însă s-a trecut la vot, Adunarea s-a împărţit.

Una din părţi argumenta că în primele două săptămâni celulele nu sunt diferenţiate, deci nu se poate vorbi de un embrion, ci de un pre-embrion. Iar acesta nu e om, ci poate fi tratat ca un obiect oarecare. Nu are drepturi morale şi juridice. De aceea, dacă unicul său scop legitim pentru care a fost obţinut in vitro, cel de procreaţie, a eşuat, e mai util a pierde embrionul lăsându-l să moară, decât a-l folosi pentru scopuri de cercetare biomedicală?

Cealaltă parte a Adunării, cea catolică dar nu numai, susţinea că „omul", cu demnitatea sa de persoană, se naşte în momentul conceperii fie in vitro, fie in vivo. În nici un caz nu poate fi utilizat embrionul în vreun scop diferit de procreaţie. Nici măcar pentru cercetare biomedicală.

Ambele poziţii au căutat o fundamentare ştiinţifică serioasă. Prima observa că „omul" nu e o entitate abstractă ci un întreg concret de celule diverse şi de funcţiuni. Aşadar, dacă celulele nu sunt diferenţiate şi funcţiunile n-au apărut, nu avem de-a face cu un „om". A doua poziţie punea în evidenţă „omul" ca proces. Viaţa începe din momentul conceperii. Şi nu se poate alege un reper temporal sau fiziologic, înainte de care viaţa nu e încă de „om" şi după care devine viaţa unui „om".

Deşi această problemă esenţială n-a fost încă soluţionată, participanţii la Adunarea de la Strasburg speră că, după o elaborare viitoare, chestiunea să fie fixată într-un „Statut al embrionului".

Discutarea statutului embrionului redeschide, în mod conflictual, problema privind legea avortului. Concomitent cu Convenţia de la Strasburg, Comitetul Naţional de Bioetică (din Italia) iniţia la Roma „Mişcarea pentru viaţă", adunând 50 000 de adeziuni spre a fi înaintate Parlamentului, în vederea recunoaşterii deplinei demnităţi juridice a embrionului. „Mişcarea" solicita introducerea unei modificări în articolul 1 al Codului civil: „orice fiinţă umană are capacitate juridică din momentul conceperii".

Mişcări similare pot fi întâlnite, în numeroase ţări europene. Şi în România, Organizaţia „Pro vita" militează pentru reafirmarea demnităţii umane a copilului nenăscut.

Citind textul adoptat de Adunarea de la Strasburg pot fi făcute câteva observaţii. Aşa cum au afirmat şi unii dintre participanţi, rămân încă multe aspecte discutabile în text. Atrage atenţia în special primul articol care face distincţie între persoană umană şi fiinţă umană: în acest fel se perpetuează viziunea utilitaristă asupra persoanei umane.

Inspiratorul Convenţiei Europene de Bioetică, spaniolul Marcello Palacios amintea că multe din articolele documentului sunt desprinse nu din Mein Kampf al lui Adolf Hitler, ci din Convenţia drepturilor omului. La aceasta noi am adăuga că nici Convenţia drepturilor omului nu-i suficientă pentru a rezolva această serioasă problemă de bioetică. Şi aceasta, întrucât bioetica foloseşte doar limbajul dreptului; esenţa ei e de natură axiologică. Altfel spus, aspectul formal al rezoluţiilor dezbaterilor bioetice se poate inspira din sfera juridicului, căreia îi aparţine şi Convenţia drepturilor omului. Însă substanţa problematicii bioetice trebuie raportată la un sistem antropologic de referiment.

Învăţătura de credinţă ortodoxă poate oferi acest suport axiologic, care este unul biblic şi patristic, pe care să se întemeieze întreaga bioetică. Viziunea funcţional-utilitaristă, aceea care punea în discuţie pre-embrionii, prezintă deficienţa sistemului căruia îi aparţine şi în care utilul ameninţă valoarea; cu alte cuvinte bunăstarea unora se dezvoltă în detrimentul vieţii altora. Nici viziunea catolică nu ni se pare optimă, prezentând omul ca proces. Omul este mult mai mult decât un proces. El este în primul rând o revelaţie, o continuă „apocalipsă", o „teofanie" în istorie. Căci, în fiecare copil zămislit, Hristos Însuşi vine în lume, punând chipul său în fiecare om. Şi omul are această valoare epifanică din momentul conceperii, zămislirea însăşi fiind lucrarea Duhului Sfânt — „de viaţă Dătătorul". Aici îşi are izvorul misterul vieţii care scapă cercetării ştiinţifice, dar pe care ştiinţa nu trebuie să-l ignore. Nu degeaba, Biserica Ortodoxă are în mare cinste trei momente ale istoriei mântuirii, ca sărbători ale zămislirii: Bunavestire (25 martie), Zămislirea Sfintei Fecioare de către Sfânta Ana (9 dec.) şi Zămislirea Sfântului Ioan Botezătorul (23 sept.).

Considerăm deci că de vreme ce bioetica nu e doar o ştiinţă pozitivistă, bazându-se doar pe date, ci şi pe valori morale, o fundamentare axiologică creştină este absolut necesară, pentru a putea reprezenta o şansă pentru Europa atât de tulburată azi de tot felul de ideologii. Că bioetica devine deja o „temă politică forte", cum se exprima un participant la Adunarea de la Strasburg, e un lucru pozitiv. Dar nu trebuie să uităm că „un nou umanism" poate oferi răspuns întrebărilor omenirii doar dacă îşi găseşte rădăcinile într-un creştinism autentic, biblic şi patristic, de unde-şi trag sevele marile culturi ale Europei. Altfel, bioetica poate deveni teren de confruntări ideologice, din care omul şi demnitatea sa nu au nimic de câştigat. Să avem totuşi speranţa că omul va şti să facă din bioetică ştiinţa care să afirme şi să apere viaţa, prin raportare la morala creştină.

ŞTIRI DIN LUMEA ORTODOXĂ

— Apostoliki Diakonia" — organism auxiliar al Sf. Sinod al Bisericii Greceşti a publicat recent într-o broşură comunicarea I. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, ţinută în faţa studenţilor teologi în Aula Magna a Facultăţii de Teologie a Universităţii din Atena în luna martie 1994.

Comunicarea are ca titlu „Ortodoxia şi lumea contemporană" şi se ocupă pe larg de problemele Ortodoxiei în general şi ale Ortodoxiei româneşti în special, precum şi de poziţia şi rolul Bisericii Ortodoxe Române în Mişcarea Ecumenică Contemporană.

Comunicarea I. P. S. Mitropolit Antonie a fost publicată de asemenea şi în jurnalul oficial al Bisericii Ortodoxe Greceşti „Ekklisia" pe anul 1994.

*

— Un interesant şi documentat studiu privind învăţământul religios în România, precum şi predarea religiei în şcolile din România după Revoluţia din decembrie 1989 publică I.P.S. Mitropolit Dr. Daniel al Moldovei şi Bucovinei în numărul pe aprilie a. c. al revistei Mitropoliei din Pireu, „Peiraïki Ekklisia".

*

— Între 1—13 aprilie a.c., S. S. Bartholomeus I, Patriarhul Ecumenic a vizitat Biserica Ortodoxă din Coreea de Sud. Este prima vizită a unui patriarh ecumenic în această parte a lumii, unde graţie activităţii neobosite, a Bisericii Greceşti, există astăzi o vie şi puternică Biserică Ortodoxă. In cursul aceleiaşi luni S. S. Bartholomeus I a vizitat şi Patriarhia Ierusalimului, punând astfel capăt dsensiunilor existente între Patriarhia Ecumenică şi Patriarhia Ierusalimului ivite ca urmare a unor situaţii de fapt din Australia.

*

În data de 29 iunie a.c., S. S. Bartholomeus I a efectuat o vizită în Cetatea Eternă unde s-a întâlnit cu S. S. Papa Ioan-Paul al II-lea.

Considerată de mass-media ca o vizită istorică, ea a permis o întâlnire la nivel înalt între cele două Biserici surori.

*

— În legătură cu o posibilă vizită al Papei în toamnă în Patmos, legată de festivităţile prilejuite de împlinirea a 1900 de ani de la scrierea ultimei cărţi din Canonul Noului Testament „Apocalipsa", vizită speculată de către unii, Sf. Sinod al Bisericii Greceşti, întrunit în şedinţă extraordinară a calificat-o drept „inoportună".

În Comunicatul Sf. Sinod se face referire şi la unele activităţi iredentiste ale Bisericii catolice — recte a Bisericii Unite şi în Transilvania.

*

— Deşi cu un statut aparte, Sf. Munte Athos, adevărată „republică monahală" se bucură de o atenţie deosebită din partea statului elen.

Recent Guvernul Greciei a aprobat o subvenţie de 3,5 mil.arde drahme pentru lucrări de restaurare şi de consolidare a unor aşezăminte monahale din Sf. Munte.

Suma cea mai mare este destinată Mânăstirii Simonopetra ce este aşezată pe un colos masiv stâncos ce ameninţă cu prăbuşirea.

*

— Un interesant articol legat de problemele Sf. Munte Athos şi în special de revirgorarea vieţii monahale de aici, publică renumitul istoric şi bizantinolog, autor al celebrei cărţi „Căderea Constantinopolului", apărută şi în româneşte,

Sir Steven Runciman, preşedinte de onoare al Asociaţiei „Prietenii Muntelui Athos" în „Sunday Times" — Londra din 16. aprilie 1995.

*

Spre surprinderea tuturor în acest an a fost semnalată existenţa unei mânăstiri budiste în... Grecia!!

După informaţiile primite de la Mitropolia de Kasandra pe teritoriul căreia activează această mânăstire ea este condusă de un monah budist şi are deja câţiva vieţuitori.

*

— Prima mânăstire ortodoxă italiană a fost înfiinţată recent în Pistoia — Italia de către un ieromonah, devenit şi egumen al acesteia, părintele Silvano Livi, fost preot romano-catolic convertit la Ortodoxie, lucru ce a provocat reacţia negativă a episcopului catolic diecezan.

*

Între 10—26 mai a.c. I.P.S. Serafim Joantă, Mitropolitul românilor din Europa Centrală şi de Nord, s-a aflat în vizită oficială la Biserica Ortodoxă din Cipru la invitaţia I.P.S. Arhiepiscop Hrisostomos al Ciprului.

*

— Patriarhul Senuda „papă al Alexandriei", şi şeful Bisericii Copte din Egipt, a vizitat Biserica Greacă în cursul lunii aprilie, întâlnindu-se cu S.S. Arhiepiscopul Serafim al Atenei. Patriarhul Senuda se afla în drum spre Armenia unde a luat parte la întronizarea noului catolicos armean.

*

— Arhiepiscopul Iakobos al Americii a vizitat recent Biserica Greacă şi Patriarhia Ecumenică de Constantinopol.

*

— A trecut la cele veşnice în urma unui tragic accident de maşină I.P.S. Mitropolit Nicodim al Naupactului — Grecia la numai 50 de zile de la întronizarea sa. Accidentul a survenit în timp ce se îndrepta spre Atena.

*

— Noul Patriarh (Catolicos) al tuturor Armenilor a fost ales S. S. Karekin II, care îi succede astfel patriarhului de pioasă amintire Vasken I.

Noul Patriarh, născut în Siria în 1932, cu studii la Oxford a fost între 1975—1983 vicepreşedinte al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, iar în anul 1983 a fost ales patriarh al Ciliciei.

Instalarea s-a făcut la 9 aprilie a. c. în Catedrala patriarhală din Etcimiadzin.

Arhid. Visarion Bălţat

Prăznuire de suflet la Atena

În viaţa fiecărui popor în general şi a poporului român în special, marile evenimente legate de existenţa sa istorică sau comemorarea personalităţilor de excepţie din panteonul naţional se constituie în pietre de hotar şi în acelaşi timp în imbolduri la o mai strânsă legătură între fiii aceluiaşi neam uniţi în cuget şi simţire întru slujirea cu credinţă a marilor idealuri ce au însufleţit neamul românesc în decursul bimilenarei sale existenţe.

În acest context, ziua de 2 iulie a acestui an, zi în care potrivit calendarului ortodox român e prăznuit binecredinciosul voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt a căpătat noi valenţe şi o încărcătură istorică şi pentru românii stabiliţi în decursul vremii în capitala străvechii Elade.

Prin grija Comunităţii române din Atena, ce poartă numele binecredinciosului voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt şi a Ambasadei României din Atena, a fost organizată o reuşită manifestare românească şi creştinească cu prilejul prăznuirii mare.ui strateg al creştinătăţii ce-şi doarme somnul la vestita-i ctitorie de la Putna Moldovei.

Găzduită prin bunăvoinţa Părintelui protopresbiter Constantin Karaisaridis, fost doctorand al Facultăţii de Teologie din Bucureşti, slujba de prăznuire a fost oficiată în limba română şi greacă în impunătoarea biserică cu hramul „Sf. Marina" din Cartierul Ano-Ilisia din Atena. Au slujit pe lângă părinţii greci de la această Biserică şi P.C. Arhidiaconi: Ilie Frăcea, Eugen Moraru şi Visarion Bălţat, aflaţi la studii în Atena.

Au luat parte reprezentanţi ai Ministerului de Externe al României, ai Ambasadei României la Atena, ai Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de pretutindeni. După oficierea slujbei de Te-Deum, împreunată cu slujba binecuvântării pâinilor (artoclasia), P.C. Pr. Dr. Constantin Karaisaridis şi-a exprimat bucuria de a se afla din nou printre români de care se simte legat sufleteşte încă din timpul anilor de studii în România, şi a salutat prezenţa distinşilor oaspeţi şi a credincioşilor în biserica „Sf. Marina". P.C. Arhid. Dr. Ilie Frăcea în cuvinte pline de sensibilitate a evocat figura binecredinciosului voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt, rolul său în apărarea credinţei ortodoxe străbune. Doamna Doina Zafirudi din partea Comunităţii Române din Atena a făcut apoi un portret al voievodului strateg „atlet al lui Hristos" cum a fost numit de un papă contemporan, voievodul Ştefan.

A luat cuvântul apoi Dl. Prof. dr. Ioan Bar, Director general în Ministerul de Externe al României, sosit la Atena cu acest prilej şi care şi-a exprimat bucuria de a se afla în mijlocul Comunităţii româneşti din Atena cu prilejul acestei prăznuiri de suflet a românilor. Domnia Sa a oferit apoi Comunităţii Române din Atena, din partea Ministerului de Externe Român o frumoasă icoană a binecredinciosului voievod. Aceleaşi sentimente le-a exprimat şi Dl. prof. Dr. Victor Căciun, preşedintele Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de pretutindeni, care a oferit şi domnia sa un tablou al voievodului pentru comunitatea românească de aici. Domnul consul Florian Unchiaşu din partea Ambasadei României la Atena a exprimat mulţumiri Parohiei gazdă pentru ospitalitatea arătată, mai ales pentru faptul că această Parohie s-a oferit să pună la dispoziţie biserica sa pentru slujbe în limba română ori de câte ori credincioşii români o cer. A mulţumit oaspeţilor din ţară sosiţi la Atena pentru a participa la această prăznuire precum şi tuturor celor prezenţi. De remarcat faptul că prăznuirea Sf. Ştefan cel Mare s-a bucurat de o participare masivă a românilor aflaţi în capitala Greciei, Atena, şi care la sfârşitul slujbei au primit câte un dar simbolic — o frumoasă icoană a Sf. Marina din partea Parohiei gazdă.

Toţi vorbitorii au scos în evidenţă grija deosebită a Statului român şi a Patriarhiei române, personal a P.F. Patriarh Teoctist al României, pentru românii aflaţi în afara graniţelor ţării.

O agapă comună oferită de Comunitatea românească din Atena a încheiat această zi de pomenire înscrisă în calendarul de suflet al neamului românesc.

Cu siguranţă că, pentru toţi participanţii la această prăznuire de peste an a Marelui Ştefan, ea s-a constituit într-un moment de aducere aminte a marilor înaintaşi ai neamului românesc, de sfinţii şi bineplăcuţii lui Dumnezeu odrăsliţi din sânul Lui şi în acelaşi timp într-un îndemn continuu la o slujire sinceră a Patriei şi a Sfintei noastre Biserici strămoşeşti.

Arhid. Visarion Dumitru Bălţat

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

Marți, 1 mai a.c., — a primit pe Dl. Dorin Teodorescu de la ziarul „Rondul", căruia i-a acordat un interviu.

Marți, 9 mai a.c., — a participat la lucrările Sf. Sinod al B.O.R. la Patriarhia Română.

Vineri, 12 mai a.c., — a participat la Universitatea din Sibiu la întrunirea festivă în cadrul căreia s-a atribuit Universității numele „Lucian Blaga". Au fost prezenți președintele Senatului României dl. prof. dr. Oliviu Gherman, Ministrul Învățământului, prof. dr. Liviu Maior și consilierul prezidențial Victor Opaski.

Cu acest prilej Î.P.S. Sa a ținut o cuvântare, aducând un omagiu celui care a fost marele Lucian Blaga.

Marți, 16 mai a.c., — a participat într-un cadru festiv la Capela Facultății de Teologie „Andrei Șaguna", la Sf. Liturghie săvârșită cu ocazia terminării studiilor promoției de absolvenți 1995.

Cu acest prilej a îndrumat studenții spre o rodnică păstorire și îndeplinirea exemplară a misiunii ce revine fiecăruia.

— a primit pe dl. profesor Stelianos Papadopoulos din Grecia aflat la Sibiu, pentru o conferință la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna".

— În după-masa aceleiași zile a participat la reședința episcopului evanghelic Kristoph Klein, la primirea președintelui Germaniei, dl. Roman Herzog, aflat în vizită la Sibiu. A participat apoi la recepția oferită de președinte în saloanele restaurantului „Împăratul Romanilor".

Miercuri, 17 mai a.c., — a participat la cina festivă de la Căminul-azil Karl Wolf, oferită de dl. prefect Traian Munteanu în cinstea președintelui Germaniei, unde s-a întâlnit cu dl. Președinte al Germaniei și cu Ministrul de Externe al României, dl. Teodor Meleșcanu.

Sâmbătă, 20 mai a.c., — a participat în aula „Lucian Blaga" a Universității din Sibiu, la acordarea titlului de „doctor honoris cauza" domnului prof. Charles A. Kiesler, cancelarul Universității din Missouri — Columbia (S.U.A.).

— după-masă a plecat la Mânăstirea Sâmbăta.

Duminică, 21 mai a.c., — a slujit liturghia arhierească în parohia Copăcel, prot. Făgăraș. După Sf. Liturghie a sfințit monumentul veteranilor de război și al eroilor.

La sfârșitul slujbei de sfințire a rostit un cuvânt de învățătură.

— în după-amiaza aceleiași zile a făcut o vizită în parohia Sinca Veche, unde a săvârșit un parastas la o biserică săpată în stâncă, păstrată de-a lungul veacurilor.

Marți, 23 mai a.c., — a primit pe pr. Comănici Nicolae, parohul bisericii Turnișor II Sibiu, care a prezentat trei proiecte pentru construcția bisericii.

Miercuri, 24 mai a.c., — a primit pe dl. Sergiu Cucuietu, redactor la ziarele „Alfa și Omega" și „Țara" din Republica Moldova.

Marți, 30 mai a.c., — s-a întâlnit cu o comisie formată din dl. Tănăsescu Petre de la Secretariatul de Stat pentru Culte, pr. Iordăchescu Nicolae, inspector pentru religie la Ministerul Învățământului și dl. prof. Nicu Octavian de la Seminarul Teologic București. Au mai participat Păr. Vicar Aurel Răduleț, inspectori Dumitru Neamțu și Ana Iliescu, de la Inspectoratul Sibiu.

În intervalul 1—30 mai a rezolvat probleme ale vieții bisericești din Eparhie.

Joi, 1 iunie 1995, Î.P.S. Mitropolit a plecat la Oradea, unde a participat la festivitățile ocazionate de acordarea titlului de Doctor Honoris Causa P.F. Patriarh Teoctist.

Vineri, 2 iunie a.c., a participat la festivitățile prilejuite de acordarea titlului de doctor honoris causa P.F. Patriarh Teoctist, de către senatul Universității Oradea. Festivitățile s-au desfășurat la Teatrul Național din Oradea.

În după-amiaza aceleiași zile a prezidat lucrările **Sinodului mitropolitan al Ardealului,** la sediul Episcopiei Oradiei, invitat fiind și P.F. Patriarh Teoctist.

Sâmbătă, 3 iunie a.c., a participat la manifestările legate de vizita P.F. Patriarh la bisericile din Diosig, Beiuș, Ceica, Budureasa și a vizitat Stațiunea Stâna de Vale unde împreună cu P.F. Patriarh și delegația oficială au putut vedea noua biserică zidită în roșu care se construiește în această stațiune.

Duminică, 4 iunie a.c., a săvârșit Sf. Liturghie împreună cu P.F. Patriarh, P.S. Ioan al Oradiei și P.S. Ioan al Covasnei și Harghitei pe locul unde se va ridica noua Catedrală episcopală în orașul Oradea.

Luni, 5 iunie, revenit la Sibiu a primit într-o vizită pe Dl. Andrei Pleșu și Arhim. Andrei Scrima.

Vineri, 9 iunie, a participat în sala Senatului „Lucian Blaga" a Universității Sibiu la Simpozionul intitulat **„Relațiile interetnice și difuzarea lor în Mass Media".** Cu această ocazie a rostit și o cuvântare.

Duminică, 11 iunie, Rusaliile, a slujit în Catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul acestui mare Praznic, Liturghia arhierească, fiind înconjurat de un numeros sobor de preoți și diaconi. Cu acest prilej a rostit cuvânt de învățătură.

Marți, 13 iunie, a treia zi de Rusalii a slujit Liturghia arhierească la Schitul Sibiel, înconjurat de un sobor de 12 preoți și 2 diaconi. Răspunsurile au fost date de un grup de studenți teologi. La Pricească a predicat Părintele Zosim Oancea din Sibiel, arătând și istoricul acestui Sf. Schit. Predica zilei a fost rostită de **Î.P.S. Mitropolit Antonie** care și cu această ocazie a rostit cuvânt de învățătură și îndemnuri duhovnicești pentru creștinii prezenți la această Sf. Slujbă.

În după-masa aceleiași zile, la întoarcerea spre Sibiu, a făcut o vizită la Mânăstirea Orlat, inspectând lucrările care s-au executat și dând îndrumări pentru lucrările ce se vor executa în continuare. Cu această ocazie a rostit în biserică cuvânt despre conștiința creștină în fața unui grup mare de creștini din Mediaș și Sibiu aflați în vizită acolo.

Miercuri, 14 iunie, a primit, la cererea sa, pe arhimandritul Ermoghen Adam din Chișinău cu care a discutat unele aspecte ale situației în care se află Biserica românească din Basarabia.

Joi, 15 iunie, după masă, a participat la Cercul Militar din Sibiu, la masa festivă a absolvenților Promoției 1995 a Facultății de Teologie.

Vineri, 16 iunie, invitat fiind de P.S. Episcop Calinic al Argeșului și de Dl. Director Corneliu Bucur, al Muzeului „Astra" Sibiu, a participat la Expoziția prilejuită cu ocazia expunerii catapetesmei Mânăstirii Curtea de Argeș, restaurată în laboratoarele Muzeului ASTRA din Sibiu.

Luni, 19 iunie, după masă, a participat la Cercul Militar Sibiu la lansarea cărții **„Ortodoxie și Naționalitate — Andrei Șaguna și românii din Transilvania, 1846—1873"** a istoricului Prof. Dr. Keith Hitchins. Lucrarea a fost prezentată, din încredințarea autorului, de Pr. Prof. Aurel Jivi, traducătorul acesteia. Despre autor, carte și epoca șagunianâ în Transilvania a vorbit **Î.P.S. Antonie.**

Joi, 22 iunie, a participat la o întâlnire în București, la Sediul Senatului, împreună cu Domnul Oliviu Gherman, însoțit fiind de Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania al Clujului, și P.S. Andrei al Alba Iuliei, la o discuție privitoare la relațiile dintre Biserica Ortodoxă și Biserica unită cu Roma, din Ardeal. Au participat și trei ierarhi ai Bisericii Catolice Orientale.

Sâmbătă, 24 iunie, a săvârșit Sf. Liturghie în localitatea Fântânele, aparținătoare Protopopiatului Sălișteț. După terminarea Sf. Liturghii a sfințit o cruce comemorativă și o placă în cinstea celui care a fost Dr. Ioan Stroia, episcop al Armatei. Cu această ocazie a rostit cuvânt de învățătură la biserică și cuvânt festiv la ceremonia de sfințire a Troiței și la deschiderea Muzeului sătesc din Fântânele.

Luni, 26 iunie, a primit la Reședința mitropolitană pe dl. profesor Preotu I. de la Liceul Andrei Șaguna din Sibiu, care împreună cu un grup de colaboratori au prezentat Î.P.S. Mitropolit monografia Liceului de la origini și până astăzi, rugând pe Î.P.S. Mitropolit ca să-i sprijinească pentru tipărirea lucrării.

Joi, 29 iunie, a plecat spre Iași unde a participat la două importante acțiuni. În drum a vizitat Mânăstirea Sihăstria, pentru a-l vedea și a se întreține cu părintele Ilie Cleopa.

Vineri, 30 iunie, a participat la Iași, la Institutul Teologic, la o consfătuire cu titlul **„Concilierea, darul lui Dumnezeu".** Alături de reprezentanți ai tuturor Institutelor Teologice din țară, au participat P.F. Patriarh Teoctist ca invitat de onoare, Î.P.S. Daniel al Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Nestor, Mitropolitul Olteniei. Cu acest prilej s-au adus în discuție posibilitățile de reconciliere între confesiunile creștine și buna conviețuire a lor în spațiul religios care este țara noastră.

În aceeași zi, a participat la lucrările primului **Congres Mondial al refugiaților și descendenților acestora din teritoriile românești ocupate de fosta Uniune Sovietică.** Acest Congres s-a desfășurat sub deviza **„Ne cheamă pământul strămoșesc".** Au participat peste 1000 de basarabeni, bucovineni, herțeni și transnistreni, și reprezentanți ai celor peste un milion de refugiați din teritoriile ocupate de sovietici între 1940—1944. Congresul a fost organizat de către Dl. Mircea Druc și a avut ca președinți de onoare pe **Î.P.S. Mitropolit Antonie** al Ardealului și **Î.P.S. Mitropolit Nestor** al Olteniei, originari din aceste ținuturi.

În cadrul acestui prim Congres, **Î.P.S. Mitropolit Antonie** a prezentat o comunicare referitoare la ocupația de către sovietici a Basarabiei, Bucovinei și Ținutului Herța și la necesitatea reunificării acestor teritorii cu Patria-mamă România.

În această perioadă Î.P.S. Mitropolit a primit la Reședința mitropolitană obișnuitele audiențe zilnce, atunci când a fost prezent în Sibiu și a rezolvat probleme curente ale vieții bisericești din Eparhie.

Pr. Valentin Sicoe
Secretar eparhial

Semnalăm... Semnalăm...

„Golgota tranziției" de Antonie Iorgovan (ed. Globus, București, 142 p.) are subtitlul: **„Eseuri neconvenționale".** Iată un titlu cât o epocă! E vorba de epoca prin care trecem acum, pe care autorul o vede și o simte ca pe o Golgotă. Îi prinde, într-o suită de eseuri, o mare parte din bolile, din inconsistența și din chinurile ei. Să dea Dumnezeu să fie chinurile nașterii unui Făt Frumos!

*

Eminescu va fi tipărit și retipărit pentru toate generațiile de români până la sfârșitul veacurilor. Va fi mereu nou și tot mai citit. O ultimă ediție cuprinzând poeziile cunoscute dar și antume, și postume, și variante, publică romancierul Ion Topolog Popescu din Brașov, stabilirea postumelor fiind semnată de Arina Petrovici (ed. Tipocart Brașovia, Brașov, 1993, 743 p.). Ion Topolog Popescu, folosind cele mai cunoscute și complete izvoare, ne dă un volum consistent și valoros.

După un Cuvânt introductiv, îngrijitorul ediției, numit mai sus prefațează volumul cu un studiu intitulat: **Prima teză de doctorat la o universitate străină cu subiect: „Eminescu, viața și opera"**, fiind vorba de lucrarea lui Elie Miron Cristea, la Universitatea din Budapesta, lucrare redescoperită, tradusă și publicată (cu o introducere) de *Antonie Plămădeală*, în vol. **„Pagini dintr-o arhivă inedită"**, ed. Minerva, București, 1984.

Ultima poezie publicată în volumul de față, în Anexa II cu poezii nedatate, selectate de Ion Topolog Popescu parcă ar fi nedatată tocmai spre a o auzi azi din lira și sufletul poetului:

Auzi! . . . Departe strigă slabii
Și asupriții către noi:
E glasul blândei Basarabii
Ajunsă-n ziua de apoi.
E sora noastră cea mezină
Gemând sub cnutul de Calmuc
Legată-n lanțuri e-a ei mână
De șreang târând-o ei o duc.
Murit-au? Poate numai doarme.
(p. 731)

. . . . . .

Cine ar mai avea nevoie de vreun comentariu?

*

Editura episcopiei Romanului și Hușilor a tipărit o carte cu titlul: **„Ne vorbește părintele Cleopa",** sub îngrijirea părintelui Arhim. Ioanichie Bălan (1995, 150 p.). E o carte din care se pot folosi mulți. Întâlnim încă odată stilul direct, filocalic al Părintelui Cleopa, a cărui prezență în spiritualitatea ortodoxă românească este o binecuvântare cerească.

ANTONIE P.

Atenagora

(Urmare din pag. a 4-a)

lației statului, care consideră crimă numai numele de creștin, fără să cerceteze și felul de a fi al creștinilor. Ca și Sf. Iustin, el respinge acuzațiile păgâne cu ajutorul Sfintei Scripturi și cu înfățișarea frumoasei vieți creștine.

Atenagora — spre deosebire de Tațian, de pildă — și ca și Sf. Iustin, caută o punte de înțelegere între creștinism și păgânism. Filozof neoplatonic, dar nu sclav al acestei școli, Atenagora are posibilitatea să-și formeze o cultură deosebită. El devine prin aceasta binevoitor și chiar adept al filozofiei. De aceea nu respinge pe filozofii păgâni, cum face Tațian, ci îi socotește că posedă și ei o parte din cunoașterea adevărului divin, dar nu pot ajunge la deplina cunoaștere a lui Dumnezeu decât prin intervenția revelației (ca și Sf. Iustin). Combate cu tărie pe păgâni, care nu fac altceva decât să-i insulte pe creștini fără scrupule și să-i acuze fără conștiință. Ca și Aristide, el preferă să dovedească dumnezeirea creștinismului cu prezentarea moralei creștine, superioară oricărei morale omenești și să arate efectul ei asupra celor umili. Face însă o legătură între morală și dogmă. Este primul care folosește o prezentare rațională a unității lui Dumnezeu și primul de asemenea care încearcă o demonstrație științifică a Trinității. El arată că unicul izvor al cunoașterii este revelația divină, pe Dumnezeu numai prin Dumnezeu îl putem cunoaște, rațiunea având rolul numai de a lămuri datele Revelației. La așa înălțime de concepție noetică puțini teologi s-au ridicat până în urmă cu câteva decenii și abia de atunci își face drum acea concepție în manualele de teologie. Valoarea ca martor al tradiției vechi bisericești e deosebit de mare în ce privește dogma Sfintei Treimi, care e magistral tratată în Apologia sa. Apologia e un izvor util pentru Teologia dogmatică, dar nu mai puțin și pentru Teologia morală. În capitolele ultime ale Apologiei, în special în cap. 31—33, se dă descrierea moralității creștinilor din timpul său, cu reflexiuni ale sale, ca de ex. cea despre căsătoria a doua, care după el nu e decât un „adulter cinstit". Tratatul Despre Înviere poate fi utilizat și azi în Teologia fundamentală, argumentul despre eternitatea intrinsecă (de la natură) a sufletului, este însă erezie platonistă. Vorbește despre îngeri și demoni, arătând că Dumnezeu a creat mulțimea îngerilor și a slujitorilor pe care prin Logosul Său i-a împărțit și i-a rânduit să se ocupe cu stihiile, cu cerurile, cu lumea și cu buna ordine a celor ce se află într-însa. Un număr de îngeri au căzut din cauza mândriei, a lipsei lor de măsură. Din unirea îngerilor cu fiicele oamenilor s-au născut demonii care rătăcesc în jurul lumii și care tulbură liniștea celor drepți, atacă continuu pe oameni. Vorbește apoi despre zei și imoralitatea păgână.

Atenagora prin cugetare este un înainte mergător al școlii catehetice alexandrine. Moderat în cunoștințe, are o limbă de o înaltă ținută dialectică, întrecând pe aproape toți scriitorii sec. II prin talentul literar, prin sensibilitatea termenilor, prin precizia lingvistică, prin puritatea lingvistică. Este în primul rând dialectician, un maestru al catedrei, spre deosebire de Sf. Iustin, care e un apologet plin de căldură și simplu, și de Tațian, care a fost polemist și sofist încercat. Atenagora a fost singurul apologet care s-a adresat împăraților fără mânie și resentiment, cu aprecieri elogioase pentru libertatea cu care autoritățile tratează pe supușii imperiului, pentru trăinicia legilor și pacea imperiului. Umanismul, ca și gândirea lui, e de o rară finețe.

JURĂMÂNTUL

Miercuri, 28 iunie, am participat la un moment cu totul emoționant și care se constituie ca o premieră absolută: depunerea jurământului, cu mâna pe Sfânta Evanghelie și pe Sfânta Cruce, a primei promoții de licențiate în Teologie-Litere. Tinerele prezente în Capela Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu și L-au luat martor pe Dumnezeu și au făgăduit înaintea Stăpânului ceresc că vor face cunoscut viitorilor lor învățăcei Cuvântul Cel fără de moarte, așa cum L-a păstrat Biserica noastră Ortodoxă, așa cum le-a fost lor descoperit în cei patru ani de studiu. Legământ mare și sfânt este acesta!

S-a văzut că apropierea studiului limbii române cu acela al adevărurilor de credință este nu numai posibilă, ci și necesară. Credința strămoșească și limba străbună au susținut dintotdeauna ființa neamului, căci a fi român înseamnă a fi ortodox și a ține „legea românească", legea pământului, înseamnă a-L mărturisi pe Hristos, așa cum ne-au învățat Apostolii și Sfinții Părinți.

Limba română n-a fost prezentă la Turnul Babel, când Dumnezeu, pedepsindu-i pe oameni cu amestecarea limbilor, a orânduit, în același timp, ca lumea să fie purtătoare a diferitelor graiuri. Limba română n-a fost prezentă nici la momentul Cincizecimii, când Duhul Sfânt i-a înzestrat pe Apostoli cu darul vorbirii „în limbi". Limba română nu se afla printre acele limbi. Dar ne-a fost dat nouă, românilor, să putem exprima în vorba noastră, mai frumos și mai limpede decât la alte neamuri, adevărul Evangheliei.

De aceea, drumul pe care pornesc acum tinerele absolvente este atât de frumos, dar și atât de încărcat de responsabilitate! A descoperi, în fața micilor ascultători, în graiul curat al strămoșilor, că suntem cu toții fii ai Tatălui ceresc, că Mântuitorul Iisus Hristos ne-a deschis poarta spre viața veșnică, că nimic nu este mai de preț în lumea aceasta decât sufletul nostru, iată misiunea nobilă a celor care, cu mâna pe Sfânta Cruce și pe Sfânta Evanghelie, au spus fără să șovăie: „Jur!" și au încheiat cu tradiționala și copleșitoarea formulă: „Așa să-mi ajute Dumnezeu!"

Florina Lup

Declarație

Încă mai sunt unii care continuă cu nerușinare să-mi lege numele de secta de la Pucioasa. Acest lucru poate să deruteze sau să sminteaască pe mulți care nu cunosc atitudinea mea exprimată limpede prin două declarații (februarie 1993 și decembrie 1994).

Recent a apărut o carte (**Cuvântul lui Dumnezeu**, București, 1995), în care sunt reproduse cuvintele pe care le-am rostit sau le-am scris cu ani în urmă. Deși liderilor sectei de la Pucioasa le-am interzis în mod repetat să-mi folosească numele în acest context, ei continuă, totuși, să-l folosească, cu intenția de a convinge că eu aș fi încă alături de ei și le-aș sprijini activitatea.

Ba chiar au curajul obraznic să mă numească **întemeietor** al așazisei „Biserica Ortodoxă a Noului Ierusalim", fenomen sectar ale cărui învățături și practici nu sunt făurite de mine. Pentru toate aceste ofense care lezează demnitatea mea arhierească, sunt hotărât să-i acționez în judecată.

Doresc să cunoască atât preoții cât și credincioșii noștri că eu m-am desolidarizat și m-am lepădat de doi ani și jumătate de acel fenomen, existent din 1955, și care evoluează din ce în ce mai bizar.

De asemenea, doresc să le fie clar tuturor că singurul lucru legat de persoana mea a fost acel hrisov, pe care l-am retras și l-am declarat nul. Cu puterea harică ce-mi este dată, am dezlegat și anulat cele săvârșite de mine în acel loc.

Profund mâhnit și îndurerat că ei folosesc arhieria mea în slujba aberațiilor lor, mă simt dator să înfierez secta de la Pucioasa și toate rătăcirile ei, pe care le socotesc păcate grave împotriva Duhului Sfânt.

Făgăduiesc înaintea Preasfintei Treimi că voi păstra canoanele, învățăturile și tradițiile Bisericii Ortodoxe a Răsăritului, arătând supunere și respect Sfântului Sinod al Bisericii noastre strămoșești.

Această mărturisire sinceră și liberă sunt gata să o fac, dacă e nevoie, cu mâna pe Sfânta Evanghelie și pe Sfânta Cruce.

Așa să-mi ajute Dumnezeu!

† Irineu Pop Bistrițeanul
episcop-vicar

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipogrfiei Eparhile, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15
septembrie
Nr. 33—36
1995

BISERICA ŞI DICTATUL DE LA VIENA*

Observ că la acest Simpozion s-a pus şi problema dacă ceea ce s-a petrecut la 30 august 1940 la Viena, a fost un „dictat" sau un „arbitraj". În istorie multe nelegiuiri capătă pentru o vreme nume frumoase, curate sau măcar neutre. Fără a intra în fondul problemei, s-ar cuveni să observăm doar faptul că arbitrajul ar fi presupus medierea între două opinii libere, iar arbitrii ar fi trebuit aleşi şi invitaţi să arbitreze de către părţile în litigiu, de comun acord. Ori, nici una din aceste condiţii n-a fost îndeplinită la 30 aug. 1940. S-a dat unui dictat al terţilor (Germania şi Italia) aparenţa de „arbitraj" ca să sune mai frumos, să înşele sau măcar să deruteze. România n-a apelat la nici un arbitraj. Românii au fost chemaţi ultimativ, li s-a impus un text şi o hartă pe care arbitrii trasaseră fără consultaţii hotarele teritoriului ce urma să fie ocupat.[1] Parcă ruşii vor recunoaşte vreodată că au „ocupat" Basarabia? Istoricii lor — şi am avut şi noi Rollerii noştri — ştiu că au „eliberat-o"!

Mihail Manoilescu, ministru de externe al României în august 1940, notează în **Însemnările** pe care le-a lăsat, că i-a spus lui Ribbentrop că românii **n-au cerut arbitrajul.** Tot Manoilescu a telegrafiat din Viena la Bucureşti: **„Totul apare ca o piesă scrisă dinainte, în care nici o singură vorbă şi nici un singur gest nu se poate schimba".** Tot la Viena Manoilescu a cerut cuvântul după ce a vorbit Ciano, dorind să spună: **„Rog să se constate şi să se treacă în protocol că delegaţia română nu a avut niciodată ocaziune de a prezenta şi de a dezvolta punctul ei de vedere în faţa comisiunii arbitrale".** Ribbentrop i-a împiedicat să vorbească. Despre „arbitraj" Manoilescu notează: **„M-au indignat cele două minciuni sfruntate, cuprinse în textul oficial, prima că guvernul regal român şi guvernul regal ungar s-au adresat guvernului Reichului şi guvernului italian cu rugămintea de a face un arbitraj şi a doua că cei doi miniştri de externe au luat hotărârile lor după o nouă convorbire cu miniştrii Manoilescu şi Csáky".**[2]

Atât despre aceasta. Aş mai adăuga doar că nu ştiu dacă, preferinţa din vreo raţiune tehnică, politică sau diplomatică exclusiv a unuia din aceşti doi termeni, dictat sau arbitraj, ar putea schimba realitatea faptelor pe care le descriu. Mai departe ne vom reaminti doar de Golgota Bisericilor româneşti, ortodoxă şi unită, din Transilvania ocupată ca urmare a dictatului-arbitrajului de la Viena.

Despre aceasta s-a scris mult. Suferinţele însă, îndurate de Biserica românească din Transilvania ocupată, şi de toţi românii transilvăneni, nu vor putea fi niciodată nici evaluate exhaustiv, nici cântărite. Pentru acestea nu există nici un instrument de măsură. Un bilanţ cât mai aproape de inventarul tuturor orgiilor şi orgiilor sălbatice ale ocupanţilor, n-ar putea cuprinde nici totul, nici toată profunzimea durerilor. Nici pentru suferinţe, nici pentru crime, nu există nici măcar termeni de comparaţie. Poate doar unele năvă-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Comunicare la Simpozionul Naţional **„România în vara anului 1940, sub impactul politicii de forţă"**, desfăşurat în Bucureşti la Palatul Parlamentului, la 30 august 1995 sub egida Academiei Române, a Ministerelor Afacerilor Externe şi Apărării Naţionale.

1 În volumul semnat de Gheorghe I. Bodea, Vasile Suciu şi Ilie I. Puşcaş: **Administraţia militară horthystă în nord-vestul României,** Cluj-Napoca, ed. Dacia, 1988, p. 140—141 se arată că într-o conversaţie a reprezentantului demonstranţilor din Cluj cu primul ministru Ion Gigurtu, când acesta s-a referit la „arbitraj", cel din Cluj a replicat: **„Acesta e un dictat teribil, nu arbitraj ... şi acest dictat îl refuză naţiunea".** Răspunsul lui Gigurtu a fost că, altfel, România riscă să piardă întreaga ţară şi riscă şi comunizarea. Textul convorbirii, în Arhiva Ministerului de Interne, fond documentar, dosar 546, vol. 51.

2 M. Manoilescu, **Însemnări**, prezentare şi selecţia textelor Gheorghe Buzatu şi Marian Ştefan, în vol. **Jocul periculos al falsificării istoriei,** culegere de studii şi articole, coordonatori: acad. Ştefan Pascu şi prof. univ. Ştefan Ştefănescu, Bucureşti, 1986, p. 216, 220.

NAŞTEREA MAICII DOMNULUI (8 septembrie)

Urmând unei vechi tradiţii iudaice, potrivit căreia în această zi ar fi început Dumnezeu crearea lumii, Biserica creştină prăznuieşte la 1 septembrie începutul anului bisericesc.

Prima sărbătoare din cadrul noului an bisericesc este Naşterea Maicii Domnului sau Sfânta Marie Mică prăznuită de Biserica Ortodoxă şi Romano-catolică la 8 septembrie.

Alături de celelalte praznice închinate Maicii Domnului: Buna Vestire, Intrarea în Biserică şi Adormirea Maicii Domnului, ziua de astăzi este o zi de aleasă bucurie închinată naşterii aceleia ce a venit în lume prin rugăciunile părinţilor ei ca o aurora a dimineţii vestind venirea în lume a „Soarelui dreptăţii", Mântuitorul Iisus Hristos.

Potrivit tradiţiei Bisericii Maica Domnului se trăgea din neam ales, după tatăl său Ioachim se trăgea din seminţia lui David, iar după mama sa Ana, din neamul preoţesc al lui Aaron. Deci şi pruncul ce urma să se nască din ea, era din neam împărătesc şi preoţesc, El fiind „Domnul Domnilor", „Sfântul Sfinţilor" şi „Unsul Unşilor", Mântuitorul Iisus Hristos.

Naşterea Maicii Domnului este cunoscută: Sfinţii ei părinţi Ioachim şi Ana, înaintaţi fiind în vârstă şi neavând copii, lucru socotit în acea vreme ca un blestem şi o ruşine, s-au rugat fierbinte lui Dumnezeu să le dăruiască un prunc, făgăduind că îl vor închina pe acesta Domnului.

Rugăciunea lor fiindu-le ascultată, Ana a născut o pruncă căreia i-a pus numele Maria şi conform promisiunii făcute au închinat-o Domnului.

Sf. Fecioară Maria a stat în Templul din Jerusalim până când a primit vestea cea bună a întrupării Fiului lui Dumnezeu în pântecele său cel preacurat.

Naşterea Sf. Fecioare Maria nu are nimic extraordinar în ea. Ba dimpotrivă ea este obişnuită: părinţii ei s-au rugat pentru a o avea, au avut-o şi au împlinit promisiunea făcută Domnului. Ceea ce este însă minunat în acest eveniment este intervenţia imediată şi concretă a lui Dumnezeu în viaţa dreptilor Ioachim şi Ana, fapt ce constituie una din semnificaţiile profunde ale acestei sărbători.

Prin curăţia vieţii ei dedicată în întregime lui Dumnezeu, Sf. Fecioară Maria s-a făcut vrednică de a fi vas ales din care să se nască Fiul lui Dumnezeu — Fiul Omului.

Şi noi putem, printr-o viaţă aleasă şi curată, în care să înflorească virtuţile, să facem ca Fiul lui Dumnezeu să se nască în chip spiritual în inimile noastre, devenind vase alese ale Duhului Sfânt. În astfel de oameni înnoiţi, Fiul lui Dumnezeu Mântuitorul nostru, poate şi vrea să-şi găsească sălaş şi potrivit făgăduinţei Lui, va veni şi va rămâne şi va cina la masă „El cu noi şi noi cu El" (Apoc. 3, 20).

Sărbătoarea Naşterii Domnului să fie pentru noi toţi un bun prilej de a ne dedica toată viaţa noastră lui Hristos şi de a deveni oameni noi, dedicaţi trup şi suflet lui Hristos, Bisericii Sale şi Sf. Fecioare Maria, Maica Domnului, Maica Bisericii şi Maica noastră a tuturor creştinilor.

Numele de Maria provine din lb. ebraică unde substantivul Miriam înseamnă: Doamnă, Impărăteasă, cea aleasă, cea frumoasă.

Arhidiacon Visarion Dumitru
Băiţat

Profeţii Vechiului Testament: Oameni ai lui Dumnezeu şi slujitori ai dreptăţii sociale

(Lecţie de religie)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (Rugăciunea de la intrarea în clasă, pregătirea materialului didactic, etc.).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. **Legătura cu lecţia precedentă sau cu cunoştinţele anterioare.**

Am văzut din lecţiile trecute că nu totdeauna poporul lui Dumnezeu, Israel, s-a dovedit păstrător al voii şi poruncilor Sale. De pildă, când au peregrinat în pustiu spre Ţara Făgăduinţei şi-au creat idoli, şi s-au dedat la fărădelegi, refuzând astfel să se închine şi să-L cinstească pe adevăratul Dumnezeu. La fel s-au manifestat de multe ori şi după ce s-au aşezat în Pământul făgăduit. Şi aceasta mai ales în perioada numită a „regilor", următoare celei a „judecătorilor", când regii au impus poporului cultul zeilor păgâni, trăind în tot felul de fărădelegi, iar poporul aflându-se în mizerie şi ruină materială, abătându-se de la voia şi Legea lui Dumnezeu, şi-au manifestat nemulţumirea printr-o serie de revolte...

4. **Anunţarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite.**

Dar Dumnezeu nu l-a lăsat pe Israel, poporul şi copilul Său în părăsire, trimiţându-i profeţi care să restabilească ordinea morală şi socială. În cele ce urmează ne vom referi la: „Profeţi ca oameni ai lui Dumnezeu şi slujitori ai dreptăţii sociale".

5. **Dirijarea învăţării. Însuşirea noilor cunoştinţe.**

Cuvântul „profet" înseamnă a vorbi în locul altcuiva; a interpreta cuvintele lui. Astfel, profeţii vorbesc în numele lui Dumnezeu, ca şi cum Dumnezeu însuşi ar vorbi. Ei sunt numiţi şi „gura lui Dumnezeu" (Exod 4, 10—12), ca şi cum Dumnezeu vorbind cu ei faţă către faţă, le-a dat capacitatea şi calitatea de a fi solii, sau mesagerii, sau trimişii lui Dumnezeu. Ei au fost deci oamenii lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu îşi face cunoscută prin ei voia Sa. De aceea, ei sunt aleşi direct de Dumnezeu. Ei ne mărturisesc că slujirea lor reprezintă o chemare tainică din partea lui Dumnezeu: „Eram păstor — spune unul dintre ei — şi de la turmă m-a luat Domnul şi mi-a zis: du-te şi porunceşte în poporul meu Israel" (Amos 7, 15). Altul ne mărturiseşte la fel: „A fost cuvântul Domnului către mine şi mi-a zis: înainte de a te fi zămislit te-am sfinţit şi te-am rânduit prooroc pentru popoare. Iar eu am răspuns: O, Doamne, Dumnezeule, eu nu ştiu să vorbesc pentru că sunt încă tânăr. Domnul însă mi-a spus: să nu zici „sunt încă tânăr ; căci la câţi te voi trimite, la toţi vei merge şi tot ce-ţi voi porunci vei spune. Să nu te temi de dânşii, căci eu sunt cu tine ca să te izbăvesc, zice Domnul. Şi Domnul mi-a întins mâna, mi-a atins gura şi mi-a zis: iată am pus cuvintele mele în gura ta!" (Ieremia 1, 4—9). Am văzut din lecţiile trecute că şi Moise a avut o astfel de chemare din partea lui Dumnezeu şi el a ezitat la început, dar Dumnezeu l-a îmbărbătat, i-a dat curaj, i-a dat putere şi a găsit mijlocul de a putea îndeplini misiunea încredinţată (ajutat fiind de Aaron).

Ne-am putea pune întrebarea: de ce Dumnezeu nu a comunicat direct oamenilor voia Sa şi planurile Sale? Dumnezeu este Creatorul nostru, Părintele nostru bun şi iubitor, dar El se află în strălucirea Sa spre care ochiul omenesc nu poate privi, după cum am văzut că i s-a întâmplat lui Moise pe Horeb. De aceea, dacă ne amintim de la lecţia referitoare la crearea lumii, reţinem faptul că Dumnezeu a creat lumea prin cuvânt. Iar profeţii sunt anume aleşi de Dumnezeu să fie vestitorii Cuvântului Său. Iată ce ne mărturisesc profeţii în acest sens: „Iată — zice Domnul — cuvântul meu îl fac foc în gura ta şi pe poporul acesta lemne ca să-l ardă focul acesta" (Ieremia 5, 14); „Nu este cuvântul meu ca un ciocan care sfarmă stânca" (Ieremia 23, 29). Astfel, Cuvântul lui Dumnezeu spus prin prooroci rămâne o realitate veşnică în faţa lucrurilor trecătoare: „Iarba se usucă, floarea cade, dar Cuvântul Domnului rămâne în veac" (Isaia 40, 8). Pe de altă parte, Cuvântul lui Dumnezeu comunicat prin profeţi aduce roadă în viaţa celor ce-l ascultă: „Cuvântul meu ce iese din gura mea nu se întoarce la mine fără rod, ci va face voia mea şi va împlini planurile mele" (Isaia 55, 11).

Dar Cuvântul lui Dumnezeu transmis prin profeţi nu anulează personalitatea celui ce-l transmite. Ca dovadă este faptul că dacă citim în Vechiul Testament vedem că fiecare carte profetică poartă amprenta celui care a scris-o, a descoperirii lui Dumnezeu pe de o parte, şi a modului de redare specific personalităţii profetului.

Profeţia în Vechiul Testament nu era permanentă ca preoţia şi nu era legată de un anumit trib sau

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Cinstirea Sfintei Cruci nu este idolatrie

Afirmaţia că cinstirea şi însemnarea cu sfânta cruce este idolatrie, este neconformă cu realitatea de fapt, şi în flagrantă contrazicere cu însuşi mesajul Sf. Scripturi, denotând din partea celor care se fac susţinătorii unei atari afirmaţii, fie insuficienta cunoaştere a cuvântului revelat, fie reaua credinţă şi refuzul de a înţelege o realitate probată de aproape două mii de ani de trăire creştină. Pornind de la aceste premise, se impun câteva lămuriri de ordin scripturistic.

Mai întâi, între cruce şi idol există o deosebire evidentă, idolul nefiind decât o plăsmuire care ţine de domeniul imaginarului, fără a avea un suport real, pe când crucea este o ilustrare a unei realităţi istorice, respectiv întruparea şi răstignirea Fiului lui Dumnezeu pe cruce pentru mântuirea neamului omenesc, or acest fapt s-a petrecut într-un loc geografic bine determinat (Palestina antică), într-o perioadă istorică bine delimitată în timp (Irod, Ponţiu Pilat, arhiereul Aana, cezarul Tiberiu sunt persoane care au existat realmente, şi pe care le menţionează anumite documente istorice), este menţionat în documente istorice sacre (Evangheliile), precum şi într-o serie de lucrări ale unor cunoscuţi istorici profani (Tacit, Iosif Flavius, Plinius cel Bătrân).

Deosebirea rezidă şi din destinaţia lor, căci pe când idolul înstrăinează pe om de la actul adorării lui Dumnezeu, şi amintim în acest sens modul în care poporul evreu s-a răzvrătit împotriva lui Moise confecţionându-şi viţelul de aur căruia i se închina (Ieş. 32); crucea dimpotrivă, are menirea de a menţine mereu vie în conştiinţa celor credincioşi prezenţa lui Dumnezeu „Să faci un şarpe de aramă, şi-l pune pe un stâlp şi de va muşca şarpele pe vreun om, tot cel muşcat, care se va uita la el, va trăi" (Num. 21, 8). Tâlcul ascuns al poruncii înălţării şarpelui de aramă în pustie de către Moise, ni-l descoperă însuşi Mântuitorul Hristos prin anticiparea înălţării Sale pe cruce „Şi precum Moise a înălţat şarpele în pustie, aşa trebuie să se înalţe Fiul Omului ca tot cel ce crede în El, să nu piară, ci să aibe viaţa veşnică" (Ioan 3, 14—15).

Idolatria era aspru pedepsită la poporul evreu prin porunca II din Decalog „Să nu-ţi faci chip cioplit şi **nici un fel de asemănare a nici unui lucru** din câte sunt pe pământ, jos, şi din câte sunt în apele de sub pământ! Să nu te închini lor, nici să le slujeşti!" (Ieş. 20, 4—5), interzicându-se prin aceasta confecţionarea de asemănări (idoli) după chipul lucrurilor sau vietăţilor pământului, ale cerului sau ale apelor precum şi închinarea la ele, care este idolatrie, dar nu opreşte nicidecum confecţionarea de chipuri sfinte, prin care se aducea cinstirea şi adorarea lui Dumnezeu „Să faci doi heruvimi de aur, şi să-i faci, ca dintr-o bucată, ca şi cum ar răsări din cele două capete ale capacului ... Acolo între cei doi heruvimi de deasupra chivotului legii, mă voi descoperi ţie şi-ţi voi grăi de toate câte am a porunci prin tine fiilor lui Israel" (Ieş. 25, 18—22). Acelaşi lucru îl deducem şi din porunca adresată de Dumnezeu lui Moise de a împodobi cortul sfânt cu covoare pe care să fie ţesute chipuri de heruvimi. „Cortul să-l faci din zece covoare de in răsucit ...

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. N. Stoia

Vizita Sanctităţii Sale BARTOLOMEU I la Roma

(27—29 iunie 1995)

Antica Romă s-a aflat în haine de sărbătoare, prăznuindu-şi patronii săi — Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel — în prezenţa Sanctităţii Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic. Vizita, de o importanţă ecumenică semnificativă, a fost aşteptată cu interes de întreaga creştinătate şi pregătită cu grijă de Biserica Romei.

Sanctitatea Sa Bartolomeu I a fost însoţit de Î.P.S. Chrysostomos, Mitropolit de Efes, Î.P.S. Spiridon, Mitropolit al Grecilor Ortodocşi din Italia, Î.P.S. Meliton, Mitropolit de Filadelfia, P.S. Kallistos, Episcop de Diocleia, Arhidiaconul Chrysostomos, Diaconul Apostolos, Protopresbiterul Daniel Na şi de alte personalităţi diplomatice.

Ajuns marţi, 27 iunie, la Vatican, Patriarhul Ecumenic a fost primit de Cardinalul Angelo Sodano, Secretar de Stat, Cardinalul Edward Idris Cassidy, Preşedinte al Consiliului Pontifical pentru Promovarea Unităţii Creştinilor, Cardinalul Camillo Ruini, Vicar General pentru Dioceza de Roma şi Preşedinte al Conferinţei Episcopale Italiene, Episcopul Pierre Duprey, Secretar al Consiliului Pontifical pentru Promovarea Unităţii Creştinilor, Mons. Eleuterio Francesco Fortino, Subsecretar al aceluiaşi Consiliu Pontifical.

La întâlnirea cu Papa Ioan Paul al II-lea, acesta a salutat pe înalţii oaspeţi cu cuvintele de bun-venit: „Binecuvântat cel ce vine în numele Domnului" (Ps. 117, 26). Apoi a adăugat: „Ne angajăm împreună la drum spre Marele Jubileu al Anului 2000".

În după-amiaza aceleiaşi zile, Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I s-a întâlnit cu tinerii din Roma, în Biserica Santa Maria in Trastevere. Cu această ocazie, înaltul oaspete a adresat un cuvânt tinerilor, îndemnându-i să rămână „fideli nădejdii ce vine de la Hristos, nădejde care nu sminteşte".

Miercuri, 28 iunie, Sanctitatea Sa Bartolomeu I s-a întâlnit cu profesorii Universităţii Pontificale Lateraneze din Roma. Discursul

(Continuare în pag. a 4-a)

Iustin Pop
participant la festivităţi

BIOETICA: O „nouă" reflecţie teologică?

În primii ani de la intrarea sa în câmpul cercetării ştiinţifice, bioetica a fost privită ca o „nouă" reflecţie. V.R. Potter, prin cele două lucrări ale sale[1], atrăgea atenţia asupra pericolului pentru supravieţuire a întregului ecosistem, datorită separării nete între valorile etice (ethical values) şi faptele biologice (biological facts). După acest autor, singura cale de evitare a unei catastrofe o constituie o „punte" între cele două culturi, cea umanistă şi cea ştiinţifică. Altfel spus, etica nu trebuie să privească doar omul, ci biosfera, în totalitate. O unire, deci, între „etică" şi „biologie", între valorile etice şi faptele biologice, bioetica având misiunea să ghideze cunoaşterea în domeniul ştiinţifico-biologic. „Instinctul" de supravieţuire nu e

(Continuare în pag. a 5-a)

Ierom. Drd. Iuvenalie Ionaşcu

1. V.R. Potter — „Bioethics, Bridge to the Future", Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1971; „Bioethics: the science of survival", în „Perspectives in Biology and Medicine", nr. 11/1970, p. 127—153;

(Urmare din pag. 1)

liri barbare, din vremea de semi-sălbăticire, să poată servi drept elemente de comparaţie, dar parcă nici acelea n-au ajuns la atâta sălbăticie la câtă s-a dezlănţuit asupra Transilvaniei de către ocupanţii maghiari în anii dictatului-arbitrajului de la Viena. Iată de ce noi înşine vom alege metoda inventarului, cât va fi posibil într-un timp foarte scurt. Adjectivele şi exclamaţiile, oricât de aproape de adevăr, nu ar adăuga nimic faptelor crude. Acestea vorbesc de la sine.

Intrarea armatelor maghiare pe teritoriul Transilvaniei a fost ca un val năprasnic de ură dezlănţuită. Tot atunci s-a trezit şi ura maghiarilor localnici, până atunci adormită sau măcar potolită, deşi dintre aceştia au fost şi vecini de omenie, câţi vor fi fost. Recitind astăzi ceea ce s-a petrecut acum o jumătate de secol (55 de ani), deşi se dau nume şi fapte uşor controlabile, totul pare neverosimil, inventat de o minte bolnavă. Adevărul este însă că cele descrise sunt mult sub grozăvia faptelor petrecute, pentru simplul motiv că, descriind asemenea fapte, cuvintele nu conţin nici întâlnirea lamei cuţitului cu carnea omenească, nici fulgerarea glonţului, nici impactul ciomagului cu osul frunţii sau moalele capului, nici străpungerea ţepii băgate prin gura unui om viu şi ieşite prin ceafă, cum a fost martirizat, în veacul nostru, protopopul Aurel Munteanu din Huedin.[3]

Protopopul Aurel Munteanu, după ce a fost măcelărit cu baionetele şi purtat pe străzile oraşului Huedin, a fost aruncat undeva într-o groapă. A fost reînhumat mai târziu când setea de sânge s-a mai potolit şi când, vinovaţii au fost judecaţi şi chiar pedepsiţi de un tribunal maghiar din Cluj la... 2 luni închisoare, cu suspendarea executării pedepsei.[4] Regentul Horthy — de tristă amintire — cu prilejul unei vizite la Cluj a pus toate crimele împotriva românilor, pe seama **„entuziasmului populaţiei maghiare"!**

Protopopul Aurel Munteanu a rămas în amintirea credincioşilor ca **„Mucenicul Aurel".**[5] Era o personalitate marcantă în Transilvania vremii. Făcuse liceul la Sibiu, unde fusese coleg cu Octavian Goga. Au rămas prieteni. Protopopul îşi vizita adesea colegul la Ciucea. Goga a murit acolo la 7 mai 1938. Tot la Sibiu a făcut protopopul Munteanu şi Teologia. Dintre acţiunile lui mai importante putem aminti întemeierea în toamna anului 1918 pe Valea Drăganului a **„Comitetului Naţional Român"**, iar la Sebeşul Mare a întemeiat **„Garda Naţională".** El a condus delegaţia de ţărani din Sebeşul Mare şi împrejurimi, la Alba Iulia la 1 decembrie 1918, fiind şi el unul din cei 1228 de delegaţi care au proclamat unirea Transilvaniei cu România. A fost apoi deputat de Mănăştur (Huedin) în anii 1919—1920, în primul Parlament al României Mari. La 24 decembrie 1924 a fost numit protopop de Huedin. În anul 1926 a fost ales senator, fiind membru al Partidului Naţional Român. A fost până la moarte preşedinte şi director al Departamentului ASTRA din Huedin. La 14 octombrie 1934, la sfinţirea bisericii din Huedin, restaurată de el, au participat importante personalităţi din România: episcopul Nicolae Ivan al Clujului, episcopul Ioan Stoica al armatei, Octavian Goga, Stelian Popescu, directorul ziarului „Universul", generalul Ion Antonescu, şeful Statului Major al Armatei, istoricul Ioan Lupaş, Onisifor Ghibu, etc. Protopopul Aurel Munteanu a ţinut foarte multe conferinţe în tot Ardealul, luând satele la rând.

În descrierea atrocităţilor care s-au dezlănţuit împotriva românilor din Transilvania ocupată în 1940, literatura rămâne în urma faptelor. Neputincioasă. Ameninţată de incredibil. Iată de ce, cum am mai spus, parcă ar fi mai aproape de adevăr expunerea faptelor în stil de proces-verbal. Sau, şi mai aproape, şi mai autentic, în stil de litanie care ar trebui rostită şi ascultată în genunchi, cu speranţa în Marele Arbitru de la care istoria aşteaptă să facă dreptate şi oamenilor, şi neamurilor.

De altfel, pregătind această scurtă comunicare şi dându-mi seama că nu voi putea cuprinde nici măcar în parte pătimirile Bisericii româneşti din Transilvania ocupată în 1940, o clipă mi-a trecut prin gând ideea de a vă citi doar un pomelnic de martiri, fără comentarii. Poate că am făcut rău renunţând la ideea aceasta. Am şi acuma teama că martirii nenumiţi vor fi trişti că nu-şi aud numele. Dar sunt atât de mulţi! Le cer iertare.

Nu există jertfe mici şi mari. În cazul acesta al Transilvaniei există jertfe. Şi dacă n-am avut în vedere nici măcar ordinea alfabetică, e pentru că în orice ordine ar fi puşi, fiecare din ei e primul.

La Tresnea în jud. Sălaj trupele maghiare au intrat la 9 septembrie 1940. Au fost ucişi peste o sută de români şi patruzeci de gospodării au fost incendiate. Preotul român Traian Costea a fost torturat pe prispa casei. A fost legat de o grindă iar soldaţii maghiari tăiau din el bucăţi cu baioneta.[6] Casa i-a fost apoi incendiată. L-au mistuit şi pe el flăcările. Tot la Tresnea câţiva copii au fost aruncaţi în foc, arzând de vii. Au fost împuşcate cu gloanţe catapeteasma bisericii şi icoanele. Preotul Traian Costea a fost martirizat cu o zi înaintea preotului Aurel Munteanu.[7]

La Mureşenii de Câmpie, jud. Cluj, a fost măcelărit la 19 sept. 1940 preotul Andrei Bujor, de 51 de ani, soţia sa Lucreţia Bujor de 48 de ani, fata lor Lucia de 24 de ani, licenţiată în Litere, băiatul lor, Victor Bujor, elev în clasa a VIII-a, şi alţii, în total 11 români, bărbaţi şi femei, maturi şi copii. Printre ei şi cantorul bisericii şi soţia sa şi servitoarea preotului, o maghiară din Palatea, numită Juhász, ca să nu rămână martori ai asasinatului.[8]

La Cluj preotul unit Onofrei Pompei a fost spânzurat de două ori. A scăpat ca prin minune, pentru că n-a ţinut frânghia. Trăieşte şi astăzi în Sibiu ajuns la o senectute venerabilă.[9]

Între 1 septembrie 1940 şi 15 mai 1941 s-au făcut de către armata maghiară şi de către civili maghiari 117 profanări de biserici, troiţe, cruci şi monumente. În judeţele Trei Scaune, Ciuc şi Odorhei au fost devastate şi dărâmate până în temelii 16 biserici româneşti. În judeţul Mureş au fost profanate 20 de biserici, în judeţul Orhei 17 biserici, în jud. Satu Mare 14 biserici şi în judeţul Ciuc 10 biserici.[10]

În aceeaşi perioadă (1 septembrie 1940 — 15 mai 1941), au fost ucişi în Transilvania ocupată 919 români.[11]

Satele româneşti ortodoxe şi unite au fost terorizate şi obligate să treacă la confesiuni maghiare, romano-catolică sau reformată, sau la episcopia maghiară unită din Hajdudorog. S-a încercat şi o episcopie ortodoxă maghiară.

Iată câteva date statistice de convertiri religioase forţate: la Bixad, jud. Trei Scaune 90% din românii ortodocşi au fost trecuţi la confesiunea reformată, după cum scrie chiar preotul maghiar Sándor Ferencz la 30 octombrie 1940. La Sâncrai judeţul Sălaj toţi românii uniţi au fost obligaţi să semneze că trec la romano-catolicismul de limbă maghiară. La Lunca Ozunului toţi românii au fost obligaţi, după schingiuiri, să declare că trec la Biserica reformată maghiară. La Voşlovani, jud. Ciuc, preotul ungur i-a trecut pe toţi românii la Biserica reformată maghiară. La Carei (Jud. Sălaj), uniţii au fost obligaţi să treacă sub autoritatea Bisericii maghiare unite de la Hajdudorog. La Crasna (jud. Sălaj) românii au fost constrânşi să treacă la Biserica Reformată maghiară. Tot aşa a procedat şi preotul reformat maghiar cu românii din Sângiorgiul de Mureş (jud. Mureş).

Asemenea convertiri forţate s-au făcut şi la Baia Mare, Sighet, Vişeul de Sus, Borşa (Jud. Maramureş) Careii Mari, Domăneşti (Jud. Sălaj), Bihor, Crăieşti, Ogari (Jud. Mureş), Satu Mare, Erneul Mare, (Jud. Mureş), Covasna (Jud. Trei Scaune), Belin, Valea Mare, Ozun, (Jud. Trei Scaune), Coşnea, Ghimeş-Făget (Jud. Ciuc), Cason, Cighieş Mureş Izvor, Hodoşa, Bicaz-Chei, Joseni, Varviz, Ditrău, Borsec (Jud. Ciuc), Odorhei, Mărtiniş, Aldea, Ocland, Crăciunel, Mereşti (Jud. Orhei), Ciuc-Sâncrai, Tulgheş, Corbu, Miercurea Ciuc (Jud. Ciuc) ş.a.[12]

Preotului Laurenţiu Moraru din Herghelia, jud. Mureş i s-a ordonat să-şi mute biserica. Neputând executa un asemenea ordin absurd, a fost bătut şi batjocorit. Preotul Virgil Iancu din Micfalău, jud. Trei Scaune, a fost nevoit să fugă din sat şi, tot aşa, şi preotul Ioan Bunuş din Aita Medie.[13] Preotul Trufaş din Satu Mare a fost bătut, ca şi preotul Olteanu din Berghia.[14] Călugării de la mânăstirea Bixad au fost scoşi din chilii şi puşi la zid de membrii organizaţiei maghiare „Levente". Au fost maltrataţi şi jigniţi în tot felul, le-a fost devastată tipografia, le-au fost arse cărţile de slujbă şi le-au fost arse proviziile.[15]

La 4 octombrie 1940 din Oradea au fost expulzaţi în România în vagoane de animale 282 de intelectuali români în frunte cu episcopul ortodox Dr. Nicolae Popovici. Asemenea expulzări s-au făcut din aproape toate oraşele şi satele din Transilvania ocupată.[16] În câteva zile numărul celor expulzaţi a ajuns la 11.519 români.[17]

Episcopia Ortodoxă a Maramureşului a căzut în întregime în teritoriul ocupat. La Sighet se afla în reşedinţă episcopul Dr. Vasile

BISERICA ŞI DICTATUL DE LA VIENA

Stan. Acesta a încercat să ia legătura telefonic cu episcopii Nicolae Popovici de la Oradea şi Nicolae Colan de la Cluj ca şi cu Sf. Sinod de la Bucureşti şi cu Ministerul Cultelor. Nu s-a putut. La 31 august prefectul Brătan al Jud. Maramureş a convocat autorităţile, inclusiv cele bisericeşti şi le-a comunicat ordinul de evacuare urgentă. Episcopul Vasile Stan a mai avut încă timpul să se refugieze la Sibiu. Iată şi câteva amănunte despre cele întâmplate la Episcopia Ortodoxă a Maramureşului:

Fărădelegile petrecute la Sighetul Marmaţiei, cu patru zile înainte ca localitatea şi regiunea să fie predate conform clauzelor dictatului, datorate membrilor acestor „gărzi naţionale" teroriste, diversioniste, rezultă şi din mai sus citatul Raport al **Episcopiei Ortodoxe a Maramureşului:** „A treia zi după verdictul de la Viena, duminică, 1 septembrie 1940, începuse teroarea străzii. Bande de unguri înarmate şi nedisciplinate trecuseră râul Tisa, frontiera fiind numai la circa 800 m de reşedinţa episcopală, şi începuseră teroarea, semnalându-se conflicte serioase între puţinii gardieni rămaşi fără comandanţi şi între aceste bande iresponsabile, dar puse la cale de armata regulată a ungurilor de peste Tisa".[18]

Cum **ţinta tuturor atacurilor ungureşti era mai ales Episcopia Ortodoxă a Maramureşului,** în frunte cu episcopul ei..., în această situaţie excepţională şi cu totul critică se convoacă o consfătuire a Consiliului, la care iau parte consilierii eparhiali. Se constată că în faţa bandelor ungureşti iresponsabile, orice jertfă e inutilă şi poate mult păgubitoare pentru biserica din Maramureş, expunându-se episcopul cu întreg consiliul să fie terorizat şi maltratat de aceste bande iresponsabile. De aceea, se hotărăşte: 1) P.S. Episcop Vasile, împreună cu secretarul şi eventual cu un consilier, să plece la Sibiu, locul designat pentru evacuare, şi de acolo la Bucureşti, unde să ia legătură cu membrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ,cu Onor. Minister al Cultelor şi cu Guvernul ţării, pentru a garanta viaţa şi drepturile noastre în Maramureş; 2) Consilierul referent, protopopul, Alexiu Latiş este numit vicar episcopesc cu Decretul nr. 72/1940 pres. şi este încredinţat cu conducerea Eparhiei până la întoarcerea Prea Sfinţitului Episcop de Maramureş. La Catedrala episcopală rămâne P.S. Sa Arhim. Gherasim Agapie, iar administrator protopopesc al Sighetului păr. Augustin Jolondcovschi; 3) Preoţilor şi protopopilor li se trimite Circulara pastorală nr. 74/1940 Pres., prin care sunt sfătuiţi să rămână la posturile lor, îndeplinindu-şi datoriile duhovniceşti, nearătându-se ostili noii stăpâniri, până la reglementarea drepturilor Bisericii ortodoxe române din teritoriul răpit şi până la reîntoarcerea Prea Sfinţiei Sale în Maramureş.[19]

După plecarea episcopului iată ce s-a mai întâmplat. La **Sighetul Marmaţiei în ziua de 3 septembrie 1990** o echipă de civili au venit cu steagul unguresc, l-au fixat pe frontispiciul reşedinţei episcopale, au distrus drapelul românesc, pe care românii îl puseseră din nou... s-au repezit în capela episcopală unde au găsit un poliţist român Vasile Costin din Sarasău, i-au rupt epoleţii şi cocarda tricolor de la şapcă, l-au insultat şi l-au ameninţat cu împuşcarea.[20] Palatul episcopal a fost ocupat abia la 8 septembrie. Arhimandritul Gherasim Agapie a primit ordin să demonteze catapeteasma din biserica ortodoxă deoarece **„Ortodoxia nu există în Maramureş"!** I s-a spus de asemenea că poate părăsi Ungaria.[21]

Episcopul Clujului Dr. Nicolae Colan a rămas în reşedinţă şi sub ocupaţie. A fost umilit, chemat în batjocură la recrutare, dezbrăcat ca orice recrut... Apoi i s-au spart toate geamurile de la reşedinţă şi a fost umilit de Horthy într-o vizită a acestuia la Cluj şi, tot aşa a fost tratat şi episcopul unit Iuliu Hossu.[21] bis.

Atrocităţile săvârşite în Transilvania ocupată (omoruri, schingiuiri, bătăi, arestări, profanări, devastări) totalizează 19 040 cazuri. Toate acestea sunt cuprinse într-o **Sinteză** înaintată Guvernului român de către Serviciul special de informaţii al Consiliului de Miniştri.[22]

Consiliul de Coroană al României a fost convocat de urgenţă la Bucureşti în noaptea de 29—30 august 1940. Din Viena presiunea germano-italiano-maghiară creştea din minut în minut. În fapt alternativa era: ori acceptaţi **arbitrajul,** ori România va fi imediat desfiinţată. La Bucureşti votul a fost împărţit: 19 consilieri au votat pentru acceptarea aşa-zisului arbitraj, evident de nevoie, iar 10 au votat împotrivă, cu recomandarea de a intra în luptă cu orice risc. Printre aceşti zece, spre lauda lui, a fost şi Mitropolitul Transilvaniei Dr. Nicolae Bălan. A fost şi o abţinere: Teofil Sidorovici.[23]

Deşi partea ocupată a Transilvaniei a fost socotită ca fiind locuită de o majoritate maghiară, nici măcar acest lucru nu era adevărat. În colecţia de microfilme S.U.A. păstrată la Arhivele Statului din Bucureşti (în l. germană) se vede limpede că 50% din populaţia Transilvaniei ocupate era românească, restul de 50% fiind maghiari, germani, ucraineni, evrei, etc.[24]

Până la 1 decembrie 1943 din Transilvania ocupată au fost expulzaţi 1254 preoţi.[25] Trebuie menţionată şi „opera" de maghiarizare a numelor, cu trecut în încercările Ungariei de a-şi înmulţi populaţia.[26] S-au maghiarizat nume de familie, de ape, de munţi, de localităţi.[27] Împotriva românilor au activat câteva organizaţii maghiare, precum: **„Garda zdrenţăroşilor", „Vânătorii turanici", „Uniunea camaraderească - Turul", „Asociaţia Generală a turanilor unguri"** şi organizaţia „Levente". Într-un document păstrat în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe[28] care reproduce un discurs al lui Aczél Ede rostit la 8 august 1943 la Şimleul Silvaniei se spune: **„Pe aceşti valahi puturoşi, opincari, trebuie să-i extirpăm, să-i ucidem ca pe duşmanii noştri... Camarazi! Preoţii predică iubirea aproapelui dar aceasta este numai o momeală fiindcă Dumnezeu nu ajută decât forţa brută şi această forţă brută noi cu toţii trebuie să o întrebuinţăm pentru a ucide şi extermina pe aceşti valahi puturoşi. Religia, prin cele 10 porunci ale ei, spune: nu ucide, nu fura, nu dori femeia altuia, pentru că acestea sunt păcate. Acesta este păcat? Nu este păcat. Păcat va fi cu adevărat dacă nu vom extermina această bandă de puturoşi, de valahi opincari. Vom organiza o noapte a Sf. Bartolomeu şi vom ucide şi copiii în pântecele mamei lor".**[29] Un text la fel de barbar publicase încă din 1939 Dücsö Csaba sub titlul: **Nincs Kegyelem** (Nu există iertare): **„Voi suprima pe fiecare valah care îmi iese în cale! Nu va fi îndurare. Voi aprinde satele noaptea — satele valahe! Voi trage în sabie toată populaţia; Voi otrăvi toate fântânile şi voi ucide până şi copiii în leagăn".**[30]

Iată baza ideologică a celor întâmplate în anii dictatului de la Viena. Ziarul Nemzeti Ujság scria la 16 octombrie 1940 că **„Transilvania reanexată reclamă urgentă soluţionare a clădirilor Bisericilor Ortodoxe Româneşti. Fiecare simte că rezolvarea satisfăcătoare a acestei chestiuni — adică dărâmarea Bisericilor fără stil şi fără credincioşi nu poate fi evitată".**[31] Credincioşii au fost trecuţi în bună parte la alte culte, forţat, iar despre priceperea în ale stilului bisericesc a unor criminali, ce să mai zicem! Incitarea şi-a găsit însă repede executanţii.

În septembrie 1940 au fost dărâmate bisericile româneşti din: Vârghiş (Odorhei), biserica din Sân Martin (Odorhei) şi biserica din Racoşul de Sus (Odorhei).

În octombrie 1940 au fost dărâmate bisericile româneşti din Biborţeni (Odorhei), Boroşneul Mare (Trei Scaune), Crăciunel (Trei Scaune), Căpeni (Trei Scaune), Mereşti (Odorhei) şi biserica din Racoşul de Jos.

În octombrie—decembrie 1940 au fost dărâmate bisericile din Mărtiniş (Odorhei), Sălard (Bihor).

În noiembrie 1940 au fost dărâmate bisericile din Comalău (Trei Scaune), Ocland (Odorhei).

În ianuarie-februarie 1941 au fost dărâmate bisericile din Borsec (Ciuc), Pănet (Mureş), şi Ditrău (Ciuc).

În afara acestora distruse total — ruinele pot fi văzute şi astăzi — au mai fost pângărite, devastate, transformate în altceva alte 38 de biserici româneşti. Astfel, biserica din Bicaz-centru (sud Ciuc) a fost transformată în cazarmă la 18 ianuarie 1941, biserica din Gheorgheni în magazie, ca şi cea din Miercurea Ciucului. Capela din Nojorid (Bihor) a fost transformată în dormitor pentru evreii concentraţi la munca forţată. Biserica din Odorhei a fost devastată şi profanată, ca şi cea din Racoşul de Sus. Aici, cel care s-a urcat pe acoperiş să înceapă dărâmarea a căzut şi a murit pe loc. La Doboşeni au fost dărâmate zidurile bisericii. Au fost devastate bisericile din Ozun (Trei Scaune), Bicfalău, Sântion-Lunca, Păpăuţi, Boroşneul-Mare, Huedin, Deda (Jud. Mureş), Şimleul Silvaniei (Jud. Sălaj). La Belini s-au dărâmat în cimitir 54 de cruci, etc., etc.

În afară de acestea au mai fost închise 52 de biserici româneşti şi parohiile au fost desfiinţate. Întreaga listă, ca şi datele de mai sus, se găsesc în cartea lui Mihai Fătu,[32] unde se arată şi câţi credincioşi avea fiecare biserică. Preotul Ioan Popa întors la Vârghiş la 5 oct. 1944 scria: **„Câte am văzut şi am auzit, nici cea mai diabolică fantezie nu şi le poate închipui. Mi-ar părea mult mai bine dacă cele ce urmează a scrie ar fi numai un vis urât, şi n-ar fi cea mai crudă şi mai tristă realitate".**[33]

La numărul preoţilor supuşi chinurilor s-ar mai putea adăuga încă mulţi, precum preotul Dosoftei Constantinescu din Tarna Văgas (jud. Satu Mare), preotul Tăhătan Gheorghe din Colonia Marele Voevod Mihai, (Jud. Satu Mare), preotul Iuliu Sonea din Cociu (Jud. Năsăud), preotul Gheorghe Căpâlnă din Simişana (Jud. Someş), preotul Ion Ciora din Zagon (Jud. Trei Scaune), preotul Emil Căienaru din Nuşeni (eparhia Clujului), preotul Traian Pop din Baciu, (Jud. Cluj), etc.[34]

Din lungul pomelnic de nume, multe ar trebui recomandate Sfântului Sinod pentru canonizare, fie nominală, fie în grup, precum s-a făcut în trecutul creştinismului cu cei 40 de mucenici. Ar putea fi numiţi **„Mucenicii transilvăneni care au pătimit moarte şi batjocură din partea ocupanţilor maghiari beneficiari ai arbitrajului — dictat de la Viena din 30 august 1940, numai pentru că erau români ortodocşi sau uniţi".**

Dacă s-ar putea, ar trebui înscrise în rândul mucenicilor şi greu pătimitoarele ziduri de biserici româneşti dărâmate.

Până mai anii trecuţi am avut în Consiliul eparhial de la Sibiu pe Dl. Ştefan Niţu, un om în vârstă, care, odată, la o şedinţă a Consiliului a luat cuvântul plângând: **„La mine domnilor este român maghiarizat cu forţa. Eu nu ştii românește, dar simte românește".** Acestora şi multora altora, dacă nu li s-au ucis trupurile, li s-au ucis sufletele şi limba română.[35]

Pomeneşte-i Doamne pe toţi întru Împărăţia Ta. Cu călăii lor nu se vor mai întâlni. Vor fi în locuri diferite, despărţiţi de prăpastia biblică. Cei vii mai pot încă să se reîntâlnească şi să trăiască în pace şi bună convieţuire, ca să nu se mai întâmple niciodată întoarceri la barbarie, precum acestea rememorate astăzi, cu durere, după mai mult de jumătate de veac.

---

3 Vezi şi Constantin Voicu, **Biserica strămoşească din Transilvania în lupta pentru unitatea spirituală şi naţională a poporului român,** Sibiu, 1989, p. 238 şi urm.

Protopopul Aurel Munteanu din Huedin a fost ridicat de acasă, i-au smuls barba, l-au împuns cu baionetele şi l-au schingiuit până a rămas mort, iar cadavrul a fost purtat prin piaţă, în văzul lumii, în care timp **muzica militară maghiară cânta.**

Autorii acestor atrocităţi au fost fraţii Szabo, măcelari din Huedin, şi cu fraţii Gyepü, **asistând protopopul reformat Bokor,** cum şi primarul comunei.

O dată cu protopopul Munteanu a fost ridicat şi gardianul Nicula din Huedin, care de asemenea a fost omorât prin chinuri groaznice, şi ambele cadavre au fost îngropate în marginea comunei" (cf. Arhivele Statului, Bucureşti, Fond M.A.I., dosar 9/1940).

Un raport al Ministerului Afacerilor Străine notează: „În 10 septembrie 1940 (...) a fost ucis în chinuri groaznice protopopul român ortodox Aurel Munteanu din oraşelul Huedin. În plină zi, în mijlocul oraşului şi în văzul mulţimii care vocifera, asasinii l-au trântit la pământ, l-au bătut cu pumnii şi ciomegele, i-au smuls părul şi barba cu carne cu tot, iar unul dintre ei i-a înfipt un par în gură, până a ieşit prin ceafă" (cf. Arhiva M. în Af. Ext. Fond Conferinţa de pace de la Paris, 1946, vol. 108).

Protopopul A. Munteanu a fost arestat de un ofiţer hortyst pe o stradă, „pe când el se ducea la o înmormântare, şi o bandă de asasini l-a torturat în chipul cel mai bestial, timp de patru ore. Cu o răbdare şi o perseverenţă diabolică, ei l-au bătut la început cu pumnii şi apoi cu măciucile, până ce el a căzut la pământ. Apoi i-a fost smulsă, după acelaşi rit sadic, venerabila sa barbă de preot creştin, cu bucăţi de carne, smulgându-i-se în acelaşi timp părul de pe cap, cu piele cu tot.

Această operaţie terminată, călăii i-au sucit până i-au rupt oasele. Culmea bestialităţii a fost atinsă de asasinul Budai János Gyepü, care de mai multe ori i-a vârât un băţ în gură cu asemenea forţă încât băţul i-a ieşit prin ceafă; şi după ce... a murit în urma acestor torturi, asasinii i-au aruncat cadavrul dimpreună cu cel al gardianului Gh. Nicula, omorât de aceeaşi bandă, într-un şanţ al proprietăţii nobilului ungur, contele Banfy. Cf. Ziarul „Ardealul" nr. 39, dos. 1944. Cele de mai sus s-au citat după Gh. I. Bodea etc. **Administraţie, cit.,** supra., p. 254.

4 Dosar B, 4239/1941/6.

5 Cf. Gheorghe I. Bodea, Vasile T. Suciu, Ilie I. Puşcaş: **op. cit.,** p. 249.

6 cf. **Administraţia** ..., p. 176—177.

7 a se vedea doc. în Arhiva Ministerului de Interne (A.M.I.), dosar 546, vol. 122 cf. conf. univ. Mihai Fătu, **Biserica românească din nord-vestul ţării sub ocupaţia hortystă 1940—1944,** ed. Institutului Biblic şi de Misiune a Bis. Ort. Române, 1985, p. 86.

8 Cf. Mihai Fătu, **op. cit.,** p. 90.

9 a se vedea Mihai Fătu, **op. cit.,** p. 96.

10 cf. **Războiul al II-lea mondial în documente şi literatură,** Almanah, ed. de rev. **Steaua,** 1985, p. 67.

11 Iată statistica pe judeţe: Bihor 159,Ciuc 8,Cluj 174, Maramureş 26, Mureş 28, Năsăud, 3, Odorhei 3, Satu Mare, 28, Sălaj 436, Someş 38, Trei Scaune 24. Total 919, cf. **Războiul al II-lea mondial,** cit. p. 64.

12 cf. **Războiul al II-lea Mondial** ..., p. 68.

13 Cf. **Administraţia Militară horthystă** ..., p. 142.

14 **Idem,** p. 158, 239.

15 **Idem,** p. 156—157.

16 **Războiul al II-lea mondial** ..., cit., p. 68—69.

17 cf. Mihai Fătu, **op. cit.,** p. 127.

18 Acestea din rapoartele semnate de I. Sgură (nr. 115/1940), preotul Stoican, (nr. 281/1946), pr. I. Tint (nr. 183/1940), cf. **Administraţia** ..., cit. p. 145.

19 **Idem, ibidem.**

20 **Idem,** p. 148.

21 **Idem,** p. 155—156.

21 bis cf. Constantin Voicu, **op. cit.,** p. 236.

22 cf. **Războiul al II-lea Mondial** ..., cit. p. 62.

23 Arhiva Ministerului Af. Externe, fond 701, Transilvania, 1920—1944, vol. 42.

24 La 1 ianuarie 1940 în teritoriul ocupat de Ungaria în urma Dictatului de la Viena, situaţia pe naţionalităţi era următoarea:

români	1 304 903	50%
unguri	968 064	37,1%
germani	72 109	2,8%
ucrainieni	28 098	1,1%
evrei	148 649	5,7%
alţii	87 184	3,4%

25 cf. Constantin Voicu, **op. cit.,** p. 243 după acte păstrate în arhiva Mitropoliei Sibiu.

26 vezi Antonie Plămădeală, **Lupta împotriva deznaţionalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar, Sibiu, 1989.**

27 prin Decrete ale autorităţii maghiare. Ex. ord. nr. 70/1941 al Cons. de miniştri maghiar; nr. 6541/1942 al Ministerului de Justiţie maghiar, cf. C. Voicu, **op. cit.,** p. 248.

28 Fond 71 Transilvania, vol. 362, fila 40—41.

29 cf. Mihai Fătu, **op. cit.,** p. 45.

30 **Idem,** p. 46.

31 **Idem,** p. 65.

32 **op. cit.,** p. 65—71.

33 cf. **Idem,** passim.

34 Cf. **Idem,** passim.

35 A se vedea Antonie Plămădeală, **Un episod important din lupta pentru limba română,** Bucureşti, 1978. A se vedea pentru întreaga problemă a Dictatului de la Viena şi Dr. Nicolae Corneanu, **Biserica românească din nord-vestul ţării în timpul prigoanei horthyste, ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române,** Bucureşti, 1986.

„Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi mărirea în veci. Amin!"

Mântuitorul Iisus Hristos, după ce ne-a învăţat cum să ne rugăm şi ce să cerem în rugăciunea TATĂL NOSTRU, o încheie cu o doxologie, cuvinte de laudă, aduse lui Dumnezeu Tatăl. Biserica, în contextul liturgic, la încheierea acestei rugăciuni, aduce doxologie **Tatălui** şi **Fiului** şi **Sfântului Duh,** Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită, sau cum scrie Sfântul Ioan Evanghelistul: „Trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul (Fiul) şi Sfântul Duh, şi Aceşti trei una sunt".[1]

Potrivit învăţăturii dogmatice a Sfintei Biserici, întemeiată pe Sfânta Scriptură şi Predania Sfinţilor Părinţi, „Unul este Dumnezeu, prea mărit în Treime Sfântă, şi în Dumnezeu Părintele este începutul şi rădăcina Fiului şi al Sfântului Duh; Acest Dumnezeu în Treime a făcut din cele ce nu erau, toate cele văzute şi nevăzute, după cum mărturiseşte Psalmistul: „El a zis şi s-au făcut, El a poruncit şi s-au zidit" (Ps. 32, 9).[2]

Taină nepătrunsă este Dumnezeu în fiinţa Sa! Şi nu odată, neastâmpărata minte omenească a încercat să iscodească cele nepatrunse ale lui Dumnezeu, şi nu atât din necesitate, cât din neastâmpărul cugetării şi uneori chiar din diabolica trufie. Ori, înţeleptul biblic, încă din Vechiul Testament dă sfat zicând: „Cele mai presus de tine nu le cerceta şi cele mai tari decât tine nu le iscodi. Cele ce s-au poruncit ţie acelea cu cuviinţă le cugetă, că nu-ţi sunt de nevoie cele ascunse".[3] Mi-aduc aminte, cu mult respect şi recunoştinţă când la ultima oră de Dogmatică, făcută cu neuitatul dascăl de Teologie — Părintele Stăniloae —, unul din colegi i-a pus o întrebare puţin şocantă: „Părinte Rector, acum ştim tot?" Şi răspunsul înţeleptului părinte a fost, pe cât de cuviincios pe atât de lapidar: **„atâta cât e necesar ca să ne mântuim, ştim".**[4] Cu alte cuvinte, să ne silim a împlini totul, pe măsura cunoaşterii, pentru a nu rămâne deficitari cu faptele noastre, faţă de volumul cunoaşterii.

Împărăţia lui Dumnezeu este supremaţia puterii, a dreptăţii şi a Iubirii, a păcii şi a bucuriei în Duhul Sfânt. În ea se intră prin taina Sfântului Botez, a Sfântului Mir şi a Sfintei Euharistii şi astfel ne încorporăm în Trupul lui Hristos, care este Biserica — Împărăţia lui Dumnezeu, aici pe pământ. În ea, creştinul se simte ca o parte din Trupul lui Hristos, Stăpânul acestei împărăţii văzute. Şi această Împărăţie, la marginea căruia ne aflăm, se cucereşte în continuu. Şi după cum ne purtăm de grijă propriului trup pentru a-l menţine într-o viaţă demnă şi echilibrată, un mădular al Bisericii, dacă nu se hrăneşte mereu cu „pâinea cea cerească şi paharul vieţii", se usucă sufleteşte şi cade din această Împărăţie. Viabilitatea duhovnicească a unui creştin se ofileşte dacă el nu luptă în continuu ca să nu apară vrăjmaşul, la „hotarele" Împărăţiei. Şi ea nu se realizează numai prin apartenenţa la această Împărăţie vremelnică, adică a fi creştin numai cu numele, ci prin promovarea în propria sa viaţă a legilor acestei Împărăţii. Şi ele nu sunt numaidecât, ca într-o împărăţie obişnuită, „mâncare şi băutură, ci dreptate şi pace şi bucurie în Duhul Sfânt".[5] Şi numai astfel prin strădanie necontenită şi corectitudinea vieţii, intrând în comuniune cu Dumnezeu prin Sfânta taină a Euharistiei, se va puea moşteni Împărăţia lui Dumnezeu, cea gătită de la întemeierea lumii.[6]

Faţa văzută a acestei Împărăţii se trece! Aşa cum a început, ea are şi un sfârşit, „şi se va încheia existenţa ei — şi a Bisericii —, odată cu a doua venire a Domnului Hristos, la sfârşitul veacului. Atunci El va veni întru slavă cu sfinţii Săi îngeri, ca Împărat-Judecător al celor vii şi al celor morţi (F. Ap. 10, 42). Atunci, după ce se va desfiinţa orice domnie a satanei (diavolului) — căci are şi el împărăţia lui —, va nimici ultimul vrăjmaş, Moartea, şi „Domnul va preda **Împărăţia** lui Dumnezeu şi Tatălui". Iar când toate vor fi supuse Lui, atunci şi Fiul Însuşi se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie toate în toţi".[7]

Sub inspiraţia Duhului Sfânt, taina Împărăţiei s-a descoperit încă din Vechiul Testament. Psalmistul zice: „Dumnezeul nostru este Dumnezeul mântuirii şi ale Domnului Dumnezeu sunt ieşirile morţii". Ale Tale sunt cerurile şi al Tău este pământul; lumea şi plinirea ei. Tu le-ai întemeiat". „Domnul în ceriu şi-a pus scaunul Lui şi Împărăţia Lui stăpâneşte pe toţi".[8] Ca Cel atotputernic şi veşnic Împărat al măririi, „El stă în scaun deasupra cercului pământului; — zice marele prooroc Isaia — pe locuitori îi vede ca pe lăcuste; El întinde cerul ca un văl uşor şi-l desface ca un cort de locuit... Cu cine Mă asemănaţi voi ca să-I fiu asemenea? zice Sfântul... Cine le-a zidit pe toate acestea?... Nu ştii tu, sau n-ai aflat tu că Domnul este Dumnezeu veşnic, care a făcut marginile pământului. Care nu oboseşte şi nici nu Îşi sleieşte puterea? Că înţelepciunea Lui este nemărginit de adâncă? Eu, Eu sunt Domnul şi nu este alt izbăvitor afară de Mine!... Eu sunt Dumnezeu din veşnicie şi de aici încolo Eu sunt! Nimeni nu poate să iasă de sub puterea Mea şi ceea ce fac Eu, cine poate strica?". Şi, într-o succesiune superbă de viziune profetică, acelaş mare prooroc scrie că: „Aşa zice... Domnul Savaot: „Eu sunt Cel dintâi şi Cel de pe urmă şi nu este alt dumnezeu afară de Mine!... Ca să se ştie de la răsărit şi până la apus că nu este nimic afară de Mine! Eu sunt Domnul şi nimeni altul!".[9] Şi Scriptura Noului Testament întăreşte că: „De la El şi prin El şi întru El sunt toate. A Lui fie mărirea în veci. Amin!".[10] De aceea, aflându-ne dornici de-a intra în Împărăţia lui Dumnezeu şi de a fi în Eternitate sub ocrotirea Marelui Împărat, fiecare este dator „să păzească fără pată, fără vină, până la arătarea Domnului nostru Iisus Hristos. Pe care, la timpul cuvenit, o va arăta fericitul şi singurul Stăpânitor, Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor Cel ce singur are nemurire şi locuieşte într-o lumina neapropiată; pe Care nu L-a văzut nimeni dintre oameni, nici nu poate să-L vadă; a Căruia este cinstea şi puterea veşnică! Amin".[11]

Acesta este Dumnezeul nostru, în cer şi pe pământ, Iubirea fără de margini, întreit în persoane, comunicând personal cu noi ca persoane omeneşti, dar nepătruns în taina fiinţei Sale, ca Dumnezeu! De aceea, „ecfonisul preotului că **a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava (mărirea). a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh,** acum şi pururea şi în vecii vecilor", exprimă nu numai veşnicia acestei Împărăţii, a comuniunii Sfintei Treimi şi a Ei cu noi, ci şi că deşi e o Împărăţie în care Dumnezeu ne va fi Tată şi Frate şi că vom avea acelaş Duh cu El, e totuşi o Împărăţie a puterii şi a slavei şi că ea nu se întemeiază prin noi. Dragostea nu e contrară puterii şi slavei, ci abia unde e dragoste desăvârşită e şi cea mai mare putere şi slavă. Dragostea e mai mare ca toate. De nimic nu e biruită, pentru că e susţinută în toţi de Dumnezeu, pentru că vine în toţi din Dumnezeu, nu de la noi".[12]

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XX)

— TAINĂ ŞI COMUNIUNE —

Iubirea nemărginită a lui Dumnezeu le ţine şi le adună pe toate. Şi dacă la curtea unei împărăţii vremelnice este îndestulare din darul împărăţiei, pentru toţi şi o atmosferă de încântare cât de nesecată trebuie să fie acea îndestulare duhovnicească, pe care o primim de la TATĂL prin FIUL, în DUHUL SFÂNT, încă de aici din vremelnicie?! La curtea Împăratului ceresc — universul întreg — şi cerul şi pământul, tresaltă şi este sub necontenita purtare de grijă a Ziditorului-Împărat, cu toate darurile cereşti şi pământeşti, şi totul, într-o nesfârşită părtăşie a întregii creaţii, doxologind, prin suflul vieţii, într-o psalmodie universală: „Ca pe Împăratul tuturor să primim pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngereşti, Aliluia, Aliluia, Aliluia", întreita laudă adusă dumnezciescului Împărat.

Acest Împărat este Bunul nostru Dumnezeu, Cel care este „fără de început, nemuritor, infinit, veşnic, imaterial, bun, creator, drept, luminător, neschimbător, ...necuprins, ...nemărginit, nevăzut, ...perfect, stăpân absolut, liber, a toate conducător, dătător de viaţă, atotputernic, ...sfinţitor, ...conservator al universului, proniatorul tuturor, toate aceste însuşiri şi altele ca acestea le are Dumnezeirea prin fire, nu le-a luat din altă parte, ci ea împărtăşeşte tot binele făpturilor Sale, potrivit puterii de receptivitate a fiecăruia.

Ipostasele (cele trei feţe, cele trei persoane ale Treimii dumnezeeşti), locuiesc şi stau unele în altele, căci ele sunt nedespărţite unele de altele şi au neamestecată întrepătrunderea uneia în alta... în sensul că ele sunt unite între ele. Fiul este în Tatăl şi Duhul, Duhul în Tatăl şi Fiul, iar Tatăl şi Fiul în Duhul, fără să se confunde sau să se amestece. Există la ele o unitate şi identitate de mişcare, căci **cele trei ipostase au un singur** impuls şi o singură mişcare, lucru cu neputinţă de văzut la firea creată.

Luminarea şi energia divină este una, simplă şi nedespărţită, ...se multiplică, fără să se împartă. Şi fiecare din cele care există în exemplare singulare... Toate doresc şi în ea îşi au existenţa. Iar ea împărtăşeşte tuturor existenţa după cum au firea. Ea este existenţa existenţelor, viaţa vieţuitoarelor, raţiunea existenţelor raţionale, spiritualitatea existenţelor spirituale. Ea este mai presus de spiritualitate, mai presus de raţiune, mai presus de viaţă şi mai presus de fiinţă.

În afară de acestea ea străbate prin toate fără să se amestece, dar prin ea nu trece nimic. Mai mult, ea cunoaşte totul prin o cunoştinţă simplă. Vede totul în chip simplu cu ochiul său dumnezeesc Atoatevăzător şi imaterial, atât cele prezente cât şi cele trecute, şi pe cele ce au să fie, înainte de facerea lor. Este fără de păcat, iartă păcatele şi mântuie. Poate să facă pe toate câte le voieşte; dar nu voieşte să facă pe toate câte le poate, căci poate să piardă lumea, dar nu vrea".[13]

Cât suntem de neputincioşi în a aduce întreaga noastră mulţumire şi laudă Împăratului nostru Dumnezeu! Toate le-a făcut pentru noi, din negrăita Sa Iubire părintească, trimiţând pe Fiul Său, să se facă Om, ca să adune cele risipite şi să ne înfăţişeze înaintea Tatălui, prin rourarea Duhului Sfânt. Şi astfel, făcându-se Om, Fiul lui Dumnezeu, devine şi Fiul Omului. Şi, „de-acum, Hristos nu mai este o singură natură, ci este în continuare o singură ipostază (purtând, adică) având două naturi, una necreată (dumnezeiască), şi una creată (omenească), una fără de început, iar cealaltă cu început".[14] Deci o persoană din Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită, şi făcându-se Om, are două naturi: dumnezeiască şi omenească. Şi astfel, prin Hristos Dumnezeu, Omul, urcă pentru izbăvire pe cruce, dar Omul urcă îndumnezeit, în cerul cel mai presus de ceruri, cum se exprimă o minunată stihiră din imnologia cultică a Bisericii Ortodoxe şi anume: Slavă şi acum... de la vecernia Acatistul Bunei-vestiri: „Amăgitu-s-a de demult Adam şi poftind să fie Dumnezeu, nu a fost; Iar Dumnezeu se face om, ca să facă pe Adam Dumnezeu".[15]

Este, de aceea, oarecum paradoxal — după gândirea omenească —, această majestatică împlinire că „pe cruce, Dumnezeu ia partea omului împotriva propriei Sale dumnezeiri. În folosul omului, Dumnezeu nu mai apare ca atotputernic. Moare El Însuşi, ca să trăiască omul".[16] Şi acest sacrificiu suprem pe care nu-l putea realiza decât un Împărat al împăraţilor, îl face din Marea Sa Iubire „Fiul lui Dumnezeu (care) s-a făcut Om, ca să adune în Dumnezeu, toată creaţia Lui".[17] Şi, într-adevăr, suntem copleşiţi de această purtare de grijă a lui Dumnezeu. Iar „uimirea aceasta, fiind plină de conştiinţa că Cel ce se jertfeşte cu trupul e însuşi Împăratul împăraţilor, ne umple totodată de frică, chiar în faţa smereniei Lui. Nu face prea mult pentru noi, care suntem nimic prin noi înşine, Împăratul, care e Stăpân peste toţi împăraţii şi domnii pământului? Nu suntem supuşi osândei dacă o dispreţuim?".[18]

De aceea, măreţia împărătească a lui Dumnezeu se descopere neamului omenesc şi este anticipată prin inegalabila Sa Iubire faţă de toţi oamenii. Chiar şi în cele mai dramatice momente, Dumnezeu-Omul se manifestă ca un **Împărat al împăraţilor,** cu suprademnitate, mărinimie, compătimire şi iertare de la înălţimea crucii. Şi, „într-adevăr, este Împărat Acela care tronează pe cruce. El n-are lipsă de nici o strălucire exterioară ca să-I împrumute autoritatea împărătească. De la El, radiază ca şi de la soare: **Demnitatea imperială.** Orice batjocură şi ofensă nu pot să-I răpească strălucirea. Pe figura lui însângerată se vede o linişte minunată, o măreţie imperială, ca o rază de lumină dintr-o lume mai înaltă. **Generozitate imperială,** care, de pe tronul crucii, ne împarte cununile vieţii de veci. **Putere şi majestate imperială,** care nu poate fi biruită prin nimic şi care se vădeşte în manifestări puternice. De aceea, nu lipseşte acestui Împărat pe cruce: **Omagiu împărătesc.** Toţi se închinau în faţa Împăratului pe cruce: **guvernatorul** roman care-i dă titlul de împărat; **sutaşul** roman, care recunoaşte pe Împărat cu glas tare („cu adevărat Fiul lui Dumnezeu era Acesta!" (Mt. 27, 54); mila Lui împărătească; **poporul,** care în partea bună a sa, adânc mişcat se pleacă în faţa majestăţii acestui Împărat; **natura,** care vesteşte cu tunete puternice, urcarea Lui pe tron şi ţese draperiile, unice în felul lor, ale tronului imperial, din lumină şi întuneric. Astfel, da impresia ca şi când, pentru prima dată voci îngereşti, nemaiauzite până atunci ar intona imnul măreţ regal, al cărui ecou răsună în nesfârşitele acorduri de bucurie în Biserica lui Dumnezeu".[19]

În imnografia bisericească, la denia de joi seara din săptămâna Sfintelor Patimi, când se scoate Sfânta Cruce cu răstignirea Domnului, în mijlocul bisericii, spre închinare, întâlnim o creaţie zguduitoare, pe cât de patetică, pe atât de sublimă în noblefea expresiei, pe care o cântă preotul şi în continuare, strana bisericii: „Astăzi s-a spânzurat pe lemn, Cel ce a spânzurat pământul pe ape. **Cu cunună de spini s-a încununat Împăratul îngerilor.** Cu porfiră mincinoasă s-a îmbrăcat Cel ce îmbracă cerul cu nori. Lovire peste obraz a luat, Cel ce a slobozit în Iordan pe Adam. Cu piroane s-a pironit mirele Bisericii. Cu suliţa s-a împuns Fiul Fecioarei! Închinămu-ne patimilor Tale Hristoase. Arată-ne nouă şi slăvită învierea Ta".[20] Şi totul s-a petrecut ca o anticipare a măreţiei divine întru smerenie, a înălţimii la care s-a desăvârşit cumplita suferinţă izbăvitoare, o suferinţă împărătească! O smerenie fără de margini, până la moartea pe cruce (Fil. 2, 8). La înălţimea întru slavă, pentru a împărăţi în veci! „De atunci şi până astăzi, în fiecare sat
Un sfânt locaş se'nalţă în cinstea Celui care,
Desculţ şi dezbrăcat şi fără acoperire,
Cu plete revărsate pe umeri istoviţi,
A dus povara lumii, prin crucea Lui pe umeri...
Şi Cel născut în iesle, crescut apoi umil,
Jucându-se cu tesla, cu aşchii şi cu dalta!
Cel ce'ncearcă plânsul şi foamea ca şi setea,
Cel ce simţi durerea sub plumbul greu de cnut
Şi ghimpii din coroană şi sarea din scuipat,
Azi I se dă tămâie şi rugi... El este ÎMPĂRAT!
Şi ziua cea dintâi din săptămâna muncii
I S-a'nchinat de-asemeni, prinos de mulţumire,
Iar numele Lui Sfânt săpat e pretutindeni
Cu dalta şi condeiul pe ziduri de cetăţi,
Pe crestele de munte şi'n turnurile'nalte
Cari planetează timpul din marile oraşe
Şi numele Acelui ce fu întâiul Meşter
La cea mai sfântă muncă, El a zidit cetatea
Eternei bucurii, vestită'n Evanghelii,
El este ÎMPĂRATUL cereştii Împărăţii".[21]

Şi cerul cu îngerii şi pământul cu oamenii, într-un sobor al durerii, s-au aşternut la picioarele Celui ce de pe Cruce, toate le stăpâneşte pentru a le preda Tatălui, în unitatea treimică a Marii Iubiri. **„Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi mărirea..."** este încheierea (care) ne chezăşuieşte că vom primi câte am cerut cu cuviinţă de la Dumnezeu, de vreme ce toată lumea este în stăpânirea Tatălui Dumnezeu şi a Lui fiind puterea şi mărirea, nimeni şi nimic nu-I poate sta împotrivă, nici în cer nici pe pământ".[22]

Să nu uităm că Împărăţia lui Dumnezeu, pe care o cerem în TATĂL NOSTRU, ca şi binecuvântarea liturgică, începe de aici de pe pământ. Şi numai în măsura în care-L cunoaştem pe Cel care ne este „Tată" şi „Frate" şi care le-a suportat — din marea Sa Iubire — pentru noi şi numai dăruindu-ne Lui, vom dobândi veşnica Împărăţie. Căci zice Sfânta Scriptură: „Şi aceasta este viaţa cea veşnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis".[23] Şi cunoaşterea ne obligă şi la împlinire pentru a deveni „fiii Împărăţiei".

„Că a Ta este Împărăţia", zice Sfântul Ioan de Cronstadt: (recunoaşte-L pe singurul Rege, Dumnezeu, şi nu-I sluji decât Lui). **„Putere"** (bazează-te pe această putere suverană), **„Şi Slava"** (pune-te cu zel în slujba acestei Slave, din toate puterile tale, toată viaţa ta), **„în vecii vecilor"** (El este Împăratul veşnic, în timp ce domnia satanei, hoţ şi mincinos va trece în curând), **„Amin".** Iată adevărul! (Aminteşte-ţi mereu această rugăciune, repet-o în lăuntrul tău, gândeşte-te la sensul fiecărui cuvânt, al fiecărei expresii, al fiecărei cereri...".

„Că a Ta este Împărăţia, puterea şi slava", şi nu a noastră. Ne-ar place să vedem, să căutăm propria noastră slavă şi nu pe a Ta, dominând patimile noastre, adică să facem orice lucru după voia noastră, să ne bazăm pe propria noastră putere şi nu pe a Ta, dar aceasta este dorinţa diavolului în noi. Ceea ce trebuie să facem este să supunem orice lucru voii Tale să recurgem în orice împrejurare la puterea Ta, să facem totul pentru slava Ta. „Toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi" (I Cor. 10, 31),[24] zice Sfântul Apostol Pavel.

Şi într-adevăr, axarea omului pe o linie de egoism şi amor propriu, căutând să-şi impună voia sa personală, determină fără echivoc, o stare conflictuală, de permanentă încordare şi nesiguranţă între oameni. Alimentându-se astfel vrajba, ura şi tot ce conduce fiinţa umană la un dezastru moral şi social, omul ajunge un condamnat la excluderea sa din Împărăţia lui Dumnezeu.

Fie voia Ta, Doamne, **„Căci a Ta este Împărăţia... Amin"! Aşa să fie!** „Şi aceasta este încrederea pe care o avem către El, că, dacă cerem ceva după voinţa Lui, El ne ascultă. Şi dacă ştim că El ne ascultă ceea ce Îi cerem, ştim că dobândim cererile pe care i le-am cerut",[25] având astfel acces întru Împărăţia lui Dumnezeu.

Pr. Nichifor Todor

---

1 I In. 5 3.

2 Mărturisirea Ortodoxă, ed. III. Tip. Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1930, p. 21.

3 Sirah, 3.20.

4 Vezi Pr. N. Todor: Amintirile unui fost student despre un mare... teolog, în Telegraful Român, nr. 37—40, Sibiu, 1993.

5 Ro. 14, 17. 6 Mt. 25, 34.

7 Vezi şi Pr. Dr. I. Mircea: Dicţionar, op. cit., p. 233.4.

8 Ps. 67, 21; 88, 12; şi 102, 19.

9 Is. 40, 22—26 şi 28; 43, 11—13; 44, 6 şi 45, 6.

10 Ro. 11, 36.

11 I Tim. 6, 14—16.

12 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Spiritualitate..., op. cit., p. 329.

13 Sf. Ioan Damaschin: Dogmatica, op. cit., p. 73—74.

14 Pr. Dr. Olimp N. Căciulă: Hristologia Sf. Ioan Damaschin după tratatul despre cele două voinţe în Hristos, Bucureşti, Tip. Cărţilor Bisericeşti, 1938, p. 87.

15 Ceaslov, cit., p. 252.

16 Paul Evdokimov: Vârstele vieţii spirituale, op. cit., p. 50.

17 Dumitru Stăniloae: Iisus Hristos lumina lumii şi îndumnezeitorul omului, Col. Anastasia, Bucureşti, 1993, p. 213.

18 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Chipul nemuritor al lui Dumnezeu, op. cit., p. 368.

19 Anton Huonder: La picioarele Mântuitorului, vol. II, prelucrare în româneşte de Prof. Ioan Moşoiu, Tip. Arhidiecezană, Seria Teologică, nr. 8, Sibiu, 1937, p. 192—193.

20 Triod. cit., p. 603—604.

21 Horia Doinaru: Mesiada, Epopee religioasă în 9 cânturi, Tip. Sabin Solomon, Alba Iulia, 1930, p. 95.

22 Pr. Iconom Constantin Moisiu: Să stăm bine, să stăm cu frică, povăţuitor liturgic, Tip. Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1941, p. 290.

23 In. 17, 3.

24 Sf. Ioan de Cronstadt: Viaţa mea în Hristos, trad. de diacon Dumitru Dura, edit. Oastea Domnului, Sibiu, 1995, p. 126 şi 137.

25 I In. 5, 14—15.

Profeţii Vechiului Testament...

(Urmare din pag. 1)

stare socială. După cum am văzut, Amos a fost păstor; Ieremia şi Iezechiel au fost fii de preoţi; Isaia a fost de neam nobil şi a devenit demnitar la curtea regească. Darul profeţiei nu a fost rezervat numai bărbaţilor, ci şi femeilor. (Debora, Hulda).

Profetismul începe cu Moise şi se încheie cu Maleahi, numărându-se 48 de profeţi şi 8 profetese. Profeţii se împart în două categorii: profeţii vechi, nescriitori, care aveau misiunea de a învăţa, comunicând voia lui Dumnezeu contemporanilor prin viu grai; şi profeţi scriitori sau profeţii noi. Aceştia se împart, după extensiunea operei scrisă de ei în două categorii: 4 profeţi mari şi 12 profeţi mici. Primul profet scriitor a fost Amos (cam prin 760 în. Hs.), continuându-se apoi profetismul scris încă două secole, şi încetând odată cu venirea evreilor din exilul babilonic (care a durat cam o jumătate de veac: 586—539). În epoca elenistică care a urmat, se putea auzi regretul: „nu mai este nici un prooroc!" (Psalmul 74, 9).

Profeţii au fost în primul rând şi în esenţă vorbitori, şi nu scriitori. Dumnezeu i-a trimis să spună, să comunice. Dar, după cum am văzut, unii dintre ei, din porunca lui Dumnezeu, au lăsat în scris şi pentru urmaşi, pentru viitor, ceea ce au comunicat mai întâi prin viu grai.

În general cuvântările profeţilor aveau un dublu aspect. În primul rând un caracter mângâietor. Ei arătau că există un singur Dumnezeu adevărat, căruia trebuie să I ne închinăm şi să-L cinstim ca pe Părintele nostru, fiindcă toţi sunt copiii (fii) Lui. Toţi oamenii sunt deci egali. Aceasta înseamnă că toţi trebuie să se bucure de viaţă, ca dar a lui Dumnezeu, fără nici o deosebire. Profeţii mângâie astfel pe cei nevoiaşi, nedreptăţiţi, asupriţi, văduva şi orfanul; săracul şi cel obidit.

În al doilea rând, predica profeţilor era mustrătoare, dojenitoare, mai întâi pentru cei ce nu împlineau Legea lui Dumnezeu şi săvârşeau tot felul de fărădelegi împotriva voinţei lui Dumnezeu. „Aduceţi-vă aminte — spunea Domnul prin unul din profeţi — de Legea lui Moise, slujitorul Meu pe care i-am dat-o cu poruncă pe muntele Horeb pentru tot Israelul, cu orânduirile şi îndreptările ei" (Maleahi 3, 22). În special glasul profeţilor se ridică cu tărie spre a condamna trufia, luxul, desfrâul, lăcomia, ca şi abuzurile de tot felul ale regilor, demnitarilor de stat şi a celor înstăriţi, care asupreau pe săraci, văduve, pe orfani, răpind ogoarele, luând mită şi camătă; săvârşind tot felul de nedreptăţi...

În felul acesta, profeţii ca oameni ai lui Dumnezeu sunt în acelaşi timp şi slujitorii dreptăţii sociale: „Învăţaţi să faceţi binele, căutaţi dreptatea, ajutaţi pe cel apăsat, faceţi dreptate orfanului, apăraţi pe văduvă" (Isaia 1, 17), spune în acest sens atât de clar unul dintre ei. Profeţii sunt reprezentanţii cauzei celor oprimaţi, apărătorii celor săraci şi nedreptăţiţi, precum şi hotărâţi adversari ai asupritorilor, pe care îi demască pe un ton violent în public, indiferent cine ar fi, de la rege, până la ultimul om care comite nedreptatea. De aceea, majoritatea profeţilor, pentru curajul de a demasca nedreptatea şi de a apăra pe cel nedreptăţit, au fost persecutaţi şi condamnaţi la moarte, unii fiind ucişi în forme dramatice, precum profetul Isaia, care a fost tăiat cu ferăstrăul.

Mai mult decât atât: dat fiind faptul că şi actele religioase deveniseră doar o formalitate, în dosul cărora se ascundeau faptele de nedreptate socială, profeţii iau atitudine şi în acest sens: „ce-mi foloseşte mulţimea jertfelor voastre, zice Domnul. M-am săturat de arderi de tot, cu berbeci şi de grăsimea viţeilor graşi şi nu mai vreau sânge de tauri, de miei şi de ţapi! Nu mai aduceţi daruri zadarnice! Tămâierile îmi sunt dezgustătoare; lunile noi, zilele de odihnă şi adunările de la sărbători nu le mai pot suferi. Însăşi prăznuirea voastră e nelegiuire! Urăsc lunile noi şi sărbătorile voastre sunt pentru mine o povară. Ajunge!" (Isaia 1, 13—16). Ceea ce cere Domnul de la credincioşi este partea lăuntrică. „Inima curată şi smerită Domnul nu o va urgisi", spune psalmistul. Adică, sufletul curat, plin de dreptate şi de milă faţă de semenul său aflat în nevoie şi suferinţă. „Milă voiesc, dar nu jertfă" (Oseia 6, 6), spune atât de clar unul din profeţi. Nici chiar rugăciunea şi postul nu-şi pot îndeplini rostul lor duhovnicesc decât dacă sunt urmate de faptele dreptăţii şi îndurării. Rugăciunea fără a fi temeluită pe dreptate nu se urcă spre cer: „Când ridicaţi mâinile voastre către Mine (rugându-vă), Eu îmi întorc ochii în altă parte, şi când înmulţiţi rugăciunile voastre nu le ascult. Mâinile voastre sunt pline de sânge; spălaţi-vă, curăţiţi-vă! Nu mai faceţi rău înaintea ochilor mei. Încetaţi odată!" (Isaia 1, 15—16). La fel şi postul: „Nu ştii voi postul care îmi place? — zice Domnul. Rupeţi lanţul nedreptăţii, dezlegaţi legăturile jugului, daţi drumul celor asupriţi şi sfărâmaţi jugul lor. Împarte pâinea ta cu cel flămând, adăposteşte în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l şi nu te ascunde de cel de un neam cu tine. Atunci lumina ta va răsări ca zorile şi tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar în urma ta slava lui Dumnezeu" (Isaia 58, 6—8).

6. **Fixarea cunoştinţelor**

Cine au fost profeţii? (Vestitori ai Cuvântului lui Dumnezeu, sau oameni chemaţi de Dumnezeu ca să comunice poporului voia şi planurile Sale). Cum se împart profeţii? (Se împart în: profeţii vechi sau nescriitori şi profeţii noi sau scriitori. Aceştia din urmă au comunicat cuvântul lui Dumnezeu prin viu grai, apoi l-au lăsat şi pentru urmaşi în scris). Cum se împart profeţii scriitori? (După extinderea scrierii se împart în profeţi mari, în număr de patru; şi profeţi mici, în număr de doisprezece). Care este mesajul pe care îl transmit ei? (Ei pr dică credinţa într-un singur Dumnezeu, adică monoteismul, împlinirea legii şi voii lui Dumnezeu, mângâind şi apărând pe cei oprimaţi, nevoiaşi şi asupriţi şi mustrând pe cei ce au comis tot felul de nedreptăţi). Cum ne apar deci profeţii? (Ca oameni ai lui Dumnezeu şi slujitori ai dreptăţii sociale).

7. **Temă pentru acasă**

Se va citi din cartea profetului Isaia cap. VI, unde este prezentată slava Domnului; din care, versetul 3 a intrat în cultul Sfintei Liturghii, cântându-se tocmai înaintea prefacerii Sfintelor Daruri: „Sfânt Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea Lui". Se va reţine acest verset.

— Rugăciunea la ieşirea din clasă.

BISERICA ISTORICĂ (II)*

Frank Schaeffer

Ierarhi sunt doar bărbaţii

Sunt persoane care afirmă că ierarhia masculină a fost mai mult un „fenomen cultural", o simplă reflectare a societăţii patriarhale în care a vieţuit Hristos. Ei spun că trebuie să trecem dincolo de hotărele civilizaţiei antice şi să „aducem la zi" învăţătura lui Hristos, pentru a o potrivi cu gustul modern pentru o religie corectă din punct de vedere politic. Această aserţiune dă în mod logic naştere la o problemă interesantă. Dacă Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Creatorul, care „I-a făcut pe ei bărbat şi femeie" (Facere 1, 27), atunci de ce nu a prevăzut Dumnezeu nevoia să instruiască Biserica, pentru ca aceasta să se modeleze în raport cu diferitele politici şi optici schimbătoare ale fiecărei epoci. În timpul lui Hristos nu au fost necunoscute situaţii în care stăpânirea să o deţină femeia. El a făcut referiri la regina din Sud care a venit să asculte înţelepciunea lui Solomon. Chiar mai mult, Scripturile poporului evreu sunt pline de „femei eroi" la fel cum şi Biserica istorică este plină de mame sfinte şi femei sfinte, aflate în aceeaşi stare spirituală cu Sfinţii Părinţi şi cu bărbaţii desăvârşiţi.

Scriitorul Sheldon Vanauken notează: „Dacă femeile ar putea deveni preotese, atunci din două cazuri unul trebuie să fie adevărat: Fie Dumnezeu Tatăl a făcut o greşeală şi Şi-a schimbat acum gândul; sau Iisus, Dumnezeu întrupat, nu a îndeplinit voia Tatălui. În primul caz avem de-a face cu un nonsens. Iar cel de-al doilea reprezintă negarea faptului că Iisus a fost Dumnezeu întrupat.

„Orice argument în favoarea hirotoniei femeilor, bazat pe ideea că Duhul Sfânt cârmuieşte şi conduce Biserica spre un nou adevăr, trebuie să recunoască implicit faptul că în trecut s-a mers pe o cale greşită, avându-se în vedere cele 60 de generaţii de femei care au fost neîndreptăţite.

„Eu susţin că nu se poate afirma acest lucru fără a nega Întruparea".

Dacă Iisus a fost „limitat" de cultura în care a trăit, atunci cum poate fi El Dumnezeu? Şi dacă El nu este Dumnezeu făcut trup, datorită alegerii libere a unei femei, Sfânta Fecioară Maria, Născătoarea de Dumnezeu, atunci ce importanţă mai are ceea ce face Biserica Sa? Ea devine doar un alt cult, cu o credinţă în „scripturi" deşarte; ba mai mult, pătată de sexism şi homofobie! În plus, cum se poate ca aceia care ceri aducerea la zi a Bisericii (fie prin demitizarea continuităţii apostolice, fie prin acceptarea avortului sau prin nerecunoaşterea caracterului bărbătesc al preoţiei), pretind că sunt parte din continuitatea istorică a Bisericii, ştiut fiind că una din însuşirile caracteristice ale Bisericii în întreaga Sa istorie a fost neschimbabilitatea adevărului creştin. Dacă Hristos este Fiul lui Dumnezeu, aşa cum ne învaţă Biserica, şi dacă a întemeiat Biserica Sa „una, sfântă, sobornicească şi apostolească" cu menirea să dăinuiască până la sfârşitul veacurilor, atunci cum se poate că protestanţii schismatici, că romano-catolicii moderniştii şi chiar câţiva „ortodocşi" protestantizaţi nu recunosc importanţa succesiunii apostolice, a ordinii în Biserică, şi a autorităţii ierarhice, care toate la un loc fac posibilă disciplina bisericească şi puritatea învăţăturii?

Sintagma: „Aceasta aşa am pomenit, aceasta aşa s-a făcut tot timpul", care se aduce celor care critică Biserica de azi, este de fapt un răspuns bun, pentru că Biserica crede că anumite adevăruri nu pot fi schimbate şi improvizate. Totuşi în cazul hirotoniei femeilor este vorba mai mult decât de tradiţie.

Una dintre obiecţiile ortodoxe fundamentale faţă de hirotonia femeilor este aceeaşi ca şi în cazul disputei cu iconoclaştii, şi anume aceea că Hristos S-a întrupat. Pentru creştinii ortodocşi întruparea nu este o idee sau un simbol, ci este un fapt istoric. Totul din viaţa şi din închinarea ortodocşilor are menirea să sublinieze istoricitatea întrupării. Din acest motiv avem noi icoane; Hristos a venit în trup, iar icoana Sa, ca şi icoanele sfinţilor Săi, ale martirilor şi apostolilor sau ale Maicii Sale dau mărturie despre istoricitatea venirii Sale pe pământ.

Noi avem de asemenea şi icoane vii. În timpul Liturghiei, episcopii şi preoţii stau înaintea Altarului ca reprezentanţi ai lui Hristos. Episcopul şi preotul nu sunt imaginile unei idei abstracte, ci sunt icoanele unei Persoane istorice care a venit pe pământ, anume Fiul lui Dumnezeu.

Dumnezeu, care ţine Biserica, este în afara timpului şi a spaţiului. Totuşi aceasta nu schimbă faptul istoric că, atunci când El S-a manifestat în trup, a venit ca un om, ca un bărbat şi nu ca un „simbol" androgin al „umanităţii". Noi nu pictăm icoane în care Hristos să fie înfăţişat ca femeie, fiindcă Hristos a fost un bărbat. Noi nu putem avea preotese care să-L reprezinte pe istoricul Fiu al lui Dumnezeu, la fel cum nu putem tolera nici reprezentări masculine ale Maicii Domnului, când încă mai pretindem că aceasta a fost o persoană istorică, o femeie deplină, reală, care a ales să fie Născătoare de Dumnezeu.

Protestantismul natural (ca şi romano-catolicismul modern, „liberal") are tendinţa de a fi iconoclast deoarece „creştinismul" modernizat, secularizat nu mai afirmă istoricitatea Noului Testament. De fapt el a căutat să schimbe conţinutul Sfintei Tradiţii şi al Sfintei Scripturi într-un simbolism religios vag. Această tendinţă o are întreaga teologie „liberală".

Însă Ortodoxia refuză poziţia iconoclastă a liberalismului, cât şi deconstrucţia religiei prin „criticism înalt". Creştinii ortodocşi nu afirmă doar caracterul tainic al credinţei ci şi pe Hristos cel istoric şi întruparea Sa. Creştinii ortodocşi afirmă că în Hristos nu mai există „nici parte bărbătească, nici parte femeiască" (de vreme ce mântuirea a venit la toţi egal), crezând în acelaşi timp că Hristos Însuşi a stabilit ordinea ierarhică în Biserică. Din acest motiv refuză Biserica iconoclasmul, oricare ar fi înfăţişarea sub care ar apărea: distrugerea icoanelor, deconstrucţia Scripturii sau deconstrucţia icoanelor vii — episcopii şi preoţii —, despre care Sfântul Ignatie ne spune că stau înaintea Altarului în locul lui Hristos. Prin hirotonia femeilor protestanţii „liberali" spun de fapt: „Hristos nu S-a întrupat, faptul că a fost bărbat nu contează, el este mai mult un simbol a ceva mai larg".

Însă pentru creştinii ortodocşi faptul că Hristos a fost bărbat contează, la fel cum contează şi faptul că Maica Domnului a fost femeie. Dacă nu este o credinţă fundamentată istoric, creştinismul nu mai reprezintă nimic. Noi nu credem că Hristos „a apărut" aşa, în chip magic. Noi credem că El S-a dezvoltat ca un fetus de sex masculin într-un pântece femeiesc, credem că Dumnezeu a venit în mod real în trup, în timp şi spaţiu, şi credem că nimic din tot ceea ce face Dumnezeu, incluzând şi sexul pe care L-a luat, nu este deşertăciune şi fără semnificaţie.

Distrugerea icoanelor, denaturarea preoţiei şi degradarea Sfintelor Taine (transformate în simple simboluri) sunt o îndepărtare de la mărturia vie a Bisericii faţă de realitatea întrupării. Oamenii par să cunoască instinctiv veridicitatea acestui fapt, chiar dacă au meditat asupra acestei probleme sau nu. Cum altfel s-ar putea explica pierderea de membri de către sectele, care au hirotonit femei? Oamenii ştiu că atunci când politica vrea să copleşească religia, atunci ceva sacru este abandonat. Şi oamenii ştiu că o religie modernizată, care încearcă să ţină pasul cu timpul, pierde baza morală; deci ei acţionează în consecinţă.

Văzută în această lumină, cruciada ideologică pentru legitimitate pornită de mişcarea feministă, trebuie oprită încă la porţile Bisericii Ortodoxe. Biserica nu poate să permită să devină locul de desfăşurare a mişcării de „corectitudine politică". Nici nu poate permite unei minorităţi neînsemnate de profesori în propriile facultăţi teologice şi nici câtorva preoţi şi episcopi, prea implicaţi politic, ca să irosească două mii de ani de certitudine morală în favoarea îndoielnicei respectabilităţi oferită de elita academică politizată de azi, celor care vor să mărşăluiască cu ea în cruciada antiierarhică.

Această cruciadă care doreşte să conformeze Biserica ideologiei fundamentale din prezent, trebuie privită ca şi cruciadă care vrea să supună Biserica cezaro-papismului de azi. Poate este bine să ne reamintim că poţi să câştigi întreaga lume, inclusiv respectabilitate academică, şi să-ţi pierzi sufletul. De asemenea, este poate bine de reamintit, că problema hirotoniei femeii trebuie văzută într-un context mai larg, anume asaltul purtat de feministe şi homosexuali împotriva naturii înseşi, asalt în care chiar realitatea procreării biologice a fost schimbată, aceştia dorind nu numai legalizarea avortului la cerere ci şi să-l facă respectabil.

Încercarea de a se opune învăţăturii şi mărturiei despre caracterul bărbătesc şi continuu al preoţiei înseamnă a androginiza nu doar Biserica ci şi pe Dumnezeu. Biserica Ortodoxă învaţă că Dumnezeu a ales din motivele Sale proprii şi tainice să se descopere drept Tată. A accepta hirotonia femeilor sau a introduce în Biserică, în limba liturgică aşa numita „limbă inclusivistă" (neutră din punct de vedere al genului masculin sau feminin) este nu doar a respinge alegerea făcută de Dumnezeu de a Se descoperi pe Sine drept Tată şi de a trimite pe Fiul Său, ci de asemenea şi o respingere nu aşa de subtilă, a prezenţei reale şi continue a lui Hristos în Biserica Sa.

Hirotonia femeilor nu este mai puţin insultătoare pentru conştiinţa creştină şi pentru sensul istoriei decât ar fi pictarea iconografică a Maicii Domnului ca bărbat! Este o formă de graffiti liturgic care desfigurează ideea de permanentă transcendenţă şi tainică. Este o distrugere a trecutului fără a oferi nimic permanent care să înlocuiască pierduta certitudine a mileniilor.

Faptul că şi câţiva creştini „ortodocşi" au fost captaţi în cruciada feministă şi au început să joace un volei politic cu comorile de neînlocuit ale Bisericii este inexplicabil. Credincioşii ortodocşi şi marea majoritate a episcopilor şi preoţilor au opus rezistenţă hirotoniei femeilor. Însă o neînsemnată minoritate de profesori „ortodocşi", infiltraţi în spiritul veacului, a încercat să pornească un „dialog" asupra problemei „femeilor în Biserică", în mare măsură la fel cum anumite feministe anglicane şi episcopaliene au iniţiat, în comunităţile lor, la începutul anilor 70, o chemare feministă pentru hirotonirea femeilor. Aşa numiţi profesori „ortodocşi" ca Elisabeth Behr-Sigel (**Slujirea femeilor în Biserică**, 1993) şi Susan Ashbrook Harvey au făcut o chemare deschisă pentru depăşirea tradiţiilor vechi ale Bisericii în acest domeniu.

Biserica Ortodoxă a fost din punct de vedere istoric apărătoarea iconografiei creştine şi a garantat continuitatea istorică a mărturiei apostolice despre ierarhie în comunităţile purtătoare de Hristos pe pământ. A irosi această moştenire în jocuri „teologice", academice, inspirate de politic, înseamnă a da iconoclasmului modern o victorie falsă. A permite pătrunderea în sanctuarul ortodox a actualei „politici a sexelor" (o iluzie trecătoare în cel mai bun caz, iar în cel mai rău o corectitudine politică impusă tiranic din exterior cu mijloace fasciste) înseamnă a polua şi a desacraliza Altarul, a ofensa pe credincioşi, a diviza Biserica şi a diminua autoritatea morală a Ortodoxiei.

Continuitatea apostolică

Primii protestanţi au admis importanţa succesiunii apostolice şi a continuităţii istorice a preoţiei bărbaţilor. Totuşi, privind comunităţile protestante de azi, ai putea cu greu trage concluzia că succesiunea apostolică ar fi fost una din grijile copleşitoare ale **tuturor** figurilor din istoria Bisericii, chiar a primilor reformatori, când aceştia au încercat cu disperare să raţionalizeze şi să legitimeze propriile lor „tradiţii", cu scopul de a umple vidul creat prin abandonarea Sfintei Tradiţii vechi. Mai mult, mai poate susţine vreun protestant din zilele noastre la vederea dezastrului pe care le reprezintă schisma confesională şi haosul produs de astfel de inovaţii că hirotonia femeilor, că această aşa numită „biserică deschisă" ar fi Biserica întemeiată de Hristos?

Părinţii Bisericii au învăţat că doar prin continuitatea neîntreruptă a mărturiei Bisericii şi prin Scripturile ei putem noi deţine o cunoaştere sigură sau verificată istoric a ceea ce a fost Hristos şi a modului în care trebuie să ne închinăm Lui. Sfântul Irineu scrie: „Noi am învăţat planul mântuirii noastre nu de la altcineva decât de la aceia prin care a venit Evanghelia la noi. Într-adevăr, ei mai întâi au propovăduit Evanghelia şi apoi, prin voia lui Dumnezeu, au aşternut-o în scris, pentru a fi temelie şi pilon al credinţei noastre... Este posibil atunci, ca orice persoană din orice Biserică locală, cu dorinţa de a cunoaşte credinţa, să contempleze tradiţia apostolică făcută cunoscută în întreaga lume... Noi suntem în posibilitatea să enumerăm pe cei ce au fost instituiţi episcopi de către Apostoli, cât şi pe aceia care i-au succedat lor până în zilele noastre: bărbaţi,... cărora le-au fost încredinţate respectivele Biserici. Ei au dorit ca toţi aceştia, cât şi urmaşii lor, cărora le vor înmâna autoritatea, să fie perfecţi, fără repros".

Dacă Iisus este într-adevăr Domnul şi dacă afirmaţia lui Petru: „Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu" (Mt. 16, 16), este corectă, atunci, conform Sfintei Tradiţii, Biserica este legată să slujească lui Hristos după modul în care El a cerut şi după care au învăţat Apostolii, autorii Scripturilor şi Părinţii. „Paharul binecuvântării, pe care-l binecuvântăm, nu este, oare, împărtăşirea cu sângele lui Hristos? Pâinea pe care o frângem nu este, oare, împărtăşirea cu trupul lui Hristos? Ca o pâine, un trup suntem cei mulţi; căci toţi ne împărtăşim dintr-o pâine." **(I Cor. 10, 16—17).**

Scriind înainte chiar de finalizarea canonului Noului Testament, Sfântul Irineu ştia exact ceea ce învăţa Biserica şi pe a cărei autoritate se rezema credinţa.

„Prin urmare, atunci când avem asemenea dovezi, nu este necesar să căutăm pe la alţii adevărul care este uşor de aflat în Biserică. Fiindcă Apostolii au depozitat în mod deschis în Biserică tot ce ţine de credinţă, şi oricine doreşte poate lua oricând din Biserică apa vieţii. Pentru că ea este poarta vieţii, pe când toţi ceilalţi sunt hoţi şi tâlhari... Dacă ar exista o dispută de vreun anumit fel asupra unei probleme, nu am putea face apel la cele mai vechi Biserici în care Apostolii au fost familiari şi să luăm de acolo ceea ce este clar şi sigur cu privire la acea problemă? De fapt ce ar fi fost dacă Apostolii nu ne-ar fi lăsat Scripturile? Nu ar fi fost necesar să urmăm ordinea tradiţiei care a fost înmânată acelora cărora le-au încredinţat Biserica?" (Împotriva ereticilor, pe la anul 180 d. Hr.).

Documentele vechi ale Bisericii şi scrierile primilor Părinţi ne demonstrează că mult înainte de finalizarea canonului Noului Testament, chiar înainte de scrierea unor cărţi din Noul Testament, autoritatea ierarhică apostolică a fost foarte bine stabilită. Aşa stând lucrurile, fiecare îşi poate pune legitima întrebare dacă nu cumva chemările de astăzi pentru schimbare în Biserică (în special cu privire la politica „sexelor" şi la „împuternicire") se sprijină mai mult pe modă decât pe ştiinţa obiectivă, abandonând conceptele tradiţionale despre spiritualitate. Când este vorba de slujirea Aceluia Care a spus: „Cel dintâi va fi cel din urmă", atunci chemările pentru „împuternicire feminină" sună fals.

Traducător Paul Brusanowski, stud. an. III. Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna"

---

* Ca şi articolul anterior şi cel de faţă este tradus din revista „The Christian Activist" (vol. IV, an 1994), autorul lui fiind tocmai redactorul-şef al acestei reviste.

Binecunoscut scriitor şi regizor de film din SUA, fiu al unui mare teolog protestant, Frank Schaeffer colaborează în prezent la mai multe publicaţii, cele mai importante fiind „The Los Angeles Times", „The Boston Globe", „The Washington Post". De asemenea a regizat numeroase filme şi documentare religioase pentru Institutul Rutherford.

Articolul „Biserica Istorică" reprezintă un capitol din ultima sa carte, „Balansând de unul singur", în care prezintă crizele sale de conştiinţă şi întrebările care îl frământau, ale căror rezolvări şi răspunsuri le-a aflat prin convertirea la Ortodoxie.

Vizita Sanctităţii Sale BARTOLOMEU I la Roma

(Urmare din pag. 1)

Sanctităţii Sale a invitat la „reflecţie asupra **cunoaşterii** şi **ştiinţei** în Biserică şi, prin Biserică, în lumea contemporană". „Primul element ce nu trebuie să-l uităm, ca şi creştini şi intelectuali, este caracterul, pentru noi, **relativ** al oricărei cunoaşteri, ştiinţe şi arte. Căci nu suntem într-adevăr o universitas litterarum a lumii, ci, mai ales, **mărturia vie** a lui Dumnezeu în ea". Această relativitate a cunoaşterii ne aşează cu **frică** în faţa lui Dumnezeu, ea fiind împlinită de **taină,** taina lui Dumnezeu şi a persoanei umane. „Aceste două principii epistemologice, al **relativităţii** oricărei cunoaşteri şi al **tainei** naturii umane, dacă omul de ştiinţă şi, în general, intelectualul creştin le asigură lumii contemporane, contribuţia sa va fi considerată ca o consacrare — pentru a nu spune «exorcizare» — a întregului peisaj cultural din jurul nostru, arareori tenebros, ducând adesea la inconfundabile semne nu doar **ateiste**, ci de-a dreptul **antiteiste** şi **demoniace".**

La discursul Patriarhului a răspuns Rectorul Magnific, Umberto Betti, amintind de un alt eveniment, asemănător acestuia: istorica întâlnire a Patriarhului Ecumenic Athenagoras I cu Papa Paul al VI-lea, la Ierusalim, în 5 ianuarie 1964.

În după-amiaza aceleiaşi zile, Sanctitatea Sa Bartolomeu I a întâlnit Curia Romană, în Sala Consistoriului, adresându-i un amplu discurs de îndemn spre a depăşi fiecare slăbiciunile proprii, spre a-L putea întâlni pe Hristos Domnul, modelul şi exemplul nostru. „Taina răutăţii" (2 Tes. 2, 7) se lucrează în lume; de aceea, chemarea noastră e aceea de a lucra împreună, prin schimbul de harisme, în deplină smerenie. Sanctitatea Sa a declarat anul 1995 drept „anul Apocalipsei", cu ocazia împlinirii a 1900 de ani de când „Sfântul Ioan, dumnezeiescul mistic din Patmos, a adăugat ultimei cărţi a Sfintei Scripturi revelaţiile descoperite lui". Toţi suntem chemaţi să ascultăm cuvintele profeţiei (Apoc. 1, 3), pe care „Duhul le adresează Bisericilor" astăzi (Apoc. 2, 11); să înţelegem gravitatea pericolului, întrucât nu suntem nici calzi, nici reci, ci călduţi (Apoc. 3, 15—16); să conştientizăm pedeapsa ce ne aşteaptă, pentru că am părăsit dragostea de la început (Apoc. 2, 4); să pricepem suspinul naturii amenţinţate de steaua Absintos (Apoc. 8, 11); să redescoperim adevărata imagine eshatologică a Ierusalimului ceresc, viziunea lumii noi a lui Dumnezeu.

Din partea Curiei a vorbit Cardinalul Angelo Sodano, Secretar de Stat, îndemnând pe „toţi fiii Bisericii să se simtă uniţi în legătura dragostei lui Hristos". Adresându-se Patriarhului, Cardinalul exprima o chemare istorică la unitatea în Hristos, astfel: „Un ilustru predecesor al Vostru în Scaunul de Constantinopol, Sfântul Ioan Hrisostom, zicea într-o celebră omilie la Evanghelia după Ioan: «Hristos ne-a reunit într-un singur trup. Cine e în Roma se consideră membru al aceluiaşi trup cu cel ce e în India. Ce poate fi în lume asemănător unei astfel de comuniuni? Tuturor Hristos este Capul» (In Joh. hom. LXV, n. 1; PG. 59, 361)."

Joi, 29 iunie, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I a participat la Santa Messa, oficiată de Papa Ioan Paul al II-lea, în Basilica San Pietro. În predica rostită, Patriarhul Ecumenic îşi exprima nădejdea unei viitoare intercomuniuni euharistice, dar sublinia şi condiţiile care ar putea-o face posibilă. „Continuăm să privim, cu frică de Dumnezeu, la harul Potirului comun", zicea Sanctitatea Sa. Să nu uităm însă că avem încă de învăţat că „regina tuturor virtuţilor creştine... e smerenia, însoţită de pocăinţă", ca „cea mai curajoasă, deci convingătoare mărturisire de credinţă". „Ortodoxia fără ortopraxie e un fariseism insuportabil", după cum simpla „reflecţie teologică **asupra** lucrurilor şi credinţei" devine „o sterilă locvacitate academică". Sanctitatea Sa a îndemnat la o autentică smerenie, singura care poate releva măreţia credinţei creştine în faţa lumii şi care poate conduce la o unitate viabilă a credinţei.

A răspuns Papa Ioan Paul al II-lea, care a salutat prezenţa Sanctităţii Sale Bartolomeu I în Roma, în această zi de sărbătoare. A afirmat, ca o necesitate pentru mileniul al treilea, care se apropie, imperativul de „a mărturisi împreună că doar Hristos e mântuirea lumii."

La sfârşitul Sfintei Mise, Patriarhul Bartolomeu I a vorbit din nou, mulţumind Papei Ioan Paul al II-lea pentru primirea făcută, exprimându-şi dorinţa de unitate a tuturor creştinilor în Hristos. „Să lucrăm împreună şi să vestim reconcilierea şi unitatea. Suntem martorii învierii lui Hristos. Aşadar, fraţi şi surori, îndrăzniţi! Dumnezeu iubeşte lumea, iubeşte omul, iubeşte viaţa; să ne iubim şi noi unul pe altul în adevăr şi Dumnezeul dragostei, al păcii şi al unităţii va fi pururi cu noi".

În lungul său discurs, Papa Ioan Paul al II-lea a făcut ample referiri la neînţelegerile dintre ortodocşi şi catolici, subliniind nu atât problema adaosului Filioque, cât cea a primatului Sfântului Petru. A încheiat însă cu observaţia că „anul 2000 de la naşterea lui Hristos reprezintă o mare provocare pentru întreaga umanitate şi în special pentru toţi creştinii", datorită diviziunii. De aceea, a îndemnat la o mărturisire comună: „Nu putem rămâne separaţi! Trebuie să mergem împreună, pentru că aceasta e voia Domnului nostru. Lumea trebuie să recâştige credinţa, la sfârşitul acestui mileniu şi la începutul celui de-al treilea!"

După aceea, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I şi Papa Ioan Paul al II-lea au semnat o declaraţie comună, privind importanţa acestui eveniment, ca un pas înainte spre unitate.

*

Ca o concluzie, nu putem să nu ne oprim cât de puţin asupra unui aspect, ce reprezintă obstacolul prim în realizarea atât de mult doritei unităţi şi care este primatul petrin. Acesta şi nu Filioque stă în centrul neînţelegerilor. Dovadă că la Messa din 29 iunie, Papa Ioan Paul al II-lea a recitat, împreună cu Patriarhul Ecumenic, Simbolul niceo-constantinopolitan, în greceşte şi „după uzul liturgic al Bisericilor bizantine", adică fără „adaos".

De altfel, poziţia apare foarte clar exprimată în ultima enciclică papală, „Ut unum sint", enciclică pregătitoare a acestui eveniment. Iată ce se spune în art. 9' al amintitei enciclice: „Toate Bisericile sunt în comuniune deplină şi vizibilă, întrucât toţi Păstorii sunt în comuniune cu Petru, şi aşa, în unitatea lui Hristos... Asemenea primat se exercită la diferite nivele, ce privesc supravegherea transmiterii Cuvântului, celebrarea sacramentală şi liturgică, misiunea, disciplina şi viaţa creştină... Când circumstanţele o cer, el vorbeşte în numele tuturor Păstorilor în comuniune cu el. El poate — în condiţiile precizate de Conciliul Vatican I — să declare ex cathedra dacă o doctrină aparţine depozitului credinţei. Mărturisind astfel adevărul, el slujeşte unitatea".

Acest principiu apare simptomatic în majoritatea discursurilor ţinute cu ocazia vizitei Patriarhului Ecumenic, reproducând uneori literal textul enciclicei. De exemplu, Cardinalul Angelo Sodano, Secretar de Stat, vorbind în numele membrilor Consistoriului, spune că „toţi sunt animaţi de dorinţa de a presta umilul lor serviciu Păstorului Bisericii Universale... Hristos este Păstorul cel Bun, care a încredinţat episcopilor, succesori ai Apostolilor, şi în mod special Episcopului Romei misiunea de a învăţa toate Naţiunile pământului".

În predica sa, ţinută la sfârşitul Misei din 29 iunie, Papa Ioan Paul al II-lea citează textul din Mt. 16, 18—19: „Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui. Îţi voi da cheile Împărăţiei Cerurilor şi oricâte vei lega pe pământ vor fi legate şi în cer şi oricâte vei dezlega pe pământ vor fi dezlegate şi în cer". Şi continuă: „Sunt cuvinte tulburătoare. Autoritatea pe care Hristos o transmite Apostolilor, cea a cheilor Împărăţiei Cerurilor şi cea de a lega şi dezlega, e dată lor în persoana lui Petru şi în unire cu el. Insondabil mister!"

La rândul său, în predica rostită în aceeaşi zi, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, în cuvinte de o profunzime teologică şi o delicateţe inegalabile, a abordat argumentul **primatului** petrin. „N-am fost găsiţi vrednici de harul aceluiaşi Potir" datorită unei regretabile rupturi între „ortodoxie" şi „ortopraxie". Pentru depăşirea acestui „fariseism insuportabil", e „indispensabilă unitatea indisolubilă între mărturisirea buzelor şi spiritul profund, substanţa credinţei". Versetele cuprinzând mărturisirea lui Petru la Cezareea lui Filip „au fost repetate până la saţietate... în tentativa de a individua sau interpreta **primatul** între Apostoli. Azi, în mod fericit, cu ajutorul lui Dumnezeu, am ajuns la maturitatea **conştiinţei** într-adevăr **apostolice** de a căuta primatul nu **între persoane,** ci mai ales între misiunile de slujire". „Nu e posibil, a continuat Sanctitatea Sa, să credem şi să mărturisim că «unul e Sfânt, unul e Domn: Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl», şi în acelaşi timp să căutăm alte **puteri** şi altă **slavă** în Biserică". „Intenţionez să declar azi, în mod solemn, în faţa întregii lumi creştine, cu sinceritate şi frică de Dumnezeu, convingerea noastră privind autocritica şi neîncetata pocăinţă". Astfel, nu vom mai căuta să ne întrebăm „cine a greşit primul şi cine ultimul, nici cine a greşit mai mult şi cine mai puţin. Aceasta ar fi o fricoasă investigare mondană, pe care până şi filosofii precreştini ai grecilor au considerat-o o preocupare inferioară pentru omul spiritual". Sanctitatea Sa îşi încheia predica cu aceste cuvinte: „Să-mi fie permis să afirm că doar când primatul lui «ethos kenotico» va prevala în mod convingător în Biserica istorică, atunci nu numai că vom restabili cu uşurinţă atât de mult dorita unitate a credinţei, dar vom fi vrednici de împlinirea făgăduinţei lui Dumnezeu, pe care Domnul a făcut-o celor ce-L iubesc, adică «un pământ nou şi un cer nou»".

Doar în acest spirit de smerenie şi dragoste fraternă, ecumenismul poate conduce într-adevăr la unitate şi la îmbogăţire reciprocă, iar nu la dezbinări şi la „simplificări" păgubitoare.

Bibliografie de referinţă: „L'Osservatore Romano", nr. 147/ 26—27 iunie 1995, p. 1; 148/28 iunie 1995, p. 1; 149/29 iunie 1995, p. 1, 4, 6—7; 150/30 iunie 1995, p. 1, 5—8.

SFINȚIREA MĂNĂSTIRII PUTNA

— 3 septembrie 1470 — 3 septembrie 1995 —

— 525 ani —

După ce vreme de 10 ani de la investirea Măriei Sale ca: „Uns al Domnului" (Ps. XIX, 6) și „Om trimis de Dumnezeu" (Ioan I, 6), s-a străduit să pună rânduială bună în moștenirea părinților săi, Ștefan cel Mare și Sfânt (1457—1504) avu prilej să cugete adânc și la planul ce îl avea de la începutul domniei „să caute loc de înălțat o mănăstire".

Pentru alegerea locului, potrivit cu obiceiul vremii, „cum a ajuns primăvara în munți și s-au scurs puhoaiele, chemase pe sfetnicii săi, pe Înalt Prea Sfințitul Teoctist I Mitropolitul Moldovei (1452—1477) pe egumenii mănăstirilor preexistente la sfat și ieșise cu ei în poienile des.ătate ale Țării de Sus. Ajungând în frumoasa vale a Putnei, au poposit pe Dealul Crucii, din fața Chiliei, unde se nevoia cel mai mare pustn c al Moldovei — Daniil Sihastru și se făcu îndătinata ceremonie a tragerii cu arcul.

Potrivit Letopisețelor putnene și Cronicii Moldo-Polone, în poiana indicată de săgeata voievodală și dirijată de Dumnezeu, la 10 iulie 1466 s-a început ridicarea celui mai important așezământ monahal, din porunca lui Ștefan cel Mare și Sfânt, loc să-i fie de reședință pentru veșnicie. Înainte de începerea lucrărilor, s-a săvârșit Sfânta Slujbă de sfințire și așezarea pietrei fundamentale, ceea ce este obligatoriu. Chiar Măria Sa lovise cu ciocanul cea dintâi lespede. Apoi a dat poruncă Vistiernicului Juga (Ioan) să sloboadă cheltuielile zidirii Mânăstirii Putna, pe care o va numi „mânăstirea noastră" în toate hrisoavele domnești.

La temelia Putnei, s-a pus tot ceea ce meșterii timpului au avut mai bun și mai frumos concretizat în piatră și culori. Însăși sufletul românesc, plin de căldură și credință în Dumnezeu și iubire nesecată de glia străbună. Înălțat-au mânăstirea pe pământ românesc, frământat cu sânge și sudoare, presărat cu osemintele sfinte ale martirilor, eroilor și strămoșilor noștri, peste care astăzi pășim cu emoție și cutremurare patriotică și creș inească. De atunci fiecare secol încărcat de istorie, a înădit verigă cu verigă la trăinicia veșniciei noastre, ca o permanentă legătură dintre trecut și prezent, pe care o continuă simțirea românească a tuturor generațiilor de urmași.

Vreme de 36 ani Fericitul întru pomenire Ctitor, cu toate grijile domniei a avut răgaz și pentru mânăstirea sa de la Putna. A vegheat cu grijă de părinte la bunul mers al vieții religioase și a înlesnit la maximum dezvoltarea artelor și culturii bisericești, ca și la celelalte ctitorii voievodale. Înzestrarea ei materială începe chiar din toamna anului 1466 și a continuat până la „strămutarea sa la cele veșnice", acordată cu modestie și mărinimie.

De la început ia ființă o școală cu studii de drept, astronomie, medicină, muzică, pe lângă disciplinile religioase în trei limbi: greacă, slavonă și română, ce a funcționat fără întrerupere până la 1782, în timpul ocupației vremelnice de către austrieci. Avântul cultural, dezvoltă mult și renum'tele ateliere de la Putna: broderie, orfevrărie, sculptură, pictură, tehnica ceramicii și a prelucrării metalelor prețioase. Din documentele vremii, rezultă existența unui spital deservit de călugări pricepuți în a ușura sufer nțele trupești și sufletești, ale celor suferinzi și fără sprijin.

Învăluită în legendă, care nu-i decât un adevăr, păstrat în adâncurile sufletului românesc, Mânăstirea Putna a fost, este și va fi o podoabă a vieții noastre religioase și a evlaviei înaintașilor noș ri, integrată odată cu Ctitorul ei la cimentarea veșniciei noastre, pe firul istoriei naționale.

Vlăstar al mușatinilor, evlaviosul voievod, educat în familie de buna sa mamă „Doamna Oltea" să respecte principiile religioase or odoxe ale pământenilor, va deveni pe tot parcursul domniei sale, confirmat și de urmași: cel Mare, cel Bun, cel Drept, cel Sfânt, Atlet al lui Hristos, Părintele, Protectorul și Soarele Moldovei, întruchipând însușirile de bun creștin și mare român.

Astfel convins fiind că toate se fac cu bună rânduială, prin efort omenesc și Harul lui Dumn zeu, a sprijinit domnia sa pe cinste și omenie, împărțind dreptatea potrivit cu simțămintele celor mulți. Nu trecea la fapte decât după un consult cu dregătorii și sfetnicii săi, care formau Sfatul Țării. Ales de Dumnezeu și întărit de Țară pe „Câmpia Dreptății" s-a făcut una cu vrerile și năzuințele neamului din care a ieșit. Din fire foarte evlavios, B'necredinciosul Voievod al Moldovei, obișnuit ca „după fiecare biruință să aducă prinos de mulțumire lui Dumnezeu", s-a concretizat și de data aceasta; după readucerea în sânul Moldovei a vestitelor bastioane militare Chilia și Cetatea Albă (1465), începe ridicarea Mânăstirii Putna, tot astfel după victoria asupra tătarilor de la Lipinți, aproape de Nistru, din 20 august 1470, va dispune de sfințirea acesteia, închinată Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu.

Pregătirile au ținut 14 zile, până la 3 septembrie 1470, când sub munte la Putna s-a strâns mulțime de moldoveni. Între timp Măria Sa a pus rânduială, după obiceiul pământului în ținutul Soroca și Orhei, apoi și-a curățit cugetul înfierbântat de luptă prin închinarea la Sfinți în Paraclisul din Cetatea de Scaun de la Suceava, unde slujea zilnic Arhimandritul Amfilofie Șendrea și prin mărturisire la duhovnicul său de taină, venerabilul Daniil Sihastru de la Putna, după sfatul căruia zidise necropola de la Putna, în locul arătat de el.

Astfel pregătit su'letește a ținut să stea față, la cea mai mare sărbătoare bisericească din toată vremea stăpânirii sale, la Sfânta Slujbă de târnosire, cu toată curtea sa. Moldova întreagă era prezentă. Popor nenumărat, cum se poate vedea și astăzi la sfințiri de biserici: oaste, dregători, cler și credincioși. Măria Sa a aprins cu mâna lui candela tradițională, pe care a așezat-o în firida centrală a al'arului, rostind aceste cuvinte: „Aici vreau să mă odihnesc pe veci"... „la Putna, voi avea mai multă pace decât la Suceava".

Așadar a'ci la Putna, acum 525 ani în urmă se încununa o muncă care durase 4 ani la ridicarea frumoasei mânăstiri. Se cheltuise pricepere și mulți bani domnești. Biserica îmbrăcată cu frescă predominând în culoarea albastru-azuriu, „pre denlăuntru și pre denafară și acoperită cu plumbu", cum scrie cronicarul, arăta ca o bijuter'e de mare preț, în poiana pașnică împrejmuită de crestele munților bogat împăduriți.

(Continuare în pag. a 7-a)

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact
Mânăstirea Putna

Cinstirea Sfintei Cruci...

(Urmare din pag. 1)

în țesătura lor să faci chipuri de heruvimi alese cu iscusință" (Ieș. 26, 1).

Închinarea la „idoli" într-un sens alegoric, este înrobirea noastră față de pornirile josnice ale trupului, așa cum o menționează Sf. Ap. Pavel în epistolele sale „Drept aceea omorâți mădularele voastre — ale omului pământesc — desfrânarea, necurăția, patima, pofta cea rea și lăcomia, care sunt închinare la idoli" (Co'os. 5, 5), neînțelegând prin aceasta o atentare la integrita'ea ființei umane, ci repunerea pe făgașul viețuirii sale autentice. „Aceasta să o știți bine, că nici desfrânat, sau necurat, sau lacom (care sunt închinători la idoli) nu au moșten're în împărăția lui Dumnezeu" (Efes. 3, 5). Nicăieri în epistolele pauline, sau în oricare altă carte din Sf. Scriptură nu se vorbește despre închinarea și însemnarea cu semnul s intei cruci că ar fi închinare la idoli, dimpo rivă cei ce se leapădă de cruce, se leapădă de însuși Cel care a purtat crucea și a sfințit-o prin sângele său „Căci mulți despre care v-am vorb't adeseori, iar acum vă spun și plângând, se poartă ca dușmani ai crucii lui Hristos. Sfârșitul lor este pieirea" (Filip. 3, 18—19).

Cinstirea sfintei cruci decurge din însuși actul adorării pe care omul îl datorează lui Dumnezeu „cinstirea care se dă chipului crucii trece la prototip, și cel ce se închină crucii, se închină ființei celei închipuite de ea" (Sf. Vasile cel Mare).

Bioetica: O „nouă" reflecție teologică?

(Urmare din pag. 1)

suficient; e nevoie de o „știință a supraviețuirii" și Potter o identifică cu bioetica.

Autorul face o critică privind viziunea biologică mecanicist-reducționistă a biochimiei și a biolog.ei moleculare, în favoarea unei viziuni „holistice", ce interpretează viața într-o perspectivă organicistă, de sorginte naturalistă, ce respinge or.ce concepție creaționistă. Altfel spus, pentru „părintele" ei, bioetica se delimitează strict între granițele eticii laice, ce se distinge de deontologie doar prin s era mai largă de acțiune și afirmarea unei cuprinder uni.are, totale a raportului dintre știința biologică și etică.

E demn de subliniat totuși că nucleul conceptual ce stă la baza bioe ic·i este tocmai necesitatea din partea științelor biologice de a-și pune întrebări de natură etică. Se exprimă dorința depășirii tendinței pragmatice a lumii moderne, care aplică cunoașterea științi.ică fără o mediere rațională asupra întregului și, cu atât mai puțin, una morală.

Observații și opoziții au venit uneori și din partea teologilor, pr.vind statutul bioeticii[2]. Cazurile au fost însă izolate și adesea revizuite.

Faptul însă extrem de important este acela că bioetica se afirmă ca încercarea reușită de a apropia domenii considerate de multă vreme incompatibile: știința și religia. Bioetica afirmă complementaritatea lor, dincolo de orice discordanță, adesea aparentă.

În ce privește prezența științei în sfera biologicului, morala creștină era un imperativ, menit să împiedice abuzurile de orice fel la adresa vieții, mai ales că acestea ar putea avea urmări imprevizibile. Omul a intrat în vistier'ile vieții; de aceea, numai o conștiință trează, îndreptată spre transcendent, e în stare să coordoneze activitatea de cercetare. „Medicina are nevoie de Bi erică... mai ales pentru prezența ca semn ce recheamă Altă prezentă"[3].

De fapt, bioetica ar fi unul din pr'mii pași care se fac pentru restabilirea unității ființiale a ființei umane, sfâșiate de o concepție exclusiv raționalistă, instaurată de la Renaștere încoace. Este o încercare de restructurare epistemologică și, în același timp, o re-evaluare axiologică a omului însuși. Ruptura omului de Creatorul său, cu izolarea lui Dumnezeu într-o zonă extramundană, ignorându-I orice intervenție providențială în lume, a însemnat începutul unei cr ze ce-și arăta semnele încă în epoca naturaliștilor. Omul era separat de Dumnezeu și lăsat în voia rațiunii sale, în virtutea unui principiu zis al libertății. Această libertate n-a întârziat să-și manifeste certe tendințe totalitare, prin eliberarea unor energii iraționale ce zăceau în străfundurile întunecate de păcat ale umanității. Această concepție pozitivistă, care, în virtutea libertății proclamate, se revolta împotriva Adevărului absolut și transcendent, devenea trâmbița unei împărății a adevărur lor infinite, afirmate și „descoperite" de științe, adevăruri care nu mai priveau omul, în unitatea sa ființială, dar care aveau repercusiuni ne'aste asupra lui. Pericolul îl semnala deja Blaise Pascal, care vedea în asta pierderea centrului de greutate și care se înspăimânta de desmărginirea ce se deschidea în fața omului, ca lipsă a unei viziuni orientate spre valoarea supremă din om.

În spatele unui statut pe care știința și l-a câștigat în ultimele secole, omul lupta împotriva omului. Lipsind capacitatea de discrnământ, în lipsa unei aut ntice ierarhii de valori, omul utiliza știința și tehnica, dar, în paralel, știința și tehnica utilizau omul. Aici, bioetica intervine s abilind valab'l'tatea ecuației doar în primul sens.

Iată de ce e lipsită de fundament părerea unora care văd un agiornamento în atitudinea Bisericii de a răspunde acestor mari probleme ale omenirii ce se simte amenințată de știința pe care ea însăși a creat-o. Biserica a răspuns totdeauna marilor probleme existențiale. Numai că se pare că abia acum omul redescoperă Biserica și că doar ea poate arăta calea spre a merge împotriva sfârșitului ultim[4].

Roma

2 — K. Rahner afirmă cu ironie: „Sfânta Scriptură nu rezolvă chestiunea problematicii d'feritelor tehnici ale procreației asistate", appud Luigi Lorenzetti — „Teologia și bioetica laică", Ed. Istituto Trentino di Cultura, Bologna, 1994, p. 11;

3. S. Hauerwas (teolog protestant) — „Mântuirea și sănătatea: pentru ce medic na are nevoie de Bise.ică", în rev. „Teologia și Bioetica", Bologna, 1989, p. 350, appud L. Lorenzetti, op. c't., p. 14;

4. Fr. Compagnoni — „Validitatea și ac ualitatea conce tului de natură umană în chestiunea ingineriei genetice", în „Teologia și bioet ca laică", îngrijită de L. Lorenzetti, Bolo.na, 1994, p. 49.

Manualele școlare confesionale din secolul trecut despre originea, continuitatea și unitatea poporului român

Azi, din păcate — la fel ca și în trecut — cititorii dau peste cărți care vor să ne otrăvească inimile și bunele relații cu semenii noștri (interni și externi) de alte etnii, prin ideile lor menite a nu servi la armonioasă înțelegere europeană. Dar, atât altădată, cât mai cu seamă în prezent, intelectual i români au ripostat și ripostează — nu în temeiul urii amenințărilor, răfuielii etc., ci în cel al cumpătării și onestității în laboriosul proces de argumentare a poziției pe care o apără.

Dacă oamenii de știință (istorici, ligviști ș. a.) își expun ideile și tezele lor în studii și lucrări de specialitate apoi în domeniul școlar (al influențării elevilor prin intermediul procesului de învățământ) întregul fond de informații este cuprins între coperțile manualelor didactice. Așa, de pildă explicații corecte și oneste, în legătură cu ideea originii, continuității și unității poporului român se află în aceste documente ale conținutului învățământului (respectiv în manualele de istorie).

Observăm că lupta pe acest front (care a fost exacerbată în ultima vreme de noile apariții de cărți neprietenești — ba ch'ar dușmănoase — la Budapesta, la Moscova precum și în alte părți) are pentru noi românii rădăcini adânci de apărare a ființei naționale, acțiune întreprinsă în cadrul lecțiilor din manualele școlare din trecut — desigur și în cele din prezent.

O asemenea chestiune dovedește poziția clară de apărare (pe toate căile) a demnității noastre legată de neclintita glie strămoșească.

Instituțiile școlare românești din Transilvania (confesionale în totalitatea lor până în 1918) — în speță școlile poporane (primare), liceele teoretice, școlile normale (preparandiile) au dus o muncă neobosită pentru a sădi în inimile elevilor, prin lecții (și activități în afară de clasă și școală) ideile tonice ale originii latine a poporului român și a l'mbii sale, ale continuității noastre neîntrerupte pe aceste meleaguri și a unității românilor ce trăiesc pe ambele laturi ale arcului carpatic. Aceste idei au „penetrat" și în manualele școlare confesionale — ortodoxe și greco-catol'ce (mai ales în cele de Limba și literatura română, de Istorie și de Geografie). În articolul de față ne propunem să ne ocupăm numai de manualele de istorie, întrucât urmărirea acestei probleme și în celelalte ar necesita un spațiu grafic mai întins.

S. Moldovan a tipărit la Brașov, în 1887, un manual intitulat „Istoria Ungariei în legătură cu istoria universală", destinat școlilor poporane. În el, autorul îi considera pe români ca fi nd urmașii dacilor și ai romanilor. La sosirea maghiarilor în Transilvania, scria S. Moldovan „noii veniți au găsit aici princ patele române cu locuitorii lor de atunci — adică românii, locuitori care sunt și acum. Românii au constituit o prezență activă în Transilvania în toate timpurile" — era concluzia f nală a cărții.

V. Goldiș — marele luptător al Unirii de la Alba Iulia — a scos de sub tipar în 1893, tot la Brașov, o carte școlară destinată claselor liceale din Transilvania: „Istoria universală" (volumul al II-lea. Evul Mediu). D n conținutul manualului, elevii au reținut, pe baza unor explicații mai ample, că și noi românii suntem un popor de origine romană și astfel avem o continuitate milenară pe aceste locuri" pe care existăm (dăinuim și în prezent, iar limba română este de origine latină formată înaintea migrațiunii popoarelor vecine. Asemenea idei stenice, explicate în limitele științei vremii, au tonifiat inimile tinerilor români jigniți de tezele înjositoare pe care le cuprindeau manualele școlare maghiare și lucrările de specialitate publicate în limba maghiară și germană despre aceste probleme.

Explicând formarea poporului român era arătat că „după retragerea statului roman din Dacia lui Traian (anul 271—272), poporul roman rămas acolo s-a răspândit dinaintea năvălirilor barbare prin văile adăpostite ale munților și ducând o viață ascunsă, s-a diferențiat tot mai mult de poporul roman din imperiu, formând cu timpul un popor deosebit: poporul românesc" (p. 130).

Lămurind răspândirea elementului românesc și în dreapta Dunării, autorul scrie: „între aceleași împrejurări au rămas în orient și alte frânturi ale poporului roman. Atari fărâme de popor roman, adică români aflăm și până astăzi în Macedonia, în S rbia, în Istria, în Elveția ba chiar și în Asia Mică" (p. 130). „În învălmășeala popoarelor organizate nota V. Goldiș, românii aceștia, tocmai pentru că erau atât de risipiți... timp foarte îndelungat, în istorie nu se face amintire despre dânșii. Adăpostiți prin munți, ei își schimbară felul de viață de până atunci, deveniră mai ales păstori, deși ei nu părăsiseră cu totul nici lucrarea pământului, nici deprinderile războinice. Și, în continuare era motivat felul specific de organizare al poporului nostru". E foarte natural ca românii, risipiți astfel prin văile adăpostite, mai ales ale Carpaților, acolo, unde terenul locuit de ei oferea o unitate oarecum geografică, ei mânați chiar de necesitățile vieții formau o comunitate administrativă și de apărare. În astfel de comunitate a oamenilor egali, bărbați mai destoinici, mai viteji purtau cârma și conduceau pe semenii lor. Atare bărbați erau vozii și voie ozii. În chipul acesta se formează între români mai multe principate mici în micile țărișoare.

Această organizare naturală a românilor ne-o dovedește chiar înțelesul cuvântului românesc „țară", care pe limba poporului însemnează un ținut unitar geograficește, dar însemnează și noțiunea de „stat". Fiecare ținut mai unitar forma la români câte un ștatuleț, o țară" (p. 131).

În subcapitolul „Popoare și limbi romanice", V. Godiș trata etnogeneza acestora. Explicațiile sale, depășite azi de studii istorice și ligvis'ice, au avut darul de a îmbărbăta pe tinerii români întrucât ei aflau, în acest fel, că sunt un popor romanic și că vorb m o limbă romanică, la fel ca italienii, spaniolii și portughezii; în fine, că noi, românii ne-am format din poporul roman, la fel ca celelalte neamuri romanice. Dar „poporul român — scria V. Goldiș — fiind între crăpături'e munților mai scutit a și rămas — cu excepțiunea italienilor — mai aproape at de originea sa romană decât celelalte popoare romanice. Se mai află apoi și în văile Alpilor o seamă de oameni cari vorbesc o limbă romanică numită latina... Acestea sunt popoarele și limbile romanice" (p. 72).

V. Goldiș tratează aceleași idei într-un alt manual — „Istoria patriei în legătură cu evenimentele epoca·e din istoria universală", (Brașov, 1896), destinat claselor m'ci ale școlii poporale. Autorul, ca toți gânditorii din epoca sa, împărtășesc ideea — perimată astăzi — a originii pur romane, respectiv latine a românilor. În ciuda acestei teze exagerate, V. Goldiș are totuși un merit: a intuit anumite legături ale poporului nostru cu dacii. „Dacii erau un popor viteaz și războinic, dispretuitor de primejdii și cu moravuri bune. „Manualul povestea, apoi despre unul dintre conducătorii strămoșilor noștri, menționând că „s-a r dicat între daci un rege viteaz și înțelept ce-i zicea Decebal". Peste acești daci pașnici au venit romanii.

„Urmașii acestor romani din Dacia suntem noi români care locuim tot pe aceleași locuri unde locuiau romanii lui Traian". (p. 17), și dacii lui Decebal — adăugăm no , azi!

Continuându-și explicațiile el nota: „În împărăția romană răsăriteană au pierit romanii, afară de cei din Dacia, din care a ieșit poporul român. În Peninsula balcanică numai ici-colea au rămas puțini romani ai căror urmași sunt românii macedoneni și românii istrieni".

Prin tot ce s-a întreprins în cadrul manualelor de istorie universală ale școlilor confesionale din Transilvania, Banat, Maramureș și Crișana s-a urmărit să se facă din elementele de istorie surse de educare a dragostei elevilor pen'ru strămoșii lor dacoromani, din care, apoi a fost zămisl't poporul român pe aceste locuri înainte de lungul act al migrați nii popoarelor. În fine, manualele școlare din secolul trecut au relevat continuitatea poporului român, vechimea de peste un mileniu și unitatea spirituală a acestuia, fapte ce se impun de la sine ca argumente pentru a demonstra dreptul istoric al poporului nostru asupra pământului pe care trăește. la'ă de ce avea dreptate istoricul I. Lupaș când afirma că școala a reușit să pună în mâna poporului cheia necesară pentru a deschide, la timpul oportun, temnița robiei seculare și a ieșirii în larg. E icienta ideilor acesto manuale, în planul educației naționale, a fost probată în lupta tenace a generației care, în 1918, la Alba Iulia a înfăptuit Unirea cu Țara.

Conf. dr. Petre Pușcașu
Universitatea din Oradea

Suferință și jertfă pe altarul Bisericii și al neamului

Am în față, lista cu preoții și că'ugării persecutați în perioada 1945—1989, în eparhia Oradiei. Lista cuprinde 33 de preoți și ieromonahi, condamnați pentru diferite acuzații cu substrat politic. Codurile comunis'e erau anume confecționate pentru „dușmanii de clasă". De multe ori, un om complet nevinovat, era condamnat pe mărturia falsă a unui cunoscut invidios.

Am extras din această listă, acuzele și anii de condamnare. Acuzele erau: găzduire, favorizare, agitație și uneltire, cea mai gravă. Găzduirea se condamna între 2—5 ani, închisoare corecțională; favorizarea, între 5—8 ani, închisoare corecțională; agitația, între 9—15 ani, temniță grea și uneltirea, între 15—25 ani, muncă silnică. Articolele erau foarte elastice, agitația, foarte ușor se transforma în uneltire.

Am găsit în listă 25 de preoți, condamnați între 2—5 ani, pentru găzduire; 5 între 5—8 ani, pentru favorizare, ambele categorii cu închisoare corecțională; 3 pentru agitație, prima între 9—15 ani, temniță grea și 5 preoți pentru uneltire, între 15—25 ani muncă silnică.

Pentru ce toate acestea? Pentru că s-au opus unui regim care întorcea țara și sufletele pe dos. Într-un regim comunist și ateu, situația unui preot era foarte dificilă și critică. Prin firea lucrurilor, preotul era considerat un dușman al regim'lui, un desident în devenire. Preotul avea o fișă la securitate care era completată prin informatori. Stalin avea pentru toată societa ea aceeași măsură: unde erau 3, unul era informator, nu se știa care este c ci adevăratul informator tăcea și acționa. Cu atât mai vârtos activitatea preotului în parohie era supravegheat îndeaproape.

Comunismul este un dușman declarat al lui Dumnezeu, care rebuie scos din B serică și suflete și înlocuit cu „colectivitatea oarbă" sau cu „partidul" pe care l-au zeificat în U.R.S.S., unde au dispărut mii de preoți și călugări, iar bisericile au fost transformate în magazine și depozite.

Și la noi, experiența pușcăriilor și coloniilor mortii gemeau de condamnați politici.

În această situație politică în țara noastră, poziția preotului era foarte dificilă și riscantă. Unui preot, care ținea la misiunea și demnitatea lui, îi era foarte greu să facă față lucrur'lor. În parohie, preotul trebuia să stea de vorbă cu toată lumea, chiar și cu membrii de partid și cu cei bănuiți ca dușmani ai regimului, cu disidenții mascați în diferite feluri. Aici, preotului îi trebuie multă perspicacitate și prudență sau înțelepciune, cum zice poporul.

De multe ori, preotul era provocat prin cuvinte sau acțiuni și trebuia să dea un răspuns. Așa era cu întrunirile de tot felul, politice și culturale și până la blestemata de „colectivizare", unde preotul era chemat să ia o poz ție. Aici era deslegarea nodului gordian. Unii se „acomodau" colaborând un cuvânt riscant și dubios, alții se dădeau la fund, făcând pe neutrii, ceea ce era foarte greu. Alții, mai puțini, făceau opoziție, nu se încadrau în ordinea comunistă și aici începea pove'ea rezistenței, intervenea securitatea și îl încadra la agitație, cu 4—5 ani de închisoare, trimițându-l chiar la muncă silnică. Pe alții îi mai lăsa liberi să-și facă „simpatizanți" și apoi îi „ridica" cu toată „organizația", încadrându-i la uneltire — contrarevoluționară — contra securității statului, și condamnându-i la ani grei de muncă silnică.

Era o întreagă dialectică juridică a partidului, cu termenii — uneltire și contra-revoluție. Adică, nu se putea unelti împotriva unui „imperiu" fondat de „geniul lui Lenin iar la contrarevoluție, comunismul monopolizează toată istoria și revoluția și opozanții sunt stigmatizați — contrarevoluționari.

Să-l prezentăm pe primul contrarevoluționar, de pe lista eparhiei noastre, episcopul Nicolae Popoviciu și cel dintâi pe lista întregi țări. mi relata cineva, că pe când trecea de la Reședință spre Biserica cu Lună, s-a oprit la o vitrină, unde era expus un tablou-caricatură, cu revoluția din 1848, în-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. Ioan Bărdaș
— fost deținut politic —

Pr. Prof. Dr. Petru Rezuş, ARON PUMNUL, Iaşi, 1994, 143 p.

Eruditul teolog, Pr. Prof. Petru Rezuş, care ne-a dat monografiile despre Mihai Eminescu şi Ion Creangă, ne dă şi monografia marelui patriot al generaţiei de la 1848, Aron Pumnul, tipărită cu binecuvântarea I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, în Editura Mitropoliei din Iaşi.

Justificarea prezentării monografiei critic-documentară a vieţii şi a operei marelui patriot Aron Pumnul este motivată de la început de faptul că „numele lui este definitiv legat de al lui Mihai Eminescu şi cei mai mulţi biografi îl reduc numai la atât. A fost profesorul geniului nostru naţional, îndrumătorul său în anii şcolari, puţini petrecuţi în Cernăuţi, dar rodnici, „fiul său adoptiv", cel care l-a numit îngrijitor al „Bibliotecii gimnaziştilor". Aceste amănunte cunoscute de toţi biografii lui Mihai Eminescu, din păcate se reduc numai la ele. Ori, viaţa scurtă a lui Aron Pumnul, de numai 48 de ani, şi bogata sa activitate patriotică şi culturală pusă în slujba neamului românesc de pretutindeni, merită să fie cunoscută mai din aproape.

Aron Pumnul, spune biograful său, a trăit şi a murit pentru înălţarea poporului. Dragostea sa, dăruită lui Mihai Eminescu, este dăruită, prin el, întregului popor român. El rămâne ca un stâlp luminos până-n zilele noastre, fiind unul dintre marii bărbaţi ai anului pentru totdeauna neuitat, 1848 (p. 6.).

Autorul îşi structurează monografia sa în zece capitole: 1. Originea şi studiile; 2. La Blaj; 3. Tribunul; 4. Exilul; 5. La Cernăuţi; 6. Profesor de limba şi literatura română; 7. Ciunismul; 8. Lepturariul; 9. Copilul de suflet; 10. Lăcrămioarele învăţăceilor gimnazişti.

Urmează o **Încheiere** (p. 112—114), **o Cronologie,** (p. 115—121) şi lucrarea este dotată la sfârşit cu o bogată şi impresionantă **bibliografie** alfabetică de 20 de pagini (p. 122—142), ceea ce dovedeşte o cercetare exhaustivă.

Aron Pumnul s-a născut din părinţi ţărani iobagi, la 27 noiembrie 1818 în comuna Cuciulata, judeţul Braşov. Crescut în lipsuri, a avut de la început o sănătate şubredă. La 14 ani, în 1832, a fost înscris la şcoala primară din Odorhei. Prenumele său variază la început în Aron, Arun, pentru a se fixa la Arune, iar numele din Pumnelul va deveni Pumnul, şi va semna **Arune Pumnul,** dar biografii îl vor denumi **Aron Pumnul.** În 1836 trece la Blaj şi se înscrie la gimnaziu, dovedind alese aptitudini intelectuale. Urmează aici Cursul I de filozofie ţinut de Simion Bărnuţiu. În 1840 terminase clasele gimnaziale (1836—1840), iar în 1841 absolvise şi Cursul I de filozofie de la Blaj. În continuare se înscrie la Cursurile de filozofie de la Liceul piarist din Cluj, pe care-l termină după doi ani (1841—1843). In 1843 primeşte o bursă la Colegiul „Sfânta Barbara" din Viena, pentru a urma filozofia şi teologia. Aici cursurile erau predate în limbile germană şi latină, în care Aron Pumnul va excela.

La Viena, Aron Pumnul militează activ şi întemeiază societatea „Românimea cea tânără", căreia îi alcătuieşte programul şi proiectul de statut. Societatea cuprindea pe toţi studenţii români ai Colegiului „Sfânta Barbara" şi avea să premeargă viitoarea societate „România Jună". La Viena, Aron Pumnul studiază patru ani (1843—1846), când va împlini vârsta de 28 de ani, petrecuţi în studii la Odorhei, Blaj, Cluj şi Viena.

In toamna anului 1846 Aron Pumnul se întoarce în ţară şi se opreşte la Blaj, unde va fi angajat profesor, însufleţind elevii în spiritul patriotic. Episcopul Ioan Lemeni este împotriva patriotismului manifestat în şcoală. Il înlătură pe profesorul Simeon Bărnuţiu şi trimite denunţuri guvernului, în special guvernatorului Josef Teleki, cu privire la tulburările de la Blaj, pentru care îl face răspunzător pe profesorul tânăr Aron Pumnul, „şeful tinerilor revoluţionari".

La Blaj, Aron Pumnul este apreciat de Timotei Cipariu, care-l cooptează în acţiunea sa publicistică, colaborând la revista **Organul luminării** şi apoi la **Învăţătorul poporului.**

În 15 martie 1848 izbucneşte la Pesta revoluţia, care va cuprinde în flăcări toată Transilvania. Ioan Lemeni era împotriva revendicărilor româneşti, din cauza căruia Simeon Bărnuţiu se retrage de la catedră în 1845. Pe baricade, ridicând steagul revoluţiei, se ridică Avram Iancu, „conducătorul hotărât al moţilor şi al canceliştilor din Târgu-Mureş". Aron Pumnul se întâlneşte cu Avram Iancu şi cu Alexandru Papiu Ilarian şi plănuiesc marile adunări de la Blaj. Chemarea înflăcărată a românilor la Adunarea naţională de la Blaj este alcătuită de Aron Pumnul. Lajos Kossuth, conducătorul revoluţiei maghiare, milita pentru o Transilvanie anexată Ungariei, fără drepturi pentru români. Ioan Lemeni, în aceste împrejurări, îl denunţă pe Aron Pumnul guvernatorului Josef Teleki, ca fiind „şef al tinerilor revoluţionari". Înţeles cu Avram Iancu, Aron Pumnul şi cu alţi tineri intelectuali, a convocat la Blaj o adunare a românilor din Transilvania, pentru revendicarea drepturilor naţionale şi sociale. La 18/30 aprilie 1848, 4 000 de ţărani, sub conducerea lui Avram Iancu, Simeon Bărnuţiu, Ioan Buteanu, s-au adunat la Blaj. Conducătorul iubit al acestor tineri intelectuali a fost Aron Pumnul. Simeon Bărnuţiu, în cuvântarea sa, ovaţionat de adunare, a cerut desfiinţarea iobăgiei şi împărţirea pământului grofilor. Aron Pumnul câştigând experienţă, pregăteşte o a doua Adunare Naţională din 3/15 mai 1848, de la Blaj. El a fost sufletul întreprinzător al tinerilor trimişi pretutindeni pentru a informa şi a aduna poporul. Aron Pumnul a avut sarcina ca tribun al studenţilor şi al intelectualilor tineri români, care „şi-a îndeplinit-o în chip exemplar". Ioan Lemeni se afla în fruntea loialiştilor cu autorităţile maghiare, în timp ce Andrei Şaguna se oferă să meargă la Viena cu doleanţele românilor. Ioan Lemeni se îndreaptă către dieta din Cluj, care hotărâse unirea Transilvaniei cu Ungaria.

In Adunarea din 3/15 mai 1848, Aron Pumnul este ales „cancelist", membru în Comitetul permanent românesc sau Comitetul Naţional Român, cu sediul la Sibiu. Urmărit de autorităţile maghiare, pe capul său se pusese preţ, ca odinioară pe capetele lui Horea, Cloşca şi Crişan, Aron Pumnul părăseşte Blajul şi trece pe la „Vama Cucului" în Ţara Românească.

În Ţara Românească revoluţia izbucnise în ziua de 9/21 iunie 1848 la Islaz, judeţul Romanaţi. Aron Pumnul şi-a oferit serviciile sale Guvernului provizoriu, alcătuit din Ioan Heliade Rădulescu, Ştefan Golescu, Christian Tell, Nicolae Pleşoianu şi Gheorghe Magheru, având-u-l în frunte pe renumitul Popa Şapcă. Împreună cu ceilalţi tribuni transilvăneni care trecuseră în Ţara Românească, au fost înrolaţi în corpul comisarilor de propagandă, care activau în judeţe în scopul atragerii maselor la lupta revoluţionară. Aron Pumnul a fost numit în Râmnicu Sărat în calitatea de comisar cu propaganda revoluţionară. La scurt timp însă se îmbolnăveşte de holeră, după care avea să fie apoi arestat şi trimis cu escortă la Iaşi. Din închisoare îl scapă santinela ce-l păzea, un bun român, şi a unge la Cernăuţi, unde ia legătura cu studentul Iraclie Porumbul (Porumbescu), care-i va descrie în **Amintirile** sale viaţa lui Aron Pumnul la Cernăuţi.

Iraclie Porumbescu îl va primi „cu entuziasm" în „chilia" sa de la seminar. El era în penultimul an de studenţie, „având un oarecare prestigiu între ceilalţi alumni seminariali". Îl recomandă printr-o scrisoare lui Alecu Hurmuzachi să-l primească. Bucurându-se de ospitalitatea familiei Hurmuzachi, Aron Pumnul va locui aici câtva timp şi după numirea lui ca profesor de limba şi literatura română la liceul din Cernăuţi. A devenit în curând redactor al ziarului „Bucovina". Secretariatul îl deţinea studentul teolog din anul III, prietenul său, Iraclie Porumbescu, iar redactor responsabil era Alecu Hurmuzachi. Secretariatul era în „chilia" lui Iraclie Porumbescu de la Seminarul diocezan, la uşa căreia a bătut Aron Pumnul.

Colaborarea lui Aron Pumnul la ziarul **Bucovina,** care se răspândeşte şi în Moldova, având colaborarea şi a lui Vasile Alecsandri, G. Sion şi Mihail Kogălniceanu, este foarte rodnică.

După 1848, autorităţile imperiale aprobă înfiinţarea unei catedre de limba şi literatura română, în urma memoriului înaintat de bucovineni, având-l în frunte pe Eudoxiu Hurmuzachi.

La 22 aprilie 1860, Curtea din Viena hotăra din nou unirea Bucovinei cu Galiţia. În urma protestelor românilor, cercurile imperiale au fost determinate ca, la 28 februarie 1861, să proclame autonomia Bucovinei. Fraţii Hurmuzachi, Aron Pumnul şi I. G. Sbiera hotărăsc să întemeieze **Reuniunea română de leptură din Cernăuţi.** În curând, Reuniunea îşi extinde activitatea şi devine **Societate culturală şi literară.** Sufletul Societăţii era Aron Pumnul, caracterizat de N. Iorga „marele dascăl de simţire şi credinţă românească al bucovinenilor". Tot acum, la Ober-Gymnassium de opt clase, românii cer o catedră de limba şi literatura română, care li se acordă la 18 noiembrie 1848. În urma intervenţiilor Hurmuzăcheştilor, Aron Pumnul ocupă catedra, având studiile cerute necesare. Între anii 1852—1863 sunt înregistraţi în matricolele liceului şi elevi din Moldova şi Basarabia, între care şi „frăţânii Eminovici".

Ca profesor, Aron Pumnul „a fărmăcat inimile auzitorilor săi şi le-a lipit de sine cu legături nedisolubile". A funcţionat ca profesor suplinitor din februarie 1849 până în anul 1852, când a fost definitivat. Cunoscându-i situaţia materială grea, Simion Bărnuţiu îl cheamă la Iaşi, unde i se acordă o catedră la Universitate, cu un salar de 380 de galbeni pe an, dar Aron Pumnul nu-şi părăseşte catedra sa de la liceu, motivând într-o scrisoare adresată lui Paul Bănuţiu că „n-am primit şi nu primesc deşi aici am o leală foarte mică, fiindcă trebuinţa cere să rămân încă cu tinerimea română bucovineană, ca să o deştept din amorţeala şi letargia în care se află cu undată" (p. 45). Aron Pumnul devenise „un profesor iubit, chiar adorat de discipolii săi. Limba română şi literatura erau predate cu o deosebită competenţă, atrăgându-i nu numai pe elevii români".

Profesorul Aron Pumnul, ca toţi ceilalţi etimologişti, fonetişti şi filologi ardeleni, îşi începuse opera sa de modelare a limbii, după principiile sale proprii, dar nu se vor putea impune. A intervenit Titu Maiorescu şi a limpezit lucrurile la timp, precizând că limba românească nu este la discreţia profesorilor, „ci ea-şi are dezvoltarea organică, legată de graiul poporului". Adept al fonetismului, Aron Pumnul este un fidel urmaş al celorlalţi ardeleni: Timotei Cipariu, George Barit̨iu, A. Treboniu Laurian şi alţii, a avut şi el dorinţa de a se pronunţa în problemele de limbă încercând să dea o nouă înfăţişare limbii române şi să-i fixeze principii străine şi aberante, împotriva dezvoltării sale, să elimine cuvinte streine şi să creeze altele noi, folosind mai ales sufxul **-ciune,** curentul lui lingvistic fiindu-i numit de adversarii săi, de aici, **ciunism.** Dar Aron Pumnul are şi meritul de a fi creat un sistem nou ortografic care, îndepărându-se de sistemul etimologic practicat până atunci de ardeleni, a pus bazele sistemului fonetic, care a rămas definitiv în scrisul românesc până astăzi (p. 60).

Catedra de limba şi literatura română avea profesor, dar nu avea manuale şcolare. Munca aceasta istovitoare îi revine lui Aron Pumnul, de a alcătui lecţii pentru cele opt clase în caiete folosite şi de suplinitorii săi, când va cădea bolnav. Sunt numitele **Lepturare,** alcătuite diferenţiat, pe clase, urcând progresiv de la cele inferioare la cele superioare. **Lepturariul** şi-a îndeplinit misiunea sa culturală şi patriotică nu numai în cadrele strict „scolastice" ale liceului, ci şi în cele ale societarilor „lepturişti" cernăuţeni (p. 78).

În anul 1858, în septembrie, vine la Cernăuţi, adus de tatăl său, copilul în vârstă de opt ani Mihai Eminovici, la National Hauptschule, fiind găzduit de Aron Pumnul, care avea în gazdă şi alţi copii. Din 1852 urmează cursurile la Cernăuţi fraţii lui Mihai Eminescu: Şerban, Nicolae şi Gheorghe şi Ilie din 1855, fiind toţi găzduiţi de Aron Pumnul. Unicul copil al lui Aron şi al Catincăi Pumnul, Ioan, moare în 1856, de cumpănind grav sănătatea şubredă a tatălui său. In Conscripţia (Condica) parohiei ortodoxe de care ţinea profesorul Aron Pumnul se înregistrează la rubrica sa: „Copil de suflet Mihail 1858". Parohia ortodoxă de care ţinea Aron Pumnul şi soţia sa Catinca este a „biserici filiale" Sfântul Nicolae, al cărui paroh era Leon Popescu, membru al **Reuniunii române de leptură din Cernăuţi,** întemeiată în 1862, prieten al familiei Pumnul. Astfel, Mihai Eminescu devine copil de casă al familiei Pumnul, cimentându-se o legătură filială, care va dura pentru totdeauna.

Aron Pumnul se stinge din viaţă la 12/24 ianuarie 1866, în vârstă de 48 de ani, având la căpătâiul său pe soţia sa Catinca şi pe Mihai, copilul de suflet, care-l plâng. Ceremonia funebră s-a desfăşurat la Catedrala oraşului, unde a fost depus corpul neînsufleţit al lui Aron Pumnul, afluenţa publicului fiind mare. Cuvântarea de despărţire a fost rostită de Alexandru Hurmuzachi, care a căutat să exprime durerea tuturor: „Fraţilor! Fraţilor întristaţi! Şi steaua zilei, care prin lumina sa au înseninat sufletele oamenilor şi prin căldura razelor sale au dat roade pământului, şi acea stea, după ce şi-au împlinit cursul, se pleacă şi trece de orizont...". **Foaia Societăţei pentru literatura şi cultura română în Bucovina** a apărut într-un „număr special îndoliat", dedicat marelui dispărut. Aron Pumnul a fost înmormântat în cimitirul vechi din interiorul oraşului Cernăuţi, lângă biserica Sfântul Nicolae, de preotul Leon Popescu. In anul 1886 osemintele au fost mutate în cimitirul nou. I-a fost ridicat un monument de bronz în 1887, deasupra criptei. Pe două table de marmură neagră sunt săpate inscripţiile: „Marelui bărbat al naţiunei, Aron Pumnul. Profesor c.r. de limba şi literatura română la Gimnasiul superior din Cernăuţi (născut) 27 noemvre 1818. † (mort) 12/24 ianuarie 1866. Recunoştinţă eternă. Soţietatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina în numele conaţionalilor 1886".

La moartea lui Aron Pumnul a apărut în plachetа „Lăcrămioarele învăţăceilor gimnasiaşti din Cernăuţi la mormântul prea iubitului lor profesoriu Arune Pumnul răpăusat într-a 12/24 Ianuariu 1866", Cernăuţi, poezia de debut a lui M. Eminoviciu privatist: **„La moartea lui Aron Pumnul",** în cinci strofe, care începe: **„Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină..."**

Mihai Eminovici a colaborat de fapt cu două **Lăcrămioare** la alcătuirea broşurii omagiale, prima fiind nesemnată, dar tot lui aparţinând, cum s-a stabilit în ultimul timp.

Dintre învăţăceii profesorului Aron Pumnul, spune biograful său atent şi scrupulos, s-a înălţat deasupra tuturor steaua stralucitoare a lui Mihai Eminescu. Strălucirea ei s-a răsfrânt şi asupra dascălului şi părintelui său spiritual. Aron Pumnul se bucură, postum, de lumina pe care o revărsase în inimile învăţăceilor săi. Ca un adevărat discipol al maestrului, Mihai Eminescu a dus mai departe ideile pozitive ale fonetismului lui Aron Pumnul, care „rămâne mare, un adevărat „luminist", într-o epocă în care stăpânea absolutismul habsburgic şi gravele ameninţări şovine ale fanaticilor" (p. 113).

Pr. I. Ionescu

Despre câteva repere lămuritoare asupra practicii şi tradiţiei cântării de sorginte bizantină în Transilvania

Profund cunoscător al tradiţiilor bisericii române, al importanţei cuvântului rostit şi tipărit, a cântării susţinute de preoţi şi psalţi, de credincioşi în general mitropolitul Andrei Şaguna (n. 1 I 1809 —m. 28 VI 1873) s-a dovedit un neîntrecut editor de carte bisericească, un prelat laborios în dispoziţii şi acte necesare perspectivei bunului mers al arhidiecezei sale desprinsă, după cum se ştie, de Mitropolia sârbească, cu sediul la Karlowitz. Făcându-se ecoul acestor timpuri neprielnice afirmării fiinţei noastre naţionale **Gazeta Transilvaniei** din Braşov observa în acest timp: „În vremurile mai vârtos, când episcopii din Sibiu era unul după altul de naţie sârbi, bărbaţii doritori a intra în cinul preoţiei, osteneau şi prin Bucureşti pentru învăţătură a slujbei bisericeşti" (**Gazeta Transilvaniei,** Braşov, nr. 6, 4 februarie 1840).

În lipsa unor manuscrise muzicale edificatoare asupra modului cum se cânta în ultima jumătate a secolului XIX comentariul nostru axat pe marginea unor însemnări, dispoziţii administrative, diverse acte de arhivă semnate de Andrei Şaguna devine indispensabil. Desigur, se cunosc şi unele referinţe de specialitate premergătoare activităţii lui Andrei Şaguna şi consemnate în **Istoria musicei la români** de Mihail Gr. Poslușnicu (**Op. cit.,** Bucureşti, 1928, p. 109—115).

Dar despre ce alte aspecte, inedite mai ales, putem vorbi noi în acest moment? În primul rând despre hotărârea din 20 octombrie 1846 prin care Andrei Şaguna cerea preoţilor transilvăneni ca împreună „Cu învăţătorii şi cântăreţii să trăiască în dragoste şi buna pricepere împreunându-şi puterile cu dânşii spre a învăţa tinerimea în cetire şi cântare bisericească" (Lupaş, I. **Mitropolitul Andrei Şaguna.** Monografie istorică, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1911, p. 41) pentru ca după un deceniu, la 10 august 1854, să dispună obligativitatea cântărilor bisericeşti „în toate cele şase clase de învăţământ primar" (Poslușnicu, Mihail Gr. **Istoria musicei la români,** Bucureşti, Editura „Cartea Românească", 1928, p. 113).

Desigur, în lipsa unor documente sonore sau notaţii muzicale cu astfel de conţinut un răspuns ferm poate rămâne, totuşi, destul de ipotetic. Şi totuşi! Coroborând sublinierile de până acum cu acele date de factură bibliografică putem detalia următoarele: în anul 1849, cu prilejul întâlnirii sale cu obştea românească de la Sf. Nicolae din Şchei-Braşov Andrei Şaguna a hotărât ca să fie înlocuiţi din posturile lor călugării cântăreţi Varlaam şi Dometian (Dometian) „cu a căror cântare eu n-am fost mulţumit..." (Stinghe, Dr. Sterie. **Documente privitoare la trecutul românilor din Şchei — 1846—1868** —, vol. IV, Braşov, Tipografia Ciurcu şi Comp., 1903, p. 90). Înlocuirea fiind făcută ne vom întâlni de la această dată, în actele Comitetului parohial, cu numele cântăreţilor Mihai Popescu pentru strana dreaptă şi Constantin Trandafirescu pentru strana stângă „amândoi din Bucureşti, psalţi cu glas şi cu meşteşug bun" (Stinghe, Dr. Sterie. **Op. cit.,** p. 95).

Ne-am pus, firesc, întrebarea: de ce nu va fi fost mulţumit episcopul cu modul de a fi cântat călugării cântăreţi veniţi de la mânăstirea Sinaia la biserica voievodală din Şchei? Cred că măcar o nuanţă a problemei se poate dezlega citându-l pe Anton Pann cu scrisoarea din 26 martie 1851 adresată braşovenilor în legătură cu elevul său George Ucenescu care, aşa după cum se ştie, fusese pregătit, iniţial, de ieromonahul Varlaam Barancescu (Nicolescu, Vasile D. **Manuscrisul Ucenescu. Canturi,** Bucureşti, Editura Muzicală, 1979, p. 104, nota 19). Tonul dojenitor, critic, specific profesorului bucureştean Anton Pann nu lipseşte din compunerea rândurilor respective şi pe care le încheie astfel: „numai binevoiţi a-l îndatora [pe G. Ucenescu] ca să mi se supuie" **(Acte, documente şi scrisoi din Şcheii Braşovului.** Text ales şi stabilit, note de Vasile Oltean. Prefaţă de Alexandru Duţu, Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p. 225).

Se poate deduce, astfel, că Andrei Şaguna va fi apreciat la cântăreţii bisericilor din Ardeal, în primul rând, claritatea expunerii textului liturgic, intonaţia susţinută din punct de vedere ritmic şi melodic şi nu în ultimul rând particularizarea glasurilor (ehurilor) împământenite în practica şi tradiţia stranei bisericii noastre ortodoxe. De altfel, prin hotărârea episcopală din 23 martie 1850 se va concretiza punctul de vedere formulat de A. Şaguna: „Ear pentru ca tot poporul să se covârşească în rugăciuni, rânduiesc ca, la Sfânta Liturghie, în loc de Priceasnă, să se cetească prin Dascălul sau prin Cantorul cu glas înalt şi curat şi spre auzul şi înţelegerea tuturor aceste rugăciuni, cari totdeodată să se poftorească, până ce Preotul cu Sfântă Cuminecătură va fi gata..." (Tulbure, Gh. **Mitropolitul Şaguna.** Opera literară. Scrisori pastorale. Circulări şcolare. Diverse, Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1938, p. 243—247). Desigur, trebuie adăugat acestor sublinieri şi faptul că viitorul mitropolit îşi va fi axat observaţiile sale pe cunoştinţe teoretice şi practice acumulate ca seminarist, la Vârşeţ, apoi ca profesor de teologie la Karlowitz şi, nu în ultimul rând, pe baza elementelor de veche tradiţie cultivate în cântarea psaltică românească.

Dar pentru o cât mai clară elucidare a problemei acesteia mai este nevoie de o paranteză şi anume că, „asemănările ce se constată între muzica sârbească şi cea a românilor din Transilvania şi Banat — va aprecia bizantinologul Gheorghe Ciobanu — nu se explică prin influenţă, ci prin păstrarea muzicii postmedievale — cu unele modificări inerente circulaţiei orale — aşa cum se găsea aceasta în prima jumătate a secolului al XVIII-lea" (Ciobanu, Gheorghe. **Muzica bisericească la români,** în **Biserica Ortodoxă Română,** Bucureşti, nr. 1—2, 1972, p. 162—195). De unde vin totuşi acele câteva deosebiri? Metoda comparativă aplicată de bizantinologul Gheorghe Ciobanu asupra repertoriului liturgic existent în majoritatea provinciilor româneşti, ne spune că, unirea cu Roma din 1701, desfiinţarea mânăstirilor din Transilvania anilor 1761—1782 şi punerea românilor ortodocşi „sub influenţa Bisericii sârbeşti" (Gheorghe Ciobanu. **Op. cit.,** p. 347) şi nu în ultimul rând, credem noi, reforma chrisantică de la 1814 vor fi condus în mod inevitabil la zdruncinarea unităţii cântărilor bizantine remarcate până astăzi în diferitele eparhii ortodoxe de aici.

Deşi nu dorim să dezvoltăm conţinutul ultimelor sublinieri este totuşi important să mai arătăm că şi lipsa cărţilor de toate felurile — [**inclusiv cele de psaltichie** — sub. n.] — a fost „un defect care nu se poate dezvinovăţi" — nota Dr. Pavel Vasici, consilierul arhidiecezei din Sibiu **(Mitropolitul Andrei baron de Şaguna. Scrisoare comemorativă la serbarea centenarului naşterii lui,** Sibiu, Editura Consistoriului Mitropolitan, 1909, p. 161). Iată, deci, o altă situaţie care a condus nemijlocit la pătrunderea multor elemente străine spiritului muzicii de strană pentru acest ţinut şi de ce nu, după cum susţinea un muzicolog al secolului trecut, şi lipsa cunoaşterii semnelor psaltichiei... a făcut ca acea ta să difere de la o eparhie la alta (Apud Poslușnicu, Mihail Gr. **Istoria musicei la romani,** Bucureşti, Editura „Cartea Românească", 1928, p. 115). Este de necrezut din acest ultim punct de vedere cum nici măcar în inventarul din 1861 al bibliotecii lui Moise Fulea, directorul şcoalelor naţionale neunite, profesor de cântare bisericească la Sibiu timp de 35 de ani (1814—1849) şi custodele oficial pentru Ardeal al cărţilor ieromonahu ui Macarie tipărite la Viena în 1823 să nu se fi identificat nici măcar un exemplar din cele trei titluri prea bine cunoscute: **Teoreticonul, Anastasimatarul** şi **Irmologhionul** (Stoicescu — Apostolache, Zoe Grama, Ana. **Consideraţii asupra catalogului bibliotecii lui Moise Fulea din prima jumătate a secolului al XIX-lea, în Revista Muzeelor,** Bucureşti, nr. 2, 1989, p. 88—90).

Martor al îndelungatei activităţi pastorale şi organizatorice depusă de Mitropolitul Andrei Şaguna, preotul G. Pletosu consemna în ajunul Crăciunului din anul 1872, deci cu un an înainte ca Andrei Şaguna să fi fost condus la locul de veci, în mausoleul din Răşinari, următoarele: „În biserica din cetate... Şaguna şedea în scaunul arhieresc şi oricum cântam acum unul, acum altul, nu-i convenea. Atunci se dă din scaunul său, vine în strană şi începe a cânta stihirile praznicului. Cântă una, cântă două... Şaguna ne-a dat o pildă vie de executare a cântărilor bisericeşti în spiritul bisericei ortodoxe, de o cântare recitativă şi totuşi nu grăbită, de o cântare pedant acurată în ceea ce priveşte melodia, prozodia, accentul şi interpretaţiunea, pentru ca să nu se conturbe înţelesul" (Pletosu, G. **Şaguna şi cântarea bisericească,** în **Revista Teologică,** Sibiu, 1909, p. 409—414). Şi încă o consemnare din partea aceluiaşi martor ocular: „Şaguna intră în biserică pe «Unule născut» şi observând cum alergăm cântarea... face un semn diaconului să tacă... şi apoi se adresează celor două strane: «Dar asta e cântare, zice; Aşa cântaţi voi sub strașina rezidenţei mele? Apoi oare cum veţi face slujbele şi veţi cânta cântările când veţi fi de capul vostru prin parohii»? (Pletosu, G. **Art. cit.,** p. 409—414). Sunt aceste observaţii puncte de reper ale valorizării **cântării psaltice tradiţionale** din epoca Mitropolitului Andrei Şaguna faţă de care Petru Gherman va mai adăuga: „nimic nu putea convinge pe popor de a-şi da copiii la şcoală — în aceste vremuri — decât tocmai cântarea bisericească" (Gherman, Petru. **Muzica bisericească din Ardeal,** Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1940, p. 7).

Iată, deci, câteva din îndemnurile şi izbânzile mitropolitului Andrei Şaguna pentru conservarea şi înflorirea muzicii de sorginte bizantină în spaţiul carpatic strămoşesc, până la apariţia colecţiei de **Cântări bisericeşti** (1890) datorată lui Dimitrie Cunţan (1837—1910).

Constantin Catrina — Braşov

Suferinţă şi jertfă pe altarul Bisericii şi al neamului

(Urmare din pag. a 5-a)

făţişându-l pe Andrei Şaguna cu o pungă în mână. Episcopul s-a enervat şi i-a spus însoţitorului:

— De când pigmeii fac istorie, falsificând-o!

La predică, în Biserica cu Lună, timp de o oră, a vorbit despre „pigmeii" care falsifică istoria Neamului. Spuneau oamenii, că se uitau dacă nu se deschid uşile, să intre securitatea şi să-i ia pe toţi. Şi încă vreo două-trei cuvântări ca aceasta, i-au adus sentinţa — domiciliu obligatoriu la mânăstirea Cheia şi apoi, sfârşitul, în satul lui, Bierlan.

Tot în legătură cu persoana episcopului N. Popoviciu, păr. Teodor Savu a făcut 5 ani de Aiud, pentru că a intermediat între vârfurile diasporei din România şi episcopul N. Popoviciu.

Menţionăm şi cazul păr. Ioan Negruţiu, duhovnicul mân. Timişeni, cu cei 17 ani de Aiud, pentru Ţara lui. Apoi pe păr. Teodor Codilă, străvit de o stâncă la Baia Sprie. Nu-i uităm pe nepoţii de moţi, preoţii: Vasile Giurgiu şi Traian Bogdan, trecuţi la cele veşnice. Pe păr. Ioan Bărdaş, cu 3 ani de codru şi temniţă grea. Mai trecem pe acelaş răboj pe preoţii: Ghe. Coman şi Ioan Porumb, cu amintirile lor negre de la canal, pe preoţii: Ioan Şandra şi Gheorghe Giurău, care îşi duc amintirile în tăcere. — Şi pe toţi cei din Ţara Bihariei, Sătmarului şi Sălajului, care îşi duc bătrâneţele sau s-au stins la vetrele lor. Cinste şi vie recunoştinţă celor 7 ieromonahi care au înfruntat tirania comunistă.

Celor în viaţă le spunem: zile multe şi fericite iar celor trecuţi la cele veşnice: în veci să fie pomenirea lor!

Episcopia Caransebeşului la ceas aniversar

Veacul al XIX-lea a fost profund marcat de evenimente politico-sociale, naţionale şi religioase care conturează istoria europeană de mai târziu. Amintim aci doar, războaiele napoleoniene cu ambiţiile şi frământările lor, revoluţia burghezo-democratică de la 1848 cu programul său avansat de idei, formarea şi unificarea statelor naţionale, apariţia alianţelor politico-militare.

Viaţa bisericească cunoaşte în această vreme scăderile dar şi creşterile ei. După desfiinţarea Mitropoliei ortodoxe a Transilvaniei la 1701, Curtea habsburgică orientează Biserica noastră spre o conducere ierarhică sârbească, mai întâi prin aşezarea la Sibiu a unor mitropoliţi de neam sârb, iar după 1786 prin ataşarea ierarhiei ardelene la Mitropolia de Carlovi̧.

Revenirea la o ierarhie naţională va constitui obiectul principal al revendicărilor românilor timp de un secol şi jumătate. Dorinţa aceasta s-a manifestat permanent şi la toate nivelele, plecând de la preoţi şi credincioşi la ierarhi şi oameni politici ai vremii. Drumul până la realizarea deziderateului propus este lung, întâmpinând multe greutăţi; aici încercăm doar a jalona principalele momente ale acestuia.

La 15 martie 1848 mai mulţi deputaţi români se întrunesc la Budapesta unde redactează o declaraţie pe care o adresează guvernului ungar. Ei cer pe lângă multe altele despărţirea ierarhică de sârbi, al căror mitropolit de Carlovi̧ „nu-l mai recunosc de cap bisericesc".

Aceeaşi idee este anunţată în adunările românilor din primăvara anului 1848 de la Blaj şi Lugoj. În special la Lugoj, tribunul bănăţean Eftimie Murgu declară independenţa bisericească prin dreptul românilor de a-şi alege singuri căpetenia ierarhică.

În vara anului 1849 ierarhul Andrei Şaguna alături de Ioan Popasu, Ioan şi Andrei Mocioni, Petru Cermena şi dr. Ioan Dobran înaintează o petiţie ministrului de culte din Viena cerând ca în locul răposatului episcop sârb Ştefan Popovici să fie numit ca administrator un român — Patriciu Popescu. Tot acum ei cer convocarea unui congres pentru alegerea unui mitropolit român al Ardealului. Cererea aceasta este reînnoită în toamna anului 1849 când Ioan Popasu conduce o delegaţie la Viena în acest sens.

Episcopul Andrei Şaguna — un ierarh al momentului şi apoi al istoriei — se implică tot mai mult în lupta pentru reînvierea mitropoliei Ardealului, ajutat de bănăţenii Andrei Mocioni, Vincenţiu Babeş, Emanuil Gojdu, Gheorghe Ioanovici. El publică în 1849 la Viena broşura „Pro memoria" — o pledoarie pentru drepturile bisericeşti ale românilor din Austria, pe care o reeditează mai amplu în 1850 şi broşura „Memorial...", 1851, pe aceeaşi temă.

La 12 martie 1850 Şaguna a deschis la Sibiu lucrările primului Sinod al eparhiei sale care a adresat un memoriu Curţii din Viena prin care cerea restaurarea vechii Mitropolii a Transilvaniei. S-a lovit însă de rezistenţa în special a ministrului cultelor Leo Thun din Viena, a ierarhiei sârbeşti în frunte cu patriarhul (din 1848) Iosif Raiacici şi chiar a Bisericii româneşti unite din Transilvania.

Anul 1860 deschide zorii unei ere constituţionale, după o perioadă de absolutism. În contextul acestui climat sunt numiţi trei senatori imperiali: Andrei Şaguna — Ardeal, Andrei Mocioni — Banat şi Nicolae Petrino — Bucovina. Acţiunea pentru restaurarea mitropoliei demarează într-un mod energic. Între 24—26 octombrie 1860 Andrei Şaguna a convocat la Sibiu al doilea Sinod al eparhiei sale care a întocmit noi memorii cu exprimarea aceloraşi doleanţe.

După moartea patriarhului sârb Iosif Raiacici în 1861, lucrurile încep să se limpezească. Românii bănăţeni conduşi de Andrei Mocioni şi Vincenţiu Babeş au decis să nu ia parte la alegerile pentru ierarh de la Carlovi̧, fapt aprobat de Şaguna, delegaţia îndreptându-se din nou spre Viena.

În iunie 1863 Viena răspunde, prin a cere unele date ale despărţirii de sârbi, ceea ce Şaguna realizează printr-un proiect de organizare al eparhiei, dezbătut într-un nou sinod, şi ţinut la Sibiu în 1864.

În toamna anului 1864 Sinodul episcopilor sârbi şi Congresul naţional bisericesc sârb întrunit la Carlovi̧ sub conducerea noului patriarh Samuil Maşirevici, şi-a dat asentimentul la despărţirea ierarhică a Bisericii româneşti de cea sârbească, iar la 24 decembrie 1864 printr-un autograf imperial se încuviinţa reînfiinţarea vechii Mitropolii ortodoxe române a Transilvaniei şi numirea lui Andrei Şaguna ca arhiepiscop şi mitropolit. Noua Mitropolie avea ca eparhii sufragane Aradul şi Caransebeşul.

În fruntea episcopiei Caransebeşului a fost ales vrednicul protopop braşovean Ioan Popasu, recomandat la 6 martie 1865, confirmat la 6 iulie 1865, dată care marchează şi reînfiinţarea Episcopiei Ortodoxe Române a Caransebeşului.

Odată reînfiinţată Episcopia Caransebeşului prin ierarhii săi luminaţi se implică activ în pastoraţia şi culturalizarea credincioşilor, în aspiraţiile politico-naţionale ale românilor, cum ar fi Marea Unire de la 1918 ş. a.

La 5 februarie 1949 episcopia îşi încetează activitatea datorită împrejurărilor vremii, fiind însă reactivată în iulie 1991 prin numirea în fruntea sa a vrednicului ierarh EMILIAN Birdaş.

După un trecut istoric zbuciumat, Eparhia Caransebeşului se reaşează pe făgaşul de muncă cu care a fost întotdeauna confruntată.

Pr. prof. Pavel Marcu

EXPOZIŢIA
Restaurarea iconostasului Bisericii Episcopale Curtea de Argeş

„... Astăzi, mai mult ca oricând, totul îl împinge pe om spre uitare. Este necesar să-i oferim mereu ocazii prin care să-şi reamintească originile sacre ale destinului său în lume."

Cu aceste cuvinte îşi întâmpină vizitatorii colectivul de restauratori al Laboratorului Zonal de conservare-restaurare din Muzeul Civilizaţiei Populare Tradiţionale „Astra" Sibiu, care au organizat în sălile Casei Hermes din Piaţa Mică nr. 11 expoziţia intitulată „Restaurarea iconostasului Bisericii Episcopale Curtea de Argeş — sec. XVII".

Deschisă cu ocazia finalizării complexelor lucrări de restaurare a iconostasului mai sus amintit, expoziţia constituie un eveniment deosebit pentru restaurarea românească şi pentru publicul invitat să recepţioneze un veritabil act de cultură ce constă în renaşterea unui monument de o inestimabilă valoare a patrimoniului cultural naţional.

Iconostasul cu care Şerban Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti, a împodobit biserica mânăstirii Curtea de Argeş, ctitorie a lui Neagoe Basarab, cu ocazia renovării acesteia din 1682, este o lucrare de excepţie, o adevărată bijuterie din lemn sculptat aurit şi pictat.

După mai bine de două secole, în 1811, iconostasul a fost mutat în biserica din Valea Danului, ridicată la 3 km depărtare de mânăstire, unde a fost adaptat dimensiunilor, mai mici ale bisericuţei prin tăierea şi deci pierderea scenelor marginale.

În 1989, în urma solicitării Episcopiei Argeşului, zeci de piese desparate ce alcătuiau la acea dată iconostasul, intrau în atelierele Laboratorului de restaurare spre a fi supuse restaurării. Ele se aflau într-o avansată stare de degradare, apropiată de colaps. Suportul din lemn fragilizat până la consistenţa de pulbere, fragmentele care lipseau, desprinderile şi pierderile de preparaţie aurită şi pelicula de culoare, depunerile groase de murdărie sunt doar câteva din multiplele şi gravele degradări datorate procesului natural de îmbătrânire a materialelor componente, condiţiilor inadecvate de prezervare, şi erorilor umane.

Valoarea şi complexitatea problemelor de restaurare au impus ca absolut necesare serioase investigaţii şi experimentări desfăşurate pe parcursul a câtorva ani, în urma cărora s-a pus la punct o metodologie proprie, originală, în ton cu principiile restaurării moderne.

Expoziţia are, atât un caracter demonstrativ întrucât, alături de piese deja restaurate sunt expuse şi câteva elemente aflate în diverse faze de restaurare, cât şi un caracter aniversar, anul acesta împlinindu-se 20 de ani de la legiferarea restaurării în România.

Începând din anul 1993 specialiştii în restaurare şi conservare de la M.C.P.T. „ASTRA" Sibiu s-au implicat profesional, fizic şi spiritual în dificila muncă de salvare a acestei valoroase lucrări.

Efortul şi migala acestei munci aparţine colectivului condus de d-nul Olaru Ion Valeriu — şef laborator şi compus din: Coman-Sipeanu Olimpia — restaurator pictură, Tolomei Iov — referend chimist, Coman-Sipeanu Marius, Cosma Ion, Olteanu Mircea, Rusu Emanoil, Urs Marius — restauratori lemn, Urzică Ion, Zamfirescu Florin, Ciolan Gabriel, Maţa Coman, Vidrean Aurel — restauratori monumente, Pau Daniela — conservator şi Brândan Maria — restaurator ceramică. La această complexă lucrare şi-au adus o preţioasă contribuţie d-na Deac Natalia — chimist la Laboratorul Zonal de conservare-restaurare al Muzeului Brukenthal, d-na Fleşeru Anca — muzeograf la Galeria de Artă a Muzeului Brukenthal şi d-nul Blazsani Gabriel — fotograf la M.C.P.T. — „Astra".

Expoziţia este deschisă zilnic între orele 10—18, cu excepţia zilei de luni, iar publicul va putea viziona filmul „Restaurarea iconostasului Curtea de Argeş" realizat de d-nul Budrală Dumitru şi d-na Bealcovschi Simona în cadrul Studioului de film „Astra".

Olimpia Coman-Sipeanu
Ion Valeriu Olaru
M.C.P.T. „Astra" Sibiu

Mare bucurie duhovnicească în Ţara Făgăraşului

Acum mai bine de două veacuri, în anul 1761, cădeau pradă furiei sălbatice a duşmanilor credinţei strămoşeşti şi ai neamului românesc, una după alta cele patruzeci de mânăstiri ortodoxe româneşti din Ţara Făgăraşului. Tunurile generalului austriac Adolf Bukow dărâmau zidurile de piatră iar focul nemilos înghiţea cu flăcările sale pustiitoare sfintele locaşuri care formau o salbă sfântă sub poalele şi în poienele de sub măreţii munţi ai Făgăraşului. Între aceste sfinte mânăstiri, la loc de mare cinste era şi cea din Berivoii Mari despre care istoricul St. Meteş spune că la 1748 avea în frunte pe starețul Gherasie cu un sobor de 14 vieţuitori între care un călugăr de 100 de ani şi un altul de 120. Părintele Ioanichie Bălan vorbeşte de o obşte de 25 de vieţuitori. Nu departe, la nici un km, peste râul Berivoi era o altă mânăstire în hotarul satului Berivoii-Mici. Ambele mânăstiri au fost distruse în acel nefast an, dar n-au putut fi şterse din amintirea şi evlavia credincioşilor din cele două Berivoaie şi din satele din jur, care păstrau toponimia ţinutului din dreapta şi stânga râului sub denumirea „La Mânăstiri" şi când treceau pe acolo se închinau cu evlavie.

Apa râului săpa în mal şi apărea din când în când câte o cruce de piatră din vechiul cimitir al mânăstirii. Azi se păstrează vreo patru în poiana unde de patru ani s-a început lucrare de reînfiinţare şi renaştere a celor două aşezăminte călugăreşti, la iniţiativa şi cu tot sprijinul preoţilor şi a credincioşilor din Ţara Făgăraşului.

În numai doi ani s-au putut edifica două bisericuţe: una pentru mânăstirea de la Berivoii Mari şi alta pentru schitul de la Berivoii Mici, precum şi chilii cu trapeză şi toate dependinţele necesare iar obştea a crescut la opt vieţuitori. Toţi foştii proprietari ai pământului din jurul celor două sfinte aşezăminte au donat terenul pentru mânăstire şi schit şi au contribuit cu donaţii în bani, materiale şi muncă pentru refacerea lor.

Astfel că la Sfântul Ilie din acest an, de la Domnul 1995, iar de la distrugerea lor 234, prin venirea în mijlocul unei mari mulţimi de credincioşi a Înaltului nostru ierarh Mitropolitul Antonie înconjurat de un sobor de 28 de preoţi şi patru diaconi, s-a sfinţit după toată rânduiala biserica paraclis şi cele două corpuri de chilii de la Berivoii Mari aşezând hrisovul îndătinat şi sfintele moaşte în prestol. Apoi, după târnosirea bisericii îmbrăcate într-o frumoasă pictură, Î.P.S. Sa a slujit sfânta Liturghie la altarul deschis din poiană rostind un bogat cuvânt de învăţătură, hirotonind cu această ocazie un diacon — pentru parohia Dăişoara protopopiatul Rupea — şi un preot pentru mânăstirea Berivoi care, încă din primul tuns în monahism poartă numele hramului mânăstirii Sf. Apostol Andrei. Cu acest prilej Î. P. S. Mitropolit Antonie a încredinţat noului hirotonit ca ieromonah şi răspunderea de stareţ cu sarcina de-a se strădui să mărească şi să formeze o obşte cel puţin ca cea a părintelui stareţ Gherasie, considerat de bătrânii din satele de sub munte ca sfânt.

Într-o atmosferă de mare bucurie a urmat apoi o agapă creştinească unde s-au continuat cu frumoase şi duhovniceşti sfaturi din partea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, care a sfinţit aici la poalele munţilor prima mânăstire reînviată din salba celor distruse de habsburgii catolici, care acum mai bine de două veacuri în locul călugărilor ce uneau pe fiii aceluiaşi neam de la nord şi sud de Carpaţi au adus cătane împărăteşti ca să-i dezbine. Dar oricât a fost de mare furia şi oricât de mari au fost oştenelile duşmanilor neamului şi ai bisericii străbune, ei n-au reuşit. Iată că după reînviata ctitorie voievodală şi mitropolitană de la Sâmbăta de Sus reapar una după alta mânăstirile de la Berivoii-Mari, Berivoii-Mici, Dejani, Bucium, Cârţişoara, Turnu Roşu, Făget-Boholţ, Bunești, Săsăuş-Marpod, etc., ca să amintim numai cele din Ţara Făgăraşului.

Pr. Aurel Rădulet

Femei evlavioase din Sfintele Evanghelii

În opera de zidire a împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ, Domnul Hristos şi-a ales ca şi colaboratori pe cei doisprezece apostoli. Dându-şi seama că „secerişul este mult, dar lucrătorii sunt puţini, pe lângă aceşti bărbaţi, a mai rânduit şaptezeci de ucenici (Luca 10, 1—2). Colaboratorii i-au mai fost Sf. Fecioară Maria şi aşa zişii fraţi ai Domnului. Sf. evang. Luca (8, 1—3) ne spune că Iisus călătorea din oraş în oraş şi din sat în sat, binevestind împărăţia lui Dumnezeu. Cu el erau de asemenea oarecare femei care au fost tămăduite de duhuri rele şi de boli: Maria Magdalena, din care ieşiseră şapte demoni, Ioana, femeia lui Huza, îngrijitorul lui Irod, Susana, Salomeea şi multe altele care îl ajutau din averile lor.

Spre a pune în evidenţă personalitatea femeilor evlavioase din sfintele Evanghelii, este necesar a stărui asupra evenimentelor care reliefează calitatea sufletului lor nobil şi devotat cauzei sfinte a lui Hristos.

În Betania, aproape de Ierusalim, a avut Iisus o familie prietenă, inimi devotate, a lui Lazăr şi ale surorilor lui, Marta şi Maria. În casa lor a poposit adesea, spre a se odihni după osteneală şi după dureroasele prevederi ale unor evenimente ce aveau să vină. La una dintre ocazii, intrând Iisus în casa lor, Maria, femeie evlavioasă, s-a aşezat la picioarele lui şi cu nesaţ asculta cuvintele lui. Marta, care s-a silit să pregătească mai întâi cele necesare pentru ospătarea lui Iisus şi a celor ce erau împreună cu El, şi-a exprimat nemulţumirea, că sora ei a lăsat-o singură să slujească. Nu ne îndoim de faptul că şi Marta ar fi dorit să asculte cuvintele divinului Învăţător, dar aceasta după servirea oaspeţilor. Iisus i-a apreciat străduinţa Martei şi i-a adresat cuvintele memorabile: „Marto, Marto, te sileşti şi spre multe te grijeşti, dar un lucru trebuieşte. Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la dânsa" (Luca 10, 41—42). Într-o justă ierarhizare a valorilor materiale şi a celor duhovniceşti, a apreciat Iisus după cuviinţă preocupările şi pentru trebuinţele trupeşti şi pentru cele sufleteşti. Şi atunci pare că ar fi spus iarăşi: „Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea lui şi toate celelalte vi se vor adăuga vouă" (Matei 6, 33).

Cu şase zile înainte de Paşti, fiind Iisus în Betania, a stat la masă în casa apostolului Simon Leprosul (Zelotul). Era aici Lazăr, pe care Domnul Hristos l-a înviat din morţi, precum şi surorile lui. Şi la acest ospăţ Marta slujea. Maria, plină de un adânc devotament, era aceea care, cu alt prilej, în casa fariseului Simon, a uns cu mir pe Domnul, iar cu părul capului său i-a şters picioarele lui (Ioan 11, 2). A plâns atunci, vărsând lacrimi de pocăinţă şi a fost apoi eliberată în pace de către Domnul (Luca 7, 36—50).[1] De această dată, Maria a adus cu sine un vas de alabastru, plin cu mir de nard. Apropiindu-se de Domnul, a rupt gâtul vasului şi a turnat mirul pe capul lui Iisus, iar casa s-a umplut de mirosul plăcut al mirului. Cei de faţă au aprobat manifestarea sentimentelor de adâncă veneraţiune şi devotament ale Mariei faţă de Domnul Hristos. Numai Iuda Iscarioteanul aprecia că s-ar fi făcut risipă şi că ar fi fost mai de folos ca mirul să se fi vândut şi banii să se fi dat săracilor. Văzând că i se face supărare Mariei, a grăit Iisus: „Pe săraci puteţi urea îi aveţi cu voi, dar pe Mine nu mă aveţi pururea. Turnând mirul acesta peste trupul Meu, a făcut-o întru înmormântarea Mea" (Matei 26, 12). A făcut astfel referire la apropiata plecare din mijlocul lor. De cu bună vreme, Maria a anticipat astfel mirurea trupului lui Iisus, ca o pregătire pentru îngropare. La înmormântarea celui ce „nu săvârşise nici o fărădelege şi nici o înşelăciune n-a fost în gura lui" (Isaia 53, 9) nu se putea omite ungerea cu miruri înainte de îngropare. Fapta Mariei nu este doar mărturia unui sentiment de devotament faţă de Domnul Hristos, ci este o faptă cu sens adânc, dictată de sus. Numele acestei femei evlavioase s-a legat astfel de moartea Mântuitorului, căci a zis Iisus: „oriunde se va predica Evanghelia, în toată lumea, se va spune şi ce a făcut femeia aceasta, întru pomenirea ei" (Marcu 14, 9).[2]

Evangheliştii sinoptici au ţinut să arate ziua şi locul, casa, unde Domnul a rânduit să se facă pregătirile pentru Paştile care se apropiau, atunci când ştia că timpul Său este aproape (Matei 26, 18). După indicaţiile primite, la poarta de sud-est a cetăţii Ierusalimului, apostolii Petru şi Ioan au dat de un om cu ulcior în mână de lut, ducând apă la casa sa. După el mergând, au intrat în casa lui, fiind bine primiţi; acest om trebuie să fi fost un foarte bun cunoscut şi prieten al Domnului. Indicii destul de sigure ne arată că el trebuie să fi fost tatăl evanghelistului Marcu. Episodul întreţesut în Evanghelia a doua, privitor la prezenţa tânărului la prinderea Domnului în Ghetsimani, nu-şi putea avea sursa de informare, numai în cazul că tânărul era fiul familiei, în casa căreia Domnul şi-a serbat în acea noapte Cina cea de taină. Evangheliile nu ne spun cine era mama evanghelistului Marcu. Ea trebuie să fi fost o femeie evlavioasă, care cu inima ei primitoare şi-a oferit casa sa pentru Iisus şi ucenicii săi. Aici a instituit Iisus Jertfa nesângeroasă, sf. Euharistie, spre a se săvârşi pe sfintele altare până la sfârşitul veacurilor. Numele acestei femei n-a rămas sub tăcere. Faptele Ap. (12, 12) ne spun că se chema Maria şi era mama lui Ioan, numit şi Marcu (evanghelistul). Pe la anul 44 d. H., în casa din Ierusalim a Mariei, creştinii din cetate, bucurându-se de ospitalitate, se adunau şi se rugau.

Şi în zilele noastre, într-un corp mai mare de casă, în partea de sud-vest a Ierusalimului, se arată încă o sală spaţioasă, cu bolta sprijinită de două columne mari de marmură; se spune că în această sală (coenaculum) şi-a serbat Iisus Cina cea de taină cu ucenicii săi.[3]

În întunericul istoriei patimilor Domnului Hristos, ca licărirea unei raze de mângâiere, a apărut o scenă memorabilă. Stând Pilat în scaunul de judecată, femeia lui i-a trimis cuvânt, zicându-i: „Nimic să nu-I faci Dreptului aceluia, că mult am suferit, azi, în vis pentru El" (Matei 27, 19).

Tradiţia ne spune că soţia lui Pilat era o romană cu numele Claudia Procula. Indiciile ne spun, că de mai înainte ea ar fi fost cu sufletul aproape de Mântuitorul, fiind în bune relaţii cu femeile evlavioase care l-au urmat pe Iisus. Unii scriitori bisericeşti, Origen, sf. Ioan Gură de Aur, ne spun despre ea, că mai târziu s-ar fi încreştinat. După unii, ea ar fi Claudia, amintită de ap. Pavel, în epistola sa, II Tim. (4, 21), scrisă din Roma, unde Claudia ar fi trăit după exilarea soţului ei. Din spusele ei, odată cu grija pentru soţul său, se vădeşte sentimentul său de compătimire pentru suferinţele lui Iisus. Pentru sufletul său distins, această nobilă femeie s-a învrednicit de un semn de sus, spre a se convinge de nevinovăţia dreptului Iisus. Ea a intervenit pe lângă soţul său, spre a-i îmblânzi firea aspră şi păgână, în pilda încercare de a-l salva pe Iisus[4].

Pe drumul Calvarului, Iisus s-a simţit a fi părăsit şi de apostoli, care i-au fost cei mai apropiaţi ai lui. Aşa după cum au oglindit mari pictori, femei pioase au vărsat lacrimi pentru Iisus şi l-au jelit. Văzându-le îngenunchiate, la margine de drum, li s-a adresat Iisus, zicându-le: „Fiice ale Ierusalimului, nu mă plângeţi pe Mine, ci vă plângeţi pe voi şi pe copiii voştri..." (Luca 23, 28). Se ducea astfel cu gândul la evenimentele ce aveau să vină peste

(Continuare în pag. a 8-a)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentar, vol. III, Cernăuţi, 1933, p. 706—707.

2 şi 3 Ibidem, p. 705 şi resp. 719.

4 Huonder A., La picioarele Mântuitorului, vol. II, trad. de I. Moşoiu, Sibiu, 1937, p. 150—151.

Sfinţirea Mânăstirii Putna

(Urmare din pag. a 5-a)

La momentul potrivit, aceeaşi mână a Mitropolitului Moldovei Teoctist I, care l-a „pomăzuit" pe Măria Sa ca Stăpân al Moldovei la 12 aprilie 1457, a ridicat-o şi acum cu Sfântul şi Marele Mir să o sfinţească pentru eternitate. După Analele Putnene Sfânta Slujbă a târnosirii a fost săvârşită de un impunător sobor format din 64 clerici la Sfântul Altar, ce nu mai văzuse Moldova până atunci, care au invocat Harul sfinţitor al Prea Sfântului Duh, peste ctitoria voievodală de la Putna. Au slujit Mitropolitul Teoctist I al Moldovei, Tarasie episcopul Romanului, Ioasaf Arhimandritul, primul egumen al Mânăstirii Putna (1466—1484), egumenii mânăstirilor preexistente, preoţi şi diaconi. Nu a lipsit nici Daniil Sihastru, sfetnicul de taină al Măriei Sale, văzând că s-a turile sale s-au înfăptuit atât de frumos de fiul său duhovnicesc.

Primului egumen al Mânăstirii Putna — Ar imandritul Ioasaf, transferat de la Mânăstirea Neamţ, probabil odată cu slujba de sfinţire a pietrei fundamentale din vara anului 1466, i-au trebuit mult tact, efort şi pricepere de gazdă.

Din iniţiativa lui şi în special cu sprijinul slăvitului ctitor, lucrările continuă să definitiveze aşezarea monastică cu ziduri înalte de incintă, cu turnuri de apărare pe colţuri, turnul de intrare în incintă cu pază şi turnul tezaurului, după planul de început să fie posteritaţii spre veşnică aducere aminte. Sub acest aspect, i-a fost dat să creeze şi să apere marile valori, ce s-au realizat şi vor continua de aici încolo în sânul ei prin şcoală, ateliere, spital şi prin viaţa înaltă duhovnicească trăită sub îndrumarea marilor povăţuitori din obştea de la Putna.

Devenită panteon naţional, focar de cultură şi izvor nesecat de simţire românească, a fost mereu de-a lungul veacurilor a nenumărate evenimente spirituale şi evocări ale urmaşilor Măriei Sale, pe care timpul în curgerea lui nu le-a şters şi nu le va întuneca niciodată.

Dacă jumătate de veac Moldova şi-a cunoscut şi urmat stăpânul, acum după ce a apus în cripta de la Putna, continuă să o conducă prin conştiinţă şi simţire cu acelaş elan şi forţă a imensului său prestigiu.

Dacă vreme de 488 ani trecuţi pe firul istoriei neamului nostru, de la mutarea în lumea aleşilor lui Dumnezeu a pururea fericitului întru pomenire Marele Voievod Ştefan, generaţiile de urmaşi (cler şi popor) n-a încetat să se roage lui Dumnezeu pentru odihna sufletului său, acum, în zilele noastre, Sfânta Biserică, ţinând seama de opinia credincioşilor, care imediat după moarte l-au considerat ca sfânt, a trecut oficial la canonizarea lui în anul 1992.

Şi de atunci sub bolta Ctitoriei sale răsună imne şi rugăciuni de laudă lui Dumnezeu şi cinstire a Binecredinciosului Voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt. Zilnic se cântă troparul cu multă evlavie: „Apărător neînfricat al credinţei şi patriei străbune, mare ctitor de locaşuri sfinte, Ştefane Voievod, roagă pe Hristos Dumnezeu, să ne izbăvească din necazuri" sau frumosul rugăciune al acatistului său: „Bucură-te, Sfinte Ştefane, Binecredincios Voievod, apărător al creştinătăţii". Căci aşa preamăreşte Dumnezeu pe cei ce-L cinstesc pe El prin faptele şi viaţa lor. (Isus Sirah I, 12 şi Ps. 111, v. 6).

Sfinţirea Mânăstirii Putna, din 3 septembrie 1470, rămâne pentru noi cei de astăzi şi pentru cei ce vor veni după noi, un prilej de mare bucurie duhovnicească, ce contribuie la ridicarea şi menţinerea moralului religios şi patriotic, din generaţie în generaţie.

Dacă şi înainte de canonizare, vizitatorul român, oricine ar fi fost el, odată intrat în această „Mecă a Românilor", era copleşit de sufletul istoric şi se apropia cu emoţie de acest „altar al conştiinţei naţionale", astăzi simţămintele creştineşti şi patriotice se unesc într-un gând pios de rugăciune şi laudă lui Dumnezeu şi cinstire a Binecredinciosului Voievod.

Căci de aceste sentimente, în cel mai înalt grad, s-a călăuzit Măria Sa, în tot timpul domniei sale şi pentru aceste două însuşiri neamul nostru l-a trecut în panteonul istoriei, iar Biserica cu credincioşii ei l-au încununat cu diadema sfinţeniei.

Grupuri de credincioşi români, de pe alte meleaguri decât cele româneşti şi din ţară, în tot cursul anului, ore întregi se roagă cu lacrimi în ochi, pentru ei, pentru ai lor şi pentru un viitor fericit al patriei noastre.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

2 iulie 1995 — Sf. Liturghie arhierească la Biserica Ortodoxă din comuna Cristian, jud. Braşov, cu ocazia sărbătoririi a 200 de ani de la zidirea Bisericii.

I. P. S. Mitropolit a săvârşit Sf. Liturghie înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi iar la sfârşitul Sf. Liturghii a ţinut un cuvânt de învăţătură tuturor celor prezenţi. Cu această ocazie a hirotesit întru iconom stavrofor pe preotul paroh Floroiu Nicolae.

În după masa aceleiaşi zile a participat în aceeaşi localitate la prima ediţie a Festivalului Coralelor Religioase din zona Braşov, organizat de ASTRA şi de Parohia Ortodoxă Română din Cristian unde au participat cinci corale religioase. Cu acest prilej a rostit o cuvântare publicată integral în Ziarul „Telegraful român".

4 iulie 1995 — a participat la deschiderea cursurilor preoţeşti de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. A rostit o cuvântare privind relaţiile dintre culte. A comentat Documentul de la Balamand şi a prezentat discuţiile avute la Geneva cu privire la elaborarea unui Regulament de funcţionare a diasporelor ortodoxe, organizate sub formă de **„Adunări Episcopale"**. Tema urmează a fi definitivată de a IV-a Conferinţă preconciliară, care pregăteşte Sfântul şi Marele Sinod Ortodox.

În după masa aceleiaşi zile a primit la Reşedinţa mitropolitană pe Excelenţa Sa Domnul Stilmann, Ambasadorul Austriei împreună cu soţia.

6—8 iulie 1995 — a participat la Sinodul Permanent al Patriarhiei Ortodoxe Române. A doua zi a participat la discuţii cu o delegaţie a Patriarhiei de la Constantinopol, sosită la Bucureşti pentru pregătirea unei întâlniri a tuturor patriarhilor ortodocşi la Patmos cu prilejul unei comemorări a alcătuirii Arhiepiscopiei.

11—16 iulie 1995 — împreună cu P. C. Pr. Prof. Dumitru Radu de la Facultatea de Teologie din Bucureşti a călătorit la Constantinopol unde s-au purtat discuţii cu ierarhii tuturor Bisericilor ortodoxe referitoare la dialogul dintre Ortodocşi şi Catolici.

20 iulie 1995 — Î. P. S. Mitropolit s-a deplasat la Mânăstirea Berivoi, Protopopiatul Făgăraş unde, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi a s înţit capela cu hramul „Sf. Apostol Andrei". La momentul potrivit a hirotonit întru diacon pe licenţiatul în teologie Teoc Nico ae şi întru preot pe Ierod. Andrei Spanache, starețul Mânăstirii. La sfârşitul Sf. Liturghii a rostit cuvânt de învăţătură.

21 iulie 1995 — a primit la Reşedinţa mitropolitană pe D-na Ioana Postelnicu, scriitoare, originară din Mărginimea Sibiului care a fost sărbătorită la Sibiu cu ocazia împlinirii a 85 de ani pentru rodnica sa activitate scriitoricească. A fost însoţită de scriitorul Mihai Diaconescu.

22 iulie 1995 — a prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului care a rezolvat probleme ale activităţii curente bisericeşti. În după masa aceleiaşi zile a avut, la mânăstirea Sâmbăta, o întrevedere cu Ministrul Culturii, Dl. Nicolae Mărgineanu şi cu Domnul director arhitect Moisescu, din acelaşi minister.

25 iulie 1995 — a acordat un interviu telefonic pentru Radio România Actualităţi Domnului Ion Ioan Diaconu, comentând a. pariţia în ediţia a III-a a romanului „Trei Ceasuri în iad".

26 iulie 1995 — a acordat un interviu Domnului Dorin Theodorescu de la ziarul local „RONDUL".

30 iulie 1995 — a săvârşit Liturghia arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu hirotonind întru preot pe seama Parohiei Sibiu-Hipodrom II pe Arhid. Băcilă Achim. A mai hirotonit, la momentul potrivit, pe absolventul Seminarului Teologic Cluj, Canciu Ioan întru diacon. La sfârşitul Sf. Liturghii a rostit tuturor celor prezenţi cuvânt de învăţătură.

În cursul lunii iulie a rezolvat probleme curente de administraţie bisericească şi a primit obişnuitele audienţe.

Luna august 1995

Miercuri, 2 august 1995 — I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial unde s-au rezolvat diferite probleme economice şi administrativ bisericeşti.

Joi, 3 august 1995 — a primit la reşedinţa mitropolitană pe Dl. prof. Jorj Chantrine — Rectorul Facultăţii Catolice de la Lugano, cu care a discutat mai multe probleme de interes bisericesc şi în special despre întrunirile şi problemele dialogului dintre catolici şi ortodocşi.

În după masa aceleiaşi zile la invitaţia Dl. General Colonel Dumitru Cioflină, Şeful Marelui Stat Major al Armatei Române şi a D-lui G-ral Maior Nicolae Stoina, Comandantul Garnizoanei Sibiu a participat la Casa Armatei la şedinţa pregătitoare a Exerciţiilor Parteneriatului pentru Pace.

Duminică, 6 august 1995 — cu ocazia sărbătorii „Schimbării la Faţă" a participat la slujba de sfinţire a Mânăstirii Bucium, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi. La momentul potrivit a hirotonit întru diacon pe absolventul Cârbacea Teofil şi întru preot pe diaconul Savin Modest, vieţuitor al Mânăstirii. A rostit un bogat cuvânt de învăţătură tuturor celor prezenţi.

Marţi, 8 august a.c., a slujit la slujba reînhumării Mitropolitului Nicolae Bălan la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

Vineri, 11 august 1995 — a primit la Reşedinţă pe Dl. Dan Ioan Bogdan de la Ziarul „Radical 21" căruia i-a acordat un interviu pe tema turismului religios.

Marţi, 15 august a.c. — cu ocazia Praznicului „Sf. Maria" a slujit Sf. Liturghie arhierească la Mânăstirea Sâmbăta cu ocazia hramului Mânăstirii. A hirotonit întru preot pe tânărul absolvent de teologie Teoc Nicolae pe seama Parohiei Dăişoara, prot. Rupea. La pricească a vorbit P. Cuv. Teofil Părăianu iar la sfârşitul Sf. Liturghii, I.P.S. Mitropolit a rostit un cuvânt de învăţătură despre semnificaţia evenimentului dând tuturor celor prezenţi numeroase sfaturi şi îndemnuri duhovniceşti.

20—27 august 1995 — s-a aflat în oraşul Ianina din Grecia unde a avut o întâlnire cu ierarhi şi profesori de teologie ortodoxă.

Miercuri, 30 august a.c. — a fost invitat de Parlamentul României la comemorarea festivă a evenimentelor din 1940 unde cu această ocazie a ţinut un discurs televizat despre „Biserica Ortodoxă Română şi Dictatul de la Viena".

Secretar eparhial,
Pr. Valentin Sicoe

Semnalăm... Semnalăm...

Doamna Ioana Postelnicu, autoarea Vlaşinilor, care nu-şi ascunde deloc vârsta de 85 de ani, ba chiar şi-o serbează cu solemnitate şi cochetărie — amândouă îi şed bine — a mai scris si publicat un roman: *Remember* (ed. Albatros, Buc., 1994). Fiind din Săliştea Sibiului şi-a lansat romanul la Sibiu, mai zilele trecute. Titlul e oarecum pudic. Romanul e o rememorare. Plină însă de multă „tinereţe". Atât de multă, încât mi s-a părut că mi l-a întins cu o oarecare jenă. Aşa, ca un fel de scuză datorată unei feţe bisericeşti!

Aş vrea ca doamna Postelnicu să se simtă bine, auzind că am citit romanul domniei sale şi, că am putut constata că nervul epic cu care eram obişnuit din scrisul de mai înainte, e tot atât de viu şi colorat şi, ca întotdeauna, cioplit cu măiestrie şi siguranţă.

* * *

Potcoava fără noroc (ed. Meridiane, Buc., 1994, 323 p.) e o carte de *Memorii*, vol. II, despre trecerea prin închisorile comuniste a domnului Radu Ciuceanu. Nu ştiu cu ce sentimente citesc astfel de cărţi cei care n-au trecut prin închisori. Cei care au trecut, îşi rememorează totul cu adâncă suferinţă actuală, ca şi cum ar fi supuşi din nou supliciului.

Cărţi ca aceasta nu se citesc. Se trăiesc în taina sufletului.

* * *

Una din cărţile mari ale teologiei ortodoxe a apărut în editura „Anastasia" (Buc. 1994, 262 p.). E vorba de *„Teologia icoanei în Biserica Ortodoxă"* de Leonid Uspenski, în traducerea d. Teodor Baconsky, care o şi introduce printr-un valoros studiu.

* * *

Tot în editura „Anastasia" a apărut şi cartea lui Pavel Florenski, ICONOSTASUL (Buc. 1994, 252 p.) în traducerea d. Boris Buzilă. După o introducere de Serghei Bulgakov, din 1943, traducătorul prezintă o bogată cronologie din viaţa şi scrisul lui Pavel Florenski, condamnat la moarte şi executat de comunişti în 1937. Ce folos că a fost reabilitat după aceea! Cartea este dintre acelea care intră pentru totdeauna în tezaurul liturgic ortodox.

* * *

Sub curajoasa semnătură „Cronicar", cineva îşi dă cu părerea în „România Literară" (nr. 30 din aug. 1995, p. 16) în legătură cu o ştire din „Evenimentul zilei" că: *„în spitale se vor crea capele şi cabinete confesionale"*. Şi ce genială cugetare reuşeşte în legătură cu aceasta „cronicarul" nostru, probabil încă sănătos la trup, substituindu-se bolnavilor? Iat-o: *„N-ar fi mai bine ca până la asistenţa spirituală pe care o vor acorda preoţii în unsprezece spitale din capitală, să se îmbunătăţească asistenţa medicală?"* Cine nu doreşte îmbunătăţirea asistenţei medicale? Toată lumea. Dar a pune problema aşa, ar însemna să fie lăsaţi fără asistenţă spirituală toţi bolnavii şi, mai ales, cei pe care îi pândeşte moartea, până când asistenţa medicală va atinge un anumit nivel avut în vedere de „cronicar"! Sau să oprim în loc timpul bolnavilor, până se va termina procesul de îmbunătăţire a asistenţei medicale şi, numai după aceea să le aducem şi un preot!

„Cronicarul" nostru se dovedeşte a nu fi prea dus la biserică. Dar nici în spitale. Îşi duce boala pe picioare!

* * *

Andrei Cornea e supărat pe Parlament pentru că a legalizat anticonstituţional (?) predarea religiei în şcoli (rev. 22, nr. 35, 30 VIII-5 IX, 1995, p. 1). Pasă-mi-te, aceasta i-ar face pe tineri *„să navigheze dificil între ipocrizie şi obedienţă"*. Dar până la revoluţia din 1989, fără religie în şcoli, între ce au navigat? Şi nu numai tinerii. Oare nu spuneau una la şcoală şi alta acasă? Una la catedră şi alta în alte părţi etc. etc. Aceea era o desăvârşită cultivare a ipocriziei. Câţi n-au trăit experienţa dramatică a dedublării? Că doar cine nu ştie că nimeni, niciodată, n-a putut explica plauzibil lumea şi pe om fără Dumnezeu. Ştiinţa fără Dumnezeu a fost o *prefăcătorie convenită*. Toată lumea o ştie.

Sunt desigur şi excepţii. Aceştia au ieşit din şcolile de dinainte de revoluţie bine edificaţi în ateism. Îi supără religia. Şi, îndeosebi, creştinismul!

Pretextul că în perioada copilăriei copiii nu trebuie să fie îndrumaţi religios pentru că n-ar fi capabili de opţiuni, a fost lămurit de o istorie îndelungată care a hotărât în cele din urmă botezul copiilor. Adevărul se dă pentru că e adevăr. De copii au grijă părinţii pentru că sunt părinţi, nu pentru că au fost aleşi de copii!

* * *

Citesc într-un articol semnat de Gabriela Adameşteanu în rev. „22", că Andrei Cornea ar fi scris undeva că *„Ardealul a aparţinut Ungariei istorice"*, afirmaţie cu care G. A. n-a putut fi, evident, de acord. Bizuindu-se pe o recomandare a lui H. Patapievici că *„autorii consacraţi ai revistei îşi pot permite să scrie, sub semnătură proprie, şi inexactităţi istorice"*, a fost permisă totuşi publicarea „tezei" lui Andrei Cornea, la „Tribuna liberă", adică acolo unde fiecare poate scrie ce vrea.

E un punct de vedere. Ţine? Nu ţine?

Antonie P.

Un om al conduitei preoţeşti şi pastoraţiei*

Pr. Iconom Stavr. IEREMIA B. GHITA

În ziua de 10 august a.c., s-a stins din viaţă la vârsta căruntelor cinstite, întorcându-se la Dumnezeu în odihna cea fericită, la onorabila vârstă de 81 de ani, din care peste 50 i-a închinat slujirii preoţeşti, preaonoratul Părinte Iconom Stavrofor Ieremia B. Ghita.

Adormitul în Domnul s-a născut la 22 octombrie 1914 în comuna Doclin Judeţul Caraş Severin, din părinţii săi Belu şi Maria Ghita, ţărani cinstiţi, buni gospodari, cu o aleasă stare materială şi foarte buni creştini. Cursurile primare le-a învăţat în satul său natal, apoi a urmat Liceul la Oraviţa, iar bacalaureatul l-a susţinut la Timişoara. Dorinţa fierbinte de a sluji lui Dumnezeu, i-a îndreptat paşii spre Academia Teologică din Caransebeş, pe care a absolvit-o cu medie foarte bună continuând apoi cu Facultatea de Teologie din Cernăuţi, vestit centru de cultură al românismului, urmând în paralel şi cursurile Seminarului Universitar.

Datorită ocupaţiei sovietice şi a anilor grei de război, teza de licenţă a susţinut-o la Bucureşti cu subiectul „Vămile Văzduhului" apreciată cu calificativul de „Excepţional".

În luna februarie a anului 1940 primeşte Sfânta Taină a Preoţiei, pe seama parohiei satului său natal Doclin, unde slujeşte la Sfântul Altar timp de 27 de ani, iar în luna mai 1967, datorită meritelor sale deosebite, este transferat la parohia din Băile Herculane.

Părintele Ghita a fost un preot demn de urmat. Tot timpul l-a preocupat starea morală şi religioasă a păstoriţilor săi. Ca un bun gospodar şi administrator, la Doclin, a restaurat pictura Bisericii a lui Ioan Zaicu din 1911, continuând apoi munca cu activitate sporită la Băile Herculane.

Datorită activităţii sale de bun slujitor al altarului, a fost ales deputat şi membru al Consiliului Eparhial, răsplătit apoi cu titluri onorifice de iconom stavrofor şi protopop.

Datorită calităţilor sale intelectuale, părintele Ghita a desfăşurat şi o bogată activitate publicistică, care se confirmă în publicarea a peste 130 de titluri. Numeroase au fost şi predicile sale, din care 31 publicate în „Mitropolia Banatului"; 33 de studii teologice şi istorice, 22 de recenzii, 44 de articole aniversare; toate acestea publicate în ziarele şi revistele: „Îndrumătorul pastoral misionar al Mitropoliei Banatului", „Mitropolia Ardealului", „Biserica Ortodoxă Română", „Orizontul", „Flamura" „Timpul" etc. O deosebit de bogată colaborare a avut-o şi cu „TELEGRAFUL ROMÂN". Prin scrierile sale, părintele Ghita se prezintă ca un distins teolog; studiile sale istorice sunt legate de Istoria Banatului, cu precădere zona: Mehadia — Băile Herculane.

Părintele Ghita a fost un preot model, care zilnic îşi respecta ţinuta canonică şi care prin conduita şi faptele sale şi-a câştigat un bun prestigiu, atât în rândul credincioşilor cât şi în viaţa socială, dovedind prin aceasta o aleasă demnitate preoţească.

Slujba înmormântării a avut loc în satul său natal Doclin, pe data de 12 august, oficiată de un sobor de preoţi, având-l în frunte şi pe Preasfinţitul Episcop Emilian al Caransebeşului.

Viaţa şi activitatea părinteluri Ghita, au fost evocate, pe rând, de Preaonoratul Părinte Protopop de la Reşiţa Vasile Petrica şi Pr. Constantin Cilibia de la Herculane, încheindu-se cu un cuvânt de consolare din partea P. S. Emilian.

După dorinţa sa, Părintele Ghita a fost înmormântat în satul său natal, alături de părinţii săi în curtea Bisericii parohiale din comuna Doclin.

Dumnezeu să-l odihnească în pace cu aleşii săi şi Veşnică să-i fie Pomenirea. AMIN.

Preot Constantin Cilibia
Băile Herculane

* Publicând acest material, „Telegraful Român" omagiază cu pioşenie memoria unui stăruitor şi mult preţuit colaborator al său. Veşnică să-i fie pomenirea!

Femei evlavioase din Sfintele Evanghelii

(Urmare din pag. a 7-a)

aproape patruzeci de ani, odată cu urâciunea pustiirii asupra templului şi a Ierusalimului, pierind atunci şi oameni nevinovaţi: bătrâni, femei, copii. Între aceste femei, s-a aflat şi Veronica, al cărei nume ni-l oferă doar Tradiţia bisericească. Această femeie evlavioasă, cu mahrama sa a şters sudoarea de pe capul trudit al Mântuitorului şi chipul Lui s-a imprimat pe mahramă. În tabloul „Purtarea crucii", al lui Rubens, este imortalizată scena cu chipul lui Iisus, imprimat pe mahramă. Acest chip al lui Iisus, făcut nu de mână omenească, reprodus la loc de mare cinstire, pe iconostasele locaşurilor de închinare, grăieşte pururea despre evlavia Veronicăi.

Cât timp mulţimea îl preamărea pe Iisus şi soarele îi strălucea sus pe cer, Sf. Fecioară Maria a stat modestă la o parte. În ceasul suferinţei patimilor lui Iisus, a păşit pe faţă şi I s-a alăturat Lui. Prin prezenţa ei a vestit lumii că ea îi aparţine, că este cu sufletul alături de El, şi atunci când toţi L-au părăsit. „Stabat Mater" „sta lângă crucea lui Iisus, mama Lui, şi sora mamei Lui, Maria lui Cleopa şi Maria Magdalena" (Ioan 19, 25). Cu cuvintele din cântarea bisericească, Iisus i s-a adresat zicând: „Nu mă plânge, maică, văzându-mă spânzurat pe lemn, pe Mine Fiul tău şi Dumnezeu ... că Mă voi scula şi Mă voi preamări ..." Ea n-a invocat răzbunare asupra pricinuitorilor de suferinţe. În inima ei, ca odinioară, cu smerenie a încredinţat totul în mâna lui Dumnezeu, zicând: „Iată roaba Domnului" (Luca 1, 38).

Când Iosif din Arimateia a pogorât de pe cruce trupul lui Iisus, în giulgiu curat înfăşurându-l şi în mormânt nou l-a pus, femeile care veniseră din Galileia au văzut mormântul şi cum a fost pus trupul lui Iisus. După ce s-au înapoiat, aceste femei au pregătit miresme, iar sâmbătă s-au odihnit după lege (Luca 23, 55).

În ziua de duminică, foarte de dimineaţă, Maria Magdalena şi cealaltă Marie au venit să vadă mormântul. Maria Magdalena a sosit mai întâi la mormânt. Paznicii nu se mai găseau acolo, iar piatra era răsturnată de pe uşa mormântului. Uimită de ceea ce văzuse, s-a întors să le vestească apostolilor şi celorlalte femei. Apostolii Petru şi Ioan au mers de îndată la mormânt şi au găsit mormântul gol. Venind din nou la mormânt, Maria Magdalena a plâns, că nu ştia unde a fost dus Iisus. Privind în mormânt, a văzut doi îngeri care au întrebat-o de ce plânge. Întorcându-se L-a văzut pe Iisus, dar nu L-a recunoscut; a crezut că este grădinarul, căruia i-a zis: „Doamne, dacă L-ai luat, spune-mi unde L-ai pus". Domnul i-a grăit pe nume: Marie! Ea, recunoscându L, a exclamat: Rabuni! şi aplecându-se spre El, Iisus s-a ferit zicându-i: „Nu te atinge de Mine, că încă nu m-am suit la Tatăl meu. Mergi la fraţii mei şi le spune ..." Într-acestea Domnul dispare, iar Maria se întoarce în cetate şi le vesteşte apostolilor, că a văzut pe Domnul şi a grăit cu Dânsul (Ioan 20, 1—18).

Fără a fi vorbit cu Maria Magdalena, au venit la mormânt şi celelalte femei pioase, cu miresme, să ungă trupul lui Iisus. Întrebându-se, cine le va prăvăli piatra, au ajuns la mormânt şi au văzut piatra răsturnată. Un înger, de-a dreapta stând, le-a zis: „Ştiu că pe Iisus cel răstignit îl căutaţi. Nu este aici că a înviat. Mergeţi şi vestiţi ucenicilor Lui şi lui Petru" (Marcu 16, 1—7). Din speciala menţiune pentru Petru, teologii rom.-cat. au dedus, o deosebită distincţiune ce i s-ar fi acordat acestui apostol, în raport cu ceilalţi apostoli. De fapt este o binevoitoare atenţie acordată lui Petru, care în timpul judecăţii Domnului Hristos, de trei ori s-a lepădat de El. Mai mult decât ceilalţi apostoli, Petru avea acum nevoie de reînviorare sufletească, prin îmbucurătoarea veste adusă de femeile mironosiţe, că Hristos a înviat din morţi.[5]

Cu bucurie mare în sufletele lor, femeile mironosiţe s-au întors în cetate să ducă apostolilor vestea învierii lui Hristos. Întâmpinându-le pe cale, Iisus le-a grăit, zicând: „Bucuraţi-vă"!, iar ele, apropiindu-se I-au cuprins picioarele şi I s-au închinat Lui. Iisus le-a cerut să le ducă apostolilor vestea învierii lui din morţi (Matei 28, 8—10).

Exemplul femeilor evlavioase a fost înrâuritor, căci, mai ales în Biserica primară, au fost multe femei care l-au mărturisit pe Hristos, cu riscul grelelor suferinţe şi chiar al morţii.

5 Gheorghiu V., **op. cit.**, p. 826.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhile, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15
octombrie
Nr. 37—40
1995

PATMOS — Insula Apocalipsei

Întâlnire aniversară a capilor Bisericilor Ortodoxe

Nu de mult (23—27 septembrie, 1995), a avut loc o importantă întâlnire panortodoxă în insula Patmos din Marea Egee (teritoriu grecesc). Au participat conducătorii Bisericilor ortodoxe din lume la invitaţia patriarhului ecumenic Bartolomeu I a cărui reşedinţă este la Constantinopol, în cartierul Fanar. Printre capii de Biserici prezenţi au fost: Partenie, patriarhul Alexandriei, Pavel, patriarhul Serbiei, Teoctist, patriarhul României, Hrisostom, arhiepiscopul Ciprului, Serafim, arhiepiscopul Atenei, Anastasie, arhiepiscopul Tiranei-Albania, Dorotei, mitropolitul Cehiei şi Slovaciei, Ioan, mitropolitul Finlandei. Au fost reprezentaţi prin delegaţi patriarhul Antiohiei, Ignatie, patriarhul Ierusalimului, Diodoros, patriarhul Georgiei, Elias şi patriarhul Bulgariei, Maxim. Au lipsit şi n-au fost nici reprezentaţi, patriarhul Rusiei, Alexei al II-lea şi Mitropolitul Poloniei, Vasile.

Plecarea din Bucureşti a delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române ne-a readus în amintire plecările în vizite la Biserici surori a patriarhului Justinian. Venea preotimea bucureşteană, tot personalul Administraţiei patriarhale şi al Arhiepiscopiei Bucureştilor. Se făcea un Te-Deum în catedrală sau un polihroniu în holul mare al Patriarhiei. Venea şi popor din oraş.

Patriarhul Justinian lucra o lună de zile, personal, la pregătirea bagajelor: douăzeci, treizeci de geamantane cu daruri pentru biserici, ierarhi, profesori, etc. din Biserica unde mergea. Comanda din vreme geamantane, etichete speciale, veşminte, cărţi, obiecte de cult, engolpioane, cruci pectorale, cruci de binecuvântare, etc., etc. Şi el cu mâna lui le împacheta, făcea liste şi, în fiecare geamantan aşeza un inventar cu obiectele pe care le conţinea şi cu destinatarii lor. Cerea informaţii despre toţi cei cu care se va întâlni. Nu uita pe nimeni. Intendentul palatului, părintele Nicanor Motroga, puţin cocoşat la trup, dar drept la suflet, sau un consilier, erau luaţi în delegaţie **numai** pentru a avea grijă de daruri şi a fi la dispoziţia patriarhului care ţinea să le dea cu mâna lui, fiecăruia din cei aleşi a primi câte ceva, ca un bunic generos pentru care a da, era un act solemn, precum în tradiţia noastră românească, pe care patriarhul o onora cu un simţ anume al dăruirii. În multe părţi ale ţării noastre acest fapt al dăruirii e un adevărat ritual, care intră în componenţa unui anume ethos al relaţiilor dintre oameni, caracteristic neamului nostru. Când se dă ceva, dă cel mai mare şi spune şi anumite cuvinte solemne. Aceasta se vede mai ales la înmormântări şi după aceea, dar nu numai.

Ritualul e acelaşi la orice dăruire mai deosebită. Tema aceasta ar trebui să fie cuprinsă în orice studiu de sociologie a comportamentului tradiţional în viaţa poporului român.

Aşadar, precum în vremea patriarhului Justinian s-au adunat şi de data aceasta, în holul palatului patriarhal, ierarhi, consilieri, şi funcţionari din toate instituţiile centrale bisericeşti din Bucureşti. L-am văzut şi pe decanul Facultăţii de Teologie pr. prof. dr. D. Popescu. Unii au alcătuit suita patriarhală până la Aeroportul Otopeni.

Ierarhi: Nestor de la Craiova, Calinic de la Argeş, Timotei de la Arad, Gherasim de la Vâlcea, Gherasim-vicar de la Suceava, Justinian de la Maramureş, Eftimie de la Roman şi Huşi, Lucian de la Tomis, Epifanie de la Buzău. Şi vicarii patriarhali, Teofan Sinaitul, Vincenţiu Ploieşteanul şi vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor Teodosie Snagoveanul, au însoţit de asemenea delegaţia până la aeroportul Otopeni.

După polihroniul din palatul patriarhal, P. F. Patriarh, delegaţia şi participanţii au intrat în catedrală pentru a cere binecuvântare de la Sf. Dimitrie din Basarabi, ale cărui moaşte poartă de grijă capitalei României.

În sunetul clopotelor, delegaţia şi numeroşii însoţitori au plecat spre aeroportul Otopeni. Aici, tot ca în timpul patriarhului Justinian, aştepta să facă onorurile protocolare Dl. Ilie Fonta ministru la Secretariatul de Stat pentru Culte. Atunci venea profesorul D. Dogaru sau d. Gheorghe Nenciu. În plus, acum, a venit şi dl. consilier prezidenţial Victor Opaschi.

Dar să ne întoarcem la un mic amănunt, în legătură cu plecarea delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române spre Constantinopol. Turcii îl numesc astăzi **Istanbul.** Îmi amintesc că eram prin anii optzeci într-o delegaţie în Turcia, în frunte cu patriarhul Justin. Am făcut o vizită protocolară primarului Istanbulului. Acolo patriarhul Justin întrebuinţa mereu în discuţie numele de Constantinopol. Primarul s-a supărat şi i-a atras atenţia politicos, că numele oraşului e **Istanbul.** Patriarhul Justin i-a replicat, calm, că oricum numele e tot grecesc. Istanbul e o corupere de la grecescul **Is tin polin.** Când se întrebau grecii: „Unde mergi"? — răspundeau: „La oraş". **„Is tin polis".** Acesta a devenit **Istanbul.** Apropierea fonetică e uşor de sesizat. Turcii nu ştiau greceşte şi au preluat numele din aceste conversaţii, crezând că au dat oraşului lui Constantin cel Mare un nume turcesc.

Primarul n-a mai avut replică. S-a trecut la altceva.

Trebuie totuşi să menţionăm că patriarhul ecumenic se intitulează până astăzi **„al Constantinopolului — Noua Romă"**, şi **nu** al Istanbulului! De altfel înainte de a se numi Constantinopol, vechea aşezare de pe acelaş loc se numea **Bizanţ,** nume cu care Constantinopolul alternează în istorie în mod curent.

Avionul turcesc cu care am plecat din Bucureşti a aterizat lin, ca acasă, pe aeroportul constantinopolitan. Ne aşteptau chiar pe pistă doi mitropoliţi. Hrisostom de Efes, al doilea în ierarhia constantinopolitană, şi Gabriel de Colonia. Erau în civil. În Turcia uniforma clericală e permisă **numai** patriarhului ecumenic şi vizitatorilor. Ceilalţi ierarhi îşi pun dulamele şi rasele numai la reşedinţa patriarhală din Fanar şi în bisericile în care slujesc. Pe stradă nu, şi nici în alte locuri. Mai rău decât la noi sub comunism! Ni s-a explicat că decizia a venit de la Atatürk care a hotărât laicizarea statului, aşa că a interzis şi musulmanilor uniformele şi fesurile roşii.

Am fost primiţi în saloanele V. I. P. ale aeroportului, să nu ne prea vadă lumea. Eram în Turcia. Fără controale. Fără interogaţii. De altfel România are cu Turcia un acord consular care permite intrarea fără vize în ambele sensuri.

Am mai fost de multe ori în Constantinopol. Chiar şi în urmă cu trei luni am mai fost aici

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

SFÂNTA CUVIOASĂ PARASCHIVA

Învăţătura Bisericii dreptmăritoare ne dă certitudinea că membrii Bisericii luptătoare întreţin legătura cu membrii Bisericii triumfătoare. Aceasta este legătura celor vii de pe pământ, cu sfinţii care prin credinţa în Dumnezeu şi umblând în căile desăvârşirii, s-au învrednicit cu anticipaţie să guste din fericirea cea veşnică. Sfinţii ascultă rugăciunile pe care credincioşii de aici li le adresează spre a mijloci la Părintele ceresc pentru ei, căci iubirea sfinţilor rămâne neştirbită, aşa cum au dovedit-o în viaţa lor de pe pământ. Ei intervin la Dumnezeu pentru fiecare om în parte, oferind posibilitatea de a dobândi din nemărginita Lui bogăţie de daruri. Ca urmare este de la sine înţeleasă cinstirea sfinţilor, pe care Biserica luptătoare le-o aduce, mai ales în zilele de sărbătoare ce li s-au consacrat, prin invocarea lor şi prin aducerea aminte a desăvârşitului lor model de viaţă. Mărturii convingătoare de cinstirea sfinţilor sunt lăcaşurile de închinare înălţate în numele lor, venerarea icoanelor şi a moaştelor lor, prin care s-au săvârşit minuni, aşa după cum ne atestă Părinţii Bisericii. Cinstirea sfinţilor prilejuieşte înviorarea evlaviei, precum şi năzuinţa fermă de a le urma pilda lor de viaţă creştină.

În ziua de 14 octombrie a fiecărui an, Biserica noastră face **pomenirea sfintei cuv. Paraschiva,** „cea cu adevărat mare între femei şi vas sfinţit în vistieria Domnului Hristos". Sf. cuv. Paraschiva s-a născut în satul Epivat din Tracia. Părinţii ei, creştini dreptcredincioşi, cu bună stare, au crescut pe fiica lor în frica de Dumnezeu, în dragostea faţă de Biserică şi în vieţuirea după voia cea sfântă a lui Dumnezeu.

În vârstă de 10 ani fiind, a auzit în biserică cuvintele adresate de Domnul Hristos apostolilor săi: „Cela ce voieşte să vie după mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-mi urmeze mie" (Matei 16, 24), prin care se exprimă condiţiile (trei la număr), de îndeplinirea cărora depinde posibilitatea de a-l urma pe Domnul Hristos. Aceste cuvinte din Sf. Evanghelie au avut un puternic ecou în sufletul acestei copile care din acel ceas s-a decis să nu mai vieţuiască pentru sine, ci numai pentru cei săraci şi năpăstuiţi. De repetate ori a schimbat hainele sale scumpe cu altele modeste şi uzate ale fetelor sărace, fără să ţină seama de mustrarea şi de amenin ările pe care părinţii săi i le-au făcut pentru aceste fapte. În râvna ei nestăvilită pentru fapte de milostenie şi invocând pe Domnul Hristos, ea n-a putut fi înduplecată să renunţe la astfel de fapte nici prin asprele pedepse pe care părinţii ei i le-au aplicat. Copila a renunţat la bunăstarea şi traiul îmbelşugat oferite de casa părintească. A părăsit satul natal şi s-a dus în cetatea Constantinopolului. Aici şi-a îmbogăţit sufletul cu învăţăturile culese de la monahii cu viaţă pioasă, căutând să trăiască în acelaşi mod ca ei.

În Constantinopol n-a stăruit mult timp. A trecut Bosforul şi mergând apoi pe jos, a trecut prin Calcedon, spre a se duce în mănăstirea închinată Prea-Sfintei Născătoare de Dumnezeu, din Heracleia Pontului, unde a vieţuit timp de 5 ani. Dorul ei fierbinte însă a fost să ajungă în

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. Petru Dumitreasă

Ecumenismul şi Bisericile orientale

Alocuţiune rostită de Papa Ioan Paul al II-lea, în cadrul Audienţei generale din 9 august 1995

Lectură: I Cor. 13, 4—7 (Imnul iubirii)

1. În materie de ecumenism, ceea ce Conciliul II Vatican afirmă, cu privire la relaţiile dintre Bisericile orientale ortodoxe şi Biserica catolică este deosebit de important: anume că actuala separaţie nu poate face să fie uitat lungul drum parcurs împreună, sub semnul fidelităţii comune faţă de patrimoniul apostolic. „Pe parcursul a mai multor secole, Bisericile din Orient şi Occident au urmat, fiecare dintre ele, propria lor cale, unite cu toate acestea prin comuniunea frăţească în credinţa şi viaţa sacramentală, Scaunul roman intervenind, într-un acord comun, atunci când s-au iscat între ele diferende în materie de credinţă sau de disciplină" (Unitatis redintegratio, n. 14). Pe parcursul acestei perioade a istoriei, Bisericile orientale au avut un mod propriu de a celebra şi de a exprima taina credinţei comune şi de a urma disciplina. Aceste diferenţe legitime n-au împiedicat de a accepta ministeriul încredinţat lui Petru şi succesorilor săi[1].

(Continuare în pag. a 4-a)

Traducere şi prezentare după „L'Osservatore Romano", nr. 34 (2380) din 22 VIII 1995 de

Pr. prof. Dumitru Abrudan

1 În ansamblu, paragraful 1 are o formulare pozitivă. Excepţie face aluzia papală la pretinsa îndreptăţire a Scaunului Romei de intervenţie unilaterală şi autoritară în diferendele ivite între Orient şi Occident, în materie de credinţă şi disciplină. Este evident rolul coordonator şi de superioritate rezervat de papă Scaunului pe care i-a venit rândul să şadă la acest sfârşit de secol XX.

Tot atât de jenantă şi descurajantă pentru dialogul teologic, ce se desfăşoară, este şi insinuarea papală a acceptului de către Bisericile Orientului a „ministeriului încredinţat lui Petru şi succesorilor săi". Deci, numai lui Petru şi succesorilor săi!?

Întoarcerea la D. STĂNILOAE

Fiecare început de octombrie ne aduce în memorie numele Părintelui Profesor Dumitru STĂNILOAE. Fiecare început de octombrie, odată cu deschiderea noului an universitar, trimite teologia română la o întrebare fundamentală: Ce posibilitate există de a face teologia în **alt fel** decât până acum, aşa cum Părintele Stăniloae a reconstruit-o în viziunea sa personală? Ce trece din **Dogmatica** sa, unică prin bogăţia şi creaţia ei, în cursul predat studenţilor şi preoţilor la Facultăţile de Teologie? Ce spaţiu cultural naţional se atribuie operei sale, rară prin rezonanţa ei academică, filosofică şi socială?

Foarte adesea, pentru a justifica lipsa de interes şi interpretare faţă de gândirea Părintelui Stăniloae, se aduc insinuări şi pretexte false. Studenţii în teologie sunt speriaţi de stratul gnostic şi de ermetismul scrisului său, preoţii nu sunt disponibili să facă efortul filosofico-exegetic reclamat de înţelegerea textului său. Profesorii de teologie sistematică nu vor să sacrifice metoda convenţională de a prezenta Ortodoxia în cadrul celor „trei mari confesiuni creştine". Iar editorii de literatură mistică preferă să pună în circulaţie cursuri şi studii laterale, depăşite de viziunea Părintelui Stăniloae. Există un scepticism care blochează comunicarea acestei viziuni. Pierderea e dublă: căci Părintele Stăniloae este nu numai o referinţă fundamentală, ci şi un inspirator. Opera aparţine istoriei teologiei şi face parte din teologia de azi.

Care sunt conexiunile propuse de Părintele Stăniloae în opera sa, de care are nevoie teologia pentru generaţia actuală şi viitoare?

Părintele Stăniloae a arătat că atitudinea dogmatică şi spiritul conservator, de păstrare a Tradiţiei, sunt inerente Ortodoxiei şi sunt necesare în teologie, dar aceasta din urmă este inseparabilă de contextul cultural, de actualitate şi evoluţia ei. Doctrina reţinută din Tradiţie nu trebuie să fie transmisă ca ceva abstract şi irelevant. Transmitere înseamnă interpretare şi „receptare", folosind termeni, simboluri, analogii, cerute de comunicarea cu noul public, în biserică şi în afară de biserică. El a criticat sterilitatea metodei şi sărăcia de idei a teologiei de la în-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Prof. Ion Bria
Geneva

Din nou despre drama minorităţii române din Ungaria

Conflictele etnice dintre unguri şi români durează de zeci de ani şi vor mai dura atâta timp cât ungurii evită să recunoască adevărul istoric. Prin pretenţiile lor permanente ei urmăresc în mod subversiv mărirea teritorială a Ungariei care în prezent nu poate fi realizată prin forţe militare şi atunci au găsit necesar să-şi schimbe tactica. Se folosesc abuziv de minoritatea maghiară din România. Dacă până la al doilea Război Mondial au pus deschis problema revendicării Transilvaniei în prezent substratul revizionist este acoperit prin pretenţiile minorităţii maghiare din România care depăşesc legalitatea şi pe care statul român nu le acceptă. De altfel ei sunt convinşi că nici o minoritate din Europa nu se bucură de atâta libertate politică şi culturală ca maghiarii din România, dar prin dimensionarea pretenţiilor caută pe de o parte dezmembrarea integrităţii teritoriale a României iar pe de altă parte boicotarea intrării României în organismele democratice internaţionale.

În Ungaria locuiesc încă români. Mă întreb, în ce măsură principiul egalităţii civice a fost sau este aplicat obiectiv pentru minoritatea română. După primul Război Mondial în Ungaria trăiau aproximativ 250 000 de români concentraţi în localităţile din jurul oraşului Gyula. După statistica maghiară din 1990 ar mai exista în Ungaria aproximativ 4 900 de români. După o statistică românească din 1930 în Transilvania trăiau 1 353 276 maghiari şi secui (în rândul secuilor sunt trecuţi şi românii secuizaţi), iar după statistica din 1992 trăiesc în România 1 620 000 maghiari (cifra în care sunt incluse toate persoanele care vorbesc limba maghiară, deci maghiari şi secui). Fără comentarii cifrele vorbesc de la sine de care parte se poate vorbi de genocid etnic şi cultural.

În cele două zile pe care le-am petrecut în vara aceasta în oraşul Gyula şi în împrejurimile lui, din informaţiile primite de la diverse persoane mi-am dat seama care pot să fie cauzele tragediei minorităţii române din Ungaria. Nu este nimic aleatoriu, totul gândit şi bine regizat pentru o eficientă asimilare.

În cazul căsătoriilor mixte întotdeauna s-a preferat etnicitatea maghiară şi prin firea lucrurilor copiii născuţi sunt maghiari şi crescuţi în spirit maghiar. În nici un caz nu se poate vorbi de reducerea natalităţii în rândul minorităţii române pentru că am găsit familii cu doi sau mai mulţi copii. În special între cele două războaie mondiale, dar chiar şi în prezent pentru ca un român să poată exercita o profesie de necesitate publică era nevoie de maghiarizarea numelui cu scopul de a se forma **o societate maghiară şi omogenă, ca acela care şi-a maghiarizat numele, prin aceasta se înglobează definitiv în corpul naţiunii maghiare** (S. Telkes).

Important de semnalat este lipsa asociaţiilor şi instituţiilor care să asigure identitatea românilor. În vara acestui an în mod arbitrar a fost desfiinţată Uniunea Românilor din Ungaria, asociaţie cu tradiţie, care de bine de rău mai stimula conştiinţa naţională românească şi înlocuită cu Mişcarea de Autoguvernare a Românilor din Ungaria pe care nimeni nu a cerut-o. Românii nici nu cunosc sensul ei, aceasta fiind impusă nelegitim unei minorităţi discriminate.

Viaţa spiritual-creştină se desfăşoară în cele nouăsprezece parohii ortodoxe şi una greco-catolică în regiunea Gyula şi una ortodoxă la Budapesta. Aceste parohii până în anul în curs au fost deservite de un număr insuficient de preoţi care săvârşeau în bisericile parohiilor serviciul divin prin rotaţie o dată sau de două ori pe lună. În acest an Episcopia Ortodoxă a Aradului, sub a cărei oblăduire se află vicariatul din Gyula a trimis câţiva preoţi misionari care să acopere necesităţile stringente din aceste parohii. Lipsa preoţilor a produs demolarea spiritului creştin-ortodox care se reflectă în participarea credincioşilor în număr foarte mic la Sfânta Liturghie, înmulţirea numărului sectarilor şi frecventarea de către unii enoriaşi a bisericilor maghiare.

În lista contradicţiilor flagrante cu normele europene ale drepturilor omului şi drepturile minorităţilor se înscrie discrepanţa între numărul mare de şcoli de toate gradele inclusiv universitare cu limbă de predare maghiară în România şi penuria instituţiilor de învăţământ cu limba de predare română pentru minoritatea română din Ungaria. În comuna Micherechi unde 96% din populaţie este

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. Coriolan Brad

BIOETICA: dimensiunea axiologică a sa, ca suport moral pentru cercetarea ştiinţifică

S-a vorbit adesea de revoluţiile în domeniul medicinii. Şi, pe bună dreptate, bioetica a apărut într-un context creat de aceste revoluţii ştiinţifice. Pornind de la această constatare, unii au căutat să stabilească originile bioeticii în 1937, când era descoperită sulfamida, urmată curând de penicilină (1946).

Însă adevărate probleme va pune a doua revoluţie în medicină: descoperirea codului genetic. Sunt amintite astfel marile descoperiri din ultimele decenii: sistematizarea metodelor de experimentare a noilor medicamente pe voluntari bolnavi sau sănătoşi, transplantul de organe şi ţesuturi, noile tehnici reanimatorii, continua luptă împotriva tumorilor, cu metode chimioterapeutice, chirurgicale şi radioterapeutice, sfera vastă de vaccinuri împotriva marilor epidemii (tifos, variolă, poliomielită) şi sfârşind cu perspectiva încă deschisă a luptei împotriva SIDA. Numai că toate aceste aspecte formează filonul terapeutic, hipocratic al eticii medicale.

Cu descoperirea metodelor complexe de inginerie genetică, ce aplică noile cunoştinţe în domeniul embriologic şi ginecologic, ducând la momentul procreaţiei artificiale, medicina intră într-o nouă fază, în care consecinţele nu sunt întru totul previzibile şi unde etica medicală şi deontologia devin insuficiente.

Ingineria genetică, deci posibilitatea transferării de gene sau porţiuni din codul genetic de la o celulă la alta şi chiar între specii diferite, a creat o stare de alarmă. În aceeaşi perspectivă, s-a întrevăzut posibilitatea creării „bombei biologice", mult mai puţin costisitoare decât cea nucleară şi cu minime posibilităţi de control. Etica medicală nu poate aborda aceste probleme ale unor posibile catastrofe ce ar afecta umanitatea în întregime sau întreaga biosferă.

„Medicina predictivă", ocupându-se cu prospectiva genomului uman, va putea cunoaşte codul genetic al omului şi structura patrimoniului ereditar al oricărui individ. Aceasta ar putea avea efecte po-

(Continuare în pag. a 4-a)

Ierom. Iuvenalie Ionaşcu

PATMOS – Insula Apocalipsei

(Urmare din pag. 1)

la o conferință pan-ortodoxă, aceea care duce dialogul teologic cu Biserica romano-catolică.

Șoferii mașinilor în care suntem îmbarcați sunt turci. Musulmani. Mitropolitul Gabriel de Colonia vorbește cu șoferul turcește. Îl cunosc pe mitropolit de mult. A mai îmbătrânit și se plânge de neplăceri la inimă. Cu ani în urmă ne-a condus pe Patriarhul Justin, pe mitropolitul pe atunci Teoctist și pe mine, la Efes, la Pergam și în alte localități biblice din care acum au rămas doar amintirile. Ici și colo niște ruine. Acum și numele orașelor au fost schimbate. Dinspre aeroport spre oraș mergem pe malul Mării Marmara. O mare plină de vapoare, vaporașe, bărci. Pe mijloc traficul mare spre Bosfor și din Bosfor.

Apar zidurile vechiului Constantinopol. Când pe stânga (mai ales), când pe dreapta. În stânga, undeva mai în fund e celebra închisoare Edicule, unde a fost decapitat Constantin Brâncoveanu, cei patru fii ai săi și ruda sa Ianache.

Am intrat în Constantinopol. Vedem multe moschei. Toate seamănă cu Sfânta Sofia care, după cucerirea Constantinopolului a fost de îndată transformată în moschee. După aceea, până azi, turcii n-au mai putut depăși stilul Sfintei Sofii, în zidirea de moschei. Au adăugat doar minaretele. În jurul Sfintei Sofii sunt patru. Călătorul ortodox neavizat vede peste tot Sfinte Sofii. Foarte aproape de Sfânta Sofia e moscheea albastră. Și ea, în același stil, cu aceeași cupolă bizantină imensă.

Sfânta Sofia se poate deosebi de celelalte prin două „semne particulare": are în jur patru minarete, așezate geometric în jurul ei, în cele patru colțuri, și are pe afară o culoare stacojie. Și nu e prea îngrijită. Gloria de altă dată a Bizanțului e lăsată parcă anume să apună mereu, deși în anii trecuți am văzut în interior schele imense. S-au mai descoperit niște mozaicuri pe care, în timp, turcii le-au acoperit cu var sau le-au mascat cu texte din Coran.

Oricum, cine vrea să-și facă măcar o idee despre ce a fost Bizanțul, trebuie să intre în Sfânta Sofia, jos și la balcoane, și să nu se grăbească.

Ajungem cu mașinile la locul de unde începe **Cornul de Aur**, intrând din Marea Marmara care delimitează Fanarul de restul orașului. Pe aici, pe undeva, a fost palatul în care a fost ținut ostatec Dimitrie Cantemir. Astăzi e o ruină.

Odinioară Fanarul era cartierul grecilor bogați. De aici au venit la noi, pe pungi grele, fanarioții, domnitori ortodocși, dar care trebuiau să-și refacă pungile de cum ajungeau la București sau la Iași. Câțiva dintre ei au făcut și lucruri bune, au zidit biserici și mânăstiri, și au fost constructivi în cultură. Mai ales grecească însă. Norocul a fost că românii au știut să se apere și, la momentul potrivit, să se debaraseze de ei, și să-și aleagă domni pământeni. Revoluția lui Tudor Vladimirescu a pus capăt domniei fanarioților. Dar aceasta l-a costat capul.

Astăzi Fanarul e un cartier mizerabil, murdar, fără monumente, fără stil, cu străzi înguste, fără nici o geografie coerentă. Înghesuit. Coerentă e doar lipsa de coerență.

Patriarhia ecumenică, ceea ce a fost odinioară Marea Biserică, e o înghesuială de construcții pe lângă care poți trece fără să-ți atragă atenția. Până mai anii trecuți era doar o singură casă în fața bisericii Sf. Gheorghe. Un grec bogat a mai construit o clădire, cu intenția de a salva ceea ce se mai putea salva, un rest de grandoare mai mult simbolică, sub un mal gata să se răstoarne în orice clipă.

Poarta din față e închisă. Acolo, în cadrul porții cu acoperiș de zid, a fost spânzurat de turci un patriarh al Constantinopolului.

De atunci poarta n-a mai fost deschisă. Se intră în curtea mică a Patriarhiei printr-o ușă pe stânga și printr-un tunel de control ca pe aeroporturi, de teamă că cineva ar intra cu arme. În curticica lipsită de orice geografie, se intră numai cu piciorul. Mașinile n-au cum intra. De altfel se și urcă vreo zece scări de piatră.

Intrăm pentru câteva momente în biserica Sf. Gheorghe. Așa e ritualul. Ne conduc doi diaconi mărunței. Un al treilea e ceva mai înalt de un metru. Parcă au fost aleși anume să exprime și ei dezastrul Marii Biserici! De la Sfânta Sofia la această biserică de cartier, destul de mică, e o distanță ca de la cer la pământ.

Apoi urcăm în noua clădire a Patriarhiei, precum am spus mai înainte, darul unui grec bogat și generos. Acolo, pentru vreo douăzeci de minute ne vom întreține cu S.S. Patriarhul Bartolomeu I, volubil, zâmbitor, bucuros de întâlnirea cu noi. Ne cunoaștem de mult, de prin anii 70 când ne-am întâlnit la Geneva. Cred că S.Sa era pe atunci numai diacon.

* * *

Capii de Biserici au fost însoțiți spre Patmos de ierarhii care au pregătit în septembrie 1995, la Volos în Grecia, **Mesajul** ce urma să fie semnat în Patmos de către întâi stătătorii Bisericilor Ortodoxe. Patriarhul nostru a fost însoțit de către Mitropolitul Antonie al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, de mitropolitul Moldovei și Bucovinei Daniil, și de Pr. Prof. Constantin Coman de la Facultatea de Teologie din București. Drumul cu avionul a fost până la Constantinopol.

Întâlnirea din Patmos a fost convocată de Patriarhul Constantinopolului Bartolomeu I din două motive: mai întâi pentru că se luase mai de mult hotărârea ca, **din timp în timp**, capii Bisericilor Ortodoxe să se întâlnească pentru a evalua împreună problemele care preocupă Ortodoxia astăzi, relațiile interconfesionale, dialogurile teologice în vederea refacerii unității Bisericilor creștine, și alte probleme care preocupă umanitatea în vremea noastră și care nu pot lăsa indiferentă Biserica Ortodoxă.

În al doilea rând, convocarea la Patmos a patriarhilor și a conducătorilor de Biserici Ortodoxe a avut, în acest moment, și un motiv în plus: s-au aniversat 1900 de ani de la scrierea Cărții **Apocalipsei** de către sfântul evanghelist Ioan, numit și Teologul, carte care a fost scrisă chiar în insula Patmos, sub inspirație divină, în anul 95 d.Hr. Sf. evanghelist Ioan, a fost exilat în insula Patmos în vremea împăratului Dioclețian, pentru că predica învățătura creștină.

Apocalipsa este o carte istorico-profetică și cu ea se încheie Sf. Scriptură a Noului Testament. Partea istorică ne dă informații despre organizarea Bisericii creștine la sfârșitul secolului I. Aflăm astfel, din textul Apocalipsei, că în acea vreme erau deja organizate comunități creștine la Efes, Smirna, Pergam, Tiatira, Sardes, Filadelfia și Laodiceea, în Asia Preconsulară care își avea capitala în Efes, comunități cărora li se adresa Sf. Evanghelist Ioan. Istoricii presupun că Apostolul și-a trimis cartea sub formă de scrisoare tuturor acestor Biserici — desigur multiplicată manual — prin curier, dar o analiză mai aprofundată a ei ne arată că a fost, de fapt, adresată tuturor creștinilor din vremea aceea, ca și celor ce vor mai trăi până la sfârșitul lumii. Acesta este și motivul pentru care a fost acceptată în lista cărților canonice ale Noului Testament.

Partea profetică a Apocalipsei se referă la sfârșitul lumii, prevestind că la un moment dat vor veni vremuri grele — de aici și termenul de **vremuri apocaliptice** — dar acestea vor fi urmate de un final fericit, de un **„cer nou și un pamânt nou"**, de biruința binelui asupra răului, de biruința asupra nedreptaților și a morții, de biruința Celui ce este **„Alfa și Omega, cel dintâi și cel de pe urmă, începutul și sfârșitul"** (Apoc. XXXI, 13).

Să ne punem întrebarea: **ne spune Apocalipsa când va fi sfârșitul lumii?**

Și da și nu. **Da**, în sensul că ni se indică anumite semne care vor prevesti apropierea sfârșitului lumii. A se vedea ev. Matei XXIV, Marcu XIII și Luca XXI. **Nu**, în sensul că nu se arată o dată precisă. De altfel acest lucru e în spiritul afirmației scripturistice, că momentul sfârșitului nu-l cunosc nici îngerii (Matei XXV, 36), ci numai Tatăl Cel din ceruri. E de la sine înțeles că Dumnezeu n-a dorit să ne comunice data exactă a sfârșitului. Acest lucru ar fi dus, la apropierea vremii, la o destabilizare generală, la stări de spirit și acțiuni dictate de disperare.

Se știe că unii sectanți, mai vechi și mai noi, au socotit împlinirile de mari date rotunde, ca timpul sfârșitului. Prin unele părți ale lumii, printre cei care au crezut în aceste termene, s-au petrecut lucruri teribile. Unii și-au vândut sau și-au împărțit toate bunurile, s-au îmbrăcat în cămăși albe și au ieșit să aștepte sfârșitul. Au rămas nu numai dezamăgiți, ci și săraci, și au plătit toată viața prețul naivității și al ascultării de unii conducători sectanți.

Să sperăm că aceste lecții ale trecutului vor fi învățătură de minte pentru cei ce ar fi tentați să facă la fel în momentul când vom ajunge în anul 2000. E de așteptat ca unii sectanți să provoace totuși panică și la încheierea acestui al doilea mileniu creștin.

Cu prilejul întâlnirii Întâi Stătătorilor ortodocși din Patmos nu s-au pus probleme de interpretare a Apocalipsei. În momentul de față teologia marilor confesiuni creștine, Ortodoxia și Catolicismul, în parte și Protestantismul, și-au definit cu exactitate felul cum trebuie interpretată Apocalipsa. Poate doar de la unele secte să mai vină unele surprize dar acestea sunt în mare parte datorate lipsei de pregătire teologică, simbolismului unor exegeze scoase din context, metode care încă mai caracterizează „teologia" unora dintre secte. Dacă n-ar fi așa, aceste secte nici n-ar exista.

Spuneam mai înainte că, în vederea întâlnirii de la Patmos, o comisie de ierarhi-teologi s-a întâlnit în localitatea Volos din Grecia și a stabilit un text-cadru pentru a sta la dispoziția capilor Bisericii Ortodoxe. Acest text a fost prezentat în Patmos și a fost supus discuției capilor de Biserici și însoțitorilor lor. Am luat și eu parte la discuții. Voi reveni mai departe asupra lor.

* * *

Trebuie să spun că, de fapt, delegația noastră, ca și celelalte delegații, a participat la două Simpozioane pe parcursul aceleiași călătorii. Am sosit cu avionul la Constantinopol, am făcut o vizită Patriarhului Ecumenic, am participat la o recepție la **Ciragan Palace Hotel** din Constantinopol și, de acolo, am mers direct în port și ne-am îmbarcat pe un vapor, **„Preveli"**. În dimineața următoare a început pe vapor Simpozionul internațional cu tema **„Apocalipsa și mediul înconjurător"**, cu multe sute de participanți din toată lumea, din toate confesiunile și religiile.

În a doua noapte am ajuns în portul Kusadasi (fostul Efes). În portul Kusadasi, noi, ortodocșii care mergeam la Patmos, am părăsit Simpozionul cu tema **„Apocalipsa și mediul înconjurător"**, și ne-am îmbarcat pe vaporul **„Alexander"**, un adevărat palat plutitor. Se pare că a aparținut lui Onasis, construit pentru fiul său Alexander, mort într-un accident aviatic. E un vapor care întrece multe din hotelurile de lux din lume. Cu acest vapor am ieșit din apele turcești și am intrat în apele grecești, salutați de multe vapoare militare, cu salve de tun și cu personalul aliniat pe punți. Să nu se uite că Patriarhul Ecumenic Bartolomeu este de origine grec și grecii îi acordă cele mai mari onoruri, onoruri de stat.

* * *

O zi și o noapte, lăsând în urmă Marea Marmara și Dardanelele, s-a călătorit printre nenumărate insule ale Mării Egee, spre Patmos. În dimineața de 23 septembrie am ajuns în Patmos. Erau prezenți în port membri ai Guvernului grec, printre ei domnul Papandreu, Ministrul Culturii, Educației și Cultelor, fiul primului ministru Andreas Papandreu, muzică militară, și toți episcopii și mitropoliții din insulele care aparțin canonic de Patriarhia din Constantinopol. Acolo, printre cei care ne așteptau am avut surpriza să-l găsesc și pe Părintele Vasile Mihoc, profesorul nostru de Noul Testament de la Sibiu, venit de la un Congres din Atena. Am avut de asemenea surpriza să-l găsesc și pe fostul meu coleg de doctorat Apostolos Dimelis, astăzi mitropolit de Rodos.

Din port, toți ierarhii au urcat până la un loc cu mașini, iar de acolo pe jos, până în vârful muntelui, în localitatea Hora, unde se află Mânăstirea „Sf. Ioan Teologul". Patmosul e o insulă muntoasă și uscată. Rar să vezi un grup de copaci sau o pajiște verde. La Mânăstire s-a oficiat un Te-Deum și s-a rostit un cuvânt de primire de către episcopul Isidor de Trallea, exarh patriarhal local. În dimineața următoare s-a oficiat o slujbă în biserica „Sf. Fecioare" din Hora, singura localitate mai mare, și apoi s-au început lucrările în Biblioteca Mânăstirii „Sf. Ioan Teologul".

Mânăstirea aceasta, așezată efectiv pe vârful muntelui — probabil apa se pompează de undeva de jos — e un adevărat miracol. E o cetate, construită de cruciați, cu ziduri împrejmuitoare de peste douăzeci, treizeci de metri, cu creneluri și metereze. Odată intrat în ea, prin niște porți înguste, se intră într-un adevărat imperiu al scărilor, al bolților joase și al nișelor semiovale. Probabil respectând geografia locului, parcă nici o cameră nu este la același nivel cu celelalte. Ca să ajungi într-o cameră, în trapeză, în biserică, în bibliotecă sau în chilii, trebuie neapărat sau să urci, sau să cobori, mereu cu capul aplecat, prin coridoare joase și înguste, multe neluminate, deși electricitatea a pătruns și acolo. E folosită însă cu economie. Scările sunt peste tot din piatră naturală, foarte rezistentă.

În bibliotecă numai cărți vechi grecești, legate în piele. Am avut bucuria să descopăr un raft de cărți tipărite în Țara Românească pe vremea binecredinciosului voievod Constantin Brâncoveanu, în limba greacă, deci înainte de 1714. Cum vor fi ajuns acolo, n-a putut nimeni să-mi spună. Se știe că domnia lui Brâncoveanu, 1688—1714, a fost o domnie fără războaie și că tiparul a cunoscut pe vremea lui o dezvoltare deosebită, ca și arhitectura care s-a definit chiar într-un stil brâncovenesc.

M-am bucurat mult să găsesc în Patmos, într-o citadelă dintre cele mai curioase, parcă pe vârful lumii, urme brâncovenești. Dar tot acolo, cu cărțile tipărite de el în mână, mi-am rememorat de îndata că numai cu câteva zile în urmă, pe drumul de la aeroportul Istanbulului spre Fanar, am trecut pe lângă Edicule, fortăreața în care acest domn al culturii a fost decapitat de turci în modul cel mai barbar. Cărțile pe care le aveam în mână m-au mângâiat totuși. Brâncoveanu al culturii n-a murit. Și mi-am adus aminte, bineînțeles, și de mânăstirea Sâmbăta. Sâmbăta noastră transilvăneană. Sâmbăta lui Brâncoveanu. Sâmbăta mitropolitului Nicolae Bălan!

Sâmbăta mea!

Brâncoveanu, deși asasinat, trăiește! Se știe că Jean Calvin, după ce l-a ars pe rug pe Miguel Servet, a ridicat pe locul acela un obelisc pe care, el sau urmașii lui, au scris: **Erravi!** Am greșit. Turcii n-au făcut încă aceasta pe locul unde l-au decapitat pe Brâncoveanu și pe cei patru copii ai lui: Constantin, Radu, Matei și Ștefan!

Dar să revenim în biblioteca din Mânăstirea „Sf. Ioan Teologul". Acolo au început lucrările întâlnirii patriarhilor.

Ce anume s-a petrecut?

S-a analizat punct cu punct **Documentul** pregătit la Volos, în Grecia. El este intitulat: **„Mesajul întâistătătorilor Bisericii Ortodoxe"**, și este datat 26 septembrie 1995. Deși îl vom publica în întregime, când ne va parveni în traducere oficială versiunea originală din grecește, voi încerca să rezum foarte pe scurt acest **Mesaj**.

El nu se referă, bineînțeles, la probleme legate de Cartea **Apocalipsei**, ci la unele din problemele care preocupă Biserica Ortodoxă în vremea noastră. Și nu se fac analize largi, ci doar enunțuri, deoarece problemele sunt în general cunoscute. Importantă este evocarea lor și propunerea lor pentru meditația Bisericilor și nu numai a celor Ortodoxe. Iată mai departe conținutul lui rezumat pe capitole, așa cum e conceput în original:

1. Mai întâi se adresează un salut tuturor Bisericilor, din locul în care Sf. evanghelist Ioan a primit descoperirea **Apocalipsei**. De altfel cuvântul însuși de **Apocalipsă** înseamnă **descoperire**, revelație, iar în cazul cărții, denumirea a devenit substantiv propriu, nume de carte.

2. Mesajul constată că lumea trece astăzi prin vremuri critice. Apostazia, zeificarea oamenilor, adesea sacrificarea oamenilor și a creației, criza credinței — toate acestea pot caracteriza epoca drept **„apocaliptică"**, dar aceasta nu înseamnă sfârșitul lumii. Biserica trebuie să propovăduiască pe Hristos, să sprijine progresul umanității, pacea și frăția între popoare. Se face un **Apel** către cei care dețin puterea, către cei din zonele de conflicte, ca să promoveze pacea, adevărul și dreptatea în lume.

3. Mai departe se condamnă **naționalismul agresiv și fanatic**, pentru că el duce numai la diviziuni și ură între popoare, nu la pace și înțelegere. Se cere respectarea particularităților religioase și culturale ale popoarelor, a libertății și a demnității persoanei umane, și a minorităților.

4. Se anunță celebrarea panortodoxă a jubileului creștin de 2000 de ani de existență, când se vor face rugăciuni ca Dumnezeu să fie preamărit **„în toate lucrurile"**.

5. Se evocă unele evenimente din ultimul secol și, mai ales, persecuțiile suferite de Bisericile Ortodoxe. Sângele vărsat leagă pe martirii epocii noastre, de martiriul veacului apostolic.

6. Se evocă și unele aspecte pozitive din ultimul secol al celui de-al doilea mileniu: redescoperirea învățăturilor Sf. Părinți, redeșteptarea conștiinței misionare, înflorirea vieții monahale, dialogul rodnic cu curentele filosofice contemporane și cu știința. Acest lucru, apreciem noi, e foarte important, deoarece se afirmă colaborarea cu știința, neexistând motive de despărțire de ea.

7. **Dialogurile teologice** multilaterale între confesiuni sunt o dovadă a vieții active a Bisericii, în **căutarea unității pierdute**. În **Mișcarea ecumenică**, Ortodoxia s-a impus printr-o prezență activă, începând mai ales din 1961 când, pe lângă primele Biserici care au aderat la Mișcarea ecumenică, au aderat și restul Bisericilor, inclusiv Biserica Ortodoxă Română.

În acest domeniu însă, **Mesajul** Patriarhilor observă că **„din nefericire, criza și deviațiile din ultima vreme din Mișcarea ecumenică, impun Bisericii Ortodoxe datoria de a rezista acestor deviații și de a promova tradiția autentică a Bisericii"**.

E vorba de promovarea **hirotoniei femeilor**, de folosirea **limbajului zis inclusiv**, adică denumirea lui Dumnezeu la feminin, de **admiterea homosexualității și a lesbianismului**, și de alte devieri de la adevărata doctrină și moralitate creștină, devieri promovate în Mișcarea ecumenică mai ales de către cultele protestante și neoprotestante (secte). Acestea sunt admise de Mișcarea Ecumenică fără discernământ și fără nici o motivare teologică. Ele au apărut în Mișcarea ecumenică, ca urmare a presiunii unor grupuri lipsite de orientare teologică, și mânate mai ales de pretenții de democratizare și liberalizare, în ciuda și în afara doctrinei creștine, în care nu asemenea principii sunt orientative, ci revelația, adică învățătura Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții.

De fapt, **Mesajul patriarhilor** dă, prin declarația pe care o face, un avertisment, dacă nu chiar un ultimatum Mișcării Ecumenice. Aceasta, dacă va rămâne în continuare în mrejele acestor „teologi" care, fiind mai ales sociologi improvizați și politicieni dezorientați, nu au nimic cu teologia, va face ca Biserica Ortodoxă să-și reconsidere participarea la ecumenismul practicat de **Consiliul ecumenic al Bisericilor de la Geneva**. Acest lucru s-a discutat mult la Volos, unde s-a pregătit Mesajul. Evident, Ortodoxia nu va renunța la **Ecumenism**, adică la ideea reunificării Bisericilor, dar nu va putea accepta **deviațiile** nu numai de la adevăratul ecumenism, ci chiar și de la creștinismul biblic original. Va căuta o reorientare spre un ecumenism corect, adevărat, biblic.

Mai departe **Mesajul patriarhilor** se referă critic la alte două probleme care tulbură viața creștină contemporană. Citez: **„De asemenea considerăm că uniatismul și prozelitismul sunt obstacole serioase în calea progresului dialogului cu romano-catolicii și cu protestanții"**. E o declarație scurtă, dar foarte importantă.

Documentul de la Balamand, care a definit relațiile dintre romano-catolici și ortodocși, a stabilit că **uniatismul** nu e metoda cea bună a realizării unității dintre cele două Biserici. El a fost un abuz și o siluire la vremea apariției lui, în sec XVII—XVIII, iar mai apoi, se știe, uniatismul a fost integrat definitiv și total în romano-catolicism, **având acum toate dogmele catolice**. Ritul a mai rămas oriental, dar ritul nu e problemă de credință.

Ori, în ciuda acordului de la Balamand, capii Bisericilor ortodoxe au constatat că uniatismul este în continuare agresiv și revendicativ **ca uniatism**, împiedicând dialogul dintre ortodoxie și Catolicism în spiritul **Documentului de la Balamand**. Se știe că, în vara care a trecut, Ortodoxia a reanalizat la Constantinopol **Documentul de la Balamand** și l-a menținut integral. Ba chiar, la cererea Bisericii Greciei, în special, el va fi completat printr-o nouă analiză a raporturilor Ortodoxiei cu uniatismul, mai aspră probabil. Întrunirea va fi organizată în 1996. Cardinalul Cassidy mi-a spus în Patmos că **Biserica romano-catolică** a acceptat această nouă întâlnire, probabil ultima pe tema uniatismului, după care se va relua dialogul propriu-zis ortodoxo-catolic, dacă discuțiile asupra uniatismului se vor termina și dacă se va renunța la prozelitismul exercitat prin această Biserică.

De remarcat faptul pozitiv că, în ultima vreme, Biserica catolică orientală, unită cu Roma, a renunțat la principiul **restitutio in integrum** ca o condiție a dialogului cu Ortodoxia. E o atitudine realistă și remarcabilă și, **un punct** pozitiv în desfășurarea dialogului dintre cele două Biserici. Un punct negativ rămâne cererea acestei Biserici unite ca, la noi în România, Parlamentul să rezolve diferendele cu ortodocșii. Ortodocșii consideră că Decretul 226/1990 este suficient pentru aceste reglementări. O altă reglementare ar putea genera noi tulburări și blocarea dialogului.

1. Ultimele aspecte ale relațiilor cu uniatismul sunt, în unele Biserici, dramatice. Spre exemplu în Cehia și Slovacia, Mitropolitul Dorotei a prezentat situații conflictuale zguduitoare. Au fost ocupate prin violență biserici, au fost luate proprietăți, s-au petrecut chiar confruntări fizice și, toate, lipsite de orice considerație față de ortodoxie.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a comunicat celorlalte Biserici Ortodoxe că la noi se încearcă o reconciliere, că există bunăvoință teoretică, dar că se continuă și unele acțiuni agresive și prozelitiste, acțiuni de ocupări de biserici și acolo unde nu există un număr suficient de uniți, apoi primiri de preoți ortodocși caterisiți care sunt integrați în Biserica unită, ceea ce este evident o acțiune prozelitistă cu intenții destabilizatoare. Bisericile Ortodoxe surori au fost informate că între Biserica Ortodoxă și cea unită din Transilvania, s-a convenit să se alcătuiască, de ambele părți, comisii de dialog local. În vederea începerii acestui dialog, Biserica Ortodoxă a cerut ca o condiție prealabilă pacificarea relațiilor dintre cele două Biserici și așezarea lor pe temelii oneste și realiste. S-a cerut astfel:

A. Biserica unită să țină seama, în ceea ce privește situația numerică a credincioșilor uniți, de ultimele statistici. Se știe că ultimul Recensământ de acum un an a arătat că în România există 228 337 de uniți și nu un milion jumătate - două milioane, cum pretind unii, socotind și toți morții, sau având în vedere situații de mult modificate.

B. Biserica unită să renunțe la procesele deschise în tribunale pentru recuperarea de biserici. Acest lucru să se facă prin bună înțelegere, prin referendum-uri locale care să fie respectate de ambele părți.

C. Biserica unită să renunțe la ocupările de biserici prin violență și amenințări, prin comando-uri aduse din alte localități și prin atragerea ortodocșilor la uniatism prin oferirea de bunuri materiale sau promisiuni de astfel de avantaje, făcute mai ales preoților. De altfel, după cinci ani de așteptare ca apartenențele să se limpezească și să se definitiveze, Sinodul mitropolitan al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului a hotărât la 2 iunie 1995 — întrunit la Oradea, în prezența P.F. Patriarh Teoctist — să fie caterisiți preoții care trec de la ortodoxie la uniatism, ca apostați, potrivit Sfintelor canoane.

D. Ambele Biserici, — s-a mai hotărât între ele — să înceteze calomniile prin presă împotriva celeilalte Biserici și a conducătorilor ei, pentru a se pregăti climatul unui dialog posibil.

* * *

De rezultatele acestei înțelegeri din România va depinde mult hotărârea care se va lua în Dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă și Biserica romano-catolică în anul viitor. Să sperăm că ne vom întâlni în anul viitor cu rezultate bune.

Altfel, problema uniatismului va mai crea probleme dialogului dintre cele două Biserici.

Protestanții, de fapt neoprotestanții — dar toți intră în aceeași familie — sunt avertizați în **Mesajul** din Patmos că prozelitismul pe care îl desfășoară nu poate fi acceptat de Bisericile Ortodoxe și că, acest prozelitism va genera mereu conflicte inutile.

8. Mesajul patriarhilor atrage atenția, în capitolul 8, asupra **sfințeniei vieții**. Condamnă crima de orice fel, și avorturile, lipsa de respect față de libertatea oamenilor, distrugerea naturii prin abuzurile ecologice.

9. Ortodoxia își declară responsabilitatea față de întreaga **Oikumene**, față de întreaga lume, persoane și popoare, care au dreptul la libertatea pentru care Hristos și-a vărsat sângele (Apoc. 5, 9).

10. La sugestia Patriarhiei Ecumenice data de 1 septembrie din fiecare an va fi ziua de rugăciune pentru protecția mediului înconjurător. Se adresează un **Apel** în acest sens întregii omeniri. Natura trebuie iubită și ocrotită.

11. Sfânta Euharistie trebuie să fie centrul și criteriul întregii vieți în Hristos. Fiecare Liturghie, oficiată sub conducerea sau în numele episcopului canonic local, constituie axa și criteriul vieții Bisericii și al mântuirii.

12. Mesajul patriarhilor își îndreaptă privirea spre **Mileniul** următor. Realizările științei în toate domeniile mai ales în biologie, aduc cu ele rezultate incredibile, dar și pericole, se constată în **Mesaj**. Biserica nu poate rămâne indiferentă față de aceste pericole în perspectivă, care violentează creația, manipulând-o spre zone anarhice, și periclitează supraviețuirea persoanei umane ca **„chip al lui Dumnezeu.**

13. În domeniul **schimbărilor politice**, Biserica Ortodoxă rămâne fermă la **principiul neamestecului**

(Continuare în pag. a 3-a)

Cine își uită eroii, nu-și merită libertatea

La invitația Prefecturii Brașov și a Oficialităților din com. Șercăița, jud. Brașov, I.P.S. Mitropolit Antonie a participat. Duminică, 1 octombrie 1995, la sfințirea monumentului eroilor, din această localitate, căzuți la datorie în primul și al doilea război mondial. Cu acest prilej, I.P.S. Sa a rostit cuvântarea ce se publică în prezentul număr.

Am răspuns cu bucurie invitației de a fi astăzi împreună cu Dv. aici în Șercăița, pentru a omagia pe eroii acestui sat căzuți în primul și în al doilea război mondial, cărora le-ați ridicat acest frumos monument.

Ei s-au jertfit pentru Patrie.

Pentru a apăra ființa Patriei. Granițele ei. Libertatea ei. Libertatea noastră. Viitorul Patriei. Viitorul nostru. Sfânta Scriptură ne spune că nimic nu este mai important, mai valoros, mai sfânt, mai jertfelnic, mai eroic, decât să-și dea cineva viața pentru aproapele său. Și într-adevăr: ce poate fi mai generos, decât sacrificiul suprem pentru altul, pentru frații de un sânge, de o credință, pentru părtașii la aceeași geneză, la aceeași istorie, la același destin, la aceeași limbă!

De ce e mare și sfântă și neîntrecută de nimic jertfa supremă pe câmpul de bătaie? Pentru că pe pământ avem o singură viață și, nemai pentru cea mai importantă cauză, suntem îndreptățiți și chemați să ne sacrificăm cel mai mare bun pe care ni l-a dat Dumnezeu, adică **viața!** Acest sacrificiu l-au făcut eroii. Și, o spun încă o dată, nu s-au sacrificat pentru ei, pentru că ei au plecat. S-au sacrificat pentru cei care au rămas, părinții lor, frații lor, copiii lor. Aceștia au rămas să se bucure de roadele sacrificiului lor și, îndeosebi, de viața în libertate, de stăpânirea asupra pământului strămoșesc, de înlăturarea pericolului căderii sub robie străină.

Iată de ce recunoștința față de eroi este și trebuie să fie veșnică. Ei nu trebuie uitați niciodată. Cine își uită eroii, nu-și merită libertatea. Cine își cinstește eroii face dovada recunoștinței față de ei. Eroii ajung în fața Tronului dumnezeiesc și sunt martorii noștri înaintea lui Dumnezeu că niciodată n-am voit altceva, luptând, decât să ne apărăm ce a fost al nostru, pământul, limba, obiceiurile, dreptul de a ne agonisi pâinea cea de toate zilele în libertate, dreptul de a trăi frumos, în pace cu toată lumea și cu Dumnezeu.

Noi, românii, n-am avut întotdeauna în istorie liniștea pe care ne-am dorit-o, și pe care am meritat-o. Pentru că noi n-am râvnit niciodată pământul altora. N-am dus niciodată vreun război de cucerire a pământului altora. Și chiar când am trecut peste hotare străine, am făcut-o nu pentru a rămâne acolo, ci pentru a ne asigura libertatea pământului nostru. Am ajuns până la Stalingrad, dar numai pentru a ne asigura Basarabia noastră, care fusese abuziv cotropită de două ori în istorie. Și cine nu știe că Basarabia e pământ românesc din moși-strămoși, parte din Moldova lui Ștefan cel Mare și Sfânt care pe Nistru și-a așezat cetățile de apărare: Cetatea Albă, Tighina, Soroca, Hotinul, deși români sunt și dincolo de Nistru, până la Bug și mai departe.

Și mai avem și azi un dor neîmplinit. Silnicii care mai sunt practicate și astăzi, în ciuda dreptății de toți cunoscută, fac din Basarabia un stat rupt de Țara Mamă, cu care a fost una până în 1918. Biserica din Basarabia e și astăzi sub ocupație rusească. Există însă și un Dumnezeu al românilor. Ne va face dreptate. Să nu avem nici o îndoială. Lanțurile din 1940 și 1944, și cele de azi în ceea ce privește Biserica, lanțuri care mai apără încă Pactul Molotov-Ribentropp, vor trebui să cadă și Basarabia va fi din nou românească.

Ne-am dus apoi până în munții Tatra și până la Budapesta. Am cucerit Budapesta.

Am cucerit Budapesta de două ori în istorie, dar nu cu intenția de a rămâne în ea, ci odată pentru a împiedeca instaurarea comunismului lui Bela Khun acolo, iar a doua oară, în al doilea război mondial, pentru a ne asigura întoarcerea la trupul Țării a ceea ce era al nostru: Transilvania răpită prin Diktatul de la Viena din 1940.

Eroii ne-au binecuvântat în 1918 cu reîntregirea Țării. Basarabia, Bucovina și Transilvania au intrat între granițele firești ale României, așa cum fuseseră ele una în vechiul regat al Dacilor, strămoșii noștri, și în Dacia Felix romana, locul și timpul în care din daci și din romani s-a plămădit poporul român.

Durăm în istorie de aproape 2000 de ani și vom fi nemuritori pe acest pământ al nostru, atâta vreme cât va mai fi viață pe Terra.

S-au sacrificat vieți multe și în primul și în al doilea război mondial. Inscripțiile de pe acest monument ne arată ce mulți eroi au existat numai din acest sat. De toți aceștia ne aducem aminte azi și, Troița aceasta e semnul că inimile noastre sunt în unitate cu cei plecați, în speranța că jertfa lor a fost bineplăcută lui Dumnezeu și rodi'oare pentru noi și pentru Țara noastră românească.

Exemplul lor să fie viu și pururea grăitor pentru noi. Ne-a dat Dumnezeu o Țară frumoasă și mănoasă. Să facem doar o simplă comparație cu țările acoperite de nisipuri seci, sau cu cele acoperite de zăpezi veșnice, sau bântuite de înghețuri, și vom înțelege de îndată ce binecuvântare sunt munții noștri, câmpiile apele, soarele celor patru anotimpuri, anotimpuri care întregesc o climă blândă în patru trepte de urcuș și coborâș, care ne scutesc de monotonia arșițelor continui și a gerului nemilos.

Să ne rugăm lui Dumnezeu din toată inima ca să dea odihnă în Împărăția dreptilor tuturor acestor eroi din cele două războaie mondiale din acest sat, și tuturor eroilor care odihnesc sub glie pentru apărarea Patriei, din toate așezările românești de pretutindeni.

Să nu-i uităm. Să învățăm copiii să-i cinstească. Unitatea de suflet și de inimă, de gândire și de simțire să fie pururea vie între generațiile care s-au sacrificat pentru Țară și între noi cei de azi și din viitor.

La nevoie să le urmăm exemplul eroic.

Veșnica lor pomenire.

Șercăița
Duminică 1 oct. 1995.

† ANTONIE
MITROPOLITUL ARDEALULUI

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XXI)

— TAINA ȘI COMUNIUNE —

După rostirea rugăciunii „TATĂL NOSTRU", se ridică dvera (perdeaua) ușilor împărătești, iar slujitorul Domnului împărtășește celor de față **„Pace tuturor"** și i se răspunde în asentimentul iubirii într-o mai crescândă comuniune: **„Și duhului tău"**, realizându-se între preot și credincioși o linie de urcuș sufletesc, în dorința de-a poposi împreună la ospățul de taină al Sfintei Euharistii. Și în continuare, preotul atenționează, zicând: **„Capetele voastre, Domnului să le plecați"**, iar strana sau credincioșii răspund: **„Ție Doamne"**, prelungit sau întreit, pentru ca preotul să se roage încet, pentru toți: „Mulțumim Ție, *Împărate* nevăzut, Cel ce toate le-ai făcut cu puterea Ta cea nemăsurată și cu mulțimea milei Tale din neființă la ființă toate le-ai adus. Însuți, Stăpâne, caută din cer spre cei ce și-au plecat Ție, capetele lor; că nu le-au plecat trupului și sângelui, ci Ție, Înfricoșătorului Dumnezeu. Tu deci, Stăpâne, **cele puse înainte nouă tutu or, spre bine le întocmește**, după deosebita trebuință a fiecăruia: cu cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer împreună călătorește, pe cei bolnavi îi tămăduiește, Cel ce ești doctorul sufletelor și al trupurilor noastre"[1].

Insistând astfel, în grija de păstor sufletesc, pentru ca Dumnezeu să reverse harul milei Sale cerești, peste trebuințele deosebite ale tuturor credincioșilor și în mod special, părintească Sa grijă să fie cu cei călători și cu cei bolnavi, așa cum numai Părintele nostru ceresc o poate face, preotul încheie rugăciunea, cu glas auzit, zicând: **„Cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni a Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat împreună cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor"**. Iar cântăreții răspund cu **„Amin"**, prelungit, pentru ca iarăși, preotul să se poată ruga în taină: „Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, din sfânt locașul Tău și de pe scaunul slavei împărăției Tale și **vino ca să ne sfințești pe noi,** Cel ce sus împreună cu Tatăl șezi și aici, în chip nevăzut, împreună cu noi ești. **Și ne înviednicește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge și prin noi** la tot poporul".

Prin această tainică rugăciune, preotul chemând pe Cel ce toate le poate, se simte și mai asistat de prezența divină, Căreia I se adresează în taină, închinându-se de trei ori și zicând: **„Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă mântuiește"**.

Responsabil pentru întreaga comunitate liturgică și simțindu-se în comuniune cu ei, preotul și credincioșii, deopotrivă, sunt așteptați la Masa de taină — Sfânta Împărtășanie, care nu este rezervată doar preotului slujitor, ci tuturor celor ce s-au nevoit să înțeleagă și să se împărtășească din Marea Iubire a lui Dumnezeu! Participarea liturgică trebuie să culmineze în gustarea din Sfântul Trup și Sfântul Sânge a Celui ce s-a jertfit pentru toți oamenii și pentru mântuirea tuturor. Scopul Euharistiei nu este prefacerea pâinii și a vinului, ci a ne face părtași cu Hristos, care a devenit hrana noastră, viața noastră, descoperirea Bisericii ca fiind trupul lui Hristos... La început, împărtășirea tuturor credincioșilor la Liturghie, era concepută de Biserică drept scopul vădit al Euharistiei și înfăptuirea Cuvintelor Mântuitorului: „Să mâncați și să beți la masa Mea, în Împărăția Mea (Lc. 22, 30), de aceea, prin forma ei, Euharistia era Cina, era împlinirea ei prin împărtășirea obștească"[2], deci a celor prezenți, cu Hristosul euharistic.

Încă în rugăciunea de la sfârșitul Proscomidiei, pentru punerea înainte a Cinstitelor Daruri, preotul se roagă amintind că ceea ce se pregătește este **„pâinea cea cerească, hrană a toată lumea..."**. Iar de la începutul și până la sfârșitul slujbei euharistice, pornind chiar de la „Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh", totul este o atenționare, o chemare la ospățul tainic al Stăpânului. Astfel, la rugăciunea a doua pentru cei credincioși, preotul se roagă în taină: „... Și **dăruiește, Dumnezeule, și celor ce se roagă împreună cu noi** spor în viață, în credință și în înțelegerea cea duhovnicească. Dă lor... și **întru nevinovăție și fără de osândă să se împărtășească cu Sfintele Tale Taine și să se învrednicească de cereasca Ta Împărăție**". Iar în rugăciunea tainică a preotului, din timpul cântării heruvimice, el zice: **„Că Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci (jertfă), Cel ce primești și Cel ce te împarți (tuturor)** Hristoase, Dumnezeul nostru...". De aceea, El Însuși, ca și odinioară la Cina cea de Taină, zice: **„Luați, mâncați..."** și **„Beți dintru aceș.a toți..."**. **„Aceasta s-o faceți întru pomenirea Mea..."**

„Alucându-ne aminte așadar, de această poruncă mântuitoare și de toate câte s-au făcut pentru noi", nu putem sta nepăsători și privitori „ca la teatru". Preotul cu credincioșii săi se implică, trăiește, se hrănește, „se ospătează" la această „Masă de Taină". Și aceasta pentru ca efectul liturgic să fie nu doar un spectacol, că „s-a slujit frumos...", „s-a cântat frumos...", „s-a vorbit frumos...", ci **„ca să fie celor ce se împărtășesc, spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre plinirea Împărăției cerurilor..."** Sfântul Vasile cel Mare, zice la acest loc: „Iar **pe noi toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășirea Aceluiaș Sfânt Duh** și pe nici unul dintre noi să nu ne faci a ne împărtăși cu Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău spre judecată sau spre osândă, ci să aflăm har împreună cu toți sfinții".

Cu o asemenea dispoziție sufletească și dor după Împărăție, încă înainte de „Tatăl nostru", preotul se roagă în taină nu numai pentru sine, ci pentru toată comunitatea și mai cu osebire pentru toți cei ce participă la taina liturgică, zicând: **„Ție, Stăpâne, Iubitorule de oameni, Îți încredințăm toată viața și nădejdea noastră și cerem și ne rugăm și cu umilință cădem înaintea Ta; Învrednicește-ne SĂ NE ÎMPĂRTĂȘIM cu cuget curat, cu cerești și înfricoșătoarele Tale Taine ale acestei sfinte și duhovnicești mese, spre lăsarea păcatelor, spre iertarea greșelilor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre moștenirea Împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată, sau spre osândă"**.

După rugăciunea „Tatăl nostru", prin care cerem să **„vie Împărăția Ta..."** și **„pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi"**, preotul se roagă încet zicând: ... „Tu, deci, Stăpâne, cele puse înainte **nouă tuturor, spre bine le întocmește, după deosebita trebuință a fiecăruia...**". Iar după ecfonisul: **„Cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni a Unuia-Născut Fiului Tău..."**, tot în taină se roagă, zicând: ... **„Și ne învrednicește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge și prin noi** la TOT POPORUL".

Preotul, cutremurat, în fața Hristosului euharistic din nou se închină de trei ori, zicând în taină: **„Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește"** și apoi zice cu glas Tare: **„Să luăm aminte"** și luând Sfântul Trup, cu amândouă mâinile, îl înalță deasupra sfântului disc, în semnul sfintei cruci, amintind prin aceasta de înălțarea pe cruce, a Mântuitorului, zicând cu glas tare: „SFINTELE SFINȚILOR. Îndată credincioșii răspund cântând: **„Unul sfânt, unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl. Amin."**

Sfântul Chiril al Ierusalimului zice că „Cele ce stau înainte sunt „sfinte" pentru că au primit pogorârea Sfântului Duh. „Sfinți" sunteți și voi pentru că ați fost învredniciți de Duhul Sfânt". Și zice mai departe, același Sfânt Părinte: „Cu adevărat Unul singur este Sfânt, Cel care este prin fire Sfânt și noi suntem sfinți dar nu prin fire, ci prin participare, prin nevoință și prin rugăciune"[3].

După aceasta, ca preotul să poată dispune de timpul necesar pentru a se împărtăși cu Sfintele Taine și a pregăti Sfânta Împărtășanie, cântăreții cântă o **priceasnă**, respectiv o cântare de laudă sau de cerere, încheind-o cu întreitul **Aliluia.**

Momentul liturgic pe care-l străbatem cu emoție, este într-adevăr de-o imensă complexitate. Omul e chemat acum să se întâlnească direct cu Dumnezeu, la Ospățul tainic al Fiului Său. Tatăl își cheamă copiii la Masă! Cine se consideră fiu adevărat, ascultător și cuminte, vine la Ospăț. Masa e întinsă acum și toți sunt invitați la nuntă! S-a jertfit Mielul lui Dumnezeu, pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire! Cine nu este „îmbrăcat de nuntă", nu se poate apropia, fiindcă taina e cutremurătoare! Dar ai venit la Ospăț numai să vezi ce se pune pe masă? Gândește-te!

Liturgic am cerut mai întâi de la Dumnezeu, ca să ne ajute să fim **uniți în credință, să ne împărtășească Sfântul Duh,** care toate le unește și le face să crească. Și apoi, L-am rugat, pe măsura creșterii noastre duhovnicești, să ne învrednicească **a-L numi TATĂ,** ca să avem îndrăzneală de-a participa la Ospățul duhovnicesc al Fiului Său și Dumnezeu. Ca fii ai Lui, „ajutați de un Dumnezeu personal și de conștiința că suntem totuși aduși la existență de un Tată suprem, Care voiește să ne aducă la veșnica fericire a iubirii desăvârșite între noi și El și între noi înșine și în scopul acesta ne

(Continuare în pag. a 6-a)

Prot. Nichifor Todor

1 Vezi: Liturghier cit. p. 131 ss.
2 Al. Schmemann: Euharistia, op. cit., p. 230-231.
3 Sf. Chiril al Ierusalimului II, op. cit., p. 575—576; vezi și: P. Evdokimov: Rugul aprins, op. cit., p. 90.

PATMOS — Insula Apocalipsei

(Urmare din pag. a 2-a)

în politică. Desigur, Biserica nu poate fi indiferentă atunci când unele decizii politice îi pot afecta existența și ea cere ca, în astfel de cazuri, poziția ei să fie ascultată și luată în considerare cu seriozitate.

Mai departe **Mesajul** se referă la statutul Țării Sfinte care nu va putea fi statornicit, în nici un caz, fără acordul Patriarhiei Ierusalimului.

14. **Mesajul patriarhilor** consideră că în mileniul urmator, elementul religios în dezvoltarea civilizațiilor va fi dominant. De aceea conducătorii religioși sunt invitați să fie înțelepți, prudenți și plini de curaj, în așa fel încât să se îndepărteze orice element de fanatism și de ură din viața oamenilor, și să se apere pacea, într-o lume care a fost atât de sever amenințată de războaie și de conflicte în timpul secolului care se încheie.

15. Ultimul capitol al **Mesajului** constată că, într-o lume confruntată cu atâtea secte și cu unele înspăimântătoare interpretări ale cărții **Apocalipsei,** toți sunt chemați să dea mărturie de iubire lui Dumnezeu și oamenilor. Cartea Apocalipsei descopere că **păcatul și forțele demonice destructive vor fi învinse prin Iisus Hristos, Domnul istoriei.**

* * *

Acesta este conținutul, pe scurt, al **Mesajului patriarhilor,** trimis din Patmos Bisericilor, cu prilejul împlinirii a 1900 de ani de la alcătuirea **Apocalipsei.**

Cred că acest rezumat, ușor comentat, va putea da cititorilor o idee despre cele petrecute în Patmos.

* * *

Iată mai departe câteva din datele principale privind calendarul manifestărilor din insula Patmos, cu prilejul aniversării a 1900 de ani de la scrierea Apocalipsei:

În timpul prezenței în insula Patmos a patriarhilor și primaților Bisericilor Ortodoxe, duminică 24 septembrie 1995, în biserica parohială a „Fecioarei" din localitatea Hora s-a slujit o Sf. Liturghie prezidată de S.S. Patriarhul Pavle al Serbiei, urmată de o recepție în aceeași localitate după care s-a vizitat o expoziție de icoane vechi și noi.

În aceeași zi masa de amiază a fost luată în Mânăstirea de maici „Bunavestire a Maicii Domnului" (Evangelismou Mitros Igapimenou). E o mânăstire de 45 de maici de toate vârstele, toate provenind însă din mai multe insule și chiar de pe teritoriul Greciei continentale. Cina s-a luat la o altă mânăstire de maici, mai mică, cu numai zece maici, numită Koumana.

Luni, 25 septembrie 1995, masa de prânz a fost oferită de Mânăstirea „Sf. Ioan Teologul" la hotelul „Skala", în localitatea de jos, din port. S-au oferit de către Patriarhul ecumenic engolpioane ierarhilor și medalii laicilor și clericilor. Între timp în portul Patmos a sosit și vaporul „Preveli", pentru a încheia lucrările simpozionului: **„Apocalipsa și mediul înconjurător"** care începuse la Constantinopol, și la care și ierarhii ortodocși au fost prezenți pe distanța Constantinopol—Kusadasi. La încheierea lucrărilor au participat din nou toți ierarhii ortodocși prezenți în Patmos, după care P.S. episcop Nifon Mihăiță al Sloboziei și Călărașilor, participant la Simpozion, s-a alăturat delegației Bisericii Ortodoxe Române care a participat la aniversarea din Patmos.

În aceeași zi, seara, în Mânăstirea „Sf. Ioan Teologul" s-a oficiat vecernia sub conducerea P.F. Patriarh Teoctist al României.

Marți, 26 septembrie, în vecinătatea peșterii în care sf. evanghelist Ioan a scris Apocalipsa, în aer liber, s-a săvârșit Sf. Liturghie, fiind și sărbătoarea Sf. Ioan Evanghelistul. Au slujit toți patriarhii și capii de Biserici ortodoxe. Au participat Președintele Greciei și primul ministru, cu doamna, și, de asemenea, cardinalii Roger Etchegaray și Edward Idriss Cassidy. Slujba a fost urmată de o recepție la Seminarul teologic din Patmos și de vizitarea peșterii Sf. Ioan evanghelistul care e chiar pe teritoriul Seminarului.

Pe același loc unde dimineața a fost săvârșită Sf. Liturghie, seara a fost un spectacol în aer liber unde, celebra actriță Irene Pappas, a recitat și a cântat un lung poem dedicat Apocalipsei. După aceea primarul Patmosului a oferit o masă în port.

Miercuri, 27 septembrie 1995, toate delegațiile s-au întors spre Constantinopol cu vaporul „Alexander" pe care, de altfel, au locuit în tot timpul manifestărilor din Patmos.

* * *

În ceea ce privește ecumenismul, deoarece am fost întrebați despre aceasta, putem spune următoarele, pe scurt:

Ortodoxia rămâne deschisă ecumenismului, cu toate că, **în ultima vreme, ecumenismul pare a-și pierde din vigoare și din principii.** Poate fi oboseală de sfârșit de secol și de mileniu.

Ecumenismul a fost una din ideile mari ale secolului XX și, sunt convins că va fi marcată ca atare ori de câte ori se va face prezentarea acestui secol din istoria omenirii.

Ecumenismul a fost o inițiativă și o mișcare profetică, ivită în prima jumătate a secolului XX, dar în jumătatea din urmă nu a mai avut parte de mari personalități, precum au fost Nathan Söderblom, John R. Mott, arhiepiscopul Athenagora de Theyatira, și apoi Wisser't Hooft. După aceștia, până azi, ecumenismul a început pe mâna amatorilor protestanți si neoprotestanți, care au relativizat-o, au lipsit-o de principii ferme și bine înrădăcinate în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. Poate va avea mai multe șanse în secolul și în mileniul următor.

* * *

Ortodoxia, de la Wisser't Hooft încoace, (secretar al Consiliului Mondial al Bisericilor), cu toate eforturile pe care le-au făcut neîncetat delegații ortodocși, a fost mereu marginalizată și chiar manipulată în interesul protestanților, neoprotestanților și sectanților care au relativizat-o și au compromis-o ca **Mișcare ecumenică autentică și credibilă.** Tare mă tem că romano-catolicii care — cu excepția Comisiei „Credință și Constituție" — au evitat angajarea în **Mișcarea ecumenică,** vor constata, și vom constata și noi, că au avut dreptate!

Fără a se intra în amănunte, precum am văzut mai înainte când am rezumat **Mesajul** din Patmos, conducătorii ortodocși până de curând rezervați și răbdători, încep să-și manifeste acum adevăratele temeri. Cu dreptate!

* * *

La sfârșitul lunii octombrie 1995 va avea loc la București întâlnirea Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe, cu prilejul împlinirii a 110 ani de la autocefalia Bisericii Române, și 70 de ani de la instituirea Patriarhiei.

Poate vom vorbi despre aceasta mai pe larg după eveniment, adică la sfârșitul lui octombrie, sau la începutul lui noiembrie.

Deocamdată vom spune ceva doar despre scopul întâlnirii. Toți invitații, inclusiv Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, vor veni la invitația Bisericii noastre care, în anul acesta, sărbătorește 70 de ani de la înființarea Patriarhiei Române (1925), și 110 ani de la declararea autocefaliei Bisericii noastre (1885). La acestea se vor mai adăuga două aniversări cărora P.F. Patriarh nu dorește să le facă publicitate, dar de care nu va scăpa. Prea Fericirea Sa a împlinit anul acesta 45 de ani de episcopat (1950) și 80 de ani de viață (1915). E vorba deci de două aniversări personale, dar remarcabile, și de două aniversări bisericești naționale, evident, de mare însemnătate în viața Bisericii noastre.

* * *

În Patmos a fost absentă Biserica Ortodoxă Rusă.

Acestei Biserici, odată cu ieșirea din comunism, i-au revenit vechile visuri imperiale! Ea se află în conflict cu Patriarhia Constantinopolului, pentru că vrea să-și păstreze jurisdicția canonică asupra Estoniei, acum țară independentă, și asupra Ucrainei, de asemenea țară independentă. Statutul acestor două Biserici încă nu s-a definitivat pe plan panortodox, după dispariția Uniunii Sovietice, pentru că Moscova vrea să-și mențină stăpânirea canonică asupra lor. Dacă Patriarhia de Constantinopol și-ar fi însușit și poziția Bisericii noastre în privința ocupării necanonice, în continuare de către Moscova a Bisericii Basarabiei, acesta ar fi fost al treilea motiv de neînțelegere cu Patriarhia Constantinopolului. Aceasta nu s-a pronunțat încă oficial în legătură cu conflictul dintre noi și Moscova. Știm însă că Patriarhia Constantinopolului înțelege corect drepturile noastre.

Dacă s-ar pronunța, ar fi obligată s-o facă în favoarea noastră. Și probabil o va face. Rusia și-a instalat autoritatea canonică în Basarabia în 1812, în 1940 și în 1944 **după ocuparea militară a Basarabiei. Nu în virtutea vreunui drept.** Acum că Basarabia s-a declarat Republică independentă și suverană, Moscova nu mai are nici o rațiune care s-o îndreptățească să-și mențină jurisdicția canonică asupra Basarabiei. Acum nici nu mai are graniță comună cu Basarabia. **E pur și simplu un abuz!** Cum se simte încă mare putere lumească, această Biserică își permite, împotriva dreptății, să-și exercite autoritatea pretins spirituală, în teritorii asupra cărora nu are nici un drept, de nici un fel. Și își permite să sfideze toate Bisericile Ortodoxe, absentând de la reuniuni precum a fost aceasta din Patmos. La aniversările noastre de la București va veni un Mitropolit rus, Iuvenalie de Krutițki.

Să vedem cu ce gânduri?

* * *

Într-un fel, întâlnirea conducătorilor Bisericilor Ortodoxe la București, la sfârșitul lunii octombrie 1995, va putea fi considerată și ca o urmare a întâlnirii din Patmos, deoarece ecourile Patmosului vor fi încă prezente în amintirea tuturor participanților, în frunte cu S.S. Patriarhul ecumenic Bartolomeu I. Atunci, pentru câteva zile, Bucureștii vor fi capitala Ortodoxiei!

LUCIAN BLAGA – student în Teologie, la Sibiu

Cu Sibiul a luat contact Lucian Blaga ca student în Teologie, la Institutul „Andrei Şaguna". Poate că Blaga n-a devenit student în teologie din convingere, ci din oportunitate. A rămas fără tată, din fragedă copilărie, la 13 ani şi apoi mai era la mijloc războiul — prim mondial. Conform legilor austro-ungare, în vigoare, studenţii teologi erau scutiţi de serviciul militar. S-a gândit familia că nu e cazul să se jertfească Lucian pentru un ideal străin de cel românesc. Spune doar, mai târziu, şi Blaga în Hronicul vârstelor: «Izbucnirea războiului trezi în mine instinctul de conservare faţă de împărăţie, al cărui cetăţean eram, dar nu aveam conştiinţa vreunei datorii» şi astfel în luna septembrie 1914 Lucian Blaga s-a prezentat pentru înscriere la Sibiul teologic. «În curtea mare a Institutului era o aglomerare de aspiranţi, majoritatea foştilor elevi, care în iunie trecuseră bacalaureatul la Braşov. Găsind în atmosferă atâta zumzet pentru teologie m-am înscris la înalta şcoală», consemna mai târziu Blaga. La teologie, Blaga găseşte profesori celebri şi entuziaşti pentru viitorul neamului românesc, pe Dr. Nicolae Bălan, Dr. Pavel Roşca, Dr. Romul Cândea, Dr. Eusebie Roşca, Dr. Silviu Dragomir, care au trecut, după unire, profesori la universităţile din Cluj şi Cernăuţi, iar N. Bălan, mitropolit al Ardealului...

Colegi a avut Blaga pe acad. I. Oţetea, Nicolae Colan, mai târziu episcop, mitropolit, academician, ministru. Contactul cu diferite „materii imponderabile şi abstracte", au reuşit să deştepte în Blaga „o seamă de interese de aceeaşi natură..."

Lucian Blaga isprăveşte Institutul de Teologie în primăvara anului 1917, când depune stăruinţă pentru plecarea în străinătate. Mai marii lui, din Sibiu, cunoscând sporul la studii al lui Blaga şi preocupările sale filosofice, erau bucuroşi să-l vadă urmând studii filosofice, de documentare ştiinţifică şi specializare. Cu data de 12 iunie 1917 Blaga depune la mitropolia Sibiului cererea pentru o bursă în vederea continuării studiilor. Mitropolitul primind cererea o trimite rectoratului de la Institutul teologic, acesta, Arh'm. Dr. Eusebie Roşca, consultându-se cu profesorii, dă următorul aviz Mitropolitului: „Nou promovatul nostru L. B., absolvent, distingându-se la toate examenele pe care le-a dat şi având alese însuşiri spirituale, îl recomandăm solicitudinii Înalt Prea Sfinţiei Voastre pentru continuarea studiilor în străinătate".

De atunci înainte drumul ce ducea spre desăvârşirea lui Lucian Blaga s-a deschis. Blaga a fost neînduplecat în stăruinţa sa, era un fel de răzvrătit împotriva acelora care i-ar fi barat calea spre succes. E permis a constata că stimulentul filosofului Blaga a fost Biserica. Rămas orfan, «mama mea nu dispunea de nici un fel de avere pentru ca să mă pot susţine la şcoli mai înalte», cum afirmă mai târziu în lucrările sale Blaga. Fără intervenţia Bisericii, Lucian Blaga ar fi devenit profesor, preot sau învăţător, desigur tot un fel de primus inter pares, dar nu ceea ce a ajuns cu binecuvântarea Bisericii.

Marele filozof Blaga a păstrat mereu în suflet sentimentele sale de dragoste şi respect faţă de Biserică. În urma dictatului de la Viena, universitatea de la Cluj s-a transferat la Sibiu, împreună cu L. Blaga, membru al Corpului didactic. În Sibiu a ţinut o conferinţă despre mitropolitul Andrei Şaguna, pe care a considerat-o un **omagiu adus Sibiului bisericesc.**

Să spunem, şi noi, cel puţin atâta, la o sută de ani de la naşterea lui Lucian Blaga.

Pr. prof. dr. Nicolae Neaga

BIOETICA: dimensiunea axiologică...

(Urmare din pag. 1)

zitive, dacă va avea în vedere doar scopuri terapeutice; însă cunoaşterea secretului intim al constituţiei ereditare a individului sau familiei ar putea duce la crearea unor serioase probleme etice.

Procreatica nu pune în joc doar viaţa embrionilor procreaţi artificial, ci şi concepţia naturală (paternă şi maternă) şi finalismul însuşi al sexualităţii umane. Eugenismul selectiv, experimentarea pe embrioni, comercializarea organelor corpului uman sunt tot atâtea probleme ce generează teamă.

S-a observat, în mod just, că ştiinţa experimentală riscă să-şi asume un statut epistemologic al poli.icii; să devină, adică, „arta posibilului", să caute să facă tot ce e posibil, nu ceea ce este util. E suficient să amintim că secolul nostru a cunoscut un asemenea pact între medicină şi politică (cea nazistă), pentru a ne pune problema unui statut epistemologic bine definit pentru ştiinţa contemporană, statut care formează, de fapt, justificarea epistemologică a bioeticii.

Epistemologi mai recenţi, pr cum Popper[1], au subliniat că legătura între ştiinţă şi etică nu e chestiune de opţionalitate, ci o exigenţă multiplă, născută în interiorul însuşi al cercetării ştiinţi ice. Şi întrucât biologia priveşte în primul rând omul, incidenţa factorului personal — psihologic şi spiritual — asupra fundamentului epistemologic al bioeticii e de.initorie.

Bioetica va avea deci în vedere persoana umană în perspectiva revelaţiei creştine. Marile adevăruri ale creaţiei, întrupării Cuvântului şi învierii fac din om fiul lui Dumnezeu şi frate al lui Hristos; iar existenţa însăşi îşi găseşte sensul în mântuirea omului. Aşadar, omul va fi definit nu ca mijloc, ci ca scop, ca punctul de referinţă pentru orice acţiune.

Bioetica, înţeleasă ca morală a vi.ului, va trebui să se raporteze constant la o concepţie antropolog'că de referinţă şi să-şi definească latura axiologică în funcţie de care să aprecieze moralitatea faptelor umane în domeniul cercetării ştiinţifice, fără riscul de a se confunda cu o ideologie sau cu o etică filosofică. Întrucât obiectul cercetări biologice, ca şi subiectul acesteia este omul, valoarea supremă a existenţei pământeşti, sistemul antropologic de referiment este cel biblic, într-o înţelegere ortodoxă, care, la rândul său, va fi suport pentru o antropologie autentic creştină. De aceea, considerăm că fundamentarea bioeticii pe valoarea transcendentă din om şi a condiţiilor sale de realizare este premisa, unică de altfel, pentru rezolvarea marilor probleme ale medicinii şi geneticii contemporane.

Şi celelalte confesiuni creştine pun problema unei axiologii creştine ca fundament pentru o bioetică ce va putea face faţă cer nţelor momentului şi ale viitorului. Căci „bioetica se naşte şi însoţeşte aşazisa revoluţie biologică şi genetică: priveşte ce se poate face azi şi mâine"[2]. Un teolog protestant afirmă că „valoarea potenţială a teolog ei pentru bioetică constă în individualizarea şi fundamentarea semnificaţiei vieţii, suferinţei şi mo.ţii"[3]. Numai că atât teologia catolică, cât şi cea protestantă, nu oferă un răspuns sati făcă or, tocmai pentru faptul că fundamentul axiologic e deficitar. Cu alte cuvinte, raportarea corectă a valorii la izvorul ei nu se face din perspectiva teologiei energiilor divine necreate, fapt pentru care natura umană şi viaţa însăşi pot fi obiect de stud u în accepţiunea curentă a termenului şi puse doar într-o relaţie exterioară cu Dumnezeu, izvorul lor, nu una în care Duhul Însuşi penetrează creaţia, conferindu-i astfel autentica valoare.

Pentru morala ortodoxă, valoarea este dar şi revelaţie a lui Dumnezeu. Şi acesta este fundamentul moral al bioeticii. Dumnezeu nu cere decât după ce a dăruit. Iar omul, după pilda talanţilor, primeşte darul cu mulţumire şi-l întoarce înmulţit. Viaţa umană, ca dar suprem, în bioetică, este darul lui Dumnezeu, prin Hristos-Viaţa, în Duhul Sfânt — de-viaţă-Dătătorul.

Dar în acelaşi timp, valoarea este şi revelaţie. Prin ea, omul Îl vede pe Dumnezeu în creaţie. Sunt raţiunile divine, puse de Creator şi pe care omul trebuie să le identifice şi prin ele să se înalţe la Cel ce le-a dat. Iar aceste raţiuni din creaţie trebuiesc puse în legătură cu Raţiunea supremă sau Logosul divin, care-i Logos Creator şi Răscumpărător. În virtutea acestui fapt, Sf. Maxim Mărturisitorul a arătat că întreaga creaţie îşi are fundamentul ei într-o raţionalitate care îşi găseşte originea în Logosul divin, în Raţiunea supremă, a doua Persoană a Sfintei Treimi. Toate raţiunile lucrurilor care alcătuiesc universul văzut şi nevăzut izvorăsc din Logos, prin energiile divine necreate, şi se întorc în Logos. Centralitatea Logosului în creaţie o pune în evidenţă Sf. Maxim Mărturisitorul când spune că „raţiunile cele multe sunt una şi cea una sunt multe. Prin ieşirea cea binevoitoare, făcătoare şi susţinătoare a Celui unul în făpturi, Raţiunea cea una sunt multe, iar prin întoarcerea celor multe şi prin referirea şi pronia cea călăuzitoare a celor multe, ca la o origine şi centru al lucrurilor din care şi-au luat începuturile şi care le adună pe toate, cele multe sunt una"[4]. Prin aceste raţiuni, creaţia devine transparentă spre Dumnezeu, iar viaţa omului nu este decât actualizarea în istorie a vieţii lui Hristos-Viaţa, prin Duhul Sfânt. Iar trupul omului nu este doar „locul" unde sălăşluieşte sufletul, ci este templu al Duhului Sfânt (I Cor. 6, 19) şi prin comuniune euharistică cu Trupul şi Sângele lui Hristos cel înviat, trupul omului se umple de sfinţenia Trupului Domnului, de darurile Duhului Sfânt care-l transformă din stricăcios în nestricăcios (I Cor. 15, 42), cum stau mărturie moaştele sfinţilor.

Valorii îi corespunde ceea ce structuraliştii numesc „forţa vitală", care-i indefinibilă din punct de vedere fizico-chimic. Ea aparţine trupului, dar nu formează obiectul cercetării ştiinţelor biologice, ci mai degrabă devine fundament pentru bioetică. Ea cuprinde două realităţi fundamentale: armonia organică şi existenţa planului. Armonia organică este constatată de ştiinţă, dar se sustrage cercetării; ea nu poate fi decât opera Cuvântului creator al lui Dumnezeu, care în prima zi a Genezei făcea lumina-ordine (Fac. 1, 3). Iar planul face ca între origine şi finalitate să existe continuitate. Este vorba de prezenţa lui Dumnezeu în creaţie, prin energiile divine necreate.

1 K. Popper, J. Eccles — „Eu-l şi creierul său", 3 vol., Ed. Armando, Roma, 1982, vol. III, p. 707.
2 L. Lorenzetti — „Teologia şi bioetica laică", Bologna, 1994, p. 10.
3 S. Hauerwas — „Mântuirea şi sănătatea: pentru ce medicina are nevoie de Biserică", Bologna, 1989, p. 350.
4 Sf. Maxim Mărturisitorul — „Ambigua", în PSB. 82.

Ecumenismul şi Bisericile orientale

(Urmare din pag. 1)

2. Pe parcursul drumului străbătut împreună, Occidentul a primit mult din partea Orientului în domeniul Liturghiei, a tradiţiei spirituale, al dreptului. Între altele, „dogmele fundamentale ale credinţei creştine despre Treime şi Cuvântul lui Dumnezeu, care Şi-a luat trup din Fecioara Maria, au fost definite în Sinoadele ecumenice ţinute în Orient" (ibidem). Dezvoltarea doctrinară, care a avut loc în Orient în cursul primelor secole, a fost decisivă pentru formularea credinţei universale a Bisericii. Eu doresc să amintesc aici cu o profundă veneraţie doctrina definită prin câteva Sinoade ecumenice din „primele secole: consubstanţialitatea (deofiinţimea n.n.). Tatălui cu Fiul, la Niceea, în 325; divinitatea Duhului Sfânt, la Sinodul prim de la Constantinopol (al doilea ecumenic n.n.), care a avut loc în 381; maternitatea divină a Mariei (însuşirea de Născătoare de Dumnezeu a Sfintei Fecioare n.n.), la Efes în 431; unitatea persoanei şi dualitatea firilor în Hristos, la Calcedon, în 451. De la acest aport fundamental şi definitiv pentru credinţa creştină trebuie să pornească, dezvoltările tematice care permit de a sonda mereu mai bine „insondabila bogăţie" a tainei lui Hristos (cf. Ep. 3, 8).

Conciliul II Vatican s-a abţinut de a reveni asupra circumstanţelor separării, sau de a se opri apoi studiului reproşurilor mutuale. Trebuie doar remarcat că mărturia identică primită prin Apostoli a fost uneori dezvoltată de o manieră diferită în Orient şi în Occident „după diversitatea geniului şi condiţiilor de existenţă" (U.R. n. 14). Acest fapt a dat loc la dificultăţi care, „fără a vorbi de motive de ordin exterior, ca urmare a lipsei de înţelegere reciprocă şi a dragostei, au dat ocazie separării" (ibidem). În loc de a înălţa între noi un zid al incriminărilor şi polemicilor, prin amintirea dureroaselor episoade ale trecutului, trebuie mai bine să încurajăm în prezent ca şi în viitor înţelegerea reciprocă şi dragostea.

3. În această privinţă, eu doresc să subliniez marea consideraţie pe care conciliul (II Vatican n. n.) o arată pentru tezaurele spirituale ale Orientului creştin, începând cu cele legate de sfânta Liturghie. Bisericile orientale îndeplinesc actele liturgice cu multă dragoste. Aceasta, în primul rând, în ce priveşte celebrarea euharistică, pe parcursul căreia suntem chemaţi cu toţii de a descoperi mereu mai bine „izvorul vieţii pentru Biserică şi făgăduinţa slavei cereşti" (U.R. n. 15). În ea (în Euharistie n.n.), „credincioşii uniţi cu episcopul, găsesc acces pe lângă Tatăl, prin Fiul Său, Cuvântul întrupat, mort şi înviat, în revărsarea Duhului Sfânt. Ei intră într-un fel de comuniune cu Sfânta Treime şi devin „participanţi la natura divină" (II P. 1, 4). Astfel, [...] în aceste Biserici particulare, Biserica lui Dumnezeu se zideşte şi se măreşte" (se dezvoltă n. n.) (ibidem).

Decretul asupra ecumenismului aminteşte de asemenea devoţiunea orientalilor pentru Maria, de-apururi Fecioară şi Maică a lui Dumnezeu, celebrată în imne magnifice. Cultul consacrat Născătoarei de Dumnezeu pune în lumină importanţa primordială a Mariei în opera de mântuire şi luminează în mod egal sensul şi valoarea venerării aduse sfinţilor. Decretul pune, în sfârşit, un accent aparte asupra tradiţiilor duhovniceşti şi în special asupra celor ale vieţii monastice, observând că acestea din urmă au devenit „sursa organizării vieţii monahale a latinilor, căreia i-a conferit ca atare o nouă vigoare" (cf. ibidem).

Contribuţia Orientului la viaţa Bisericii lui Hristos a fost şi rămâne importantă. Pentru aceasta Conciliul îi invită pe catolici să ştie „că este foarte important de a cunoaşte, a venera, a păstra, a dezvolta, pentru a conserva cu fidelitate plenitudinea tradiţiei creştine şi pentru a realiza reconcilierea creştinilor orientali şi occidentali" (ibidem). În special, catolicii sunt invitaţi „să năzuiască mai frecvent la aceste bogăţii spirituale ale Părinţilor răsăriteni", în tradiţia unei spiritualităţi care „înalţă omul întreg la contemplarea tainelor divine" (ibidem).

4. În ce priveşte aspectele intercomuniunii, recentul îndrumător ecumenic confirmă şi specifică ceea ce a fost deja a irmat prin Conciliu, spre a şti că o anume intercomuniune este posibilă, Bisericile orientale având adevărate sacramente (Sfinte Taine n.n.) şi în mod special Preoţia şi Euharistia.

Asupra acestui punct delicat, au fost emise indicaţii specifice, după care orice catolic, când se află în imposibilitatea de a întâlni un preot catolic, poate primi din partea unui preot al unei Biserici orientale Tainele Spovedaniei, Euharistiei şi Ungerii bolnavilor (Sf. Taină a Maslului n.n.) (Îndrumătorul n. 123). Şi invers, preoţii catolici pot în mod licit administra Tainele Spovedaniei, Euharistiei şi Sf. Maslu creştinilor orientali, care le cer acest lucru. Trebu e, în toate aceste cazuri, de a evita orice formă de acţiune pastorală care nu respectă deplin demnitatea şi libertatea conştiinţelor (Îndrumătorul n. 125). În alte cazuri specifice, şi în prezenţa unor situaţii particulare concrete, sunt prevăzute şi reglementate forme de comunicare în lucrurile sfinte.

În acest context, eu doresc să adresez un salut cordial tuturor Bisericilor orientale care trăiesc în comuniune deplină cu Episcopul Romei, păstrând însă vechile lor tradiţii liturgice, disciplinare şi spirituale[2]. Ele aduc o mărturie aparte în favoarea diversităţii în un tate care contribuie la frumuseţea Bisericii lui Hristos[3]. Misiunea care le-a fost încredinţată... este, astăzi mai mult ca oricând, aceea de a servi unitatea voită de Hristos pentru Biserica Sa, participând „la dialogul dragostei şi la dialogul teologic, la nivel local şi la nivel universal, contribuind astfel la înţelegerea reciprocă" (Enciclica „Ut unum sint", n. 60).

5. Potrivit Conciliului, „Bisericile Orientului, conştiente de necesara unitate a întregii Biserici, au facultatea de a se conduce după propriile lor discipline (U.R. n. 16). Există în mod egal o diversi ate legitimă în transmiterea unicei doctrine primite prin Apostoli. Diversele formule teologice ale Orientului şi Occidentului mai degrabă se completează decât se opun. Conciliul face de asemenea să se remarce că tradiţiile teologice autentice ale orientalilor sunt „înrădăcinate de o manieră excelentă în Sfânta Scriptură" (U.R. n. 17).

Noi trebuie deci să învăţăm mereu cu şi mai multă stăruinţă ceea ce Conciliul învaţă şi recomandă asupra respectului Bisericilor orientale, în ce priveşte practicile, obiceiurile şi tradiţiile lor spirituale. Trebuie urmărit a avea cu ele raporturi de dragoste sinceră şi de colaborare fructuoasă în deplina fidelitate faţă de adevăr. Noi nu putem decât să împărtăşim şi să repetăm dorinţa ca „să sporească între ei o colaborare frăţească. Spiritul dragostei va exclude orice formă de rivalitate" (U.R. n. 18). Fie ca Domnul să ne hărăzească aceasta, ca un dar al iubirii Sale pentru Biserica timpurilor noastre!

2 Este vorba de Bisericile unite cu Roma sau „Catolice, de rit bizantin".
3 Se ignoră starea tensională, de adâncire chiar a separaţiei între Orient şi Occident cauzată de existenţa acestor Biserici. Cât priveşte afirmaţia papală a păstrării vechilor lor tradiţii liturgice, disciplinare şi spirituale, este greu să te dumireşti cum vine un astfel de lucru, atâta vreme cât paşii către deplina catolicizare sunt atât de evidenţi.

SF. CUVIOASĂ PARASCHIVA

(Urmare din pag. 1)

Ţara sfântă, să cunoască locurile pe unde a umblat, a trăit, a învăţat şi a pătimit Mântuitorul Hristos. Zadarnic au căutat-o părinţii ei în toţi aceşti ani. În zelul său de a se închina la locurile sfinte, a ajuns la Ierusalim. De aici s-a retras apoi într-o mânăstire de călugăriţe din pustia Iordanului. A trăit viaţă aspră şi sărăcăcioasă, în post şi rugăciune. În evlavie şi smerenie, şi-a oţelit voinţa, nevoindu-se în săvârşirea de fapte bune.

La vârsta de 22 de ani, s-a reîntors în Tracia şi a trăit în satul Calicratia, la biserica Sfinţilor Apostoli, cu viaţa ei curată. După câţiva ani, în această localitate, pe la anul 1050 şi-a dat obştescul sfârşit, îngropată fiind lângă biserică.

După un timp, preotul acelei localităţi a avut un vis în care Paraschiva îi cerea să desgroape trupul păcătosului, înmormântat lângă ea. S-au făcut săpături pentru dezgroparea acelui mort şi au dat de moaştele sf. cuv. Paraschiva, întregi şi neputrezite, răspândind miros binepl ăcut.

Aceste sfinte moaşte au fost apoi luate de ţarul româno-bulgar şi duse în Târnova, unde au fost aşezate. De aici, mai târziu, au fost duse la Belgrad, iar de acolo la Constantinopol. În anul 1641, pe cheltuiala sa, domnitorul Vasile Lupu al Moldovei a cumpărat moaştele sfintei Paraschiva, cu sumă mare de bani, de la patriarhul Partenie şi de la Poarta Otomană şi le-a dus la Iaşi, unde le-a aşezat în vestita biserică Tri-Sfetitele, de el ctitorită. Astăzi, moaştele sfintei Paraschiva sunt aşezate în catedrala mitropolitană din Iaşi, unde mare mulţime de credincioşi se apropie cu evlavie de raclă şi se închină, slăvind pe Dumnezeu Cel lăudat întru sfinţii Săi.

În trecutul istoric, sf. cuv. Paraschiva a fost considerată patroană a Moldovei şi, la răstimpuri de grele încercări, Biserica a invocat-o să mijlocească la atotputernicul Părinte, să apere şi să salveze ţara Moldovei.

Sporirea în amploare a veneraţiunii aduse sf. cuv. Paraschiva o certifică lăcaşurile de închinare cu hramul acestei sfinte cuvioase, la românii de pretutindeni. Exemple concludente sunt bisericile de la Margina din Banat şi din Cernăuţi, unde creştinii dreptmăritori o venerează cu ardoare. O altă mărturie o constituie tezaurul de icoane ale sf. Paraschiva.

Unele dintre icoane au fost comandate direct din Moldova. Un meşter zugrav anonim venit din Moldova, a străbătut Maramureşul şi Transilvania între anii 1540—1570. Pentru biserica de lemn din Budeşti (Susani) a Maramureşului a pictat şi icoana sf. Paraschiva, pe al cărei chip este imprimată o notă de arhaism, de nuanţă bizantină, transmisă prin filiera moldovenească.

În preajma anului 1600, în atelier maramureşan, a fost pictată icoana sf. Paraschiva, din colecţia Săltineanu din Bucureşti. Figura sfintei cuvioase este prezentată în bust, iar doi îngeri în zbor îi susţin coroana, bogat decorată cu perle şi pietre preţioase (Porumb M., Icoane din Maramureş, Cluj-Napoca, 1975, p. 8—10, ilustraţiile 6 şi 8).

Icoana sf. cuv. Paraschiva, din biserica de lemn din Breb, pare a fi pictată de un zugrav anonim din mânăstirea Moisei de la poalele Pietrosului. În inscripţia nominativă, sfânta Paraschiva este denumită „de Târnovo" şi impune o datare, cel mai târziu în jurul anului 1641 (Porumb M., op. cit., p. 11, ilustraţia 12).

În biserica din Budeşti (Josani) a fost pictată icoana sf. Paraschiva, de un iconar anonim, tot din mânăstirea Moisei, în prima jumătate a sec. al XVII-lea. Ea are fondul cu pliuri şi aurit, cu cruci în relief, iar pe margini ghirlande din frunze de stejar (Porumb M., op. cit., p. 12, ilustr. 16).

De la mijlocul sec. al XVII-lea datează icoana sf. Paraschiva, din biserica de lemn din Sârbi (Susani) a Maramureşului, pictată de un modest iconar. Pentru această icoană s-a servit ca inspiraţie o xilogravură din Cazania lui Varlaam, carte de mare circulaţie în Maramureş (Porumb M., op. cit., p. 14—15).

Icoana sf. Paraschiva, din anul 1785, de la biserica din Sat Şugatag (Maramureş), a zugravului Gh. Vişovan, este exemplu de pictură înrâurită de arta apuseană a sec. al XVIII-lea (Porumb M., op. cit., p. 20).

La muzeul Brukenthal din Sibiu, se află icoana pe sticlă a sf. cuv. Paraschiva, provenind din vechiul centru de pictură, de la Nicula. Ea datează de la finele sec. XVIII — începutul sec. XIX (C. Irimie, Focşa M., Icoane pe sticlă, Bucureşti, 1969, p. 28, ilustr. 11).

Aceste icoane fac parte din tezaurul care vădeşte venerarea adusă sfintei cuvioase Paraschiva de întreg poporul român dreptcredincios. Realizarea şi circulaţia lor, de o parte şi de alta a Carpaţilor n-a putut să fie împiedicată de hotarele nedrepte, impuse de vitregia vremurilor istoriei noastre.

Întoarcerea la D. STĂNILOAE

(Urmare din pag. 1)

ceputul secolului al XX-lea, în şcolile din România şi din alte spaţii ortodoxe. Teologia, zicea el, este o operă publică, o liturghie, destinată Bisericii, de unde voinţa de a comunica cu cuvinte vii şi cu rezonanţă. Tradiţia ortodoxă nu înseamnă a cenzura gândirea personală şi reflexia teologică necesară explicării doctrinei.

Din cauza aceasta, Părintele Stăniloae a conexat aspectul istoric, literar, al doctrinei, cu aspectul contemplativ, apofatic. Ortodoxia e autentică şi credibilă în măsura în care e bazată pe Biblie şi Tradiţie. Mesajul istoric al Scripturii nu poate să fie validat fără Tradiţia apostolică. Criteriul ermineutic al Scripturii îl constituie interpretarea patristică, Biserica din epoca ei apostolică şi ecumenică. Dar Biserica de azi nu este absentă în procesul de ermineutică a doctrinei. Aspectul istoric, literar, al Tradiţiei, adică ceea ce au revelat autorii inspiraţi: profeţi, evanghelişti, apostoli, este iluminat de dimensiunea contemplativă (**Theoria**), de comentariul interpretativ despre sensul evenimentelor revelatoare. Cum Biserica Ortodoxă nu recunoaşte un magisteriu infailibil permanent, este misiunea Bisericii — cei ce au autoritatea de a învăţa „în numele lui Hristos" împreună cu cei ce au capacitatea de a discerne adevărul — să asculte ceea ce Duhul Sfânt, Care conduce la tot Adevărul, spune azi Bisericilor.

Pasiunea pentru meditaţia şi spiritualitatea filocalică nu L-a îndepărtat de centrul absolut al creştinismului: persoana istorică a lui Iisus Hristos. Dimpotrivă, Părintele Stăniloae este singurul teolog din deceniile trecute care a scris despre Iisus Hristos, despre Fiul Omului Care concretizează aici şi acum iconomia divină a mântuirii, despre Misterul lui Dumnezeu în Liturghia euharistică. Piatra unghiulară din teologia lui este hristologia, o hristologie iconomică, socială, desigur în cadrul unei teologii trinitare, care orientează ecclesiologia ortodoxă. Fără Iisus istoric al Evangheliilor, Biserica nu poate să înţeleagă pe Hristos eshatologic, Domnul istoriei şi Mântuitorul lumii. Numai prin urmarea lui Hristos, „Lumina lumii şi îndumnezeitorul omului", după exemplul Apostolului Pavel, „care a preferat să piardă totul ca să dobândească pe Hristos" (Fil. 3, 8), Biserica poate să sfinţească numele lui Dumnezeu în lume.

Părintele Stăniloae a reaşezat Ortodoxia în contextul ecumenic, din trecut şi de azi. El n-a trecut cu vederea marile antagonisme dogmatice din creştinismul din secolele XI—XVI. În ciuda opoziţiilor şi divergenţelor confesionale, el a căutat să deosebească ce e criticabil şi ce e autentic în confesiunile din afara Ortodoxiei. El a căutat să integreze puncte divergente de vedere, ca de pildă în dialogul cu Bisericile vechi orientale, propunând o formulă de sinteză hristologică, acceptabilă pentru Ortodocşi şi orientali. Spiritul de deschidere, de dialog şi de toleranţă nu lipseşte din gândirea sa. Critic sever în cazurile în care Ortodoxia este transgresată, Părintele Stăniloae vorbeşte totuşi de „sobornicitate deschisă" deoarece Ortodoxia e o realitate „catolică", dinamică, destinată să aparţină tuturor.

În fine, Părintele Stăniloae, urmând exemplul marilor teologi harismatici, a făcut din rugăciune sursă de cunoaştere şi de unificare. Numai în rugăciune avem simţirea tainică a lui Hristos. „Noi suntem mireasma lui Hristos înaintea lui Dumnezeu" (II Cor. 2, 14—15). Prin noi „aroma lui Hristos" se răspândeşte în tot locul, îi plăcea să spună. Creştinul, teologul, preotul, Biserica e ca trupul care aspiră şi respiră parfumul lui Hristos.

Teologia română, poate ea să se înnoiască acum când Părintele Stăniloae nu mai e printre noi? Într-un moment istoric crucial, anii 1990—1993, el a interpelat-o direct, dar n-a primit răspuns. Teologia de azi nu trebuie să ia riscul să treacă pe alături de opera sa, să lase neobservate şi nerăspunse criticile sale şi să se returneze într-un mutism îngrijorător. De asemenea, exegeza operei sale printr-un filtru comun ne-ar releva excelenţa acestei opere.

Viitori stâlpi ai societăţii româneşti

Cuvânt la deschiderea anului şcolar 1995/96 la Şcoala normală şi Seminarul Teologic din Braşov

Domnule prefect,
Onorate autorităţi şcolare,
P. C. Părinte Protopop, P. C. Părinţi Profesori,
Dragi elevi,
Stimaţi părinţi ai elevilor,

De fapt ceea ce aş avea eu de spus, am spus prin rugăciunea de început de an şcolar, rugăciune pe care am rostit-o în mijlocul Dv. şi pentru Dv. în această zi de început de an şcolar. E un vechi obicei la noi românii, ca totul să înceapă sub binecuvântarea lui Dumnezeu. Mi-aduc aminte când eram elev ca Dv., când eu şi alţi colegi de-ai mei deschideam primul caiet în care luam notiţe, făceam un desen şi scriam: **„Începutul cu ajutorul lui Dumnezeu"**, iar când terminam caietul, de asemenea făceam un desen şi, tot aşa, scriam: **„Sfârşit şi lui Dumnezeu laudă"**.

Iată, şi noi, astăzi, la această şcoală pedagogică, cu o secţie de Seminar Teologic, am făcut rugăciuni de binecuvântare a anului şcolar care începe, pentru ca Dumnezeu să dea corpului profesoral înţelepciune, răbdare pentru predarea cunoştinţelor tinerei generaţii, iar elevilor să le dea Dumnezeu minte luminată, în aşa fel încât să înţeleagă, să priceapă şi să folosească toate învăţăturile care le vor fi predate în această şcoală, în acest an, şi în toţi anii care vin, până când toţi vă veţi desăvârşi pregătirea şi veţi intra în viaţă.

Anul trecut n-am putut fi prezent la deschiderea anului şcolar şi a inaugurării secţiei seminariale. Eram bolnav şi a şi trebuit să merg în America pentru o operaţie pe inimă. Slavă Domnului! A reuşit şi iată că anul acesta facem de fapt şi inaugurarea oficială a viitorului Seminar Teologic din Braşov.

Iubiţi elevi, este un moment important din viaţa voastră. Fără îndoială vă veţi aduce cu plăcere aminte de el în toată viaţa voastră. Sunteţi acum în procesul de formare, de pregătire, de modelare a personalităţii, acea personalitate care va face din dv. viitorii oameni întregi la minte şi la trup, viitorii stâlpi ai societăţii româneşti. Aici, de fapt, se aşează pietrele zidirii voastre. Mi-aduc aminte de o metaforă a lui Lucian Blaga în legătură cu aceasta, titlul unei poezii şi a unui volum: **„Pietre pentru templul meu"**. Aici de fapt vi se aşează pietre pentru templul care va fi personalitatea Dv. în viitorul care vă stă înainte.

Sunteţi aici, iată, o secţie pedagogică, şi o secţie seminarială.

Faceţi pregătirea împreună, şi eu socotesc că n-a fost deloc lipsită de inspiraţie ideea de a avea aceste două şcoli împreună. Pentru că ambele profiluri, şi cel pedagogic şi cel seminarial, pregătesc apostoli pentru cultura şi dezvoltarea neamului nostru românesc.

Dacă cei care vor termina secţia pedagogică vor deveni educatorii de mâine ai tinerei generaţii, preoţii vor fi sacerdoţii credincioşilor şi ai tineretului, şi ai tuturor celor care le vor fi daţi în grijă pentru păstorire.

Dar, într-un fel, şi cei care vor deveni cadre didactice vor intra tot într-un sacerdoţiu pentru că, şi ei, vor lucra pentru modelarea sufletelor, vor lucra pentru desăvârşirea culturală şi spirituală. Şi dacă profesorul e un sacerdot, tot aşa preotul în biserică este şi el un profesor, un învăţător care predă legile lui Dumnezeu. Dacă profesorii, în general, fac investigaţii şi dau răspunsuri în ceea ce priveşte originea universului şi a vieţii, cercetează toate tainele lumii care ne înconjoară, şi înmulţesc cunoştinţele elevilor, tot aşa şi preotul completează ceea ce face învăţătorul. Preotul oferă şi soluţii problemelor pe care le pun ştiinţele de tot felul, pentru că preotul raportează totul la Dumnezeu, Creatorul universului, Creatorul omului. Ştiinţele şi religia se completează.

Doamna directoare îmi spunea să ţin un **scurt** cuvânt şi aş vrea să intru, ca un bun şcolar, în această recomandare. Aş vrea doar, înainte de încheiere, să mulţumesc clerului din Braşov care s-a luptat pentru înfiinţarea unui Seminar Teologic aici, şi aş vrea să mulţumesc îndeosebi şi Şcolii Normale, pentru că a găzduit aici secţia seminarială care, cu timpul, va putea deveni un Seminar Teologic de sine stătător, deşi nu neapărat dezlegat de Şcoala Normală, fiindcă, aşa cum am spus, vocaţiile ambelor şcoli se completează foarte bine.

Aş vrea să felicit clerul din Braşov pentru iniţiativa de a înfiinţa **primul Seminar în Eparhia noastră**, pe lângă această Şcoală normală şi, încă o dată, să mulţumesc autorităţilor şcolare locale pentru că ne găzduiesc aici.

Sper ca elevii, cei de la Şcoala Normală şi cei de la clasele seminariale, să se completeze unii pe alţii, să crească împreună în aşa fel încât, şi unii şi alţii, să fie educatori şi, la rândul lor, să dea altora cunoştinţe folositoare şi acele învăţături morale pe care le presupune existenţa sănătoasă a unui popor. Să fie şi unii şi alţii sacerdoţi întru pregătirea generaţiilor viitoare.

Chem peste toţi elevii, peste corpul profesoral, binecuvântarea lui Dumnezeu. Şi să fie ca harul Domnului, la acest început de an, să vă aducă tuturor lumină şi să fie cu noi cu toţi, acum şi pururea şi în vecii vecilor,

AMIN!

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Biserica, locaş al Duhului Sfânt

În toate religiile, locaşul de cult, biserica, prin urmare şi în creştinism, este un semn al prezenţei lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor.

Graţie acestui semn văzut, omul vine în comuniune cu Dumnezeu, Cel ce este pretutindeni şi pe toate le plineşte.

În mijlocul lui, al locaşului de cult, locuieşte Dumnezeu şi sunt prezenţi sfinţii. Este centrul vieţii unui popor în jurul căruia se petrec toate tainele vieţii şi ale morţii pentru fiecare credincios. Este pe drept cuvânt „casa rugăciunii" şi „loc de sfinţire şi poartă a cerului". Este paradisul pe pământ. Mântuitorul nostru Iisus Hristos este noul templu întru care în chip real s-a săvârşit taina iconomiei divine. El este Biserica nefăcută de mână pe care a dărâmat-o moartea Sa şi pe care a zidit-o din nou prin Învierea Sa. De multe ori Mântuitorul le-a vorbit celor din jurul său despre „Biserica Trupului Său" pe care o vor dărâma oamenii şi El o va ridica în trei zile. Dacă ucenicii lui, şi cei ce-l ascultau, nu puteau să înţeleagă cum este posibil ca măreţul Templu din Ierusalim, la care se lucrase 46 de ani să fie ridicat în trei zile, după Învierea din morţi a Mântuitorului, au înţeles la ce anume se referea Mântuitorul: la Biserica Trupul Său. Ea este templul duhovnicesc al cărui cap şi a cărei piatră din capul unghiului este Hristos (I Cor. 3, 11). În ea locuieşte Dumnezeul Cel viu. Fiecare creştin, ca membru al Trupului lui Hristos, este acelaşi templu al lui Dumnezeu, iar Trupul Său este lăcaş al Sfântului Duh (Romani 8, 11).

În Evanghelia de la Ioan, Mântuitorul Hristos spune că cel care-l iubeşte pe Dumnezeu va fi învrednicit să primească în inima lui prezenţa lui Dumnezeu (Ioan 14, 23), iar Sf. Apostol Pavel spune: „nu ştiţi că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt?" (I Cor. 31, 6). Firea noastră stricăcioasă a fost refăcută de Hristos prin Întrupare în locaş al Său (Ef. 5, 30).

În fiecare loc Biserica, ca semn al prezenţei lui Dumnezeu, exprimă interesul şi evlavia poporului credincios. Oamenii au dorit dintotdeauna ca locaşul de închinare să fie deosebit de celelalte locuri profane din viaţa lor.

Cât ar fi fost de săraci, oamenii doreau ca biserica lor, ca loc al întâlnirii lor cu Dumnezeu, să fie măreaţă chiar dacă era modestă şi, împodobită în aşa fel încât să fie cu adevărat „cerul pe pământ". Prin aceasta ei îşi arătau evlavia şi interesul lor faţă de locul unde se aducea jertfa cea fără de sânge a lui Hristos şi de unde pământescul se împreuna cu cerul în lauda neîncetată a Creatorului.

Dacă aceste locaşuri neînsufleţite au fost şi sunt şi astăzi împodobite şi îngrijite cu multă pietate, cu cât mai mult va trebui îngrijit şi înfrumuseţat locaşul cel viu al lui Dumnezeu care este sufletul nostru. Trebuie deci să ne împodobim biserica cea nefăcută de mână a sufletului nostru cu lucrarea virtuţilor şi a faptelor bune, cu urmarea sfinţilor noştri înaintaşi întru nevoinţele cele duhovniceşti să ne luminăm cugetul şi sufletul cu citirea sfintelor cuvinte dumnezeieşti şi cu faptele luminii. Dragostea pentru buna cuviinţă a locaşului lui Dumnezeu se răsplăteşte de Acesta cu sfinţenie, aşa cum grăieşte rugăciunea amvonului: „sfinţeşte Doamne pe cei ce iubesc podoaba casei Tale".

Dragostea arătată faţă de templul sufletului nostru este răsplătită de către Dumnezeu cu viaţa cea veşnică. Lucrarea interioară a omului pentru mântuir a sufletului constituie punctul central al vieţii creştine. Fără aceasta viaţa noastră îşi pierde sensul ei iniţial de a fi o „viaţă în Hristos", iar biserica sufletului nostru va fi un locaş pustiu fără viaţă în el.

Dacă o Biserică nu are Liturghie încetează a mai fi un loc de reînnoire duhovnicească şi de sfinţenie, înţeles fără a-şi pierde caracterul ei sacru şi vrednicia ei pe care o primeşte prin rugăciunea episcopului în ziua târnosirii ei. Taina Sfintei Euharistii, deci Sf. Liturghie, este cea care dă viaţă şi sfinţenie Bisericii lui Dumnezeu. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu propriul nostru trup, locaş al Sfântului Duh. Cel ce nu participă activ la Taina Sf. Euharistii, împărtăşindu-se rămâne un lăcaş gol, o Biserică muzeu, fără o participare activă la Taina vieţii ce se săvârşeşte în ea. „Cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu, rămâne întru Mine şi Eu întru el" — zice Domnul (Ioan 5, 65).

Fără „taina fratelui" adică fără

(Continuare în pag. a 7-a)

Arhid. Visarion Băiţaş

Ştiinţa şi religia în lumina celor mai recente descoperiri

Sunt oare cu adevărat de neconciliat ştiinţa şi religia, în esenţa lor, şi este real acel pretins divorţ dintre ele, aşa cum susţineau până mai deunăzi exponenţii curentelor materialist-ateee? Aceasta este, cred, una dintre chestiunile de primă importanţă pentru noi şi o consider ca atare, pentru că aşa cum ne sunt cunoscute concluziile ştiinţei contemporane — concluzii care vin din partea unor savanţi onesti cu propriul lor statut, şi neangajaţi ideologic sau năimiţi în slujba vreunui regim politic — nu ne lasă, nici pe departe să înţelegem că lucrurile ar sta aşa, ci dimpotrivă, ele vin să confirme (dacă mai era cazul), principiile şi adevărurile de credinţă pe care Creştinismul le-a susţinut dintotdeauna. Pentru că orice s-ar spune, adevărata ştiinţă n-a făcut niciodată altceva, decât să confirme, prin metodele sale specifice, principiile de bază ale religiei. „Eu — spunea Einstein — nu am întâlnit niciodată în ştiinţa mea ceva care să se opună religiei" (1); ba mai mult, în afara religiei, ruptă de ea, ştiinţa poate duce la monstruozităţi (vezi materialismul „ştiinţific"), şi numai pătrându-se în atmosfera de har a religiei, ştiinţa poate deveni credibilă: „Cea mai mare emoţie pe care o putem încerca este emoţia mistică. Aceasta este germenele oricărei ştiinţe adevărate" (2). În sensul celor afirmate mai sus a fost înţeles raportul dintre ştiinţă şi religie, de către unul dintre cei mai vestiţi savanţi ai sec. XX, mă refer la Einstein, care, în toată opera sa ştiinţifică, nu le-a considerat incompatibile, ci dimpotrivă. Dar să-l lăsăm pe marele fizician să vorbească el însuşi: „Cea mai frumoasă emoţie pe care o putem trăi este cea mistică. Ea generează întreaga artă autentică şi ştiinţa. Cel căruia această emoţie îi este străină, cel care nu se mai poate minuna, cel care nu e copleşit de veneraţie e ca şi mort. A şti că ceea ce e de nepătruns există cu adevărat, manifestându-se ca suprema înţelepciune şi strălucitoare frumuseţe, pe care mintile noastre obtuze le pot pătrunde numai în formele cele mai primitive, această cunoaştere, acest simţământ se află în centrul adevăratei evlavii. În acest sens, şi numai în acesta, aparţin oamenilor profund religioşi" (3).

Este indiscutabil că în afara religiei, ştiinţa este de neconceput. „Întregul demers ştiinţific este fructul unui act de credinţă, în străfundul lui întru nimic deosebit de acela al credinţei religioase" (4), pentru că prin ea însăşi, doar prin propriile sale mijloace, ştiinţa riscă să se cantoneze în speculaţie şi incertitudine. „Ştiinţa — care este numai unul din mijloacele de a cunoaşte — întâlneşte şi ea un prag peste care nu va putea trece niciodată" (5), din care numai religia o poate salva. „Din marea cunoaştere se naşte marea evlavie" (L. da Vinci), altfel, riscă, aşa cum spuneam mai sus, să nască monştri.

Una dintre cele mai grave probleme, care i-a preocupat şi îi preocupă şi astăzi, atât pe teologi cât şi pe oamenii de ştiinţă deopotrivă, este fără îndoială aceea a începutului, a delimitării momentului de unde să se poată spune că lumea a început să existe. Cum a apărut lumea, din ce şi de ce a apărut, ce anume a făcut posibilă apariţia ei? sunt întrebări comune amândurora.

În această privinţă, ştiinţa a avansat de-a lungul timpului, fel de fel de teorii şi ipoteze, dar care s-au dovedit, finalmente, neviabile şi lipsite de fundament logic. Una dintre acestea, foarte la modă prin anii '60, dar care mai are şi astăzi destui susţinători, este cea a Big bang-ului, care afirma că apariţia universului a fost posibilă datorită existenţei unui macronucleon primordial de materie incandescentă, şi care, în urma unei explozii de o putere extraordinară, a făcut posibilă apariţia universului. Numai că această teorie suferă de un viciu de fond: de unde şi cum a apărut acel macronucleon primar, ce anume a făcut posibilă apariţia lui şi ce a fost înaintea lui?

Au mai fost şi alte multe teorii, pe care istoria aproape că le-a ui-

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. N. Stoia

TĂCEREA, PAZĂ A NEOSÂNDIRII ALTORA

Tăcerea este o minunată virtute creştină, care aduce mult folos duhovnicesc, celui ce o are şi o cultivă.

Virtuţile sunt prima treaptă a unirii noastre cu Dumnezeu.

Tăcerea este recomandată de Mântuitorul Iisus Hristos, când spune Martei: „Un lucru trebuieşte", „Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la dânsa", căci sora ei Maria, aşezându-se la picioarele lui Iisus, „asculta cuvântul Lui", în linişte şi tăcere (Luca X, 39, 41—42). Deci tăcerea este nu numai pază a neosândirii altora, ci şi ca mijloc de cinstire şi respect faţă de Cuvântul lui Dumnezeu.

Multe mângâieri sufleteşti au creştinii din lucrarea faptelor bune, căci zice psalmistul, „pace multă au cei ce iubesc Legea Ta", (Ps. 118 v. 165) dar când se apropie cineva de tăcere, lucrarea acesteia este de prisos. De multă pace şi linişte duhovnicească are parte creştinul care după o vreme de încordare şi răbdare, constată că tăcerea s-a sălăşluit statornic în inimă, căci „din prisosul inimii vorbeşte gura" (Luca VI, 45).

Deci întâi ne hotărâm ferm şi pe parcurs ne ostenim să tăcem, lucru ce nu e atât de uşor de dobândit, fiindcă se cere mult efort, căci pentru păzirea limbii, pe lângă râvna noastră proprie, avem mare nevoie şi de ajutorul lui Dumnezeu: „fără Mine nu veţi putea face nimic", (Ioan XV, 5) ne atenţionează Iisus Hristos.

Luptă-te pentru deprinderea tăcerii, ca să dobândeşti putere să te deprinzi cu ea. Nu dă Dumnezeu nici o virtute, dacă nu lupţi şi tu pentru ea; dar nici tu nu poţi câştiga vreo virtute, dacă nu te ajută Dumnezeu. În toate cele bune este o conlucrare între Dumnezeu şi om (Filocalia XII, nota 481, pag. 238).

Din deprinderea acestei lucrări, se naşte în inimă, după un timp de experienţă, o plăcere ce stăruie în linişte şi din ea se formează în noi ceva ce ne conduce spre tăcerea mult râvnită (Filocalia X, pag. 189—190).

Sfinţii Părinţi combat cu cele mai aspre cuvinte, vorbirea deşartă, glumele şi râsul nestăpânit şi ne povăţuiesc a deschide gura să vorbim, „numai atunci când ne dăm seama, că prin vorbirea noastră am realiza un progres în bine, mai mare decât atunci când am tăcea"[1].

Sunt cazuri când, o intervenţie la timpul potrivit ajută la aplanarea sau lămurirea lucrurilor ce iau un curs nepotrivit principiilor creştine, când tăcerea ar aduce un rău: „Nu fi tăcut fără socoteală ca să nu pricinuieşti altora tulburări şi amărăciuni". Cuvântul ziditor de suflet şi folositor trebuie lăsat să aducă roadă multă: „Să nu fie tăcerea ta pagubă şi pricină de vătămare ţie şi celorlalţi". Tăcerea despre care vorbesc Sfinţii Părinţi ai Patericului şi Filocaliei, „nu înseamnă neapărat a tăcea cu gura", ci felul de a te exprima prin limbă, în sens rău sau bun.

Nu este nici un mădular al trupului prin care diavolul să ne poată amăgi şi pierde aşa lesne ca prin o limbă neînfrânată şi prin o gură nepăzită, căci prin ele săvârşim nenumărate greşeli. Pe cât de multe şi grele păcate aduce neînfrânarea limbii, cu mult mai multe binefaceri şi nici o vătămare aduce o limbă înfrânată, dacă suntem mai cu băgare de seamă asupra fiecărui cuvânt, căci zice Solomon: „Viaţa şi moartea sunt în puterea limbii" (Pilde XVIII, 21). Acelaşi lucru îl arată şi Mântuitorul; „Din cuvintele tale vei fi găsit drept şi din cuvintele tale vei fi osândit" (Matei XII, 37).

Pentru că există câte un om care grăieşte multe cuvinte folositoare şi de suflet ziditoare şi i se socoteşte tăcere. Şi este un altul, care grăieşte un singur cuvânt deşert şi i se socoteşte călcare de legea Mântuitorului (Filocalia XI, pag. 518). Iisus Hristos ne-a atras atenţia că: „pentru orice cuvânt deşert ce îl vor rosti oamenii, vor da socoteală în ziua judecăţii" (Matei XII, 36) şi pentru a ne feri de orice exagerări, adaugă: „Cuvântul vostru să fie: ce este da, da şi ceea ce este nu, nu; iar ceea ce este mai mult decât acestea de la cel rău este". (Matei V, 37).

Orice vorbă, care nu-şi are un rost pozitiv, poate provoca o stare de nelinişte şi turburare; De aceea Sfânta Scriptură zice: „Cel ce îşi păzeşte gura şi limba îşi păzeşte sufletul de necazuri". (Prov. XXI, 23) şi „Din vorbă multă, nu vei scăpa de păcat" (Prov. X, 19). Iar în altă parte: „Fericit bărbatul care n-a alunecat cu gura sa" (Isus Sirah XIV, 1). Psalmistul David spune: „Bun este bărbatul care îşi rânduieşte vorbele sale cu judecată, că în veac nu se va clinti" (Ps. 111, v. 5).

Sfântul Pimen cel Mare (+454), urmând calea de mijloc, ne asigură din experienţa proprie zicând: „Cel ce vorbeşte pentru Dumnezeu bine face şi cel ce tace pentru Dumnezeu, asemenea".[2]

Sfântul Serafim de Sarov (1759—1833) ne sfătuieşte că: „Prin neosândirea altora şi tăcere, se păstrează pacea sufletului", atât de necesară creştinului şi monahului pentru a se ruga şi progresa în urcuşul duhovnicesc. Dar pentru aceasta, se cade să luăm seama: „Ce facem şi ce zicem, iar în vorbele altora şi în treburile ce nu ne sunt încredinţate, să nu ne băgăm".

Pentru a ne obişnui cu tăcerea, este de mare nevoie, să cugetăm mai înainte cu toată seriozitatea că pierderile şi pericolele provin din vorbărie şi în acelaşi timp, marile binefaceri ni le aduce tăcerea. Cercetează bine toate lucrurile care îţi vin în inimă a le vorbi, înainte ca ele să treacă pe limbă şi vei afla multe, care e mai bine să nu le dai drumul din gură. Chiar din cele ce ţi se par bune de spus, sunt multe care e mai bine a le îngropa în tăcere. De aceasta îţi vei da seama, după ce va trece acea convorbire; Chiar dacă vorbeşti despre Dumnezeu, vorbeşte cu frică, având în vedere că şi atunci poţi cădea în greşeală.[3]

Nu cerceta plin de curiozitate umbrele din viaţa altora, ci cercetează-le pe ale tale. Căci făcând primul lucru vei fi tulburat continuu de ispita de a-i osândi, iar de păcatele tale vei uita. Şi prin aceasta vei spori păcatele tale (Filocalia XI, nota 357, pag. 266). Asupra ta întoarce ochiul tău şi te fereşte a judeca faptele altora. Pentru că acela care judecă se osteneşte în zadar, căci adeseori greşeşte decât restabileşte adevărul şi în sfârşit el însuşi cade uşor în păcat, pentru că egoismul nu ne iartă să facem o judecată dreaptă. În loc de a cerceta cu atâta curiozitate conştiinţa altora, să ne pogorâm mai bine în a noastră, şi vom găsi acolo motive destule de a fi îngăduitori faţă de alţii şi destule tulburări pentru noi înşine. N-ai sarcină decât pentru tine; nu vei răspunde decât pentru tine. Nimeni nu poate vorbi cu măsură dacă mai întâi nu ştie să tacă cu bucurie. În tăcere face spor sufletul, află izvor de lacrimi, cu care se spală şi se curăţă. Lucru folositor spre păstrarea păcii este de a nu vorbi de alţii, a nu purta vorbele auzite, de la unul la altul, a nu te lua după tot vântul vorbelor fără rost, ci a căuta numai de păcatele şi slăbiciunile proprii, ca să le îndreptăţi cu răbdare. (Ur-

(Continuare în pag. a 6-a)

Ierodiacon Ciobâca Teofilact
Mânăstirea Putna — Suceava

1 Ierodiacon Irineu Crăciunaş, „Chipul călugărului îmbunătăţit, după Sfinţii Părinţi", în rev. B.O.R., 1965, nr. 3—4, pag. 346.

2 Patericul, Alba Iulia, 1990, pag. 185.

3 Războiul nevăzut, Chişinău, pag. 61—62, anul 1937.

Dispută teologică în închisoare

Mă aflam de mulţi ani în temniţa Aiudului, încarcerat în vechea clădire total insalubră, numită Zarca. Aici erau izolaţi de restul deţinuţilor (cu un regim alimentar şi de cazare de-a dreptul criminal, de exterminare) toţi cei socotiţi ca duşmani ireconciliabili ai comunismului, reacţionari la acţiunea de „reeducare", adică la cererea conducerii închisorii de a-şi renega întreg trecutul, de a se lepăda de ce au fost, au iubit, au ales şi aderat în lupta lor, aruncând apoi cu noroiul celor mai murdare invective asupra tuturor oamenilor politici din trecut ai României, în primul rând asupra propriilor lor îndrumători şi conducători.

În ziua de 16 aprilie 1964 mi s-a deschis celula, a intrat însuşi colonelul Crăciun şi m-a întrebat: „Ce faci Grebenea"? — „Precum vedeţi". — „Eşti foarte slăbit". — „Da, datorită regimului dumneavoastră". — „Vrei să ieşi de aici?" — „Da, însă nu depinde de mine". — „Vrei să te scot de aici?" — „Da, cum nu?" — „Atunci fă-ţi bagajul".

Mi-am luat gamela şi ce mai aveam, am făcut un semn discret de salut celor trei camarazi rămaşi în celulă şi am plecat.

Cu un grup mic ne-au dus la grădina penitenciarului, unde se făcea agricultură. Drumul, deşi scurt, a fost greu, căci eram slăbit la ultima limită — eram transparent, dacă te uitai într-o ureche, vedeai în cealaltă. M-am întrebat şi nu mă dumiream cum de Crăciun s-a milostivit de mine şi m-a trimis la grădină?

Acolo mai era un grup de vreo 150, între care câţiva preoţi olteni şi unii romano-catolici. Aceştia din urmă — ca şi sectarii — făceau o propagandă aprinsă între oameni despre superioritatea Bisericii lor, susţinând că Biserica catolică e singura mântuitoare, că numai în ea lucrează harul divin, că rugăciunile lor sunt mai frumoase, că după dezbinarea de Biserica catolică, în Biserica ortodoxă n-au mai apărut sfinţi, fiindcă harul lui Dumnezeu nu mai curgea în ea, etc., etc. Cu privire la sfinţi, sau ştiau care este realitatea — şi atunci ascund adevărul — sau nu ştiau, dând dovadă de lipsă de informaţie, căci la Curtea de Argeş se găsea Sfânta Filofteia, iar la Iaşi Sfânta Paraschiva.

O frumoasă rugăciune a Sfântului Efrem Sirul, plină de precepte morale, era prezentată ca fiind a Sfântului Toma de Aquino. Oamenii erau derutaţi şi li se părea că au dreptate catolicii. — „De ce nu răspundeţi?" ziceau. „Vă este frică de ei, ori poate nu avem dreptate?"

Era, deci, nevoie de unele lămuriri şi răspunsuri concrete, la obiect, dar dezbaterile religioase erau interzise în închisoarea Aiud. Totuşi, ortodocşii s-au hotărât să răspundă, cu orice risc.

Protopopul Tudorache de la Târgul Ocna a zis: „Răspund eu singur. Cred că voi putea face faţă. Sunt bătrân şi dacă ne vor prinde, voi suferi numai eu, nu şi voi.

În faţa unor asistenţi de aproape 200 de persoane — cu măsuri de pază — a avut loc dezbaterea în două rânduri. Trei doctori de Roma discutau cu protopopul Tudorache. Acesta cunoştea ebraica, greaca, latina, precum şi franceza şi germana. Pe linie dogmatică au fost repede şi total înfrânţi. A fost o mare surpriză. Nu le venea oamenilor să creadă. Preotul Tudorache îi ducea aşa: „Iată textul grecesc, iată textul ebraic, iată cel latin" — ca să-i înfunde. Apoi i-a luat pe linie liturgică: „Cum împărtăşiţi dumneavoastră poporul?" — „Cu o singură speţă", au răspuns. „Dar dumneavoastră cum vă împărtăşiţi?" — „Cu ambele speţe". (Adică atât cu pâinea prefăcută în trupul Domnului, cât şi cu vinul prefăcut în sângele Lui). „Şi de ce dvs. luaţi ambele speţe, iar poporul numai una? De ce faceţi această deosebire"? — „Fiindcă noi avem altă demnitate decât poporul". — „Dar de ce spuneţi „beţi dintru acesta toţi", dacă nu le daţi să bea toţi? Cum de călcaţi cuvântul Domnului?"

Atunci unii catolici ce ascultau şi ştiau cum e împărtăşirea la ortodocşi, le-au reproşat ei înşişi preoţilor lor, zicând: „cum de ne dispreţuiţi pe noi?"

A fost o dispută foarte aprinsă şi toţi cei de faţă s-au lămurit. Ortodocşii spuneau: „Bine că aţi limpezit lucrurile, căci papistaşii făceau o propagandă cu atâta convingere, încât ne gândeam că dreptatea e de partea lor".

Am inserat această dezbatere, pentru că se constată, cu durere, că şi azi se caută dezbinarea românilor, afirmându-se cu lipsă de jenă că ei dintru început au fost uniţi cu Roma, uitându-se că până la 1700 nici nu s-a pomenit de uniaţie. În loc să căutăm la ce ne poate apropia şi în răţi, se seamănă între noi vrajba şi se pune între noi obstacolul unor învăţături şi practici care sunt străine de credinţa noastră de totdeauna.

Preot Nicolae Grebenea

IN MEMORIAM

Preot Dr. PAUL MIHAIL

Obișnuiți cu preocupările zilnice, parcă nu ne vine a crede, că în toamna aceasta, la 11 oct. s-a împlinit un an de zile de când a trecut pragul spre viața cea veșnică, nu numai una din personalitățile Mitropoliei Basarabiei, dar și a întregii Biserici strămoșești și a neamului românesc, cunoscutul slujitor al altarului și neobositul cercetător al trecutului nostru zbuciumăt, preotul dr. Paul Mihail.

Cu prilejul trist al încetării S. Sale din această viață și a slujbei înmormântării de la biserica Popa Nan din Capitală și M-rea Căldărușani de lângă București, unde a fost înhumat, s-au rostit și apoi s-au și publicat articole elogioase, de către cei care l-au cunoscut, printre care amintim: acad. Virgil Cândea, („Vestitorul Ortodoxiei", 15 nov. 1994, nr. 124, p. 4 și „Curierul Național Magazin" din 22 oct. 1994, p. 4), Pr. Dr. Ioan Dură (rev. „Mărturia Ortodoxă" a comunității române din Olanda nr. 18, 1994), Vasile Malanețchi (ziarul „Țara" — Chișinău nr. 32, din 18 iulie 1995, p. 4) ș. a.

Ca unul care l-am cunoscut încă din tinerețe, din vremea studenției și am lucrat apoi împreună la câteva campanii monografice, în cadrul Institutului Social Român din Basarabia, Reg. Chișinău, între anii 1936—1939 și am petrecut împreună cele mai grele și dureroase clipe din viață, în timpul celor două refugii din Basarabia, aș dori, prin cele ce urmează să readuc în memoria celor ce l-au cunoscut, dar și altora, puternica personalitate și figura blândă și luminoasă a unuia din cei mai vrednici fii ai Basarabiei românești de după Unirea din 27 martie 1918, potrivindu-se și pentru Sf. Sa cunoscutele cuvinte ale cronicarului „nasc și în Moldova oameni".

Dăm mai jos câteva date biografice, din însemnările puse la îndemână, cu toată amabilitatea de stimata și unica fiică, dr. Zamfira Mihail, căreia îi aducem mulțumiri și pe această cale.

Născut la 29 iunie 1905, într-un sat de răzeși, Cornova-Orhei, dintr-o familie de slujitori ai Bisericii și ai Școalei, din părinți, tatăl Justin, învățător și dascăl al bisericii din satul natal și mama Elena, copilul Paul, rămânând orfan de tată la vârsta de 3 ani și jumătate, este crescut la Orfelinatul mânăstirii Hârjauca, ținutul Orhei, unde termină și cursurile școlii primare, înscriindu-se apoi la Seminarul Teologic din Chișinău, pe care îl absolvește ca premiantul clasei în 1926. Se înscrie apoi la Facultatea de Teologie, nou înființată, în toamna anului 1926, absolvind-o în 1930, susținându-și și teza de licență cu „Magna cum laude", urmând apoi și Facultatea de litere și istorie din Iași. În 1945 își susține doctoratul la Istoria Bisericii Române cu același calificativ.

Pregătindu-se pentru misiunea preoțească, se căsătorește în 1933 cu buna și devotata sa soție Eugenia și este hirotonit diacon pe seama Catedralei orașului Chișinău, fiind hirotonit apoi ca preot în 1936 pe seama bisericii Soborul Vechi din susnumitul oraș, funcționând și ca profesor de istorie și l. română la Seminarul Teologic din aceeași localitate. La 29 iunie 1940, după ultimatumul sovietic, se refugiază în Țară, slujind ca preot la biserica Toma Cosma din Iași, reîntorcându-se la biserica Soborul Vechi după dezrobirea Basarabiei în vara anului 1941, funcționând acum și ca director al Școlii de cântăreți din Chișinău, de unde se refugiază din nou în martie 1944, slujind apoi cu cinste și demnitate la biserica Banu din Iași, timp de 33 de ani, îndeplinindu-și cu prisosință toate îndatoririle de preot, duhovnic și paroh.

Dragostea și devotamentul pentru slujirea la altarul Domnului a fost atât de mare, încât, așa cum declară în cuvântul de despărțire de credincioșii bisericii Banu, la 30 dec. 1979, când a ieșit la pensie, l-au determinat să „renunțe odată la demnitatea de asistent la Fac. de litere a Univ. din Iași, în 1949 și de două ori la postul de conf. univ. la Institutul Teologic din București, la care a fost chemat de Prea Fer. Patriarh Justinian.

Dar, în afară de pilduitoarea sa activitate pastorală și didactică, Păr. Paul a desășurat încă din timpul studenției o rodnică și frumoasă activitate publicistică și cărturărească, cercetând, studiind și descoperind o serie de documente vechi privind istoria Țării și Bisericii noastre, atât în străinătate, ca: Orientul Apropiat, Bulgaria, Grecia, Turcia, muntele Athos, Vaticanul, etc. cât și pe la bibliotecile, mânăstirile și bisericile din Țară. Spațiul restrâns al unui articol de revistă nu ne îngăduie să insistăm asupra acestei folositoare, dar și migăloase activități; dar nu putem încheia această prezentare a activității păr. Paul Mihail, fără a arăta că în 1940, după publicarea altor lucrări, ca: „Fapte trecute și basarabeni uitați", (Chișinău, 1938) și „Starețul Paisie Velicicovschi și erezia de la Poiana Voronei din Moldova". (Arhivele Basarabiei, Chișinău, 1938, nr. 1—4, p. 69—79), etc. Academia Română îi acordă premiul „Năsturel" pentru lucrarea de mare valoare documentară: „Tipărituri românești în Basarabia, de la 1812 până la 1918", pe care o și publică, urmate de alte studii și lucrări, ca: „Figuri monahale din Basarabia" Cronica lui Ion Neculce, în copie, din 1781, (în Institutul de Istorie Națională", A. D. Xenopol, Iași, 1948), „Leastvița", traducerea lui Varlaam (în B.O.R. Buc. nr. 11—12/1964, p. 1069—1084), „Predicile lui Antim Ivireanu" (în „Studii Teologice, Buc. nr. 1—2/1974, p. 53—59), „Cronica lui Ion Neculce, copiată de Ioasaf Luca, manuscrisul Mihail", în colaborare cu dr. Zamfira Mihail (Edit. „Litera", Buc. 1980), „Jurnalul călătoriei de studii în Sud-Estul Europei" (în „Mitropolia Olteniei" nr. 3 1989, p. 86—118 și urm.), „Acte în limba română, tipărite în Basarabia, (1812—1830)", precedate de Bibliografia tipăriturilor românești din Basarabia, în colaborare cu dr. Zamfira Mihail, edit. Academiei Române, Buc. 1993), „Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia", (Chișinău, edit. „Știința", 1993) și multe alte studii, recenzii și articole laborioase, publicate în revistele vremii.

Enumerând numai câteva din lucrările Sf. Sale, a căror valoare documentară pentru trecutul neamului și Bisericii noastre este atestată de personalități de vază în domeniul respectiv, ne asociem acelora care au propus alegerea post-mortem a Păr. Dr. Paul Mihail, numit, cu drept cuvânt, de unii scriitori și cercetători istorici „Patriarhul culturii românești din Basarabia" și „Comoara bibliografiei vechi românești", ca membru de onoare al Academiei Române și a celei din Basarabia, provincie pe care a iubit-o și a slujit-o cu cea mai mare ardoare.

Închei aceste rânduri despre viața și opera preotului dr. Paul Mihail, la comemorarea unui an de la săvârșirea Sa din această viață, cu făgăduința că nu voi uita niciodată sufletul său bun și generos. Fie-i memoria veșnică și Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Preot-prof. Sergiu C. Roșca

TĂCEREA, PAZĂ A NEOSANDIRII ALTORA

(Urmare din pag. a 5-a)

marea lui Hristos, București, 1990, pag. 63 și 331). Sfântul Ioan Scărarul (523—602), în opera sa „Scara", ne arată că: „Nici când vezi cu ochii tăi, să nu osândești, căci de multe ori se înșeală și aceștia" și „chiar dacă vei vedea pe cineva greșind în ceasul morții, nici atunci să nu-l osândești.". În continuare Sfântul Ioan Scărarul spune: „Cel ce-și cunoaște greșelile proprii își înfrânează limba, iar vorbărețul nu s-a cunoscut încă pe sine cum trebuie." (Filocalia IX, pag. 202, 203 și 205).

De aici se vede cât de grea este osândirea și cât rău provoacă acest păcat creștinului. Mântuitorul ne spune: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați. Căci cu judecata cu care judecați, veți fi judecați" (Matei VII, 1).

Isaia Pustnicul din Egipt (370—488), având în vedere urmările tăcerii pozitive ne spune: „De te încearcă vreun gând neserios, să nu deschizi gura ta și va pleca de la tine". Iar în cazul că se ivește totuși necesitatea de a discuta cu alții ne recomandă: „Vorbiți foarte puțin, cu smerenie și cu evlavie, gândindu-vă că Dumnezeu ia aminte la voi. Nu vorbiți împotriva cuiva, nici nu judecați pe cineva, nu disprețuiți pe cineva, nu cârtiți împotriva cuiva. Să nu iasă din gura voastră nici o minciună. Să nu voiți să auziți ceva din cele ce nu vă folosesc". În special, pentru fiecare are un cuvânt, ca să-l păzească: „Nu îngădui urechilor să audă pe cineva grăind cuvinte nefolositoare, iar gura ta să tacă și în general să nu vorbească dacă nu e nevoie" (Filocalia VIII, pag. 40, 46 și 238).

Părinții Patericului au și ei sfaturi practice, care ne ajută să experimentăm tăcerea cu mult folos duhovnicesc: „De vei tăcea, vei avea odihnă, în tot locul unde petreci" (Pateric, Alba Iulia, 1990, pag. 127). Un îndemn la tăcere, aducător de pace și liniște sufletească găsim, recomandat și în imnologia Bisericii noastre, unde tăcerea este caracterizată „Ca ceea ce este fără de primejdie", dacă o păzim.[4]

„Având atâta nor de mărturii" (Evrei XII, 1), să ne hotărâm să mergem pe calea recomandată de numeroși iubitori ai tăcerii, care au văzut în această virtute, un mijloc sigur de neosândire a semenului nostru și un imbold de a ne cerceta mai întâi pe noi înșine.

Cunoscând binefacerile tăcerii și relele pricinuite de vorbele fără rost, să ne ostenim puțin, să pășim pe această cale și ne „vom afla mergând", ne asigură Sfântul Efrem Sirul (306—378).

Să ne rugăm cu stăruință și vom primi Harul Providenței: „Cereți și vi se va da" (Matei VII, 7), zicând apoi cu psalmistul David: „Pune, Doamne, pază gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele" (Ps. 140, v. 5).

4 Ioan Monahul imnolog (sec. VII). Mineiul pe luna decembrie, Irmosul de la peasna IX, canonul II, din 25 decembrie.

Din nou despre drama minorității române din Ungaria

(Urmare din pag. 1)

reprezentată de români există o singură școală generală cu toate clasele pentru români, dar în care învățământul se face o parte în limba română și o parte în limba maghiară. În celelalte comune clasele de români sunt incluse în cadrul școlilor maghiare. În aceste clase se predă mai puțin în limba română și mai mult în limba maghiară. La Liceul Nicolae Bălcescu din Gyula, pre ins liceu românesc limba română se predă ca oricare altă limbă străină într-un liceu de cultură generală. Studiul limbii române se face în două grupe: începători și avansați. Sunt predate vagi noțiuni de literatură clasică română. Din studiu nu lipsește analiza „Țiganiadei" lui I.B. Deleanu, pentru a se face referiri la originea de țigan a poporului român. Geografia și istoria se fac numai în limba maghiară, cu accente false asupra poporului român, prezentat ca năvălitor fie din sudul Dunării, fie din Moldova și Muntenia. În aceste condiții de denaturare a adevărului istoric, a tradițiilor și a aspirațiilor este normal că românii nu mai simt și nu mai gândesc românește. Le-a dispărut în totalitate conștiința națională românească încât s-a ajuns ca părinții să-și trimită copiii să învețe mai bine în limba maghiară decât în limba maternă. Consecința acestei decizii este că toți românii din Ungaria vorbesc perfect limba maghiară și aproape deloc limba română, încât s-a ajuns ca în casele multor români să se vorbească numai ungurește.

Dacă în librăriile din România se găsesc standuri întregi cu cărți în limba maghiară și la chioșcuri ziare și reviste maghiare, minoritatea română din Ungaria nu are posibilități de informare prin massmedia. Am colindat toate librăriile și chioșcurile de ziare din Bekescsaba și Gyula și nu am găsit urmă de carte, ziar sau revistă în limba română. Se pare că toate sunt proscrise în afara unui ziar **NOI**, care apare la sfârșit de săptămână cu știri din regiune și banalități care nu au nimic comun cu spiritul și tradiția românească. Ziarul se trimite de redacție la domiciliul celor abonați. Televiziunea maghiară consacră minorității române doar douăzeci de minute pe săptămână, sâmbăta, între orele 9,00 și 9,20, oră nepotrivită și cu program dirijat care să nu lezeze demnitatea statului maghiar, în timp ce maghiarii din România se bucură de un program mult mai dimensionat în limba lor.

Așa cum se prezintă situația este un progres pentru maghiari iar pentru românii din Ungaria un proces de exterminare a identității românești. Dacă până la unirea Transilvaniei cu România, românii preferau să nu învețe limba maghiară ca să-și păstreze identitatea și tradiția, în prezent conștiința națională românească fiindu-le distrusă, românii din Ungaria se simt mai mult unguri decât români. Fenomenul acesta de maghiarizare, de înstrăinare, de rupere de trupul națiunii își are origini istorice îndepărtate și nu a fost stăvilit în urma celui de al doilea Război Mondial, dimpotrivă a fost continuat până în prezent prin diferite forme.

Cauzele dezastrului minorității române din Ungaria sunt multiple. În primul rând lipsa unor conducători în rândul lor care să se identifice cu soarta minorității române. Cu efect negativ a fost lipsa învățătorilor și preoților în comunele cu populație românească care să țină aprinsă flacăra gândirii românești și a sorgintei daco-romane. Vinovate de această situație sunt toate guvernele din România de la întemeierea ei și până în prezent care au neglijat soarta românilor din afara granițelor României, fiindcă n-au acordat ajutorul moral și material de care trebuia să beneficieze această minoritate. Și Biserica Ortodoxă își are partea ei de vină lăsând **turma fără păstori.**

O slăbiciune firească a românilor minoritari a fost cedarea în fața fricii de concedere sau a imposibilității exercitării meseriilor publice și particulare, ceea ce ar fi însemnat lipsa asigurării condițiilor vieții materiale pentru ei și familiile lor.

Pentru minoritatea română din Ungaria ora douăsprezece a trecut. După cum au evoluat și evoluează în continuare lucrurile nu cred că această insulă de români se va mai putea salva. S-a practicat o maghiarizare în toate compartimentele vieții, politic, cultural, bisericesc și administrativ. Drama minorității române trebuie deplânsă din plin căci este drama noastră, a poporului român. Ungurii și-au pus în joc întreaga lor abilitate pentru reușita deznaționalizării românilor din Ungaria și a integrării lor în societatea maghiară găsind condiții favorabile pentru atingerea scopului.

Politica maghiară față de minoritatea română din Ungaria a distrus identitatea etnică și confesională a românilor, ceea ce nu se poate vorbi în termeni identici despre minoritatea maghiară din România care se bucură de cel puțin drepturi egale cu populația română.

Este demn de semnalat faptul că ura dintre români și maghiari în România este o diversiune creată artificial de liderii iredentiști maghiari. Într-o călătorie pe care am făcut-o în vara acestui an în județele din România cu populație majoritară maghiară, cu câte persoane am vorbit, maghiari sau români, nimeni n-a semnalat disensiuni naționaliste între cele două etnii. Am întâlnit mulți unguri care nu știau să vorbească decât în limba lor maternă, dar și mulți români care vorbeau ambele limbi. Așadar neliniștea și tulburările interetnice sunt cât se poate de vădit creații artificiale ale iredentiștilor maghiari. Confirmarea celor relatate anterior este eșecul festivităților maghiare din 27 iulie a. c. de la Debrecen din Ungaria și din 2 septembrie a. c. de la Odorheiul Secuiesc din România.

Cu impertinență se pune în discuție de luni de zile semnarea tratatului bilateral româno-maghiar pe baza unei reconcilieri istorice româno-ungare.

Domnilor UDMR-iști de unde trebuie să pornească dorința de reconciliere?

Credeți că paragraful 1201 recomandat de Parlamentul Adunării Generale a Consiliului Europei trebuie respectat numai de români?

Care este lipsită de elementarele drepturi fundamentale ale omului și supusă distrugerii?

Care tineri ar trebui să meargă cu **jalba** la Strassbourg, români sau unguri?

Credeți că se vor putea stabili raporturi bune între Ungaria și România numai în spiritul final al comunicatului guvernului maghiar publicat în 1941 după Dictatul de la Viena? care se termina astfel: **Acum când nedreptățile Trianonului sunt reparate, Ungaria va face tot ce este posibil pentru a stabili între cele două țări raporturi bune, care nu puteau să existe în cursul ultimilor douăzeci de ani din cauza intrigilor puterilor Antantei.** Antanta nu mai există. Cine face intrigile în prezent?

Sperăm ca timpurile trecute să nu se mai reîntoarcă.

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. a 3-a)

dăruiește și Duhul iubirii Lui și ne dă putința să ne împărtășim cu trupul și sângele Fiului Său"[4]. În această calitate de fii ai Tatălui, credincioșii sunt îndatorați să progreseze în viața duhovnicească, pe măsura firească a apartenenței, „căci ai Lui neam suntem"[5], zice cuvântul Sfintei Scripturi.

De altfel, preotul liturghisitor, nu ca înlocuitor al lui Hristos, ci ca persoană văzută, purtător de Hristos și prin care Însuși Hristos ne grăiește ca victimă, jertfit pentru noi, Arhiereu veșnic și Pâine Cerească, potrivit misiunii sacre, ne atenționează: „**Să luăm aminte,** că sunt **„Sfintele"**, oferite doar **Sfinților**, ceea ce consimt și credincioșii să răspundă că **Unul** singur este **Sfânt** într-adevăr, **Unul Domn** și Dumnezeu, **Iisus Hristos.** Dar cum sfințenia este graduală și nu toți sunt pe deplin împliniți, ci sunt pe calea mântuirii și nimic nu-i oprește pe cei dispuși sufletește, să se apropie de această cutremurătoare Taină! „Prin **sfinți,** înțelegem aici nu numai pe cei desăvârșiți în virtute, ci pe toți câți se străduiesc spre desăvârșire, chiar dacă n-au ajuns la ea; nimic nu-i împiedică pe aceștia să se sfințească și ei prin împărtășirea cu Sfintele Taine și să devină sfinți. Căci Biserica întreagă se numește **sfântă**"[6]. Marele apostol Pavel îi numește **sfinți** pe creștini, atunci când în scrisorile sale se adresează diferitelor comunități creștine, ca: „tuturor **sfinților** întru Hristos Iisus, celor ce sunt în Filipi..."[7], sau apreciind gradual îmbunătățirea lor duhovnicească, scrie: „Bisericii lui Dumnezeu care este în Corint, celor **sfințiți** în Iisus Hristos, celor numiți **sfinți,** împreună cu **toți cei ce chiamă numele Domnului nostru Iisus Hristos,** în tot locul, și al lor și al nostru..." Sau altă formulă de adresare: „Bisericii lui Dumnezeu, celei din Corint, împreună cu toți **sfinții,** care sunt în toată Ahaia"[8]. Sau tot gradual adresându-se: **„Sfinților** și credincioșilor frați întru Hristos, care sunt în Colose..."[9]. În același sens al participării la deplinătatea sfințeniei, zice: „frați **sfinți,** părtași chemării cerești, luați aminte la Apostolul și Arhiereul mărturisirii noastre, la Iisus Hristos"[10].

Deci, sfințenia nu este un privilegiu, ci o chemare în Duhul Sfânt. Toți creștinii (=ai lui Hristos), sunt chemați la sfințenia vieții lor. Numai printr-o asemenea străduință, și cu ajutorul lui Dumnezeu, ne încorporăm în trupul lui Hristos, cum zice Sfântul apostol Pavel: „Voi sunteți Trupul lui Hristos și mădulare (fiecare) în parte"[11], și dacă suntem să ne iubim unii pe alții, sporind în dragostea față de Dumnezeu și față de toți oamenii, fiii Tatălui și frați ai noștri, „pentru că sunem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui și din oasele Lui"[12]. Numai cu o asemenea conștiință ne putem apropia de **„Sfintele Sfinților".** În momentul când străbate egoismul și ura cuiva la suprafață și peste tot păcatele, acel credincios s-a despărțit de Sfântul Trup. De aceea, Iisus îndeamnă zicând: „Rămâneți în Mine și Eu în voi... Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără de Mine nu puteți face nimic"[13].

După ce preotul liturghisitor a rostit cuvintele: **„Sfintele Sfinților",** încă ținând sus Sfântul Trup (Agnetul = Mielul lui Dumnezeu), Îl sfarmă în patru părți, zicând cu luare aminte și cu evlavie: **„Se sfarmă și se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce se sfarmă și nu se desparte, Cel ce se mănâncă pururea și niciodată nu se sfârșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește"** și le așează cu miezul în sus, pe sfântul disc în forma sfintei cruci, potrivind să fie spre răsărit partea cu Iis, spre apus cea cu HS, spre nord cea cu NI și spre miazăzi cea cu KA, prefigurând frângerea pâinii la Cină, de către Mântuitorul și nu mai puțin răstignirea și moartea Mântuitorului pe cruce. (IS. HR. NI. KA = Iisus Hristos biruie).

Analizând adresarea preotului în mod deosebit lui Iisus Hristos, zicând: „Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase... și vino **și ne sfințește pe noi... și ne înviorește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă preacuratul Tău trup și scumpul Tău sânge și prin noi la tot poporul", Hristos Însuși ni se dă nouă,** prin mâna preotului. Iar din cuvintele **„Se sfarmă Mielul lui Dumnezeu...",** sau **„Cel ce aduci"** și **„Cel ce Te aduci"** sau **„Se dă mie...", „Se dă ție...", „Se împărtășește robul lui Dumnezeu (N)",** deci **nu eu te** împărtășesc, se vede că preotul nu este un locțiitor al lui Hristos, care ar fi absent, ci numai un mediu, un organ văzut, prin care Hristos însuși, fiind de față, El lucrează. „Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez"[14], **Preotul,** prin preoția harică, **este o taină în Biserică",** taină fiind preoția însăși!

Hristos Domnul își trăiește mereu moartea, pentru noi, în baza trăirii ei pe cruce. Atât în momentul „prefacerii", cât și în momentul în care se pregătește pentru a ni se da. **El, Însuși „se sfarmă",** prin gestul preotului aplicat Agnetului văzut; nu preotul îl sfarmă. Moartea lui Hristos, ca trecere spre Înviere, umple toată Sfânta Liturghie... Murind exclusiv pentru noi, ne-a avut în mod desăvârșit numai pe noi în Sine, a fost concentrat numai spre noi. Dar nu numai în calitate de om fără păcat, ci și de Fiu al lui Dumnezeu, cu voința de-a ne aduce ca pe frații Lui în Sine"[15].

În practica liturgică, după sfărâmarea Agnetului, preotul luând părticica de sus (IIS), face cu dânsa semnul sfintei cruci deasupra sfântului potir, zicând: „Plinirea potirului credinței Sfântului Duh" și o pune apoi în sfântul potir, ștergându-și degetele cu buretele și luând căldura, rostește cuvintele: „Binecuvântată este căldura sfinților Tăi, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor". Căldura, adică apa caldă **și binecuvântată,** pe care preotul o toarnă în sfântul potir, potrivit interpretării unor liturghiști de competență recunoscută, simbolizează mai întâi apa care a curs odată cu sângele din coasta Domnului, cea împunsă cu sulița. Această căldură mai simbolizează viața, sângele cald, dar și căldura Duhului celui de viață făcător, respectiv căldura vieții pe care Sfântul Duh o toarnă din nou prin înviere, în mădularele moarte, simțindu-se și mai expresiv învierea Domnului. Turnarea căldurii în sfântul potir mai duce gândul și la pogorârea Sfântului Duh peste Biserică, în ziua Cincizecimii (Rusaliilor) și chiar căldura credinței, cu care trebuie să ne împărtășim"[16].

După această pregătire și sufletească și rituală, într-un moment de sacralitate și trăire intimă, până la integrarea întregii ființe în atmosfera de har și sfințenie, preotul slujitor, desfăcând mai întâi, palma dreaptă și așezând buretele sub degetul mijlociu, între arătător și inelar, ia cu stânga, părticica HS, și o pune în palma dreaptă zicând: **„Cinstitul și Preasfântul Trup al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos se dă mie preotului (N), spre iertarea păcatelor și spre viața de veci".**

Momentul liturgic devine acum cu totul crucial. Ne aflăm la poarta Marelui Ospăț de Taină! Și preotul slujitor și credincioșii care s-au pregătit pentru Sfânta Împărtășanie, așteaptă, într-o lepădare totală de tot ce i-ar putea abate de la Sfânta Comuniune cu Dumnezeu. Aceasta este clipa de întâlnire și unire a omului cu Ziditorul său, prin gustarea din **„pâinea cea cerească și paharul vieții",** pentru a vedea cât de bun este Domnul, cum se exprimă Biserica în rânduiala Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfințite.

Și într-adevăr, dacă „Rugul aprins văzut de Moise[17] reprezintă și pe Maica Domnului și pe orice sfânt plin de focul dragostei lui Hristos, rugul întreg, atotcuprinzător este **Biserica,** în care focul iubirii îi unește nu numai ca persoane singulare în Hristos, prin iubire, ci și pe toate persoanele care cred în Hristos și întreolaltă"[18].

Cu adevărat mare este taina Dumnezeirii! Atotprezența dumnezeiască a lui Iisus Hristos se manifestă în mod repetat și sub forme văzute și transparente până la Înălțarea la Cer. Și dacă „înainte de Înălțare, era cu ucenicii Săi oriunde,... după Înălțare El se sălășluiește cu trupul (prin Euharistie), în fiecare din cei care cred în El"[19]. Și de ce să nu repetăm fiecare, cu umilință, cu încredere și cu nestăvilită nădejde, în Marea Iubire a lui Dumnezeu: „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele"[20], slăbiciunii și neputinței mele.

4 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Spiritualitate.. op. cit., p. 327—328.
5 Fac. 17, 28.
6 Nicolae Cabasila: Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii, op. cit. p. 87.
7 Fil. 1, 1. 8 I Cor. 1, 2 și II Cor. 1, 1.
9 Col. 1, 1. 10 Evr. 3, 1.
11 I. Cor. 12, 27. 12 Ef. 5. 3.
13 In. 15, 4—5. 14 In. 5, 17.
15 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Spiritualitate.., op. cit., p. 330—331.
16 Pr. Prof. Dr. Ene Branițte: Liturgica Specială op. cit., p. 329.
17 Ieș., 3, 2.
18 Dumitru Stăniloae: Iisus Hristos, lumina lumii și îndumnezeitorul omului. Edit. Anastasia, București 1993, p. 216.
19 Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae: Spiritualitate. op. cit., p. 332.
20 Mc. 9, 24.

Manuscrisele de la Prodromul

Citind articolul **Câteva ceasuri în Biblioteca Schitului românesc „Prodromul"**, scris de P. C. Protos. Daniil Stoenescu și publicat în „Telegraful Român" (nr. 29—32/1995, p. 5), mi-am adus aminte că și eu am petrecut „câteva luni" în această prestigioasă vatră de cultură și spiritualitate românească din Sfântul Munte Athos.

Primul popas l-am făcut în anul 1982. Atunci m-au impresionat cărțile și manuscrisele vechi, colecționate de călugării români stabiliți în pământul athonit, dar am încercat și un sentiment de tristețe văzând depozitarea lor în condiții necorespunzătoare și lipsa totală a unei evidențe. În consecință, m-am oferit să organizez Biblioteca.

Reîntors în țară, la Centrul Eparhial din Râmnicu Vâlcea unde funcționam ca mare eclesiarh la Catedrala episcopală, am primit din partea conducerii Schitului Prodromul invitația „pentru un timp mai îndelungat... în vederea reorganizării Bibliotecii"; ea „are peste cinci mii de volume și se află în stare nesatisfăcătoare", iar „autoritățile noastre ne cer să o punem urgent în rânduială", se arăta în adresă.

După pregătirea formalităților necesare, am comandat tipărirea unor etichete cu inscripția: „Biblioteca Schitului Prodromul", iar în primăvara anului 1983 am plecat la Sfântul Munte. Atras de liniștea vieții monahale și de vastul teren al cercetărilor în domeniul neexplorat al cărților și manuscriselor vechi, precum și a bogatei arhive, intenționam să rămân mai mult timp acolo. Cauze independente de voința mea nu mi-au permis realizarea idealului dorit.

Cunoscând împrejurările, am considerat necesar rezolvarea cel puțin a situației manuscriselor depozitate în spațiile rezervate Bibliotecii. Datorită unei munci intense, întreruptă numai de un somn athonit (între orele 22 seara și 2 dimineața) și de participarea la slujbele bisericești, tot athonite, mi-a trecut prin mână întreaga colecție de volume pentru descoperirea manuscriselor. Astfel, în câteva luni am identificat, descris, inventariat, etichetat și depozitat un număr de 219 manuscrise românești.

Cel mai vechi manuscris prodromit datează din anul 1766. El cuprinde **Cuvinte ascetice** ale marilor dascăli ai pustiei, fiind incluse și **Cuvintele înainte** la scrierile lui Nil de la Sorsca și Filotei Sinaitul, „alcătuite de schimonahul starețul Vasile cel din Țara Muntenească de la Schitul Poiana Mărului" (**Mss. nr. 1**).

Manuscrisele de la Prodromul au două surse de proveniență: una din țară, fiind duse de călugării români la Sfântul Munte; alta, de acolo, unde au fost redactate, traduse, sau copiate. Cele din categoria a doua reprezintă o valoare deosebit de mare, întrucât sunt total necunoscute la noi. În afară de conținut, ele cuprind prețioase însemnări biografice referitoare la monahi, informații privitoare la circulația manuscriselor, date istorice și glosare, elemente fundamentale pentru reconstituirea istoriei și spiritualității românești din cadrul athonit.

La Schitul Prodromul, călugării au păstrat tradiția copiștilor până în vremea noastră. Cel mai nou manuscris datează din anul 1947 (**Mss. nr. 188**), operă a ieroschimonahului Iuvenalie Streinul, care cuprinde **Cuvinte ascetice** ale Sfântului Isaac Sirul și Marcu Pustnicul, totalizând 185 file.

Precizez că munca desfășurată în Biblioteca de la Prodromul cuprinde două aspecte: primul constă în inventarierea, etichetarea și aranjarea în rafturi a manuscriselor, ușor observabil de orice vizitator; iar al doilea, în descrierea lor, copierea însemnărilor și a glosarelor. Acest rod al muncii l-am adus în țară, nădăjduind să-l public, pentru îmbogățirea zestrei spirituale ortodoxe și românești.

„Telegraful Român" și „Magazinul Istoric" au inclus deja în prestigioasele lor pagini unele comunicări referitoare la acest tezaur cultural. În prezent este în pregătire întregul material pentru a fi oferit celor care doresc să cunoască o perioadă atât de interesantă și de rodnică a vieții monahismului românesc din sfântul Munte Athos.

Arhim. Veniamin Micle

Lexiconul bizantinologilor români — un reveriment editorial

Investigarea unuia dintre cele mai importante segmente ale culturii noastre vechi îl va constitui, de bună seamă, muzica de sorginte bizantină care, după cum s-a remarcat, alături de folclorul vocal și instrumental, va constitui, întotdeauna, o configurație inconfundabilă a „genezei limbii muzicale românești" (Dr. Sigismund Toduță). De fapt, atât literatura didactică (manuale tipărite sau manuscrise de uz școlar, cursuri și însemnări cu același profil) dar mai ales lucrările de muzicologie vor evidenția în mod consecvent nu numai valoarea și însemnătatea patrimonială a acestei muzici ci și pe aceea de pecete autohtonă privind trecutul și gradul preocupărilor noastre pentru muzică, pentru acest filon de aur ce ne particularizează în lumea creștină din spațiul european. Și fie că ne vom referi, acum și în viitor, la cărțile de muzică semnate de George Breazul și Sabin V. Drăgoi, Marcel Botez, Constantin Brăiloiu și Ion Croitoru sau la lucrările de mai încoace datorate lui Gheorghe Ciobanu, Octavian Lazăr Cosma, Petre Brâncuși, Viorel Cosma, Sebastian Bucur-Barbu cultura muzicală de sorginte bizantină de pe teritoriul României merită a i se acorda nu numai atenția noastră dar și sacrificiul material ca timp și punere în pagină tipografică.

Că dispunem de un asemenea fond spiritual ne-o mai spun și lexicoanele apărute până în deceniul nouă precum: Viorel Cosma — **Muzicieni români** (1970) **Muzicieni din România,** vol. I (A-C) din 1989, lucrări ce vor îmbogăți, în mod constant, câmpul nostru informațional conectat la cunoașterea tradiției și evoluției muzicii bizantine practicată la strana mânăstirilor și bisericilor noastre din spațiul carpato-danubian-pontic.

Pe fundalul acestor preocupări mai vechi apariția primului **Lexicon al celor care, de-a lungul veacurilor, s-au ocupat cu muzica de tradiție bizantină în România** (Editura Diogene, București, 1994, 380 p.) a fost primită cu vădit interes. La București, Craiova, Iași, Ploiești s-au organizat, spre exemplu, întâlniri cu autorul lucrării, muzicologul Gh. C. Ionescu, iar cronicarii unor publicații (reviste și ziare) nu au întârziat a pune în circulație pertinente sublinieri stimulate de conținutul acestei lucrări. Ștefan Petraru, spre exemplu, de la **Cuget românesc** din Brașov va remarca, pe bună dreptate, că este vorba, în acest caz, de o „lucrare fundamentală", de „un eveniment în viața noastră științifică muzicală" iar bizantinologul Titus Moisescu, în **Actualitatea muzicală** de la București va itinera ideea că **Lexiconul** lui Gheorghe C. Ionescu este „o carte necesară bunei cunoașteri a unui domeniu artistic care a ființat de veacuri în cultura muzicală românească".

Despre cine și despre ce vorbește acest **Lexicon** ce se ocupă cu muzica de tradiție bizantină în România? În primul rând este valorificată aici activitatea de creație aparținând lui Evstatie Protopsaltul Putnei (sec. XV—XVI), apoi Dometian Vlahu, Theodor Zotica (sec. XVI), Iovașcu Vlahu, Vlad Grămăticul, Filothei sin Agăi Jipei (sec. XVII—XVIII), Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Ștefanache Popescu, Dimitrie Suceveanu, Nectarie Frimu, Ghelasie Basarabeanu, Ioan Zmeu, Ion Popescu-Pasărea și încă foarte mulți (sec. XIX—XX) apoi cea aparținând copiștilor unor celebre și importante manuscrise semnate de cel care a fost Evstatie de la Putna (1511 și 1515), diaconul Macarie de la Dobrovăț (1527), Antonie Ieromonahul (1713) Iacov Arhiereul (1624), Calist Ieromonahul (1695), Filotei Ieromonahul (1713), Acachie Ieromonahul și Ghimnazie Ieromonahul (din prima parte a secolului al XIX-lea, la Căldărușani). Evident, mai sunt menționați aici compozitorii români care au fost, în același timp, și editori și tipografi precum Petru Efesiu (1820), Macarie Ieromonahul (1823), Anton Pann (1834), Nectarie Frimu (1845), Dimitrie Suceveanu (1856), Serafim de la Buzău (1856). Sunt apoi prezenți, cu aceeași largă informație bibliografică psaltii și protopsalții, scriitorii și cântăreții care au nevoit la strana mânăstirilor și bisericilor de mir de pe cuprinsul țării: Niceta de Remesiana, Sava Gotu, Maximus, cântăreț la Durostorum, în Dobrogea, Șerban Protopsaltul și Constantin Protopsaltul, dascăli în București, Dimcea Bătrânu, Dimitrie Suceveanu și Gheorghe Cociu-Scufaru la Iași, Nicolae Severeanu și Neagu Ionescu la Buzău, George Ucenescu la Brașov, Ioniță Stoicescu Logofețelul de la Ploiești până la tinerii și prolifici profesorii de azi ai facultăților noastre de teologie.

S-au bucurat de atenția lexicografului Gh. C. Ionescu și muzicologii-bizantinologi adică cei care — după cum apreciază Titus Moisescu, în prefața lucrării respective, „au cercetat această muzică în toată complexitatea ei investigând manuscrisele păstrate în biblioteci și arhive din țară și străinătate și contribuind, prin scrisul lor, la cunoașterea și aprofundarea acestei arte": Constantin Erbiceanu, Nicolae M. Popescu, Ioan D. Petrescu-Visarion, George Breazul, Grigore Pantiru, Gheorghe Ciobanu, Sebastian Bucur-Barbu, Marin Ionescu, Titus Moisescu, Nicu Moldoveanu și, bineînțeles, nu au fost uitați nici profesorii generațiilor de ucenici, apoi protectorii acestei muzici de tradiție bizantină cei care au sprijinit, susținut și organizat învățământul muzical religios.

Prin apariția acestui **Lexicon unicat** „Muzica bizantină și de tradiție bizantină — sub toate aspectele ei de structură, de sisteme de notație, de interpretare teoretică și practică — va aprecia Titus Moisescu, editor neîntrecut în acest spațiu al culturii noastre străvechi, nu a fost niciodată abordată cu atâta minuție, cu atâta bogăție de nume, de lucrări, de evenimente și de preocupări, așa cum apare ea în **Lexiconul lui Gh. C. Ionescu**"; de altfel, numai și o enumerare sumară ne spune că lucrarea aceasta pune în circulație peste 480 de nume cu astfel de preocupări. Nu lipsesc din cuprinsul acestei lucrări, cu caracter enciclopedic, nici muzicienii psalți de origine română stabiliți la Muntele Athos, în chinoviile românești: Nectarie Schimonahul-Prodromitul sau cei stabiliți în Țările Române — Dionisie Fotino și Petru Efesiu la București, Petru Vizantie, Grigorie Vizantie și Gheorghe Paraschiade la Iași — și nu în ultimul rând sunt prezentați aici și bizantinologii contemporani Anne E. Pennington (Anglia), Dimitri Comos (Canada) care s-au ocupat în mod deosebit, în anii din urmă, de Școala muzicală de la Putna, punând în evidență, prin investigațiile lor de nivel european, importanța acestui centru de cultură muzicală românească.

Deși numele lor au mai fost pomenite în incursiunile noastre anterioare îi vom cita aici, din nou, pe câțiva dintre dascălii, psalții și copiștii a căror operă se leagă, implicit, de istoria școlii românești din

(Continuare în pag. a 8-a)

Constantin Catrina — Brașov

Știința și religia în lumina celor mai recente descoperiri

(Urmare din pag. a 6-a)

tat și pe care le mai menționează doar unele tratate sau dicționare.

Omul, însă, nu se mulțumește cu teorii și ipoteze, ci vrea răspunsuri clare, care să-i ofere liniștea și certitudine, să-i aducă cu alte cuvinte un răspuns sigur. Concluzia de ultimă oră, și unanim acceptată de oamenii de știință, este aceea că **universul nu poate fi propria sa cauză**, că există ceva sau cineva care stă la baza apariției sale. Răspunsuri de acest fel, aflăm încă din antichitate, cel mai celebru fiind al filosofului grec Aristotel, care atribuia existența universului — Divinității, pe care el îl definea drept -forma pură a nemișcatului mișcător, izvor al mișcării și al tuturor formelor". Dacă acest filosof genial, mai mult intuia acest fapt, iată că oamenii de știință contemporani care au la dispoziție cu totul alte mijloace de investigare, reușind să pătrundă în infrastructura și în macrostructura materiei, după multe îndoieli și negări, **sunt obligați** să recunoască că esența universului este conștiința, nu numai a lumii vii, dar și a celei fizice. „Cum să crezi în materie când fizica modernă nu mai crede în materie; unde e materia? Nu există, zic ei, decât energia, și ce e Energia?; știința n-a găsit, din infinit mic în infinit mic, fundamentul universal, baza materiei; nici, desigur, din infinit mare în infinit mare, limitele materiei; aceasta nu are fundament pentru că nu există" (6).

Atâta timp cât se vor păstra în afara religiei, excluzându-L pe Dumnezeu din actul creației, eforturile savanților vor fi sortite din capul locului eșecului, tocmai, pentru faptul că lumea nu poate fi explicată prin ea însăși și în afara lui Dumnezeu. „Modul în care a fost creată lumea nu poate fi explicat sau definit de către om; nu este obiect al cercetării științifice fiindcă depășește puterea „gnostică" a omului. Fiind parte a realității create, omul nu poate deveni observator al modului creării sale proprii" (7), sau cum spunea unul dintre fizicienii celebri ai sec. nostru — Heisenberg: „observarea universului nu este un scop în sine; a te consacra studiului său nu capătă sens decât prin coerența ansamblului". Este ceea ce religia creștină a susținut dintotdeauna: lumea nu s-a creat și nici nu poate exista prin ea însăși pentru că e absurd și împotriva logicii celei mai elementare, ca nimicul să poată deveni ceva. „N-a fost cândva când să nu fie nimic" (Sf. G. de Nazianz), trebuia să fie ceva anterior care să-i facă posibilă apariția. „Cosmosul nu s-a putut produce nici prin sine, nici ca o emanație a existenței prin sine din eternitate. El trebuie să aibe o **altă cauză**" (8). Această **altă cauză** care stă la baza apariției universului și a omului, numită de același sf. părinte (Nazianz) „existența necauzată a celor cauzate din bunătate", iar de Sf. Ioan Damaschin „Nemișcatul care mișcă totul prin mișcarea Sa" (9), este după învățătura creștină — Dumnezeu, care nu este însă oricum față de lume și om, ci așa cum cunoaștem din revelația divină, El nu este o simplă forță omnipotentă, impersonală și rece, ci El este, întâi de toate, Ființă („**Sunt Cel ce este**") (10), având în sine plenitudinea existenței, izvodindu-le pe toate din Sine, fără a se confunda sau contopi cu ele. „Acel ceva care n-are nici început, nici sfârșit, n-are o cauză, trebuie să fie în El totul. Toate sunt cauzate, toate sunt dependente, toate vin una din alta. Dar este ceva care nu vine din nimic, care a fost totdeauna, care a fost veșnic. Cât de minunat trebuie să fie Acel ceva, El trebuie să fie **Cineva,** pentru că trebuie să aibe și o conștiință, pentru că dacă n-ar avea conștiință și ar fi un obiect, ar fi produs de cineva. Este prin El însuși. Este ceea ce noi socotim că este Dumnezeu" (11). Dumnezeu este ființă atotputernică, omniprezentă, atotțiitoare, având toate caracteristicile ființei. „Toate cele create sunt numai existente, singur Dumnezeu este **existența existentă.** Aceasta vrea să spună că lumea nu este deplin existentă prin sine... Lumea nu are sens dacă nu este înțeleasă ca darul lui Dumnezeu către oameni" (12). Dumnezeu a creat lumea imprimându-i o anume raționalitate, un sens și o logică evidente. „Raționalitatea lumii fără o persoană care să o fi gândit ca rațională este inexplicabilă și, întrucât această raționalitate n-ar urmări în acest caz un scop, ar fi în fond lipsită de sens sau raționalitate adevărate" (13).

Știm de la Einstein că toate cadrele de referință din lume: materia, măr mea, poziția, timpul, mișcarea, etc., sunt relative și nu absolute, din aceasta rezultând că universul nu poate fi un absolut în sine și prin sine, și deci nu poate avea o existență independentă sau absolută. Din moment ce nu se poate produce pe sine, trebuie cu necesitate să existe datorită omnipotenței unui Creator extern, care este El însuși standardul Său absolut. Concluziile cele mai recente ale oamenilor de știință confirmă acest fapt: „materia nu este nici finită, nici infinită, ci trans inită, în sensul etimologic depășind finitul fără a putea ajunge la infinit" (14). Universul în totalitatea lui este relativ, sau cum l-au definit fizicienii **transfinit,** adică un finit depășit fără încetare, un „infinit finit", în care infinitul mic și infinitul mare se întâlnesc (15). Și tot ca o concluzie de dată recentă, în ceea ce privește faptul dacă lumea există prin sine, sau adevărata cauză a apariției sale îi este extrinsecă, iată concluzia, puțin bizară, a unuia dintre acești savanți: „Dumnezeu este centrul și „excentrul", într-o devenire transfinită, în măsura în care orice actualizare este centrul și orice potențializare „excentrul" și în care totul se află într-o devenire transfinită. El este noncondiționalitatea și libertatea suverană" (16).

Faptul că lumea a fost creată și are o anume ordine interioară și o raționalitate specifică, în sensul că are legi în virtutea cărora se mișcă și tinde spre un scop anume, având întipărită în esența ei o tensiune înspre acest scop („pe toate le-a făcut Dumnezeu, fiecare cu scopul său" (17), viața însăși fiind o „tendință, o uriașă aspirație" (18), spre un scop bine definit, explică posibilitatea ierarhizării mișcărilor și a legilor, precum și posibilitatea cunoașterii acestora. „Cosmosul este organizat într-un mod corespunzător capacității noastre de cunoaștere. Cosmosul și natura umană, ca intern legată de cosmos, sunt imprimate de o raționalitate, iar omul — creatură a lui Dumnezeu — e dotat în plus cu o rațiune capabilă de cunoaștere conștientă a raționalității cosmosului și a propriei sale creaturi" (19). Omul nu trăiește într-un univers haotic, ci într-unul care este guvernat de legi ordonate și armonice, or aceste legi „nu pot să se ivească anarhic, ci determinate de o structură de dincolo de ele, care dictează atât natura cât și succesiunea lor" (20). Un tip de mișcare sau o lege dinamică nu se va transforma niciodată într-o altă lege, aceleași legi existând din primul moment al creației, ele fiind imuabile în esența lor. Spre ex., legea gravitației va rămâne mereu aceași, neputând evolua sau să se transforme într-o altă lege, fapt ce demonstrează că universul este static, și nu în evoluție.

Universul este static în întregul său, dar într-o permanentă tensiune și mișcare în interiorul său: „Tot ce se manifestă fizic, orice fenomen, orice modificare a unei stări de lucruri, implică **existența unei energii care nu este și nu poate fi riguros statică** — altfel nu s-ar produce nimic în univers" (21). Tot ceea ce există în spațiu și timp este energie, și tot ceea ce se întâmplă este transformare de energie. Energia poate fi transformată dintr-o formă în alta, dar nu poate fi nici creată nici distrusă. Este așa-numita **constanță a materiei** și a energiei. Legile de bază ale naturii, conservarea energiei și a materiei, nu sunt într-un proces de continuă evoluție, ci mai degrabă de conservare și stabilitate, fapt ce demonstrează că **lumea a fost creată** iar evoluționismul este o simplă teorie.

Dacă diferitele categorii de fenomene naturale pot fi aranjate în sisteme de clasificare ordonate: elemente chimice, tipuri de stele, specii vegetale și animale, etc., înseamnă că lumea a fost creată și este condusă, nu după niște legi haotice, ci după legi stabile și ordonate. Începând de la cel mai banal obiect, care este un foarte complex sistem de sisteme moleculare; la rându-i un sistem molecular este compus din sisteme atomice, fiecare dintre acestea conțin sisteme moleculare ai căror nucleoni nu pot fi socotiți drept mulțimi decât față de datele actuale ale cercetării științifice. Pe cale inversă, spre universul mare, astronomia descoperă în pas cu dezvoltarea tehnicilor de observație, noi sisteme de sisteme astrofizice (stelare, galactice, aglomerări sau sisteme de galaxii, aglomerări de aglomerări... (22).

Dacă toate elementele care alcătuiesc universul ar fi cu adevărat cuprinse într-un flux evolutiv, clasificarea și aranjarea lor în sisteme ar fi imposibilă. Este celebru cazul chimistului rus Mendeleev, care a reușit pentru prima dată să alcătuiască tabelul elementelor chimice, dar care, datorită faptului că nu avea încă mijloacele necesare și adecvate pentru a le determina pe toate, însă pe baza calculelor făcute, a prevăzut cu exactitate existența și a celorlalte elemente, stabilindu-le chiar și pozițiile în tabelul său, și pe care știința modernă le descoperă cu uimire, recunoscând justețea și exactitatea previziunilor sale.

Deși în interiorul său universul este dinamic, fiind o sumă infinită a unor procese și evenimente energetice, însă contrar aparențelor, toată această activitate **indică un scop ordonat și plin de sens,** și nicidecum nu poate fi vorba de împleticiri sau ciocniri haotice „lumea ca întreg este într-adevăr perfectă, lucrurile din ea, însă, sunt imperfecte" (Leibnitz) Oricât de greu imaginabilă ne va apărea această activitate în care întregul univers este antrenat, ea indică faptul că totul se petrece în baza unor legi bine organizate, nelăsând loc hazardului, căci dacă ar fi așa, cercetarea științifică nu și-ar mai avea rostul. În ultimă instanță, toate acestea indică faptul că Creatorul a făcut întregul univers, și l-a creat **uni**-vers și nu **multi**-vers.

Oricât de perfecționate îi sunt mijloacele de investigare în infrastructura sau macrostructura materiei, omul modern nu poate spune că știe mai multe decât știa omul din antichitate, de ex. Știința poate, cel mult, descrie lucrurile și fenomenele, fără să le poată defini în esența lor. Cât de aparent simplu, și oricât de aproape de adevăr ar pretinde omul de știință că se află, el va rămâne mereu în afara lui, atâta timp cât se va afla în afara credinței. A rămas celebră în istoria științei, o butadă a unuia dintre fizicienii celebri ai sec. nostru, Sir. A. Eddington, care pus în situația de a defini electronul, spunea că este ceva necunoscut, care face nu știm ce.

Prin ea însăși, știința nu poate duce la adevăr, ea îl poate doar intui și presupune, fără să-l poată demonstra, „ea ne oferă doar adevăruri, nu Adevărul" (25). Adevărurile susținute de știință sunt relative, și, cel mai adesea, se contrazic între ele, semn sigur al relativității și improbabilității lor. Pusă în situația de a se pronunța tranșant în privința Adevărului, știința se dovedește incapabilă să o facă prin propriile sale concepte sau raționamente. „Cel mai neînțeles lucru din lume ar fi tocmai acela ca lumea să poată fi înțeleasă" (26), pentru simplul fapt că Adevărul este în esența lui teologic și transcendent „neexistând cale umană spre el" (27). Omul poate accede spre Adevăr numai prin revelație, deci prin ajutor divin. „Adevărul nu poate fi căutat, ci doar revelat" (28). La Adevăr putem accede exclusiv prin credință, de unde și acea formulă aparent paradoxală a lui Anselm de Canterbury „credo ut inteligam", cred în Dumnezeu, pentru că numai în El și prin El mă pot înțelege și pot înțelege lumea în care exist.

Bibliografie:

1. Einstein, citat de P. Evdokimov, Vârstele vieții spirituale, Ed. Christiana, Buc., 1993, p. 26.
2. L. de Broglie, Continuu și discontinuu, p. 98.
3. Einstein, în vol. lui Ph. Franck, Einstein. Viața și timpul său, New York, 1947, p. 284.
4. A. Mironescu, Certitudine și adevăr, Ed. Harisma, Buc., 1992, p. 13.
5. idem p. 14.
6. E. Ionescu, Căutarea intermitentă, Ed. Humanitas, Buc., 1994, p. 88.
7. Pr. dr. A. Alevizopol, Ortodoxia în fața sectelor, Ed. Symbol, Buc. 1993, p. 25.
8. Pr. D. Stăniloae, Sf. Treime, Ed. Institutului Biblic, Buc., 1993, p. 14.
9. Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, Ed. Scripta, Buc., 1993, p. 19.
10. Ieș. 3, 24.
11. Omagiu păr. Stăniloae, Ed. Mitr. Moldovei, 1994, p. 194.
12. Pr. D. Stăniloae, Lumea ca dar al lui Dumnezeu, MMS, Nr. 3—6/1970, p. 258.
13. Pr. D. Stăniloae, Teol. Dogmatică Ortodoxă, Ed. Inst. Biblic, Buc., 1978, p. 117.
14. St. Lupasco, Logica dinamică a contradictoriului, Ed. Politică, Buc., 1982, p. 413.
15. idem, ibidem. 16. idem, p. 325.
17. Pildele lui Solomon 16, 4.
18. A. Mironescu, op. cit., p. 50.
19. Pr. D. Stăniloae, op. cit., p. 10.
20. A. Mironescu, op. cit., p. 51.
21. S. Lupasco, op. cit., p. 27.
22. idem, p. 29.
23. A. Mironescu, op. cit., p. 34.
24. St. Lupasco, op. cit., p. 16.
25. N. Berdiaev, Sensul creației, Ed. Humanitas, Buc., 1992, p. 42.
26. Einstein, citat de P. Evdokimov, op. cit., p. 27.
27. P. Țuțea, Tratat de antropologie creștină, Ed. Timpul, Iași, 1992, p. 40.
28. idem, p. 75.

Biserica, locaș al Duhului Sfânt

(Urmare din pag. a 5-a)

dumnezeiasca împărtășanie, rămânem o Biserică pustie, fără Hristos, fără de sfinți, fără nimic.

Să facem deci trupul nostru o Biserică vie a lui Dumnezeu, și atunci vom fi siguri că viața noastră se va sfinți și noi vom deveni oameni noi, înnoiți în duh și adevăr, „părtași ai dumnezeieștii firi".

Fără prezența euharistică a lui Hristos în noi, noi nu putem înainta pe drumul care duce la cer.

Cu Hristos, în Hristos și prin Hristos, acest drum ne va fi ușor pentru că „ne este pregătit dinainte de către Cel ce S-a făcut „Fratele nostru", Hristos adevăratul nostru Dumnezeu întru care locuiește toată plinătatea dumnezeiască.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

— luna septembrie 1995 —

Duminică, 3 septembrie a sfințit cele două biserici din Cura Râului, cu hramurile „Cuvioasa Paraschiva" și „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril", înconjurat de un sobor de 30 de preoți și diaconi. Alături de I.P.S. Mitropolit au participat la Sf. Liturghie arhierească Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" Sibiu, P.C. Pr. Rădulet Aurel, vicarul administrativ al Arhiepiscopiei, consilierul bisericesc, protopopul Sălistei și alți distinși preoți.

Cu această ocazie, I.P.S. Mitropolit a hirotesit întru iconom stavrofor pe Prea Cucernicul preot Peană Ioan și întru sachelar pe P.C. Pr. Mitrea Petrică. La sfârșitul Sf. Liturghii tuturor celor prezenți într-un număr foarte mare I.P.S. Mitropolit le-a rostit un bogat cuvânt de învățătură.

Miercuri, 6 septembrie a.c., I.P.S. Mitropolit a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial unde s-au rezolvat numeroase probleme de interes bisericesc.

Duminică, 10 septembrie a.c., a fost invitatul Ministrului Apărării Naționale, Dl. Gheorghe Tinca și a Domnului General Dumitru Cioflină, Șeful Statului Major al Armatei Române, la deschiderea festivă a exercițiilor militare organizate de Ministerul român al Apărării împreună cu forțele Armate NATO, sub denumirea de „Determination Cooperation '95".

Luni, 11 septembrie 1995 s-a deplasat la Mânăstirea Sâmbăta, cu ocazia sărbătoririi aniversării promoției absolvenților de teologie ai anului 1995. Cu acest prilej I.P.S. Mitropolit a mulțumit celor prezenți pentru invitație și în cadrul cuvântării rostite i-a îndemnat spre o preoție ziditoare și folositoare pentru ei cât și pentru credincioși.

Joi, 14 septembrie 1995, cu prilejul sărbătorii „Înălțării Sf. Cruci" a săvârșit Liturghia arhierească la Parohia Brașov-Blumăna III, invitat fiind de cei doi preoți parohi Bădițoiu Gheorghe și Neamțu Victor. La sfârșitul Sf. Liturghii, I.P.S. Mitropolit a rostit un bogat cuvânt de învățătură referitor la rostul Crucii în viața creștinilor.

Vineri, 15 sept. 1995, a participat la deschiderea cursurilor Seminarului Teologic din Brașov, însoțit fiind de P.C. Pr. Neamțu Victor, Directorul Seminarului Teologic. Cu acest prilej a îndrumat pe tinerii elevi seminariști să se pregătească temeinic, având în față un drum lung și greu de parcurs până la desăvârșirea preoțească.

Duminică, 17 septembrie 1995 a săvârșit sfințirea bisericii ortodoxe din satul Vlădeni, satul ilustrului profesor de teologie Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae.

La momentul potrivit, pentru râvna depusă la lucrările de înfrumusețare a bisericii, I.P.S. Mitropolit a acordat preotului Radu Ursu Sorin cât și unor membri ai Consiliului parohial acte de apreciere. Cu acest prilej a rostit tuturor celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 20 sept. a.c., a plecat în Republica Cipru, pe insula Patmos, însoțindu-l pe P.F. Părinte Patriarh în delegația Bisericii Ortodoxe Române, care a luat parte la lucrările aniversării a 1900 de ani de la scrierea „Apocalipsei". Din delegație au mai făcut parte I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Pr. Prof. Constantin Coman de la Facultatea de Teologie din București.

Secretar eparhial,
Pr. Valentin Sicoe

ILIE MARTIN – SĂLIȘTEANU 1875 – 1995

Ilie Martin-Sălișteanu a fost primul președinte al Societății culturale „Vulturul" din Homestat în Pensylvania și inițiatorul și realizatorul Uniunii Societăților Româno-Americane. S-a născut cu 120 de ani în urmă, în ziua de 4 iulie 1875 în inima Mărginimii, respectiv la Sălișteni fiind cel de-al doilea fiu Ilie al lui Oprea și Paraschiva Martin, familie de țărani gospodari.

Cu bagajul de cunoștințe, pe care le-a putut dobândi de la vrednicii săi dascăli de pe atunci, ai școlii primare din comuna natală și dornic ca și alți sălișteni de a învăța o meserie și de a lua legătură cu românii de dincolo de Carpați, a plecat cu cel mai mic dintre frații săi (Gheorghe) la București, angajându-se ca muncitor la un atelier de mobilă.

Învățând bine tainele meșteșugului și în dorința de a scăpa de stăpânirea nedreaptă a statului dualist Austro-Ungar, răspunzând la chemarea unui sălișteanu — Mihai Bârză, aflat în Statele Unite, cât și în dorința de a-și face un rost în viață, a plecat împreună cu fratele său Gheorghe în 1901 în America. Ajunși, se angajează la muncă într-o fabrică. După orele de program, seara urmează cu stăruință cursurile de limba engleză, de care simțea că are multă nevoie și pe care a ajuns în scurt timp să și-o însușească bine.

Preocupat mereu de soarta confraților săi care se găseau la începutul sec. al XX-lea, în grupuri răslețe în Ohio (Cleveland), New-York, Pensylvania și prin Canada, se angajează la o mare acțiune. Simțind nevoia de a se cunoaște între ei, pentru a se putea ajuta la nevoie, Ilie Martin și-a completat numele cu Sălișteanu pentru a-și marca comuna natală și a pornit pe la consătenii și confrații săi, în timpul liber, duminica, din oraș în oraș, îndemnându-i să înjghebeze societăți frățești, după modelul altor emigranți străini, societăți culturale și de ajutor în cazuri de nevoie (boală, deces). În acel timp (1901—1902), oamenii mai săraci nu aveau nici o asigurare.

După multe insistențe și stăruințe, la 2 noiembrie 1902 iau ființă la Cleveland, Societatea de ajutor „Carpatina" și la Homestat în Pensylvania, Societatea „Vulturul", președinte fiind ales Ilie Martin-Sălișteanu. Statutul Societății „Vulturul" începea astfel: „Caracterul societății este și va fi pentru totdeauna „național-român-american". Limba oficială în relațiile dintre români și membrii societății este limba română. Lozinca societății este „Unul pentru toți și toți pentru unul". Scopul societății este cultural și de ajutor al membrilor ei în caz de boală și de moarte, promovarea intereselor intelectuale ale tuturor românilor locuitori în Statele Unite, propagarea frățietății și formarea membrilor ei în vrednici fii ai națiunii române.

În anii următori, după exemplul bun al Societății „Vulturul", iau ființă tot mai multe astfel de societăți, urmărindu-se realizarea aceluiași scop. S-a pus apoi problema înființării unei organizații centrale. În acest climat, în ziua de 4 iulie 1906, din inițiativa lui Ilie Martin-Sălișteanu, s-a pus bazele „Uniunii Societăților Române-Americane de Ajutor și Cultură", președinte fiind ales tânărul intelectual de atunci Ioan Oct. Popaiov. Această Uniune și-a dovedit viabilitatea, ea dăinuind de peste 89 de ani.

Se menționează că tot în Cleveland, sediul Uniunii, a apărut și Organul Oficial al Uniunii și Ligii Societăților Româno-Americane „America".

Ajungând — așa cum s-a amintit — Ilie Martin-Sălișteanu, să posede bine limba engleză, s-a gândit și a rezolvat încă o problemă pentru compatrioții săi. Între anii 1904—1906 a scris, în limba română, după renumiții istorici americani Northrop și Baneroft „Istoria Americii", în două volume, pe care a tipărit-o în S.U.A., cuprinzând 534 pagini. Primul volum a apărut în 1904 și poartă subtitlul: „Colonizările și formarea Statelor Unite de la descoperirea continentului American până în timpul de față". În prefața acestui prim volum autorul scrie: „Nu e nimic mai de valoare pentru un om decât a studia istoria țării sale. Românii au venit în America foarte mulți și a devenit o lipsă simțitoare pentru ei de a mai cunoaște o istorie, aceea a țării în care muncesc, scrisă în limba română.

Cartea lui Ilie Martin-Sălișteanu s-a bucurat la timpul său de un mare succes. Exemplarele sale au ajuns și în România, la Biblioteca Academiei Române și Asociației „Astra" din Sibiu și alte biblioteci din România.

Îmbolnăvindu-se mama sa, s-a reîntors în țară, lăsând conducerea „Uniunii", președintelui ei.

În 1907, se căsătorește în comuna natală, cu fiica unei familii harnice de gospodari din Sălișteni, Ana n. Steflea, rămânând definitiv la Sălișteni, îmbogățindu-și familia cu șase copii. Fiind o fire întreprinzătoare, ageră și neobosită, pe timpul ședерii lui la Sălișteni, în asociație cu alți consăteni, a pus bazele primului joagăr mecanic, ce a funcționat la șoseaua națională mai mulți ani, apoi pe cont propriu a desfășurat în centrul comunei mai multe activități comerciale. A fost mai mulți ani și președinte al „Reuniunii meseriașilor" din Sălișteni, consilier în conducerea Băncii locale „Poporul", membru în Comitetul parohial, etc. La stăruința sa bisericuța Foltea, așa cum s-a consemnat pe frontispiciu, a fost recălditâ din piatră și închinată eroilor neamului.

Românii de peste Ocean nu l-au uitat. În 1929 cu prilejul aniversării Marii Uniuni, delegația participantă a românilor din America, i-a făcut o vizită la Sălișteni, în semn de omagiu. În Calendarul „America" și în ziarul respectiv, cum și la sediul „Uniunii și Ligii" societăților româno-americane, stă la loc de frunte tabloul pionierului „Uniunii" — Ilie Martin-Sălișteanu.

Prof. ec. Dumitru Dădârlat

Lexiconul bizantinologilor români...

(Urmare din pag. a 7-a)

Școlii Brașovului ce datează de la anul 1459: Oprea Diacul, dascăl de psaltichie și Dobre Dascălul (sec. XVI), Ioan sin Radului Duma Brașoveanu și Bucur Grămăticul de la Sâmbăta de Sus (sec. XVIII) iar din veacurile următoare pe Anton Pann, George Ucenescu, Varlaam Protosinghelul și Nicolae Brătescu, Gheorghe Căciulă, psalt și copist din Turcheș-Săcele.

Dintre foarte mulții compozitori, teoreticieni, muzicologi, dascăli de psaltichie, copiști și interpreți care au slujit la catedra învățământului religios, mai ales, sau vor aborda în creația și în cercetările lor cu caracter muzicologic aspecte ale muzicii bizantine și de tradiție bizantină, am socotit a readuce în actualitate două nume de prestigiu foarte bine cunoscute Sibiului: **Gheorghe Șoima** (n. 13 II 1911 — m. 25 XI 1985) și **Ioan Gh. Popescu** (n. 9 VI 1925 — m. 17 IV 1992).

Ca preot, profesor, dirijor și compozitor Gheorghe Șoima, de la a cărei moarte se vor împlini 10 ani, va apela în lucrările sale corale și simfonice atât la melosul cântecului popular cât și la cel religios. Din **Lexiconul** lui Gh. C. Ionescu aflăm că muzicianul sibian a elaborat și semnat următoarele lucrări: **Funcțiile muzicii liturgice,** Sibiu, Editura Arhidiecezană, 1945; **Folclorul muzical religios,** în **Studii Teologice,** București, s. II-a, nr. 3—6, 1950, p. 288—294; **Muzica bisericească și laică la Institutul Teologic din Sibiu,** în **Mitropolia Ardealului,** Sibiu, nr. 5—6, 1961, p. 798—806; **Expresivitatea religioasă a psaltichiei românești contemporane,** în **BOR,** București, nr. 5—6, 1976, p. 525—531.

Cât privește **muzica corală religioasă** ne sunt enumerate următoarele lucrări: **Heruvic și Ca pre împăratul** (1940); **Opt colinde pentru cor mixt** (1943), **Bine ești cuvântat Doamne** și **Văzut-am lumina cea adevărată,** glas VIII (după Dumitru Cunțan); **Tatăl nostru; Doamne, iubit-am podoaba casei Tale** (1965); **Octoihul de la Sibiu pe cele opt glasuri pentru cor mixt cu soliști și acompaniament instrumental** (1970); **Frații împreună,** după Psalmul CXXXII, pentru cor bărbătesc; **Răspunsuri finale** și **Răspunsuri la Ectenii,** pentru cor mixt; **Psalmii I și LXV; Axion duminical; Liturghia pentru cor bărbătesc; O, noapte liniștită** (Cântec de Crăciun) pentru cor mixt și, bineînțeles, **muzica corală de inspirație folclorică** reunită în culegerea **20 de cântece ale compozitorilor din regiunea Brașov** (1957) și apoi în volumul de autor **Coruri** București, Editura Muzicală, 1973 în care au apărut titlurile cântecelor: **Spune, fir de lână, La războiul de țesut, Pârâiași cu trei izvoare, Cântec forestier, Hora miresei băciță, Cine m-a dat dorului, Hațegana ca-n Poiana, Jienească, Mândru-i jocul Hațegana** și **Ca la Rășinari.**

Lexiconul bizantinologilor români mai pune în lumină și pe cel care a fost Ioan Gh. Popescu, diacon, profesor, muzicolog și compozitor de la a cărei naștere s-au împlinit 70 de ani. Muzicianul sibian a semnat studii și articole precum: **Învățământul muzical în Biserica Ortodoxă Română, de la începuturi până în secolul al XVIII-lea inclusiv,** în **BOR,** București, nr. 9—10, 1969, p. 1027—1061; **Biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului,** în **Îndrumătorul bisericesc,** Sibiu, 1973; **Două cărți muzicale vechi din Biblioteca Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu,** în **Studii Teologice,** București, s. II-a, nr. 3—4, 1974, p. 264—268; **Anton Pann, clasic al muzicii psaltice românești,** în **BOR,** București, nr. 3—4, 1975, p. 456—466; **Un manuscris psaltic grec-român existent în Biblioteca Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu,** în **BOR,** București, nr. 3—4, 1976, p. 362—364; **Elemente bisericești tradiționale în opera muzicală a lui Dimitrie Cunțan,** în **BOR,** București, nr. 9—12, 1976, p. 1053—1062; **Câteva îndrumări privind cântarea bisericească în cultul ortodox,** în **Îndrumătorul pastoral,** II, Alba Iulia, 1978, p. 183—185; **Profesorul Petru Gherman,** în **Mitropolia Ardealului,** Sibiu, nr. 10—12, 1979, p. 900—907; **Cântărețul bisericesc Gheorghe Ucenescu,** în **Îndrumătorul bisericesc,** Sibiu, 1982, p. 289—292; **Preot profesor Gheorghe Șoima,** în **Telegraful român,** Sibiu, nr. 39—44, 1985; **Rolul misionar al muzicii și cântării bisericești în cadrul Bisericii noastre ortodoxe,** în **Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic,** V. Oradea, 1988; **Muzica bisericească în Transilvania,** în **Contribuții transilvănene la teologia ortodoxă,** Sibiu, Mitropolia Ardealului, 1988, p. 305—317 precum și cele câteva recenzii finalizate pe marginea unor lucrări din domenii apropiate activității de cercetare muzicologică întreprinsă de Ioan Gh. Popescu și anume: Grigore Panțiru — **Notația și ehurile muzicii bizantine** (1971); Octavian Lazăr Cosma — **Hronicul muzicii românești,** vol. I (1974); Gheorghe Șoima — **Coruri** (1974); Constantin Zamfir — **George Dima, muzician și om de cultură** (1974); iar din creația de muzică psaltică semnalăm următoarele lucrări: **Luminânda la Adormirea Maicii Domnului,** glas III, **Troparul Nașterii Domnului,** glas IV, **Răspunsurile mari** și **Axion duminical,** glas III, toate publicate în **BOR,** București, nr. 7—8, 1970, p. 837—856.

Dacă, în general, lexicoanele reflectă acumulările în timp ale unor investigații și eforturi de grup credem că la cea de a doua sa ediție această carte semnată de Gh. C. Ionescu își va lărgi câmpul informațional propunându-ne, suntem siguri de acest lucru, și alți muzicieni sau nume de prelați români care s-au aplecat cu pasiune asupra acestei muzici ce a legat veacurile. Iată, de fapt, și motivul pentru care prezentul **Lexicon** se adresează, cu prioritate, „celor care într-un fel sau altul au tangență cu muzica psaltică tradițională, preoților și cântăreților bisericești, monahilor, cadrelor didactice de profil, elevilor din Școlile de cântăreți și Seminarii, studenților teologi, muzicologilor și bizantinologilor, constituindu-se într-un vast material informațional, într-un util instrument de studiu și viitoare cercetări muzicologice".

Acordând atenție specială acestei cărți înseamnă a ști să evaluăm o izbutită realizare editorială aparținând câmpului bizantinologiei și, totodată, culturii muzicale românești multiseculară și mereu prosperă.

Semnalăm... Semnalăm...

■ Eugen Celan scrie despre situația religioasă a Basarabiei în „România liberă" din 2 sept., 1995, adevăruri dureroase. Ne aduce aminte de conferința internațională organizată de scriitorul Ion Druță la Chișinău, între 8—15 oct., 1994, sub genericul **„Apostolul Pavel și pericolul autonimicirii".**

Ion Druță, cândva scriitor apreciat și iubit în Basarabia, astăzi e aproape detestat și bănuit de gânduri și acțiuni ascunse, îndreptate împotriva românilor basarabeni. Nu pentru că ar fi căsătorit cu o fiică a lui Avraam, și nici pentru că locuiește la Moscova, ci pentru că pare că s-a depărtat de sufletul românesc al Basarabiei. De altfel Eugen Celan citează declarații ca acestea de mai jos: **„După prăbușirea fostei Uniuni Sovietice, retrăim cu toții, oricât ar fi de ciudat, un sentiment amar de singurătate... Oricare ar fi culoarea drapelelor noastre, cele șapte decenii de suferințe au plămădit fostul lagăr socialist, de la Praga de Aur și până la stâncoasele insule Kurile, într-o familie umană. Suferințele leagă omenirea mai mult decât biruințele, așa că să nu ne lepădăm de ce e al nostru".**

Doamne, Doamne! Ce o fi acest **„al nostru"?** Praga de Aur e desigur cea cucerită de sovietici în 1968! Nostalgia sovietismului e evidentă. Suferințele l-au legat pe scriitor de schingiuitori, atât de mult, încât acum face o familie cu ei și nu se mai poate despărți de dânșii!

Ce lume întoarsă pe dos în mintea lui Ion Druță!

Eugen Celan ne mai informează că la Conferința de la Chișinău **„cam un sfert din participanți a fost format dintr-o cohortă de prelați aduși din Patriarhia moscovită".** Și mai scrie Eugen Celan: **„Lui Druță nici prin cap nu i-a trecut să-l invite la lucrări pe unul din pământenii locului, Î. P. S. Petru de Bălți, care păstorește mitropolia reactivată a Basarabiei. În schimb, la loc de cinste a fost așezat mitropolitul sovietic Vladimir".**

„Este extrem de interesant — mai scrie Eugen Celan — **faptul că întreaga mascaradă organizată de Druță la ordinele stăpânilor săi a avut un singur scop: acela al implementării campaniei antiromânești".** În cursul Conferinței Druță n-a putut suporta „Doina" lui Eminescu și nici întrebarea cu privire la soarta lui Ilie Ilașcu (spune Eugen Celan).

Românul are o vorbă: „Ferește-mă, Doamne, de prieteni că de dușmani mă feresc eu"!

Oare să fi uitat Druță „eminescologul", cum îl numește Eugen Celan, de viersul cu străinii, cu câinii și cu inima? Îi trebuiesc ceva leacuri pentru boala sufletului!

* * *

■ În „România liberă" din 14 oct. 1995, Eugen Celan scrie despre **„Patriarhia rusă și ofensiva sa în Basarabia".** Aflăm astfel că rușii l-au mutat pe episcopul de Tighina Vichentie, la Abakan în regiunea Krasnoiarsk. Iată cum rușii manevrează ierarhia din Basarabia după bunul lor plac. Pentru dânșii nu există granițe. Uniunea Sovietică e încă vie. Mai mult, înființează o nouă eparșie la Dubăsari, în stânga Nistrului, pe care o extinde și în Basarabia, la Tighina, și o așează sub jurisdicția Moscovei, chiar împotriva drepturilor omului lor, Vladimir, zis mitropolit de Chișinău și Moldova.

Noul episcop de Dubăsari este Victor Ovcianicov, care a primit numele de Justinian. Din păcate a făcut studii teologice la București. La Dubăsari a intrat sub jurisdicția politică a separatistului Grigore Mărăcuță. Vom vedea în viitor în ce ape se scaldă și ce sentimente are față de români. Ce sentimente au rușii care l-au instalat, știm! De ce neam o fi acest Ovcianicov, cine să mai știe? După faptele lor îi veți cunoaște, spune Sfânta Scriptură. Să mai așteptăm!

* * *

■ Alexandru Darie publică în Editura didactică și pedagogică București (1994), MIREASA DE PESTE PRUT, antologie de lirică basarabeană dintre anii 1936—1944. Cuvântul înainte e semnat de Grigore Vieru, iar un studiu introductiv de Mihai Cimpoi. Grigore Vieru consideră această antologie *„un act reparatoriu"* față de cei care, basarabeni sau nu, au continuat de-a lungul anilor, firesc, să-și iubească Țara *întreagă,* iubirea trecând întotdeauna fără pașaport Prutul, cu atât mai mult cu cât granița aceasta a fost și este artificială.

M-am bucurat să descopăr în carte autori pe care i-am cunoscut personal, precum Alexandru Bardieru, Andrei Ciurunga, Nicolae Coban, Arcadie Donos, Pan Halippa, Toma Istrati, C. A. Munteanu, Sergiu Matei Nica, Octav Sargețiu, Gheorghe Tăbârcă, Vasile Țepordei și Gala Galaction.

Acestuia din urmă i s-a reprodus un text din 1941 din care reținem: *„Nu ne-am născut pe malul Prutului sau al Nistrului, ci pe malul Vezii, dar inima și viața noastră s-au împletit în jurul icoanei Basarabiei, ca o cunună de busuioc".*

Basarabia românească a trăit și trăiește fără întrerupere, în ciuda tuturor ocupațiilor și a „suveranității" ei, în sufletul României Mari, mai întâi prin basarabenii refugiați — mereu cu gând de întoarcere — dar și în inima fiecărui român, în care conturul Țării e din totdeauna „De la Nistru pân' la Tisa".

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipogrfiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — președinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15 noiembrie
Nr. 41—44
1995

Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă

Solemnităţile dedicate momentelor aniversare din viaţa Bisericii Ortodoxe Române

Între 25 octombrie şi 1 noiembrie 1995 au avut loc solemnităţile dedicate împlinirii a 110 ani de autocefalie şi a 70 de ani de patriarhat, momente deosebit de importante în viaţa Bisericii Ortodoxe Române.

Derularea manifestărilor s-a petrecut concomitent cu sărbătorirea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorâtorul de Mir şi a Sfântului Dimitrie cel Nou, ocrotitorul capitalei României, ceea ce a antrenat o masivă participare a credincioşilor din Bucureşti, ca şi din alte părţi ale ţării.

Importanţa momentului a fost marcată şi de participarea reprezentanţilor tuturor Bisericilor ortodoxe din lume, în frunte cu patriarhul ecumenic, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, ai Vaticanului, în persoana Eminenţei Sale Cardinalul Edward I. Cassidy: preşedinte al Secretariatului pentru unitatea creştină, ai Bisericilor Vechi Orientale, ai Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi ai Conferinţei Bisericilor Europene.

N-a răspuns invitaţiei Patriarhia Moscovei, afectată de decizia Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a recunoaşte şi primi, în sânul acestei Biserici, Mitropolia Autonomă a Basarabiei.

Au luat parte de asemenea: Î. P. S. Petru, arhiepiscop al Chişinăului şi Mitropolit al Basarabiei, Î. P. S. Serafim, mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania şi Europa Centrală şi locţiitor de arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală, cu sediul la Paris, Î. P. S. Victorin, arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America şi Canada, conducătorii Vicariatelor Ortodoxe Române din Vârşeţ (Serbia) şi Gyula (Ungaria).

Participarea românească de peste hotare a fost întregită în chip fericit şi prin prezenţa personală a Prea Sfinţitului Nathaniel Popp al Episcopiei Ortodoxe Române din America, însoţit de mai mulţi preoţi şi colaboratori din acea Episcopie.

Preşedinţia României, Parlamentul, Guvernul, Academia Română, Armata au onorat de asemenea cu prezenţa festivităţile aniversare ale Bisericii noastre.

Întrunirea solemnă dedicată acestor aniversări a avut loc în data de 28 octombrie 1995, începând cu ora 9, în rotonda Palatului Parlamentului din Dealul Mitropoliei.

Au fost rostite cuvântări şi mesaje din partea participanţilor.

Şirul acestora a fost deschis de către Prea Fericitul Părinte **PATRIARH TEOCTIST,** care a îndreptat un gând pios către Dumnezeu, spre a-i mulţumi pentru binefacerile revărsate cu îmbelşugare asupra Bisericii Sale din România, pe parcursul celor două milenii de existenţă a ei.

Păstrarea cu credincioşie, prin secole, a izvorului apostolic de credinţă şi viaţă creştină, pe pământul strămoşesc, a spus Prea Fericirea Sa, o datorăm lucrării neîntrerupte şi jertfelnice a generaţiilor de slujitori ai altarelor şi de credincioşi, care ne-au precedat". Permanent, Dumnezeu a ridicat din sânul acestui popor bărbaţi cu suflet ales, iubitori deopotrivă de Hristos şi de glia străbună care au făcut ca neamul să străbată cu paşi neşovăitori istoria şi să înfrunte vicisitudinile acesteia. Unii dintre ei şi-au înscris numele în calendarul sfinţeniei creştine, între aceştia numărându-se ierarhi, preoţi, voievozi, călugări, ostaşi şi simpli credincioşi.

Prea Fericirea Sa a continuat apoi spunând: „Avem în faţă, la acest popas aniversar, o Biserică ortodoxă locală dreptmăritoare, cu rădăcini vechi şi adânci în istoria creştinismului, dar şi în viaţa poporului nostru, o Biserică vie, care a vegheat neabătut la păstrarea tezaurului mântuitor de credinţă şi care s-a dezvoltat necontenit în timp, sub călăuzirea Duhului Sfânt.

Această Biserică a împletit necontenit îndatorirea pentru păstrarea unităţii sufleteşti a fiilor ei, cu grija păstrării unităţii cu celelalte Biserici ortodoxe surori, grijă care a îmbrăcat, nu de puţine ori, în decursul istoriei, forma acoperirii unor nevoi ce împovărau viaţa acestor Biserici şi în special a celor din Orient, a Patriarhiilor apostolice şi a comunităţilor creştine supuse imperiului turcesc.

Pe alt plan, resimţind dureros starea de dezbinare din sânul creştinătăţii, Biserica noastră, a arătat apoi Prea Fericirea Sa, s-a angajat cu toată fermitatea, alături de toate celelalte Biserici ortodoxe surori, la lucrarea de susţinere a tuturor încercărilor de apropiere intercreştină şi de unitate în Hristos, însă în fidelitate totală faţă de învăţătura Bisericii celei nedespărţite. „Este binecunoscută multora dintre dumneavoastră, a precizat Prea Fericirea Sa, rodnicia prezenţei reprezentanţilor Bisericii noastre la conferinţele pregătitoare a Sfântului şi Marelui Sinod, în dialogurile teologice cu Consiliul Mondial al Bisericilor, cu Conferinţa Bisericilor Europene şi în alte foruri intercreştine".

Prea Fericirea Sa a dat expresie bucuriei că la acest moment atât de important pentru Biserica noastră este prezentă nu numai Ortodoxia de pretutindeni, dar au ţinut să ne onoreze cu prezenţa şi reprezentanţii celorlalte Biserici creştine din lume, cum este Biserica Romano-catolică.

Ne bucurăm mai ales, a ţinut să sublinieze Prea Fericirea Sa, că în mijlocul nostru se află astăzi şi reprezentanţii românilor de pretutindeni, ai celor care îşi duc viaţa dincolo de graniţele ţării. Prin ei avem constituită **plinătatea trupului Bisericii noastre.** Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist i-a nominalizat pe Î. P. S. arhiepiscop şi mitropolit Petru al Basarabiei, Î. P. S. mitropolit Serafim al Germaniei şi Europei Centrale, Î. P. S. Victorin al Americii şi Canadei, P. S. Nathaniel al Episcopiei Ortodoxe Române din America, pe vicarii de la Vârşeţ şi Gyula.

După acest cuvânt introductiv, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist l-a poftit pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei spre a rosti cuvântarea solemnă dedicată momentului aniversar. Cuvântarea se publică în prezentul număr al „Telegrafului Român".

În continuare, Domnul Victor Opaschi, consilier prezidenţial, a transmis mesajul preşedintelui României, Domnul Ion Iliescu.

Adresându-se oaspeţilor prezenţi la această sărbătoare bisericească şi naţională, preşedintele ţării a spus, în mesajul său:

„La Bucureşti, vă aflaţi în mijlocul unui popor de religie preponderent ortodoxă... Descendent al străvechilor populaţii geto-dacice şi al romanităţii orientale, poporul român s-a născut creştin, a rămas necontenit la el acasă, a înfruntat cu stoicism vicisitudinile istoriei, definindu-se ca un popor cu frica lui Dumnezeu, cu o fizionomie morală distinctă, exprimată şi concretizată într-o cultură originală, bogată şi diversă".

Referindu-se la rolul Bisericii Ortodoxe Române, preşedintele Ion Iliescu arăta: „Istoria Bisericii Ortodoxe Române s-a împletit direct şi organic cu istoria poporului şi a statului nostru, cu istoria limbii şi a culturii româneşti, cu întreaga noastră spiritualitate. Profund naţională, ea a avut de la început o vocaţie universalistă. Biserica Ortodoxă Română a insistat însă, în primul rând şi cu integrală dăruire, asupra realităţilor de la noi, păstrând o legătură permanentă cu poporul nostru, modelându-i viaţa spirituală prin învăţătura creştină, prin şcolile întemeiate,

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

„ADUCEŢI-VĂ AMINTE DE ÎNAINTAŞII VOŞTRI!"*

Aniversarea a 110 ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române, a 70 ani de patriarhat şi a 45 ani de slujire arhierească a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist are o semnificaţie profundă şi bogată pentru viaţa Bisericii Ortodoxe Române, atât în relaţia ei cu societatea românească contemporană, fiind Mama spirituală a poporului român, cât şi în relaţia ei cu celelalte Biserici surori care au răspuns invitaţiei de a participa la acest întreit eveniment.

Hristos şi aspiraţiile sfinte ale unui popor. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă: *„Aduceţi-vă aminte de mai marii (înaintaşii) voştri care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviţi cu luare aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa. Iisus Hristos, ieri şi azi şi în veci, este acelaşi"* (Evrei 13, 7-8). Astfel, în aceste zile, dar şi de-a lungul anului 1995, Ierarhii Sfântului Sinod împreună şi fiecare Eparhie în parte cu preoţii şi credincioşii ei, prin rugă-

† **TEOCTIST**
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

O aniversare bisericească este o întreită lucrare sfântă de comemorare, concelebrare şi comuniune.

1. **Aniversarea de acum este comemorare şi legătură între generaţii.**

O aniversare creştinească este în primul rând o aducere aminte, sau o comemorare, plină de recunoştinţă, a iubirii şi milostivirii lui Dumnezeu manifestată prin persoane şi evenimente în care se împlinesc lucrarea lui

ciune, conferinţe preoţeşti, studii şi articole scrise de teologi, seminarii şi colocvii, comemorează sau pomenesc numele vrednicilor înaintaşi ierarhi, preoţi şi diaconi, monahi şi credincioşi mireni, care au contribuit la răs-

(Continuare în pag. a 4-a)

† **DANIEL**
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

* Cuvânt la întrunirea solemnă *„Autocefalie, Patriarhie, slujire sfântă"*, Bucureşti, 28 octombrie 1995.

Biserica Ortodoxă Română azi

I.
CREŞTINISMUL PE PĂMÂNT ROMÂNESC

Începuturile Creştinismului românesc urcă până în epoca apostolică. Sfântul Apostol Pavel face precizarea că, la data scrierii Epistolei către Coloseni (anul 62), Evanghelia fusese propovăduită **„la toată făptura de sub cer"** (1, 27), pentru ca, în corpul aceleiaşi Epistole, autorul sfânt să amintească, printre neamurile care primiseră credinţa creştină, şi pe **sciţi,** alături de elini şi iudei (3, 11). Or, după cum este îndeobşte cunoscut, sciţii locuiau, în primul secol creştin, în Dobrogea de astăzi, care, din acest motiv, se numea Sciţia Mică, provincie încorporată Imperiului Roman din anul 29 î.d.Hr.

Încă din anul 57—58 când îşi scria Epistola către Romani, Sfântul Apostol Pavel îi informa pe cititorii săi că s-a decis să viziteze Biserica din Roma pentru că, în partea orientală a Imperiului nu mai avea loc să desfăşoare o activitate misionară (15, 23), ceea ce îl va determina să-şi îndrepte paşii către îndepărtata Spanie, după ce va fi vizitat şi Biserica romană.

Scriind că el râvnea să binevestească acolo unde Hristos „nu fusese numit ca să nu zidească pe temelie străină" (Romani 15, 20), Sfântul Apostol Pavel ne îndatorează să constatăm că, alături de sine, propovăduiseră şi propovăduiau noua învăţătură în părţile răsăritene ale Imperiului şi alţi Apostoli ai Domnului.

Printre aceştia, se numără, fără îndoială, Sfântul Apostol Andrei, care, potrivit unei vechi şi venerabile tradiţii transmise, printre alţii, de Origen (†254) şi Eusebiu de Cezareea (†339), primise, prin tragere la sorţi, îndatorirea de a propovădui Evanghelia la sciţi. Este mai presus de orice îndoială că Cel dintâi chemat la apostolat şi-a îndeplinit, ca toţi ceilalţi Apostoli ai Domnului, în mod exemplar, această îndatorire.

Inscripţiile şi bazilicile paleocreştine ca şi vestigiile arheologice descoperite, în număr impresionant, în Dobrogea, Transilvania şi în celelalte provincii româneşti atestă existenţa neîntreruptă a unei vii şi intense vieţi creştine în toate aceste ţinuturi locuite de români, încă din secolele II—III şi, în continuare, până în secolul al XIV-lea, când, după întemeierea Statelor române, Ţara Românească şi Moldova, iau fiinţă Mitropoliile din aceste două provincii româneşti, după ce, în secolele IV—XI, în Ţările române, inclusiv în Transilvania, au activat aşa numiţii horepiscopi, trimişi fie de patriarhii Constantinopolului, fie de episcopii sud-dunăreni şi de cei din Dobrogea de azi. Din secolul XI, locul horepiscopilor a fost luat de episcopii din cetăţile în care îşi aveau reşedinţa voievozii primelor formaţiuni statale româneşti. În 1377, arhiepiscopul **Ghelasie,** primul ierarh ortodox român din Ardeal cunoscut cu numele, cârmuia Biserica Ortodoxă Română din această provincie românească.

La începutul secolului al XVI-lea, la Alba Iulia (Bălgrad), îşi avea sediul Mitropolia Transilvaniei.

Au fost întemeiate episcopii în principalele cetăţi din Ţara Românească, din Moldova şi din Transilvania. Acestea au devenit adevărate focare de viaţă religioasă şi de cultură bisericească şi naţională.

În urmă cu 110 ani, după Unirea Principatelor Române (1859), Bisericii Ortodoxe Române **i s-a recunoscut oficial autocefalia prin Tomosul din Aprilie 1885** al Patriarhului Ioachim al IV-lea şi al Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol.

Anul acesta se împlinesc şi 70 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie (24 februarie 1925) **şi de la instalarea primului Patriarh al României** (1 noiembrie 1925), Miron Cristea, după ce, în anul 1918, provinciile româneşti Basarabia, Bucovina şi Transilvania, aflate sub dominaţie străină, s-au unit cu ţara-mamă formând România Mare.

Patriarhul **Miron Cristea** a cârmuit Biserica Ortodoxă Română până în anul 1939. I-au urmat în scaunul de întâistătători ai Bisericii Ortodoxe Române patriarhii **Nicodim Munteanu** (1939—1948), **Justinian Marina** (1948—1977), **Iustin Moisescu** (1977—1986).

De la 9 noiembrie 1986, la conducerea Bisericii Ortodoxe Române se află Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist,** de la a cărui naştere **s-au împlinit, la 7 februarie 1995, 80 de ani.** În martie 1995 **s-au împlinit** şi **45 de ani** de la hirotonia în treapta arhierească a Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist.**

II.
ORGANIZAREA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

În conformitate cu datele oferite de ultimul recensământ al populaţiei din ţara noastră (1992), s-au declarat creştini ortodocşi 86,8% din locuitorii României. În cifre absolute aceasta arată că 19 802 389 din locuitorii ţării sunt creştini ortodocşi.

În prezent, Biserica Ortodoxă Română este organizată şi funcţionează pe baza **Statutului de organizare şi funcţionare** aprobat de Sfântul Sinod în octombrie 1948 şi a celor **10 Regulamente bisericeşti** prin care este reglementată activitatea din diferitele sectoare ale vieţii bisericeşti: disciplina, învăţământul, organele deliberative şi executive ale unităţilor bisericeşti, numirea şi transferarea clerului, monahismul etc.

Atât Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române, cât şi Regulamentele de aplicare a acestuia au suferit importante modificări şi adăugiri de-a lungul deceniilor, dar, mai cu seamă după evenimentele din Decembrie 1989, îndeosebi sub raportul întăririi autonomiei bisericeşti, prin eliminarea acelor prevederi care permiteau amestecul organelor de stat în treburile interne ale Bisericii.

Biserica Ortodoxă Română este organizată „ca Patriarhie, cu titulatura Patriarhia Română" (art. 5 din Statut).

Patriarhia Română are în fruntea sa pe Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist.** Episcopi Vicari Patriarhali sunt: P. S. Episcop **Teofan Sinaitul şi Vincenţiu Ploieşteanul.**

Patriarhia Română cuprinde, sub raportul orânduirii canonice şi administrative, 5 Mitropolii. La acestea se adaugă Mitropolia Basarabiei, Mitropolia Germaniei şi Europei Centrale, Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America şi Canada şi Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Occidentală, organizate pentru slujirea românilor stabiliţi în străinătate.

În cadrul celor cinci Mitropolii din ţară se numără 9 Arhiepiscopii şi 12 episcopii.

I.

Mitropolia Munteniei şi Dobrogei,
cu reşedinţa la Bucureşti, are în frunte ca Mitropolit pe
PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST,
iar, în componenţa sa:

1. **Arhiepiscopia Bucureştilor,** cu reşedinţa la Bucureşti
Arhiepiscop: **PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST**
Episcop Vicar: **P. S. Teodosie Snagoveanul**
2. **Arhiepiscopia Tomisului,** cu reşedinţa la Constanţa
Arhiepiscop: **Î. P. S. Lucian**

(Continuare în pag. a 2-a)

(Urmare din pag. 1)

3. **Arhiepiscopia Târgoviștei**, cu reședința la Târgoviște
Arhiepiscop: **Î. P. S. Vasile**
4. **Episcopia Buzăului**, cu reședința la Buzău
Episcop: **P. S. Epifanie**
5. **Episcopia Argeșului**, cu reședința la Curtea de Argeș
Episcop: **P. S. Calinic**
6. **Episcopia Dunării de Jos**, cu reședința la Galați
Episcop: **P. S. Casian**
7. **Episcopia Sloboziei și Călărașilor**, cu reședința la Slobozia
Episcop: **P. S. Nifon**

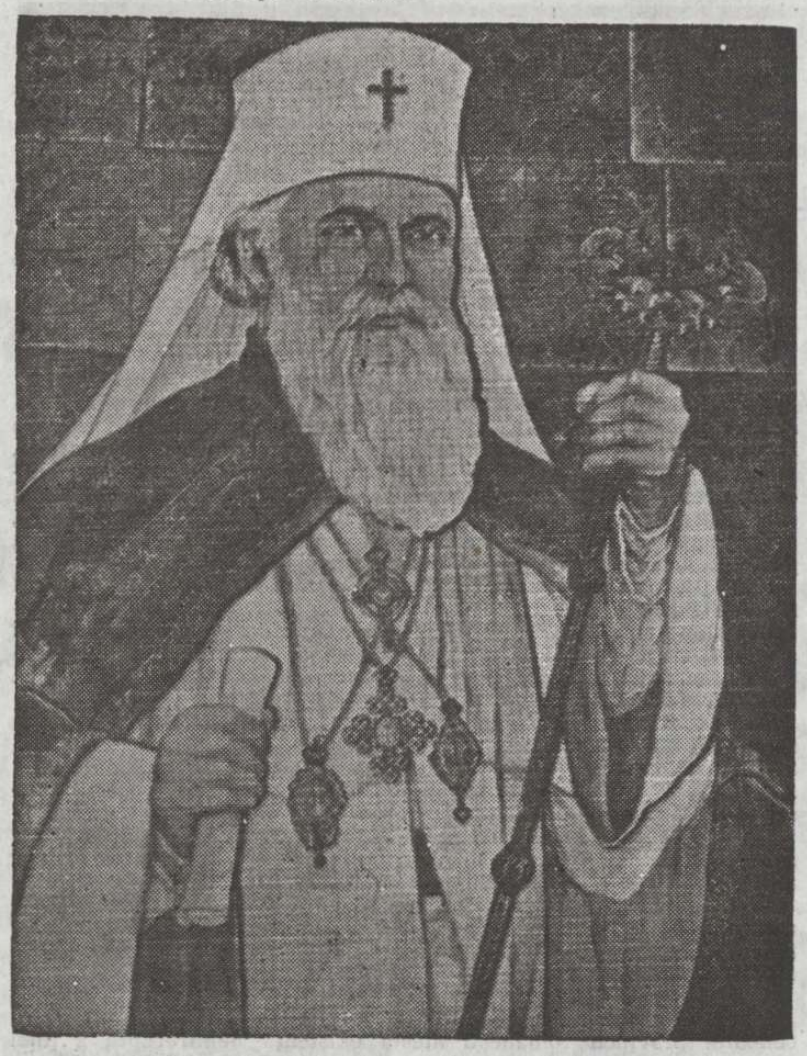

Miron Cristea, primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1925—1939)

II.
Mitropolia Moldovei și Bucovinei,
cu reședința la Iași

Mitropolit: **Î. P. S. DANIEL**

8. **Arhiepiscopia Iașilor**, cu reședința la Iași
Arhiepiscop: **Î. P. S. Daniel**
Episcop Vicar: **P. S. Calinic Botoșăneanul**
9. **Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților**, cu reședința la Suceava
Arhiepiscop: **Î. P. S. Pimen**
Episcop Vicar: **P. S. Gherasim Putneanul**
10. **Episcopia Romanului și Hușilor**, cu reședința la Roman
Episcop: **P. S. Eftimie**
Arhiereu Vicar: **P. S. Ioachim Vasluianul**

III.
Mitropolia Ardealului,
cu reședința la Sibiu

Mitropolit: **Î. P. S. ANTONIE**

11. **Arhiepiscopia Sibiului**, cu reședința la Sibiu
Arhiepiscop: **Î. P. S. Antonie**
12. **Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului**, cu reședința la Cluj
Arhiepiscop: **Î. P. S. Bartolomeu**
Episcop Vicar: **P. S. Irineu Bistrițeanul**

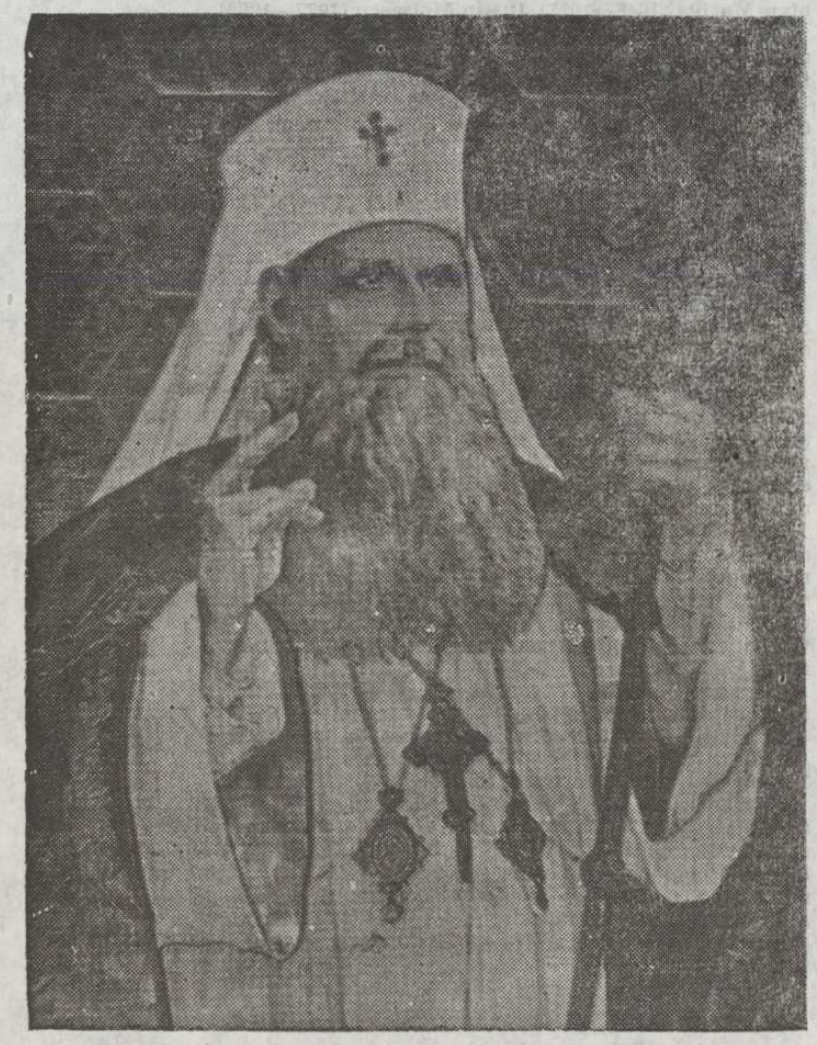

Patriarhul Justinian Marina (1948—1977)

13. **Episcopia Oradiei**, cu reședința la Oradea
Episcop: **P. S. Ioan**
14. **Episcopia Alba Iuliei**, cu reședința la Alba Iulia
Episcop: **P. S. Andrei**
15. **Episcopia Maramureșului și Sătmarului**, cu reședința la Baia Mare
Episcop: **P. S. Justinian**
Arhiereu Vicar: **P. S. Justin Sigheteanul**
16. **Episcopia Harghitei și Covasnei**, cu reședința la Miercurea Ciuc
Episcop: **P. S. Ioan**

Biserica Ortodoxă Română azi

IV.
Mitropolia Olteniei,
cu sediul la Craiova

Mitropolit: **Î. P. S. NESTOR**

17. **Arhiepiscopia Craiovei**, cu reședința la Craiova
Arhiepiscop: **Î. P. S. Nestor**
Episcop Vicar: **P. S. Damaschin Severineanul**
18. **Episcopia Râmnicului**, cu reședința la Râmnicu Vâlcea
Episcop: **P. S. Gherasim**

V.
Mitropolia Banatului,
cu reședința la Timișoara

Mitropolit: **Î. P. S. NICOLAE**

19. **Arhiepiscopia Timișoarei**, cu reședința la Timișoara
Arhiepiscop: **Î. P. S. Nicolae**
20. **Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmagiului**, cu reședința la Arad
Episcop: **P. S. Timotei**
21. **Episcopia Caransebeșului**, cu reședința la Caransebeș
Episcop: **P. S. Emilian**

VI.
Mitropolia Basarabiei,
autonomă, cu reședința la Chișinău

Arhiepiscop al Chișinăului și Mitropolit al Basarabiei: **Î. P. S. PETRU**

Pentru românii stabiliți, de-a lungul timpurilor, în afara granițelor țării, s-au organizat urmatoarele eparhii și vicariate:

1. **Mitropolia Ortodoxă Română pentru Germania și Europa Centrală**
cu reședința provizorie la Regensburg, Germania
Mitropolit: **Î. P. S. Serafim**
2. **Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America și Canada,**
cu reședința la Detroit (S.U.A.)
Arhiepiscop: **Î. P. S. Victorin**
3. **Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Occidentală,** cu reședința la Paris. Locțiitor de Arhiepiscop **Î. P. S. Serafim,** Mitropolitul Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania și Europa Centrală.
4. **Vicariatul Ortodox Român de la Vârșeț, cu** sediul la Vârșeț (Serbia)
Vicar: **P. C. Pr. Moise Ianeș.**
5. **Vicariatul Ortodox Român de la Gyula**, cu sediul la Gyula.
Vicar: **P. C. Pr. Pavel Ardelean**

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române constituie cea mai înaltă autoritate a Bisericii Ortodoxe Române pentru toate problemele spirituale și canonice precum și pentru cele bisericești de orice natură date în competența sa; se compune din Patriarh, ca președinte, și din toți mitropoliții, episcopii, episcopii-vicari patriarhali, episcopii-vicari și arhiereii-vicari în funcțiune, ca membri.

Între sesiunile Sfântului Sinod, pentru soluționarea problemelor cu caracter de urgență se întrunește **Sinodul Permanent** care este alcătuit din Patriarh, ca președinte și din toți mitropoliții în funcțiune, ca membri.

Ca organ reprezentativ central al Bisericii Ortodoxe Române, pentru toate problemele administrative și economice, precum și pentru cele care nu intră în competența Sfântului Sinod, funcționează **Adunarea Națională Bisericească**, în alcătuirea căreia intră câte trei reprezentanți ai fiecărei eparhii, un cleric și doi mireni, delegați din adunările eparhiale respective, pe termen de patru ani.

Organul suprem administrativ pentru afacerile întregii Biserici și, în același timp, organul executiv al Sfântului Sinod și al Adunării Naționale Bisericești este **Consiliul Național Bisericesc**, care se compune din nouă membri, trei clerici și șase mireni, aleși de Adunarea Națională Bisericească pe termen de patru ani și din consilierii administrativi patriarhali ca membri permanenți. Consiliul Național Bisericesc este prezidat de Patriarh sau de unul dintre episcopii vicari patriarhali delegat de Patriarh.

În cadrul fiecărei eparhii funcționează **Adunarea Eparhială** ca organ deliberativ pentru toate problemele administrative, culturale și economice ale Eparhiei. Adunarea Eparhială se compune din reprezentanții clerului și credincioșilor, în proporție de 1/3 clerici și 2/3 mireni, în număr de treizeci. Membrii Adunării Eparhiale se aleg pe termen de patru ani de către delegații Consiliilor Parohiale pentru membrii mireni și de către preoți și diaconi pentru membrii clerici.

Consiliul eparhial este organul executiv al Adunării Eparhiale și conduce afacerile administrative bisericești, culturale, economice și fundaționale ale Eparhiei. Se compune din episcop ca președinte, din vicarul eparhial, din consilierii administrativi ca membri permanenți și din nouă membri, trei clerici și șase mireni, aleși pe termen de patru ani de Adunarea eparhială.

Parohia are ca organ deliberativ **Adunarea Parohială,** alcătuită din toți bărbații credincioși majori din parohie, nepătați care își îndeplinesc îndatoririle morale și materiale față de biserică. Organul administrativ și executiv al Adunării Parohiale este **Consiliul parohial**, ales de Adunarea parohială pentru patru ani. Tot Adunarea Parohială alege și **Comitetul parohial** care are atribuțiuni filantropice, de binefacere și de asistență socială acordată săracilor, orfanilor, văduvelor și tuturor celor aflați în lipsă și suferință.

Mânăstirea este un așezământ în care trăiește o comunitate religioasă de călugări sau călugărițe, hotărâți să-și petreacă viața în înfrânare, sărăcie și ascultare. Conducătorul oricărei mânăstiri este chiriarhul, iar la fața locului, starețul, care este ajutat la conducerea mânăstirii de **soborul mânăstiresc, consiliul duhovnicesc** și **consiliul economic.**

III.
ÎNVĂȚĂMÂNTUL TEOLOGIC. PREDAREA RELIGIEI ÎN ȘCOLILE DE STAT

Pregătirea personalului clerical (cântăreți bisericești, slujitori hirotoniți, corp didactic pentru învățământul teologic) este asigurată prin funcționarea unui număr de **14 Școli de cântăreți bisericești** cu durata de 3 ani în care învață peste 450 de elevi, **30 Seminarii teologice liceale**, dintre care două monahale, în cadrul cărora sunt școlarizați 5524 de elevi; **14 Facultăți de Teologie**, care funcționează în 14 centre universitare cu 5 specializări: Teologie pastorală (9 centre), Teologie-litere (13 centre), Teologie-Asistență-Socială (9 centre), Teologie-Patrimoniu Cultural (1 centru) și Teologie-Arheologie Creștină (1 centru). În aceste instituții de învățământ superior sunt 33 de secții și profile de învățământ teologic în care învață un număr de 5 695 de persoane dintre care 3 206 studenți și 2 419 studente. În cele **5 Școli teologice sanitare postliceale** învață 296 elevi.

În clasele 1—4 din învățământul de stat, religia este disciplină obligatorie, în clasele 5—8, religia se predă opțional ca un obiect de studiu la alegere, respectându-se confesiunea religioasă a elevilor, în clasele 9—12 se predă, facultativ, Istoria Religiilor, accentul căzând de obicei în predarea acestei materii asupra învățăturii creștine.

Religia este predată ca materie de învățământ într-un număr de 11 358 de unități școlare din învățământul de stat. Numărul de învățători și profesori de religie este de 7 500 de preoți și 3 600 de profesori și profesoare, majoritatea acestora din urmă având studii teologice.

La Facultățile de teologie din București, Sibiu și Cluj sunt organizate cursuri de studii aprofundate (master), cu durata de un an, iar la Facultățile de Teologie din București și Sibiu sunt organizate cursuri de doctorat.

IV.
PUBLICAȚII PERIODICE, TIPĂRITURI ȘI TIPOGRAFII BISERICEȘTI

În prezent, apar 33 de reviste și periodice bisericești, aproape toate eparhiile editând una sau două reviste sau periodice.

Între acestea, amintim **Biserica Ortodoxă Română,** buletinul oficial al Patriarhiei Române, care a atins 112 ani de la apariție, și **Telegraful Român** editat de Arhiepiscopia Sibiului de la apariția căruia au trecut 142 de ani.

Printre revistele de aprofundare teologică citățm: **Studii Teologice, Ortodoxia** (Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române), **Glasul Bisericii** (Arhiepiscopia Bucureștilor), **Teologie și viață** și **Candela Moldovei** (Mitropolia Moldovei și Bucovinei), **Revista Teologică** (Mitropolia Ardealului), **Mitropolia Olteniei** (Craiova), **Altarul Banatului** (Mitropolia Banatului).

Patriarhul Nicodim Munteanu (1939—1948)

Patriarhia Română editează periodicul **Vestitorul Ortodoxiei** și **Chemarea Credinței,** revistă pentru copii.

Dintre periodicele de largă informație și de atitudine, citățm: **Renașterea Ortodoxiei** (Arhiepiscopia Craiovei), **Învierea** (Arhiepiscopia Timișoarei) **Tomisul Ortodox** (Arhiepiscopia Tomisului), **Lumină pentru suflet** (Arhiepiscopia Târgoviștei), **Candela** (Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților), **Renașterea** (Arhiepiscopia Clujului), **Renașterea** (Episcopia Râmnicului), **Glasul Adevărului** (Episcopia Buzăului), **Credința străbună** (Episcopia Alba Iuliei), **Lumină lină** (Episcopia Argeșului), **Călăuza ortodoxă** (Episcopia Dunării de Jos), **Biserica și școala** (Episcopia Aradului), **Legea românească** (Episcopia Oradiei), **Graiul Bisericii noastre** (Episcopia Maramureșului și Sătmarului), **Îndrumătorul pastoral** (Episcopia Sloboziei și Călărașilor).

Protoieria Iași editează periodicul **Cuvânt și suflet,** iar Protoieria Beiuș, **Bunavestire.** Mânăstirea Bistrița-Neamț editează **Credința neamului**, iar, în București, apar revistele **Chemarea credinței** (parohia Lucaci) și **Rațiunea mistică** (parohia Sfântul Gheorghe Vechi).

În ultimii ani, Sfânta Scriptură și operele patristice, cartea bisericească, teologică și de zidire creștină au apărut în tiraje de peste două milioane de exemplare. Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a asigurat tipărirea în țară și în străinătate a unui număr de aproape 1 000 000 de exemplare de Biblii și părți ale Bibliei (Noul Testament cu Psalmii, Noul Testament cu explicații exegetice într-o traducere revizuită de Î. P. S. Bartolomeu Arhiepiscop al Clujului, Psaltirea, Mica Biblie etc.), a zeci de mii de exemplare din opera unor Sfinți Părinți ca Sfântul Ambrozie al Milanului, Sfântul Macarie Egipteanul etc., în traducere românească, cel mai adesea cu note explicative și introduceri cuprinzătoare.

Patriarhul Iustin Moisescu (1977—1986)

În aceeași Editură au văzut lumina tiparului sute de mii de exemplare din cărțile de cult și de zidire creștină (cărți de învățătură, catehisme, cărți de rugăciuni etc.), din manualele și tratatele universitare pentru miile de elevi și studenți teologi.

Opera editorială a Institutului Biblic și de Misiune este completată, în prezent, prin tipărituri de înalt nivel teologic și științific, care apar în cadrul celorlalte edituri bisericești, aparținând centre-

(Continuare în pag. a 3-a)

CONDUITA ECUMENICĂ A ORTODOXIEI

Ce este Ortodoxia? Cine e ortodox? Ce este heterodoxia? Cine e eretic? Aceste întrebări sunt puse azi sub presiunea multor factori care destabilizează contextul ortodox tradiţional: extinderea religiilor orientale sincretiste, rapacitatea sectelor şi grupurilor fundamentaliste, critica indecentă a altor Biserici (mai recent, Consiliul European al Alianţei Mondiale Reformate), fluctuaţiile în materie de doctrină şi etică ale Consiliului Ecumenic al bisericilor, prezentarea arhaică a Ortodoxiei în programele religioase publice (radio, televiziune, presă). Există apoi un uzaj prea ritualistic al cultului ortodox, la care se pretează unii preoţi, care modifică profilul Ortodoxiei în rândul noului public creştin. Opinia publică, în ţară şi în străinătate, a devenit foarte critică faţă de stilul actual al Ortodoxiei din Europa Răsăriteană.

Care este atitudinea Bisericii Ortodoxe? Abdicare de la ecumenism şi retragerea din Mişcarea ecumenică? Renunţarea la ecumenismul local? Amânarea reformelor şi înnoirilor care se impun imediat în structura şi misiunea Bisericii? Suprasolicitarea fundamentalismului care, în numele sfinţeniei ireproşabile a doctrinelor şi a instituţiilor bisericeşti, declară tot ce e în afară de Biserica Ortodoxă ca uscături eretice şi condamnabile?

În primul rând, e nevoie de o nouă interpretare, transmitere şi comuniune a Ortodoxiei. Ortodoxia are o istorie lungă şi complexă. Ea a devenit criteriul creştinismului ecumenic într-un proces de dezvoltare a tradiţiei apostolice, atât în contextul dialogului între şcoli, teologi şi centre bisericeşti regionale, de tendinţe diverse, cât şi în contextul disputelor, controverselor, tensiunilor provocate de tendinţe divergente, eretice. Astăzi, Ortodoxia se află în situaţii foarte diverse: aria Bisericilor din ţările ex-comuniste, contextul islamic, contextul african, diaspora în Europa Occidentală, în Statele Unite ale Americii şi Australia. Misiunea în aceste situaţii diferă de la regiune la regiune. Modul şi limbajul în care e prezentată Ortodoxia în această pluralitate de situaţii, experienţa ecumenică, rezultatul conversaţiilor teologice, sunt diferite. Coerenţa teologică a Ortodoxiei a slăbit, iar în multe probleme etice şi sociale Bisericile locale au opţiuni diferite. Faptul că Sinodul panortodox nu avansează arată că există lacune în concepţia şi practica sinodalităţii, sau în experienţa integrităţii universale. Cu alte cuvinte, certitudinile conciliare, consensul, trebuie să fie verificate mereu ţinând seama de această polifonie reală a Bisericilor locale, care nu se limitează la aspectul administrativ, de organizare. **Unitatea în comuniune** nu se poate realiza fără această recunoaştere a diversităţii.

În al doilea rând, de aproape o jumătate de secol, Ortodoxia participă la Mişcarea ecumenică şi se află în dialog teologic cu marile Biserici şi confesiuni istorice. Există un nou capitol în teologia ortodoxă, anume rezultatul dialogurilor teologice, sub formă de documente şi declaraţii de convergenţe. Bisericile din Consiliul Ecumenic au adoptat documentul de la Lima (1982): **Botez, Euharistie şi Preoţie,** care propune baze comune pentru unitatea în credinţă şi taine. Ori, Bisericile Ortodoxe au luat parte la Mişcarea ecumenică nu în numele unei „confesiuni" aparte sau federaţii confesionale, ci în numele Bisericii apostolice şi catolice, ca martor al creştinismului ecumenic din primul mileniu. Linia de demarcaţie dintre Ortodoxie şi erezie a fost modificată de rezultatul dialogurilor teologice recente. Cu dimensiune ecumenică a tradiţiei sale, Ortodoxia nu numai că se opune confesionalismului, ci ea caută să găsească în alte Biserici **tradiţii specifice de unitate,** nu de diviziune.

Confesionalismul, care se reface în grabă în Europa, poate fi o capcană şi pentru Ortodocşi. La adunarea grupului european al Alianţei Mondiale Reformate (Edinburg, 28 august — 3 septembrie 1995) secretarul general al Alianţei, Dr. **Milan Opocenski,** a spus că Bisericile care refuză să hirotonească femeile se află într-o poziţie **eretică** şi a cerut Bisericilor Ortodoxe şi Romano-Catolice să revadă poziţia lor în această materie. Iar secretarul pentru regiunea Europa, **H. Lucke** a solicitat Bisericilor Reformate să ajute pe Ortodocşi, prizonieri în rolul lor istoric, de a exalta naţiunea, „să se elibereze de naţionalism" (ENI, 12 septembrie 1995, p. 21—23). Poate oare confesionalismul (reformat) să interpeleze ecumenismul? Biserica Ortodoxă nu trebuie să trateze celelalte Biserici de pe poziţia unui confesionalism ortodox. Ecumenismul nu este , deci, o alternativă sau o substituire a Ortodoxiei.

În al treilea rând, Ortodoxia română trebuie să recunoască azi articulaţiile şi componentele propriei sale identităţi şi misiuni. De pildă, ea trebuie să spună clar că ea nu este nici greacă, nici slavonă, ci română, nu în sens naţionalist sau teritorialist, ci în sensul că este Biserica unei majorităţi naţionale, având deci suportul unei culturi creştine pe care ea a creat-o. Nu toate Bisericile Ortodoxe au cultura lor proprie. Iar cultura română nu se realizează prin mimetism. Ortodoxia face parte

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Prof. Ion Bria — Geneva

(Urmare din pag. a 2-a)

lor mitropolitane şi eparhiale şi chiar unor protopopiate, mânăstiri şi parohii.

Aceste edituri pun la îndemâna credincioşilor cărţi precum Noul Testament, traduceri din Sfinţii Părinţi şi scriitorii bisericeşti, cărţi liturgice, lucrări de spiritualitate ortodoxă, cărţi de rugăciuni, catehisme, de zidire creştină precum vieţile Sfinţilor, cărţi închinate Maicii Domnului, cărţi de predici, reeditări ale unor opere din trecut, monografii şi culegeri de studii etc. Practic, paleta scrisului bisericesc actual cuprinde toate domeniile şi ramurile teologiei şi ale activităţii publicistice bisericeşti aşa cum acestea s-au format şi conturat de-a lungul timpului în Biserica Ortodoxă.

O astfel de explozie editorială şi publicistică în anii care au urmat momentului Decembrie 1989, fac dovada vitalităţii Ortodoxiei româneşti care, în deceniile de guvernare comunistă, atee şi opresoare, a pregătit, prin şcolile sale, adevărate personalităţi şi capacităţi intelectuale, care, acum, oferă prin scrisul lor, o remarcabilă operă teologică, bisericească şi creştină.

Un repertoriu al scrierilor apărute, în aceşti ani de libertate pentru Biserica noastră, ar arăta o lungă listă de titluri şi ediţii ale cărţilor fundamentale ale Ortodoxiei.

Numai în anul 1994 au apărut peste 80 de titluri de carte teologică şi de zidire creştină.

Pe lângă vechile tipografii bisericeşti, a Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, a Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei de la Mânăstirea Neamţ, a Mitropoliei Ardealului şi a Mitropoliei Banatului, în prezent s-au deschis şi funcţionează tipografii bisericeşti moderne la Iaşi, Cluj-Napoca, Râmnicu Vâlcea, Oradea, Alba Iulia, mânăstirea Sihăstria, protoieria Beiuş etc.

V.
LOCAŞURI DE CULT

Biserica Ortodoxă Română are un număr de 12 546 de locaşuri de cult (biserici parohiale, biserici filiale, capele de cimitir, paraclise, catedrale, biserici de mânăstiri etc.). Dintre acestea, aproape 2 400 de biserici sunt monumente istorice şi de arhitectură, toate fiind deschise pentru săvârşirea sfintelor slujbe.

În cursul anului 1994, s-au terminat de construit 43 de biserici noi, s-au continuat lucrările de construcţie la 497 de biserici începute în anii precedenţi şi s-a pus piatra de temelie la 74 de noi biserici. În 163 de biserici se aplică pictură nouă, în tehnica fresco.

VI.
PERSONALUL CLERICAL

În cele 8 941 de parohii şi în cele 3 073 de filii, ca şi în cele 164 de parohii fără lăcaşuri de cult, slujeau la 31 decembrie 1994 un număr de 8 729 de preoţi şi 2 264 de cântăreţi bisericeşti. La aceeaşi dată erau vacante 1 231 de posturi de preot şi 5 229 de posturi de cântăreţi bisericeşti. În anul 1994 au fost hirotoniţi 445 de preoţi şi 17 diaconi. Un număr de 51 dintre preoţii încadraţi la parohii sunt doctori în teologie, 88 au absolvit cursurile de doctorat, 5 900 sunt licenţiaţi în Teologie, iar 2 690 sunt absolvenţi de seminar.

VII.
VIAŢA MONAHALĂ

În cuprinsul Patriarhiei Române se aflau în funcţiune la 31 decembrie 1994 un număr de 351 de aşezăminte monahale (mânăstiri, schituri, metoace) din care 216 pentru călugări şi 135 pentru călugăriţe. În aceste aşezăminte monahale au viеţuit, în cursul anului 1994, 6 181 monahi dintre care 2 244 călugări şi 3 937 călugăriţe. Dintre aceştia, 3 sunt doctori în teologie, 9 sunt absolvenţi ai cursurilor de doctorat, 262 sunt licenţiaţi în teologie, 249 sunt absolvenţi de seminar teologic, 86 au alte studii superioare etc.

La mânăstirile Agapia (Neamţ) şi Prislop (Hunedoara) îşi desfăşoară activitatea două seminarii liceale monahale, în care sunt şcolarizate 275 de rasofore şi monahii.

Caracteristic anilor din urmă şi deosebit de îmbucurător sunt înfiinţarea sau reînfiinţarea a numeroase aşezăminte monahale în eparhiile din Ardeal, cele care au avut cel mai mult de suferit în urma acţiunii trupelor austriece din cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea de distrugere şi incendiere a mânăstirilor ortodoxe, focare de rezistenţă împotriva uniaţiei. În Arhiepiscopia Sibiului fiinţează astăzi 16 aşezăminte monahale, în Arhiepiscopia Clujului — 15, în Episcopia Alba Iulia — 21, în Episcopia Oradea — 7, în Episcopia Maramureşului şi Sătmarului — 20, în Episcopia Covasna-Harghita — 5.

VIII.
ACTIVITATEA DE ASISTENŢĂ SOCIAL-CARITATIVĂ

Pe baza unui Protocol încheiat între Patriarhia Română şi Ministerul Justiţiei, la 21 octombrie 1993, s-a organizat asistenţa religioasă acordată persoanelor private de libertate, care sunt internate în **penitenciare şi centre de reeducare a minorilor.** La 31 decembrie 1994 erau puse la dispoziţia deţinuţilor un număr de 24 de capele în 24 de penitenciare, iar 33 de preoţi salarizaţi de Direcţia Generală a Penitenciarelor activau în tot atâtea penitenciare pentru a acorda asistenţă religioasă persoanelor internate în aceste instituţii. Numeroşi ierarhi, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, au vizitat penitenciarele şi au săvârşit Sfânta Liturghie în capelele deschise în cadrul acestora.

S-a acordat o deosebită atenţie asistenţei religioase în **unităţile spitaliceşti** în care au fost amenajate şi sfinţite 49 de capele şi paraclise, numărul acestora crescând permanent. Un număr de 168 de preoţi au fost desemnaţi anume pentru acordarea asistenţei religioase în spitale. Această asistenţă constă îndeosebi în oficierea Sfintei Liturghii, admnistrarea Sfintelor Taine şi ierurgii, convorbiri duhovniceşti particulare şi colective, distribuirea de colportaj şi de cărţi de zidire duhovnicească etc.

S-a arătat multă purtare de grijă **ajutorării celor nevoiaşi, orfanilor, vârstnicilor neajutoraţi,** fie că aceştia sunt internaţi în aşezăminte specializate, fie că se află la domiciliile lor, caz în care fac obiectul preocupărilor preoţilor şi comitetelor din parohiile respective.

În cursul anului 1994, au activat 106 preoţi desemnaţi special pentru lucrarea social-caritativă şi filantropică alături de preoţii din parohii.

La Centrul Patriarhal, activitatea caritativă s-a desfăşurat îndeosebi prin sectorul specializat **„Diaconia"**, sub directa îndrumare a Prea Fericitului Patriarh **Teoctist.**

Au fost înfiinţate asociaţii speciale pentru ajutorarea celor nevoiaşi şi suferinzi. Citâm **Asociaţia Sfântul Stelian** (Bucureşti), **Civica** (Timişoara), **Sfântul Mare Mucenic Mina** (Tomis), **Precista Mare** (Roman), **Sfântul Nicolae** (Sibiu şi Bacău), **Sfântul Sava** (Buzău). S-au încheiat lucrările la spitalul de bătrâni de la Suceava.

Biserica Ortodoxă Română azi

În perspectiva creării cadrului legal de organizare a asistenţei religioase **în armată,** au fost desemnaţi doi preoţi să facă parte din Compartimentul de Asistenţă religioasă al Armatei. Au fost sfinţite 4 capele în unităţi militare din Bucureşti (două), Iaşi, Covasna. Clerul a fost prezent în unităţile militare cu prilejul marilor sărbători creştine: Paşte, Crăciun, Înălţarea Domnului (Ziua Eroilor) etc.

IX.
ASOCIAŢII ALE MIRENILOR DE SPRIJINIRE A LUCRĂRII MISIONARE ŞI CARITATIVE A BISERICII

Reluându-se o veche tradiţie existentă în Biserica Ortodoxă Română în trecut, au fost reînfiinţate sau înfiinţate, cu aprobarea conducerii superioare bisericeşti, asociaţii ale mirenilor care sprijină, prin activitatea lor, lucrarea misionară şi caritativă a Bisericii.

Amintim dintre acestea:

Asociaţia **Oastea Domnului** a cărei reactivare a fost aprobată de Sfântul Sinod încă din 1990. Îşi propune să participe la viaţa creştină a parohiilor susţinând prin mijloacele care-i sunt specifice, activitatea pastoral-misionară a preoţilor. Editează publicaţia **Iisus Biruitorul.**

Cu binecuvântarea Sfântului Sinod şi sub îndrumarea Î. P. S. Mitropolit **Daniel** al Moldovei şi Bucovinei funcţionează **Liga Tineretului Ortodox** şi **Asociaţia Studenţilor Creştini Ortodocşi Români,** care-şi propun angrenarea tineretului în activităţi şi programe misionare, caritative şi educativ-religioase.

Societatea Naţională a Femeilor Ortodoxe, înfiinţată în 1990, cu aprobarea Sfântului Sinod şi pusă sub îndrumarea P. S. Episcop **Casian** al Dunării de Jos, sprijină, la rândul său, activitatea filantropică şi educativ religioasă a copiilor şi tineretului.

Asociaţia **Frăţia Ortodoxă Română**, înfiinţată în anul 1991 îşi propune să promoveze, mai cu seamă în rândurile intelectualităţii române, valorile ortodoxe.

În cadrul a numeroase eparhii funcţionează o serie de asociaţii regionale care au primit încuviinţarea de funcţionare a unor centre eparhiale sau au apărut din iniţiativa acestora. Între acestea amintim Asociaţia **Sfântul Grigorie Palama** (Bucureşti), Fundaţia **Episcopul Melchisedec** (Roman), Asociaţia creştin-culturală **Dr. Miron Cristea** (Covasna) etc.

X.
SFINŢI ROMÂNI

Poporul nostru dreptmăritor a dat Bisericii numeroşi sfinţi încă din primele secole creştine, îndeosebi mucenici şi mărturisitori.

Mai jos redăm numai numele acelor sfinţi proveniţi din neamul nostru a căror canonizare a fost decisă de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la **20 iunie 1992:** Sfântul Cuvios **Ioan de la Prislop** (13 septembrie), Sfântul Ierarh Martir **Antim Ivireanul** (27 septembrie), Sfinţii Preoţi Mărturisitori **Ioan din Galeş** şi **Moise Măcinic din Sibiel** (21 octombrie), Sfântul Cuvios **Antonie de la Iezerul-Vâlcea** (23 noiembrie), Sfântul Cuvios **Daniil Sihastrul** (18 decembrie), Sfântul Cuvios **Gherman din Dobrogea** (29 februarie), Sfântul Ierarh **Iosif Mărturisitorul din Maramureş** (24 aprilie), Sfântul Ierarh **Ghelasie de la Râmeţ** (30 iunie), Sfântul Ierarh **Leontie de la Rădăuţi** (1 iulie), Dreptcredinciosul Voievod **Ştefan cel Mare şi Sfânt** (2 iulie), Sfântul Cuvios **Ioan Iacob Hozevitul** (5 august), Sfânta Cuvioasă **Teodora de la Sihla** (7 august) şi Sfinţii Martiri **Constantin Vodă Brâncoveanul** cu cei patru fii ai săi **Constantin, Ştefan, Radu, Matei** şi Sfetnicul **Ianache** (16 august).

În aceeaşi şedinţă din 20 iunie 1992, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a proclamat instituirea **Duminicii Tuturor Sfinţilor Români,** care va fi prăznuită în prima duminică după Duminica Tuturor Sfinţilor.

XI.
RELAŢIILE EXTERNE BISERICEŞTI

Una din laturile caracteristice ale vieţii şi lucrării Bisericii Ortodoxe Române în prezent este aceea a relaţiilor sale cu celelalte **Biserici Ortodoxe surori şi cu celelalte Biserici creştine din întreaga lume.**

Pe primul plan al activităţii externe a Bisericii noastre se situează relaţiile permanente, sistematice şi aprofundate cu celelalte **Biserici Ortodoxe.**

În ultimii ani, se semnalează intensificarea relaţiilor Bisericii Ortodoxe Române cu **Patriarhia Ecumenică.** Amintim, în această privinţă, vizitele pe care le-a efectuat Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** la Patriarhia Ecumenică, în legătură cu diferite evenimente: **întronizarea Sanctităţii Sale Bartolomeu I** (2 noiembrie 1991); **întrunirea întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe la Duminica Ortodoxiei** (15 martie 1992); festivităţile prilejuite de **aniversarea a 150 de ani de la înfiinţarea Facultăţii de Teologie din Halki** (29 august — 1 septembrie 1994).

Consemnăm de asemenea vizita Sanctităţii Sale **Bartolomeu I,** Patriarhul Ecumenic în ţara noastră între 12—18 august 1993.

În ce priveşte relaţiile dintre Biserica Ortodoxă Română cu celelalte **Biserici Ortodoxe,** notăm vizita pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** a făcut-o Bisericii Ortodoxe Bulgare cu prilejul festivităţilor jubiliare care au marcat **împlinirea a 1100 de ani de la Sinodul de la Preslav** care a decis ca ierarhii Bisericii Bulgare să fie de naţionalitate bulgară (17—20 septembrie 1993), ca şi vizita întâistătătorului Bisericii noastre făcută Bisericii Ortodoxe Sârbe (16—20 iunie 1995). Consemnăm şi vizita făcută Bisericii noastre, la invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist** a Prea Fericitului **Partenie III,** Papă şi Patriarh al Alexandriei şi al întregii Africi (21—27 septembrie 1994).

Nu pot să nu fie amintite în acest cadru numeroasele participări ale delegaţiilor Bisericii noastre la acţiuni bilaterale şi panortodoxe întreprinse în aceşti ultimi ani menite să dea un răspuns marilor probleme ale ortodoxiei contemporane.

Când vorbim despre relaţiile dintre Biserica noastră **cu celelalte Biserici şi confesiuni creştine,** este de subliniat că acestea au atins o fază nouă şi avansată, deoarece ele au la bază **dialogul teologic.** Este de la sine înţeles că, în aceste condiţii, Ortodoxia românească se află în grupul celorlalte Biserici Ortodoxe împreună cu care poartă dialogul cu celelalte Biserici creştine, deşi contactele bilaterale nu sunt excluse, ci dimpotrivă.

Dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă şi celelalte Biserici cu rezultatele cele mai încurajatoare este acela cu **Bisericile Ortodoxe Orientale** (necalcedoniene). Astfel, după ce, în două Declaraţii teologice comune (mânăstirea Anba Bishoy, Egipt, 20—24 iunie 1989) şi Chambesy (Elveţia, 23—28 septembrie 1990) s-a constatat o totală convergenţă a celor două familii de Biserici în ce priveşte **dogma hristologică**, grupuri de lucru speciale alcătuite din reprezentanţi ai tuturor Bisericilor angajate în dialog, stabilesc condiţiile concrete în domeniile: pastoral, misionar, liturgic, canonic etc. în care se poate realiza o **deplină comuniune** între cele două familii de Biserici. Subliniem ca eveniment deosebit de important pentru relaţiile dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Ortodoxă Coptă, vizita în ţara noastră a Sanctităţii Sale **Shenouda III,** Papă şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Copte (13—18 septembrie 1994).

După peste un deceniu (1980—1990) de remarcabile realizări în ce priveşte apropierea dintre Biserica Ortodoxă şi cea **Catolică**, mai cu seamă în ce priveşte învăţătura despre Sfintele Taine, dialogul dogmatic ortodox-catolic a suferit o stagnare prin reînfiinţarea Bisericii Catolice Orientale în urma evenimentelor politice din 1989.

Cu toate că Documentul de la Balamand (Liban, 17—24 iunie 1993) încheiat după reuniunea Comisiei Mixte Internaţionale pentru Dialog Teologic între Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică, aprobat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a stabilit principii şi reguli acceptabile cu privire la metodele de refacere a unităţii creştine şi cu privire la felul în care trebuie tratată problema proprietăţii asupra locaşurilor de cult în litigiu între comunităţile ortodoxe şi cele ale Bisericii Catolice Orientale, din cauza nerecunoaşterii acestui Document de către reprezentanţii acestei din urmă Biserici, în ultimul timp, nu s-au mai înregistrat evenimente notabile în acest domeniu al dialogului dogmatic ortodox-catolic. Aceasta n-a împiedicat numeroase contacte şi vizite între reprezentanţii celor două Biserici.

Început sub auspicii promiţătoare, dialogul dintre **Biserica Ortodoxă** şi cea **Anglicană**, după o serie de paşi reuşiţi în direcţia apropierii dogmatice (recunoaşterea de către unele Biserici Ortodoxe a hirotoniilor anglicane, acceptarea de către reprezentanţi ai acestei Biserici a eliminării adaosului Filioque din Simbolul credinţei etc.), acest dialog a intrat într-un impas ca urmare a hotărârii Sinodului General al Bisericii Angliei (11 noiembrie 1992) de a admite şi femeile la hirotonia în treapta preoţiei şi episcopatului.

Consemnăm totuşi importante contacte şi vizite reciproce între reprezentanţii celor două Biserici. Printre acestea, amintim vizita în ţara noastră a Graţiei Sale **George Leonard Carey,** Arhiepiscop de Canterbury şi Primat al întregii Anglii şi al Comunităţii anglicane de pretutindeni (6—10 septembrie 1993).

Un dialog teologic între Biserica Ortodoxă Română şi importanta **Biserică Evanghelică din Germania** se poartă începând cu anul 1979. În cadrul a 6 întâlniri între reprezentanţii celor două Biserici, au fost abordate numeroase teme teologice ca: Scriptura şi Tradiţia apostolică, Tainele Bisericii în Confesiunea de la Augsburg şi Mărturisirile ortodoxe din secolele XVI şi XVII, Mântuirea în Hristos şi tămăduirea lumii etc., care au condus la clarificarea unor poziţii doctrinare, stabilindu-se atât punctele de convergenţă, cât şi cele de diferenţă.

Acest dialog va continua cu cea de-a şaptea întâlnire care va avea loc între 27 noiembrie — 5 decembrie 1995 în cadrul căreia se va dezbate tema: Vocaţia Bisericilor noastre şi împlinirea ei în lumea secularizată. Paralel se desfăşoară şi un dialog teologic între Bisericile Ortodoxe şi **Alianţa Mondială Luterană,** la care participă şi Biserica noastră. Cea de-a şaptea întrunire plenară de dialog dintre Bisericile Ortodoxe şi Alianţa Mondială Luterană la care a participat şi delegatul Bisericii Ortodoxe Române a avut loc la Sandbjerg, Danemarca (5—10 iunie 1991). La această întrunire s-a dezbătut tema **Sinoadele Ecumenice şi autoritatea Bisericii şi în Biserică.**

Un alt dialog teologic pe care Bisericile Ortodoxe îl au în prezent este acela cu **Alianţa Mondială a Bisericilor Reformate.**

Ultima din cele patru întâlniri ale Comisiei mixte pentru acest dialog a avut loc la Limasol (Cipru) între 8—13 ianuarie 1994 şi a dezbătut tema **Învăţătura despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu, a Logosului cel veşnic.** În Declaraţia comună asupra hristologiei a acestei întâlniri se exprimă consensul părţilor privitor la doctrina hristologică. Sfântul Sinod al Bisericii noastre şi-a exprimat acordul faţă de conţinutul Declaraţiei comune, apreciind că documentul reprezintă un pas înainte în direcţia apropierii dintre cele două familii de Biserici.

Pe lângă aceste relaţii cu Bisericile amintite, bazate pe dialoguri teologice, Biserica Ortodoxă Română este membră a **Consiliului Mondial al Bisericilor,** calitate în care contribuie prin reprezentanţii şi delegaţii săi (Î. P. S. Mitropolit **Daniel** al Moldovei şi Bucovinei şi P. S. episcop **Nifon** al Slobozieiş şi Călăraşilor sunt membri ai Comitetului Central al CMB) la discutarea şi soluţionarea complexelor probleme ale contemporaneităţii creştine şi nu numai, care vin în dezbaterea acestei importante organizaţii creştine internaţionale.

O delegaţie a Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Î. P. S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, a participat la cea de-a VII-a Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor, care a avut loc la Canberra, Australia (7—20 februarie 1991).

Între 13—19 septembrie 1994, a avut loc, la Bucureşti, în organizarea Bisericii Ortodoxe Române, întrunirea Comitetului Executiv al Consiliului Mondial al Bisericilor. Au fost prezenţi la Bucureşti, cu acest prilej Prea Fericitul **Partenie III,** Papă şi Patriarh al Alexandriei şi al întregii Africi, Sanctitatea Sa **Shenouda III,** Papă şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Copte etc.

Biserica Ortodoxă Română este membră a **Conferinţei Bisericilor Europene.** Între 1—11 septembrie 1992, a avut loc la Praga a X-a Adunare Generală a CBE la care a participat şi o delegaţie a Bisericii noastre condusă de **Î. P. S. Antonie,** Mitropolitul Ardealului, iar, între 17—24 noiembrie 1993, dl. **Jean Fischer,** Secretarul General ale CBE, a vizitat ţara noastră, la invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist.** Biserica Ortodoxă Română a participat, prin delegaţii săi, la toate acţiunile şi reuniunile organizate, în anii din urmă, de CBE.

Activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române nu se epuizează, firește, prin evenimentele amintite mai sus, care nu constituie decât o parte din acţiunile din acest domeniu de activitate. Dar acestea rezultă din alte ample desfăşurări pe plan extern ale Bisericii noastre şi, la rândul lor, postulează, prin consecinţe, alte acţiuni de aceeaşi natură, la toate nivelele şi în toate domeniile vieţii bisericeşti.

*

Biserica Ortodoxă Română se află acum în plin proces de consolidare şi extindere a rolului său fundamental de maică şi călăuză spirituală a poporului român.

Întregul potenţial şi toate energiile disponibile ale acestei instituţii sunt angajate deplin în această vastă şi nobilă lucrare de slujire a neamului, cinstindu-şi astfel numele său de **Biserică naţională.**

„Aduceţi-vă aminte de înaintaşii voştri!"

(Urmare din pag. 1)

pândirea şi transmiterea, întărirea şi apărarea credinţei ortodoxe pe pământul României, înainte şi după anul 1885 când a fost recunoscută de drept autocefalia Bisericii Ortodoxe Române.

Comemorăm în aceste zile îndeosebi pe Sfântul Apostol Andrei, cel dintâi chemat la apostolat de către Domnul nostru Iisus Hristos, care potrivit tradiţiei (Origen, Eusebiu al Cezareii, Sinaxarul Bisericii Constantinopolitane), a predicat Evanghelia împărăţiei cerurilor în Sciţia Mica, adică în părţile Dobrogei de astazi. Originea apostolică a creştinismului la români ne intensifică bucuria, recunoştinţa şi responsabilitatea de a predica în continuare aceeaşi credinţă apostolică mântuitoare.

Pomenim de asemenea cu evlavie şi iubire sfântă mulţimea **martirilor** cunoscuţi şi necunoscuţi care au sfinţit cu sângele lor şi cu moaştele lor pământul ţării noastre, făcându-se semninţe ale iubirii jertfelnice şi ale învierii sufletului din păcat şi moarte pentru generaţiile de creştini ortodocşi care au urmat după ei.

Creştinarea locuitorilor acestei ţări s-a extins şi s-a intensificat începând cu secolul al II-lea, după ce Dacia a fost cucerită de romani, în 107, şi transformată în provincie a Imperiului roman. Aici au fost aduşi colonişti romani din întreg imperiul **(ex toto orbe romano)**, unii dintre ei fiind creştini, care la rândul lor au împărtăşit şi altora credinţa în Hristos cel răstignit şi înviat.

Din amestecul dintre dacii autohtoni, pe de o parte, şi soldaţii şi coloniştii romani, pe de altă parte, a rezultat un popor nou, **poporul român**, de expresie lingvistică romanică şi de credinţă creştină răsăriteană.

Acest popor s-a creştinat pe când se forma. Botezul şi etnogeneza lui coincid în timp. De aceea noi, românii, nu avem un an al creştinării noastre oficiale. Creştinarea românilor n-a fost un act hotărât de autoritatea statală, ci un proces lent şi profund, fără constrângere, dar şi fără ajutor de la autoritatea civilă sau militară.

Astfel, mulţi dintre martirii primelor veacuri au fost chiar soldaţi care au devenit creştini, şi ca atare au pătimit chinuri şi moarte din partea împăraţilor romani păgâni şi persecutori, până când Constantin cel Mare a dat, în 313, libertate creştinilor.

Comemorăm în aceste zile, cu fior de evlavie şi recunoştinţă, **mulţimea ierarhilor:** episcopi, arhiepiscopi, mitropoliţi şi patriarhi care au apărat credinţa ortodoxă în ţară şi chiar la Sinodul I ecumenic de la Niceea (325) unde a participat Episcopul de Tomis (Constanţa).

Ierarhii ortodocşi din Dobrogea, Muntenia, Moldova şi Transilvania au fost de-a lungul secolelor pe pământ românesc martori şi slujitori ai lucrării sfinţitoare şi mântuitoare a lui Hristos, Arhiereul veşnic. Trecuţi prin şcolile mânăstireşti şi apropiaţi de poporul aflat adesea în stare de jertfă, ei au promovat cultul liturgic ca fiind cea mai bogată şi profundă cultură a sufletului şi a neamului, iar, împletit cu acesta, au promovat cultura creştină românească ca pe o liturghie naţională adusă iubirii şi înţelepciunii lui Dumnezeu. Ei au înfiinţat şcoli şi bolniţe pe lângă mânăstiri şi au apărat identitatea credinţei şi a fiinţei naţionale. Varlaam, Dosoftei, Sf. Antim Ivireanul, Sf. Calinic de la Cernica, Andrei Şaguna, Simion Ştefan, Veniamin Costachi şi mulţi alţii au pus pecetea darurilor Duhului Sfânt pe literatura şi spiritualitatea poporului român.

Comemorăm azi, în duh de rugăciune, pe *„rugătorii neamului"*, **cuvioşii părinţi şi cuvioasele maici** care în locuri retrase, în văi şi munţi, departe sau aproape de sate şi oraşe, au coborât cerul în inimi prin puterea rugăciunii lui Iisus şi au ridicat sufletul românesc spre bucuriile negrăite ale împărăţiei lui Dumnezeu. Sutele de mânăstiri şi schituri (peste 350) care se află azi în România fac parte integrantă din relieful spiritual al poporului nostru, încât România este în Europa de azi *„ţara mânăstirilor"*, aşa cum o numea Graţia Sa George Carey, Arhiepiscopul primat al Angliei, care a vizitat ţara noastră acum doi ani.

Statele româneşti feudale s-au format şi consolidat în secolul al XIV-lea, Ţara Românească în 1330, iar Moldova în 1359, în acelaşi an când Sfântul Grigore Palama, marele teolog isihast al Athosului şi Tesalonicului, trecea la viaţa veşnică! O lucrare tainică şi sfântă se poate vedea în faptul că aceste state formate şi consolidate în timpul profundei şi binefăcătoarei mişcări isihaste din Athos şi Balcani, în general, au fost chemate mai târziu să contribuie mult la ajutorarea Athosului şi a Bisericii bizantine, mai ales după căderea Constantinopolului în 1453.

Astfel, semnificativ este faptul că tipărirea *Filocaliei în limba geaca* în 1782 (la Veneţia), a fost finanţată de domnitorul român Mavrocordat, iar traducerea *Filocaliei în slavonă* a fost pregătită de Sfântul Paisie Velicicovschi, pe pământ românesc, la Mânăstirea Neamţ.

Domnitorii români, care adesea aveau sfetnici de taină călugări luminaţi de Sfintele Scripturi şi Sfintele Taine ale Bisericii, de post şi rugăciune a inimii, au găsit în mânăstiri locuri de pace sufletească şi de împrospătare spirituală, într-o lume mereu agitată de războaie de apărare a ţării şi a credinţei creştine. De aceea, mulţi dintre ei au fost mari ctitori de biserici şi mânăstiri, unde apoi au hotărât să-şi stabilească loc de veci întru aşteptarea învierii şi a vieţii veşnice.

Cu doi ani în urmă, în timpul vizitei Sale în România, Sanctitatea Sa Bartolomeu I al Constantinopolului enumera mânăstirile pe care domnitorii Munteniei şi Moldovei le-au ctitorit în Sfântul Munte Athos, şi preciza că, pentru ajutoarele multiple pe care ei le ofereau Patriarhiei de Constantinopol, aceşti domnitori când veneau la Patriarhie, locuiau în incinta ei, iar în timpul sfintelor slujbe stăteau în scaunul împăraţilor bizantini, întrucât erau consideraţi un fel de succesori ai lor în ajutorarea Bisericii Ortodoxe din întreg Orientul. Iar istoricul rus Porfir Uspenschi constată că: *„nici un alt popor pravoslavnic n-a ajutat mai mult Sfântul Munte Athos ca poporul român"*.

Pomenim aici din neam în neam pe aceşti **domnitori, apărători ai credinţei şi ai patriei strabune**, mari ctitori de locaşuri sfinte, care au apărat de-a lungul veacurilor pământul românesc şi întreaga creştinătate. Aşa de pildă, dreptcredinciosul voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt, după marea biruinţă de la Vaslui sau Podul Înalt, în ianuarie 1475, scrie principilor creştini ai Europei informându-i despre victoria sa obţinută *„cu ajutorul Atotputernicului Dumnezeu"* şi le cere sprijin în faţa unui eventual nou atac al otomanilor.

În scrisoarea respectivă se exprimă clar conştiinţa că Ştefan şi Moldova lui luptau pentru întreaga creştinătate. *„Dacă va cădea Moldova, această poartă a creştinătăţii* - spunea el - *atunci toată creştinătatea va fi în primejdie"*.

Pildă de jertfelnicie până la moarte pentru păstrarea credinţei este şi Constantin Brâncoveanu împreună cu fiii săi, care au preferat moartea martirică decât să renege credinţa creştină. Pentru toate acestea, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la 20 iunie 1992, a trecut în rândurile sfinţilor români pe Constantin Brâncoveanu şi Ştefan cel Mare, apărători şi mărturisitori ai credinţei în Hristos cel răstignit şi înviat. De altfel, Biserica noastră pomeneşte în rugăciunile sale pe toţi voievozii ctitori şi binefăcători ai neamului românesc.

Mulţi dintre ei au pierit pe câmpurile de luptă, apărând ţara în faţa năvălitorilor, alţii s-au jertfit pentru unitatea neamului, iar alţii s-au ostenit pentru promovarea culturii şi a demnităţii lui. Nu vom putea, însă, trece cu vederea nici mulţimea **profesorilor de teologie, a preoţilor de mir şi a milioanelor de credincioşi români**, tineri şi vârstnici, care de-a lungul veacurilor, de la formarea şi creştinarea poporului român şi până azi au format generaţii de slujitori ai altarelor şi au ctitorit cele mai multe biserici pe teritoriul ţării şi în sufletele generaţiilor neîntrerupte, astfel încât astăzi România, potrivit recensământului din 1992, se numără printre cele mai religioase ţări din Europa şi din lume. Desigur celelalte Biserici sau culte existente în România sunt şi ele intens religioase.

Preoţii ortodocşi, legaţi de popor prin slujirea lor şi prin familiile lor, au fost cei dintâi dascăli sau învăţători în sate şi au consolat şi încurajat poporul în vreme de încercare şi au binecuvântat bucuriile lui în vremuri bune, contribuind imens la formarea spiritualităţii româneşti, la promovarea culturii şi unităţii naţionale, încât, pe drept cuvânt, Mihai Eminescu numea Biserica Ortodoxă Română *„mama spirituală a poporului român"*.

Dacă azi, după 45 de ani de comunism ateu, tinerii şi vârstnicii din România sunt în marea lor majoritate credincioşi, aceasta înseamnează că Biserica Ortodoxă în ciuda tuturor suferinţelor şi ispitelor prin care a trecut, a făcut eforturi mari ca poporul nostru să nu-şi piardă credinţa şi să nu se despartă de Hristos.

În acest sens, trebuie să ne aducem aminte, în aceste zile de sărbătoare a Bisericii Mame, de **toate mamele creştine** care ne-au învăţat credinţa şi ne-au învăţat, uneori pe ascuns, să ne facem semnul crucii, să ne rugăm dimineaţa şi seara, înainte şi după masă, în vreme de necaz şi în vreme de bucurie. Asemenea femeilor purtătoare de mir care s-au arătat ca fiind cele mai curajoase fiinţe în dimineaţa Învierii lui Hristos, mamele noastre credincioase au crezut cel mai mult în eliberarea şi învierea poporului nostru din legăturile morţii sufleteşti ale ateismului comunist, şi de aceea pregăteau copiii lor pentru înviere şi libertate!

Pomenirea din neam în neam a tuturor acelora prin care ni s-a arătat lucrarea sfântă a lui Dumnezeu pentru mântuirea şi înălţarea poporului nostru nu este doar un act de cult, ci o lucrare de cultivare a sufletului în comuniunea de iubire între generaţii, iubire mai tare decât timpul şi spaţiul care separă. Pomenirea vredniciei înaintaşilor este simţirea şi sfinţirea rădăcinilor spirituale ale identităţii noastre, întărirea conştiinţei continuităţii şi a dăinuirii noastre în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Iată de ce, Biserica este memoria vie a iubirii lui Dumnezeu pentru un popor şi a iubirii poporului credincios faţă de Dumnezeu care îl menţine în istorie.

2. **Aniversarea de acum este concelebrare şi laudă de mulţumire adusă Prea Sfintei Teimi.**

În *Tomosul* patriarhal şi sinodal al Patriarhiei de Constantinopol, în care se recunoaşte, în 1885, autocefalia Bisericii Regatului României, se face mai întâi constatarea că Biserica României a păstrat neclintită şi neştirbită dreapta credinţă primită de la Mântuitorul Iisus Hristos şi de la Sfinţii Apostoli. Ca atare, acestei Biserici i se recunoaşte **autocefalia**, adică dreptul de a avea conducere proprie şi de a se administra de sine, fără amestec din afară. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române este declarat *„frate în Hristos şi direct răspunzător Lui"*, iar Întâistătătorul Bisericii României are datoria de a pomeni la Sfânta Liturghie pe Patriarhul ecumenic şi pe ceilalţi patriarhi ai Bisericilor Ortodoxe surori, precum şi datoria de a se consulta şi a hotărî împreună cu ceilalţi întâistătători ai Bisericilor Ortodoxe cele ce privesc binele comun al Ortodoxiei.

În esenţă, autocefalia este recunoaşterea maturităţii spirituale şi a libertăţii administrative şi misionare a unei Biserici Ortodoxe dintr-o ţară devenită stat independent.

De altfel, autocefalia a fost recunoscută în 1885, după ce în prealabil s-a realizat unirea Principatelor Române, în 1859, şi după Războiul de independenţă din 1877. Rangul de Patriarhie l-a primit în 1925, după ce în 1918 s-a realizat reîntregirea României în hotarele ei firesti.

Din punct de vedere bisericesc, autocefalia ca maturitate spirituală a unei Biserici locale are, potrivit *Tomosului de autocefalie*, două componente majore: libertate de conducere locală şi coresponsabilitate universală sau ecumenică.

În principiul autocefaliei ortodoxe este depăşită unitatea de tip imperial centralist şi recunoscută legitimitatea şi egalitatea diverselor Biserici locale surori, unite cu Hristos şi întreolaltă prin aceeaşi învăţătură de credinţă, viaţă sacramentală şi disciplină canonică.

Biserica autocefală îşi alege episcopii şi pe Întâistătătorul ei, Arhiepiscop, Mitropolit primat sau Patriarh, fără amestec sau confirmare de către o altă autoritate bisericească, externă.

Sfântul Sinod al Bisericii autocefale locale si Întâistătătorul lui au, însă, datoria de a păstra comuniunea ortodoxă universală. Autoritatea supremă de conducere în Biserica Ortodoxă autocefală este Sfântul Sinod prezidat de Întâistătătorul ei (Arhiepiscop, Mitropolit, sau Patriarh), iar la nivel ecumenic sau universal autoritatea supremă este Sinodul Ecumenic, prezidat de Patriarhul ecumenic de Constantinopol.

Principiul sinodalităţii şi al primatului ca slujire în interiorul sinodalităţii este elocvent exprimat în canonul 34 apostolic care prevede că: *„episcopii fiecărui neam trebuie să cunoască pe cel dintâi dintre dânşii şi să-l socotească pe el drept căpetenie, şi nimic mai de seamă să nu facă fără încuviinţarea acestuia; şi fiecare să săvârşească numai acelea care privesc eparhia sa, iar cel dintâi să nu facă ceva fără încuviinţarea tuturor, căci numai astfel va fi înţelegere şi se va mări Dumnezeu prin Domnul în Duhul Sfânt: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh"*. Aşadar, acest canon constituie **temeiul cel mai clar al înţelegerii ortodoxe a autocefaliei unei Biserici locale sau naţionale. În principiul sinodalităţii ortodoxe, unitatea nu se realizează în sens unic prin subordonarea tuturor faţă de unul singur (unus super omnes)**, ci prin responsabilitatea reciprocă între primul şi toţi ceilalţi **(primus inter pares)**. Aşadar, primatul în înţelesul ortodox nu se opune şi nu se suprapune sinodalităţii, ci se integrează ei, astfel încât comuniunea Bisericilor surori să poată deveni în istorie o icoană a comuniunii Sfintei Treimi, în care Persoanele se recunosc şi se afirmă reciproc.

Biserica este şi devine în modul cel mai intens Biserică în timpul săvârşirii Sfintei Liturghii Euharistice când aduce mulţumire lui Dumnezeu pentru toate darurile Sale şi în numele întregii lumi. De aceea **comemorarea şi concelebrarea Întâistătătorilor Bisericilor autocefale şi autonome surori în timpul Sfintei Liturghii Euharistice constituie afirmarea cea mai intensă a sinodalităţii şi unităţii ortodoxe universale. Ea arată că Ortodoxia este, deodată, locală sau naţională şi ecumenică sau universală.**

Pomenirea numelor tuturor Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe surori de către fiecare Întâistătător, atunci când acesta slujeşte în ţara lui, exprimă atât icoana personalităţii şi a demnităţii Bisericii fiecărui popor ortodox, în identitatea sa proprie, cât şi coresponsabilitatea şi frăţietatea tuturor în faţa Sfintei Treimi Căreia îi sunt prezentate Bisericile şi popoarele în diversitatea şi comuniunea lor.

Iată de ce evenimentul de la Bucureşti, al coliturghisirii atâtor Întâistătători de Biserici Ortodoxe surori, este plin de semnificaţie şi de bucurie sfântă. Sărbătoarea din aceste zile este astfel binecuvântare a Sfintei Treimi pentru Biserica şi poporul român, un dar al Duhului Sfânt pentru Patriarhul nostru care a împlinit anul acesta 45 de ani de slujire sfântă ca arhiereu al lui Hristos.

3. **Aniversarea este comuniune şi apropiere între persoane şi popoare diferite.**

Desigur, această aniversare nu este doar o sărbătoare a Întâistătătorilor şi a Ierarhilor coliturghisitori, ci o sărbătoare la care Prea Fericitul Patriarh Teoctist, Arhipăstorul şi Părintele spiritual al românilor ortodocşi, a invitat nu numai Arhipăstori ai Bisericilor Ortodoxe surori şi ai popoarelor ortodoxe, ci şi reprezentanţi ai altor Biserici, culte şi popoare, reprezentanţi ai clerului şi credincioşilor, conducerii de Stat a României, reprezentanţi ai diferitelor formaţiuni politice şi ai diferitelor instituţii de cultură etc.

Când bucuria noastră este împărtăşită şi altora, ea devine şi mai bogată. Iar întrucât bucuria trebuie să fie trăsătura fundamentală a vieţii creştine, aşa cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel zicând: *„bucuraţi-vă, şi iarăşi zic: bucuraţi-vă în Domnul"* (Filipeni 4, 4), rugăm pe Dumnezeu să ne dăruiască cât mai des bucuria şi pacea care vin de la El atunci când persoane şi popoare diferite se apropie întreolaltă şi recunosc împreună că Dumnezeu iubeşte pe toţi oamenii şi toate popoarele pe care le-a creat şi le cheamă pe fiecare în parte şi pe toate împreună la viaţă şi bucurie veşnică întru slava Sa.

CUVÂNT PASTORAL

Către Şcoala Militară de maiştri „Traian Vuia" din Mediaş, jud. Sibiu

Domnule comandant,
Domnilor profesori şi elevi,

Îndatoriri importante faţă de Biserica noastră strămoşească m-au împiedicat să fiu astăzi în mijlocul dumneavoastră, unde cu multă amabilitate am fost invitat, spre a participa la aniversarea a 75 de ani de la înfiinţarea Şcolii de maiştri militari-aviaţie din Mediaş, „Traian Vuia". Vă trimit totuşi acest Cuvânt pastoral, în calitatea mea de Părinte sufletesc al Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului, felicitându-vă şi făcându-vă urări de sănătate şi de bună sporire întru toate. De bună sporire în credinţa noastră strămoşească şi în iubirea de neam, în buna pregătire pentru apărarea hotarelor şi a fiinţei noastre naţionale.

Fiecare ostaş e sufletul întregii naţiuni.

Pe umeri, în conştiinţa şi în braţul fiecăruia stă viitorul Patriei, libertatea şi veşnicia ei. În fiecare ostaş aşteaptă un erou, gata să se sacrifice pentru Patrie, pentru semeni, pentru glia în care dorm moşii şi strămoşii noştri, cărora trebuie să le apărăm moştenirea ce ne-au lăsat.

Fiecare colţ de pământ românesc e sfânt.

Dumnezeu ne-a dat o Ţară frumoasă. Noi nu vrem nimic din ceea ce a dat Dumnezeu altora, vecinilor noştri, dar nici nu vom îngădui niciodată ca vreunul din ei să ne calce pământul nostru.

În 1918 toţi românii s-au unit într-o Patrie mare, ca o pâine rotundă, împlinindu-ne Cel de Sus un vis pe care nu-l mai trăisem de pe vremea Daciei Felix, a Daciei fericite.

A trebuit apoi să trecem printr-un război cumplit, ca să ne refacem hotarele Transilvaniei mutilate între 1940—1944, prin Diktatul de la Viena.

Dar mai avem, cum zicea poetul, „un vis neîmplinit": Basarabia, Bucovina şi Ţinutul Herţei sunt dezlipite silnic de trupul Ţării. Pământuri româneşti din moşi strămoşi.

Dincolo de Prut, o Românie paralelă, mică, mai perpetuează încă o anomalie istorică, creată artificial ca să ne dezbine şi să nu fim puternici şi uniţi. Să sperăm că nu prea târziu ni se va face dreptate şi în Răsărit şi, Dumnezeul nostru al românilor, nu ne va lăsa prea mult despărţiţi. Au mai rămas încă urmele unei împărăţii diabolice care, deşi s-a destrămat — e vorba de Uniunea Sovietică — mai are încă braţe de balaur care mai încearcă să supravieţuiască sub forma unor state hibride, pe care nici o gândire sănătoasă nu le poate admite. Ele nu sunt decât zvârcolirea din urmă a unei mari puteri care moare, dar care mai speră încă să-şi menţină stăpânirea peste pământurile furate din moşia altora, a noastră a românilor. Până şi Biserica moscovită, îmbolnăvită de duhul stăpânirii altora, îşi mai menţine încă, fără nici un drept, ocupaţia asupra unei părţi a Bisericii Basarabiei. Trebuie să ştiţi însă că, basarabenii adevăraţi, cei cu simţire românească, şi-au ales acum mitropolitul lor, cu numele de Petru, membru al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Vă fac, domnilor, cele mai bune urări. Rog pe Dumnezeu să vă întărească, să vă ocrotească, pe dumneavoastră şi familiile dumneavoastră, Ţara întreagă şi întreg neamul românesc de pretutindenea.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh, să fie cu noi cu toţi acum şi pururea şi în vecii vecilor, amin!

Al vostru al tuturor de tot binele voitor

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului
şi Mitropolit al Transilvaniei,
Crişanei şi Maramureşului

Conduita ecumenică a Ortodoxiei

(Urmare din pag. a 3-a)

din istoria şi constituţia acesteia. Ea este o structură identitară pentru cultura română. Numai Biserica a adresat poporului acest mesaj extraordinar: „Voi sunteţi seminţie aleasă, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu... Odinioară nu eraţi poporul Lui, acum sunteţi poporul lui Dumnezeu" (I Petru, 2, 9—10).

În fine, problema ecumenismului local nu este o simplă opţiune pentru Biserica română, ci o datorie. Două motive: a) mişcarea ecumenică este o istorie umană, istoria celor care vor reconcilierea în ţară, fără de care n-ar exista o schimbare de mentalitate. Misiunea ecumenică a Patriarhului Justinian, la sfârşitul celui de al doilea război mondial, a fost salvatoare pentru creştinismul în România, în anii după 1948; b) Biserica ortodoxă trebuie să înveţe şi să educe pe credincioşii ei să fie români, să trateze şi să iubească pe cei de altă limbă, mai mult sau mai puţin ortodocşi, ca cetăţeni români. De aceea, România are o permanentă nevoie de simbolul Bisericii ortodoxe. Celelalte Biserici, Reformată şi Luterană, minorităţi confesionale şi etnice, au luat obiceiul să critice în forurile ecumenice internaţionale, Biserica Română pentru că ar obţine privilegii speciale de la stat, în calitatea ei de „Biserică naţională", fără ca să se intereseze de situaţia minorităţilor. Greco-catolicii şi Baptiştii formulează aceeaşi critică. Toate aceste Biserici şi confesiuni sunt dependente de structuri bisericeşti din afară, iar misiunea lor este, înainte de orice, aceea de a reface reţeaua regională sau mondială a comunităţilor (confesionale şi etnice) similare (de pildă, Alianţa Mondială Reformată). În plus, Bisericile occidentale sunt tentate să urmeze politica imperiilor europene de a nega structurile statale stabilite în secolele 19 şi 20. Biserica Română are însă o altă perspectivă ecleziologică şi ecumenică. Ecumenismul nu se cugetă şi se practică pe deasupra sau contra Bisericii locale, particulare, istorice, natale. Nu există Biserica locală fără elementele componente ale Bisericii universale. Şi nici invers, catolicitate fără expresie locală. Autonomia şi autocefalia naţională sunt concepte ecleziologice şi misionare.

În fine, apărarea dreptei credinţe, combaterea sectarismului, prozelitismului, uniatismului, acest vocabular trebuie să fie bine explicat pentru a nu incita polemica inutilă şi intoleranţa nihilistă. Prevestirile funeste despre consecinţele participării la Mişcarea ecumenică (răspândite şi de călugării de la Athos în România şi în ţările balcanice) pot să creeze o mare confuzie. Ori, deschiderea Ortodoxiei către Mişcarea ecumenică nu e incompatibilă cu misiunea Bisericii locale, naţionale, care nu părăseşte în nici un caz terenul identitar propriu. Fundamentalismul e însă mai periculos pentru identitate şi misiunea Bisericii locale decât participarea ei la Mişcarea ecumenică.

Important este ca Biserica Română să restaureze integritatea şi unitatea corpului ei. Ce cred preoţii şi credincioşii despre Ortodoxia română? Care sunt rupturile reale şi posibile între ierarhia bisericească şi popor, între conducerea Bisericii şi opinia publică? Care este patrimoniul şi care sunt virtuţile ei cu care se angajează în istoria acestui sfârşit de secol şi de mileniu, pe plan naţional, european şi ecumenic? Ea nu poate controla acum nici pluralismul confesional, nici cel cultural, care au devenit evidenţe comprehensibile, dar poate să stimuleze o pastorală şi o conduită spirituală de ansamblu, care să unească pe toţi: cei ce au încredere în Ortodoxie, cei ce se îndoiesc de ea şi cei ce aşteaptă garanţii sensibile de la ea. Este urgent ca Biserica, pentru a răspunde „primejdiilor", a căror natură exactă nu este pe deplin cunoscută (prozelitismul, ecumenismul), să convoace un sinod general care să **determine** ce se întâmplă în sânul Bisericii şi în ţară.

CATEHISMUL DIACONULUI CORESI
BRAŞOV — 1559

Până la 1921, când la expoziţia organizată la Sighetul Marmaţiei, cu prilejul adunării generale a ASTREI, profesorul braşovean Andrei Bârseanu găseşte „un volum aiumat", expus de preotul Artemiu Anderca din comuna Ieud-Maramureş, nu se ştia nimic despre Catehismul diaconului Coresi, cum nu se ştia aproape nimic nici despre Catehismul din 1544 de la Sibiu tipărit de Filip Moldoveanul. După ce Andrei Bârseanu prezintă Academiei Române volumul, remarcând între colegatele volumului şi două texte coresiene (Catehismul şi Pravila), interesul pentru cunoaşterea adevărului despre Catehism este impresionant, fiind considerat nu numai primul text românesc coresian, dar şi cel mai controversat cu privire la „predestinaţia" sa misionară (fiind apreciat de unii cercetători ca rezultat al reformei luterane şi chiar husite în Transilvania).

În conţinut, volumul, aflat azi în fondul de manuscrise al Academiei Române (mss. 5032) include prin colegare mai multe texte slave şi româneşti (un pomelnic, începutul slujbei de la miezul nopţii, o Evanghelie învăţătoare (cca. 70 f.), un scurt text din Minei, „manuscrisul de la Ieud — incluzând cunoscuta legendă a Duminicii), între care şi cele două texte coresiene, Pravila Sfinţilor Apostoli (şi în limbă slavă şi limbă română) precum şi textul incomplet al Catehismului. Cele 11 file ale acestui ultim text, pe care, fără ezitări, toţi cercetătorii îl atribuie diaconului Coresi, cuprind un fragment din predoslovie, Decalogul, Crezul niceo-constantinopolitan, Tatăl nostru, Botezul şi Cuminecătura — o ordine, desigur, ipoteza că textul nu se reduce la atât.

Filigranul hârtiei şi corpul de litere I (după clasificarea filigranologului Ferenc Hervay) dovedesc că tipărirea s-a făcut în aceleaşi condiţii în care s-au editat primele tipărituri braşovene ale diaconului Coresi: Tetraevanghelul românesc, Tetraevanghelul slav (1562), Psaltirea (1570) şi Liturghierul românesc (1570), certificându-se nu numai localizarea, dar şi mediul ortodox în care se tipăreşte şi carte slavă şi în limbă română.

Datarea textului a avut ca suport documentar informaţia celor doi cronicari saşi braşoveni, contemporani evenimentelor, Simon Massa şi Marcus Fuchs, care consemnau ca eveniment faptul că în ziua de 12 martie 1559 autorităţile braşovene predau festiv şi oficial un catehism bisericii Sf. Nicolae din Şchei, „spre învăţătură", gest pe care unii cercetători l-au interpretat ca o acţiune de „reformare" a ortodocşilor din Şchei.

Fiind prima carte braşoveană în limba română, tipărită de diaconul Coresi, trebuie să înţelegem în gestul autorităţii locale — întâi de toate — o aprobare oficială, în condiţiile în care preoţii bisericii (Ilane, Minai, Oprea, Toma ş. a.), contemporani tipăriturilor coresiene, slujeau ca „scriitori la cetate", îndeplinind pentru autoritatea locală, nu numai munca de tălmaci, dar şi pe aceea de diplomaţi pentru relaţiile oficiale ale Braşovului cu toate ţinuturile româneşti. Şi în acest caz „predarea" acestui text apare, ca un act de îngăduinţă faţă de românii din Şchei, care, după cum se ştie, trebuiau să apeleze la aprobarea oficialităţii braşovene şi pentru construirea bisericii, a şcolii, dar şi pentru intrarea în cetate pentru cumpărături sau pentru „a deschide prăvălie la stradă", deci şi pentru folosirea unei cărţi de asemenea importanţă.

S-a făcut mult caz cu privire la „influenţa luterană" asupra tipăriturii diaconului Coresi, şi prin faptul că acest text include doar cele două Taine: Cuminecătura şi Botezul şi prin aceasta se subordonează Catehismul lui Coresi celui lansat de reformatorul german Martin Luther la 1529. Se ştie însă că în fragmentara prefaţă a textului se menţionează că încredinţarea de a se tipări textul aparţine episcopului Sava al Transilvaniei, iar cartea este dedicată mitropolitului Efrem din Ţara Românească. Există supoziţii şi cu privire la faptul că la data tipăririi Cazaniei I a diaconului Coresi (1561) Catehismul n-ar fi fost tipărit, întrucât în prefaţa acestei tipărituri nu este amintit, aşa cum fuseseră amintite celelalte cărţi. În acest caz s-a emis ideea că autoritatea locală a oferit bisericii Catehismul de la Sibiu spre a reforma biserica românilor, iar cronicarul german Joseph Teutsch consemnează că a fost fără nici un rezultat. Şi în acest caz tipărirea coresiană apare ca o ripostă a intenţiilor de reformare din partea autorităţii locale. De altfel, diaconul Coresi, însuşi, menţionează în fragmentul de predoslovie păstrat că „neşte creştini buni" au tradus textul (Catehismului) în limba română, parcă tocmai pentru a alunga orice îndoială din partea celui care foloseşte cartea aşa cum consemnase şi în Tâlcul Evangheliilor, spunând între altele: „dacă am cetit, bine am socotit şi am aflat că toate tâlcuiesc şi mie toate plăcură şi am scris cu tipariul vouă, fraţilor românilor să vă fie pre învăţătură şi vă rog fraţii mei să cetiţi şi bine să socotiţi că veţi vedea voi înşivă cum că e mărgăritariu şi comoară ascunsă într-însele" (transcriere literară).

Astfel şi în Catehism, pasajul „scoasem sfânta Evanghelie şi zece cuvinte (n. n. Decalogul) şi tatăl nostru şi Credinţa Apostolilor (n. n. Faptele Apostolilor) să înţeleagă toţi oamenii cine-s rumâni creştini" este tot atât de explicit pentru misiunea diaconului Coresi de apărător al credinţei ortodoxe. Ea este argumentată în continuarea textului prin afirmaţia: „În sfânta biserecă mai vârtos e a grăi 5 cuvinte cu înţeles decât 10 mie de cuvinte neînţelese în limbă striină" — text regăsit în Evangheliarul din 1561 şi alte texte coresiene.

În faţa oricărei subordonări luterane pentru cartea coresiană stă faptul că în Catehism l său diaconul Coresi include Crezul în formularea niceo-constantinopolitană, fără filioque şi nu cel atanasian sau apostolic, întrebuinţat de celelalte religii sau secte.

De asemenea, regăsirea aceluiaşi text al Catehismului în manuscrisul preotului Grigore din Măhaci (1607), în Codicele Sturdzanus şi în Codicele Marţian (toate de veac XVII), deci post coresiene, este încă o dovadă a caracterului ortodox al textului coresian.

Poate atunci când vom avea posibilitatea să cunoaştem şi catehismele care circulau, până în vremea diaconului Coresi în spaţiul ortodoxiei (la sârbi, bulgari, greci ş. a.) se vor putea trage cu totul alte concluzii, cercetarea fiind abia la începuturile ei.

Note

1. * * * **„Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea**, text stabilit şi indice de Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu ş.a., Bucureşti, 1979;
2. Ion Gheţie, Alexandru Mareş, **Originile scrisului în limba română**, Bucureşti, 1985;
3. * * * **Manuscrisul de la Ieud**, ediţie de Mirela Teodorescu şi Ion Gheţie, Bucureşti, 1977;
4. P. P. Panaitescu, **Începuturile şi biruinţa scrisului în limba română**, Bucureşti, 1965;
5. Nicolae Sulică, **Catehismele româneşti din 1544 (Sibiu) şi 1559** (Braşov), Târgu Mureş, 1936.

Vasile Oltean

De te voi uita Basarabie, uitată să fie dreapta mea!

Binecuvântat să fie Dumnezeu, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh care ne-a ajutat să ne întâlnim astăzi în Iaşi, basarabeni, bucovineni şi locuitori din Ţinutul Herţei.

Unii venim din interiorul României, unde ne-am refugiat, am fugit din calea vălătucului sovietic cotropitor, acum o jumătate de veac, alţii aţi venit acum din Basarabia, Bucovina şi Ţinutul Herţei unde o jumătate de veac aţi fost refugiaţi în suflete, în inimi şi în simţire românească. Şi, din păcate, toţi basarabenii şi românii mai suntem încă în stare de refugiu, până când ne vom regăsi între graniţele istorice, fireşti, ale neamului nostru românesc.

Într-o zi ca aceasta trebuie să ne amintim şi de cei care nu mai pot fi cu noi. Mă gândesc la cei care au murit departe de casele lor, dar mai ales mă gândesc la cei care, mai rău decât noi cei care am rugit în interiorul Ţării şi, mai rău decât cei pe care urgia năvălirii i-a prins sub ocupaţie, au fost smulşi tâlhăreşte, la miez de noapte, cu familii cu tot şi deportaţi în Siberia, prefăcuţi în sclavi, în mine subterane şi în păduri nesfârşite, şi condamnaţi la moarte înceată, prin foame şi frig. Cum să-i uităm pe aceştia? Evreii cântau cântece de jale la râul Babilonului: **„De te voiu uita Ierusalime, uitată să fie dreapta mea"**. De te voi uita Basarabie, uitată să fie dreapta mea. Aşa au cântat şi mai cântă basarabenii aflaţi în refugii. Aşa vor fi suspinat cei deportaţi în Siberia. Aşa trebuie să plângem şi noi peste amintirea celor deportaţi: **„De vă vom uita, uitată să fie dreapta noastră!"** Sute de mii au fost martirizaţi prin foame, prin frig şi muncă istovitoare. Au murit cu gândul întors spre livezile şi viile de acasă, spre casele cu pridvor şi cu muşcate în ferestre, spre bisericile în care au fost botezaţi, spre pământul mănos dintre Prut şi Nistru. Nu le-a slujit preot la înmormântare şi i-a înghiţit pământ străin.

Aş vrea să prind într-o frază care să adune la un loc toată simţirea noastră a celor care ne-am refugiat în 1940 sau în 1944, şi care să aibă valoare de jurământ sfânt şi de sfântă mărturisire: **Nici unul din cei care au fugit atunci din calea năvălitorului, n-a plecat cu alt gând, decât cu gând de întoarcere.** Nimeni n-a crezut că pleacă pe drum fără întoarcere. Toţi şi-au lăsat casele cu covoare pe pereţi, cu vitele în grajduri, hambarele pline. Le-au lăsat în grija vecinilor, care rămâneau pe loc, cu rugămintea de a le găsi întregi la întoarcere.

Când a început fuga cea din urmă în 1944, războiul nu se terminase şi credinţa în dreptate nu murise. Dar a venit în 1944 ocupaţia. Aceeaşi care se abătuse asupra Basarabiei şi în 1940. Aş vrea să nu treacă nici cuvântul, nici realitatea istorică, fără să se înţeleagă în chip limpede că **a fost o ocupaţie.** Nedreaptă. Silnică. Termenul are consacrare şi valoare istorică precisă. Antiteza de astăzi nu poate fi alta decât **eliberarea de sub ocupaţie.** Ocupaţia indică o situaţie fără acoperire nici în drept, nici de **opţiune.** E abuz. E nedreptate. E violenţă.

Şi iată că au trecut de atunci mai mult de cincizeci de ani. Mulţi au murit. Au mai apărut în ultima vreme şi câteva raze de lumină. Nu din conştiinţa ocupanţilor, ci din voia lui Dumnezeu. Apoi demoni de Yalta şi de Malta şi ucenicii lor au început din nou să reconstruiască imperiul răului, al dezbinărilor şi al nedreptăţii.

„Alte măşti, aceeaşi piesă", cu aceiaşi regizori din capitala răului veacului.

Dacă nu istoria, Dumnezeul istoriei îi va ruşina în cele din urmă. Adevărul are biruinţa în chiar definiţia sa. Istoria nu-i va reţine pe cei care întârzie unirea Basarabiei şi a Bucovinei cu Ţara, decât în paginile ei negre. Îi spuneam nu de mult unui om politic basarabean, de altfel inteligent dar bun jucător pe sârmă, că ar fi bine să observe, ca român ce este, că peste 30 de milioane de români, câţi există în lume, nu sunt de acord cu politica domniei sale.

Oare chiar să nu însemneze aceasta nimic?

Mi s-a părut că a vibrat la argument. Dacă ar fi chiar **mare** gânditor **politic şi bun român ar şti** cum să iasă din mrejele unor socoteli mărunte şi de circumstanţă politică, şi ar putea să ne ofere o surpriză. Ar putea, dar tare mă tem că îi lipseşte harul măreţiei. M-aş bucura să fiu contrazis într-o zi!

Speranţa n-a murit. Speranţa nu moare. E în firea ei să nu moară. Şi atâta vreme cât speranţa rămâne vie, unitatea românească se va reface între hotarele ei care merg până acolo unde se vorbeşte limba română şi se simte românește. Acesta e pământul pe care ni l-a dat Dumnezeu nouă românilor.

Basarabia şi Bucovina şi Ţinutul Herţei nu s-au rupt niciodată din propria lor voinţă de trupul Ţării. Întotdeauna rupturile au fost silnice. Şi, oricât m-aş strădui, mintea mea nu poate înţelege cum de se pot împăca unii cu silnicia. Ba chiar, sunt unii care, incredibil, încep să numească silnicia binecuvântare, şi s-o creadă privilegiu. Şi aşa, păşim pe un teren care se va descoperi uşor a fi fost al trădării şi al ruşinii.

E drept, istoria orbită de ţesătorii de dezastre mai creează încă, peste capetele noastre şi în ciuda adevărului şi a dreptăţii, stări şi hotare artificiale, hibride. Pot ele dura? Avem un exemplu recent în faţă: Germanii învinşi n-au putut răbda două state germane şi, zidul Berlinului, considerat şi dorit etern, şi consfinţit prin tratate ultraparafate de marile puteri, a căzut. Germanii s-au dovedit perseverenţi şi curajoşi, ei care au pierdut al doilea război mondial.

Oare să fim noi mai proşti şi mai lipsiţi de imaginaţie politică decât germanii? Ne vom face la nesfârşit de râs în faţa lumii? Că suntem prinşi în nişte jocuri politice, care se fac peste capetele noastre de către marile puteri, care ne socotesc monede de schimb în aranjamentele dintre ele, cine nu ştie? Dar chiar nu avem nici o putere să ieşim din ele? Germanii cum au ieşit?

Şi-apoi, cum de ne lăsăm sfârtecaţi, împărţiţi, cum de facem jocul altora în numele unei democraţii prost înţelese care împarte Basarabia în republicuţe mărunte în care, aluvionari primiţi cândva cu bunăvoinţă, sau năvălitori în locul deportaţilor în Siberia, vor acum să ne domine şi să împartă Basarabia în formaţiuni statale care să împiedice unirea? Doamne fereşte, să nu păţească basarabenii ca arabul cu cămila lui. Arabul stătea în cort şi lângă cort cămila lui. La un moment dat cămila şi-a băgat nările în cort şi s-a rugat să fie lăsată să-şi adăpostească nasul, că afară era mare furtună de nisip. Arabul a lăsat-o. Apoi cămila a cerut s-o lase să-şi bage tot capul în cort, apoi jumătate de corp şi, apoi, a intrat cu totul în cort şi l-a dat pe arab afară, că nu încăpeau împreună în cort.

Oare se doreşte ca românii din Basarabia să ajungă în situaţia arabului din parabolă?

M-am gândit mult dacă e bine să abordez aici şi situaţia Bisericii din Basarabia. Nu poate fi trecută cu vederea.

De bine, de rău Moldova se pretinde stat independent şi, caută să afle de pe unde poate, ce limbă vorbeşte! Uzanţe şi situaţii internaţionale de circumstanţă consfinţesc această anomalie, pe care orice român o consideră trecătoare. S-ar părea că se încearcă totuşi, cu timiditate uşor de înţeles, dar şi fină diplomaţie, o politică de independenţă şi suveranitate, şi se fac eforturi de eliberare de sub „protecţia" — citeşte ocupaţia — militară a Armatei a XIV-a, precum se ştie, rusească. Unii fac însă eforturi de menţinere a ei, sub altă formă. Se pare că s-a alcătuit şi s-a aprobat un Protocol de menţinere a ei, pe timp nelimitat. Ea stăpâneşte astfel şi teritorii şi suflete. Acest Protocol e mai mult şi mai rău chiar decât Armata a XIV-a ca atare. E vorba de **Statutul de funcţionare a Bisericii Ortodoxe din Republica Moldova**, care rămâne de bună voie sub jurisdicţia Patriarhiei Moscovei.

Să precizăm: S. S. Patriarhul Rusiei poartă titlul şi este **Patriarh al Moscovei şi al întregii Rusii.** Mai este Republica Moldova parte a Rusiei? Bisericeşte, din păcate, da. Eliberarea, independenţa şi suveranitatea Republicii nu operează şi în Biserică. Aici e aservire, supunere, umilinţă, umilire, ocupaţie.

Să mai enunţăm câteva date istorice incontestabile:

În 1812, în 1940 şi în 1944 ocupaţiile ruseşti şi sovietice ale Basarabiei au atras imediat şi anticanonic şi ocupaţiile bisericeşti. Biserica Rusiei şi-a instalat ierarh în Basarabia, fără acordul Bisericii Ortodoxe Române. Întotdeauna a fost aşa. Ocupaţia bisericească a urmat concomitent ocupaţia politică. Acum situaţia e chiar mai rea. Într-o „ţară" care se pretinde eliberată politic, ocupaţia bisericească a Moscovei rămâne, a rămas exact ca şi o ocupaţie politică. O situaţie mai absurdă nici că se poate. Ce se întâmplă, Doamne, cu mintea basarabenilor?

Sigur, nu Patriarhia Moscovei a deportat sutele de mii de basarabeni în Siberia. Dar a protestat vreun ierarh moscovit împotriva deportărilor?

De curând m-am întâlnit cu un înalt cleric basarabean. Am încercat să discut cu el această problemă. Mi-a prezentat nişte argumente la care doar un ocupant întotdeauna impertinent poate apela, împotriva evidenţei şi a adevărului istoric. În cele din urmă a mai rămas cu un singur argument: **„Ştiţi** — mi-a spus — **noi îl pomenim pe patriarhul Moscovei fără să spunem că e al Moscovei şi al întregii Rusii. Îi spunem doar numele"**!

— De ce, părinte? Să-ţi spun eu de ce. Pentru că vă e ruşine de voi înşivă şi de popor, să vă prezentaţi în Biserică şi acum, ca sclavi ai Moscovei şi ai Rusiei. Vezi? Toată pasărea pe limba ei piere. Chiar voi simţiţi că ceea ce faceţi e o nelegiuire şi vă ascundeţi de popor. Încercaţi să-l minţiţi. Faceţi în continuare temeneli ocupantului. Biserica Republicii Moldova e capul de pod al Moscovei rămas în Basarabia. Perpetuaţi ocupaţia. Faceţi temeneli ocupantului care a deportat în Siberia sute de mii de basarabeni. E ca şi cum le-aţi zice: **„Mulţumim că ne-aţi măcelărit! Mulţumim că ne-aţi deportat în Siberii ucigaşe ca să aduceţi aici, în locul românilor deportaţi, ruşi de pe cine ştie unde. Mulţumim că ne-aţi adus ierarhi care nu ne cunoşteau limba iar cei de azi nu ne cunosc sufletul. Vă aşteptăm mereu la noi. Veniţi în inspecţie. Acceptaţi-ne impozitele grase pe care vi le trimitem şi acum la Moscova. Mai suntem vreo 60—70 % de români. Îndurați-vă şi ne mai împuţinaţi! În Siberia mai sunt locuri! Noi ne rugăm în toate ecteniile din bisericile Moldovei noastre suverane să vă dea Dumnezeu sănătate şi gândul de a ne mai deporta când vă va veni bine. Ne-am bucurat mai lunile trecute că ne-aţi trimis aici un Mitropolit să ne inspecteze, că tare suntem neajutoraţi. L-au primit şi mai marii Republicii şi i s-au închinat cu supunere şi recunoştinţă!"**

Iată ce fac fiii pactului „nemuritor" Molotov-Ribentrop.

A murit ruşinea, domnilor, prea sfinţiţilor, prea cucernicilor basarabeni moscoviţi! Ruşinea elementară a murit!

Dar n-a murit speranţa că Dumnezeul dreptăţii va face dreptate şi Românilor.

Ne-am adunat să ne afirmăm speranţa. Şi să ne aducem aminte de dreptul istoric şi de neam care, în 1918, după o ocupaţie rusească de mai mult de o sută de ani, a putut fi invocat ca principiu fundamental al **unirii pe veci a Basarabiei cu Ţaramamă.** Unirea în cuget şi în simţiri n-a fost niciodată zdruncinată. Din aceasta a izvorât cuvântul marelui nostru istoric Nicolae Iorga: **„Nimic nu poate împiedica o naţiune de a se întoarce la unitatea ei primordială".**

Iată un crez şi un legământ!

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt la Congresul refugiaţilor, Iaşi, 30.VI. 1995.

Rolul cărţilor duhovniceşti în formarea spirituală şi misionară a viitorilor preoţi

Se ştie că în studiul Teologiei se trece de obicei prin două stadii succesive. Cel dintâi cuprinde cunoştinţele de istorie bisericească şi studiul Sfintei Scripturi; exegeza ei, cu toate ştiinţele auxiliare. Cel de al doilea stadiu este reprezentat cu deosebire prin studiul dogmelor, al moralei şi prin disciplinele ce alcătuiesc Teologia pastorală. Aceasta urmăreşte să formeze buni păstori prin însuşirea artei bunei conduceri a obştei creştine pe calea mântuirii.

În completarea acestor preocupări, disciplina nou introdusă în studiile teologice, respectiv Formarea duhovnicească şi misionară a viitorilor preoţi, vine să întregească pregătirea acestora în **domeniul vieţii lăuntrice**, a trăirii adevărurilor de credinţă învăţate, să determine formarea a ceea ce numim în deobşte, un om duhovnicesc. Este nevoia de a completa studiile teoretice cu **deprinderile duhovniceşti**, acele care fac nu numai frumuseţea vieţii şi asigură calea spre mântuirea sufletului, ci şi cheia succesului în pastoraţie. Omul duhovnicesc din preotul păstor de suflete este şi un bun misionar. El predică pe Hristos nu numai prin predici şi cateheze rostite de pe amvon, ci şi prin strălucirile harului care emană din fiinţa lui înduhovnicită. În această privinţă, cărţile duhovniceşti, tezaurul de mare preţ al Ortodoxiei ne vin în ajutor. Rolul acestor cărţi este subliniat şi motivat de părintele Stăniloae care spune că „deşi aceste cărţi se adresează în primul rând monahilor, în Biserica Ortodoxă nu este o linie de separaţie netă între viaţa monahului şi viaţa creştinească în general (adăugăm noi, cu atât mai puţină deosebire este între viaţa monahilor şi cea a clerului de mir), în ce priveşte îndatoririle morale. Fiecare este dator să se înalţe cât mai mult spre idealul desăvârşirii; fiecare este dator să lupte pentru curăţirea de patimi şi pentru dobândirea virtuţilor care culminează în dragoste. Este vorba numai de o deosebire graduală... nu una calitativ deosebită". Necesitatea cunoaşterii şi studiul cărţilor duhovniceşti şi a operelor Sfinţilor Părinţi, în general, este subliniată prin cuvintele: „Vorbim despre Dumnezeu cu multă simţire, cunoaştem destul de bine dogmele credinţei noastre şi spunem multe generalităţi interesante despre Ortodoxia noastră... cu toate acestea **nu ştim îndeajuns cum să le prefacem metodic în valori practice**, în puteri care să ne transforme din zi în zi... Sfinţii Părinţi sunt maeştri neîntrecuţi într-o ştiinţă pe care noi am lăsat-o să ne fie răpită, în ştiinţa sufletului, care e cea mai scumpă realitate după Dumnezeu. Într-o mulţime de motive trebuie să ne întregim **îndeletnicirile spirituale** cu această ştiinţă a prefacerii în valori practice a tezaurului credinţei, umplându-ne sufletul cu substanţa densă a trăirii religioase precis îndrumate, cum nu este decât cea ortodoxă" (După, D. Stăniloae, **Cuvânt înainte** la volumul **Filocalia sfintelor nevoinţe ale desăvârşirii**, Vol. I, Ed. I, Sibiu, 1947, p. VIII—XI).

*

Meditând îndelung asupra rolului pe care cărţile duhovniceşti îl pot avea în formarea şi creşterea duhovnicească a tinerilor studenţi; ţinând cont de faptul că în planul de învăţământ există şi o „disciplină de Teologie morală şi spiritualitate ortodoxă", cu teme luate din Volumul III al manualului de Teologie morală semnat de Părintele Stăniloae, spre a nu ne repeta, credem că disciplina nou înfiinţată de **Formare duhovnicească** ar trebui să se întemeieze îndeosebi pe aceste cărţi aranjate după principiul paulin, adică începând cu cele mai uşor de înţeles, „cu laptele" credinţei, şi crescând, apoi, cu cele mai grele, „cu bucatele" mai greu de mistuit (Cf. 1 Cor. III, 1—2; Evrei V, 12). Astfel, pentru începători (Anul I), se pot utiliza trei din aceste cărţi, şi anume: **Mântuirea păcătoşilor**, **Războiul nevăzut** şi **Hristoitia**, ultimele două fiind opere ale cunoscutului monah Nicodim Aghioritul, pentru orele de curs. Pentru cele de seminar am putea da selecţiuni din **Vieţile Sfinţilor**, a căror cunoaştere e de mare importanţă în viaţa duhovnicească.

Pentru Anul II, de curs, făcând un pas înainte pe treptele formării duhovniceşti, am putea utiliza selecţiuni din **Patericul** vechi (egiptean), cu selecţiuni din **Patericul românesc** al părintelui Ioanichie Bălan. Studenţii ar putea alege, ca teză de seminar, pe vreunul dintre sfinţii români.

Pentru anul III, curs, recomandăm selecţiuni din **Filocalia**, din volumele I—VIII, orientându-ne asupra autorilor şi textelor mai uşor de înţeles, cu învăţături practice pentru viaţa duhovnicească, textele putând fi utilizate în predici (metafore, comparaţii, cuvinte alese). Pentru orele de seminar, se pot folosi spicuiri din cartea părintelui Ioanichie Bălan, **Vetre de sihăstrie românească.**

În sfârşit, pentru anul ultim, la care sunt prevăzute ore de curs abia pentru semestrul I, propunem, tot din Filocalie (Volumele IX - XII), selecţiuni din cei doi mari autori, Sfântul Ioan al Scării, **Scara paradisului** (lecturi şi tâlcuiri) şi din Isaac Sirul, **Cuvinte...**, de o deosebită importanţă. Se pot adăuga lecturi din **Urmarea lui Hristos** după posibilităţi, şi din cartea părintelui mitropolit Serafim, **Isihasmul, tradiţie şi cultură românească.** Pentru orele de curs, câte se vor mai putea afla, ar putea fi de folos să se utilizeze cartea părintelui Ioanichie Bălan, **Convorbiri duhovniceşti**, în vol. II, în deosebi, convorbirea cu părintele Dumitru Stăniloae (circa 120 de pagini), cu întrebări şi răspunsuri, o adevărată sinteză a problemelor vieţii duhovniceşti. Mai pot fi luate în considerare studii ale unor autori contemporani, între care amintim pe Alexandre Schmemann, **Euharistia, Taina împărăţiei;** teologul grec Panayotis Nellas, **Omul animal îndumnezeit;** Leonid Uspenski, **Teologia icoanei**, etc.

Deşi nu pretindem că alegerea noastră ar fi cea mai potrivită pentru realizarea idealului formării de oameni duhovniceşti, avem convingerea că utilizarea cărţilor duhovniceşti nu poate lipsi din ansamblul studiilor teologice. Viaţa duhovnicească lăuntrică nu rămâne ascunsă în inima preotului. Calitatea manifestărilor din afară, în exerciţiul slujirii preoţeşti, izvorăşte din această viaţă lăuntrică, duhovnicească, dar efectele se văd în lucrarea misionară. Pastoraţia noastră misionară nu are drept obiectiv tendinţe de prozelitism, ci preocuparea de a ne întări credincioşii în credinţa cea dreaptă, în trăirea acestor adevăruri de credinţă, păstrând astfel „unitatea credinţei" şi prin aceasta „împărtăşirea Sfântului Duh" în Biserica strămoşească, factor de seamă al unităţii întregului popor, piatra de temelie a existenţei lui prin veacuri şi a dăinuirii lui în viitor.

Cărţile duhovniceşti, perle de mare preţ în tezaurul Ortodoxiei, ne pot ajuta în atingerea acestor năzuinţe sfinte.

Preot prof. dr. Gheorghe Liţiu

Rolul Creditului Băncii „ALBINA" în dezvoltarea vieţii social-economice a locuitorilor din Ocna Sibiului la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea

După instaurarea în 1867 a regimului politic dualist austro-ungar în Transilvania şi Banat au apărut perspective noi, favorabile pentru dezvoltarea relaţiilor de producţie capitalistă în agricultură şi industrie.

Decretarea legislativă şi introducerea în această perioadă de avânt economic a sistemului liberal comercial capitalist, alături de acumularea internă de capital financiar şi de sporire a construcţiilor de căi ferate, au constituit principalii factori de natură politică şi economică care au favorizat apariţia unei complexe reţele bancare şi de case de economii, săseşti, maghiare şi româneşti, cele mai multe implicate în finanţarea agriculturii şi manufacturilor capitaliste din această zonă economică a monarhiei dualiste.

În cursul perioadei 1867—1873, la Sibiu, unde deja funcţionau cu realizări financiare notabile, două bănci importante: „Hermannstädter Algemeine Sparkassa" (1841) şi Societatea mixtă de asigurare româno-săsească „Transilvană" (1868) s-au înfiinţat în această perioadă de ascensiune a relaţiilor capitaliste din economie, alte două institute bancare, care vor avea un rol determinant în dezvoltarea agriculturii transilvane şi bănăţene: Institutul de credit şi economii „Albina" (1872) şi „Boden Credit Anstalt" (1873).

Prin apariţia în reţeaua de credit transilvăneană a Băncii „Albina" se trece la o perioadă de atragere, organizare temeinică a creditului românesc şi de acordare de împrumuturi ipotecare, pe termene lungi, ţăranilor români din Transilvania şi Banat, fapt ce va avea consecinţe importante în schimbarea raporturilor diferenţiate, dintre marea proprietate a grofilor maghiari, dominantă în agricultură şi mica proprietate ţărănească românească.

Prevederile din „Programul Institutului de credit şi de economii „Albina", justifică existenţa acestei bănci, pe temeiul că „terenul economic naţional (românesc) nu mai poate fi aşadar neglijat din parte-ne, fără a păcătui contra celei dintâi şi mai sfinte datorinţe a conservării proprii". În acest program inaugural conducerea băncii dădea asigurări sigure că prin operaţiunile sale de credit Institutul „Albina" va promova de la început interesele de organizare economică ale ţăranilor români.

După eşecul evident şi sigur, suferit de bancă, prin desfiinţarea reuniunilor de credit nerentabile financiar, conducerea Institutului de credit „Albina" transformă în 1878, banca într-o societate de acţiuni, prin intermediul căreia se pun bazele de formare şi susţinere a sistemului bancar românesc din Austro-Ungaria.

Consecinţele pozitive ale acestei rodnice activităţi bancare au favorizat apariţia şi consolidarea burgheziei româneşti, au dus la dezvoltarea gospodăriilor rurale româneşti din Transilvania şi Banat, antrenate atunci în procesul de concurenţă capitalistă în economie şi a contribuit decisiv la ridicarea nivelului de viaţă social-economică şi culturală de civilizaţie a poporului român din aceste provincii integrate monarhiei austro-ungare şi a culminat cu afirmarea idealurilor naţionale până la desăvârşirea unităţii naţionale de la 1 decembrie 1918.

În activitatea permanentă de atragere a depunerilor în conturile băncii şi de acordare a împrumuturilor financiare solicitate de clientela ţărănească, în promovarea intereselor economice şi sociale, un rol determinant l-au avut agenţii de credit sau **bărbaţii de încredere** ai băncii sibiene, recrutaţi din rândul preoţilor, învăţătorilor, funcţionarilor publici, avocaţilor etc., cu domiciliul în principalele localităţi rurale din Transilvania şi Banat, care cunoşteau situaţia economică şi nevoile ţăranilor români din zonele lor de activitate profesională şi puteau oferi recomandări pentru consătenii lor şi care asigurau garanţiile şi ipotecile posibile pentru împrumuturile acordate de bancă, individual, pe familii sau unei comunităţi rurale, în diverse scopuri, cum erau cele privitoare la cumpărare de terenuri agricole, vite, cai, unelte agricole sau construcţii de case.

Reţeaua agenţilor rurali avea o dublă misiune, în primul rând a-

(Continuare în pag. a 7-a)

Prof. Mircea Stoia

IN MEMORIAM

PETRU BOERIU

Protopop stavrofor, colonel în retragere

În ziua de 23 octombrie 1995 şi-a încheiat socotelile acestei vieţi părintele Petru Boeriu, în Timişoara, unde s-a retras după pensionare. A fost prohodit de un sobor de 15 preoţi, în frunte cu protopopul Timişoarei — Eugen Iancu. A vorbit părintele protopop I. Găban, de la Mediaş, care a adus şi scrisoarea omagială din partea Î.P.S. **Antonie**, mitropolitul Ardealului. Au mai vorbit pr. prof. Nicolae Neaga, preoţii I. Olariu, I. Negroiu şi invalidul de război Iacob Nicorevici, din Timişoara. Au participat şi consilierii mitropolitani Ioan Popeti şi Aurel Miculescu. În sunet de orchestră militară şi trei salve de mitralieră, sicriul cu trupul neînsufleţit a fost condus spre locul de odihnă, în cimitirul militar, în ziua de 25 octombrie.

Pentru a actualiza prezenţa sa în mijlocul nostru amintim că P. Boeriu s-a născut în anul 1915, în fruntaşa comună Feneş (jud. Caraş-Severin). A urmat Liceul la Caransebeş şi Teologia, în aceeaşi localitate. A fost un an preot în com. Poiana (de lângă Caransebeş). Intrând în clerul militar, a slujit armata vreme de 20 de ani, până ce conducerea comunistă a desfiinţat clerul militar. A fost protopop la Sfântul Gheorghe, vreme de 7 ani, a trecut apoi în aceeaşi calitate la Mediaş, unde a ridicat monumentala biserică-catedrală. A fost consilier arhiepiscopesc în Sibiu, membru în Adunarea Eparhială, preşedinte de onoare al Ligii mareşal Ioan Antonescu. A fost decorat cu ordinul „Steaua României", în gradul de cavaler. Veteran de război, colonelul P. Boeriu a participat la război, din prima zi până în ultima a Companiei, cu regimentul 5 Roşiori şi Divizia I Cavalerie, unităţi militare al căror confesor a fost.

Doliul familiei (al iubitei sale soţii, al fiicei şi al fiului, amândoi ingineri, împreună cu partenerii lor, în Olanda) este şi doliul nostru al celor care l-am cunoscut şi iubit, pentru că a onorat cu înţelepciunea sa slujba în folosul ortodoxiei româneşti şi al Patriei noastre dragi.

Pr. prof. Dr. Nicolae Neaga

Solemnităţile dedicate momentelor aniversare din viaţa Bisericii Ortodoxe Române

(Urmare din pag. 1)

prin cărţile traduse şi tipărite, prin remarcabilul zel cu care a apărat interesele fundamentale ale neamului românesc.

Aşa cum spunea părintele D. Stăniloae, Ortodoxia face parte din măduva şi sufletul spiritualităţii şi culturii româneşti.

Din Ortodoxie s-a întrupat, a crescut şi s-a definit sufleteşte neamul nostru. El este legat de Ortodoxie pentru că este legat de identitatea şi de trecutul său".

În continuare, în mesaj este evidenţiat rolul Principatelor Române şi al Bisericii Ortodoxe Române în sprijinirea celorlalte popoare şi Biserici ortodoxe surori aflate sub dominaţie străină. „Timp de o jumătate de mileniu, se spune în mesaj, Ţările Române şi Biserica Ortodoxă Română au contribuit material şi spiritual la supravieţuirea Patriarhatelor apostolice şi a Comunităţilor creştine de la Muntele Athos, din Grecia şi Insulele Mării Egee, din Antiohia, din Ierusalim şi Muntele Sinai, Siria şi Egipt, din Georgia şi Albania, din alte zone ale fostului imperiu bizantin. Au făcut danii, au rectitorit lăcaşuri religioase, au trimis cărţi de cult, toate acestea numai şi numai dintr-o solidaritate de credinţă.

Principatele Române şi Biserica Ortodoxă Română au contribuit astfel nu numai la dăinuirea creştinismului ortodox în Răsărit, ci şi la conturarea conştiinţei naţionale a popoarelor de sub dominaţia otomană. În jurul bisericilor şi al mănăstirilor din Ţările Române s-au dezvoltat adevărate focare de cultură, care au iradiat în întreaga Ortodoxie...".

Referindu-se la rolul Bisericii Ortodoxe Române în contemporaneitate, preşedintele ţării a arătat, în mesajul său:

„Acelaşi spirit generos al Bisericii Ortodoxe Române se manifestă şi astăzi către credincioşii ortodocşi români din America, Australia, Canada, Austria, Franţa, Germania, Ungaria, fosta Iugoslavie, Republica Moldova şi din alte ţări, pe care îi îndeamnă cu înţelepciune să-şi păstreze credinţa, să nu-şi uite neamul şi ţara de origine şi să fie leali ţărilor de adopţiune. Biserica Ortodoxă Română este singura instituţie a societăţii româneşti, care după decembrie 1989, prin reactivarea Mitropoliei Basarabiei, a găsit calea potrivită şi folositoare pentru a sprijini lucrarea religioasă, etnică şi culturală a românilor din Basarabia, de a-şi redobândi, apăra şi dezvolta identitatea culturală, etnică şi religioasă.

Contribuţia Bisericii Ortodoxe Române a marcat cele mai semnificative şi importante momente din formarea şi evoluţia limbii române literare; creând adevărate monumente de cultură. Ea a constituit în marile momente ale istoriei un puternic impuls pentru declanşarea energiilor naţionale. Prin vitregia vremurilor mai îndepărtate sau mai apropiate, inclusiv în anii regimului totalitar, Biserica Ortodoxă Română şi-a îndeplinit înalta ei menire cu cinste, devotament şi spirit de jertfă. Ea i-a fost neamului obidit şi sărac sfetnic bun din veac în veac şi i-a vegheat cărările la întortocheatele răscruci ale istoriei...

Spre cinstea ei, Biserica Ortodoxă Română şi-a îndeplinit menirea chiar şi atunci când a trecut peste tragedia anilor „secetoşi şi răi" din Biblie (care au fost anii dominaţiei comuniste n.n.). A menţinut credinţa poporului, i-a botezat copiii, a săvârşit taina cununiei, şi i-a îngropat creştineşte morţii.

Spre lauda ei, Biserica Ortodoxă Română îşi continuă şi astăzi activitatea misionară, socială, culturală şi ecumenică, cu acelaşi zel şi dăruire...

Următorul vorbitor a fost Sanctitatea Sa **BARTOLOMEU I**, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului.

Referindu-se la cele două momente: al dobândirii autocefaliei şi al proclamării patriarhiei, Sanctitatea Sa a arătat că „Legăturile pline de dragoste dintre Biserica mamă (a Constantinopolului n.n.) şi Biserica fiică (a României n.n.) s-au intensificat şi s-au întărit şi mai mult odată cu emiterea celor două tomosuri patriarhale şi sinodale de recunoaştere a autocefaliei şi patriarhiei deoarece acest lucru arăta tuturor că Biserica mamă se bucură de maturizarea fiicei sale şi îi acordă acesteia libertatea păstoririi propriului popor. Pe de altă parte, fiica a recunoscut cu mulţumire jertfele şi ostenelile de până atunci ale Bisericii mame puse dezinteresat în slujba creşterii, maturizării şi progresului propriei fiice".

S-a putut ajunge la astfel de acte, a arătat Sanctitatea Sa, deoarece în Ortodoxie „nu există un primat al puterii, ci un primat al slujirii, al jertfei şi al dăruirii; un primat al cinstirii reciproce, după îndemnul Sf. Apostol Pavel care spune: „întreceţi-vă în cinstire unii pe alţii!"

Acest lucru ţinem să-l spunem, a continuat S.S., credincioşului popor român, care a iubit libertatea din totdeauna şi care tocmai s-a eliberat de cei ce doreau să-l îndepărteze de credinţa sa şi care acum trăieşte liber şi stă neclintit în libertatea pe care Hristos i-a dăruit-o şi în ascultare faţă de Biserica sa".

Sanctitatea Sa a continuat apoi: „Dorim să ne exprimăm bucuria profundă pentru că ne-a învrednicit Dumnezeu să avem o astfel de Biserică cum este Biserica României, o fiică ce este podoaba mamei sale şi care are multă preţuire pentru unitatea şi conlucrarea cu ea. Dorim de asemenea să exprimăm şi conducătorilor acestei ţări bucuria care ne stăpâneşte pentru invitaţia de cinste de a veni în acest Parlament şi pentru posibilitatea ce ne-au acordat cu generozitate de a ne exprima aici. Mai mult decât atât, dorim să dăm expresie bucuriei noastre pentru evidenta coincidenţă de opinii asupra celor mai multe dintre problemele abordate, dar mai ales asupra necesităţii şi folosului unei conlucrări corecte între Biserică şi stat, în orice ţară şi cu atât mai mult într-o ţară în care majoritatea poporului este creştină.

Punând în evidenţă rolul misionar şi de slujire socială al Bisericii, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic a arătat că aceasta, ca instituţie divino-umană priveşte întreaga creaţie ca darul lui Dumnezeu şi îşi asumă rolul de apărătoare şi sprijinitoare a integrităţii acesteia... Ea suferă pentru orice abuz şi stricăciune cauzată naturii şi socoteşte ca foarte importantă problema ecologică care a atras atenţia oamenilor din vremea noastră... Spre deosebire însă de factorii care au în vedere natura şi îl exclud pe om, Biserica îşi îndreaptă în primul rând privirile spre acesta. Ea nu urmăreşte atât transformarea creaţiei, cât mai ales a regelui acesteia, care este omul, făptura aflată în relaţie atât cu cerul prin sufletul său, cât şi cu pământul, prin trupul său.

„Biserica lui Hristos, a precizat vorbitorul, întotdeauna a propovăduit şi propovăduieşte adevărul că orice încercare de îmbunătăţire a societăţii umane, la orice nivel, porneşte de la încercarea de îmbunătăţire a fiecărui om în parte...". Slujirea Bisericii îndreptată spre om este o lucrare pedagogică fundamentală care a dat roade demne de luat în seamă. Aceste roade sunt concretizate în viaţa creştinilor. „Mai buni cetăţeni decât creştinii adevăraţi nu există. Ei sunt muncitori, cinstiţi, iubitori de semeni, iubitori de patrie... Prin urmare, a accentuat S. Sa, dacă dorim să îndreptăm societatea, să stăvilim criminalitatea, stupefiantele, alcoolismul, desfrâul şi orice altă boală socială, să ne ocupăm de indivizi, de fiecare om în parte. Este de preferat ca în loc de poliţişti şi medici să angajăm buni pedagogi, preoţi, profesori. În felul acesta prevenim, şi nu mai e nevoie să pedepsim, să corectăm şi să vindecăm. Dacă dorim cetăţeni muncitori şi cinstiţi, nu individualişti şi înşelători, cel mai eficient şi bun colaborator al nostru este Biserica.

Biserica este izvorul mult căutat al fericirii omului, al adevăratei existenţe umane"

Atrăgând luarea aminte asupra pericolului ce îl reprezintă construirea unei societăţi umane din care să fie excluse principiile religios morale pe care le propovăduieşte Biserica S. Sa a spus: „Secolul în care trăim este secolul unei mari dezvoltări a civilizaţiei tehnice, dar şi un secol al lagărelor ruşinoase de exterminare a oamenilor de către oameni, este secolul în care s-au întâmplat multe ucideri, războaie, asupriri, catastrofe şi încă mai trăim şi acum la sfârşitul lui astfel de evenimente înfricoşătoare.

Pentru evitarea unor astfel de stări de lucruri rele există o singură cale: Biserica lui Hristos şi fericit este neamul acesta care şi-a însuşit o astfel de convingere că numai prin Biserică se poate mântui. Fericit şi binecuvântat de Domnul nostru Iisus Hristos este şi generosul popor român deoarece cu adevărat el şi-a însuşit o astfel de convingere".

Ca răspuns la referirile antevorbitorilor la ajutoarele româneşti faţă de creştinismul oriental; în epoca dominaţiei otomane, Sanctitatea Sa a ţinut să spună: „Cu sfintele prilejuri oferite de sărbătoarea de astăzi, facem cunoscută tuturor celor de faţă recunoştinţa veşnică a Patriarhiei Ecumenice faţă de poporul român ortodox pentru toate câte a făcut pentru Patriarhiile apostolice şi pentru sfintele mănăstiri din Răsăritul ortodox, în momentele dificile ale istoriei lor.

În acelaşi timp, ne exprimăm admiraţia noastră faţă de minunea istorică a acestui neam care a reuşit, timp de mai multe secole, în care s-a aflat nu odată sub stăpâniri străine, să-şi păstreze limba sa naţională şi credinţa ortodoxă. Cuceritorii au trecut, aşa cum trec apele, iar poporul român a rămas, aşa precum rămân stâncile".

În noile situaţii, când în Europa se conturează o nouă unitate, poporul român are, în viziunea S. Sa, o misiune importantă. Aparând în istorie, din punct de vedere al limbii, ca o insulă într-o mare slavonă, „el constituie liantul între Europa răsăriteană şi cea apuseană. Prin limba sa el este înrudit cu popoarele occidentale, iar prin credinţa sa ortodoxă el aparţine Răsăritului, constituind astfel o permanentă provocare pentru unirea Răsăritului cu Apusul, în legătura păcii".

Referindu-se la legăturile Bisericii Ortodoxe Române cu alte Biserici din Europa şi din lume şi la contribuţia ei la crearea unui climat de pace, S. Sa Bartolomeu I a arătat în continuare că: „Astăzi, după dărâmarea zidurilor despărţitoare, comunicarea este pe deplin liberă şi se deschid noi posibilităţi pentru întâlniri paşnice şi pentru colaborare între Bisericile din Răsărit şi Apus, care ajută şi întăreşte desigur şi eforturile de apropiere a popoarelor şi unitatea dintre state... Dar cu tot entuziasmul şi dorinţele de unire a popoarelor şi a statelor, a menţionat vorbitorul, s-a înregistrat şi tendinţa contrară de dizolvare a unităţii statelor multinaţionale. Scena unor astfel de fenomene a fost tocmai Europa de Est, în ultimii ani. Cei doi vecini multinaţionali ai României: U.R.S.S. şi Iugoslavia nu mai există... Din nefericire, în cazul Iugoslaviei, scindarea a evoluat în tragedie. Am suferit cu toţii, în mod sincer împreună cu victimele părţilor aflate în conflict, fără deosebire de naţionalitate sau religie şi ne rugăm Dumnezeului păcii ca prin puterea Sa să împrăştie norii războiului.

În acelaşi timp, îi mulţumim, deoarece, în ciuda temerilor exprimate de către unii, România a evitat astfel de probleme şi a dovedit că este suficient de matură pentru a constitui o casă a păcii, nu numai pentru poporul român ortodox ci şi pentru cei de alte naţionalităţi şi religii. Şi din acest punct de vedere, Biserica Ortodoxă Română, urmând spiritul toleranţei religioase ce este specific adevăratei tradiţii ortodoxe, poate să constituie o garanţie a păcii interne şi a conlucrării frăţeşti a tuturor locuitorilor ţării".

În încheierea cuvântării, S. Sa a adresat poporului român urarea ca Dumnezeu să reverse asupra sa toate binecuvântările Sale, astfel încât ţara să devină ceea ce a fost Roma pentru latini: „România Felix".

Următorul vorbitor, la solemnitatea din 28 octombrie, a fost Dl. OLIVIU GHERMAN, preşedintele Senatului României. Domnia Sa a arătat că cele două evenimente bisericeşti aniversate au fost consecinţa firească a unor momente cruciale pe plan naţional: dobândirea independenţei de stat în 1877 şi desăvârşirea unităţii statale în 1918.

Referindu-se la rolul Bisericii în viaţa poporului, vorbitorul a spus: „Istoria atestă că Biserica Ortodoxă Română a fost leagănul spiritului naţional românesc, vatră de cultură, factor de seamă al realizării şi menţinerii unităţii naţionale şi spirituale". Citându-l pe marele cărturar Nicolae Iorga, Dl. preşedinte al Senatului României a spus: „Se cuvine a vedea în Biserica Ortodoxă Română una din formele cele mai vechi şi mai bogate ale vieţii noastre naţionale... Mitropoliţii, episcopii, egumenii, smeriţii călugări ori umilii preoţi de mir au dat poporului, ei singuri aproape toată învăţătura, au înzestrat neamul cu o limbă literară şi o literatură scrisă, cu o artă în legătură cu gustul şi cu nevoile lui, au sprijinit statul, au călăuzit neamul pe drumurile pământeşti, fără a-şi desface ochii de la cer, dând istoriei noastre cărturari, caligrafi, sculptori în lemn, argintari, oameni de stat, ostaşi, mucenici şi sfinţi".

Vorbitorul a adăugat apoi: „În ciuda vicisitudinilor de tot felul, Biserica Ortodoxă Română a adunat poporul în jurul ei, menţinând trează conştiinţa naţională şi speranţa mântuirii.

Acelaşi rol benefic l-a avut Biserica Ortodoxă Română şi în rândul românilor aflaţi în afara graniţelor ţării. Biserica îşi extinde graniţele ei canonice şi spirituale pretutindeni unde sunt comunităţi româneşti, militând pentru păstrarea credinţei străbune şi a unităţii spirituale".

Sanctitatea Sa Karekin I, Patriarhul Suprem Catolicos al tuturor Armenilor, a adus mesajul unei Biserici şi al unui popor care a îmbrăţişat creştinismul din cele mai vechi timpuri. Înaltul oaspete s-a referit şi la legăturile cu adevărat frăţeşti între Biserica Armeniei şi Biserica Ortodoxă Română, cultivate cu o deosebită grijă de către înaintaşul S. Sale, Catolicosul de pioasă memorie Vaschan I, care a fost originar din România. Sanctitatea Sa a mulţumit de asemenea pentru ospitalitatea şi sprijinul cu adevărat creştinesc pe care poporul român le-a manifestat faţă de fiii poporului armean stabiliţi pe pământ românesc în vremuri de restrişte.

Dl. ADRIAN NĂSTASE, preşedintele Camerei Deputaţilor, a prezentat omagiul acestui organism al Parlamentului României.

Domnia Sa a precizat: „Ne aducem aminte cu ocazia acestor aniversări, de legătura strânsă ce a existat întotdeauna la noi între neamul românesc şi Biserică. Neam şi Biserică împreună au răzbit vicisitudinile şi prin mejdiile istoriei, împreună au înfruntat greutăţile şi împreună au lucrat în făurirea şi consolidarea statului naţional român...

Poporul român nicicând n-a fost despărţit de Biserică şi multe din tot ce s-a făcut bun şi măreţ în istoria noastră sunt legate de Biserica neamului, de ierarhii, clerul şi credincioşii ei.

Vedem şi azi în Biserica Ortodoxă Română străbună o garanţie a păcii sufleteşti, a dragostei şi înţelegerii de care avem atâta nevoie".

Eminenţa Sa Cardinalul EDWARD CASSIDY, trimisul Papei Ioan Paul al II-lea, a adus mesajul Vaticanului la acest popas aniversar şi şi-a exprimat speranţa în progresul dialogului teologic între cele două Biserici, spre lauda lui Dumnezeu şi unitatea lumii.

Primul ministru al României, Dl. NICOLAE VĂCĂROIU a arătat că „Biserica Ortodoxă Română a fost întotdeauna una cu poporul şi la vremurile de bucurie şi la vremurile de restrişte. Ea a avut un rol de cea mai mare însemnătate în păstrarea fiinţei naţionale, a conştiinţei noastre de neam. Ea a ţinut totdeauna aprinsă flacăra credinţei în Dumnezeu, în neam şi glia străbună şi n-a lăsat poporul să-şi piardă nădejdea în zile mai bune".

La şi antevorbitorii, Dl. primministru s-a referit şi la contribuţia materială şi spirituală a Bisericii Ortodoxe Române la supravieţuirea Patriarhatelor apostolice şi a comunităţilor creştine din Orient.

„Fiind una cu poporul, a precizat vorbitorul, Biserica strămoşească a fost prezentă cu lucrarea sa la toate evenimentele cruciale din istoria României. Chiar şi în perioada dominaţiei comuniste, când Biserica a fost prezentată ca o instituţie vetustă, ea n-a încetat să-şi îndeplinească misiunea ei.

După 1989 ea a redevenit ceea ce a fost întotdeauna în istoria poporului nostru: o instituţie fundamentală a societăţii. Biserica strămoşească a reintrat pe făgaşul pe care singură şi l-a făurit în istoria poporului român".

Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Victorin a dat expresie sentimentelor de dragoste filială ale credincioşilor şi slujitorilor bisericeşti de pe îndepărtatele meleaguri ale Americii şi Canadei, faţă de Biserica Ortodoxă Română cu care se află în deplină comuniune. Arhiepiscopia Ortodoxă Română din America ca se legitimează în faţa celorlalte Biserici din America ca fiind parte a Bisericii străbune, de la care primeşte Sfântul şi Marele Mir, ca pe o pecete a apartenenţei ei la aceasta şi ca pe semnul dragostei şi al maternei purtări de grijă.

A vorbit apoi Dl. prof. VIRGILIU CONSTANTINESCU, preşedintele Academiei Române, care a subliniat aportul unor slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române la întemeierea, înzestrarea şi sprijinirea Înaltului for de cultură al României.

Reverendul dr. S. Wesley Ariarajah, Secretar general adjunct al Consiliului Mondial al Bisericilor, a adus salutul acestei Organizaţii intercreştine.

Şirul vorbitorilor a fost încheiat de către Dl. prof. dr. DUMITRU POPESCU, decanul Facultăţii de Teologie, a Universităţii din Bucureşti, care a înfăţişat situaţia învăţământului teologic la ora celor două aniversări şi a subliniat importanţa legăturii şcolilor de teologie cu Biserica.

În încheierea solemnităţii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat mulţumiri tuturor care au onorat cu prezenţa şi au adresat cuvânt de preţuire Bisericii şi poporului român.

A urmat o recepţie oferită de Patriarhia Română.

UNIRE ŞI CREDINŢĂ*

Cuvânt către tineri

Istoria românilor a fost de-a lungul veacurilor zbuciumată. Ne-a dat Dumnezeu o ţară frumoasă şi bogată dar, tocmai de aceea, a fost mereu râvnită de vecini care au venit de prin alte părţi şi s-au aşezat împrejurul nostru. Ne-am născut ca popor român din daci şi din romani şi, de la început am primit religia creştină ortodoxă. Prin părţile Dobrogei a predicat creştinismul Sf. Apostol Andrei, ucenicul Domnului nostru Iisus Hristos. De aceea suntem singurul popor din lume care poate zice: noi ne-am născut ca popor şi creştini în acelaşi timp. Şi ne-am format aşa, cu o mie de ani înaintea tuturor vecinilor noştri.

În primul mileniu au trecut peste pământul nostru o mulţime de popoare barbare. Marele poet român Mihai Eminescu spunea într-o poezie:

Vin şi hunii, vin şi goţii
Vin potop, potop cu toţii!

Am fost însă popor puternic şi credincios în Dumnezeu. Tuturor le-am rezistat. Ei au venit, au încercat să ne deznaţionalizeze şi să ne stăpânească, dar n-au putut. La nevoie ne-am retras în munţi şi mereu am supravieţuit, până când năvălitorii au plecat mai departe, în Europa. Un proverb românesc zice: apa trece, pietrele rămân! Noi am fost pietrele.

Am avut mult de suferit. Ne-au călcat şi în mileniul al doilea, când tătarii, când turcii, în Transilvania ungurii, dar tuturor le-am rezistat. Şi, când ne-am putut organiza ca state româneşti, la începutul mileniului al doilea, am putut constata că pe tot întinsul pământului pe care ni l-a dat Dumnezeu, chiar dacă la început am fost organizaţi în mai multe state, cum era obiceiul vremii, toţi românii, ori pe unde erau, aveau două lucruri în comun: **limba română şi credinţa ortodoxă.** Cu acestea am traversat o lungă istorie şi ne-am păstrat unitatea naţională.

A venit apoi şi vremea ca această unitate să capete şi o formă statală unitară, când toate provinciile româneşti s-au unit şi au alcătuit România Mare. Aceasta s-a petrecut în anul 1918. În martie s-a unit cu Ţara, Basarabia. În noiembrie s-a unit Bucovina, iar la 1 decembrie 1918 s-a unit Ardealul.

Credinţa ortodoxă i-a ţinut uniţi în cuget şi în simţiri pe toţi românii. S-au închinat la fel. Şi-au iubit trecutul. Au avut domnitori mari şi plini de credinţă în Dumnezeu, ctitori de biserici şi de mânăstiri, iubitori de carte, de tradiţii şi de obiceiuri strămoşeşti. Ştefan cel Mare şi Sfânt, Neagoe Basarab, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu şi mulţi alţii au fost domnitori iubitori de Dumnezeu şi de neam. În Transilvania erau de viţă românească Ioan Corvin de Hunedoara şi Matei Corvin.

Ţara e plină de ctitorii domneşti, de la Putna la Curtea de Argeş, de la Hurez la Sâmbăta de Sus, de la Neamţ la Căpriana din Basarabia noastră românească.

Credinţa şi limba ne-au ţinut uniţi întotdeauna. Şi ne vor ţine mereu aşa. Şi ne vom dobândi din nou unitatea şi cu Basarabia şi cu Bucovina, căci româneşti sunt codrii Orheiului şi ai Lăpuşnei, codrii Cosminului şi cetăţile de pe Nistru.

L-am iubit pe Dumnezeu şi Dumnezeu ne-a iubit pe noi. Şi chiar dacă au fost momente când duşmanii ne-au dezbinat, întotdeauna tot noi am izbândit să ne refacem unitatea, pentru că am avut permanent în comun limba românească şi credinţa ortodoxă.

Pe acestea să le iubim şi să le apărăm, peste tot şi fără încetare, şi Dumnezeul eternităţii şi al istoriei, Cel care a creat popoarele şi le-a dat în stăpânire pământul pe care le-a aşezat, va fi pururea cu noi.

Sibiu
17 octombrie 1995

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt cerut de revista „Viaţa creştină" din Bucureşti.

Privire istorică asupra dezvoltării învăţământului religios în România

Învăţământul românesc până în sec. al XIX-lea a fost în întregime religios, neorganizat însă după criteriile unei şcoli moderne. Reşedinţele episcopale şi mânăstirile au fost primele centre de şcoli. Preotul român nu se deosebea prea mult de păstoriţii săi, fiindcă şi el era rob pe moşia boierilor. Transmitea însă prin credinţa creştină lumina minţii şi bunurile supreme ale înţelepciunii divine, pe măsură să menţină poporul român, în unitate de neam şi de credinţă. La şcolile amintite preoţii erau instruiţi mai ales în deprinderea săvârşirii sfintelor slujbe şi a rugăciunilor; iar ca învăţământ teoretic, în cunoaşterea Crezului, a Decalogului, a virtuţii, a păcatului şi a celor şapte Sfinte Taine. La început, cărţile după care învăţau şi făceau slujbe erau cele de cult scrise în limba slavonă: Ceaslovul, Psaltirea, Liturghierul, Octoihul, Evangheliile, Mineele cu vieţile sfinţilor. Apoi, principala carte de învăţătură devine Bucoavna, care cuprindea învăţăturile de credinţă ale Bisericii şi rugăciuni. Întrucât învăţăceii erau neştiutori de carte, instrucţia religioasă li se făcea mai mult prin viu grai.

Odată cu introducerea tiparului şi a limbii române în cult, sub influenţa Reformei apare cea dintâi carte românească, tipărită în 1544 la Sibiu, intitulată: „Catehismul luteran", urmată şi de alte Catehisme luterane-româneşti. Prin strădania Diaconului Coresi începe la Braşov între 1560—1582 o adevărată lucrare de tipărire a cărţilor de cult în limba română, începând cu traducerile din ebraică, greacă şi slavonă; şi continuând cu tipărirea Liturghierului, Cazaniei (sau Tâlcuirea Evangheliilor) Octoihului, etc. În 1582 apare „Palia" de la Orăştie, în 1648, Noul Testament de la Bălgrad, iar în 1688, Biblia de la Bucureşti, adevărate monumente ale tipăriturilor în limba română.

Ca o reacţie faţă de influenţa Reformei, se dezvoltă o rodnică activitate catehetică ortodoxă începutul făcându-l cartea mitropolitului Varlaam al Moldovei: „Răspuns la catehismul calvinesc", tipărită la Iaşi în 1644, precum şi „Cazania lui Varlaam" din 1643, cuprinzând învăţături la duminici şi sărbători. Cartea de căpătâi care cuprinde prin întrebări şi răspunsuri întreaga învăţătură de credinţă ortodoxă, temeluită pe Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie, este „Mărturisirea Ortodoxă" a lui Petru Movilă, tradusă în limba română în 1692 de Radu Greceanu şi tipărită la Buzău.

Începând cu sec. al XIX-lea învăţământul religios primeşte o stabilitate în toate Provinciile Româneşti prin întemeierea şcolilor teologice, a şcolilor confesionale, sau prin protejarea şi includerea lui în învăţământul de stat.

Astfel, Gheorghe Lazăr, întemeietorul şcolii româneşti din Muntenia, în „Manifestul la deschiderea Academiei de ştiinţe" din anul 1818, prevede în programul său „Catehismul şi istoria vivlicească, Testamentul Vechi şi cel Nou". Publicarea la Buda în 1826 a lucrării „Povăţuitorul tinerimii către adevărata şi dreapta citire", cuprinzând învăţături morale şi rugăciuni, dovedeşte spiritul religios care domnea şi în şcolile laice. Această realitate este întărită şi de faptul că principala carte de învăţătură în sec. al XIX-lea rămâne „Bucoavna". Urmaşii lui Gheorghe Lazăr tipăresc o serie de manuale pătrunse de un pronunţat spirit religios. Astfel, Eufrosin Poteca şi Florian Aron publică câte un Catehism. Acesta din urmă publică un „Manual de catehism moral şi social", Bucureşti, 1830, devenit obligatoriu în toată Muntenia şi Moldova.

Începutul şcolilor teologice pentru pregătirea preoţilor îl face mitropolitul Veniamin Costache, înfiinţând în anul 1803 la Iaşi, seminarul de la Socola, urmat de şcolile pentru pregătirea învăţătorilor, începutul făcându-l în 1832 şcoala normală „Vasile Lupu" din Iaşi.

În Ardeal învăţământul teologic este întemeiat de mitropolitul Andrei Şaguna, prin înfiinţarea în 1811 a Institutului Teologic în Sibiu, căruia i se asociază mai târziu şi un institut pedagogic, precum şi un liceu la Braşov, un gimnaziu la Brad şi 800 şcoli confesionale, unde învăţământul religios se bucura de o prosperitate nemaiîntâlnită. După modelul marelui mitropolit, se deschid astfel de institute teologico-pedagogice diecezane la Arad, în 1812 şi la Caransebeş în 1865. Îndrumările pentru catehizarea tineretului de la şcolile primare şi secundare le dă mitropolitul ardelean în broşura: „Instrucţiuni pentru învăţători", scrisă în 1862.

Pentru formarea unor dascăli competenţi, pe măsură să alcătuiască manuale ancorate într-o pedagogie ştiinţifică, mitropolitul Andrei Şaguna trimite la studii în Germania mai mulţi tineri talentaţi. Prin unii ca aceştia, luându-se legătura cu pedagogia herbartiană, se pun bazele unei pedagogii ştiinţifice româneşti, care se dezvoltă mai departe printr-o serie de pedagogi de renume. Acum vor apărea manuale de catehetică pentru preoţi şi cărţi de religie pentru învăţământul primar şi secundar din şcoli.

Învăţământul de toate gradele ia un puternic avânt prin introducerea principiilor pedagogiei moderne, mai ales herbartiene, sub conducerea pricepută a miniştrilor instrucţiunii: Titu Maiorescu, Dimitrie Sturdza, Spiru Haret, Alexandru Odobescu. Acest avânt a fost facilitat de legea instrucţiunii din anul 1864, care prevedea instruirea şi recrutarea corpului didactic, iar Constituţia din 1866, asigura gratuitatea şi obligativitatea învăţământului primar.

Dat fiind însă faptul că pedagogia herbartiană are un caracter unilateral intelectualist, pentru crearea unui învăţământ religios integral, angajând întreaga fiinţă sufletească a copilului, adică inte-

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. Prof. Sorin Cosma

Rolul Creditului Băncii „ALBINA"...

(Urmare din pag. a 6-a)

veau datoria să apere şi să nu aducă daune intereselor băncii „Albina" şi în acelaşi timp să sprijine interesele ţăranilor, în momentele favorabile, pentru achiziţionarea de proprietăţi agricole, consolidând în acest mod zeci şi sute de gospodării rurale româneşti.

În instrucţiunile băncii, se menţionează clar că agentul are datoria de a produce în recomandările întocmite, toate datele necesare referitoare la cererea de împrumut.

Institutul de credit şi economii „Albina" poate după acordarea împrumuturilor financiare, să ia în considerare starea şi lipsurile materiale ţărăneşti, „atunci când propriile sale relaţiuni îi permit să acorde prelungiri" la plata datoriei, în rest agenţii băncii trebuie să-i constrângă la reducerea datoriei lor prin „facere de economii", care pot duce la întărirea şi prosperarea în cele economice, fiind asta menirea institutului nostru".

Din rândul numeroşilor **bărbaţi de încredere,** care au activat în acest domeniu, ne propunem să prezentăm pe preotul Popa Isaia* din Ocna Sibiului, rudă a directorului Băncii „Albina" din Sibiu, care a reprezentat interesele acestui institut, între anii 1880—1916. În timpul vieţii a fost o personalitate distinctă, între intelectualii sibieni, ca preot, cântăreţ şi agent de bancă.

De la acest agent bancar, renumit între consătenii săi şi din celelalte sate din zona oraşului Ocna Sibiului, ne-a rămas un raport de consemnare a capitalului împrumutat de bancă ţăranilor şi realizările obţinute pe plan economic şi social într-o perioadă de timp de aproape patru decenii.

Localitatea Ocna Sibiului (1263 terra wiz), este cunoscută din perioada istorică daco-romană, ca una din cele mai importante exploatări de sare din Transilvania, fiind totodată recunoscută prin efectele binefăcătoare ale apelor sărate din străvechile saline.

Prin aşezarea geografică, acest oraş ocupă o poziţie centrală pe teritoriul României, fiind situat la o distanţă de 13 km de municipiul Sibiu. Semnificativ ca importanţă geografică este faptul că localitatea este aşezată în bazinul superior al râului Visa, la contactul cu depresiunea Sibiului şi podişurile Secaşului şi Hârtibaciului. Hotarul localităţii este cel mai întins din zonă şi ocupă o suprafaţă de 6206 ha, din care locul cel mai important revine terenurilor agricole, apoi păşunilor şi fâneţelor. Condiţiile naturale favorabile au determinat constituirea şi dăinuirea acestei localităţi, cu un trecut istoric zbuciumat de conflicte sociale şi de nemulţumirea locuitorilor faţă de fiscalitatea excesivă impusă populaţiei băştinaşe de către administraţia maghiară, grofii locali şi cea săsească din Sibiu.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, când populaţia oraşului era de **3 680 locuitori,** din care **2 453 români, 1 169 maghiari** şi 57 saşi, proprietatea agricolă din hotarul acestei străvechi aşezări, revenea în proporţie de peste 85% locuitorilor maghiari din rândul cărora se detaşau câţiva grofi cu întinse proprietăţi agricole:

1) Herpei Karoly şi Herpei Katalin (80 jugăre);
2) Ambrus Samuel şi Ambrus Suzana (27 jugăre);
3) Reiszner Mihaly şi Reiszner Roza (38 jugăre);
4) Ferencz Iosef şi Ferencz Maria (173 jugăre);
5) Szotz Josef şi Szots Matilda (113 jugăre);
6) Cosmos Istvan (16 jugăre) etc.

În comparaţie cu această **situaţie social-economică dominantă a grofilor şi locuitorilor maghiari din această localitate,** predominant românească, care s-a format în cursul secolelor de dominaţie străină, redăm din raportul agentului bancar Isaia Popa, realizările obţinute de locuitorii români pe plan economic şi social.

I. Procurări de pământ

Ocna Sibiului în urma poziţiei topografice favorabile, în apropierea Sibiului, la 13 km depărtare, cu 4 000 locuitori, dintre care 3/4 parte români şi 1/4 unguri, dispune de un hotar de circa 10 500 jugăre pământ: 1 300 jug. pădure, 2 300 jug. păşune pentru vite cornute, restul loc arător şi fâneţe. Puţine comune din ţara noastră au un hotar atât de extins şi priincios agriculturii şi creşterii de vite ca comuna noastră Ocna Sibiului. Românii din această comună, înainte cu 50 de ani, dispuneau de mai puţin pământ, decât ungurii, aşa că ei erau siliţi — avizaţi — ca să ia pământ, ca să îl lucreze în parte şi a treia, de la proprietarii unguri. Cu întemeierea I-lui inst. de credit şi economii „ALBINA" din anii 1872; deja prin anii 1880-1, la 8 ani de la fondarea instit. de credit „ALBINA", institutul cumpără de la un proprietar ungur din localitate circa 300 jug. pământ pe seama românilor lipsiţi şi setoşi după pământ, acest pământ s-a parcelat şi împărţit între plugarii noştri, circa la 100 gospodari.

La vreo câţiva ani, după cumpărarea acestui pământ, alt proprietar vinde 250 jugăre, care s-au cumpărat tot de ţăranii noştri cu banii luaţi împrumut de la institutul „ALBINA" cu 51/2—6—8% dobândă în decurs de 40 de ani s-a cumpărat pământ cam 2 000 jugăre, preţ de 400 000 florini în aur, înainte de războiul mondial. Calculate cele 400 000 de florini în valută astăzi, luate de 40 de ori, ar da suma de 16 000 000 lei valoarea pământului.

Cumpărarea pământului pe seama plugarilor noştri din Ocna a fost posibilă numai şi numai graţie creditului din partea institutului „ALBINA".

Renaşterea economică în comuna noastră, datează din anii 1872—1880, deodată cu fondarea institutului „ALBINA" care a avut o înrâurire puternică asupra economiei plugarilor noştri, care s-a refăcut — renăscând numai prin creditele acordate de către institut, devenind astfel comuna noastră Ocna Sibiului una dintre cele mai puternice comune de buni şi harnici gospodari din ţară.

II. Procurări de vite

Agricultura a înflorit şi s-a dezvoltat treptat, din an în an în comuna noastră, numai în urma sporirii economiei de vite care a luat avânt respectabil la noi. Favorizaţi de împrejurimile locale, şi dispunând de o păşune bună şi extinsă, oamenii noştri au ştiut să exploateze această comoară de venit economic prin creşterea de vite frumoase şi multe, care a format izvorul de venit principal al plugarilor noştri. Fiecare dintre gospodarii **care aveau lipsă de vite de orice** categorie, le putea procura uşor, prin creditul de la Institutul „Albina", această împrejurare a dat avânt puternic agriculturii noastre, din această comună şi la o bună stare economică înfloritoare.

III. Starea edilitară a Ocnei şi Directorul „Albinei" P. Cosma

Ocna Sibiului fiind şi staţiune balneară edilitară era cât se poate de primitivă. Aproape toate casele erau acoperite cu paie ca pe Bărăganul Dunării. Cu ocazia cererii unui împrumut pentru un ţăran, care vroia să îşi clădească casă, prevăzătorul P. Cosma mi-a zis: „Pe oameni trebuie să-i scoatem din casele lor de paie, şi să le facem case de zid, căci Ocna este staţiune balneară şi nu se face bine ca într-o staţiune balneară ca Ocna, să aibă astfel de locuinţe". Zis şi făcut!

Într-un interval de 15—20 de ani, s-a clădit cu ajutorul creditului „Albinei" 600 de case de zid, ca edificii în timpul sezonului de scaldă, casele se închiriază oaspeţilor, de la băi sărate având ţăranii cu case câştiguri frumoase.

Noile clădiri au schimbat faţa Ocnei într-un frumos aspect de orăşel balnear; dacă nu aveam creditul necesar eram lipsiţi de această bogăţie naţională. Evaluate casele de mai sus, după banii de azi ar valora 800 000 lei.

Mărturiile documentare consemnate în acest raport financiar economic demonstrează pe bază de date statistico-economice, rolul şi eficienţa creditului băncii „Albina" din Sibiu, în ridicarea şi consolidarea situaţiei social-economice a gospodăriilor ţăranilor români şi atestă totodată promovarea intereselor naţionale prin contribuţia capitalului bancar românesc, factor determinant (în această perioadă istorică), în stimularea procesului de emancipare social-economică şi politică a poporului român din provinciile româneşti aflate sub dominaţia monarhiei dualiste austro-ungare.

* Pentru activitatea sa de activist al mişcării naţionale Româneşti a fost condamnat şi întemniţat din luna iunie 1916 până în luna septembrie 1917 la închisoarea militară de la Cluj şi la cea de la Szomborlungha.

DESACRALIZAREA TAINEI CUNUNIEI

Potrivit uneia din cele mai simple definiţii, din punct de vedere teologic, Taina este lucrarea văzută prin care ni se transmite harul cel nevăzut al lui Dumnezeu.

În fond, orice lucrare a lui Dumnezeu este o taină, Dumnezeu Însuşi fiind Taina Tainelor, total inaccesibil nouă, chiar dacă, din dragoste, pentru mântuirea noastră, Dumnezeu ne lasă să mai înţelegem câte ceva despre Sine şi despre lucrările Sale. Când spun „câte ceva" vreau, de fapt, să fac clară ideea că orice cunoştinţă a noastră aici este nedesăvârşită, este deci parţială şi superficială, ceea ce trebuie să-l menţină pe om, în smerenie, fără a se considera că **ştie** şi apoi bazat pe aceasta să se trufească sau să se grăbească a trage concluzii **definitive.** Căci întocmai cum spunea Socrate, cu smerenie „ştiu că nu ştiu nimic", aşa şi savantul modern H. Bondi zicea semnificativ: „Cum poţi cunoaşte **ceva** fără a cunoaşte **totul?**".

Este clar că omul este o taină ambulantă, enigmă nedezlegată pentru el însuşi, şi deci, că şi universul, cu toate câte conţine el, este o taină pentru om. Deci **totul** este taină. Ce ştim noi, ni se pare că ştim şi e puţin, parţial şi superficial.

Totuşi omul este făcut să cunoască. El este chipul lui Dumnezeu, are raţiunea şi celelalte facultăţi intelectuale ca instrumente ale cunoaşterii, şi aceasta, când este întemeiată pe smerenie şi credinţă devine mântuitoare şi este necesară, întocmai cum zice Mântuitorul despre viaţa veşnică, că este bazată pe un anumit gen de **cunoaştere:** „aceasta este viaţa veşnică, să **Te cunoască** pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat şi pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis" (Ioan 17, 3).

Dacă totul este o taină, inclusiv lucrările lui Dumnezeu, atunci trebuie spus că din dragoste pentru om, pentru mântuirea lui, Dumnezeu organizează viaţa duhovnicească a omului tot în mod tainic, dar concret şi sigur, instituind anumite structuri ca nişte jaloane, puncte de sprijin, trepte în cadrul acestei organizări, pentru ca omul mai uşor şi mai sigur să se menţină pe calea mântuirii. Potrivit Tradiţiei Ortodoxe acestea sunt Sf. Taine instituite de Mântuitorul Hristos şi practicate de, şi în Biserică şi anume: Botezul, Mirungerea, Spovedania, Împărtăşania, Cununia, Hirotonia şi Maslul.

În rândurile de faţă mă voi referi la o anumită practică din cadrul tainei Cununiei, total incompatibilă cu caracterul de taină şi cel sacramental al lucrării respective, şi anume **păcăleala** pe care unii preoţi o fac atunci când dau mirilor să guste vinul şi cozonacul aduse acolo ca simbol al dulceţii, abundenţei, bunătăţii vieţii noi pe care cei cununaţi o încep în doi.

În primul rând o taină e ceva foarte serios. În al doilea rând ea implică respect, de aceea se săvârşeşte cu frică şi cutremur. Ca săvârşitor al Tainei, preotul este un instrument, un mijloc de transmitere a harului lui Dumnezeu, nu este un măscărici liturgic. În unele biserici din S.U.A. există practica clovnilor liturgici, nu însă pentru ridiculizarea slujbei aşa cum reuşeşte să facă practica păcălelii la sf. cununie. Sf. slujbă de orice fel e mult prea serioasă pentru a fi ridiculizată, iar circul e în natura lui comic şi nu are nimic din caracterul sacramental, de taină al unei slujbe religioase. „Ce este nouă, şi Ţie, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu?" au strigat demonii către Iisus în ţinutul Gadarenilor (Matei 8, 29).

Ce poate fi comun între circ şi Sf. Liturghie sau Sf. slujbă, între Atena şi Ierusalim, între Dumnezeu şi Mamona? Aceasta o spun doar pentru a arăta incompatibilitatea dintre cele două, nu pentru a spune că una nu poate fi controlată de cealaltă sau convertită, ori transformată. Bineînţeles că nu slujba în circ, ci invers; ori, în cazul de care vorbesc, slujba se transformă deodată în circ, ceea ce este absolut imposibil şi de nepermis. Nu poate exista nici un motiv pentru a îndreptăţi o astfel de practică. Aceasta este o pseudotradiţie, iar Biserica nu poate tolera aşa ceva şi nici un alt fel de deviaţie de felul acesta sau de orice fel.

Mântuitorul a întemeiat Sf. taină a cununiei în modul cel mai serios cu putinţă, Sf. Părinţi au săvârşit taina cu toată seriozitatea, cu frică şi cutremur, şi aşa trebuie săvârşită şi azi în Biserica lui Hristos.

Pentru a înţelege şi mai bine aspectul fundamental scandalos al acestui joc neavenit în cadrul tainei cununiei, să ne imaginăm o altă taină, de pildă a Hirotoniei unde episcopul l-ar păcăli pe candidat la spălarea mâinilor, ori la conducerea acestuia pe la sf. icoane de către diaconi, ori să ne imaginăm la taina Sf. maslu preotul păcălindu-l la mirungere pe credincios sau alte instanţe similare!

Iată două implicaţii din cele mai grave ale acestei pseudo-tradiţii a păcălelii:

1. Diminuarea seriozităţii slujbei, a credibilităţii acesteia şi răpirea caracterului ei sacramental în ochii credinciosului.

2. Furtul fiorului sfânt, unic la tinerii prezenţi la oficierea tainei, fior ce trebuie să fie permanent prezent în timpul slujbei şi care marchează pozitiv viaţa participanţilor şi a cuplului. Nimeni, niciodată nu le va putea reda lor, ceea ce preotul, într-un fel, ca un fur de cele sfinte, le răpeşte acum.

De aceea problema inovaţiilor în cult, a falselor obiceiuri, străine de duhul autenticei Tradiţii Ortodoxe, a superstiţiilor, trebuie să fie în permanenta atenţie a preoţilor, a profesorilor de teologie, a episcopilor, protopopilor, inspectorilor bisericeşti, a întregului aparat administrativ bisericesc.

Este necesară o mai acută conştientizare a clericilor mai ales despre implicaţiile negative ale acestei practici, ca şi despre marea responsabilitate morală pe care preotul o are faţă de credincioşi în momentul săvârşirii tainei.

Şi nu în cele din urmă, credincioşii înşişi este bine să fie alertaţi de această problemă, şi înainte de solicitarea serviciului Sf. cununii, ei tinerii, naşii ori părinţii, ori altcineva din familie, e bine să vorbească cu preotul în avans, când se fac aranjamentele pentru cununie, menţionând în mod special că doresc să le fie oficiată **taina Sfintei cununii,** şi nu glume de prost gust, sau alte deviaţii similare.

Pr. Dr. Theodor Damian

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

Luni, 3 octombrie 1995, a participat la deschiderea cursurilor Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu în capela mitropolitană. Cu această ocazie s-a săvârșit un Te-Deum pentru binecuvântarea începutului de an școlar, în cadrul căruia I.P.S. Mitropolit a dat tuturor celor prezenți numeroase sfaturi și îndrumări duhovnicești.

În cursul amiezii a participat la deschiderea anului universitar la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, invitat de Rectorul Universității Dl. Prof. Univ. Dr. Ioan Ciocoi-Pop. A adresat corpului profesoral și studenților cuvânt de îndemn la învățătură, la rugăciune și bună comportare.

Marți, 3 octombrie a.c., la invitația D-lui Consul general al Consulatului German din Sibiu, Ralph Breth, a participat la la momentul aniversar al împlinirii a 5 ani de la unificarea Germaniei, în salonul alb al Hotelului „Împăratul Romanilor".

Sâmbătă, 7 octombrie 1995, a primit în audiență pe poetul Vasile Căpățână din Basarabia, autor al volumului de versuri „Mărul Vieții" (Editura Paco, 1993).

Duminică, 8 octombrie 1995, a participat la slujba comemorativă și la sfințirea monumentului eroilor martiri căzuți în cele două războaie mondiale din satul Șercăița, Prot. Făgăraș. A vorbit despre cinstirea eroilor neamului.

Miercuri, 11 octombrie 1995, a participat la lucrările Consiliului profesoral al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, invitat de P.C. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Decanul Facultății.

Sâmbătă, 14 octombrie a.c., a săvârșit Liturghia arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi. La momentul potrivit a hirotonit întru diacon pe tânărul licențiat Lodroman Florin Eugen. Tot cu această ocazie, în cadrul unui scurt cuvânt, a prezentat pe părintele profesor Ioan Bria care va preda anul acesta la Facultatea de Teologie din Sibiu, Teologia Dogmatică.

Duminică, 15 octombrie 1995, a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană și a hirotonit întru preot pe diaconul Lodroman Eugen pentru parohia ortodoxă română, Veneția de Sus, prot. Făgăraș. La momentul potrivit a mai hirotonit întru diacon pe tânărul Cândea Teodor Claudiu.

La sfârșitul Sf. Liturghii, I.P.S. Sa a relatat credincioșilor despre ceremoniile din insula Patmos-Grecia și despre aniversarea a 1900 de ani de la scrierea „Apocalipsei", cuvânt ce a fost publicat integral în „Telegraful român".

Sâmbătă, 21 octombrie 1995, a participat, în calitate de președinte de onoare, la serbările ocazionate de aniversarea a 91 de ani de la înființarea „ASTREI". Cu acest prilej a rostit un cuvânt intitulat „ASTRA și Biserica", textul va fi publicat integral în „Telegraful român".

În seara aceleiași zile a participat la o cină festivă la „Împăratul romanilor", oferită de ASTRA.

Duminică, 22 octombrie 1995, a participat, în Parohia Gura Râului la închiderea lucrărilor festivalului european de poezie contemporană organizat la Sibiu, sub îndrumarea poetului Ioan Mircea și a poetului și profesorului belgian Eugene van Itterbeck. Cu această ocazie a prezentat în biserica de la Gura Râului comunicarea **„Satul românesc — spațiu originar al poeziei și al artei".**

Luni, 23 octombrie, a.c., a participat la București la lucrările Ședinței Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Lucrările Sinodului precum și serbările ocazionate de această aniversare au continuat până sâmbătă, 28 octombrie 1995, când I.P.S. Mitropolit **Antonie,** în drum spre Sibiu, a poposit la Mânăstirea Predeal.

Duminică, 29 octombrie a.c., I.P.S. Mitropolit s-a oprit la M-rea Sâmbăta, unde în prezența unui mare număr de preoți și credincioși a sfințit crucea ridicată de luptătorii anticomuniști din Munții Făgărașului, pentru cei care au murit pentru apărarea independenței Țării și a slujit slujba de pomenire a tuturor celor căzuți acolo. A ținut un Cuvânt legat de eveniment.

Pr. Valentin Sicoe
secretar eparhial

Privire istorică asupra dezvoltării învățământului religios în România

(Urmare din pag. a 7-a)

lect, sentiment și voință, Biserica organizează două Congrese catehetice. Primul la Sibiu în 1922, iar al doilea la Mânăstirea Dealul, în 1933. Apar acum o serie de studii temeinic alcătuite, manuale de catehetică, atât pentru catecheți, cât și pentru catehumeni. Iar când legea din 1932 stabilește ca tânăra generație să fie catehizată exclusiv de către Biserică, se constată că o preoție bine pregătită în seminariile teologice, în facultățile sau academiile teologice, pot face față cu cinste acestei însărcinări.

Dar când legea învățământului din 1948 scoate religia din școlile de stat reîntorcând-o teoretic exclusiv în biserică și în școlile teologice, o ceață înnegrită se așterne peste o generație de credincioși aparținând Bisericii Ortodoxe Române care rămân practic necatehizați, fiindcă Biserica era real incomodată și chiar oprită să-și exercite activitatea ei catehetică. Începând cu anul școlar 1990/1991 religia este din nou introdusă în învățământul de stat, în ciclul elementar, ca studiu facultativ, sarcina efectuării orelor de religie rămânând în atribuțiile clerului.

Prezenta lege a învățământului intrată în vigoare odată cu noul an școlar 1995/1996 admite învățarea religiei numai pentru ciclul elementar. Pentru ciclul gimnazial (clasele V—VIII) are un caracter opțional, iar pentru ciclul liceal un caracter facultativ.

Faptul că Biserica nu-și are reprezentanți în Forurile legislative ale țării și nici nu a fost consultată îndeajuns la întocmirea noii legi a învățământului, nu oferă garanția unui învățământ religios solid, pe măsură să creeze caractere religios morale capabile să dea societății românești o schimbare și un impuls creator spre unitatea dintre legea românească și legea creștinească temeluită și intrată în esența spirituală a poporului român în bimilenara sa existență istorică. De aceea se impune un efort sporit din partea Bisericii de a efectua o adevărată lucrare de încreștinare a unei generații de credincioși cărora le-a fost interzisă cunoașterea religiei, și a instrui o nouă generație de copii tineri în spiritul tradițiilor autentice ale poporului român, spre a-și primi identitatea de neam și de lege.

Dată fiind deci importanța cultivării religiei creștine în sufletul poporului, pentru restabilirea valorilor și tradițiilor autentice românești; ca și necesitatea instruirii religioase a copiilor și tinerilor care au primit Botezul creștin, cerem hotărât și legitim ca învățământul religios din țara noastră să cuprindă și pe elevii ciclului gimnazial și liceal.

S-ar face astfel un act de dreptate, restituindu-se un drept pe care poporul român îl revendică fiindcă este al lui și îl merită.

Despre o inscripție pe un frontispiciu

Biserica ortodoxă română „Sf. Treime" - Barițiu, orașul Brașov

Biserica ort. rom. „Sf. Treime" — Barițiu, este situată în str. G. Barițiu nr. 12, în străvechiul cartier al Brașovului numit Cetate. În urmă cu câteva veacuri, această stradă se numea „Târgul Cailor".

Într-un extras din procesele verbale ale dietei din Cluj, din 12 dec. 1790, se spune: „Biserica nouă din Brașov s-a zidit din banii dați de către boierii pribegi", iar în alt loc: „... în vremurile din urmă, de război, boierii valahi, retrăgându-se aici pentru siguranță, când au plecat înapoi au promis că vor da, după puterile lor, oarecare ajutor în bani la zidirea bisericii noua".

Prof. și rectorul Academiei de drept din Sibiu. Dr. Sentz Alois, scrie: „Între boierii refugiați din Moldova și Muntenia, în urma evenimentelor din 1769 și stabiliți în mare număr la Brașov, negustorii de aici încep o colectă, pentru clădirea unei biserici noua, în oraș".

Între cei ce au semnat această listă a fost și negustorul macedonean, din București, Panaiot Hagi Nicu, care a contribuit cu 6300 fl. și despre care Ioan Cav. de Pușcaru spune că era român. Alte contribuții au fost făcute și de brașoveni, astfel că s-a strâns suma de 15 638 fl., bani cu care s-a cumpărat, la 15 oct. 1785, casele sașilor Cronnenthal Mihail și Anton I. Lang, din str. Barițiu 12. După cumpărarea caselor și a grădinei, Constantin Gianli, Dimitrie Dima, Mihai Cristof și Ștefan Nicolau cerură de la Magistratul orașului aprobarea ca, pe locul lor, să se zidească o biserică pentru toți creștinii ortodocși din Brașov Cetate. Magistratul le respinge cererea, dar alți 32 negustori români și greci, fac o altă cerere, la care se adaugă o alta, semnată de 17 meseriași români. Și această cerere a fost respinsă, pe motiv că a fost scrisă în limba română. Așa că s-a înaintat a treia, în limba latină, semnată de 49 persoane. Magistratul a cercetat locul destinat clădirii bisericii și a ordonat numărătoarea sufletelor aparținând acestei biserisi. S-au găsit suflete gr. ort. 245, multe familii fiind de români.

După multe amânări și conscripții întregitoare, Magistratul aprobă zidirea bisericii, la 14 iunie 1786, cu nr. 194, dar numai în fundul grădinii și cu condiția să nu se schimbe acoperișul casei, să nu se clădească turn pe acest acoperiș și să nu se pună niciodată și sub nici un pretext, nici clopote, nici vreo așa numită toacă.

Zidirea bisericii s-a început îndată și s-a terminat în anul 1787, iar în anul 1788 s-a sfințit de către Episcopul de la Sibiu Ghedeon Nichitici, având hramul „Sf. Treime". Pe frontispiciul ei s-a scris atunci „Biserica aceasta închinată Sfintei Treimi s-a făcut pe seama tuturor creștinilor de religia grecească a răsăritului". După un raport găsit în actele comitetului elen, costul zidirii a fost de 23 628 florini aur.

Biserica din punct de vedere arhitectonic

Biserica are lungimea de 20,50 m., lățimea de 8,50 m. și înălțimea de 11 m., cu ziduri de piatră și cărămidă. Grosimea zidurilor este de 1,80 m. spre nord și 1 m. spre răsărit, cu înfățișarea monumentului istoric caracteristic veacului al XVIII-lea.

Din punct de vedere arhitectonic se observă unitate în compoziția planului. Biserica este zidită în formă de corabie, având bolți în arc frânt, cu penetrații. Ferestrele alungite se termină, în partea superioară, în arc de cerc, iar armonia proporțiilor contribuie la frumusețea ei.

Interiorul dovedește gust și eleganță. Interiorul e atât de împodobit și bogat, încât după cum se exprimă la 1873 un ziar din Pesta: „nici o biserică din Ardeal nu poate rivaliza cu ea".

Pictura interioară, icoanele, catapeteasma și obiectele de cult

În puținele acte ce au rămas în arhiva bisericii, se află o mențiune că, în anul 1859 un pictor cu numele Culimievici a zugrăvit interiorul Bisericii și a aurit tâmpla.

Constatările făcute cu prilejul restaurării Bisericii, începute în anul 1961, au dat la iveală o pictură în ulei, de o aleasă tehnică, în stil apusean, cu elemente decorative felurite. Ultima restaurare a fost în anul 1908, făcută de pictorul Livada Liolcis, din Cefalonia.

Pictura interioară este bogată în ornamentații. Ele au un rol bine determinat, pentru că încadrează diferite zone ale picturii. Ornamentele sunt în stil brâncovenesc și sunt inspirate din flori, chipurile sfinților sunt expresive, iar înveșmântarea lor deosebit de vie.

Întreaga pictură este numai figurală, plus ornamentele. Nu găsim scene biblice. În schimb se află chipurile proorocilor: Isaia, Ieremia, Moise, Aron, David, Ilie, Amos și a lui Solomon împăratul. Sunt redați aproape toți apostolii Domnului, afară de Matia.

Vedem pictați sfinți puțin obișnuiți în vechile biserici.

Iconostasul, în foiță de aur, ca și scaunul arhieresc și amvonul dovedesc o operă de artă, prin frumusețea sculpturii.

După anul 1850 s-au colectat bani pentru un nou iconostas, un nou scaun arhieresc și un amvon. La 25 septembrie 1855 s-au plătit pentru acestea suma de 7 000 florini. Au fost lucrate la Viena.

Icoanele datează din veacul al XVII-lea și sunt executate pe pânză și lemn, cu o tehnică picturală rară.

Frumusețea și bogăția acestei biserici au dat prilejul unei nemaiîntâlnite dispute între români și greci, care a luat sfârșit **printr-o sentință nedreaptă a Curiei regești din Budapesta, la 1887.**

În urma acestei sentințe, **grecii scot vechea inscripție,** care pecetluia adevărul că **Biserica este a brașovenilor de legea ortodoxă,** înlocuind-o cu inscripția „Sfânta Treime Biserica ortodoxă națională grecească, pentru comunitatea ortodocșilor greci, Anul 1888".

Lângă biserică se află cimitrul. Din biserică se intră în cimitir prin Turnul de apărare, din zidul fortificat al cetății. Acest turn este lipit de zidul bisericii. În el s-a instalat în 1955 clopot și toacă.

Cimitirul

Cimitirul are o suprafață de 513 mp. El adăpostește, în cripte, osemintele Brâncovenilor, ale Mitropolitului Dositei Filiti, ale fiicei Domnitorului Alexandru Șuțu, Loxandra, ale ctitorilor, ale unor slujitori ai Bisericii și criptele comune, folosite de familiile grecilor și românilor din Cetate.

Reparații făcute bisericii

Reparații s-au făcut în timpul din urmă, în timpul păstoririi vrednicului preot Nicolae Bârsan.

Pictura s-a spălat și restaurat, în anul 1960—61, de către pictorul Stoica din București, dobândind vechea ei frumusețe.

Biserica mai posedă două case:

1. În incinta Bisericii,
2. Pe str. C. Brâncoveanu nr. 10.

Aceste case, locuite azi de numeroase familii, au fost tot timpul, în mod parțial, reparate.

În anul 1972 luna mai s-a început reparația integrală a casei de pe str. Brâncoveanu, aceea care a adăpostit vechea școală grecească. Lucrările necesare la această casă, au o valoare, înscrisă în devizul aprobat de Monumentele Istorice, de 45.000 lei.

Este necesar să se rezidească zidul din cimitir, care a căzut în cursul anului 1971. Valoarea devizului pentru aceasta este de 20 000 lei.

Bibliografie

1. Bartolomeu Baiulescu: Monografia Comunei bisericești gr. ort. române a Sf. Adormiri din Cetatea Brașovului. Tip. Ciurcu, Brașov, 1898.
2. Balacz Orban: Brasso Szabad Kiray Varos leirass. Budapesta 1873.
3. Așezământul cultural al Mitropolitului Dositei Filitti, de la înființare până astăzi. 1827—1910. București, 1911.
4. Nicolae Iorga: Istoria bisericii românești și a vieții religioase a Românilor. Vol. I—II.
5. Nicolae Iorga: Însemnări de cronică ale clericilor din Șcheii Brașovului.
6. Dumitru Limone: Catalogul Documentelor grecești din arhivele statului de la Brașov, vol. I—II. Buc.
7. Candid Mușlea: Protopopul Bartolomeu Baiulescu, Brașov, 1938.
8. A.A. Mureșanu: Știri nouă despre refugiații munteni la Brașov în sec. al XVIII-lea și în rezmerița de la 1821. Țara Bârsei II 1930.
9. Sterie Stinghe: Documente privitoare la trecutul românilor din Șchei. Vol. I—V.
10. Teza de licență a preotului Nicolae Bârsan.

Pr. N. Modoiu

Semnalăm... Semnalăm...

■ Revista „22" găzduiește în pagina a 2-a „Scrisori, opinii, drept la replică", o scrisoare semnată modest C.G. care comentează articolul dl. Andrei Cornea „Ipocrizia și obediența" apărut în aceeași revistă, în nr. 35, 1995. Argumentarea dl. C.G. ni se pare bine susținută. Dl. Andrei Cornea pleda în articolul numit mai sus împotriva educației religioase în școli, ca în cele mai cunoscute vremuri apuse nu de mult, evident motivându-și argumentația, și anume pe dreptul „democratic" al copiilor de a nu fi influențați împotriva voinței lor (pe care încă n-o au), să adopte vreo religie. Nu se preciza în articolul dl. Andrei Cornea dacă opiniile sale privesc doar creștinismul, sau aveau în vedere și mozaismul și mahomedanismul. Căci evreii își fac nestingherit educația religioasă și dau chiar un fel de examen de maturitate în acest domeniu — Bar mitzva — iar la musulmani, dacă cineva s-ar atinge de acest domeniu, n-ar fi departe de pățania lui Salmon Rushdie, romancierul condamnat la moarte pentru că a scris fără respect despre Coran! Și astăzi mai trăiește în clandestinitate pentru că sentința poate fi executată oricând. Cu noi creștinii și cu Biblia noastră se poate face orice! Mai ales când nu ești creștin!

Fiindcă dl. Andrei Cornea se prevala în articolul său și de niște prevederi constituționale, dl. C.G. scrie: **„Dar România nu are numai Constituție. România are și un trecut de credință creștină de aproape 2000 de ani".** Și-apoi Constituția nici nu interzice educația religioasă. Art. 9 din Legea învățământului **„prin care se introduce în învățământul primar religia ca materie obligatorie de studiu"** e perfect constituțional.

Autorul replicii, dl. C.G. spune că avem minima datorie să le facem cunoscută copiilor religia strămoșilor noștri și să-i creștem în ea, **„pentru că nu e nimic rău în acest lucru, dar o libertate (totală) de conștiință, cine știe cât bine va aduce?"** De fapt se știe că nu poate aduce decât dezorientare și rău. Și dl. C.G. conchide:

„Toate acestea și încă multe altele, dau dreptul Bisericii Ortodoxe Române de a-i învăța și crește în convingerile sale pe toți cetățenii români de această confesiune care nu au nimic împotrivă (în mod special)". Când împotrivă au ceva unii de alte religii, situația începe să fie delicată. Sau dacă cei care au ceva împotrivă sunt atei (problemă de opțiune personală), nu știu ce anume le-ar da dreptul să se amestece în conștiințele celor credincioși și în educația copiilor lor. Că doar ateismul nu e deloc atât de evident în materie de credință-necredință, pe cât se lasă a se înțelege! Și-apoi, așa-zisa libertate democratică la care au dreptul copiii în procesul lor de formare, dacă e să fie aplicată cu aceeași rigoare care se cere în educația religioasă, de ce n-o aplică „democrații" în cauză și atunci când e vorba de înfășarea copiilor, de spălarea lor, de alimentația lor, de tentația lor de a duce totul la gură etc., etc. Copiii sunt ajutați să selecționeze. Iar ca la un moment dat să-și poată face o opțiune, trebuie să cunoască bine **între ce** pot face opțiunea. Dacă nu vor avea cunoștințe religioase, cum își vor face opțiunea? Că de celelalte cunoștințe, pozitive, are grijă școala să li le dea la vreme.

Dl. C.G. se întreabă la un moment dat: **„Dar ce anume legitimează dreptul absolut la libertatea necredinței sau pe cel al libertății alegerii credinței? Nimic; doar utopii democratice".** În perspectiva alegerii credinței însă, dreptul acesta aparține părinților credincioși, care e firesc să-și crească pruncii în credința lor, în ceea ce cred ei că e bine și folositor, și adevărat. S-ar putea zice că și părinții necredincioși au dreptul de a-și crește copiii în ateism. Evident. Dar cu riscul de a fi contrazișii mai târziu, pentru că ateismul nu e ceva demonstrabil prin sine. E o ipoteză fragilă, și atât. Ba chiar e una negativă. Opțiunea credincioșilor e clarificatoare și optimistă în destinul unei ființe omenești. Judece oricine: pe care cale e mai bine de mers?

Dl. Andrei Cornea face concesia studierii de către copii a „Istoriei religiilor". Nu cred că d-sa nu-și dă seama că pentru mintea în formare a copiilor, acest lucru ar fi chiar mai rău decât nimic. I-ar încurca definitiv. Istoria religiilor e studiu pentru perioada maturității depline.

* * *

■ Pe aceeași pagină din revista „22", dl. Constantin Panciu justifică predarea religiei în școli cu argumentul moral: **„Nu se poate avea încredere într-un om fără morală",** iar morala nu poate fi decât cea religioasă. Religia este **„principalul îndreptar moral".** Dostoievsky, adăugăm noi, spune: **„Dacă nu există Dumnezeu, totul e permis".** Argumentul moral stă mai mult ca oricând în picioare. Copiii care n-ar avea Dumnezeu, n-ar avea nici părinți!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipogrfiei Eparhile, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — președinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 decembrie
Nr. 45—46
1995

1 Decembrie 1918

Aceasta-i ziua cea mai sfântă şi mai măreaţă din toată istoria Transilvaniei, când Ardealul, Banatul, Crişana, Maramureşul şi Sătmarul s-au unit cu fiii României, desăvârşind atuncia formarea Statului Român naţional-unitar zis România Mare, căci Basarabia şi Bucovina se uniseră şi acum venea Transilvania la unificare.

La Alba Iulia să mergem strigau atuncia toţi românii transilvăneni; să rupem lanţurile robiei, uniţi să fim români de pretutindeni; să facem ţară nouă cu multă libertate, dreptate şi democraţie, cu viaţă-mbelşugată harnică şi de omenie, o fericită Românie.

Cei 1228 delegaţi care au format Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia reprezentau pe toţi românii şi straturile lor sociale din Transilvania. Aveau tot dreptul deci să-şi hotărască soarta unindu-se cu România, căci venise revoluţia cu autodeterminarea popoarelor şi se zdrobise tirania.

Prezenţi au fost acolo peste 100 000 români din toată Transilvania, care au ratificat plebiscitar istorica hotărâre de unire cu România, printr-un delir de aplauze şi adeziuni rar cunoscute în istorie, ce nu se mai pot descrie sau povesti azi din memorie.

Am fost şi eu la Marea Unire. Aveam 19 ani împliniţi. Făcusem aproape 2 ani armată şi veneam de pe front rănit. Participasem la revoluţie şi la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia unde am ratificat şi eu hotărârea de unire a Transilvaniei cu România.

Mai fost-au acolo plutind prin văzduh sau clocotind prin inimile mulţimii entuziasmate toate spiritele luptătorilor pentru libertate naţională şi dreptate socială din vremuri depărtate, în frunte cu Horia, Cloşca, Crişan şi Avram Iancu Craiul Munţilor, iar toată Adunarea înflăcărată cânta: Deşteaptă-te Române, Pe-al nostru steag şi Trei culori.

Magnifică atmosferă, paroxism de bucurie şi entuziasm al întregului suflet românesc, că s-au unit toţi românii în vatra Daciei pe pământul strămoşesc. Nu sunt cuvinte şi nici memorie să descrie explozia de fericire a românilor din Transilvania simţită la 1 Decembrie 1918, când ei s-au unit cu România.

Acum e bine să se ştie şi situaţia dinaintea Unirii. Era primul război mondial dus de 4 ani cu toţi zbirii, căci puterile centrale adică Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria şi Turcia tot slăbeau. N-aveau resurse şi nici putere iar în victorie puţini mai credeau.

În august 1916 România declară război Austro-Ungariei pt. Transilvania şi Bucovina, iar la 6 aprilie 1917 S.U.A. declară război Germaniei şi aliaţilor ei. Apoi, în curând, voluntarii români din Rusia proclamă unirea Transilvaniei şi Bucovinei cu România, iar la 8 noiembrie 1917 izbucneşte marea Revoluţie bolşevică în Rusia. Toate acestea şi multe altele decid soarta şi sfârşitul războiului, fiindcă la 8 febr. 1918 S.U.A. trimite 14 puncte de pace Austriacului. Dar Germania şi Austro-Ungaria abia la 5 oct. oferă o pace globală. Era târziu, începuse dezastrul militar, capitulase Bulgaria, acum se cerea capitulare totală.

În adevăr dezastrul continua vertiginos, la 30 oct. capitulează Turcia, la 3 nov. capitulează Austro-Ungaria şi la 6 nov. capitulează Ungaria. Iar la 11 nov. 1918 capitulează ţara crezută invincibilă Germania. Aşa s-a sfârşit războiul care a cerut multe jertfe românilor din Transilvania.

Ştiind situaţia, la 12 oct. 1918 românii transilvăneni dau teribila lor declaraţie că nu mai recunosc stăpânirea Austro-Ungară peste propria lor naţie, că vor să-şi hotărască singuri soarta într-o Mare Adunare Naţională, conform dreptului de autodeterminare a popoarelor aflate în robie politică şi socială. Apoi la 30 oct. 1918, izbucnind revoluţia, românii formează consilii şi gărzi înarmate, iar Consiliul Român Central convoacă Marea Adunare Naţională la Alba Iulia-Cetate. S-a făcut apoi alegerea delegaţilor la Adunare prin vot universal, s-au pornit spre Adunare mulţimi uriaşe de români în val după val.

Aşa s-a făcut unirea românilor din Transilvania cu România, la care în curând au aderat toţi saşii din Ardeal cu toată simpatia. Apoi şi şvabii din Banatul întreg au cerut să aparţină României, iar Conferinţa păcii recunoaşte Unirea prin tratatul de la Trianon.

Din Transilvania numai ungurii şi secuii n-au aderat la unirea cu România, fiindcă aşa închipuiţi erau de n-au crezut că războiul l-a pierdut şi Ungaria, iar secuii ziceau: totdeauna să câştigăm ceva-n război noi am vrut, dar ca toată România s-o lipească de Secuimea noastră niciodată n-am crezut.

Aceasta e scurta povestire a Marii Uniri de la Alba Iulia, sfâşiată însă în 1940 de barbaria hitleristă şi barbaria stalinistă, când Stalin Tiranul a răpit Basarabia, Ţinutul Herţa şi Bucovina jumătate, străvechi provincii româneşti, iar Hitler Nebunul dăruieşte prin dictat vienez nordul Transilvaniei Ţării ungureşti.

Dacă nedreptatea hitleristă s-a reparat, cea stalinistă continuă să fie o rană deschisă în trupul României.

Dr. Victor I. Şuiaga
avocat pensionar

CINE DĂ, LUI ÎŞI DĂ!*

Iubiţi credincioşi,

În ultimii trei ani de când, cu ajutorul lui Dumnezeu Cel Atotmilostiv, am inaugurat **Fondul Filantropic Eparhial**, am constatat cu profundă bucurie că, la apelul Nostru s-a răspuns din partea poporului dreptcredincios cu multă dragoste şi generozitate. Arhiepiscopia noastră a putut astfel şterge multe lacrimi şi alina multe suferinţe, ale celor care au cerut ajutorul Bisericii.

Din **Fondul Filantropic Eparhial** s-au împărţit cu deosebită grijă ajutoare, sume semnificative la nenumăraţi bolnavi, la mulţi nevoiaşi, la familii cu mulţi copii şi la credincioşi copleşiţi de nevoi şi de probleme financiare. Am ajutat apoi pe cei care nu au locuri de muncă, pe elevi şi studenţi, îndeosebi de la şcolile noastre teologice, din ţară sau din ţinuturile româneşti încă rămase în afara graniţelor fireşti ale Ţării (Basarabia, Bucovina, etc.). Am dat ajutoare şi unor parohii cu posibilităţi slabe de supravieţuire, ca şi unor organizaţii şi Asociaţii cu scop umanitar şi de binefacere, copii orfani, case de handicapaţi etc.

Acum, cu prilejul Praznicului Sfântului Nicolae, venim iarăşi cu rugămintea, să vă număraţi printre cei despre care Mântuitorul a spus: **„Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui"** (Luca 6, 36).

Dorim ca din obolul şi în numele dumneavoastră să continuăm opera de ajutorare organizată prin Eparhia noastră Ortodoxă, mângâind pe toţi cei oropsiţi şi lipsiţi. Poetul nostru naţional, Mihai Eminescu, numea Biserica Ortodoxă **„mama neamului românesc"**. Ajutându-i noi, nu se vor lăsa ispitiţi de atâtea organizaţii şi grupări eretice şi sectare, care vin cu unele ajutoare ca să-i cumpere, cerându-le în schimb sufletele.

Ca şi în primele veacuri creştine, şi în aceste timpuri Biserica, prin slujitorii ei, cu inimă de mamă, se îngrijeşte de fiii ei mai necăjiţi, şi, după cum Sf. Ap. Pavel făcea colecte adresându-se creştinilor cu cuvintele: **„Fiecare să dea cât îl lasă inima, nu cu părere de rău, sau cu silă, căci pe dătătorul de bună voie iubeşte Dumnezeu"** (II Cor. IX, 7), aşa Vă îndemnăm şi Noi pe toţi, preoţi şi dreptmăritori creştini, cu cuvintele unui vestit scriitor bisericesc: **„Daţi din puţinul pe care îl aveţi, celor care au şi mai puţin"**, pentru că **„cel ce pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută"**, spune o vorbă românească.

(Continuare în pag. a 2-a)

† **ANTONIE**
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit
al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt Pastoral către credincioşii din Arhiepiscopia Sibiului pentru constituirea Fondului Filantropic Eparhial — 1996.

Sfântul ierarh NICOLAE, arhiepiscopul Mirelor Lichiei

În cununa sfinţilor Bisericii creştine, la un loc deosebit se situează sf. ierarh Nicolae, din Mira Lichiei. În biserica pravoslavnică rusă, alături de sf. ap. Andrei, sf. Nicolae este patronul ţării. În întreaga lume creştină, sf. Nicolae prilejuieşte multe şi nevinovate bucurii familiare şi în genere în viaţa socială. Acestea îi conferă sf. Nicolae o atmosferă de caldă şi duioasă afecţiune. În succesiunea calendarului bisericesc, sărbătoarea sf. Nicolae este prilej pentru aducerea de daruri copiilor, înainte de Moş Crăciun. Aceasta încălzeşte inimile copii-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

Biserica „Sf. Nicolae" din Scheii Braşovului — 500 ani —

Socotită, pe bună dreptate, Catedrala românilor din Ţara Bârsei, îşi identifică începuturile în negura veacurilor. „La anul de la Hristos 1292 — scriau cronicile din Şcheii Braşovului semnate de David Cepescu şi Ioan Jipa — au făcut o cruce de lemn în Şchei coperită cu şindrilă şi după mulţi ani, atunci în locul crucii au ridicat biserică de lemn către anul de la Hristos 1403 care au stătut până către anu de la Hs. 1513, cu hramul arhiereului Nicolae, iară către anu 1518 de la Hs. fost-au pe aceeaş vreme un preot, Petru, om vestit şi îndrăznind aceasta cu mai mulţ oameni din Şchei s-au dus la Ţara Românească la domnul ţărei, adecă la Ioan Neagoe Basarab Voevod feciorul lui Basarabă şi l-au rugat să le ridice o biserică de piatră în Şchei".

Astfel, cronicile locale în limita acestor informaţii redau începuturile aşezământului bisericesc din Şchei. La un veac după prima atestare, la 15 decembrie 1399, papa Bonefaciu al IX-lea emite un edict papal prin care cere şi porunceşte episcopului de Strigoniu să convertească pe „înfidelii" din Şchei, „deoarece, după cum am înţeles — scria papa — au o biserică pentru folosul lor şi slujirea zeilor (sic!)".

Cercetările prilejuite de lucrările de restaurare iniţiate de Direcţia Monumentelor Istorice între anii 1969—1975 au confirmat existenţa succesivă a trei edificii de cult începând cu secolul al XIV-lea. Mai întâi o biserică de lemn, din care s-a păstrat doar absida altarului cu planul poligonal în partea de vest a bisericii actuale, la care — conform documentelor — au slujit între alţii, preoţii Costea (+ 1477) şi Petru cel Bătrân (+ 1541). În amintirea acestuia, în secolul al XVIII-lea s-a ridicat un aghiasmatar, folosit şi azi de Bobotează. În secolul al XV-lea se construia o biserică de zid ca o navă dreptunghiulară şi absidă cu patru laturi. cu particularitatea unei muchii în ax, despre care amintesc şi cronicile. La anul 1495 în Ţara Muntenească domnea Vlad Călugărul, al cărui popas şcheian este bine cunoscut, fapt ce a îndreptăţit pe istorici să-l socotească pe acesta prim ctitor al bisericii de piatră.

În sfârşit, a treia biserică, tot din piatră, cu un plan asemănător precedentei, cu absidă poligonală, cu muchii în ax şi trei contraforturi, îi poate fi atribuită lui Neagoe Basarab şi pe care îl amintesc cronicile locale, nu întâmplător pomelnicul-cronică descoperit recent în Şchei, îşi începe şirul ctitorilor prin Neagoe Basarab.

Dacă până la mijlocul secolului al XVIII-lea, bisericuţa de lemn nu cunoştea prefaceri, în schimb, biserica de piatră se bucură de aportul ctitoricesc al numeroşilor voievozi şi boieri. Lui Neagoe îi urmează Petru Cercel, care, îndemnat de inimoşii protopopi Iane şi Mihai din Şchei — după cum confirmă cronica lui Radu Tempea ... „au ridicat tinda bisericii de piatră şi au înfrumuseţat oltariul şi besereca cea veche cu toate chipurile sfinţilor şi cu podoabe în anul 1583 (7092)". „Ce n-au isprăvit Petru Voevod — scrie cronica în continuare — Aron Vodă au isprăvit şi au zugrăvit şi au înălţat turnul". În drumul său spre martiraj (omorât la Vinţ în anul 1495), Aron Vodă face cuvenitul popas şcheian, după ce cu un an înainte emise hrisov de danie, prin care „să aibă pă tot anul 12 000 de aspri pă sama bisericii şi câte 300 la fieştecare popă, la 4 preoţi şi un diacon şi la 4 poslujnici din venitul Ocnelor Ţării Moldovei" (original în expoziţia muzeului). Respectat de toţi voevozii din Muntenia şi Moldova, hrisovul lui Aron Vodă este întărit anual sau la schimbarea fiecărui voievod, permiţând bisericii să-şi completeze succesiv dimensiunile. La 1651 sunt terminate construcţiile paraclisului de la etaj (fapt cu totul inedit pentru bisericile româneşti — aşa zis paraclis de taină, secret) care îmbracă turnul pe trei laturi cu trei încăperi sprijinite pe zidurile pridvorului. Azi deşi nevalorificat publicistic, acest paraclis mai păstrează fragmentar pictura originală. În anul 1692 are loc zidirea a nouă contraforturi.

„La 1733 iulie 9 zile, luni, la 7 ceasuri — scrie aceeaşi cronică amintită mai sus — s-au pus temelia paraclisului, care s-au făcut pentru treaba ispovedaniei, întru hramul Blagoveştenilor Precestei, care s-au făcut prin îndrumarea şi purtarea de grijă a popei Radului sin (fiu) popei

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Vasile Oltean

Ignoranţă, rea credinţă sau misionarism?

Un sondaj recent ne-a arătat că, în România, Biserica Ortodoxă Română, alături de Armată sunt singurele instituţii din ţară care se bucură de încrederea aproape unanimă a populaţiei.

Incontestabil că acest lucru a enervat pe mulţi care uită că spiritualitatea românească s-a edificat în decursul secolelor în jurul Bisericii Ortodoxe. De aceea cu tristeţe constat apariţia în presă — şi spre uimirea mea, mai mult în cea de opoziţie — a unor atacuri menite să submineze Biserica Ortodoxă Română şi slujitorii ei. E drept că trăim un moment în care — ca sub efectele unui blestem — suntem pe cale să distrugem din nou toate valorile noastre, folosind de astă dată, pana înveninată a unor gazetari care ştim ce interese servesc.

Astfel pe la începutul lunii iunie a acestui an în ziarul Cotidianul — care pare să se fi făcut campionul luptei împotriva Ortodoxiei — este ponegrită într-un mod lipsit de decenţa profesională şi de onestitate o figură deosebită a ierarhiei ortodoxe, răposatul episcop Partenie Ciopron, fost episcop al Armatei, ale cărui calităţi şi suferinţe le-am cunoscut ca unul ce l-am îngrijit. În acelaşi articol este atacat unul din cei mai distinşi preoţi din Bucureşti, părintele iconom stavrofor Pavel Zuzu, parohul Bisericii Domniţa Bălaşa, al cărui profil moral şi devotament sacerdotal le ştiu foarte bine în calitatea mea de epitrop testamentar al acestui Aşezământ Brâncovenesc.

Dar nu pentru aceasta m-am hotărât să aştern aceste rânduri. La 24 august, tot în ziarul Cotidianul a apărut un nou pamflet împotriva Ortodoxiei româneşti care se impune printr-o rea credinţă antologică. Atacul este îndreptat în aparenţă împotriva Prea Fericitului Patriarh Teoctist, dar dincolo de aceasta se urmăreşte limpede discreditarea Bisericii Ortodoxe Române. Autoarea — al cărei nume nu merită să fie citat — uită sau se preface că uită că Biserica noastră nu este o instituţie monarhică, ci că are o conducere colectivă. Marile decizii nu sunt ale Întâi Stătătorului ci ale Sfântului Sinod. Patriarhul — departe de a fi un dictator „infailibil" — se supune hotărârilor luate de ansamblul ierarhilor, pe care canoanele îl obligă să le ceară iniţiative, sfaturi şi acordul.

Vina principală de care este acuzată Biserica Ortodoxă, este faptul că s-a făcut prezentă în spaţiul exploziv al fostei Jugoslavii.

Această înţeleaptă mişcare de şah, prin care se evită ca ortodoxia slavilor din sud să fie confiscată (sau numai monopolizată) de Patriarhia Moscovei, este prezentată în mod intenţionat ca un gest de încurajare a comportamentului inadmisibil al trupelor sârbo-bosniace, comportament care este descris cu lux de amănunte, bineînţeles uitându-se că şi bosniacii musulmani şi croaţi nu au avut un mod de a se purta mai tolerant. Ideea perversă a articolului este să demonstreze că atrocităţile comise de sârbi sunt rezultatul apartenenţei acestora la cinul Ortodoxiei, fapt care logic suscită şi o tacită aprobare din partea Bisericii Ortodoxe Române (!).

Interesant este că articolul condamnă totodată şi încercarea Domnului T. Meleşcanu, de a neutraliza sau diminua influenţa Kremlinului în zonă.

(Continuare în pag. a 2-a)

Acad. Prof. Dr. doc. Constantin Bălăceanu-Stolnici
Bucureşti

Gânduri despre „POCĂINŢĂ" sau „MĂRTURISIRE"

Dacă ne aducem aminte de cei 45 „ani lumină" când „CREDINŢA" a fost prezentată fie făţiş, fie mai printre rânduri ca o formă obscurantistă, bigotă, antiumană, ori ca o superstiţie este lesne de înţeles de ce şi după aceşti ani de „Deplină libertate" ideea de mai sus încă persistă. Persistă încă pentru că generaţia anilor noştri, cei între 10—55 ani, am fost otrăviţi cu astfel de idei. Şi ceea ce s-a fabricat într-o jumătate de secol aproape, nu dispare peste noapte. Trebuie din partea preoţimii mai ales tact, înţelegere, răbdare, dragoste. Au apărut în aceşti câţiva ani, de după decembrie '89, fel şi fel de broşuri, de cărţulii, de volume ce însumă uneori sute de pagini, care de care mai arătoase, mai atractive, mai colorate, cu o prezentare grafică, uneori excepţională, atât ortodoxe, cât şi de alte nuanţe, şi mai ales dintr-acestea. Chiar foarte multe. Unii autori deja cunoscuţi, alţii mai puţin, alţii defel. Unele se dau pe bani grei, altele moderat, unele „gratuit", deşi, acestea din urmă sunt mult mai scumpe, sunt cele mai scumpe, pentru că în realitate, fără să-ţi dai seama, dai cât nu face: îţi dai sufletul şi „Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?, ne întreba Mântuitorul Hristos. Dar nimeni nu dă, fără să ia, chiar dacă se mulţumeşte să culeagă roadele mai târziu, pe nesimţite. Au venit apoi, fel şi fel de „învăţaţi" zice-se că, dragă Doamne, să ne „evanghelizeze", acum, după 2000 de ani de creştinism. Şi fac şi minuni, minuni care îi costă „mii de dolari", pe stadioane, în săli spaţioase, în amfiteatre, etc. E şi acesta un „beneficiu" al deplinei democraţii, când fiecare poate zice, şi poate scrie ce şi cum doreşte, conştiinţa rămânând singura formă de cenzură. Asta pentru cei care mai au aşa ceva. Şi dacă mă întorc la scris aş îndrăzni să atrag atenţia în mod deosebit asupra acestora. Una din poruncile Bisericii zice: „Să nu citim cărţi ereticeşti" şi asta e valabil pentru cel ce ştie şi poate distinge între o carte bună şi alta impregnată cu eroare. N-aş vrea cumva să se înţeleagă că aş regreta „cenzura" de dinainte, deşi orice carte apărea sub semnătura, sub girul, chiar şi numai în „Prefaţă" al unui ierarh, profesor, teolog, cunoscător în problema respectivă, ceea ce nu se mai întâmplă azi. Am toată admiraţia pentru un publicist din părţile bihorene, care a îmbogăţit literatura teologică din ultimii ani, cu foarte multe publicaţii. Se pare că ar fi chiar cel mai fecund autor, pentru care merită toată cinstea. Dar, dar... străbunii noştri ziceau că „Nu în mult stă bunul, ci în bun stă multul", cum zice şi proverbul latin dealtfel: „Non multa, sed multum". Am în faţă doar una dintre apariţiile ultimilor ani, apărută în colecţia „Ortodoxia martiră", care pe lângă lucrurile bune are şi ceva exagerări. Exagerări în total dezacord cu practica liturgică a Bisericii noastre. Şi se zice aici undeva, că dacă unul dintre tinerii veniţi la cununie a căzut în păcat înainte de nuntă, nu i se pune cununia pe cap, după cum argumentează sfinţia sa, nici la cununia a doua nu se pun cununiile pe cap. Nici într-un „Molitvelnic" n-am întâlnit această practică şi chiar nu cred că se uzitează pe undeva în Biserica noastră. Şi tot legat de nuntă se precizează câte grame anume trebuie să aibă fiecare pahar cu vin din cele trei permise, etc. şi că în timpul mesei de la nuntă cununiile trebuie să stea pe masă, etc., etc.,

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhim. Ştefan Guşă

Sf. ierarh Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei

(Urmare din pag. 1)

lor şi îl face pe sf. Nicolae deosebit de apropiat, chiar şi atunci când darurile copiilor sunt şi de forma vergilor strălucitoare sau ca împletitura de pomină din Amintirile lui Creanga, simbol al părinteştii purtări de grijă faţă de tinerele odrasle.

Sf. Nicolae s-a născut pe la anul 270, în Patara din Licia, localitate situată în sudul Asiei Mici, între insulele Creta şi Cipru, în faţa Egiptului. Părinţii lui erau oameni fruntaşi, din familie nobilă şi foarte buni creştini, cu bună stare materială. În ţinuturile Liciei, creştinismul a pătruns ca urmare a predicării Evangheliei de către sf. ap. Pavel. În cadrul călătoriei sale spre Roma, sf. ap. Pavel a atins şi portul Mirei (Fapte 27, 5), unde a predicat, legat în lanţuri fiind. De aici, din capitala Liciei, creştinismul s-a răspândit în toată provincia, încă din timpurile apostolice. Averea pe care părinţii sf. Nicolae au avut-o, n-au folosit-o pentru desfătări, ci ca mijloc adecvat pentru binefaceri. Exemplul de viaţă al evlavioşilor părinţi a exercitat o puternică înrâurire asupra sufletului fiului lor, începând din frageda copilărie. Sf. Nicolae s-a deprins să-şi lumineze mintea cu învăţături folositoare şi să-şi înzestreze sufletul cu alese virtuţi creştineşti. De mic copil a frecventat biserica şi astfel — după cuvântul sf. Metodiu care relatează despre viaţa sf. Nicolae — „biserica l-a cuprins cu îngrijirile sale continui, ca turturica puiul său", spre a-i păstra copilului „frăgezimea inimii sale".[1] Dat la şcoală, la vârsta de 6 ani, a început cu învăţătura Sf. Scripturi. Prin zelul său şi prin agerimea minţii sale, a ajuns curând să-i uimească pe cei ce-l cunoşteau, prin înţelepciunea şi priceperea sa. S-a deprins cu lucrul, ca mijloc pentru aplicarea cunoştinţelor dobândite în şcoală. A împreunat rugăciunea cu munca, pare că după dictonul: „ora et labora". Printr-o viaţă cumpătată, a ajuns să fie stăpân pe sine, învingând toate tentaţiile tinereţii, unicul ţel fiindu-i să progreseze în câştigarea ştiinţei. „Ca un navigator inspirat de Dumnezeu, a condus cu siguranţă barca sufletului său pe apele fricii de Dumnezeu, ocolind stâncile păcatului şi vârtejurile patimilor".[2]

Moment de răscruce în viaţa sf. Nicolae a fost decesul ambilor săi părinţi. A rămas astfel moştenitorul unei considerabile averi pe care, dintru început, a înţeles să o folosească pentru nenumărate faceri de bine. Memorabilă a rămas marea binefacere ce le-a făcut-o celor trei fete sărace, precum şi modul în care sf. Nicolae a înţeles să o săvârşească, învrednicindu-se de a fi socotit protectorul tineretului mare.

În apropierea casei sf. Nicolae locuia un văduv care avea trei fete de măritat. Acesta sărăcise într-atât, că a ajuns să trăiască în stare de cumplită mizerie, care nu i-a fost bun sfătuitor. Dimpotrivă, ca să poată dobândi cele necesare pentru el şi casa sa, a hotărât ca pe cele trei fete ale sale, frumoase, dar fără zestre, să le dea la o casă de desfrânare. Auzind despre acest gând de pierzanie, sf. Nicolae a hotărât în sinea sa să-l salveze pe bietul om de la sărăcie şi de la săvârşirea păcatului de moarte. În timpul nopţii, fără să fie văzut de cineva — după cuvântul Mântuitorului — „să nu ştie stânga ta ce face dreapta ta" (Matei 6, 3), a aruncat o pungă cu galbeni pe fereastra casei săracului. Erau atâţia galbeni în ea, câţi erau necesari spre a căsători pe cea mai mare dintre fete. A fost mare bucurie în casa săracului, că şi-a putut căpătui pe prima dintre fete. La scurt timp după aceasta, sfântul Nicolae a procedat la fel cu o a doua pungă cu galbeni, cu care a fost căsătorită şi a doua fiică a săracului. Acesta a vărsat lacrimi de bucurie, mulţumind lui Dumnezeu pentru binele ce a dat peste el şi casa sa. Era însă nedumerit, că nu ştia cine poate fi binefăcătorul său. De acum, noapte de noapte — în stare de trezvie — a căutat să-l surprindă pe binefăcătorul său. A reuşit să fie prezent la momentul din noapte, când sf. Nicolae a aruncat în casă a treia pungă cu galbeni, pentru cea de a treia fiică. Printre lacrimi şi suspine, omul milostivit i-a căzut la picioare, mulţumindu-i din suflet. Sfântul i-a cerut să nu spună nimănui cele ce le-a înfăptuit. Se vede însă că acestea n-au putut fi tăinuite, că au ajuns a fi ştiute până la noi.

Apreciate fiindu-i smerenia şi plăcutul temperament ale sf. Nicolae, curăţia vieţii lui, cu podoaba virtuţilor şi bunul lui nume pentru binefacerile săvârşite, unchiul său, episcop al Patarei şi apoi arhiepiscop al Mirei, a consimţit la întrarea nepotului său în cinul monahal. Prin vrednicia sa, sf. Nicolae a fost ridicat din treaptă în treaptă, ajungând egumen al mânăstirii Sf. Sion. Aici, departe de cele lumeşti, s-a consacrat cu toată fiinţa sa celor duhovniceşti şi bine plăcute lui Dumnezeu.

Cu dorinţa fierbinte de a se închina la mormântul Domnului Hristos şi de a cunoaşte viaţa monahală de acolo, a plecat cu corabia spre Palestina. Pe mare s-a iscat o cumplită furtună, cei din corabie fiind în pericol de a se îneca. Cu credinţă în Dumnezeu, sf. Nicolae i-a îmbărbătat pe cei ce erau împreună cu el în corabie. Nădăjduind în ajutorul Părintelui ceresc, a înălţat rugăciuni fierbinţi şi furtuna s-a potolit. Cei din corabie s-au convins astfel, că puterea lui Dumnezeu a lucrat prin sf. Nicolae. Ajuns cu bine la locurile sfinte, şi-a împlinit dorinţele, după care, mulţumit sufleteşte, s-a întors în Licia, în mânăstirea Sf. Sion.[3] Un om deosebit de valoros, ca sf. Nicolae, nu putea să rămână până la sfârşit retras între zidurile unei mânăstiri, căci „nu aprind oamenii făclie şi o pun sub obroc, ci în sfeşnic şi luminează tuturor" (Matei 5, 15).

În acea vreme, a trecut la cele veşnice arhiepiscopul din Mira. Cei în drept să aleagă un nou ierarh s-au strâns în catedrală şi prin rugăciuni i-au cerut lui Dumnezeu să-i lumineze spre a alege un vrednic urmaş. Noaptea, unul dintre episcopi a primit poruncă în vis ca dis-de-dimineaţă să meargă în catedrală şi pe acel care va intra primul să se închine, bărbat cu numele Nicolae, să-l proclame arhiepiscop. Împlinindu-se întocmai cele descoperite în vis, primul intrat în catedrală a fost sf. Nicolae. El a fost apoi confirmat arhiepiscop, cu toată reţinerea sf. Nicolae, care se socotea a fi nevrednic de atâta cinste.

Sf. Nicolae a păstorit ca arhiepiscop în timpul împăratului Diocleţian, care persecuta pe creştini. Însuşi sf. Nicolae a ajuns a fi pus în închisoare, dar nu s-a temut — după cuvântul lui Iisus — „de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă" (Matei 10, 28). Nu s-a temut de chinurile de mucenic al lui Hristos. Venind pe tronul împărătesc Constantin cel Mare, care a dat deplină libertate creştinilor, a fost scos din închisoare şi sf. Nicolae, care şi-a păstorit turma credincioşilor încredinţaţi până la bătrâneţe. A luptat cu tărie pentru combaterea ereziei lui Arie, care a negat divinitatea lui Iisus. Tradiţia bisericească ne spune că sf. Nicolae a luat parte la sinodul ecumenic de la Nicea, din anul 325 care a combătut arianismul. Graţie propovăduirii entuziaste şi competente a dreptei credinţe de către sf. Nicolae, arianismul n-a putut pătrunde în Mira. Acestea sunt confirmate de troparul sărbătorii care îl numeşte pe sf. Nicolae „îndreptător credinţei". Departe de el acuza de a fi bruscat pe Arie! Potrivit aceluiaşi tropar, — în continuare — sf. Nicolae este prezentat ca fiind „chip blândeţelor", care a câştigat „cu smerenia cele înalte, cu sărăcia cele bogate". Biserica laudă în cântări strădania vieţii sale, prin care ca „sfinţitor s-a arătat", împlinind cerinţele Evangheliei lui Hristos. Şi-a pus sufletul pentru poporul său. Împreună cu sf. ap. Pavel a putut spune despre sine: „Lupta cea bună m-am luptat, credinţa am păzit; am ajuns la capătul drumului..." (II Tim. 4, 7). Şi-a dat sufletul în mâinile Ziditorului a toate în ziua de 6 decembrie a anului 341.

Abia aşezat în mormânt, în biserica arhiepiscopiei din Mira şi trupul venerabilului ierarh Nicolae a răspândit mir de bună mireasmă, asemeni celui izvorât din moaştele sfinţilor apostoli Andrei şi Matei, precum şi ale marelui mucenic Dimitrie, izvorâtorul de mir. La moaştele sf. Nicolae, în Mira, iar apoi din 1087 la Bari, în Italia, au fost atrase mulţimi de pelerini, veniţi să preamărească pe Dumnezeu care săvârşeşte lucruri minunate prin sfinţii săi.[4]

Ca dovadă a deosebitei cinstiri adusă sf. Nicolae, în afara sărbătorii lui în ziua de 6 decembrie a fiecărui an, Biserica i-a închinat o zi pe săptămână (ziua de joi). Numele sf. Nicolae este luat în mod frecvent ca nume de botez, mai rar ca nume de familie sau de localitate. Multe biserici din ţara noastră au hramul sf. Nicolae. Demnă de menţionat este aici biserica, ctitorie voievodală din Şcheii Braşovului. Vechi biserici din ţară au hramul Sân-Nicoară. Între Cluj-Napoca şi Apahida este localitatea cu acest nume.

Popularitatea sf. Nicolae la poporul nostru dreptcredincios o atestă şi icoanele pe sticlă care îl reprezintă. În unele icoane pe sticlă întâlnim şi asocierea sfinţilor din cele patru anotimpuri, sub protecţia cărora plugarul îşi aşeza munca şi roadele sale şi anume: sf. Gheorghe, Sf. Fecioară Maria, sf. Dumitru şi sf. Nicolae.[5]

O frumoasă icoană pe sticlă, din Cârţişoara, datând din a doua jumătate a sec. al XIX-lea şi păstrată la Muzeul Brukenthal din Sibiu, îl reprezintă pe sf. Nicolae binecuvântând din scaunul arhieresc, asociindu-l cu sfinţii arhangheli Mihail şi Gavril, fiecare ţinând în mână câte o sabie, iar în cealaltă mână, Mihail ţine cumpăna dreptăţii, iar Gavriil sfântul potir.[6]

Reprezentarea cea mai obişnuită a sf. Nicolae în icoanele pe sticlă este aceea în care, pe lângă figura sa centrală, sunt prezentate cele trei fete sărace, salvate de la necinstire.[7] Exemplu adecvat îl constituie icoana sf. Nicolae, din Ţara Oltului, datând din sec. al XIX-lea, păstrată la Muzeul de artă populară din Bucureşti.[8]

O splendidă şi bogată icoană pe sticlă, din Arpaşul de Sus, datând din 1859, păstrată în Colecţia C. Brăiloiu din Bucureşti, reprezintă, în registrul de sus, Sf. Treime, în chipul celor trei îngeri, oaspeţi lui Avraam şi Sara la stejarul Mamvri, iar în registrul de jos, corabia cu navigatori, simbolizând Biserica lui Hristos, de o parte şi de alta a ei fiind părintele Fotie şi sf. Nicolae, în cadrul serviciului divin.[9]

Între cele mai vechi icoane pe sticlă care îl reprezintă pe sf. Nicolae este şi cea descoperită în biserica din Mureşenii-Bârgăului, jud. Bistriţa-Năsăud, datând din 1769.[10]

Pe sf. Nicolae, cel ce este podoaba ierarhilor, lauda părinţilor, izvor de minuni şi credincioşilor mare folositor, împreună cu Biserica cinstindu-l, îl rugăm zicând: „Prea fericite Nicolae, nu înceta rugându-te lui Hristos Dumnezeu pentru cei ce cu credinţă şi cu dragoste cinstesc pururea cea întru tot prăznuită pomenirea ta".

1. Lupşa Ştefan, Sf. Nicolae, Oradea, 1930, p. 10.
2. Ibidem, p. 11.
3. Viaţa şi Acatistul sf. ierarh Nicolae, tipărită cu binecuvântarea episcopului P. Ciopron, Alba Iulia, 1938, p. 5—6.
4. Lupşa Şt., op cit., p. 28.
5. Irimie C., Focşa M., Icoane pe sticlă, Bucureşti, 1969, p. 17.
6. Ibidem, planşele 109—110.
7. Ibidem, p. 20.
8. Ibidem, planşele 97—98.
9. Ibidem, planşele 147—148—149.
10. Ibidem, p. 10.

CINE DĂ, LUI ÎŞI DĂ!

(Urmare din pag. 1)

Drept urmare a faptei noastre, Mântuitorul va spune la Judecată: **„Pentru că aţi făcut (milostenia) unuia dintre aceşti mai mici fraţi ai mei, Mie mi-aţi făcut"** (Mt. 25, 34).

Având convingerea că şi în acest an, în ziua Sf. Nicolae şi în duminica de dinainte şi în cea de după praznic, inimile tuturor se vor deschide spre nevoile semenilor, şi cu încrederea că obolul dumneavoastră adunat la Centrul Eparhial va ajunge să aline multe dureri, **Fondul Filantropic Eparhial** va fi ca şi până acum, o Visterie din care Biserica va putea ajuta pe toţi cei care, în nevoi, îi vor cere sprijinul. O veche vorbă românească zice: **„Cine dă, lui îşi dă"**. Ce frumos şi folositor ne va fi în viaţa viitoare, când ne vom întâlni acolo cu ceea ce dăm aici celor în nevoi şi suferinţe. Să ne gândim cu toată seriozitatea la aceasta.

Ajutând pe alţii, ni-l facem dator pe Dumnezeu! Fie ca Dumnezeu să ne dea tuturor gândul cel bun al milosteniei.

Vă binecuvintez şi vă mulţumesc în numele tuturor săracilor şi bolnavilor care se vor bucura de ajutorul dumneavoastră.

Fiţi sănătoşi. Să ne ajute Dumnezeu să ajungem cu bine şi sănătate Sărbătoarea Naşterii Domnului şi Anul Nou.

Biserica „Sf. Nicolae" din Scheii Braşovului

(Urmare din pag. 1)

Radu Tempea". Astfel se naşte impresionantul paraclis de nord prin strădania cronicarului şi protopopului Radu Tempea II, dar şi în baza daniei domniţei Ancuţa, fiica voievodului Constantin Brâncoveanu. Purtând hramul Bunei Vestiri, paraclisul a fost îmbrăcat în pictură murală între anii 1735—1738 de zugravii: craioveanul Hranite Grigore, Gheorghe, Ioan şi Mihail, care reproduc, între altele apocalipsul Sfântului Ioan, soborul de la Niceea, „roata lumii", tema Deisis şi a Învierii — program iconografic mult apreciat în literatura de specialitate (inclusiv de Nicolae Iorga).

Urmând exemplul protopopului Radu Tempea, urmaşul său, Eustate Grid (tatăl primului gramatic român), construieşte pentru echilibrul arhitectonic, cel de-al doilea paraclis, spre sud, pe care îl definitivează la 1750, având ca hram Înălţarea Domnului, bucurându-se de sprijinul localnicilor Radu Pricop, cu soţia Paraschiva şi Hagi Pricop cu soţia Anastasia. Valorosul paraclis impresionează nu numai prin valorile picturale de secol XVIII, realizate de zugravii Ioan, Iancu, Constantin şi Irimie, ci şi prin tâmpla originală cu motive brâncoveneşti restaurată cu concursul Direcţiei Monumentelor Istorice în anul 1975.

Aşa cum se prezintă astăzi monumentul este format dintr-o navă rectangulară unită, cu absida circulară de la răsărit şi cu pronaosul şi tinda de la apus. Interiorul bisericii centrale este îmbrăcat cu pictura lui Costin Petrescu executată în deceniul al cincilea al secolului nostru în stilul propriu ultimului deceniu al secolului XIX şi primii ani ai secolului nostru. Tinda a fost decorată în întregime, în această din urmă epocă, în stil realist şi în genul picturii de şevalet. Umezeala, fumul şi încercările de curăţire au alterat puternic zugrăvelile. La miaza-noapte distingem chipul lui Mihai Viteazul, călare, intrând triumfal în Braşov, fiind întâmpinat la poarta cetăţii de protopopul Mihai. La răsărit, deasupra uşii de intrare în pronaos, deosebim elemente ale unei compoziţii simbolice tratate realist: ţărani, ţărănci în costume locale.

În cadrul lucrărilor de restaurare din 1939—1946 s-a construit podişorul pentru cor, s-au realizat uşile de la intrare, sculptate de meşterul Moise Şchiopul din Rupea, precum şi stranele de acelaşi meşter. Prin efortul protosincelului Ieronim Balintoiu de la Mânăstirea Hodoş—Bodrog s-a făcut o nouă tâmplă din lemn de tei, poleită în aur, cea veche fiind dăruită la Predeluţ - Bran.

Ignoranţă, rea credinţă sau misionarism?

(Urmare din pag. 1)

Autoarea probabil ar fi preferat ca Domnul Kosirev să evolueze singur între Belgrad şi Pale şi să pună nestingherit bazele unui pol politic rusesc în Balcani. Una din posibilităţile de a se contracara o extindere a influenţei Rusiei, dincolo de noi, în fosta Jugoslavie, este cea formulată şi de politica externă a regelui Carol II şi a lui Titulescu, de a crea o înţelegere balcanică, înţelegere care evident deranjează viziunea geopolitică a autoarei.

Nu trebuie uitat că aceeaşi idee a avut-o şi conducerea României imediat după primul război mondial, idee care a dus şi la căsătoriile regilor Greciei şi Jugoslaviei cu fiicele regelui Ferdinand şi a reginei Maria a României.

Stabilirea unui solid sistem de alianţe între statele din sud-estul european este şi o garanţie faţă de dictatele uneori arbitrare ale marilor puteri, ca cele pe care le cunoaştem foarte bine. De altfel aceasta a fost şi politica regelui Carol I sprijinită în special de Titu Maiorescu în perioada ce a precedat izbucnirea primului război mondial.

În construirea unei înţelegeri balcanice, Biserica Ortodoxă are de jucat un rol, lucru foarte limpede pentru cine cunoaşte mentalitatea popoarelor din această regiune. Lucrul a fost bine exploatat odinioară de imperialismul rus, care nu o singură dată a făcut apel la conceptul de panortodoxism în care însă nu Patriarhia constantinopolitană juca rolul dominant. De aceea este absolut necesar ca Bisericile Ortodoxe ale Serbiei, Bulgariei şi Greciei, inclusiv Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului să fie reunite în jurul Bisericii Ortodoxe Române (ca una ce este cea mai puternică demografic şi mai bogată) şi ferite de orice acaparare din partea Patriarhului Alexei II al Rusiei. Acesta este şi rostul întrunirii de la Patmos şi apoi a reuniunilor de la Bucureşti. Acest aspect însă este prea evident ca să fie luat în considerare de articolul amintit. Ceea ce mă miră şi mai mult este că se consideră o crimă faptul că Biserica Ortodoxă Română are iniţiative cu aspect diplomatic — printre care nu trebuie să uităm şi reactualizarea Mitropolici Basarabiei despre care nu se spune evident nimic, deşi este una din cele mai de seamă acţiuni făcute pentru unificarea cel puţin în planul spiritual a populaţiei Moldovei de dincolo de Prut şi a celei din România. Autoarea poate uita că şi alte Biserici Creştine se implică sistematic în diplomaţie şi au chiar un corp diplomatic organizat.

Am dat aceste exemple grăitoare pentru a atrage atenţia cu privire la faptul că în loc să fie sprijinită în acţiunile ei pozitive — cu importante perspective în viitor — Biserica Ortodoxă Română este supusă unei subtile operaţiuni distructive, de către cei ce se izbesc în eforturile lor de prozelitism de prezenţa Bisericilor sacramentale. Acţiunea nocivă de otrăvire nu se exercită numai prin gaze toxice eliberate prin metrouri dar şi prin mâzgălirea şi publicarea de dezinformări şi calomnii. Ar fi bine ca ziarele noastre serioase să nu se pună în slujba sectelor.

Gânduri despre „POCĂINŢĂ" sau „MĂRTURISIRE"

(Urmare din pag. 1)

etc. Ori se ştie, că taina nunţii se săvârşeşte în biserică şi cununiile se iau de pe capetele mirilor, la momentul prescris în rânduială şi rămân aici, etc. Şi câte şi mai câte.

Şi tot aici legat de mărturisire face autorul afirmaţii hazardate, citând chiar uneori pe părintele Cleopa de la Sihăstria, vestitul duhovnic, **care întrebat fiind, nu recunoaşte să fi spus astfel de „enormităţi"**. POCĂINŢA e mult mai mult decât „MĂRTURISIREA" sau spovedania care-i doar un crâmpei, o formă, o treaptă, un mod de a te descătuşa din legătura păcatelor tale. Şi ceea ce este „antibioticul pentru trup, aceea este şi spovedania pentru suflet". Daţi-mi duhovnici buni şi voi schimba faţa lumii — zicea Filaret al Kievului în cartea sa „Învăţătură către duhovnic" tradusă la noi de mitropolitul Veniamin Costache. Oricum, duhovnicia este o artă. Şi cine reuşeşte să-şi însuşească această artă acela poate, cum zice cântarea, să facă „din pescari apostoli şi din păgâni mucenici". Totul depinde de iscusinţa duhovnicului. Într-adevăr, canoanele sunt destul de aspre şi categorice şi nimeni nu-ţi dă dreptul să treci peste ele. Totuşi, Sf. Ioan Postitorul zice că „chinuirea trupului poate scurta timpul neîmpărtăşirii" — can. 1. Iată deci şi o portiţă de adaptare la vârstă, sex, starea socială, starea sănătăţii, împrejurările în care ai săvârşit păcatul, starea materială, sensibilitatea, mentalitatea, mediul în care trăieşti, etc., Şi mai sunt şi alte canoane, care ne sugerează astfel de posibilităţi. Ceea ce trebuie însă reţinut, e faptul că nu există nici-un păcat, cât de mare o fi el, care să întreacă şi să covârşească bunătatea şi milostivirea lui Dumnezeu. Au fost cazuri şi noi avem în sinaxarele Bisericii destule exemple când din păgâni, din criminali, din desfrânaţi prin duhovnici iscusiţi au ajuns să fie trecuţi în rândul sfinţilor. Spre surprinderea mea am întâlnit în unele apariţii mai recente enunţată ideea că pentru cei cu păcate mai grele şi care nici nu se angajează să-şi facă canonul, nu trebuie să-i dezlegi, ci pur şi simplu să-ţi iei epitrahilul de pe cap şi să-l trimiţi fie la un arhiereu, fie la un alt duhovnic. Fără a contesta faptul că sunt într-adevăr şi păcate pe care le poate dezlega numai arhiereul (mai ales cele legate de impedimente la preoţie), cred că aici e vorba mai degrabă de, o slăbiciune a noastră. Facerea sau nefacerea canonului depinde tot de duhovnic, adică trebuie să cântăreşti îndelung şi cu multă chibzuinţă ce canon dai pentru ca să poată fi împlinit. Adică, la un bolnav de stomac nu-i poţi da prea mult post, la altul suferind cu inima sau cu reumatism avansat la picioare nu-i vei putea da prea multe metanii, la cel sărac nu-i vei cere să facă milostenie, etc., etc. A-ţi lua epitahilul de pe cap, nu-i o soluţie. Înseamnă mai degrabă neputinţa, nepriceperea, neiscusinţa ta duhovnice. Mântuitorul Hristos a spus că „Pe cel ce vine la Mine nu-l voi da afară". Şi tot El este cel care ne chema la Sine zicând: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi veţi afla odihnă sufletelor voastre" sau când i-a trimis pe Apostoli la propoveduire, nu le-a zis să ierte numai anumite păcate, ci: „Oricâte veţi lega legate vor fi şi oricâte veţi deslega, deslegate vor fi", sau altădată: „Ieşiţi la drumuri şi la garduri şi la uliţe şi la răspântii şi siliţi pe toţi să intre, şi pe betegi, şi pe ologi, şi pe şchiopi". Şi cine sunt aceştia, dacă nu tocmai cei bolnavi sufleteşte, care au nevoie de un sfat, de o vorbă de îmbărbătare şi încurajare. Şi dacă aleargă la ajutorul duhovnicului, iar tu-l respingi, înseamnă că nu eşti duhovnic, nu eşti părinte, nu eşti doctor. Să zicem că nu-l vei putea tămădui dintr-o singură spovedanie, dar nici măcar ameliora, nici măcar să-l faci să spere că există scăpare şi mântuire şi pentru el? Nu-i vei da antibioticul care să-l vindece imediat, dar va trebui să găseşti totuşi ceva, o alifie cu care să-i ungi rana, să-i ameliorezi durerea, să-l determini să-şi recapete încrederea în bunătatea Părintelui ceresc, care de fapt a venit să caute oaia cea pierdută. Tocmai aceasta vrea să spună întâmplarea cu cele 99 de oi lăsate, El plecând după cea pierdută, chiar dacă aceasta era numai una, una singură. Doar se precizează în Cartea sfântă, că „Cine va întoarce un păcătos de la rătăcirea lui, i se va ierta o sumedenie de păcate". Dacă credinciosul vine, e semn bun. Atât trebuie, nu mai mult. Noi trebuie să facem ceilalţi 99 paşi şi să ieşim întru întâmpinarea lui. În gândul lui, deja a încolţit ideea părerii de rău, a întoarcerii. Cifra de 70 de ori câte 7, înseamnă la infinit. De câte ori vei cădea, tot de atâtea ori ridică-te. Aşa-i viaţa, de la leagăn şi până la mormânt, cu căderi şi ridicări, cu suişuri şi coborâşuri, cu necazuri şi bucurii, cu realizări şi neîmpliniri. Totul e să nu disperăm, să nu ajungem la desnădejde, la neîncredere. Până la urmă, chiar şi păcatele împotriva Sf. Duh despre care se scrie că nu se vor ierta nici în veacul de acum şi nici în cel viitor, dacă există întoarcere sinceră şi căinţă, şi hotărârea de a nu mai păcătui, în ultimă instanţă se desleagă. Câte păcate există, însutit şi înmiit mai multe metode de iertare şi de a-i veni în ajutor, trebuie să existe. Căci, cum preciza, tot Sf. Ap. Iacob: „Dacă a venit la tine cineva flămând sau gol,... şi tu i-ai zis: Mergi în pace, cu ce l-ai ajutat". Aş îndrăzni iarăşi să afirm şi faptul că nu-i prea recomandat să-i spui omului că pentru cutare sau cutare păcat nu te poţi împărtăşi 10—15 sau 20 de ani. Îl poţi duce uşor la desnădejde. Şi dacă mai este şi bolnav, şi bătrân. Îi poţi spune că Sf. Părinţi opresc pentru cutare păcat de la sfânta Împărtăşanie atâţia ani. Dar eu, deocamdată pentru că ai venit şi-ai spus, şi-ţi pare rău, şi promiţi că n-ai să mai faci şi dacă faci canonul ce ţi-l voi da, deocamdată nu te pot împărtăşi. Dar, la postul celălalt, sau chiar şi mai devreme, când conştiinţa te va îndemna mai vino, din nou la spovedanie, şi vom vedea atunci ce avem de făcut. Şi tot aşa, până ajungi tot la ceea ce prescriu sfintele canoane, dar nu-l desnădăjduieşti pe om, deodată. Şi dacă arată căinţă şi-şi face canonul, îi poţi prescurta perioada. Depinde şi de iscusinţa duhovnicului, dar şi de râvna penitentului. Canonul trebuie totdeauna dat şi după gravitatea păcatelor dar şi după posibilitatea celui venit la spovedanie de a-l împlini. Altfel, ne facem şi noi părtaşi la păcatele lui. În concluzie, nu avem dreptul să respingem pe nimeni şi nici să-i trimitem în altă parte. Celui ce cere, trebuie să-i dai; celui ce-ţi bate, să-i deschizi; iar cel ce caută, trebuie să afle, că pentru aceasta ni s-a dat harul preoţiei şi am fost trimişi în lume spre a fi „lumină lumii şi sare pământului"; altfel vom auzi cuvintele: „Doctore, vindecă-te pe tine".

Un învăţător pe frontul unirii — PETREA DASCĂLUL

În curgerea neîntreruptă a timpului istoric, diferite popoare sau naţiuni ajung în momente favorabile când îşi creează personalităţile ce-i servesc interesele şi, reciproc, acestea amplifică momentul respectiv în beneficiul comunităţii. Literatura de specialitate consemnează, în general numai vârfurile şi contribuţiile deosebite, cei mai mulţi dintre aceşti eroi rămânând necunoscuţi.

Un astfel de moment deosebit îl reprezintă pentru noi deceniile premergătoare Marii Uniri, când, în teritoriile româneşti de sub stăpânirea monarhiei bicefale conştiinţa naţională a ajuns la deplina maturitate iar speranţa unirii tuturor românilor a adus în prim planul activităţii o categorie deosebit de militantă: învăţătorii români. Adevăraţi dascăli, nu numai ai copiilor ci pentru toţi românii, aceşti mărunţi ostaşi, harnici şi anonimi alimentează şi împrospătează zilnic sentimentul naţional pregătind, sub razele şi sprijinul direct al Astrei, marele eveniment de la 1 Decembrie 1918.

Datoria noastră astăzi — o datorie de conştiinţă şi patriotică totodată, a profesorilor de istorie, pe lângă activitatea instructiv-educativă este, pe cât posibil, să încercăm a înlătura vălul anonimatului şi să reconstituim, spre cunoaşterea tuturor personalitatea şi truda acestor patrioţi.

Zona Sibiului, teritoriul de drept al Astrei, al sediului Partidului Naţional Român şi băncii „Albina", cu tradiţia Regimentului I de graniţă de la Orlat şi a primei Diete româneşti se dovedeşte deosebit de prolifică în formarea unor puternice caractere şi lideri naţionali, între ei remarcându-se învăţătorul şi scriitorul Petru Olaru din Orlat. Născut în 28 iunie 1882 învaţă primii ani la şcoala grănicerească din Orlat, în amintirea şi atmosfera creată aici de ilustrul învăţător, scriitor şi culegător de folclor, Ion Pop Reteganul. Această complexă atmosferă îi marchează de timpuriu caracterul ducând mai departe în viaţa de elev şi apoi de dascăl povara demnităţii naţionale. Urmează cursurile liceului din Sibiu, perioadă când începe să publice. Datorită unor poezii, considerate de autorităţi „ofensatoare" elevul Petre Olaru este exmatriculat. Se înscrie la Preparandia din Blaj, iar după absolvire funcţionează ca învăţător la Uilacu de Câmpie în jud. Cluj, apoi la Agrişteu — jud. Târnava Mică, Hamba, jud. Sibiu, Orlat şi apoi Sibiu, până în 1938, când a fost pensionat.

Îşi începe cariera de dascăl în 1903 în condiţiile aplicării rigide a legii naţionalităţilor din 7 decembrie 1868 şi a legii Trefort din 22 mai 1879. Într-o cameră a Şcolii din Uilacu de Câmpie se păstra o parte din ştreangul cu care îşi curmase zilele antecesorul său din cauza nenumăratelor şicane ce i le făceau autorităţile administrative şi şcolare.

La Agrişteu, unde funcţionează începând cu anul 1904, îşi extinde misiunea de dascăl românesc şi asupra celor care nu mai erau elevi. Strânge tinerii satului în diferite case, pe rând pentru a nu atrage atenţia autorităţilor, captându-le atenţia cu istorii, lecturi şi învăţându-i cântece patriotice. Pentru atitudinea curajoasă şi românească dovedită în timpul alegerilor de deputaţi din circumscripţia Bălăuşeri — Târnava Mică, dascălul a trebuit să fie condus până la sediul de votare şi apoi spre casă de o patrulă de 3 jandarmi pentru a nu fi linşat de prea înfocaţii partizani ai partidului kossuthist.

La Hamba — unde îşi începe activitatea în 1906, înfiinţează biblioteca pentru folosul sătenilor, prezintă conferinţe în cadrul Astrei, ţine cursuri serale cu adulţii şi înfiinţează şcoală pentru analfabeţi prezentând pe cei mai mulţi la examenul pentru câştigarea dreptului de alegător. Şi cu orice prilej ce se iveşte, conduce delegaţiile de ţărani la diversele manifestări româneşti.

Cu toate acestea învăţătorul găseşte timp disponibil să scrie nenumărate articole cu conţinut pedagogic, educativ, economic, social, literar. Prezintă conferinţe pe diferite teme în zeci de comune. Este ales conferenţiar al „Universităţii poporale" unde se ţin cursuri pentru muncitori şi „Şcoalele ţărăneşti" de sub egida Astrei.[1] Într-o adevărată competiţie cu timpul, Petre Olaru presimţind parcă marile evenimente ce vor urma se străduieşte ca truditorii de rând să fie cât mai pregătiţi. În 1914 lumea este cuprinsă de flăcările celei mai puternice conflagraţii de până atunci — primul război mondial. Este războiul ce va mătura de pe scena istoriei trei imperii anacronice: ţarist, austro-ungar, otoman. Este războiul care, cu toate nenorocirile lui va atrage după sine crearea sau desăvârşirea statelor naţionale. Este evenimentul în care conştiinţa naţională îşi va găsi deplina materializare.

Evenimentele îşi urmează cursul lor firesc. La 4 august 1916 a fost semnat la Bucureşti tratatul de alianţă dintre România şi Franţa, Anglia, Italia, şi totodată, Convenţia militară. În spiritul tratatului care promitea ţării noastre îndeplinirea dezideratului naţional — unirea provinciilor româneşti din dubla monarhie cu patria, la 14 august 1916 România declară război Austro-Ungariei. Pasul era mai mult decât necesar şi importanţa lui este redată exact de cuvintele primului ministru de atunci, Ion I. C. Brătianu: „Într-o vâltoare ca aceea a actualului război, în care toată lumea se preface, (lumea trece printr-un proces de prefaceri — n.a.), o ţară ca a noastră, o ţară cu aspiraţiuni naţionale nu poate să rămână până la capăt neutră... Prin urmare se impune să ieşim din neutralitate".[2]

Intrarea României în război a însemnat însă o înăsprire a vigilenţei organelor de represiune austro-ungare şi înrăutăţirea vieţii românilor transilvăneni.

Învăţătorul Petre Olaru publică o serie de poezii şi articole cu caracter naţional care firesc, trezesc suspiciunile autorităţilor. Este perioada în care multe reviste şi ziare româneşti sunt desfiinţate. Iar pentru autorii încriminaţi autorităţile au un remediu considerat sigur: înrolarea în armata austro-ungară şi trimiterea lor în prima linie. „Înrolarea mea pe front — notează Petre Olaru în însemnările memoriale „Batalionul în marş", abia la câteva zile după decretarea mobilizării nici astăzi nu mi-o pot explica decât ca urmare a unei notări în „Cartea neagră" a autorităţilor oprimatoare". Şi totuşi, de câte ori are prilejul, publică.

Remarcabile sunt versurile poeziei „Odată şi-acum" tipărite în broşura „Din zile mari": „Ne povesteau în seri de iarnă / al cărţilor înţelept grai / că dragostea de neam şi lege / preschimbă stâncile în plai / noi rostul slovelor din carte / îl tălmăceam înfiorăţi / cu gândurile pironite / pe piscurile din Carpaţi /. În ceasurile de orgie / stăteam cu vântul în poveşti / şi-n taină ne spunea pribeagul: / Priviţi mereu spre Bucureşti".

Astfel de versuri cu un puternic mesaj patriotic şi forţă de anticipare se impun în atenţia românilor de pe ambele versante ale Carpaţilor. Iar pentru autor înseamnă gestul de imens curaj al sfidării pe faţă a autorităţilor anunţând că lupta de emancipare a românilor a intrat în faza decisivă. Poezia a fost preluată de cercurile conducătoare ale armatei române care a investit-o cu următoarea notă: „Comandamentul trupelor din Transilvania, serviciul de stat major — Biroul de Informaţii cu nr. 13127/1919 şi Serviciul Intendenţei Nr. 318/1919 a împărţit soldaţilor pe front un număr de 2000 de exemplare din broşura cu viersurile închinate de Petrea Dascălul pentru talpa ţării".[3]

În consens cu principiul prestigioasei instituţii sibiene Astra: „prin cultură la putere", învăţătorul Petru Olaru scrie pentru popor broşuri de literatură, foarte căutate în vreme: „Pe drumuri bune", „Din zile mari", „Din popor", „Icoane de la ţară", „Între sat şi oraş", „Oameni de pe la noi" cu caracter atât moralizator cât şi cu mesaj naţional. Încearcă cu succes şi genul dramatic, piesele de teatru „Să nu spui la nime" (jucată şi pe scena Teatrului Naţional din Cluj în mai 1933), „Tot omenia-i mai tare" şi „Stâlpii satului". Toate acestea le semnează nu cu numele lui, ci cu pseudonimul Petrea Dascălul ce-i devine nume în literatură. Din 1919 este redactor al ziarului „Cuvântul poporului" iar din 1934 al revistei „Luceafărul", ambele publicaţii apărând la Sibiu.

Din 1918 funcţionează în satul natal, Orlat. Spre sfârşitul războiului, când bătrâna monarhie începe să se clatine, tot mai mult, tot mai convulsiv ce va duce în final la prăbuşirea ei, încep să sosească în sat — ca în toate localităţile ardelene — soldaţi obosiţi, invalizi,

(Continuare în pag. a 4-a)

Nicolae Constantin

1. Revista „Luceafărul", anul VI, Februarie—Martie 1939, nr. 2 - 3.
2. Istoria modernă a României. Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti 1985, pag. 191.
3. Petrea Dascălul, Însemnări personale — manuscris, existente în arhiva personală a publicistului Nicolae Nicoară Dobârceanu — Sibiu.

Intelectuali de mare valoare care au trecut prin temniţele comuniste

Majoritatea foştilor deţinuţi politici au fost intelectuali formaţi în tradiţionalele şcoli româneşti între cele două războaie mondiale, care şi-au însuşit cultura şi ştiinţa marilor dascăli români dintre care cei mai mulţi şi-au făcut studiile în ţările Europei de Apus, devenind cărturari, savanţi şi inventatori.

La aceste şcoli româneşti pe lângă carte, ştiinţă, cultură, românii au învăţat să fie patrioţi, să-şi iubească ţara, neamul, şi credinţa strămoşească şi să fie gata oricând să-şi de-a viaţa pentru libertatea acestui popor atât de asuprit.

La instaurarea comunismului în ţara noastră, intelectualii (profesorii, preoţii şi ofiţerii din Armata naţională) au dat primul semnal de alarmă întregului popor despre pericolul care ne aşteaptă, ei au trecut la primele acţiuni anticomuniste, au opus rezistenţă, organizând tineretul studenţesc, ţăranii şi muncitorii care erau de bună credinţă, care cu arma în mână au luptat în munţi şi prin păduri şi nu au îngenuncheat înaintea comuniştilor, cu riscul vieţii. Dintre aceşti bravi români unii au căzut în lupte cu securitatea, alţii au fost executaţi, iar o mare parte au murit în închisorile comuniste de foame şi de frig puşi la munci peste puterile lor: la canal, la Gherla, la Aiud, în adâncul minelor de plumb, la Baia Sprie, Valea Nistrului şi Cavnic, etc.

Printre mulţii intelectuali pe care i-am cunoscut în închisorile comuniste, cu care am fost în relaţii de prietenie şi colegialitate, care ne-au susţinut moralul ne-au îndemnat să participăm la reve de protest şi s-au ocupat tot timpul de pregătirea noastră, a celor tineri, simpli, au fost o categorie de intelectuali cu totul aparte pe care noi i-am numit „intelectuali de rasă" şi despre aceşti intelectuali voi scrie acum. De la ei am învăţat cele mai folositoare lucruri din viaţa mea. S-au ocupat de mine în mod deosebit, dar şi eu i-am ascultat, i-am respectat şi i-am ajutat cu ce mi-a stat în putinţă şi le făceam viaţa mai uşoară, cântându-le şi spunându-le poezii învăţate în închisoare.

Am să încep ca şi în primul articol din 1—15 august tot din „Telegraful Român" în care am scris despre activitatea preoţilor, a studenţilor teologi şi a călugărilor, deci nu în ordinea valorilor, ci după cum am stat cu ei, începând cu Jilava.

După o lungă şi grea anchetă la Serviciul de Informaţii al Armatei din Bucureşti pe Ştirbei Vodă şi Uranus, am fost depus la Jilava în secţia I camera 1 lângă camera 0 unde erau condamnaţii la moarte. Când am intrat în camera 1 cu „priciuri" (paturi comune) deodată m-au şi primit vreo 40 de deţinuţi, majoritatea bătrâni care abia se mai ţineau pe picioare. Deşi aproape toţi erau intelectuali, după câteva zile de acomodare am distins între ei pe doi oameni despre care pot să vă spun că eu nu am avut ocazia să-i cunosc niciodată. Primul, avocatul Cruţescu Alfred, fecior de general şi fost şeful Contenciosului şi Baroului de avocaţi din Bucureşti, în timpul Mareşalului Antonescu care, pe lângă discursurile şi sfaturile pe care ni le dă în legătură cu rezistenţa care va trebui să o depunem ca să ne păstrăm sănătatea, credinţa şi demnitatea, fiind la început în lupta făţişă cu comunismul care vroia să ne distrugă, să ne extermine, avocatul Cruţescu A. ne preda lecţii de Drept şi Cod penal ca să cunoaştem fiecare legile şi să ştim să ne luăm apărarea. De la domnia sa am învăţat o serie de expresii juridice latineşti.

Tot în celula 1 l-am cunoscut şi pe inginerul Comandor marinar Predoiu Florea, fecior de ţăran, care în mod deosebit se ocupa de mine, îmi preda lecţii de matematică, istorie şi limba română. La despărţire ne-a părut rău că am plecat dintre ei şi nici nu am mai întâlnit o atmosferă atât de unită ca în celula 1 Jilava, deşi foamea şi teroarea erau la putere.

Tot prin Jilava în cea mai grea perioadă, cu foame şi bătăi, a trecut şi tânărul teolog, după mulţi ani de urmărire de către securitate, Plămădeală Leonida, actualul Mitropolit al Ardealului, intelectual de mare ţinută. Tot în Jilava l-am cunoscut pe prof. univ. Nicolae Mărgineanu, psiholog, clujean cu studii făcute la Oxford; preda limbi străine (engleză, franceză) şi filosofie tinerilor din închisoare. La fel, generalul Cornicioiu Grigore, cu care am dormit în acelaşi pat în beciul celular la Ministerul de Interne, cu profesorul Ion Vulcănescu (vărul lui Mircea Vulcănescu), matematician, fost elev al profesor lui astronom Daimaca cu colonelul Cârlanu Vasile şi cu generalul Dăscălescu Nicolae care a luat parte la cele două războaie mondiale. De asemeni lotul aviatorilor, primii piloţi de cursă lungă, Vasile Ciobanul, Bogorin Ioan care au fost aruncaţi în adâncul minelor de plumb, intelectuali de mare ţinută. Din lotul evreilor arestaţi am cunoscut pe Nicolae Steinhardt care s-a încreştinat şi a primit botezul în Jilava, mulţumind lui Dumnezeu că a avut această revelaţie în închisoare.

După proces şi după condamnare din „reduitul" Jilavei camera 9-12, am fost transferat la închisoarea Gherla pentru „reabilitare". Am fost repartizat la camera 99, unde se aplica prima fază a reabilitării: „demascarea" şi chiar atuncea reabilitarea s-a compromis, conducătorii şi torţionarii au fost condamnaţi şi pot să spun că am trecut pe alături şi am scăpat ca printr-o minune, fără bătaie, ci doar cu munca grea de la forjă.

Printre intelectualii de mare valoare cu care m-am împrietenit şi de la care am învăţat multe lucruri folositoare au fost: Costache Oprişan şi domnul economist Mândreanu Nicolae, amândoi au fost internaţi în Germania în lagărul de la Buckhenwald, oameni de o ţinută exemplară; profesorul Virgil Ionescu, profesorul arheolog Vladimir Dumitrescu, Victor Ioan Vojen, prinţul Sturdza, inginerul Schitea din Avrig, inginerul Radu Ieftimie, Papanace Atanase (macedonean), doctorul Paul Iovănescu care a făcut parte dintre cei evadaţi de la mina Cavnic şi alţii care nu au cedat şi nici nu au îngenuncheat înaintea lui Goiciu şi a lui Mihalcea, conducătorii închisorii Gherla.

Nesupunându-mă reabilitării, nefiind de acord cu compromisul, am fost trimis la mina de plumb Baia Sprie pentru exterminare.

M-am împrietenit şi am lucrat cu mari intelectuali de mare valoare ca: profesorul Tânoviceanu, profesorul Doru Braj, studentul Ioan Câmpeanu, studentul Iosif Câmpeanu, studentul Mihai Ştefănescu şi în mod deosebit am fost legat cu sufletul de grupul de studenţi din Alba Iulia „Liga anticomunistă" care, deşi au fost puşi la cele mai grele munci în minele de plumb şi-au păstrat credinţa, omenia şi demnitatea, în Aiud şi Gherla. Merită amintit pentru pregătirea şi curajul cu care au depus rezistenţă şi au fost întotdeauna de exemplu: studentul Remus Munteanu în cele mai grele zile în Aiud în anul 1962 când a fost întrebat de colonelul Crăciun ce cunoaşte din realizările Partidului Comunist, i-a răspuns fără frică că el cunoaşte trei mari valuri de arestări: 1948—1949, 51—53, 57—59, l-au bătut, l-au izolat la „Neagra" dar tot nu a cedat şi pot să mărturisesc că el a avut cea mai mare influenţă asupra mea. Am stat mulţi ani împreună şi am fost ca fraţii. Apoi fratele lui, Mircea Munteanu, Simion Drăgoi din Ohaba, Peculea Pompiliu Sârbu Septimiu, Radu Marin, Drăghici Gheorghe, Lăpăduş Ioan, Totoianu Deanu Gheorghe, Mircea Trif, fraţii Puşcaş, Zeno Moga, Tic Gherasim, Peligrad Traian şi alţii care au făcut parte din „Liga anticomunistă" a studenţilor din Alba Iulia.

După desfiinţarea muncii subterane cu deţinuţii politici de la minele de plumb, am fost transferat la Aiud, unde am stat până la eliberare. La Aiud au fost mulţi oameni intelectuali de valoare, încât era numită şi „închisoarea intelectualilor".

Primul, şi care a avut cea mai mare influenţă asupra mea, şi care se ocupa de oamenii simpli, a fost profesorul doctor Gheorghe Popescu Vâlcea, cu care am îndeplinit cea mai mare misiune din Aiud — „salvarea săbiilor". În fabrica închisorii am lucrat cu inginerul Tulea Sorin, profesorul Ionescu Cârligel, inginerul Gheorghe Gabriel, inginerul Puiu Arama, scriitorul Ion D. Caraion, profesorul Nesloveanu Gheorghe, Gabriel Constantinescu, intelectual din Sibiu şi scriitorul Constantin Ion Gane, fost cronicar al familiei regale, fecior de viţă intelectuală, într-adevăr intelectual de rasă, cel mai vârstnic deţinut politic din Aiud, unde a şi murit. Tot în închisoarea Aiud l-am cunoscut pe inginerul Stoenescu Mirel (actual inginer diplomat în Elveţia) şi studentul Nicolae Dima de la Politehnica în Bucureşti. Pot să spun despre el că a fost cel mai apropiat prieten al meu, deşi tânăr avea o cultură impresionantă (actualmente reporter la radioul „Vocea Americii" care a primit doctoratul în Filosofie la Universitatea Columbia, autorul cărţii „Călătorie spre libertate" Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1993).

În celularul din Aiud pe „coada Teului" la etajul III am stat cu Horea Cosmovici, mare intelectual, cu doctor economist Ilie Niculescu — o somitate, Petre Ţuţea, Constantin Noica şi mulţi alţii.

Tot în închisoarea din Aiud l-am cunoscut pe Nichifor Crainic şi despre activitatea lui din închisoare voi vorbi eu acum cu tot curajul, considerând ca o datorie morală şi în virtutea colegialităţii, pentru a face lumină în activitatea lui, pe seama căruia au circulat mai multe zvonuri că s-ar fi compromis şi în anumite situaţii grele ar fi negat existenţa lui Dumnezeu, unii chiar aducându-i acuzaţii grave. Considerat „apostolul" Ortodoxiei, drept cel mai mare gânditor mistic, poet, patriot şi anticomunist convins, fecior de ţăran şi om care a suferit mult în viaţă. În baza principiului de drept penal „ca acolo unde acuzarea este mai gravă şi apărarea trebuie să fie mai dârză" voi veni cu „argumente" scrise de el în închisoare, pe care cei care încercau să-l compromită nu le ştiau... Este adevărat, că îi era foame şi frig şi vorbea mult despre mâncare iar unii care îşi permiteau i-au făcut observaţii, spunându-i că: „Cine aţi fost dumneavoastră şi acum vă plângeţi de foame?!" În urma observaţiilor făcute de către unii colegi, Nichifor Crainic a scris poezia **„Foamea"**:

„Eu de-oi fi fost cândva ciorchine
Azi sunt vostina stoarsă-n teasc,
În flămânzenia din mine
Vărsaţi o zeamă şi renasc".

Şi apoi în poezia **„Tu"** zice într-o strofă:

„De Tine mi i foame, de Tine mi-i sete..."

Sau în poezia **„Cântecul potirului"**:

„Tu Pâinea de-a pururi a neamului meu" (referindu-se la Dumnezeu).

Şi apoi era sigur că vom scăpa de comunism, dar nu ştia când şi scrie în ultima strofă din poezia **„Unde sunt cei care nu mai sunt"**:

„Veţi vedea când marele întuneric va cădea" (referindu-se la căderea comunismului).

Consider că aceste câteva versuri din poeziile lui scrise în Aiud sunt suficiente pentru a arăta că nu şi-a pierdut nici credinţa şi nici omenia.

Deci poeziile lui Nichifor Crainic şi ale lui Radu Gyr ne-au ţinut moralul şi ne-au fost ca o hrană sufletească. De asemeni şi poeziile lui Vasile Militaru şi ale altor poeţi tineri şi mai ales epigramele lui Ionel Pastorel Teodoreanu care ne făceau să uităm de necazuri.

Am învăţat poezii câte am auzit şi pe care le repet şi acum de aceea închei tot cu o poezie făcută în închisoarea Aiud:

„Nu dor nici luptele pierdute,
Nici rănile din piept nu dor
Nu dor acele braţe slute
Care să lupte nu mai vor.

Când inima în piept îţi cântă
Ce-nseamnă umărul înfrânt
Ce-nseamnă-n praf o spadă frântă
Când tu înalţi un steag mai sfânt.

Că nu eşti înfrânt când însângeri
Şi nici când ochi-n lacrimi ţi-s,
Adevăratele înfrângeri
Sunt renunţările la vis".

Popa Savu — deţinut politic, condamnat 25 ani muncă silnică. Executată în 1950—1964.

† Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae*

(la un an de la trecerea sa în veşnicie)

Prin venerabila sa vârstă de 83 de ani, s-ar putea aprecia că părintele profesor dr. Teodor Bodogae şi-a împlinit rostul în lumea aceasta şi că plecarea sa, în urmă cu un an, pe calea veşniciei a însemnat un deznodământ firesc, hărăzit tuturor muritorilor.

Cu toate acestea, atât pe plan familial cât şi instituţional (bisericesc şi cultural) i se simte absenţa ca o mare pierdere.

Nu se poate să nu fie regretat un om, cu un caracter atât de ferm şi o atât de bogată zestre de înţelepciune, cum a fost părintele Bodogae.

Specialist de prim rang în Istoria bisericească şi Patrologie, părintele Bodogae ne-a oferit pilda unei profunde responsabilităţi faţă de Biserică, în care a văzut o instituţie divino-umană, fără egal în această lume, tocmai pentru alcătuirea ei teandrică. Fără a cădea în înţelegerea triumfalistă a locului Bisericii în contextul istoric, părintele Bodogae n-a acceptat subordonarea acestei instituţii faţă de puterea seculară, ci a militat neabătut pentru independenţa şi păstrarea ei pe linia slujirii şi **sfinţirii** vieţii oamenilor.

Ca o consecinţă a acestei atitudini, regimul comunist l-a îndepărtat şi l-a ţinut vreme îndelungată (21 de ani) departe de rostul pentru care s-a pregătit: acela de dascăl de Teologie, iar când a revenit, în 1973, a fost primit cu rezerve şi chiar suspicionat de lipsă de lealitate faţă de un regim pe care într-adevăr îl detesta.

Măsura abuzivă nu l-a putut îndepărta însă şi de preocupările de studiu şi cercetare teologică. Scriitor prodigios, părintele Bodogae a înzestrat literatura teologică, mai ales pe cea cu caracter istoric-bisericesc, cu studii şi lucrări de referinţă. Teza sa de doctorat, alcătuită în timpul studiilor de specializare la Atena şi întitulată: „Ajutoarele româneşti la mânăstirile din Sfântul Munte Athos", impresionantă ca volum şi foarte bogată în mărturii documentare, şi-a păstrat peste decenii actualitatea.

Un capitol important în care şi-a adus contribuţia a fost cel al relaţiilor româno-sârbe, ca unul care a poposit, în vremea studiilor sale de specializare, şi la Belgrad.

Remarcabil este şi aportul pe care şi l-a adus, ca unul care cunoştea limba originală a scrierilor patristice, la traducerea acestora în limba română. În mod special ni l-a apropiat pe Origen, din opera căruia a tradus (în colaborare cu pr. prof. N. Neaga şi Zorica Laţcu), aproximativ 2000 de pagini. Tot prin strădania sa de traducător ne-a stat la îndemână importanta scriere: „Despre viaţa în Hristos" a lui Nicolae Cabasila (apărută la Sibiu, în 1946).

Prieten apropiat cu unul dintre fondatorii colecţiei patristice „Sources Chrétiennes" — rev. Claude Mondésert, părintele Bodogae a mijlocit înzestrarea bibliotecii mitropolitane din Sibiu, care este şi a Facultăţii de Teologie, cu zeci de volume din această prestigioasă colecţie, făcând astfel mai accesibile, tineretului universitar, operele patristice.

Părintele prof. Teodor Bodogae se numără şi între coautorii manualului de Istorie bisericească universală (în două volume) pentru Institutele teologice (Bucureşti, 1956).

Pe linie ecumenică, părintele Bodogae a sprijinit mai buna cunoaştere şi apropierea intercreştină prin traducerea lucrării lui Wisser't Hooft: „Ortodoxia văzută de un protestant", Sibiu, 1933.

Nu în ultimul rând se cuvine **a ne referi la** patosul predicatorial al celui pe care îl comemorăm acum, la un an de la mutarea sa în veşnicie. Din amvonul catedralei mitropolitane şi al bisericii din cartierul Lazaret a entuziasmat de nenumărate ori sufletele credincioşilor, stimulându-le spre evlavie şi transpunerea în viaţă a poruncilor evanghelice.

Teolog de profundă erudiţie, profesor universitar de mare reputaţie, preot înzestrat cu autoritate duhovnicească, acesta a fost părintele Teodor Bodogae, a cărui lipsă, aşa cum arătam la început, o vom resimţi mereu.

Bunul Dumnezeu să-i facă parte de dreapta sa răsplătire.

Veşnică să-i fie pomenirea.

Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan

* Cuvânt comemorativ ţinut la parastasul oficiat în paraclisul Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, în ziua de 25.XI.'95.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

Duminică, 5 noiembrie 1995, Î.P.S. Sa a slujit la Biserica „Sf. Nicolae" din Șcheii Brașovului. S-au aniversat 500 de ani de la zidirea Bisericii și de la zidirea primei școli românești, tot aici, lângă biserică. Înalt Prea Sfinția Sa a vorbit despre trecutul spiritual și cultural al Brașovului. Au transmis mesaje, Dl. Victor Opaschi, consilier prezidențial din partea D-lui Ion Iliescu, președintele României, Dl. Dan Fruntelată din partea D-lui Nicolae Văcăroiu, primul ministru al Guvernului României.

După terminarea Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a inaugurat noile case din incinta Muzeului Șcheii Brașovului, tăind panglicile tricolore: casa memorială „Ion Colan", casa memorială „Tudor Ciortea" și expoziția „Ex-Libris" a d-lui dr. Emil Bologa.

Luni, 6 noiembrie, Î.P.S. a partcipat la Simpozionul aniversar „500 de ani de la zidirea bisericii „Sf. Nicolae" și a Școlii din Șcheii Brașovului" care a avut loc în sala de festivități a Liceului „Andrei Șaguna" din Brașov.

Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea: **„Biserica Ortodoxă și Școala românească din Șcheii Brașovului la vârsta de 500 de ani"** (va fi publicată în „Telegraful român"). Au mai prezentat comunicări academician George Mihăilă, preoții Vasile Prodea și Ioan Herda de la Biserica „Sf. Nicolae" din Șchei, Mihai Manolache de la Biserica „Sf. Arhangheli", din Brașov, Dl. Octavian Schiau, Dl. Ioan Vlad, prof. Constantin Catrina.

Au participat și elevi ai Liceului „Andrei Șaguna" și ai Seminarului Teologic din Brașov.

Marți, 7 noiembrie, Î.P.S. Sa a participat la Conferința preoților din Protopopiatul Brașov, dând preoților povețe și îndemnuri pastorale.

Vineri, 10 noiembrie 1995, a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial.

Duminică, 12 noiembrie, a sfințit Monumentul eroilor martiri căzuți în cele două războaie mondiale, ridicat în parohia Dârlos, prot. Mediaș. Cu acest prilej a rostit o cuvântare despre „Vatra strămoșească".

Miercuri, 15 noiembrie, invitat de Asociația ASCOR, filiala Sibiu a conferențiat în Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" Sibiu, în cadrul săptămânii duhovnicești, despre „Rugul Aprins".

Duminică, 19 noiembrie, a sfințit biserica cu hramul „Sf. Împărați Constantin și Elena" din Parohia Râșnov IV, prot. Brașov, ridicată prin râvna preotului Giurgiu Ilarie Dorin și a credincioșilor acestei parohii. Cu această ocazie Î.P.S. Mitropolit a rostit predica zilei și a hirotesit întru iconom stavrofor pe preotul Giurgiu Ilarie Dorin.

În cadrul Sf. Liturghii de la Râșnov IV, a hirotonit întru diacon pe tânărul licențiat Albu Marius.

Miercuri 22 noiembrie a.c., la invitația Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania și a Filialei ASCOR Cluj, a conferențiat la Casa de Cultură a studenților pe tema „Rugului Aprins". La sfârșitul Conferinței a răspuns întrebărilor adresate de cei prezenți în sală.

Vineri, 24 noiembrie, Î.P.S. Mitropolit a participat, în sala de festivități a Primăriei Brașov, la jurizarea proiectului viitoarei catedrale din Municipiul Brașov.

Sâmbătă, 25 noiembrie, a cercetat mânăstirea Predeal.

Duminică, 26 noiembrie, a slujit Sf. Liturghie la biserica „Buna Vestire" din Brașov la invitația preoților Manolache Mihai și Boghici Adrian. În timpul Sf. Liturghii a hirotonit întru preot pe diaconul Albu Marius, pe seama Capelei Spital IV Brașov și, întru diacon, pe licențiatul în teologie Năpar Toma Daniel. A rostit cuvânt de învățătură pe marginea pericopei evanghelice a zilei. La sfârșitul Sf. Liturghii a hirotesit întru sachelar pe tânărul preot Manolache M. Mihai, fost la Poiana Mărului, pentru rodnica activitate misionar-pastorală și, îndeosebi, pentru a fi construit o biserică nouă în parohia Poiana Mărului, după revoluția din 1989.

Luni, 27 noiembrie, a cercetat Mânăstirea Sâmbăta.

Pr. Valentin Sicoe
secretar eparhial

Un învățător pe frontul unirii — PETREA DASCĂLUL

(Urmare din pag. a 3-a)

bolnavi, slabi în zdrențele militare prea largi, de pe fronturile din Italia și Galiția; obosiți de război dar cu imensul câștig de înțelepciune al celor scăpați din bătaie.

În însemnările lăsate de Petru Olaru găsim pagini de adevărată istorie vie, incontestabil izvor istoric privind acțiunile, în speță ale locuitorilor din Orlat la pregătirea unirii. Astfel, odată cu sosirea soldaților de pe front — a doua jumătate a lunii octombrie 1918 — începe pregătirea și organizarea unei puternice activități care va culmina cu ziua de 1 Decembrie 1918. La începutul lunii noiembrie, sub îndrumarea dr. Ioan Lupaș și a sublocotenentului Ion Steflea din Sălișteș, în adunarea generală a sătenilor care s-a ținut la Orlat s-a constituit Consiliul Național comunal. Tot acum se formează garda națională locală în fruntea căreia a fost desemnat sublocotenentul Dumitru Pop. Următorul pas; înlăturarea autorităților austro-ungare de la conducerea comunei iar puterea a fost preluată, pe plan local de către noile organe revoluționare.

În 8 noiembrie Petrea Dascălul pleacă cu sătenii Ion Stoiță la Sălișteș, convocați de către dr. Ioan Lupaș și dr. Nicolae Petra pentru constituirea Consiliului național român de plasă. Președintele acestui organ a fost ales dr. Ioan Lupaș.

Spre sfârșitul lunii noiembrie locuitorii comunei Orlat adoptă „Hotărârea noastră" de unire cu România, „... tot ce au dorit strămoșii noștri, tot ce ne încălzește pe noi cei de față și tot ce va înălța pururea pe fiii și nepoții noștri". Hotărârea orlățenilor se va constitui în „credenționalul" cu care delegația obștei de aici va fi prezentă la Alba Iulia.

Urmează adunarea cercului electoral Cristian unde au fost aleși delegații oficiali pentru Adunarea Națională de la Alba-Iulia. Ca reprezentant al Orlatului este ales Ioan Stoiță, profesia „econom", adică țăran a cărui gospodărie personală îi conferă deplina independență economică. Plecarea delegațiilor spre Alba Iulia creează un entuziasm popular deosebit. La 30 noiembrie, pe peronul gării din Orlat unde era strâns aproape tot satul cântând „Deșteaptă-te române" și „Pe-al nostru steag e scris unire" pleacă Ioan Stoiță ca delegat oficial, și Petrea Dascălul împreună cu 10 săteni ca reprezentanți ai comunei la Marea Adunare.[4]

Istorica hotărâre a Marii Adunări de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 a însemnat pentru Petrea Dascălul, ca și pentru atâția români materializarea visului național: unirea cu Patria. Constituirea deplină a statului național unitar a însemnat finalizarea unui edificiu în zidăria căruia o cărămidă a fost pusă și de învățătorul nostru.

Toată această activitate a fost recunoscută de contemporani. Și ca un corolar a unei lungi și prestigioase activități, Petrea Dascălul a fost numit în Consiliul Dirigent în calitate de referent, secția învățământ primar, colaborator apropiat al prietenului său, omul de cultură Onisifor Ghibu.[5]

Odată cu consumarea acestui eroic episod al istoriei noastre activitatea politică este înlocuită la Petrea Dascălul de cea educativă și scriitoricească. Nefăcând parte din nici un partid politic, munca învățătorului este pusă de-acum în slujba poporului care, în noile condiții emanciparea culturală îl duce la emanciparea socială.

Harnic, laborios, meticulos și modest, învățătorul Petru Olaru sau Petrea Dascălul continuă după război activitatea publicistică. Și cred că cea mai fericită formulă de încheiere a acestui material în care am încercat, în limita unor posibilități reduse de a scoate din anonimat activitatea unei personalități puternice, ar fi prezentarea unui fragment dintr-un articol semnat de Petrea Dascălul în revista „Luceafărul" din martie 1939, nr. 3 adresat slujitorilor școlii, intitulat „La despărțire": „... atâția învățători vrednici au fost în acest județ, atâția antemergători ale rosturilor dăscălești încât galeria lor ne-ar fi fost cel mai bun exemplu dacă i-am fi scos din anonimatul uitărilor".

4. Paul Abrudan, Tribuna Sibiului — 2 decembrie 1983.
5. „Luceafărul", Anul VI, Februarie—Martie 1939, nr. 2—3.

În amintirea părintelui GHEORGHE ȘOIMA (1911—1985)

Într-o zi mohorâtă de 26 noiembrie din anul 1985, deci acum 10 ani, pleca dintre noi, în plină activitate creatoare, cel ce avea să rămână în conștiința Bisericii noastre unul dintre cei mai de seamă profesori de teologie și creatori de muzică bisericească, păr. Gh. Șoima.

Deși au trecut 10 ani de când a plecat în lumea veșniciei, amintirea sa a rămas încă vie în sufletele tuturor celor ce l-au cunoscut și îndrăgit.

Locul lui Gheorghe Șoima în Istoria învățământului muzical bisericesc al Teologiei românești, precum și în Istoria muzicii românești, este consolidat și de contextul în care personalitatea sa a dobândit un contur aparte pe scena atât de laborioasă a Teologiei Ortodoxe sibiene.

În Transilvania începutului de secol XX, funcționa o singură școală ortodoxă de pregătire a viitorilor preoți și aceasta în Sibiul glorificat de activitatea genială a celui mai mare ierarh al Bisericii Ortodoxe din Transilvania, mitropolitul Andrei Șaguna. Aici, în Sibiu, își va începe activitatea preotul Dimitrie Cunțanu (1837—1910), care prin opera sa reprezentativă de culegere, selectare și notare a melodiilor bisericești practicate în Transilvania, a rămas în conștiința culturii românești ca un adevărat patriarh al melosului bisericesc transilvan. Între cei ce au avut privilegiul să-l aibă ca profesor de muzică bisericească se numără Dr. Vasile Stan, profesor de teologie, Augustin Bena, viitor profesor de muzică și apreciat compozitor, Laurențiu Curea, consilier al episcopului Nicolae Ivan și autor al unei Liturghii pentru cor mixt, ce are la bază melodiile notate de D. Cunțanu, Onisifor Ghibu, pedagog și literat de aleasă vocație, Candid Mușlea, autorul cunoscutei monografii în două volume, închinată bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, Sebastian Rusan, viitor episcop, Iosif Trifa, cel ce va pune bazele Oastei Domnului și mulți alții.

Această atmosferă de înaltă ținută intelectuală va fi dublată de activitatea urmașilor lui Dimitrie Cunțanu la catedra de Muzică bisericească a Școlii de Teologie de la Sibiu, devenită Academie Teologică și apoi Institut Teologic Universitar, iar în zilele noastre Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din cadrul Universității din Sibiu.

Urmașii lui Dimitrie Cunțanu au promovat aceeași cântare bisericească notată de înaintașul lor, așa încât putem afirma cu toată responsabilitatea pe care o comportă orice concluzie bazată pe cercetare, că varianta muzicală propusă de Dimitrie Cunțanu și a cărei realizare editorială a avut loc în anul 1890, are o continuitate neîntreruptă de cel puțin 150 de ani.

În teza noastră de doctorat intitulată „Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania" am încercat să demonstrăm valoarea reală a variantei transilvănene, valoare conferită de structura ei modală, dependentă de filonul muzical psaltic de proveniență bizantină.

Gheorghe Șoima va prelua la Sibiu munca începută de mereu vrednicul de pomenire Dimitrie Cunțanu, precum și munca urmașilor acestuia: Aurel Popoviciu (1883—1929), autorul unui manual de Tipic, Sibiu, 1917, prima ediție și 1927, ediția a II-a și colaborator al lui Timotei Popovici la reeditarea Melodiilor celor opt glasuri, notate de D. Cunțanu, Sibiu, 1927. Urmează Candid Popa (1874—1949) și Petru Gherman (1907—1941), unul dintre cei mai talentați profesori de muzică bisericească ce i-a dat învățământul teologic din Sibiu, cu multe lucrări de specialitate, între care amintim compoziții și prelucrări bisericești și laice, colinde și cântece de stea și lucrări de muzicologie cu speciale referiri la istoria muzicii bisericești din Ardeal. Petru Gherman moare de tânăr în plină putere creatoare la 1 iulie 1941 și în locul lui va fi numit Gheorghe Șoima.

Absolvent al Liceului „Gheorghe Lazăr" din Sibiu (1921—1928), al Academiei Teologice Andreiene (1928—1932) și al Conservatorului de Muzică din București (1932—1937), Gheorghe Șoima va desfășura la Sibiu o întreită activitate: de profesor de muzică la Școala Normală (1937—1941), la Institutul Teologic Universitar (1941—1976) și la Școala Populară de Artă (1946—1959), de dirijor și compozitor.

În calitate de profesor va realiza cea mai lungă, mai stabilă și mai bogată activitate în cadrul învățământului teologic. Ținuta sa academică era dublată de o blândețe și duioșie în priviri, calități ce l-au impus în atenția studenților și a colegilor de breaslă ca o figură legendară, coborâtă de undeva din peisajul mioritic al Mărginimii Sibiului. Inspira încredere și respect numai privindu-l. Era darnic și altruist, oricând gata să dea o mână de ajutor discipolilor iubitori de muzică. Fruntea înaltă și privirea pătrunzătoare reclamau fizionomia unui intelectual de rasă, cu un cuvânt greu în exegeza imnelor liturgice și chiar a opusurilor filosofice ale unui Kant, Fichte sau Heideger.

Ca dirijor a consolidat prestigiul de care se bucura Corul Catedralei Mitropolitane, îmbogățind repertoriul cu piese corale psaltice. A descoperit frumusețile acestei muzici abia spre sfârșitul vieții. Atunci când se afla la pupitrul dirijoral, imprima interpretării corale un duh de rugăciune și meditație. Nesansa vieții sale a constat în faptul că el, ca profesionist, a lucrat și s-a chinuit cu amatori, Sibiul nedispunând atunci de vreo instituție muzicală superioară, cu excepția Filarmonicii de Stat dar și aceasta fără un cor reprezentativ.

În calitate de compozitor, latură ce-l definește cu adevărat, Gheorghe Șoima a acoperit o paletă vastă și diversificată. De la lucrări simfonice sau vocal-simfonice, la compoziții corale laice și bisericești, pentru voci egale, cor mixt sau bărbătesc. Reținem fugar doar câteva titluri: Lucrări simfonice: Triptic sibian (1962), Odă lui Gheorghe Lazăr (1957), Adagio molto esspresivo (1947), Moment rapsodic (1951), Jieneasca (1953), Valsul studenților (1966), Simfonia „Alpii transilvani" (1970) ș.a.

Compoziții corale: Mândru-i jocul Hațegana (1951), Nunta ciobănească (1955), Suită de cântece ciobănești (1936) ș.a.

Compoziții coral-liturgice: Liturghia dogmatică în La, necântată încă și rămasă în manuscris, ca dealtfel aproape toate compozițiile sale, o durere mărturisită adesea celor apropiați, Opt colinde pentru cor mixt (1940), Podoaba Casei Tale, pentru cor mixt cu soliști, compusă cu ocazia instalării mitropolitului Dr. Nicolae Mladin, în biserica măririi Tale stând, pentru cor mixt și bărbătesc ș.a. Gheorghe Șoima a scris și o serie de lucrări didactice și de pedagogie muzicală, altele cu caracter istorico-muzicologic și de folclor, articole omagiale închinate predecesorilor săi la catedră, în special lui Timotei Popovici, de care se simțea foarte apropiat.

Acum, la împlinirea unui deceniu de la moartea sa, așternem în sanctuarul vieții și activității sale piosul nostru sentiment de dragoste și recunoștință, pentru tot ceea ce a însemnat în viața bisericească a Ortodoxiei românești. Murmurăm în intimitatea ființei noastre chinonicul „Frații împreună", căruia i-a dat respirație duhovnicească într-una din cele mai populare creații ale sale, sau „Doamne a Tale Cuvinte", acum, când vremea colindelor este atât de aproape, este în noi și ninge peste suflete și morminte cu flori dalbe de măr.

Pr. Lect. Dr. Vasile Stanciu

SEMNALĂM... SEMNALĂM...

LUCIAN BLAGA despre ANDREI ȘAGUNA*

După importanta monografie a lui Keith Hitchins, intitulată ORTODOXIE și NAȚIONALITATE (Andrei Șaguna și românii din Transilvania 1864—1879), tradusă de prof. Aurel Jivi, revista „Anotimpuri literare" din Timișoara (nr. 9-10-11/1995) ne face o nouă surpriză legată tot de marele mitropolit care a reactivat Mitropolia Transilvaniei. Scriitorul și istoricul I. D. Suciu a descoperit la Academia Română un manuscris, redactat cu creionul, care reprezintă o conferință a lui Lucian Blaga despre Andrei Șaguna, rostită în 1943 la Sibiu, la „Cercul juridic Transilvan".

Conferința este evident importantă prin faptul că autorul ei e Lucian Blaga. E important și felul în care Lucian Blaga îl situează pe Șaguna în epocă, și cum situează în epocă și ortodoxia după un secol și jumătate de la marea lovitură pe care a primit-o la anul 1700 din partea catolicismului. Perioada aceasta de după 1700 e numită de Blaga **„tristă pauză istorică"** în care Biserica Ortodoxă a fost **„năpăstuită cum nici nu ne putem închipui"** și când ea **„abia mai putea respira"**, timp în care n-a avut nici episcopi, nici organizare bisericească până la 1861. Până în anul 1861, cu excepția lui Vasile Moga, pe care Blaga îl înțelege și nu-l consideră ca alți istorici, slab și ineficient, românii s-au aflat într-o **„iobăgie bisericească față de sârbi"**, din care, abia Șaguna îi va scoate. Blaga se dovedește în această prezentare a lui Șaguna un foarte bun analist al epocii și un portretist cum numai unul ca dânsul putea fi. Șaguna fiind până atunci un **„desăvârșit necunoscut"**, sosirea lui în Transilvania a provocat **„nedumerire și uimire"**. Venea de la Carlovița, dar cu **„ochii luminoși ca două minuni"**, părea că **„venea dintr-un basm"**. Blaga scria că întreaga lui înfățișare era **„expresia unei puternice sănătăți spirituale"**.

Anticipând ceea ce în conferința sa avea să dezvolte mai pe larg și avea să motiveze, Blaga enunță adevărul că **„Andrei a așezat temeiurile unei epoci istorice care avea să-i poarte numele"**. Când a venit el în Ardeal, **„Ortodoxia noastră** — scria Blaga — **trebuia să lupte chiar pentru oxigenul strict necesar ca să nu se sufoce"**. Lucian Blaga înțelege exact situația românilor ortodocși din acea vreme și raporturile cu Habsburgii de la Viena, și își pregătește și dezvoltă o strategie care, se va dovedi în timp, a fi fost cu adevărat vizionară.

Știe să se descurce în cercurile înalte de la Viena, se face invitat la masă de împărat și devine, încetul cu încetul **„o adevărată față bisericească și cel mai chemat reprezentant politic al poporului său... El avea conștiința despre sine însuși, ca exponent al unui neam întreg în lumea imperială"**. Blaga remarcă mereu faptul că Șaguna era un mare diplomat și că s-a implicat de la început în toate treburile bisericești, dar și politice ale românilor din Ardeal. Ludovic Kossuth, revoluționarul maghiar de la 1848, s-ar fi împăcat cu oricine, chiar și cu Avram Iancu, numai cu Șaguna nu.

Blaga refuză cu desăvârșire orice acuzație de servilism a lui Șaguna față de Curtea de la Viena, servilism de care l-au învinuit unii pentru că a fost făcut baron. Trebuie să precizăm însă: el s-a servit de Viena, nu Viena de dânsul. **„Nici un ardelean** — scrie Blaga — **n-ar fi putut să realizeze ceea ce Șaguna a durat în Ardeal"**, așa încât Blaga — și să nu uităm că e vorba de acel Blaga al cărui creștinism a fost uneori contestat — așadar el afirmă că Șaguna n-a fost chemat în Ardeal, ci **„a fost trimis"**. Trimis de Dumnezeu, evident. Blaga mai spune că Șaguna **„venea din Biblie"** și că **„știa că este trimis apostolic la poporul său, pe care încă nu-l cunoscuse"**.

Blaga se întreabă: **„Ce-i dă lui Șaguna această conștiință?"** Și răspunde: **„Credința ortodoxă pe care și-o însușise în toată adâncimea ei"** și, bineînțeles, credința în neamul său românesc. **„Naționalitatea** — spune Blaga — **este modul predestinat de manifestare a ortodoxiei"**, deși Blaga notează și dimensiunile ecumenice.

Că Șaguna vede în limbă suportul naționalității, o vedem din prefața la **Biblia** sa, textul fiind la îndemâna oricui. El s-a opus latinizanților care duceau la deformarea limbii și la artificializarea ei. Blaga apreciază că Prefața lui Șaguna la Biblia tradusă de el, **„echivalează cu un program literar"**. El pleda pentru organicitatea limbii, legarea ei de sorgintea populară, de limba vorbită. **„Limba noastră este pom viu"**, spunea Șaguna.

Blaga trece în revistă, insistent, rolul cultural al lui Șaguna în viața religioasă și națională a Transilvaniei. El era, zice Blaga **„un înțelept al acțiunii"**, **„avea geniul inițiatelor"**. A scris cărți, manuale **„de incontestabilă valoare"**, a întemeiat **„Telegraful român"** și **„Calendarul"**, reviste care dăinuiesc neîntrerupt până astăzi, a fost printre inițiatorii ASTREI și primul ei președinte.

În timpul dualismului austro-ungar el a fost pentru luptă activă pentru drepturile românilor. Pasiviștii nu l-au înțeles dar, ulterior, i-au dat dreptate.

A avut bucuria scurtă ca, la 1865, românii să fie recunoscuți ca națiune și Ardealul autonom, spune Blaga. Visul i s-a destrămat în 1867, prin dualismul care încorpora Transilvania la Ungaria, dar el n-a renunțat să ceară mereu drepturi pentru români și, în cele din urmă, va veni 1918.

Blaga remarcă adevărul că, totuși, cât a trăit Șaguna, **„Biserica lui era de fapt un mic stat în Stat"**, avea **Congresul ei** și constituția numită **„Statutul organic"**. Se știe că din primul Congres al lui Șaguna a făcut parte și Avram Iancu.

Este de-a dreptul impresionant cum, un mare filosof ca Lucian Blaga, a înțeles exact pe **omul mare al Bisericii Ortodoxe din Transilvania**, care a fost Andrei Șaguna.

Spiritul șagunian continuă să-și dea roadele în istorie. Rolul său în istoria Transilvaniei, în cea bisericească și în cea culturală, ca și în cea politică, în care, neimplicarea ar fi fost atunci cu totul neînțeleasă, rămâne covârșitor. Astăzi Facultatea de Teologie din Sibiu îi poartă numele, un Liceu din Brașov la întemeierea căruia a pus umărul, îi poartă numele, o Ligă din orașul Sfântul Gheorghe îi poartă numele, o Asociație din Constanța îi poartă numele și multe instituții din Transilvania, îndeosebi școli, sunt rodul activității și geniului său.

Numele său este nemuritor în istoria românilor din Transilvania și în inimile noastre ale tuturor.

* Cuvânt rostit în Catedrala mitropolitană din Sibiu, 30 noiembrie 1995, ziua Sf. Andrei.

ANTONIE P.

ANUNȚ

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, Secția culturală, adresează onoraților abonați, ca și altor eventuali doritori de a se abona, pe anul 1996, la publicația „Telegraful Român", că începând cu luna noiembrie 1995 se reînnoiesc abonamentele. Costul unui abonament pe un an este de 7 000 lei.

Expedierea banilor se va face obligatoriu prin mandat poștal pe adresa:

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35, Cont nr. 45.10.4.09.2 la B.C. Sibiu.

Pentru cititorii de peste hotare abonamentul anual este de 25 dolari S.U.A., care vor fi vărsați în cont nr. 47.21.016.680, la B.C. Sibiu.

Vă mulțumim!

Redacția

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
15 decembrie
Nr. 47—48
1995

„Astăzi s-a născut Cel făr-de-nceput. Lăudaţi şi cântaţi şi vă bucuraţi!"

NAŞTEREA DOMNULUI, EVENIMENT CRUCIAL ÎN ISTORIE*

Iată, numai cu câteva zile înainte de a intra în anul nou 1996, Biserica intră în marea Sărbătoare a Naşterii Domnului, de la care se împlinesc 1995 de ani. Aşadar, aproape 2000 de ani de dăinuire a creştinismului. Aproape 2000 de ani de verificare a lui în istorie. A trecut în acest timp, uneori, prin perioade grele de persecuţii şi de interdicţii, dar întotdeauna a supravieţuit. Numărul credincioşilor, în loc să scadă, în acele perioade a crescut.

*

Să ne amintim de primele trei veacuri de persecuţii şi de condamnare a creştinilor la moarte, numai şi numai pentru că se declarau creştini. Moarte prin tăierea capului. Moarte prin aruncarea în cazane cu apă sau ulei în fierbere. Moarte prin trimiterea în arene cu lei înfometaţi cu care erau puşi să se lupte, deşi se ştia că întotdeauna vor învinge leii care îi vor sfâşia. Ba chiar organizau aceste crime sălbatice ca pe nişte spectacole cu public. Iar publicul îi aplauda pe lei!

*

Să ne amintim şi de ultimii cincizeci de ani din Ţara noastră. S-a încercat ateizarea poporului român prin toate mijloacele, multor categorii de cetăţeni interzicându-li-se participarea la slujbe şi orice contact cu Biserica şi cu preoţii.

Să întrebăm acum istoria: ce s-a întâmplat în veacurile de persecuţii şi de condamnare a credincioşilor creştini la moarte?

Un scriitor bisericesc care a trăit între anii 160—240, pe nume Tertulian, într-o carte intitulată **Apologeticum** care tratează despre apărarea şi dovedirea dumnezeirii lui Iisus şi a caracterului divin al învăţăturii Sale, ne spune despre persecuţii: **Sanguis semen cristianorum**, adică: sângele martirilor creştini a fost sămânţa înmulţirii creştinilor. Exemplul martirilor i-a convins pe tot mai mulţi că, religia creştină era religia cea adevărată. Efectul persecuţiilor a fost invers decât cel aşteptat de persecutori.

*

Şi în secolul nostru, în ultimii 50 de ani, persecuţia împotriva creştinilor şi a învăţăturii creştine, interzicerea religiei în şcoli şi în armată, şi în alte servicii de stat, ca şi în epoca martirilor, în loc să împuţineze credinţa, a făcut-o să crească. Recensământul liber din 1993 a descoperit că aproape 80% din populaţia României a rămas creştină şi ortodoxă.

De ce? Iată de ce: pentru că învăţătura creştină cea adevărată e de la Dumnezeu. Dumnezeu a apărat-o. Preoţii, mânăstirile şi şcolile teologice au propovăduit-o fără încetare şi uneori, cu riscuri. Nu putea fi ucisă, pentru că Iisus Hristos, Întemeietorul, era Dumnezeu. Pentru că Biserica nu poate fi distrusă nici de forţele iadului. De oameni cu atât mai puţin.

Acest lucru s-a dovedit lămurit în cei aproape 2000 de ani de creştinism şi de multe încercări. Iisus Hristos, Cel a cărui naştere o sărbătorim astăzi, a fost permanent cu Biserica întemeiată de El. El a apărat-o. Şi, cu Dumnezeu nu se poate lupta nimeni şi să învingă! Au căzut răpuşi toţi cei care au încercat o asemenea luptă, oameni şi imperii, împăraţi şi conducători, care se credeau atotputernici. A căzut imperiul roman cu împăraţii şi cu zeii lui. A căzut sub ochii noştri imperiul sovietic ateu şi dictaturile din ţările răsăritene instaurate de acest imperiu.

Au trăit fără rost, în conflicte interioare, şi au murit absurd şi fără speranţă, toţi cei care n-au înţeles că fără Dumnezeu nu se poate nimic, nimic nu se explică, nimic nu are sens. Cu Dumnezeu totul capătă răspuns. Şi toate tainele din noi şi din jurul nostru se lămuresc.

Un mare om de ştiinţă, savant, matematician din secolul al XVII-lea, socotea că, oricum, e mai de folos să crezi, decât să nu crezi, atunci când nici ştiinţele, nici filosofia nu dau răspunsuri convingătoare la marile întrebări pe care şi le pun oamenii. Savantul acesta, Pascal, (1623—1662), făcea următorul raţionament, un fel de pariu cam negustoresc, dar pentru aceasta nu mai puţin adevărat. El se şi numeşte „Pariul lui Pascal", adică demonstrează că, oricum, e mai bine să crezi, decât să nu crezi.

Iată-l:

1. Dacă Dumnezeu nu există şi nu crezi, n-ai pierdut nimic.
2. Dacă Dumnezeu nu există şi crezi, de asemenea n-ai pierdut nimic.
3. Dar dacă Dumnezeu există şi crezi, ai câştigat totul.
4. Şi dacă Dumnezeu există şi nu crezi, ai pierdut totul. Adică ai pierdut Raiul.

Şi savantul încheia: Aşadar e mai folositor să crezi şi să câştigi totul, adică mântuirea.

Cine nu ajunge pe calea credinţei la Dumnezeu, să-şi facă măcar socoteala aceasta. Că şi mintea ne-a dat-o Dumnezeu ca să ne folosim de ea!

*

Credinciosul trăieşte liniştit. Ştie. Ştie de Dumnezeu, îşi explică prin Dumnezeu viaţa şi tot universul. Trăieşte după legi morale care îi reglementează şi îi orientează viaţa personală şi cea împreună cu semenii. Simte responsabilitate pentru familia sa şi pentru marea familie alcătuită din toţi oamenii. Credinciosul moare liniştit şi chiar dacă cei care rămân îl plâng, toţi au speranţa că nu moartea are ultimul cuvânt, ci nemurirea, prelungirea vieţii care nu va mai cunoaşte moartea. Nemurirea înseamnă întâlnirea dincolo cu cei dragi, plecaţi mai devreme. Altfel, despărţirea de cei dragi, de părinţi, de soţie, de soţ, de copii, ar fi catastrofală. În speranţa nemuririi, legătura cu cei care pleacă se va relua. De aceea poporul român ortodox păstrează comuniunea cu morţii, se roagă pentru ei, face pomeni pentru ajutorarea lor dincolo. Legătura dintre cele două lumi e mereu vie şi ea dă linişte sufletelor noastre îndurerate de orice despărţire, care, pe pământ e definitivă.

Naşterea Domnului ne-a adus această speranţă. Sărbătoarea ne aminteşte de vizita lui Dumnezeu pe pământ. Fără această vizită, fără Întruparea lui Dumnezeu, oricâte strădanii ar face ştiinţele toate, şi filosofia, şi noi înşine, n-am şti nimic, nimic, nici despre noi, nici despre originea universului, nici despre cerul înstelat cu lumile lui, nici despre pământ, nici despre plantă, nici despre copac, nici despre pădure, nici despre pasăre, nici despre puterea

(Continuare în pag. a 2-a)

† **Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA**
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Pastorală dată la Ziua Naşterii Domnului.

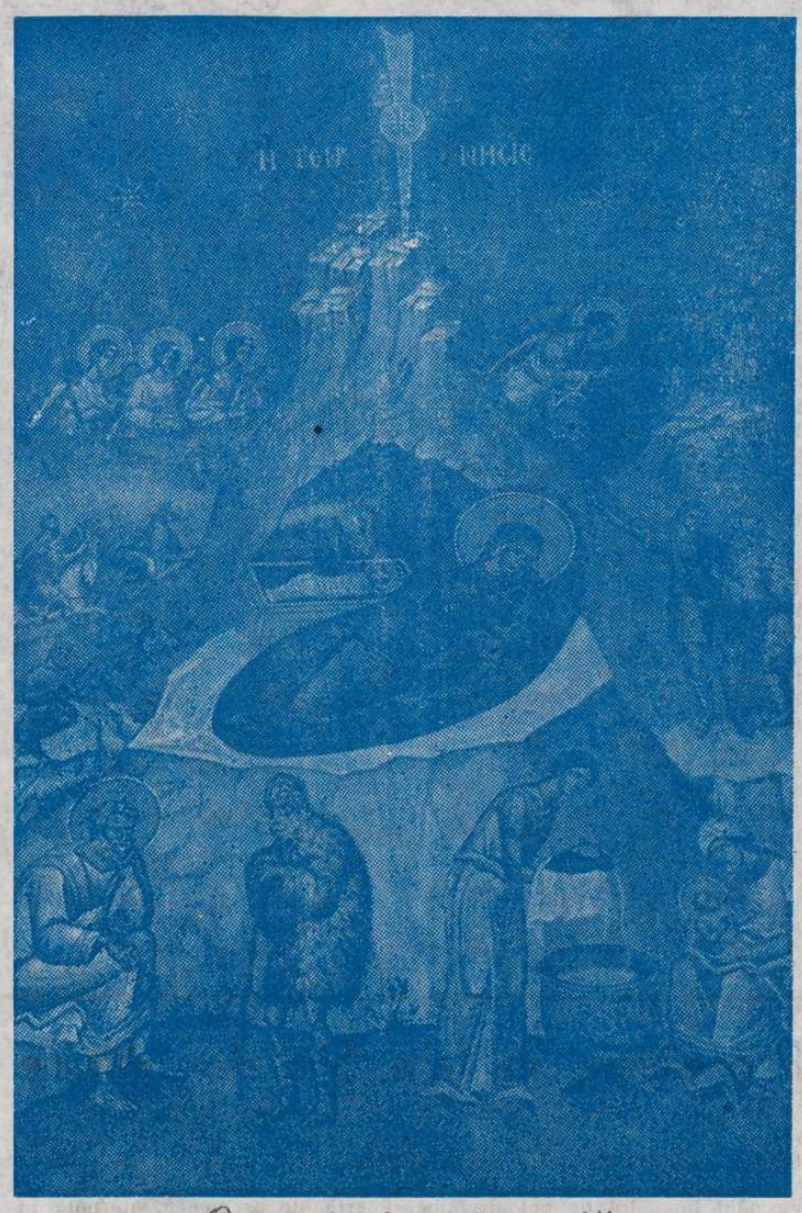

O, ce veste minunată

O, ce veste minunată
Lângă Viflaim s-arată,
Cerul strălucea
Îngerii veneau
Pe-o rază curată!

Păstorii cum auziră
Spre lăcaşul sfânt porniră,
Unde au aflat
Pruncul luminat
Şi îl preamăriră.

Păstorilor din câmpie
Le vesteşte-o bucurie.
Că-ntr-un mic lăcaş
Din acel oraş
S-a născut Mesia.

E Iisus Păstorul Mare,
Turmă ca El nimeni n-are.
Noi *Îl* lăudăm
Şi ne închinăm
Cu credinţă mare.

Pe Fiul în al Său nume
Tatăl L-a trimis în lume,
Să se nască
Şi să crească
Să ne mântuiască!

Astă Seară-i seară mare

Astă seară-i seară mare
Florile dalbe!
Seara mare-a lui Crăciun,
Florile dalbe!
Când s-a născut Domnul bun,
Florile dalbe!
Noi umblăm şi colindăm,
Florile dalbe!
Vestea bună să v-o dăm,
Florile dalbe!
La mulţi ani cu sănătate!
Florile dalbe!
Că-i mai bună decât toate,
Florile dalbe!

SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA

La Duminica Sfinţilor Părinţi după trup ai Domnului Iisus Hristos*

(Omilia a 57-a — fragment —)

Dacă după dumnezeire neamul lui Hristos nu poate să fie înfăţişat, El are însă neam după umanitate, după firea omenească, fiind descendent din oameni, El care s-a învrednicit să fie Fiul Omului şi să mântuiască pe om. Această carte a neamului Său au întocmit-o doi dintre sfinţii evanghelişti, Matei şi Luca. Evanghelistul Matei, după pericopa care s-a citit în Duminica premergătoare Crăciunului, nu a pomenit pe nici unul de dinainte de Avraam, ci coborând de la acela, a ajuns până la Iosif, căruia, după dumnezeiasca iconomie, i-a fost dată logodnică Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu şi care era din acelaşi neam şi ţinut, ca prin asta să arate că şi după ea, cu nimic mai mic nu este neamul. Luca însă, începând nu de la cei de mai dinainte, ci de la cei mai apropiaţi, urcând de la Iosif, nu s-a oprit la Avraam, ci cuprinzând pe toţi până la **Adam**, chiar şi pe **Dumnezeu** L-a numărat între strămoşii după umanitate ai lui Hristos. Şi aceasta pentru că, după cum socotesc eu, a vrut să arate că de la început omul nu este numai zidirea lui Dumnezeu, ci şi fiu după duh, duhul acela care i-a fost dat atunci împreună cu sufletul prin suflarea de viaţă. I-a fost dat duhul ca şi o logodnă, încât, dacă se întărea în el şi păzea porunca, să poată prin el participa la unirea desăvârşită cu Dumnezeu, prin care ajungea să trăiască veşnic lui Dumnezeu, şi să dobândească astfel nemurirea **(Matei 1, 1—17; Luca 3, 23—38)**.

Acela însă, urmând sfatul cel rău al răzvrătitorului, a călcat porunca cea sfântă şi s-a făcut nevrednic şi a căzut din acea logodnă, din făgăduinţa făcută şi a întrerupt planul cel dumnezeiesc. Dar harul lui Dumnezeu fiind dat fără căinţă şi planul Său (cu lumea) fiind nemincinos, Dumnezeu caută printre cei ce coboară după fire din acela, ca să găsească, din mulţi, un vas potrivit harului şi acelei dumnezeieşti înfieri; un vas care să slujească total voii celei sfinte a lui Dumnezeu şi să fie arătat vrednic de unirea cea ipostatică a firii dumnezeieşti cu firea omenească, unire care nu numai că situează sus firea omenească, ci ridică din nou prin ea tot neamul. Un astfel de vas s-a arătat copila sfântă, Fecioara Născătoare de Dumnezeu şi de aceea a fost numită de arhanghelul Gavriil **„plină de har"**, fiind cu adevărat cea mai aleasă, vas curat şi neprihănit, vrednic să încapă ipostasul teandric şi să conlucreze cu El. Pe ea a rânduit-o Dumnezeu şi a ales-o mai dinainte dintre toţi cei din veacuri şi o învredniceşte harului mai mult decât pe alţii şi o face sfântă a sfintelor şi o arată a fi chiar mai înainte de naşterea sa minunată, de vreme ce a binevoit ca ea să locuiască la sfânta sfintelor de la Templu, primind-o încă de copil să aibă sălaş împreună cu El. Şi o alege pe ea nu simplu dintre cei mulţi, ci şi dintre cei mai dinainte aleşi de El, cunoscuţi şi minunaţi pentru credinţa, cunoştinţa, purtările, cuvintele şi faptele lor cele iubitoare de Dumnezeu şi folositoare **(Luca 1, 28)**.

Şi aţi observat cum a început alegerea. Dintre copiii lui Adam, minunatul **Set** a fost ales de Dumnezeu, care prin cuvioase purtări şi prin cumineţenia sentimentelor lui, prin buna cuviinţă a virtuţilor, cu adevărat ca un cer însufleţit pe sine s-a arătat şi prin aceasta a dobândit alegere, din care avea să odrăslească apoi Fecioara aceasta, ca un cer purtător al Dumnezeului Cel mai presus de ceruri, prin care oamenii să fie chemaţi din nou la înfierea cea nemuritoare. Din cauza aceasta, tot neamul lui Set s-a numit **„fiii lui Dumnezeu"**, pentru că din neamul acesta urma să se nască Fiul lui Dumnezeu şi Fiul Omului. Aceasta şi pentru faptul că numele Set — **înviere** se tâlcuieşte — sau mai corect spus, **sculare**, şi însemnează cu adevărat Domnul, făgăduind şi dăruind viaţă nemuritoare celor ce cred Lui **(Fac. 4, 25)** . . .

Şi ca să vedeţi cât de arătat se face celor înţelepţi Duhul Sfânt, luaţi aminte cum toată Scriptura cea înspirată de Dumnezeu a scris despre Fecioara Născătoare de Dumnezeu. Căci arătând tot neamul ei, care începe de la Adam, prin Set, prin Noe, prin Avraam, prin David şi Zorobabel, cu toţi cei cuprinşi între aceştia, a arătat cu exactitate întreg neamul, până în timpul în care s-a arătat Fecioara, Maica lui Dumnezeu. Unele din neamuri nu le mai aminteşte, pe altele pomenindu-le, le lasă apoi în adânc de uitare, pome-

(Continuare în pag. a 2-a)

Traducere de
Diac. Eugen Moraru
Atena

* Traducerea s-a făcut după lucrarea: **Grigoriu toú Palamá, Ápanta tá érga, tomos XI, Tessalonic, 1986**, p. 424—451.

Şcoala Românească din Scheii Braşovului — 500 ani —

Cu 500 de ani în urmă, în Scheii Braşovului, şcoala românească îmbrăca haine de piatră, câştigându-şi statutul de „şcoală orăşenească" pentru „oraşul Şchei", atât de des pomenit în documentele timpului sub acest atribut. Nu trebuie, însă, confundată zidirea şcolii cu înfiinţarea ei, căci mărturii premergătoare acestui an ne îngăduie să apreciem începuturile şcolii cu mult înainte. În acest sens, pledează o bulă papală emisă de Bonifaciu al IX-lea la 15 decembrie 1399 pentru „schismaticii" ortodocşi din Şchei, cu scopul de a-i converti la religia catolică. Cu siguranţă că exista acea formă de învăţătură a „şcolii de predică", prin care se crea un sistem educaţional de rezistenţă ortodoxă şi o dovadă în acest sens o constituie un manuscris al „Omiliarului", recent descoperit în Scheii Braşovului şi datat pentru veacurile XI-XII. Încă se mai păstrează în Şchei manuscrise cu caracter educaţional din veacul XIV de sfârşit şi început de XV, între care „Învăţăturile lui Ioan Scărarul", „Învăţăturile lui Efrem Sirul", „Învăţăturile împăratului bizantin Ioan Cantacuzino", pe care protopopul Mihai le dăruia bisericii în condiţiile în care, la 1597 reclădea în piatră şcoala, în baza daniei voievodului moldovean Aron.

Complementar cu zidirea clădirii, existenţa şcolii este dovedită de numărul mare al grămăticilor. Un grămătic Oprea este chemat la 1479 la curtea lui Laiotă Basarab cel Bătrân, altul Radu, între anii 1480-1484 îndeplineşte misiuni diplomatice la curtea lui Vlad Călugărul, care la 1495 clădea pentru prima dată şcoala în piatră. Între anii 1481-1484 documentele Braşovului consemnează pe grămăticul Gheorghe din Şchei, pe un „grămătic de sârbie" Petru la 1492, motiv pentru care nu considerăm o surpriză că, tipărind la 1577 Psaltirea, diaconul Coresi menţiona în prefaţă: „să fie grămăticilor de înţelegătură".

Fertilizată de o pozitivă mişcare spirituală religioasă, urmată de aducerea tiparului coresian de la Târgovişte, şcoala avea să cunoască reale avantaje. Cei doi cărturari, protopopii Ianc şi Mihai, care traduceau cărţile diaconului Coresi şi în timpul cărora „multe cărţi s-au tipărit şi pe limba românească şi pe limba slavonească şi mult s-au nevoit aceşti păstori cu turma lui Hristos", nu numai că reclădesc şcoala, dar o înzestrează cu cărţi şi dascăli, ca Oprea, Dobre şi alţii. Traducând Octoihul în limba română la 1570, diaconul Oprea ne prezintă şcoala la un nivel neaşteptat, având două secţii de pregătire, sub forma unui curs primar şi un curs superior pentru viitorii dascăli, adică pentru „ucenicii cine învaţă dăscălie". Trecând prin Ardeal, călătorul iezuit Fasching prezintă cu admiraţie o şcoală în care „Didascalorum labor in eo totus versatur, ut legere ac scribere suam parvulorum Rem(publicam) in qua barbati etiam ac uxorati etiam ac uxorat sunt condocefaciant. Eorum literae Graeco-Aegyptiis characteribus conforma, tur...", apreciind frecventarea de către partea masculină şi cea feminină şi grafia chirilică. Ca urmare, la 1760, prin strădania protopopului şi cronicarului Radu Tempea II se ridică etajul şcolii, căci multele chilii, consemnate ca sediu şcolar, se dovedesc improprii.

În condiţiile acestei bogate vieţi şcolare, patronate firesc de biserica protectoare Sf. Nicolae prin slujitorii ei, protopopul Vasile (fost grămătic al şcolii) realizează prima cronică cu subiect românesc din Transilvania, propunându-şi să eşaloneze evenimente locale şi transilvănene de mare interes între veacurile XIII şi XVII. Pe tărâm şcolar, Dimitrie Eustatievici (şi el profesor al şcolii), creează prima gramatică românească la 1757, având să slujească învăţământul în calitatea sa de prim director al şcolilor naţionale neunite din Tran-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Vasile Oltean

Naşterea Domnului, eveniment crucial în istorie

(Urmare din pag. 1)

germinatoare a seminţei de grâu şi de trandafir, şi a tuturor seminţelor, nici despre culoare, nici despre mirosul ascuns în floare.

Iisus venind pe pământ ne-a spus că toate acestea şi tot ce mai cade sub privirea noastră, şi tot gândul ce naşte în minţile noastre, şi tot ce simt inimile noastre, toate vin de la Tatăl. De la Dumnezeu. El le-a sădit în lume şi în noi. Iisus ne-a adus această ştiinţă despre toate, din cer. De la autorul tuturor. De la Creator, El fiind una cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, Treimea cea nedespărţită.

Iată de ce Naşterea Domnului a fost un **eveniment crucial în istorie.** Creatorul a coborât din cer şi s-a destăinuit nouă, oamenilor. Adică ne-a explicat tainele. Iată de ce istoria lumii se împarte în două: **până** la Hristos şi **după** Hristos. Aşa numărăm anii.

*

Naşterea Domnului e fereastra către Dincolo, către Dumnezeu. Prin ea vedem Dincolo. Prin ea înţelegem. Prin ea aflăm cum a fost cu creaţia şi cum va fi după ce vom pleca de aici.

Divinitatea lui Iisus se oferă în primul rând credinţei. Dar nu numai credinţei. Ea se oferă şi capacităţii noastre de judecată. Iisus a făcut minuni. A vindecat ologi, orbi şi a înviat morţi. Şi a înviat El însuşi din morţi. Acestea au fost fapte **văzute** de contemporani şi transmise până la noi, din generaţie în generaţie. Aceste fapte alcătuiesc Evangheliile. Şi faptele, se spune, sunt un lucru încăpăţânat. Ele nu pot fi negate. Şi nu au nevoie să fie argumentate, demonstrate. Ele sunt. Cei care le-au văzut, apostolii şi primii martori şi martirii au murit pentru ceea ce au văzut. **„Nu putem să nu spunem ceea ce am văzut şi am auzit"**, au declarat apostolii Petru şi Ioan în faţa anchetatorilor (F. Ap. 4, 20). Ei au văzut **„semne şi minuni"** incontestabile (F. Ap. 2, 22) şi, mai presus de acestea, l-au văzut pe Iisus înviat după ce îl văzuseră mort pe cruce şi îngropat. Ei zic: **„La acestea noi toţi suntem martori"** (F. Ap. II, 32).

Cu astfel de martori şi nu puţini — toţi apostolii şi peste cinci sute de persoane (I Cor. 15, 6) — creştinismul a trecut prin istorie aproape 2000 de ani şi va rămâne viu în istorie până la sfârşitul veacurilor. Despre minuni mulţimile spuneau: **„Niciodată nu s-a văzut una ca aceasta în Israel"** (Matei 9, 33).

Şi-apoi, în afara minunilor, au rămas de la Iisus **învăţăturile.** Contemporanii care-L ascultau, spuneau: **„Niciodată n-a grăit un om aşa ca omul acesta"** (Ioan VII, 46). Aceasta pentru că **Omul** acesta nu era om, ci era Dumnezeu. Cine să fi putut vorbi mai bine ca Dumnezeu?

*

Aşadar minunile, predica Sa unică, jertfa Sa pentru alţii, căci El era fără păcat (Ioan VIII, 46) şi învierea de toţi controlată, cum fusese controlată şi moartea pe cruce, toate acestea ni-L arată pe Iisus a fi fost Dumnezeu, **Dumnezeu-Fiul.** Unul din Treime. Trimisul cerului. Cel ce a adus din cer ştiinţa şi cunoştinţa despre tot ceea ce este necesar şi esenţial pentru ca oamenii să ştie. Despre viaţă. Despre moarte. Despre mijloacele mântuirii, credinţa dreaptă, faptele bune şi ajutorul Harului dumnezeiesc. Despre pocăinţă şi iertare. Despre nemurire şi viaţa veşnică.

*

Iată ce sărbătorim noi astăzi. Sosirea din cer a marelui răspuns la toate întrebările care erau până atunci fără răspuns. Iată ceea ce trebuie să ne amintim, ca să ne întărim credinţa în Dumnezeu şi în Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Acestea toate să ne stimuleze, să ne îndemne spre fapte bune. Să ne întărească răspunderea pentru felul cum ne trăim viaţa pe pământ şi pentru pregătirea intrării noastre în viaţa veşnică.

Iată lucruri cu care nu se poate glumi. Iată lucruri de mare seriozitate. Pentru că toţi vom muri. Ştim bine: nu se face nici o excepţie. Toţi vom avea de dat socoteală pentru tot gândul, pentru toată fapta. Şi ce bine va fi când vom auzi la Marea Judecată: **„Intră întru bucuria Domnului tău"** (Matei XXV, 21).

Naşterea Domnului să ne facă mai ascultători de Dumnezeu. Şi mai buni unii cu alţii. Şi mai atenţi faţă de Biserica în care se propovăduieşte Cuvântul lui Dumnezeu şi în care, prin Taine, ne aflăm în comuniune cu Dumnezeu şi la poarta Raiului.

*

Dumnezeu să ne binecuvinteze Sărbătoarea.

Harul Domnului să fie peste noi toţi, peste Transilvania şi peste toată Ţara românilor **„de la Nistru pân'la Tisa".**

La Duminica Sfinţilor Părinţi...

(Urmare din pag. 1)

nind îndeosebi pe ascendenţii Născătoarei de Dumnezeu, ca unii care prin ei înşişi şi prin cele ce au făcut, au arătat mai dinainte, în tip, pe Hristos Cel ce va fi din Fecioară.

Vedeţi deci şi pe **Noe** ca fiind preînchipuire, tip, al Celui ce avea să vină şi să fie născut din Fecioară, pentru care s-a şi făcut alegerea. Căci Noe s-a arătat izbăvitor al neamului omenesc, desigur nu la modul general, ci al casei lui, care prin el a fost izbăvită, după cum şi Hristos este mântuitorul neamului omenesc, dar în mod deosebit al casei Lui, adică al Bisericii, nu al celor neascultători. Numele lui Noe înseamnă **odihnă;** dar cine este cu adevărat **Odihna,** dacă nu Hristos Cel născut din Fecioară, pentru că zice: **„veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi"**, dăruindu-ne libertate, odihnă şi viaţă veşnică **(Efes. 5, 23; Fac. 5, 29; Matei 11, 28)...**

Hristos este Cel care ne-a odihnit pe noi, Cel ce a deschis cerul şi a suit acolo firea noastră şi a arătat prin cuvinte şi fapte urcuşul spre cer şi ne-a chemat spre acest urcuş. Potopul a fost preînchipuirea acestei odihne, întrucât a fost încetarea păcatului şi odihnă de păcat, dar nu a fost odihnă şi slobozenie a celor păcătoşi.

Cu toate că şi Iafet s-a arătat credincios părintelui său Noe a auzit de la acesta că neamul lui **Sim** va fi sfânt. Din acesta se trăgea **Avraam,** care a fost ales dintre toţi urmaşii lui Sim pentru a fi chemat în neamul Fecioarei Născătoare de Dumnezeu şi a fost numit de Dumnezeu şi a primit acea mare făgăduinţă, că din seminţia lui se vor binecuvânta toate neamurile pământului, precum zice şi Pavel, că Hristos Cel născut din Fecioară este după trup **„urmaşul lui Avraam".** Şi vorbind de Avraam, cine ar putea să înfăţişeze arătările lui Dumnezeu, semnele cele dumnezeieşti şi sfintele făgăduinţe care au prevestit şi au preînchipuit pe Născătoarea de Dumnezeu, precum şi minunata ei naştere? Dar ca să continuăm cu cele ce s-au spus, căci timpul nu ne îngăduie să zăbovim mai mult, în neamul celor aleşi, dintre cei născuţi lui Avraam, este rânduit **Isaac,** apoi din acesta neamul lui **Iuda,** iar din el, spiţa lui **Iesei** şi apoi între cei născuţi în acest neam, psalmistul, proorocul şi împăratul **David,** despre care zice Dumnezeu că: „seminţia lui va rămâne în veac şi tronul lui este ca şi soarele înaintea Mea şi ca luna întocmită în veac şi martor credincios în cer" **(Gal. 3, 16; Ps. 88, 35—36)...**

Zorobabel, cuprins între strămoşii Maicii Domnului s-a arătat şi el a fi tip al lui Hristos şi a fost învrednicit de mari cuvinte şi fapte. Născut în timpul robiei, a fost apreciat de Cirus, regele mezilor şi al perşilor, pentru virtutea şi cunoştinţa sa, şi învăţa pe evrei şi pe cei de alt neam puterea adevărului. El eliberează neamul din robie şi rezideşte Templul lui Dumnezeu, precum va face şi Hristos, care nu rezideşte însă un templu neînsufleţit, ci unul viu şi raţional, adică firea noastră, şi nu o izbăveşte doar dintr-o robie sensibilă care nu dura de multă vreme, ci din robia cea înţelegătoare care era demult. Şi nu îi mută pe ai săi doar dintr-un loc în altul, ci de la pământ la cer.

Din neamul Născătoarei de Dumnezeu, **Zorobabel** duce spiţa neamului la David prin **Solomon,** care a moştenit Împărăţia, dar şi prin cei născuţi din **Nathan,** care aparţinea neamului preoţesc. De aceea sunt aceste diferenţe în relatarea neamului cel după trup al Domnului, la Matei şi la Luca **(Esdra cap. 3; Matei 1, 13; Luca 3, 28)...**

Toate acestea au fost rânduieli şi preînchipuiri ale unor taine mai mari, deoarece trebuia ca neamul împărătesc să se lege în feluri diferite cu cel preoţesc, făcând apoi să încolţească neamul cel după trup al lui **Hristos — care este Împărat şi Arhiereu în veac.** Faptul că cei înfiaţi au aceeaşi soartă cu fiii naturali, iar legea primea deopotrivă pe ambii părinţi, adică şi pe cei adoptivi tot aşa ca şi pe cei după fire, rezultând din aceasta şi o altă înrudire, înseamnă în mod clar că toate acestea sunt rânduială şi tip al noii înfieri după Hristos, care este înrudire şi chemare după duh şi după legea harului. Însuşi Domnul spune în Evanghelie: „cel ce face voia Tatălui Meu care este în ceruri, acela îmi este şi frate şi soră şi mamă" **(Marcu 3, 35).**

Vedeţi neamul lui Hristos cel sădit nu după fire, ci după har şi după legea harului? Aceasta se deosebeşte atât de mult de legea care s-a dat prin Moise, încât toţi cei care erau numiţi fii prin ea, nu erau născuţi din Dumnezeu şi nici nu erau cu ceva peste firea naturală, pe când toţi cei deveniţi fii prin legea harului, sunt născuţi de la Dumnezeu şi sunt ridicaţi mai presus de fire şi sunt înfiaţi — prin credinţa în Hristos — lui Avraam, şi devin fii ai lui, mai mult decât cei după sânge. Căci toţi cei botezaţi în Hristos, s-au îmbrăcat cu Hristos, cum zice şi Pavel, şi chiar dacă sunt după fire copii ai altora, devin fii mai presus de fire prin Hristos, Cel care biruieşte firea şi Se întrupează fără sămânţă, de la Cel de sus şi din Pururea Fecioara Maria, dăruind celor ce cred în numele Lui puterea să devină fii ai lui Dumnezeu **(Gal. 3, 27; Ioan 1, 12)...**

ÎNCHINAREA MAGILOR

La opt zile după naşterea Sa Domnul a fost tăiat împrejur, potrivit prevederilor Legii Vechiului Testament iar la patruzeci de zile a fost închinat la Templu, fiind întâmpinat de dreptul Simeon şi proorocita Ana.

Nu peste mult timp a avut loc un eveniment mai puţin aşteptat.

Acesta este Închinarea magilor de la Răsărit, la care ne vom referi în cele ce urmează.

Vom urmări la început textul pericopei Evanghelice:

„Iar după ce Iisus s-a născut în Betleemul Iudeii în zilele regelui Irod, iată magii de la Răsărit sosiră în Ierusalim, zicând: Unde este Nou-Născutul Rege al iudeilor? Căci noi am venit ca să ne închinăm Lui. Iar regele Irod auzind acestea s-a tulburat şi împreună cu el tot Ierusalimul. Şi adunând pe toţi arhiereii şi cărturarii poporului i-a întrebat unde are să se nască Hristos. Iar ei au zis: În Betleemul Iudeii, căci aşa s-a spus prin profetul: „Şi tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nicidecum nu eşti mai mic între căpeteniile lui Iuda, că din tine va ieşi Conducătorul (Povăţuitorul) care va paşte pe poporul Meu, pe Israel". Atunci Irod chemând pe magi s-a informat cu de-amănuntul de la ei despre timpul când li s-a arătat steaua. Şi trimiţându-i pe dânşii la Betleem le-a zis: Mergând, cercetaţi cu de-amănuntul despre Prunc, iar dacă Îl veţi găsi vestiţi-mă şi pe mine ca şi eu să merg să mă închin Lui. Iar ei ascultându-l pe rege s-au dus. Şi iată steaua pe care o văzuseră la Răsărit, mergea înaintea lor până ce a venit şi a stat deasupra locului unde era Pruncul. Iar ei văzând steaua s-au bucurat cu bucurie foarte mare. Şi intrând în casă au văzut Pruncul cu Maria, mama Lui, şi căzând la pământ I s-au închinat Lui şi deschizându-şi vistieriile lor I-au adus Lui: aur, tămâie şi smirnă. Şi primind încunoştinţare în vis ca să nu se întoarcă la Irod, s-au dus pe altă cale în ţara lor" (Matei 2, 1—12).

Textul pericopei ridică mai multe probleme.

În primul rând el ne indică faptul că venirea magilor se petrece „în zilele lui Irod regele".

Cine era Irod?

Era fiul lui Antipater, un idumean, care i-a sprijinit pe romani în cuceririle lor din Orient. A fost ales de Senatul roman, şi decretat ca „rege asociat" — (rex socius). Străin de origine, nu se bucura de simpatia poporului iudeu, fiind considerat uzurpator al tronului lui David. Pentru a-şi câştiga simpatia, restaurează din temelie Templul din Ierusalim şi se căsătoreşte cu o fiică din vechea familie regală a Hasmoneilor. Dar toată

viaţa rămâne o luptă deschisă de a se menţine la tron, suspectând tiranic şi crud orice situaţie sau pretendent, fie chiar imaginar.

Cine sunt magii şi de unde au venit ei?

Magii erau înţelepţii timpului care cu ajutorul astrologiei căutau să pătrundă destinul omenirii, prezicând anumite evenimente ce urmau să se producă, de pildă: cum ar fi recolta, sfârşitul unei domnii, rezultatul unei bătălii, etc. Unii spun că erau chiar regi ai unor popoare orientale. Chiar dacă nu erau regi încoronaţi, influenţele lor la curţile regale erau hotărâtoare ori de câte ori apăreau nedumeriri privind soarta unei ţări orientale. Astfel Sf. Scriptură ne dă mărturie că regele Babiloniei îi consulta pe magi întotdeauna când lua o hotărâre privind soarta imperiului. De fapt s-a şi descoperit că la Sippar lângă vechiul Babilon exista chiar o şcoală de astronomie (Horia Matei, Enigmele Terrei; vol. II, Bucureşti, 1983, pp. 122—124). Dar nu numai Babilonia avea magi, ci mai multe din ţările Imperiului Roman şi mai ales Persia, Caldeea, Media, Etiopia. Arabii se chiar numeau „fiii răsăritului", iar magii — ne spune Evanghelia — au venit din răsărit din una sau mai multe din ţările amintite.

Ce i-a determinat pe magi să vină la Ierusalim?

Apariţia unei stele care i-a condus până aici. Ei sunt astrologi şi pun în legătură viaţa oamenilor şi a popoarelor cu mişcarea stelelor de pe cer. O stea mare le oferea concluzia că în poporul iudeu s-a născut un rege. De aceea, ei motivează că „au văzut steaua Lui la răsărit" şi adaugă că scopul venirii lor este de a-i aduce noului rege veneraţia lor. S-a descoperit dealtfel la Sippar o tăbliţă de lut pe care era consemnată apariţia unei stele ce putea fi observată din orice parte a răsăritului, care a durat mai multe luni, în chiar perioada Naşterii Domnului (Horia Matei, idem, ibidem).

Ce fel de stea a fost aceasta?

Astronomul Iohannes Kepler a demonstrat în 1606 că steaua care i-a condus pe magi a fost o triplă conjuncţie a lui Jupiter şi a lui Saturn în constelaţia Peştilor.

O triplă conjuncţie se produce la intervale de 100 de ani, pe când conjuncţiile simple au loc la aproximativ 20 de ani. Ultima triplă conjuncţie a avut loc în constelaţia Berbecului, ţinând din august 1940, până în februarie 1941. O a treia conjuncţie este prezisă abia pe la 2198. Richard Henning arată că conjuncţii simple ale lui Jupiter şi Saturn au avut loc în constelaţia Peştilor de mai multe ori; una din ele fiind în 126 î. Hr., dar aproape invizibilă. Tripla conjuncţie din constelaţia Peştilor s-a repetat în anul Naşterii Domnului de trei ori: la 23 mai, 3 octombrie, 4 decembrie, fiind perfect vizibile. Călătoria de la Babilon la Ierusalim durează o lună şi jumătate. Datorită faptului că Betleemul era la sud de Ierusalim, în cazul unei călătorii efectuate după-amiază, steaua devenea foarte strălucitoare la apropierea amurgului şi dădea într-adevăr impresia că merge înaintea lor. De fapt, Richard Henning a reconstituit artificial între 1933—1937 „drumul stelei magilor", la planetariul din Düsseldorf, demonstrând ipoteza lui Kepler în faţa a mii de vizitatori. Din nefericire însă un bom-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Prof. Sorin Cosma

Prozelitism în faţa Sfintelor Altare

De câteva luni de zile pot fi văzuţi, prin diferite localităţi din ţară, câţiva inşi cu o ţinută mai insolită: poartă plete şi barbă, sunt îmbrăcaţi într-o haină lungă albă (până la glezne), se încing cu un brâu verde, au atârnată pe piept o cruce, şi peste toate acestea pun un veşmânt lung, tot de culoare albă. Poartă, de asemenea, atârnată în diagonală pe piept o traistă.

Se dau drept „pelerini creştini" şi poposesc la toate confesiunile, declarând, că au drept scop „unirea tuturor bisericilor". Intră în biserici cu multă nonşalanţă, se închină la icoane, îşi fac cruce, primesc anaforă. De îndată însă ce se încheie slujba, se amestecă printre credincioşi, îi abordează, primesc bani, îi trag mai la o parte pe câte unii, încep să-i catehizeze, să-i ungă cu „mir sfinţit chiar de către Dumnezeu", îi avertizează că pe lângă Iisus Hristos, Dumnezeu Tatăl mai are încă un fiu, pe Francisc Maitreya(?!) care este trimis să propovăduiască în România. Acest „al doilea fiu" îşi face şi el apariţia, ţinând întruniri şi propovăduind noua învăţătură (un sincretism religios).

Recent, cei în cauză au adăstat o vreme prin Oradea. La formula cu care este însoţit semnul crucii, îl adaugă şi pe „cel de al doilea fiu al Domnului" — Francisc Maitreya.

Este vorba, în chip evident, de „lupi îmbrăcaţi în piei de oaie", de inşi care cutreieră satele şi oraşele, fără a avea o îndeletnicire din care să se întreţină. Înşeală pe credincioşii neavizaţi, primesc danii de la aceştia şi poposesc prin casele lor.

Cât despre pretinsul ideal al unităţii credinţei pe care îl propovăduiesc, nu e în fapt decât prozelitism deghizat. Ce unitate de credinţă pot să urmărească atâta vreme cât lovesc în chiar esenţa învăţăturii creştine care este dogma Sfintei Treimi.

Ei vin să completeze lungul şir al „evangheliştilor", „taumaturgilor", şi al altor aventurieri care s-au abătut prin părţile noastre, după revoluţie, căutând să semene confuzie, să dezbine fraţii, să le tulbure sufletele. Îndepărtându-se de idealul mântuirii care se lucrează întru smerenie, adevăr, ascultare şi rugăciune, ei caută să-i atragă şi pe alţii în plasa rătăcirii lor.

Înţelepciunea ne îndeamnă să nu le dăm ascultare. Credinţa noastră este bine temeluită pe piatra de granit a adevărului treimic. De două milenii Sfânta noastră Biserică ne ocroteşte ca o mamă bună. Cum să ne lăsăm, acum la sfârşit de veac, atraşi în rătăcire şi pierzanie?

Un convoi al morţii de la Midia la Aiud

La 19 iulie 1953, s-a închis canalul Dunăre — Marea Neagră. Un capitol funebru, de jale şi de lanţuri! Îl înghiţise iadul pe Stalin, care comandase acest canal, cu intenţia de a ne lua toate gurile Dunării. N-a fost să fie.

În dimineaţa aceea, n-a mai sunat blestemata de talangă la orele patru şi jumătate. Toţi ne-am mirat. Nici o comunicare oficială, doar bucătarii ne-au şoptit la ureche şi nu ştiam, să ne bucurăm, că nu mai silnicim sau să ne întristăm, că nu ştim spre ce meleaguri vom apuca. Pe tot traseul canalului, de la Midia la Cernavodă, erau 53 de mii de deţinuţi de toate categoriile. Dacă mai trăia Stalin un cincinal, nu ne mai întorceam la vetrele noastre. Acolo, îngrăşam toţi pământul Dobrogei.

A 2-a zi, a şi început toaleta pregătirilor de drum. A sosit colonelul Albon, figură sinistră în MAI, fost frizer şi rău ca un diavol, tipa şi împărţea ordine sergenţilor. Cea dintâi percheziţie, la uşa barăcii, a doua, în mijlocul curţii şi a treia, la uşa vagonului, ne-au controlat şi în părţile cele mai intime. Toate astea ne sugerau gânduri negre, de deportare spre alte zări îndepărtate şi maştere. S-a făcut o selecţie, au rămas cei bătrâni şi cei cu pedepse administrative, ne au selecţionat şi pe noi cei condamnaţi, de la 8 ani, temniţă grea, până la 25 de ani, muncă silnică, toţi între 40—50 de ani, numai buni de lucru şi munci silnice. În total număraţi 1 500 de oameni. Alte gânduri şi mai negre.

Chiar de aceea l-am intitulat „convoiul morţii", că aşa cum se muncea la canal şi în alte colonii ale morţii, ne puteau topi şi alte „şantiere şi «siberii» ale morţii", „înspre soare-răsare". Oamenii erau stăpâniţi de gânduri din ce în ce mai funeste, convinşi că ne împachetează pentru „împărăţia" lui Stalin. Eu aveam o intuiţie a lucrurilor şi a evenimentelor şi le spuneam:

— Fraţilor, la ora aceasta, nu avem ce căuta în URSS. S-a dus Stalin şi lumea este îndreptată cu privirile spre Kremlin, aşteptând o cârmuire spre civilizaţie!

Dar era greu să-i convingi, ei o ţineau într-una:

— Părinte, ne duc în Rusia.

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot Bărdaş Ioan
— fost deţinut politic —

Şcoala Românească din Schei...

(Urmare din pag. 1)

silvania, cu sediul la Sibiu. Activitatea sa este continuată tot de un şcheian, în persoana protopopului Radu Tempea V, care, de pe poziţiile Şcolii Ardelene iluministe realizează o nouă gramatică românească la 1797. Bunicul său, Radu Tempea II, tot în Şchei, continuă pe Vasile cronicarul, realizând o nouă cronică, care înglobează datele înaintaşului său, completând-o fericit prin valoroase date. Asistăm în această perioadă a iluminismului transilvănean la o adevărată trăire culturală impusă prin familii de cărturari: Grid, Tempea, Duma, Hoban şi Baran. Doar circumstanţele de spaţiu ne „interzic" prezentarea in extenso. Amintim primul parimiar scris în Şchei de mai mulţi copişti, tipărirea primului calendar-almanah prin dascălul şcolii, Petcu Soanu, a primului manual de Psaltichie al lui Ioan Duma din Şchei şi a numeroaselor traduceri din greacă, slavă şi latină ale fratelui său, Radu Duma, încât tot veacul XVIII este inundat de valori de referinţă în plan cultural. Nu putem omite amintirea prezenţei aici a marelui scriitor Anton Pann, a poetului iluminist Ioan Barac, prin care se pun bazele „şcolii normalicești", începând cu anul 1801, prin care se fac paşi mărunţi spre un învăţământ gimnazial.

Până la înfiinţarea gimnaziului „Andrei Şaguna" cu concursul celor două biserici braşovene, Sf. Nicolae din Şchei şi Sf. Treime din Cetate, şcoala din Şchei alimenta toate posibilităţile de învăţătură ale românilor din Ţara Bârsei şi împrejurimi.

După 1835, când se înfiinţează şcoala comercială, graţie mentorului ei, George Barițiu şi mai ales după 1851, când se deschid larg porţile gimnaziului amintit, şcoala din Şchei rămâne în umbra acestora, adăpostind, însă, prin slujitorii bisericii, un bogat tezaur de carte şi documente, care au permis azi realizarea Complexului Muzeal din Şcheii Braşovului.

MEMENTO BETLEHEM

Naşterea trupească a Domnului Iisus Hristos, din Sf. Fecioară Maria, marchează piatra de hotar în istoria lumii şi, în sens spiritual, acest eveniment, această **taină**, se repetă în fiecare an în viaţa lumii, iar celor care cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu li se dă din plinătatea Lui **har peste har** şi puterea ca să se facă fii ai lui Dumnezeu (Ioan 1, 12—16).

Având în vedere importanţa actului istoric în sine, în sfintele Evanghelii ni se dezvăluie anumite date şi indicaţiuni orientative, de timp şi de spaţiu, cu privire la Naşterea Domnului IISUS HRISTOS - MESIA cel mult aşteptat: domnia împăratului roman Augustus, proconsulatul lui Quirinius în Siria, timpul de pace în imperiu, recensământul populaţiei din acel timp (Luca 2, 1—3); steaua magilor, uciderea pruncilor, moartea lui Irod cel Mare la 754 a.u.c. (de la fondarea Romei) etc. (Matei cap. 2).

În timpul acestui recensământ din imperiul roman, care se spune că a avut loc pe la anul 748 de la fondarea Romei, s-a suit şi Iosif din Galileia, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numeşte Betleem, pentru că el era din casa şi din neamul lui David, ca să se înscrie (la recensământ) împreună cu Maria, cea logodită cu el, care purta în pântece de la Duhul Sfânt (Matei 1, 18—25; Luca 2, 5). Dar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască. Şi a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut, şi L-au înfăşat şi L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc, pentru ei, în casa de oaspeţi. Iar în ţinutul acela erau păstori, stând pe câmp şi făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Şi iată îngerul Domnului a stătut lângă ei şi slava Domnului a strălucit împrejurul lor, şi ei s-au înfricoşat cu frică mare. Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeţi, căci iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul: azi vi s-a născut Mântuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David (Betleem). Şi acesta va fi semnul: Veţi găsi un prunc înfăşat, culcat în iesle. Şi deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulţime de oaste cerească, lăudând pe Dumnezeu şi zicând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, întru oameni bunăvoire. Iar după ce îngerii au plecat de la ei, la cer, păstorii vorbeau unii către alţii: Să mergem dar până la Betleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut şi pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut. Şi grăbindu-se, au venit şi au aflat pe Maria şi pe Iosif şi pe Pruncul Iisus culcat în iesle. Şi văzându-L, au vestit cuvântul grăit lor despre acest Copil. Şi toţi câţi auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori" (Luca 2, 1—18).

Fiind convins de acest adevăr fundamental descoperit oameni-

lor de Dumnezeu, marele apostol Pavel încredinţa la rândul său pe discipolii săi spunând: „Cu adevărat mare este taina credinţei (creştinătăţii): Dumnezeu s-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propoveduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălţat întru slavă" (1 Tim. 3, 16).

Iisus Hristos, născut trupeşte în **Betleemul Iudeii**, fiind **Împăciuitorul** căruia se vor supune popoarele (Facere 49, 10); fiind **Steaua** care va călăuzi destinele tuturor şi prin care poporul (c. estin) îşi va arăta puterea (Numeri 24, 17—18) — însuşi numele pe care îl poartă El: de **Iisus**, de **Hristos** şi de **Mesia**, arată că El este Mântuitorul lumii. **Iisus** înseamnează pe evreieşte „Mântuitor" (salvator); **Hristos** — pe greceşte — **Uns** iar **Mesia** — pe evreieşte „Răscumpărător".

Din Sfânta Carte şi din binecuvântatele noastre colinde de Crăciun reiese clar că Iisus n-a fost numai om, ci şi Dumnezeu în una şi aceeaşi persoană, în unul şi acelaşi timp. Că a fost om adevărat, la fel ca şi noi, ne-o dovedesc cu prisosinţă naşterea Sa din Fecioară şi creşterea în casa părintească. De asemenea, trebuinţa de hrană, de îmbrăcăminte, de odihnă, pe care a simţit-o ca orice om; bucuria, întristarea, durerea şi amărăciunea fizică şi morală, chinurile şi moartea pe cruce — toate acestea ne vorbesc despre firea Sa umană. În schimb, fineţea cugetării şi a simţirii Sale, sublimitatea caracterului, bunătatea, blândeţea, smerenia Sa, fără egal, ni-L arată ca om fără de păcat, desăvârşit, ideal, ca prototipul moral al umanităţii, ca întruchiparea cea mai înaltă a tuturor virtuţilor, ca cel mai mare sfânt. Iar minunile Sale asupra întregii făpturi, şi, îndeosebi, Învierea Sa din morţi, şi înălţarea cu trupul la cer, ne vorbesc că Pruncul născut de Maria-Fecioară în Betleem, Care S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor şi la înfăţişare aflându-se ca un om, este Mesia cel aşteptat, de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut (Filipeni 2, 5—11).

Ştim de fapt că, încă cu multe sute de ani înainte, marele profet Isaia prevestise poporului ales şi lumii în general că „Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel" (Cap. 7, 17) care se tălmăceşte cu noi este Dumnezeu.

Având pe Dumnezeu cu noi, înţelegem mai lesne de ce odată cu Sărbătoarea Naşterii Domnului Iisus în fiecare casă de creştin străluceşte astăzi o rază de lumină din harul revărsat în lume odată cu întruparea Sa. În fiecare suflet conştient de însemnătatea actului istoric în cauză se cade să răsune acum, şi mereu, acel ecou al glasului Domnului Hristos, prin care ne spune că Fiul Omului a venit ca o lumină în lume, „ca tot cel ce crede în El să nu rămână în întuneric..." (Ioan 12, 46), ci să aibă viaţa veşnică.

Anive sând deci în aceste zile mari eliberarea întregii lumi din robia păcatului, prin Naşterea lui Hristos, şi eliberarea noastră din robia dictaturii prin sacrificiul neprecupeţit al fiilor Poporului Român, atât de dornic de pace şi armonie între toţi oamenii, veniţi să ne bucurăm şi să apărăm aceste sfinte cuceriri, slujind cu devotament lui Dumnezeu şi oamenilor.

Arhim. Dr. Chesarie Gheorghescu

IN MEMORIAM

Întâlnire cu NICOLAE IORGA

Nicolae Iorga a fost omul multor posibilităţi. Aş zice că era, oarecum, oriunde acasă. Mă refer doar la primăvara anului 1929, când Nicolae Iorga îşi anunţase participarea la congresul profesorilor de istorie convocat la Sibiu. El şi-a exprimat însă dorinţa să nu se facă nici o publicitate venirii sale. Să fie aşteptat doar la gară de un singur delegat, care să-l conducă la sala de conferinţe. Mitropolitul Ardealului Dr. Nicolae Bălan, care nu era omul supus planurilor croite de alţii, a trimis în întâmpinarea savantului, pe lângă mulţi alţii şi pe profesorul de la Institutul teologic Dr. Aurel Crăciunescu, de origine bănăţean, din Satchinez.

Era ziua de 11 iunie. Îmi mântuisem devreme orele la Institut şi traversând Piaţa centrală spre casă, îl întâlnii pe profesorul Crăciunescu, care îmi strigă din maşină: „Bine că te văd. Sunt delegat de mitropolit să-l întâmpin pe dl. Iorga şi să-l poftesc a-i fi oaspe. Vino cu mine şi ai ocazia să-l cunoşti pe marele şi genialul istoric". Ajunşi la gară ne-am prezentat şefului, care ne-a indicat locul unde va opri vagonul ce avea să aducă pe savant. Sibiul nu s-a conformat însă dorinţei lui Nicolae Iorga, de a fi primit în mod discret. Pe peron era o avalanşă de lume, elevi, studenţi, reprezentanţi ai instituţiilor, militari, civili, chiar şi două orchestre. Iată-l pe Iorga! Parcă-l văd alevea: avea o constituţie fizică perfect organizată, înalt, cu două capete deasupra celorlalţi, cu barbă stufoasă peste piept, ochi mari, din care scăpăra înţelepciune, capul îl ţinea uşor înclinat spre stânga, purta o pălărie neagră şi mare cât o umbrelă, îmbrăcat în haine de culoare închisă, avea guler alb scrobit. Un lanţ lung, de aur, făcea legătura între cele două buzunare ale vestonului. Privea cu multă insistenţă şi-n dreapta şi-n stânga ca şi când ar fi voit să cuprindă întreg universul. După binevenirile rostite, profesorul Crăciunescu adresându-i-se îi spuse: „În numele I.P.S. Mitropolit Vă zic bine aţi venit şi Vă roagă să fiţi oaspele dânsului... îmi daţi voie să vă prezint pe cel mai tânăr coleg al nostru". Apoi Iorga întinzându-mi mâna a spus doar: „fie"...

În sala de conferinţe era o îngrămădire de lume. Nicolae Iorga a fost salutat de profesorul de istorie Ion Popa, de episcopul sas, Teutsch, el însuşi istoric, de generalul Mihăiescu, de prefectul judeţului, de primarul oraşului Dr. I. Goritz, de Dr. Preda, reprezentantul Astrei, de prof. S. Ţeposu, inspector şcolar.

Apoi Iorga a început a grăi. Parcă era un călăreţ luat la întrecere cu nişte pedeştri. Iorga alerga, alerga, iar ceilalţi se distanţau din ce în ce mai mult. Savant, istoric, publicist, orator, poet, dramaturg, memorialist, uriaş al culturii, şi ce nu era? Într-adevăr Nicolae Iorga a deşteptat în cugetul admiratorilor săi pe omul cu capacitatea de a însuma toate posibilităţile la un grad superlativ.

Acum la 55 de ani, de la plecarea lui dramatică din lumea aceasta, am vrea să dăm şi noi expresie sentimentelor noastre de gratitudine, de înalt respect şi de admiraţie pentru geniul pe care Dumnezeu l-a dăruit neamului nostru.

Pr. prof. dr. N. Neaga

Monumentul de la Mănăstirea Brâncoveanu al eroilor rezistenţei anticomuniste*

Ne-am adunat în această zi de toamnă ca o salcie plângătoare, sub crestele înalte până la cer ale Carpaţilor Meridionali, în acest **loc de închinare, sub Fereastra Mare,** la Mânăstirea „Brâncoveanu" din Sâmbăta de Sus, Făgăraş, spre a ne aduce aminte de cei care au plătit cu viaţa rezistenţa faţă de instalarea comunismului în România, îndată după al II-lea război mondial, îndeosebi aici, în zona Munţilor Făgăraş.

Vârsta mă arată a fi fost eu însumi tânăr contemporan cu martirii al căror nume e înscris pe această cruce, albă ca şi sufletul lor, cruce ridicată în memoria lor de către luptătorii supravieţuitori.

Aş vrea, de la început, să spun un cuvânt de apreciere pentru cei care au înălţat această cruce de marmură, în memoria celor căzuţi dintre dânşii. Monumentul acesta are aici şi o mică istorie. Acum un an sau doi s-au prezentat la mine doi domni, foşti ei înşişi în Rezistenţă, dintre care unul era dl. Ion Gavrilă Ogoranu, comandant al unui grup de luptători din Munţii Făgăraşilor, iniţiatorul sărbătoririi de astăzi.

Dl. Ogoranu, a fost condamnat la moarte în contumacie, dar nu s-a lăsat prins timp de 30 de ani, precum citim pe coperta a II-a a volumului II al cărţii sale **Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc** (Timişoara, 1995).

Dl. Ogoranu şi însoţitorul său mi-au propus să se ridice un monument aici la Sâmbăta pentru cei căzuţi. Am fost de acord cu ideea şi cu locul, dar nu şi cu planul monumentului şi, mai ales, n-am fost de acord cu materialul din care urma să fie făcut, adică din ciment. I-am rugat să nu-l facă din ciment.

O vreme nu i-am mai văzut şi am crezut că s-au supărat pe mine. Şi iată că, acum în toamna aceasta, numai cu puţin timp în urmă, am fost chemat să văd această cruce. Cred că toţi sunteţi de acord că ceea ce s-a făcut acum, e altceva decât un monument din ciment. Acesta e cu adevărat frumos. E pe măsura frumuseţii suletiştii a jertfei şi a eroismului martirilor pe care îi înveşniceşte. Îl felicit pe dl. Ogoranu şi pe cei care l-au ajutat.

Personal n-am fost în Rezistenţa din munţi dar, printre cei care s-au ascuns şase ani de zile cu o condamnare în lipsă (1948—1954) şi-apoi printre cei care au cunoscut Jilava, rotonda închisorii din Galaţi, Văcăreştii şi subsolurile Securităţii, am fost. I-am avut drept colegi de celulă pe Dl. Corneliu Coposu, pe diplomatul Camil Demetrescu, pe generalul Mihail, fost Şef al Marelui Stat Major, pe Emil Haţeganu, ultimul Preşedinte al Partidului Naţional Ţărănesc, pe profesorul C. Motaş, pe gen. Mociulschi, pe arhitectul Ştefan Balş, pe ministrul Ovidiu Vlădescu, pe un prinţ Nicolae Mavrocordat, cu care am învăţat limba engleză, pe un prinţ Sturza care locuia în Bucureşti pe strada Frumoasă, pe Richard Wurmbrand, şi pe mulţi alţii, al căror pomelnic ar fi nesfârşit. Cu tot cu munca forţată într-o fabrică am adunat şi eu 17 ani de „universitate" sub regimul comunist, cum erau numite închisorile. În Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române mai este un ierarh **„fost deţinut politic"** Î.P.S. Bartolomeu Anania, arhiepiscopul Clujului, Vadului şi Feleacului.

Serbările aniversare din zilele acestea de împlinire a 110 ani de la dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române şi 70 de ani de la întemeierea Patriarhiei Române, cu participarea tuturor capilor Bisericilor Ortodoxe din lume, în frunte cu Patriarhul ecumenic Bartolomeu I al Constantinopolului, l-au reţinut pe Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania în capitală. Eu am reuşit să „evadez" aseară, ca să fim împreună astăzi aici.

Cer iertare pentru aceste scurte note, cu câteva elemente autobiografice, dar, noi toţi, condamnaţii, multă vreme a trebuit să ne ascundem biografia, aşa că, sper că la câteva minute de mărturisire, acum, în libertate, ne-am câştigat dreptul, eu în cei 17 ani de care v-am povestit, şi noi toţi în cei 45 de ani de ascundere în suflete, pe care toţi i-am trăit. Dacă cineva mă judecă pentru aceste câteva minute, le retrag!

Cuvintele „le retrag", îmi aduc aminte de o întâmplare:

La procesul meu, la Tribunalul militar din Bucureşti, la un moment dat am început să acuz magistraţii că mă ţin în închisoare fără capete de acuzare dovedite. Magistratul care prezida m-a întrerupt şi m-a ameninţat: **„Acuzat, dacă nu încetezi imediat, te pot condamna pe loc la patru ani pentru insultă la adresa Tribunalului".** Avocaţii mei încremeniseră. M-au felicitat abia când ne-am întâlnit, târziu, după eliberare, pentru prezenţa de spirit pe care am dovedit-o după ameninţarea magistratului. Am spus: **„Domnule preşedinte, n-am intenţionat să insult Tribunalul. Am spus doar ceea ce e adevărat. Dar dacă Dv. consideraţi că ceea ce am spus e o insultă, o retrag".**

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt de pomenire a luptătorilor martiri din Munţii Făgăraşilor împotriva comunismului — mânăstirea „Brâncoveanu", 29 oct. 1995.

Închinarea Magilor

(Urmare din pag. a 2-a)

bardament aerian a transformat, în al doilea război mondial, acest planetar într-un morman de ruine (Horia Matei, idem, ibidem).

Cum i-a întâmpinat Irod pe magi?

Evanghelia ne spune că la început s-a tulburat şi odată cu el tot Ierusalimul. De ce s-a tulburat tot Ierusalimul? Fiindcă toţi cunoşteau mânia şi cruzimea lui Irod şi şi-au dat seama din mai multe situaţii anterioare că aceasta se va revărsa asupra copiilor lor. Cum a procedat Irod la început? El „adună pe toţi arhiereii şi cărturarii" la un sfat comun. Arhiereul era supremul preot şi provenea din neamul lui Aaron. La început era ales pe viaţă, apoi a devenit la discreţia celor puternici. Numai Irod depune şi instituie în cursul domniei sale opt arhierei. Dar chiar dacă erau depuşi, arhiereii rămâneau membrii ai sinedriului. De aceea el a chemat pe arhierei. Cărturarii se ocupau cu studiul legii mozaice. Ei se mai numeau şi „învăţători ai legii", sau „legiuitori". Bucurându-se de trecere în popor unii erau chiar membrii sinedriului. Irod primeşte de la arhierei şi cărturari răspunsul că, potrivit proorocilor, Mesia se va naşte în Betleem şi va fi „Domn în Israel". Tulburat de cele auzite el ia atitudine vicleană faţă de magi, îndemnându-i să caute Pruncul şi dacă îl vor afla să-i dea şi lui de ştire ca să i se închine şi el. El le spune magilor „să cerceteze cu deamănuntul", ceea ce înseamnă că trebuiau să cunoască cu exactitate locul, strada, casa, familia, numele părinţilor şi al copilului. Aceasta înseamnă că ceea ce nu se mai putea afla de la arhierei şi cărturari, Irod voia să cunoască prin viclenie şi făţărnicie de la magi.

Cum găsesc magii pruncul şi ce daruri îi oferă?

Plecând de la Irod magilor le apare din nou steaua, care îi conduce până la casa unde se afla Pruncul cu mama lui. Sfântul Evanghelist Luca ne-a arătat că Pruncul s-a născut în staulul unei peşteri, iar noi aflăm acum de la Evanghelistul Matei că magii l-au găsit în casă. Este cum va vreo contradicţie între sfintele Evanghelii? Nu este nici o contradicţie. Pruncul s-a născut într-adevăr în peşteră fiindcă atunci nu a găsit loc în casă, dar de atunci au trecut cel puţin 40 de zile, când potrivit legii a fost dus la templu, iar lumea venită pentru recensământ s-a mai rărit, şi astfel Sfânta Familie găseşte locuinţă într-o casă. Şi magii „intrând în casă au văzut Pruncul şi căzând la pământ I s-au închinat şi deschizându-şi vistieriile i-au dus Lui daruri: aur, tămâie şi smirnă". Interpretând darurile oferite, Sfinţii Părinţi arată că aurul fiind cel mai preţios metal, oferind acest dar, îl considera pe prunc rege. Tămâia folosită la cult, pe altarul tămâierii simbolizează rugăciunile credincioşilor înălţate spre cer, iar darul magilor prezice că pruncul este fiinţă dumnezeiască căruia i se cuvine adorare ca lui Dumnezeu. Smirna, fiind un aromat folosit la îmbălsămarea morţilor, ca dar al magilor indică faptul că pruncul îşi va pune viaţa pentru mântuirea oamenilor.

Câţi magi i-au adus închinare Pruncului?

Dacă ne orientăm după numărul şi felul darurilor, putem spune că au fost în număr de trei. Unii spun că au fost patru, alţii: **şase, iar alţii chiar doisprezece.** Numărul trei corespunde mai bine, fiindcă trei au fost şi fiii lui Noe, iar în această formă ei vin ca reprezentanţi ai tuturor popoarelor lumii. Sfânta Tradiţie păstrează chiar şi numele lor: Balthazar, Melchior şi Caspar (Gaşpar).

Nu s-au mai întors la Irod, fiindcă au primit încunoştinţare de la Dumnezeu să apuce pe altă cale şi să meargă în ţara lor.

Din cele până aci tratate reţinem că magii şi steaua au existat în realitate, că datele Sf. Evanghelii sunt confirmate de istorie şi nu sunt contrazise de ea. Nici astronomia nu le contrazice, ci le oferă argumente de susţinere. Magii au fost într-adevăr în ţările lor asemenea unor regi neîncoronaţi, având un cuvânt hotărâtor în luarea unei poziţii privind destinul şi acţiunile ţării respective.

Un convoi al morţii de la Midia la Aiud

(Urmare din pag. a 2-a)

Cel ce regiza tot convoiul, era col. Alban. Cu ochii în zece, nu-i scăpa nimic. Se spune că partidul îşi recruta oamenii, cu predilecţie dintre frizeri, ospătari şi şoferi care erau în contact mai mult cu oamenii, aveau „psihologia mulţimii", ziceau ei.

Linia ferată era chiar pe malul mării, valurile băteau până în roţile vagonului. Era o garnitură de aproape 40 de vagoane (bou vagon). În fiecare vagon intrau 40 de oameni, fiecare cu bocceluţa lui în spate. Ferestruicile vagonului erau acoperite cu sârmă ghimpată. În vagon erau două hârdae, unul cu apă şi altul pentru celelalte. Toate arătau drum lung.

Aceasta era în limbaj comunist spus, o „garnitură MAI", cu o locomotivă în faţă şi alta în spate, cu cei 1 500 de prizonieri politici. Tot la al şaselea vagon, era unul cu securişti, cu uşile larg deschise, cu o mitralieră în poziţie de tragere. Le vedeam toate la cotituri. Putea să fie un „convoi al morţii", după pregătirile făcute şi totodată „un tren fantomă", pentru că nu oprea nicăieri, numai la schimbarea locomotivelor şi trecea cu o viteză nebună. Prin gări, nu se vedea ţipenie de om, totul era păzit de forţe MAI iar şeful de gară, cu paleta verde-roşu, ne dădea drum liber. Nimeni nu trebuia să vadă un tren cu „duşmani ai poporului".

Când am plecat din Midia, în vagon s-a făcut o linişte de mormânt, toţi patruzeci de oameni parcă aşteptau „o mână de sus", să ne îndrepte cărările. Eu eram singurul preot, parcă aşa s-a rânduit, fără voia stăpânului". Un şvab, de pe lângă Arad — unul Demerle — zice cu o voce rugătoare şi hotărâtă:

— Părinte, să ne rugăm!

Nu ştiu câtă evlavie şi convingere religioasă avea şvabul, cred, mai mult, că era copleşit de moment şi atâţia conaţionali de ai lui, nu s-au mai întors la casele lor din îndepărtata Rusie. Ca la o comandă, de undeva, toţi patruzeci au căzut în genunchi, vagonul s-a transformat într-o capelă imaginară şi eu copleşit de moment, am rostit o rugăciune cum n-am spus niciodată în activitatea mea de preot. Mă duceau gândurile departe, la viaţa noastră cea de toate zilele, cu păcatele noastre, ne rugam şi Dumnezeu ne asculta după Îndelunga Lui milostivire dar această rugăciune doream din toată fiinţa noastră, să ajungă la tronul Celui Prea Înalt. Zece minute ne-am rugat şi liniştea continua în vagon, se prelungea parcă spre alte zări. Eu am întrerupt liniştea:

— Fraţilor, când trecem Dunărea la Cernavodă, ne lămurim încotro o luăm!

Am spus acestea să-i mai însufleţesc şi să le mai alung gândurile cele negre.

Când am ajuns la Cernavodă, era seară, am urmărit gările şi am ajuns la Urziceni — nod de cale ferată — şi apoi spre Ploieşti. Parcă s-a coborât un Arhanghel din cer peste noi. Toţi îşi făceau semnul Crucii, se închinau şi mulţumeau lui Dumnezeu — în gând şi cu cuvinte. Grupuri, grupuri se încingeau la vorbă, aprinzând câte o ţigară.

„Trenul fantomă" nu s-a oprit până în Ploieşti, unde am stat toată noaptea ca nu cumva să ne oprească din drum niscaiva „voinici din Zodia Săgetătorului".

Convoiul a pornit şi am ajuns în munţii noştri dragi, le-am dat binete „Omului" şi „Caraimanului", să-şi aducă aminte de noi, că sunt mai aproape de Cer. Am trecut prin Sinaia şi Predeal, ne uitam printre gorunii şi fagii cei falnici, doar, doar, se vor ivi, Făt Frumos cu ortaci lui năzdrăvani, Şarmă Piatră şi Srâmbă Lemne, să ne întoarcă din drum la vetrele noastre dragi. Nu s-au arătat şi ne-am molcomit zicând: cunosc ei soroacele şi vremurile şi vor veni.

Ne-am oprit în Braşov. Numai ceferiştii se uitau la noi şi unii dintre noi le-au aruncat nişte bilete prin sârma ghimpată şi ceferiştii le-au culeş şi poate au ajuns la familiile noastre, să ştie prin ce temniţe trag ai lor cei dragi.

Spre seară, am ajuns la Aiud, cetatea cu porţi ferecate şi ferestre zăbrelite, unde intrai şi nu mai ştiai zilele şi anii când vei ieşi.

Dintre condeierii care au onorat, prin scrisul lor, foaia şaguniană, în anul ce tocmai se încheie

1. **P. F. Teoctist,** Patriarhul României („T. R.", nr. 25—28).
2. **I. P. S. Antonie,** Mitropolitul Transilvaniei („T. R.", nr. 9 - 10; 11 - 12; 13 - 14; 15 - 18; 19 - 20; 21 - 24; 25 - 28; 29 - 32; 33 - 36; 37 - 40; 41 - 44; 45 - 46; 47 - 48).
3. **I. P. S. Daniel,** Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei („T. R.", nr. 41 - 44).
4. **P. S. Emilian Birdaş,** Episcopul Caransebeşului („T. R.", nr. 1 - 2).
5. **P. S. Ioan Selejan,** Episcopul Covasnei şi Harghitei („T. R.", nr. 25 - 28).
5. **Pr. prof. univ. dr. Nicolae Neaga** („T. R.", nr. 5 - 6; 7 - 8; 37 - 40; 41 - 44).
6. **Pr. prof. univ. dr. Petru Rezuş** („T. R." nr. 1 - 2; 3 - 4).
7. **Acad. prof. univ. dr. doc. Constantin Bălăceanu Stolnici** („T. R." nr. 45 - 46)
8. **Pr. prof. univ. dr. Ion Bria** - (Geneva) („T. R." nr. 37 - 40; 41 - 44).
9. **Pr. prof. univ. dr. Mircea Păcurariu** („T. R." nr. 5 - 6; 7 - 8; 21 - 24).
10. **Arhid. prof. univ. dr. Constantin Voicu** („T.R." nr. 1 - 2; 3 - 4; 5 - 6; 11 - 12; 13 - 14; 15 - 18; 19 - 20; 21 - 24; 29 - 32).
11. **Pr. prof. univ. dr. Dumitru Abrudan** („T. R" nr. 1 - 2; 5 - 6; 15 - 18; 21 - 24; 25 - 28; 37 - 40; 41 - 44; 45 - 46; 47 - 48).
12. **Arhid. prof. univ. dr. Ioan Floca** („T. R" nr. 19 - 20).
13. **Pr. prof. univ. dr. Ilie Moldovan** („T. R." nr. 5 - 6).
14. **Pr. prof. univ. dr. Aurel Jivi** („T. R." nr. 9 - 10; 19 - 20).
15. **Pr. prof. univ. dr. Liviu Streza** („T. R." nr. 5 - 6).
16. **Pr. prof. univ. dr. Gheorghe Liţiu** („T. R." nr. 1 - 2; 13 - 14; 15 - 18; 25 - 28; 41 - 44).
17. **Prof. univ. dr. Vasile Marcu** („T. R." nr. 1 - 2; 9 - 10).
18. **Conf. univ. dr. Petre Puşcaşu** („T. R." nr. 9 - 10; 33 - 36).
19. **Conf. univ. dr. Elena Macavei** („T. R." nr. 29 - 32).
20. **Protos. lect. univ. drd. Daniil Stoenescu** („T. R." nr. 19 - 20; 21 - 24; 29 - 32).
21. **Pr. lector univ. dr. Vasile Stanciu** („T. R." nr. 45 - 46).
22. **Pr. lector univ. drd. Irimie Marga** („T. R." nr. 1 - 2; 21 - 24).
23. **Pr. prof. drd. Sorin Cosma** („T. R." nr. 3 - 4; 5 - 6; 7 - 8; 9 - 10; 11 - 12; 13 - 14; 15 - 18; 19 - 20; 21 - 24; 29 - 32; 47 - 48).
24. **Pr. prof. Nicolae Petrescu** („T. R." nr. 15 - 18; 21 - 24).
25. **Prof. Petru Dumitreasă** („T. R." nr. 1 - 2; 29 - 32; 33 - 36; 37 - 40; 45 - 46; 47 - 48).
26. **Arhid. drd. Visarion Bălţat** („T. R." nr. 1 - 2; 3 - 4; 5 - 6; 7 - 8; 13 - 14; 19 - 20; 29 - 32; 33 - 36; 37 - 40).
27. **Prof. Vasile Oltean** („T. R." nr. 41 - 44; 45 - 46; 47 - 48).
28. **Pr. dr. Ioan Dură** (Bruxelles), („T. R." nr. 3 - 4; 5 - 6; 11 - 12).
29. **Pr. dr. Theodor Damian** (New York), („T. R." nr. 5 - 6; 15 - 18; 21 - 24; 41 - 44).
30. **Diac. Eugen Moraru** (Atena) („T. R." nr. 5 - 6; 29 - 32).
31. **Prot. Nichifor Todor** („T. R." nr. 1 - 2; 3 - 4; 7 - 8; 9 - 10; 11 - 12; 13 - 14; 15 -18; 21 - 24; 29 - 32; 33 - 36; 37 - 40).
32. **Prot. Ieremia B. Ghita** („T. R." nr. 1 - 2; 3 - 4; 5 - 6; 7 - 8; 9 - 10; 15 - 18; 21 - 24).
33. **Arhim. Teofil Părăian** („T. R." nr. 9 - 10; 13 - 14; 15 - 18).
34. **Ierod. Teofilact Ciobâcă** („T. R." nr. 1 - 2; 7 - 8; 9 - 10; 11 - 12; 25 - 28; 33 - 36; 37 - 40).
35. **Pr. Nicolae Stoia** („T. R." nr. 1 - 2; 3 - 4; 7 - 8; 11 - 12; 13 - 14; 21 - 24; 37 - 40).
36. **Pr. Ioan Bărdaş** („T. R." nr. 3 - 4; 7 - 8; 11 - 12; 21 - 24; 29 - 32; 33 - 36).
37. **Pr. Nicolae Grebenea** („T. R." nr. 21 - 24; 37 - 40).
38. **Pr. I. Ionescu** („T. R." nr. 1 - 2; 29 - 32; 33 - 36).
39. **Ierod. Iuvenalie Ionaşcu** (Roma), („T. R." nr. 7 - 8; 9 - 10; 19 - 20; 29 - 32; 33 - 36; 37 - 40).
40. **Nicolae Dădârlat** („T. R." nr. 7 - 8; 37 - 40).
41. **Popa Savu** („T. R." nr. 29 - 32; 45 - 46).
42. **Paul Brusanowski,** („T. R." nr. 15 - 18; 33 - 36).

Tuturor celor menţionaţi mai sus, ca şi altor colaboratori, cu o prezenţă mai sporadică, tuturor abonaţilor noştri, din ţară şi străinătate, le adresăm urarea de „Sărbători fericite!", multă sănătate şi împlinirea tuturor năzuinţelor de mai bine în Noul An!

Aşteptăm ca şi în anul ce vine să primim materiale interesante, de actualitate, spre a putea răspunde dorinţei cititorilor noştri de a se forma duhovniceşte şi a se întări în credinţă şi viaţa creştină.

REDACŢIA

Monumentul de la Mănăstirea Brâncoveanu al eroilor rezistenţei anticomuniste

(Urmare din pag. a 3-a)

Ofiţerul magistrat a mai încercat să mă ameninţe numindu-mi câteva articole de lege. I-am ripostat făcând-o eu pe supăratul: **„Domnule preşedinte, cred că am fost clar: dacă consideraţi insultă ceea ce am spus, o retrag. Nu înţeleg de ce insistaţi".** În sală, cei câţiva asistenţi la proces îşi ţineau răsuflarea. Printre aceştia, în afară de părinţii şi fraţii mei, era şi Părintele Daniil Tudor, starețul de la Rarău — scriitorul Sandu Tudor, naşul meu de călugărie — mai apoi închis şi el şi mort martir la Aiud, cu mormântul până azi necunoscut!

Îndemnul era ca, la proces, să te porţi cu Tribunalul cu supunere, să recunoşti totul şi să ceri clemenţă! Era sfatul securiştilor care făceau anchetele!

Cele despre ierarhii care au trecut prin închisorile comuniste, vi le-am spus şi pentru că e posibil ca mulţi dintre Dv. să nu le ştie, tot aşa cum probabil mulţi nu vor fi ştiind de sutele, dacă nu miile de preoţi ortodocşi şi uniţi şi de studenţi teologi care au trecut prin închisorile comuniste. M-am bucurat să aud că în lunga listă alcătuită de Dl. Ogoranu, conţinând sute de rezistenţi de prin satele Transilvaniei, din fiecare localitate nu lipsesc preoţii, cu numele lor, ca sprijinitori ai Rezistenţei.

Doamnelor şi domnilor, am venit aici să ne amintim de cei care au murit pentru libertatea şi onoarea Ţării, atunci când o ameninţa comunismul ateu internaţionalist.

În faţa acestora să ne plecăm frunţile şi genunchii.

Să le arătăm preţuirea şi recunoştinţa noastră, preţuirea şi recunoştinţa Ţării. Căci, iată, jertfa lor de atunci, unită cu cea a martirilor din decembrie 1989, şi a tuturor celor ce au suferit sub toate formele vreme de o jumătate de veac, a binemeritat în faţa lui Dumnezeu. El ne-a dăruit în cele din urmă eliberarea, libertatea, şi ne-a restaurat demnitatea. Martirii toţi, cei înscrişi şi cei ce n-au avut loc pe această cruce, ne dau dreptul să ridicăm frunţile sus, să începem reconstruirea sufletului neamului nostru românesc.

A rânduit Dumnezeu ca, această cruce comemorativă monumentală, să se ridice aici, la poalele Carpaţilor intra-transilvani, în această mânăstire zidită de martirul domnitor Constantin Brâncoveanu, decapitat în 1714, la Constantinopol, împreună cu 4 fii ai săi, astăzi trecuţi toţi în rândul sfinţilor, împreună şi cu unul din ginerii săi, Ianache. Ca să cinstim memoria domnitorului şi a familiei lui, i-am refăcut din temelie incinta mânăstirii din jurul bisericuţei brâncoveneşti, făcând mânăstirea să semene astăzi cu un chivot dantelat, cu o năframă albă, imaculată, pe capul unei sfinte.

Sufletele martirilor din munţi, înscrişi pe această cruce, vor avea aici la Mânăstirea Sâmbăta drept voievod de ceată cerească, pe martirul:

Brâncoveanu Constantin
Boier vechi şi domn creştin.

Îngăduiţi-mi, cu acest prilej, să vă spun şi câteva lucruri despre Mânăstirea de azi, de aici de la Sâmbăta.

Încă din anii grei de dinainte de revoluţia din decembrie 1989, în 1985 am început rezidirea Mânăstirii. Sub pretextul că facem o sală de expunere de obiecte de patrimoniu, am proiectat şi am zidit o biserică nouă, pe lângă cea mică voievodală. I-am mascat altarul cu un perete de o cărămidă, şi tot aşa am mascat şi cafasul. Îndată după revoluţie am dat jos peretele, şi a apărut altarul. Acum am început şi pictura ei. I-am dat drept hram pe **„Sfinţii martiri Brâncoveni".**

De acum încolo, pe lângă amintirea Brâncovenilor, crucea aceasta de lângă altarul Brâncovenilor ne va aminti şi de aceşti martiri ai neamului române c, care au pătimit moarte s lnică, nedreaptă, eroică, în această parte de Ţară, mai ales în munţi, dar şi în închisori, sub zodia nefastă a acelei puteri nelegiuite, comunismul, care, ca şi turcii odinioară, ne-a hăituit credinţa în Dumnezeu şi iubirea de neam.

O ideologie lipsită de orice temei logic, absurdă din toate punctele de vedere, s-a instalat peste noi vreme de aproape o jumătate de veac, trimţând în închisori, în minele de cărbuni şi de metale, în Delta Dunării şi la vestitul Canal, floarea tinerimii române, preoţi şi teologi, elevi şi studenţi, intelectuali de mare valoare, universitari şi savanţi şi, în aceeaşi măsură, ţărani iubitori de glie, moştenitori de pământ din neam în neam, nu puţini având în lăzile din casa mare frisoave domneşti, ca mărturie că înaintaşii lor fuseseră dăruiţi de domnitori cu pământ, pentru vitejia lor în războaiele de apărare a gliei strămoşeşti.

Nimic n-a mai contat sub viforniţa comunistă. Orice criteriu de valoare a fost negat, anulat, disprețuit. Toate drepturile au fost desfiinţate, populaţia a fost timorată, ameninţată, răstignită şi, împotriva voinţei ei, a fost transformată în turmă fără glas! Acesta a fost regimul de dictatură comunistă.

Îndrăzneţii care s-au opus, au plătit cu viaţa, sau cu ani grei de temniţă. Pentru cea mai mică îndrăzneală s-a plătit preţ mare. De aceea **nici o îndrăzneală n-a fost mică.** De aceea s-a instalat în toţi frica, teroarea. Înjosirea fiinţei omeneşti n-a cunoscut limite şi îndurare.

De aceea, pe bună dreptate, s-a spus în 1989, şi după aceea că, cei ce au luptat şi cei care au murit, nu numai în 1989, ci în toată perioada comunistă, au luptat şi au murit **pentru libertatea şi apărarea demnităţii româneşti!**

Cât timp vom mai trăi noi, prietenii şi urmaşii celor înscrişi pe această cruce, vă propun să venim odată pe an aici, în mod special, pentru a ne reafirma comuniunea cu ei, ca să luăm de la ei şi de la Sfântul voievod martir Constantin Brâncoveanu, putere de credinţă în Dumnezeu şi în destinul neamului nostru, credinţă în libertate şi în veşnicia lui. Putere şi curaj până la jertfă. Aşa cum le-au avut ei.

Pe fiecare, după numele lui, Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească întru Împărăţia Sa cea cerească, iar pe noi să ne miluiască, acum şi pururea şi în vecii vecilor, amin.

Întru fericită adormire veşnică odihnă dă Doamne sufletelor adormiţilor robilor tăi, eroi şi martiri căzuţi în lupta împotriva comunismului ateu, pentru libertatea neamului nostru românesc.

Şi le fă lor veşnică pomenire.

ANUNŢ

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, Secţia culturală, adresează onoraţilor abonaţi, ca şi altor eventuali doritori de a se abona, pe anul 1996, la publicaţia „Telegraful Român", înştiinţarea că începând cu luna noiembrie 1995 se reînnoiesc abonamentele. Costul unui abonament pe un an este de 7 000 lei.

Expedierea banilor se va face obligatoriu prin mandat poştal pe adresa:

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35, Cont nr. 45.10.4.09.2 la B.C. Sibiu.

Pentru cititorii de peste hotare abonamentul anual este de 25 dolari S.U.A., care vor fi vărsaţi în cont nr. 47.21.016.680, la B.C. Sibiu.

Vă mulţumim!

Semnalăm... Semnalăm...

■ CRONOS POESIS este titlul ales de Virgil Nistru Ţigănuş în fruntea unui volum de studii literare subintitulat: **„Hermeneutică şi valoare poetică în literatura română a secolului al XIX-lea"**, (ed. Alma-Galaţi, 1995, 254 p.). Studiile cuprind analize asupra poeziei de la Iancu Văcărescu până la George Coşbuc, trecând prin Ioan Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu şi Alexandru Macedonski. Paginile lui Virgil Nistru Ţigănuş sunt extrem de informate — poate că sunt chiar prea tributare informaţiei — şi sunt, după ştiinţa noastră, cam primele adunate într-o carte unitară, după revoluţia din 1989.

Era nevoie de revenirea la critica literară, acum când criticii s-au făcut, aproape toţi, ziarişti sau preşedinţi de partide!

* * *

■ P. C. Protos. Olivian Bindiu, starețul Mânăstirii „Izvorul Miron", Românești, jud. Timiş, ne-a trimis o nouă carte — a câta? — rod al ofensivei publicistice cu care ne-a obişnuit în ultimii cinci ani. Peste 30 de titluri! Deşi cartea aceasta, cu titlul: SFÂNTA SCRIPTURĂ POVESTITĂ (1995) a apărut în condiţii grafice excelente (hârtie bună, tipar frumos) e păcat că, probabil din grabă, au rămas neobservate şi necorectate cam multe greşeli de tipar şi nu numai de tipar. Cam câteva sute. Îi stăm autorului la dispoziţie pentru o discuţie pe text. Ideea a fost bună. Desigur cartea e destinată copiilor — se spune în **Cuvântul înainte** — dar nu numai lor. Realizarea ideii însă, din multe puncte de vedere, cere o reconsiderare urgentă.

* * *

■ **„Şobolanii în Italia"** (ed. Emin, Bucureşti, 1995, 219 p.), e un roman scris de Grid Modarcea, scriitor şi realizator de documentare cinematografice valoroase. Autorul e la a 16-a carte. Ştie să scrie şi îmbie la lectură. E o reuşită demitizare a fericirii unei anumite categorii de emigranţi. Pe ultima copertă, cartea e comparată cu filmul **„Goana după aur".** E o comparaţie potrivită. Şi ce titlu: **„Şobolanii în Italia"!**

Curat şobolani!

■ În revista **„Cistercian Studies"** vol. 30/3, 1995, editată de „Abbey of Our Lady of the Holy Trinity" din Huntsville, Utah, U.S.A., o publicaţie a „contemplativilor" din lumea monahală catolică, Franz Posset publică studiul: **„CHRISTI DULCEDO: The Sweetness of Christ in Western Spirituality".** Este bineînţeles o metaforă menită să exprime o experienţă religioasă, şi anume experienţa comuniunii cu Hristos care e sesizat, trăit ca „dulceaţă", deci transformat din concept într-o realitate percepută de simţurile omului înduhovnicit.

Astfel de „trăiri" sunt caracteristice mai ales spiritualităţii catolice, dar ele nu lipsesc nici din textele răsăritene, în acatiste sau în textele Triodului şi ale Penticostarului. Poate că în spiritualitatea apuseană, catolică, aceste percepţii sunt mai pregnante, mai frecvente, de aceea de obicei definesc mai ales această spiritualitate. La noi, la ortodocşi, efuziunile de acest gen sunt mai temperate, aş zice mai spiritualizate. Un Serafim de Sarov se „încălzea" (vezi experienţa cu Motovilov) sau chiar „ardea" pe alţii la simpla atingere, dar aceasta se descoperea cu discreţie şi era departe de a fi o căldură fizică. Era mai degrabă una duhovnicească, chiar dacă Motovilov a perceput-o fizic, din afară. Înlăuntrul sfântului ea era spirituală. De aceea în spiritualitatea răsăriteană şi „dulceaţa" e dincolo de a fi fizică. E mai mult sau exclusiv metaforică.

Nu ştiu dacă în domeniul spiritualităţii diferenţele de percepţie ale realităţilor de **dincolo,** ar trebui să fie neapărat constituite în diferenţe de principiu, datorită deosebirilor confesionale. Cred că mai degrabă nu. Sunt diferenţe temperamentale şi de educaţie spirituală. **Dulcis** în spiritualitatea occidentală e egal adesea cu **suavis.** Dar şi în Orient Părinţii cei mari erau de o **suavitate,** de o bunătate, de o înţelegere copleşitoare faţă de tot ce îi înconjura.

Să mai marcăm şi puncte de contact! Ori, acestea sunt mult mai multe şi posibile în spiritualitatea caldă, dincolo de rigiditatea dogmatică şi de straturile istorice care au dus la tot mai adâncă despărţire. În întreprinderea demersurilor ecumenice e previzibilă o cale mai sigură şi mai uşoară prin spiritualitate.

Cred că doi sfinţi din cele două confesiuni s-ar înţelege mai uşor decât doi teologi specialişti!

* * *

■ CĂSĂTORIA ŞI VIAŢA MISTICĂ (ed. Lumina, Buc., 1995, 190 p.), e o carte foarte bună asupra temei scrisă de preotul Tiberiu Gh. Dârlea. Cartea se sprijină pe Sfinţii Părinţi, pe Filocalie, pe mari teologi moderni, români şi străini. Tema a fost în general ocolită până acum la noi, ca temă în sine. De aceea tratarea ei de către părintele Tiberiu Dârlea este mai mult decât binevenită. Despre orientarea duhovnicească a inşilor avem texte bogate; despre orientarea cuplurilor spre un ţel comun, avem mai puţine. Aceasta şi pentru că autorii de tratate erau în general monahi. Dar lumea e o alcătuire de cupluri, mai mult decât monahi. O spiritualitate a cuplurilor e mai mult decât binevenită.

* * *

■ Am putut vedea o revistă creştină bună: „Datini", nr. 1—2, 1995. Teme, conţinut, ilustraţii, condiţii grafice, totul e la mare înălţime. O recomandăm călduros.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU